

মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচনা

সম্পাদক
ভৃগুমুনি

পৰিবেশক :
লয়াছ' বুক ষ্টল, পাণবজাৰ
গুৱাহাটী-৭৮১০০১
অসম

MISING SANSKRITIR ALEKHYA—An anthology of various articles written by a number of Mising writers on the life and culture of the Misings, compiled, edited and published by Bhri-gumuni Kagyung, Urukhapaja, Birubari, P. O. Gopinath Nagar, Guwahati-16, Kamrup, Assam.
Revised and enlarged edition 1989

Price · Rupees 50.00

পৰিচালক :

ভূগুমুনি কাগ্যমুং

উৰুখাপজা-বিৰুবাৰী

পোঃ আঃ গোপীনাথ নগৰ

গুৱাহাটী-১৬, কামৰূপ, অসম

সংশোধিত আৰু পৰিৱৰ্দ্ধিত সংস্কৰণ— ১৯৮৯ চন

মূল্য : ৫০.০০ টকা

অসম জনজাতি গৱেষণা প্ৰতিষ্ঠানৰ

অৰ্থ সাহায্যত প্ৰকাশিত।

বেটুপাত : শ্ৰীমদন মোহন লহকৰ

মুদ্ৰণ :

শৰাইঘাট প্ৰিন্টাৰ্ছ

এম, চি, ৰোড

গুৱাহাটী-৭৮১ ০০৩

যি জন

স্নেহ-ভাজন ভাগিনে

মামাকৰ সাহিত্য-সংস্কৃতি সাধনাক

বাস্তৱত ৰূপায়িত কৰাত

সৰ্ব্বতো প্ৰকাৰে

সহায়-সহযোগ কৰি আছে,

সেই জন

কল্যাণীয় ভাগিন

শ্ৰীমান ডেন্সি বড়িৰ হাতত

॥ ভৃগুমুনি ॥

মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচনা : এটি আগলি বতৰা

উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ প্ৰাগ্-জ্যোতিষ, লৌহিত্য, কামৰূপ তথা অসম ৰাজ্য প্ৰাগ্ ঐতিহাসিক কালৰে পৰা বিচিত্ৰ জীৱ-জন্তু, গছ-লতা, জন-গণৰ আবাসভূমি ব'ল জীৱ-বৈজ্ঞানিক, নৃতাত্ত্বিক, তথা পুৰাতাত্ত্বিক অনুসন্ধানৰ পৰা ক্ৰমে প্ৰতীক্ষমান হৈছে। জন-গণৰ গঠন প্ৰণালীৰ বৈশিষ্ট্য আলোচনা কৰিলে, আমি দেখিবলৈ পাবোঁ যে জাতিগত দৃষ্টিৰে আৰু নৃতাত্ত্বিক সংজ্ঞাৰে নেগ্ৰিটো বা নিগ্ৰাইড, প্ৰট'-অষ্ট্ৰেলইড, মঙ্গলইড, মেডিটৰেণীয়ান আৰু নান্দকসকলৰ স'চ অসমৰ মানুহৰ মাজত পোৱা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে নেগ্ৰিটো অৰ্থাৎ নিগ্ৰো ধৰণৰ জাতিৰ স'চ আৰু তেজমঙ্গলৰ বৰঙণি অসম আৰু নগাভূমিৰ নগাসকলৰ মাজত আছে বুলি ডক্টৰ সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ে ভেখেতৰ 'কিৰাত-জন-কতি' নামৰ ইংৰাজী গ্ৰন্থত অভিযন্তা দিছে। প্ৰট'-অষ্ট্ৰেলইড জাতিয়ে অষ্ট্ৰিক গোষ্ঠীৰ ভাষা ব্যৱহাৰ কৰি আহিছে। অসম তথা মেঘালয়ৰ খাছিয়া আৰু জয়ন্তীয়া (ছিনটোং) সকল ভাষাতত্ত্বৰ ফালৰ পৰা অষ্ট্ৰিক যদিও জাতিতত্ত্বৰ দৃষ্টিৰে মঙ্গলইড বা কিৰাত ; আনপক্ষে অসমত বসবাস কৰি থকা চাওঁতাল, মূণ্ডা, ওৰাওঁ গোঁড় (গোঁড়) কুৰ্মি আদি চাহবাগানৰ বনুৱাসকলৰ প্ৰট'-অষ্ট্ৰেলইড জাতিৰ অষ্ট্ৰিক, ভাষা-ভাষী। মেডিটৰেণীয়ান জাতিৰ তামিল, তেলেগু, মালয়ালম, কানাড়ী আদি আৰিড়ী ভাষা-ভাষী লোক অসমৰ চাহবাগান, কমলাখনি অঞ্চলত আছে। আদী, অ'কা বা হুছো, মন'পা, ডফলা, মিচিং, মিচিম, বড়ো-কছাৰী, ডিমাছা-কছাৰী, সোণোৱাল-কছাৰী, লালদং, বাভা, মিকিৰ, দেউৰী-চতুৰীয়া, মিজো, গাৰো বা আচিক, চিংফৌ, নগা আদি মঙ্গলইড বা কিৰাত জাতিৰ লোক আৰু ভাষাৰ পৰা চীন-তিব্বতীয় গোষ্ঠীৰ তিব্বত-বৰ্মী শাখাৰ বিভিন্ন ভাষাভাষী লোক। অসম, নগাভূমি, উত্তৰপূব সীমান্ত অঞ্চল (অবুনাচল), মেঘালয়, কোচ বিহাৰ উত্তৰবঙ্গ আৰু অন্যান্য চুবুৰীয়া অঞ্চলত এই মঙ্গলইড বা

কিৰাত লোকসকলৰ প্ৰাচীন বসতিয়ে অসম তথা উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ লোক-সংস্কৃতিত বিচিত্ৰতা দান কৰিছে। খামতি, টুংৰুং, নৰা, ফাকিয়াল বা টাইফাকে, দোৰনীয়া আদি লোকসকলো মঙ্গলইড বা কিৰাত জাতিৰ চীন-তিব্বতীয় টাই-শ্যামীয় ভাষা-ভাষী আৰু অসমত প্ৰায় ছশ বছৰ বাজত কৰি নানা কীৰ্তিকলাপ, ভাস্কৰ্য্য, চিত্ৰকলা, শাসন ব্যৱস্থা, বুদ্ধজী প্ৰণয়ন পদ্ধতি আদিৰে লোক-সংস্কৃতিৰ বিশিষ্ট অৰিহণা যোগোৱা আহোমসকলো মূলতঃ চীন-তিব্বতীয় টাই-শ্যামীয় ভাষা-ভাষী আছিল যদিও ৰাজনৈতিক আৰু জনসাধাৰণৰ স্বার্থৰ খাতিৰত আৰ্য্যমূলজ অসমীয়া ভাষাক ৰাজকীয় মাধ্যম ৰূপে প্ৰয়োগ কৰি সন্দূৰ তেৰ শতিকাৰ পৰাই সাংস্কৃতিক সমন্বয়ৰ উৎকৃষ্ট চানেকী দাঙি ধৰিছে। আহোমসকলৰ পুৰুষ এই অসম ৰাজ্যত মৰাণ, এবাহী চুতীয়া আৰু কছাৰী নামেৰে জনাজাত কিৰাত লোকে সূকীয়া ৰাজ্য পাতি বাস কৰি আছিল বুলি অসমীয়া আৰু আহোম ভাষাৰ বুদ্ধজীত স্পষ্টকৈ লিখা আছে। মিচিংসকল কিৰাত বা মঙ্গলইড লোক হিচাপে নীন্দক আৰ্য্য, জাৰিড, অষ্ট্ৰিক আদিৰ সংস্পৰ্শত কেতিয়া আৰু কেনে ধৰণেৰে আছিল; কোনসময়ত পৰ্ব্বতৰ পৰা ভৈয়ামলৈ নামিল, সেই বিষয়ে অসমৰ বুদ্ধজী সাহিত্য নিম্নত বুলিয়ে কব লাগিব। তিব্বতী, ৰমী, চীনা আদি ভাষাৰ সাহিত্যত কিৰাত লোক-প্ৰব্ৰজনৰ পুৰণি ইতিহাস বা বৰ্ণনামূলক তথ্য আছে নে নাই সেইবিষয়ে এতিয়ালৈকে সন্দেহ পোৱা নাই। এনেদৰে মিচিং আৰু সমগোষ্ঠীয় কিৰাতলোকৰ মাজত থকা পৌৰাণিক আখ্যান, কিস্বদন্তী, জনবিশ্বাস, শিলালিপি, খোদিত মূৰ্ত্তি আদিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিয়ে প্ৰাচীন ইতিবৃত্তৰ আনুমানিক চিত্ৰ অংকিবলগীয়া হৈছে। কিৰাত আৰু আৰ্য্যলোকসকলৰ সংস্পৰ্শ আৰু সংমিশ্ৰণ কোন সময়ত হৈছিল সেই বিষয়েও মতভেদ আছে। ডক্টৰ সুনীতি কুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ৰ অভিমতবোৰ অৱশ্যে ঠায়ে ঠায়ে চম্ভিত-চম্ভণ চানেকীৰে আক্ৰান্ত। ভিন্, ভিন্, লেখকৰ ভিন্, ভিন্, কাকত-পত্ৰত নানা সময়ত নানা উপলক্ষত ৰচিত আৰু প্ৰকাশিত প্ৰবন্ধ সংকলন কৰিবলৈ ওলালে—এনে ধৰণৰ চম্ভিত-চম্ভণৰ পৰা হাতসৰা টান। সেয়েহে এই পুৰাতত্ত্বত এনে পৰ্য্যায়ৰ তুলনীয় আৰু সহায়ক পুৰিষোবৰ দৰে ঐক্য, সমন্বয় বন্ধা পৰা নাই বুলি মই অনুভৱ কৰিছো : উদাহৰণ স্বৰূপে ডক্টৰ বিৰিঞ্চ কুমাৰ বৰুৱাৰ ‘অসমৰ লোক-সংস্কৃতি,’

আব্দ 'অসমীয়া ভাষা আব্দ সংস্কৃতি,' ডক্টৰ প্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামীৰ 'অসমীয়া জন-সাহিত্য', শ্ৰীভবেন্দ্ৰ নাৰ্জীৰ 'বড়ো-কছাৰীৰ জন-সাহিত্য' আব্দ 'বড়োকছাৰীৰ সমাজ আব্দ সংস্কৃতি', ডক্টৰ প্ৰমোদচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ 'অসমৰ লোক-উৎসৱ,' শ্ৰীডম্ভববুধৰ দেউৰীৰ 'দেউৰী সংস্কৃতি' আদিৰ দৰে একক প্ৰচেষ্টা আব্দ সাহিত্যিক ঐক্য 'মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচ্য'ত নাই; কিন্তু ডঃ মহেশ্বৰ নেগুগ সম্পাদিত 'পৰিষ্কৃত অসম,' শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাৰ সম্পাদিত 'উছৰৰ ভোগজৰা' আব্দ 'উছৰৰ বং চ'ৰা,' ডক্টৰ প্ৰমোদচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ সম্পাদিত 'অসমৰ জনজাতি' আদি পুথিৰ দৰে এটি সামূহিক কিন্তু ভিন্নসুৰী যন্ত্ৰ আব্দ উপযোগিতা শ্ৰীভৃগুমুনিৰ এই কৃতিতো বিৰাজমান।

'মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচ্য' পুথিখনৰ প্ৰবন্ধবাজি পঢ়ি উত্তৰ-পূব ভাৰত তথা অসমীয়া সমাজ-সংস্কৃতিত মিচিংসকলৰ বৰঙণি, আনপক্ষে মিচিং সমাজ আব্দ সংস্কৃতিত আৰ্য্য অসমীয়া, অষ্ট্ৰিক আব্দ আবিড়ী উপাদান কিমান পৰিমাণে লক্ষ্য কৰা যায় সেই বিষয়ে কেইটামান পৰ্য্যবেক্ষণ দাঙি ধৰিলো। 'মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচ্য' লেখক (সব্বশ্ৰী) তৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম, নাহেজ পাদুন, টংকেশ্বৰ লইং, নন্দেশ্বৰ পামেগাম, ইন্দ্ৰেশ্বৰ পেগু, দুৰ্গা বেগন, চকভাল কাগুমুং, টাবু টাইদ, বন্ধেশ্বৰ পেমে, গণেশ পেগু প্ৰমুখ্যে সংগ্ৰাহক শ্ৰীভৃগুমুনিলৈকে অভিনন্দন জনাই আব্দ 'চৰৈৰ্জাতি চৰৈৰ্জাতি' বাণীৰে আহ্বান কৰি মিচিং সংস্কৃতিৰ সৌৰণ-শিৰীত মনো বদৰ মাৰিলো। এই প্ৰসঙ্গতে 'মিৰি জাতিৰ বুৰঞ্জী' লেখক সোণাবাম পাঞা কটকীলৈ ওলগ য়াচিছে। মিচিঙৰ ভাষাক গ্ৰীয়াবছন, বৰাট শ্বেফাৰ আদি পণ্ডিতে উত্তৰ অসম তিব্বত-বৰ্মা ঠালত পেলাইছে। আদী বা আবৰ (অসমীয়া ভাষাত আবৰ নামটো বেছিকৈ প্ৰচলিত সামাজিক বুৰঞ্জীৰ দৃষ্টিৰে) ভাষা আব্দ ইয়াৰ উপভাষাবোৰৰ পৰা মিচিং ভাষা পাহাৰ আব্দ ঠৈয়ামত কিদৰে পৃথক ৰূপ পাইছে আব্দ তিব্বতীয় ভাষাৰ লগতে মিচিং, আদী আব্দ বড়ো গোষ্ঠীৰ ভাষাৰ কিমান যোগসূত্ৰ—এইবিষয়ে ভাষাতাত্ত্বিক অধ্যয়নৰ থল আছে। মিচিং ভাষাৰ লিপি আব্দ মিচিং ভাষাৰ মান্যৰূপ, উপভাষা, মিচিং ভাষা নোকোৰা মিচিঙৰ আলোচনা পঢ়ি বোধ হৈছে যে মন, পা. অঁকা (হুছে), ডফলা, আপাতানি

আদি জনজাতি আৰু সংশ্লিষ্ট উপজাতি বা উপজনজাতিবোৰৰ সূকীয়া গ্রন্থ (মন'গ্রাফ) ৰচনাৰ লগতে উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ এটি নতুনকৈ প্ৰকাশ্য পুথি ভাষাতাত্ত্বিক সমীক্ষাৰ প্ৰয়োজন। পুনাৰ ডেকান কলেজৰ সঞ্জালক ভাষাতাত্ত্বিক ডক্টৰ এছ.এম. কায়েই কেবাবছৰ আগেয়ে গ্ৰীয়াছ'নৰ 'লিংগুইষ্টিক ছাৰ্ভে' অব ইণ্ডিয়া'ৰ আঁহিৰে নতুনকৈ ভাষাতাত্ত্বিক জৰীপৰ প্ৰস্তাৱ দাঙি ধৰিছে।

মিচিং ভাষাত মহাপ্ৰাণধ্বনিৰ অভাৱ, বিবৃত স্বৰধ্বনিৰ প্ৰাধান্য আদিলৈ শ্ৰীপাদুনে বাইজৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিছে : অসমৰ বড়ো ভাষাতো বিবৃত ওষ্ঠৰে উচ্চাৰিত স্বৰধ্বনি আছে। উদ্গৰি বড়ো ভাষা তিস্ততী, বৰ্মা, চীনা আদি ভাষাৰ দৰে সুৰ প্ৰাধান্যমূলক (Tonal) ; মিচিং ভাষা শ্বাসাঘাতমূলক নে সুৰপ্ৰধান এই বিষয়ে সাৱধানে বিচাৰ কৰি উলিয়াব লাগিব। এই সংক্ৰান্তত মিচিঙৰ মাজত মিচিং ভাষা নজনা মিচিঙৰ বৈশিষ্ট্য, এসোণোৱাল কছাৰী, বাঙা সমাজৰ অন্তৰূপ বৈশিষ্ট্য-বাজিলৈ আঙুলিয়াব পাৰি।

মিচিঙৰ ধৰ্ম ধাৰণা যে ঈশ্বৰবাদীহে বহুতো বিদেশী শাসক আৰু ধৰ্ম্মযাজকে কোৱামতে জড়বাদী বা জড়োপাসক নহয়—সেইবিষয়ে প্ৰমাণিত হৈছে। মিচিঙৰ মাজত আৰ্য্যহিন্দু ধৰ্ম্মৰ প্ৰভাৱ, মহাপুৰুষীয়া বৈষ্ণৱ, তথা অন্য ধৰ্ম্মৰ বিস্তৃতি, খৃষ্টান ধৰ্ম্মৰ অনাধিপত্য আদিলৈ সততে দৃষ্টি আকৰ্ষিত হয়। জোনক পিতা বা পুৰুষৰূপে আৰু বৌলিক আই বা নাৰীৰূপে মিচিঙৰ মাজত থকা মনোৰম ধাৰণা, খৃষ্টিসকলৰ ধাৰণা আৰু বৈদিক আৰ্য্যৰ সূৰ্য্যংশু বা শশধৰ আৰু সাবিত্ৰীৰূপৰ লগত তুলনীয়। মিচিঙৰ দেওধাই বা মিৰ (মিৰই) তথা মিৰুৰ ভাৰ বড়োকছাৰীৰ দেওধাই-দেওধনী, হিন্দুৰ দেবজ্ঞ তথা দেৱদাসী, আহোমৰ বাইলুঙ, মণিপুৰী বা মেইথেই সকলৰ মাইবা-মাইবিৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি।

ডবলিউ.চি.স্মিথ চাহাবে আওনগা সম্পৰ্কীয় পুথিত তেওঁটো মজোলাৰ বৈশিষ্ট্যৰ কথা কৈছে : অসমৰ মিচিঙৰ মাজত তেওঁটো বোতা 'পুথতি', আপং (লাউপানী) আৰু ভামোজ-পাণৰ ব্যৱহাৰ, মিৰি জিম কাপোৰৰ উৎপাদন, মূৰংঘৰ আদি আৰু জন্ম, বিবাহ আৰু মৰণ সম্পৰ্কীয় নানা বৈশিষ্ট্যৰ আলোচনাৰ থলী 'মিচিং

সংস্কৃতিৰ আলোচ্য'ই দাঙি ধৰিছে। মিচিগ'ৰ সামাজিক পৰিচয়, সাংস্কৃতিক জীৱন, অনুষ্ঠান-উৎসৱ, লোক সাহিত্য, সমাজ-বাস্থ্য, বিবাহ, নৃত্য-গীত-বাদ্য, শিল্পকলাৰ আলোচনা এই পুথিত সুন্দৰকৈ আছে। অসমৰ বিহু গীত-নৃত্যত মিচিগ'ৰ সুবৰ্ণশিৰীয়া সুবৰ্ণনি সুপুষ্ট।

পুৰণি অসমত ৰচিত কালিকা পুৰাণ, যোগিনীতন্ত্ৰ আদি সংস্কৃত গ্ৰন্থত অসমীয়া তথা আহোম ভাষাত ৰচিত বুৰঞ্জী সাহিত্যত, তদুপৰি চৰিত পুথি, বংশাৱলী আদিত উত্তৰ-পূব অসমৰ কিছুমান ৰাজকীয় ঘটনাৰ প্ৰবাহৰ উল্লেখ থাকিলেও, সাধাৰণ জনগণৰ পূৰ্ণাঙ্গ পৰিচয় নাই। সোমৰ পাঠৰ বৰ্ণনাৰপৰা মিচিংসকলৰ স্পষ্ট ছবি অঁকিব নোৱাৰি। বৃটিছ যুগত খুঁটান মিছনেৰী (ধৰ্ম প্ৰচাৰক) আৰু বিষয়া শাসকসকলে নিজা দৃষ্টি ভঙ্গীৰে তেওঁলোকৰ অভিজ্ঞতাৰে প্ৰতিবেদন, স্বকীয় গ্ৰন্থ লিখি থৈ গৈছে; এইবোৰ প্ৰতিবেদন গ্ৰন্থত নানা ভুল-দুটী সন্নিবিষ্ট হোৱা পৰিলক্ষিত হৈছে। স্বৰাজ্যোত্তৰ কালত শিক্ষা বিস্তাৰৰ লগে লগে মিচিং সমাজত আত্ম-চেতনা আৰু জাতীয় ভাবেৰে অনুপ্ৰাণিত লেখক সকল মিচিং ভাষা, সাহিত্য, সমাজ, সংস্কৃতিৰ বিভিন্ন দিশ চালিজাৰি চাবলৈকে আগবাঢ়ি অহাটো অতি উৎসাহৰ বিষয়। সন্নিবিষ্ট প্ৰবন্ধ ৰাজ্যৰ জৰিয়তে মিচিং সকলৰ পৰিচয়, সাংস্কৃতিক জীৱন, অনুষ্ঠান আৰু উৎসৱ, লোক-সাহিত্য, সামাজিক পদ্ধতি, নৃত্য-বাদ্য, শিল্প, ঘৰবাৰী, বিশ্বাস, ধৰ্ম, ভাষা আদি ঘাই বাৰটা অধ্যায়ত 'মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচ্য'ত মিচিং জীৱনৰ বহুমুখী বৰ্ণনা দাঙি ধৰা হৈছে।

এনেধৰণৰ প্ৰবন্ধ সংকলনৰ জৰিয়তে মিচিং সংস্কৃতিৰ আৰু সমাজৰ সামগ্ৰিক বুজায় কৰা সম্ভৱ নহ'বও পাৰে, কিন্তু সাংস্কৃতিক বিষয়ৰ নানা দিশ বিবিধ সামগ্ৰী দৃষ্টিৰ বাহিৰত বৈ যাব পাৰে, তথাপিও এই গ্ৰন্থখনৰ কৃতীলেখকসকলৰ প্ৰবন্ধমালাই উত্তৰোত্তৰ ধাৰাবাহিক আৰু বৈজ্ঞানিক প্ৰচেষ্টাৰ বাবে বাট মুকলি কৰিব। অসমৰ আন আন ধলুৱা লোক বা জনজাতিৰ বিষয়েও এনেধৰণৰ প্ৰচেষ্টাৰে সমৃদ্ধীয়া প্ৰবন্ধ সংকলন নাইবা একক গ্ৰন্থ সৃষ্টি হ'লে, সমগ্ৰ অসম আৰু উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ জন-গণৰ সমাজ-সংস্কৃতিৰ তুলনামূলক মূল্যায়ন সম্ভৱপৰ হ'ব।

মিচিংসকলৰ সমাজ সংস্কৃতিৰ প্ৰতি ১৯৬০ চনৰে পৰা অসম সাহিত্য সভাৰ 'অসমৰ জনজাতি' সম্পাদন অ'চনিৰ জৰিয়তে বিশেষভাৱে আকৃষ্ট হৈছিলে। ইতিপূৰ্বে প্ৰিয়বন্ধু তৰুণচন্দ্ৰ পামেগামৰ জৰিয়তে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ত আবশ্ত কৰা লোকগীত সাধু সংকলৰ অ'চনিৰ সংযোগত আৰু ডাঃ নন্মল পেগুৰ ইংৰাজী পুথিখন পঢ়িও ক্ৰমে এই বিষয়লৈ আমাৰ আগ্ৰহ বাঢ়িছিল। অসমৰ জনজাতীয় ভাষাসমূহৰ পটভূমি অধ্যয়নৰ পথত মিচিং ভাষা সংস্কৃতিৰ বিষয়ে দেশী-বিদেশী নানা গ্ৰন্থ তথা প্ৰবন্ধত উল্লেখ পঢ়িবলৈ পাইছিলে। যদিও বিশদ জ্ঞান লাভৰ সুবিধা ঘটা নাছিল। "মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচ্য" ই আমাৰ সেই আগ্ৰহ বহুপৰিমাণে পূৰাব পাৰিছে। অসম চৰকাৰ, অসম সাহিত্য সভা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু ডিব্ৰুগড় বিশ্ব-বিদ্যালয়ৰ দৃষ্টি এই গ্ৰন্থখিনিলৈ আকৰ্ষণ কৰি মই নিম্নৰ্ধাৰিত অ'চনিৰে মিচিংসকলৰ ভাষা-উপভাষা, লোক-সাহিত্য, বৰুজী, নৃত্য, সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ গৱেষণা চৰ্চা-পৰ্য্যালোচনাৰ ক্ষেত্ৰত আগবাঢ়িবলৈ আহ্বান জনাওঁ।

মিচিং সমাজৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ আৰু ঐক্যৰ সেতু মূৰংঘৰ বা ডেকা চাং অসমৰ জনজাতীয় জীৱনৰ বৈশিষ্ট্যৰ নিদৰ্শন। এনে ডেকা চাং আওনগা, গালং, মিঞং, পাদাম, টাংখুল নগা, খামটি আদি থলুৱা লোকৰ মাজতো আছে; খামটি আৰু টাংখুল নগাৰ মাজত সুকীয়া গাভৰু চাং অনুষ্ঠানৰ বৰঙণি আৰু বৈষ্ণৱ যুগৰ সত্ৰ-নামঘৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ পথত আৰু গণতান্ত্ৰিক আঁহৰ পঞ্চায়ত ব্যৱস্থাৰ ক্ষেত্ৰত ডেকাচাং, গাভৰুচাঙৰ প্ৰভাৱ তথা যুৱ সংগঠনৰ আদৰ্শ সম্যক বিবেচনাৰ বিষয়। এনে পটভূমিতে সামাজিক অনুষ্ঠান আৰু উৎসৱ পৰবৰ তুলনামূলক অধ্যয়ন সম্ভৱপৰ হ'ব।

মিচিংসকলৰ নৈপৰীয়া আৰু লুইতপৰীয়া কৃষ্টি, জন্ম, বিবাহ, নৃত্য-বাদ্য, গীত, মাত, শিল্প, ঘৰ-বাৰী, মৰণ, ধৰ্ম বিশ্বাসক কেন্দ্ৰ কৰি মিৰ, আলিগাই-লুগাং, পংগাং, আইনিংডম, গোৱ, ভাষা আদি মূল্যবান বিষয়ৰ বিশ্লেষণেৰে তথ্য সমৃদ্ধ হৈছে। জন্মোত্তৰৰ ঘনীভূত বহুসংখ্যক এই গ্ৰন্থত বিভিন্ন দৃষ্টিকোণেৰে বিচাৰ কৰা হৈছে। খ্ৰীদুগা বেগন আৰু খ্ৰীনাহেঞ্জ পাদুৰৰ আচিন, ভাগিৰ, আৰু মাল বা আশ্বাৰ পুনৰায়নৰ প্ৰতি আগ্ৰহ-

শীল পাঠক-পাঠিকাৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিলে। শ্ৰীপাদনৰ মতে “মিচিং” সকলে বিশ্বাস কৰে যে প্ৰতিজন মানৱ দেহত এটি স্নান বা আত্মা আছে, যি জীৱন্ত মানুহৰ দেহেই বিচৰণশীল। এই আত্মা অমৰ আৰু অদৃশ্য। মানৱৰ মৃত্যুত দেহৰ আৱৰণৰ পৰা আত্মা বাহিৰ হৈ ওলাই আহে। কিন্তু পৰমাত্মাত বিলীন নহয়। ‘মিৰু’ৰ (দেওধাই) হতুৱাই মঙ্গল চাই তাৰ প্ৰতিবিধানৰ কাৰণ জানি লৈ পূজা অৰ্চনা কৰিলে দেহলৈ আত্মাৰ পুনৰ আগমন হয় বুলি বিশ্বাস কৰে। অৰ্থাৎ সাময়িকভাৱে আত্মা দেহৰ বাহিৰত থাকিব পাৰে আৰু পূজা পাতলৰ যোগেদি আত্মাক পুনৰ স্থিতাবস্থালৈ ঘূৰাই আনিব পাৰে।”—এই উক্তৰ লগত বৌদ্ধ-জাতক আৰু পাৰ্বনিক, আৰ্য্য হিন্দুসকলৰ আত্মা-পৰমাত্মবাদৰ মিল-অমিলৰ দাৰ্শনিক আলোচনা হোৱা উচিত। গোত্ৰৰ ধাৰণা আৰু উৎপত্তি, পিতৃ প্ৰধান সমাজৰ বৈশিষ্ট্য, সমাজত নাৰীৰ জ্ঞান আদি বিষয়বোৰ ডিমাহা, বড়ো, গাৰো আদি সমাজৰ অনুৰূপ বৈশিষ্ট্যৰ লগত তুলনামূলক বিচাৰৰ যোগ্য। স্বপ্নতত্ত্ব আৰু স্বপ্নৰ প্ৰভাৱ মিচিংসকলৰ মনোৰম বিষয় আৰ্য্যহিন্দু, ডফলা, নগাসকলৰ লগত এই বিষয়ৰ তুলনামূলক অধ্যয়ন সম্ভৱপৰ।

মিচিংসকলৰ বোৰন-কাটন, নৃত্য গীত, শিল্পকলা, সাজ-পাৰ, পানভোজনৰ বৈশিষ্ট্যবোৰ গভীৰভাৱে গমি-পিটি চাই সদৌ উত্তৰপূব ভাৰতীয় সমাজৰ ছবি অংকিবলৈ, অন্যান্য লোকসকল আগবাঢ়ি আহক এই কামনাৰে ‘অসমৰ লুইত-সোৱণশিৰীপৰীয়া’ মিচিং ৰাইজৰ বন্ধুৰ সোণ জিলিকি উঠিব বুলি আশা ৰাখি এয়া আগলি বতৰাৰে অসমৰ সংস্কৃতিৰ বৰপথাৰলৈ ৰিঙিয়াই মাতিলোঁ।

সম্পাদকৰ এষাৰ

এইখন পুথিত মিচিং বা মিনি সমাজৰ চিত্ৰ এটা দাঙি ধৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। আজিও মিচিং সমাজক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিব পৰা সংস্কৃতি বিষয়ৰ বিশদ বিৱৰণৰ পুথি অসমীয়া ভাষাত প্ৰকাশ হোৱা নাই। জাতীয় জীৱনত সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক আদান প্ৰদানৰ যোগেদিহে আত্মীয়তা, জাতীয় ঐক্য, সম্প্ৰীতি, সংহতি গঢ়ি উঠে আৰু জাতিৰ সম্বন্ধজনীন উন্নতি সম্ভৱ হ'ব পাৰে; কিন্তু এইখিনি উপাদানক সঠিকভাৱে পৰস্পৰে উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰিলে বহুক্ষেত্ৰত সামাজিক জীৱন-যাত্ৰাত কেবোণ আহি পৰে।

আজি ভাৰতবৰ্ষত আৰ্য্য-সংস্কৃতি বা অনাৰ্য্য সংস্কৃতি বুলি কোনো এটা সুকীয়া সংস্কৃতি নাই। বিশাল বিস্তৃত এই পুত-পৰিৱৰ্ত্ত ভাৰত ভূমি বহু জাতি উপজাতিৰ মিলনৰ লীলাভূমি আৰু সভ্যতা সংস্কৃতিৰ মহামিলনৰ নিকেতন। ইয়াৰ বিভিন্ন অঞ্চলত বাস কৰা বিভিন্ন জাতি প্ৰজাতিৰ কৃষ্টি সংস্কৃতিৰ সমন্বয়তে আজিৰ ভাৰতীয় সংস্কৃতি গঢ়ি উঠিছে। সংস্কৃতিৰ লগত সংস্কৃতিৰ মিলন স্বাভাৱিক আৰু তাৰ মাধ্যমেৰেহে সামাজিক জীৱনত আত্মীয়তা গঢ়ি উঠে; সংস্কৃতি আৰু দৃষ্টিৰ মাজত যি সংঘৰ্ষ ই জাতীয় জীৱনৰ উন্নতিত অন্তৰায়ৰ সৃষ্টি কৰে। ৰাজনৈতিকভাৱে সামাজিক জীৱনত যি সংমিশ্ৰণ ঘটে ই জাতীয় জীৱনলৈ প্ৰকৃত সামাজিক আত্মীয়তা আনি দিব নোৱাৰে, মাথোন জীৱনযাত্ৰাত নিৰাপত্তাহে আনি দিয়ে। গতিকে, দেখা যায় সামাজিক আত্মীয়তা আনিবলৈ হ'লে আমাৰ বাবেবৰণীয়া সংস্কৃতিৰ কথা সঠিকভাৱে বুজি পোৱা নিতান্ত প্ৰয়োজন। এই ক্ষেত্ৰত এইখন পুথিয়ে আমাৰ অনুসন্ধানসু-পাঠক সমাজক কিমানখিনি সমগ্ৰ যোগাৰ পাৰিব তাক পাঠক সমাজেই বিচাৰ কৰিব।

অসমীয়া ভাষাত একক প্ৰচেষ্টাৰ যোগেদি সংস্কৃতি বিষয়ক কেবাখনো মূল্যবান পুথি ইতিমধ্যে প্ৰকাশিত হৈছে। ইয়াৰ ভিতৰত ডঃ বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ “অসমৰ লোক সংস্কৃতি”, শ্ৰীভবেন নাৰায়ণ “বড়ো কছাৰীৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতি” আৰু

শ্রীভগবদ্‌গীতাৰ দেউৰীৰ “দেউৰী সংস্কৃতি” বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। এনে একক প্ৰচেষ্টাৰ পুথিবোৰত বিষয়বস্তুৰ উত্থাপন বৰ্ণনাৰ অসম্পূৰ্ণতাক লৈ মতানৈক্য—আৰু অনুসন্ধানসূত্ৰ পাঠক সমাজে বিচৰা বিভিন্ন দিশৰ বিভিন্ন সম্যক সমলবাজি যোগাৰ নোহোৱাৰ কথাও নুশুনো নহয়। পাঠক সমাজৰ এনেবোৰ কথাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি এই পুথিখনত কিছুমান থল-মূল বিষয়বস্তুৰ পৰিপূৰ্ণতাৰ কাৰণে—বিশেষভাৱে বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন দৃষ্টি-ভঙ্গীৰে পৰিভিন্ন অঞ্চলৰ বিভিন্ন লেখকে লিখা পূৰ্ব-প্ৰকাশিত বিভিন্ন উপাদানৰ আলোচ্যবাজি আৰু অসম্পূৰ্ণ বিষয়বস্তুৰ প্ৰবন্ধাৱলী আবশ্যিকমতে নতুনকৈ অভিজ্ঞ লেখকৰ দ্বাৰা লিখাই একোটা বিষয় বস্তুৰ একাধিক প্ৰবন্ধ সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে।

স্থান কাল পাঠ ভেদে সামাজিক জীৱন যাত্ৰা বিষয়ত পৰিৱৰ্ত্তন হৈ অহাৰ লগে লগে কৃষ্টি সংস্কৃতিৰো পৰিৱৰ্ত্তন ঘটে। পুথিত সন্নিবিষ্ট কৰা সামাজিক লোকাচাৰ আৰু উৎসৱৰ আনু-যজ্ঞিক উপাদানবোৰত লেখক সকলৰ মাজতো মতানৈক্য হোৱা দেখা গৈছে। আদিম সমাজে গ্ৰহণ কৰা প্ৰতীকধৰ্মী নীতিত একোটা যুক্তিসংগত নীতি বা গ্ৰহণযোগ্য অন্তৰ্নিহিত তত্ত্বও যে নাই তাক আমি ক’ব নোৱাৰো। তেনেবোৰ প্ৰতীক সংক্ৰান্তৰ মতানৈক্য থকাত সম্পাদকে একাধিক প্ৰবন্ধ সন্নিবিষ্ট কৰাৰ বাহিৰে অন্য উপায় নাই। এনে বিষয়ত অভিজ্ঞলোকে ভুলখিনি ভৱিষ্যতে আমাক আঙুলিয়াই দিলে সহায় কৰা হ’ব।

পূৰ্ব-প্ৰকাশিত প্ৰবন্ধ পূৰ্ণণ কাকত পত্ৰৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰাটো এটা কষ্টসাধ্য কাম। আজি বহুবছৰ ধৰি নিজে সংগ্ৰহ কৰা প্ৰবন্ধাৱলীৰ বাহিৰেও যিসকল ব্যক্তিয়ে পুথিত সন্নিবিষ্ট কৰা প্ৰবন্ধবোৰৰ উদ্ধাৰ কাৰ্য্যত পৰোক্ষ আৰু প্ৰত্যক্ষভাৱে সহায় কৰিছে, যিকোনো সাময়িক কাকত পুথিবৰপৰা প্ৰবন্ধবাজি উদ্ধাৰ কৰা হৈছে সেইসকল শ্ব্যনামধন্য সম্পাদক, লেখক, ব্যক্তি-বিশেষ, অনুষ্ঠানৰ ভিতৰত মৰিয়নৰ “যুগ্ম সাহিত্য মন্দিৰ”, যোৰহাট, গুৱাহাটীৰ জিলা পুথি ভঁৰাল, গুৱাহাটীৰ নবীন বৰদলৈ পুথি-ভঁৰালৰ কৰ্মকৰ্ত্তা সকলৰ ওচৰত সম্পাদক চিৰকৃতজ্ঞ।

সংকলনত নিবৰ্ণাচিত পূৰ্ণণ প্ৰবন্ধবোৰ পুনৰ প্ৰকাশৰ বাবে অনুমতি দিয়া, অনুবোধ ৰক্ষা কৰি কষ্ট সহকাৰে আৱশ্যকীয়

নতুন প্ৰবন্ধবাজি লিখি দিয়া লেখকসকলৰ ওচৰত সম্পাদক চিৰঞ্জনী ; সমূহ লেখকলৈ আন্তৰিক শলাগ আগবঢ়ালে।

মিচিং সাংস্কৃতিক উপাদানবাজিৰ আলোচ্যৰ সমৃদ্ধিৰে মিচিং সমাজক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিব পৰা একমাত্ৰ অসমীয়া ভাষাৰ পুথি “মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচ্য”ৰ আৱশ্যকতা গভীৰ ভাৱে উপলব্ধি কৰি প্ৰকাশৰ কাৰণে কৰা কাৰ্য্যত সঁহাৰি জনাই “অসম জনজাতি গৱেষণা প্ৰতিষ্ঠান”ৰ সঞ্চালক মান্যবৰ শ্ৰীবৃন্দীশ নাথ বৰদলৈদেৱে কৰা প্ৰচেষ্টা আৰু প্ৰকাশৰ কাৰণে আগবঢ়োৱা আৰ্থিক সাহায্যৰ বাবে বৰদলৈদেৱ প্ৰমুখ্যে বিভাগীয় কৰ্মকৰ্ত্তালৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলে।

সম্পাদনাৰ ক্ষেত্ৰত পুথিখনৰ সকলো দিশৰ পৰিপূৰ্ণভাৱে আন্তৰিকতাৰে সৰ্বস্বত্বকৰণে সহায়-সহযোগ আগবঢ়োৱা অধ্যাপক নাহেন্দ্ৰ পাদুৱনলৈ মোৰ বুকুভৰা এবাকু মৰম যাচিলে।

পুথিখনৰ পাতনি অশেষ যত্ন সহকাৰে লিখি দিয়াৰ বাবে পুথিৰ ডঃ প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্যদেৱলৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলে।

বেটুপাতৰ ছবিখন স্বকীয় মিচিং মেথেলা-চেলেঙৰ পৰা যত্ন-সহকাৰে আঁকি দিয়াৰ বাবে মোৰ শিক্ষা গুৰু শ্ৰীযুক্ত মদন মোহন লহকৰদেৱলৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলে।

যথা সময়ে এই বৃহৎ আকাৰৰ পুথিখন যত্ন-সহকাৰে গুৱাহাটীৰ শৰাইঘাট প্ৰিণ্টাৰ্ছে ছপাই দিয়াৰ বাবে মালিক পক্ষ প্ৰমুখ্যে কৰ্ম-কৰ্ত্তা সকলোলৈকে ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলে।

অনুসন্ধিৎসু আৰু জিজ্ঞাসু মনোভাৱাপন্ন সহদয় পাঠক-পাঠিকাৰ পৰামৰ্শ আৰু প্ৰয়োজনীয়তাৰ ভাৰ্গিদাৰ প্ৰতি গুৰুত্ব জ্ঞাপন কৰি এই পৰিবাৰিত সংস্কৰণ আগবঢ়োৱা হ’ল, নিজ গুণে শৃঙ্খিত-অশৃঙ্খিতৰ বিচাৰ-বিবেচনাৰে দৃষ্টিপাত কৰিলে সম্পাদকৰ পৰিশ্ৰম সাৰ্থক হ’ব আৰু কৃতার্থ হ’ব।

লিপ্যন্তৰ

মিচিং ভাষাৰ শব্দবোৰৰ সঠিক উচ্চাৰণৰ বাবে এই পুথিত অসমীয়া আৰু ৰোমান আখৰৰ সহায়ত কিছুমান ধ্বনিলিপি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। যেনে

স্বৰধ্বনি :

হ্ৰস্বস্বৰ— অ=O, আ=A, ই=I, উ=U, এ=E, অ=C,
অ্=V

দীৰ্ঘস্বৰ— অঃ=O:, আঃ=A:, ইঃ=I:, উঃ=U:, এঃ=E:,
অঃ=C:, অ্ঃ=V:।

ব্যঞ্জন ধ্বনি

ক	K,	গ	G,	ঙ	NG,
চ	S,	জ	J,	ঞ	NY,
ত	T,	দ	D	ন	N,
প	P,	ব	B,	ম	M
য়	Y,	ৰ	R,	ল	L,
ৱ	W,	হ	H,		

উচ্চাৰণ :

১। মিচিং ভাষাৰ ধ্বনিবোৰৰ উচ্চাৰণ অসমীয়া বৰ্ণবোৰৰ দৰেই হ'ব। ৰোমান আখৰবোৰৰ উচ্চাৰণ অসমীয়া বৰ্ণৰ দ্বাৰা সূচিত হৈছে।

২। স্বৰধ্বনিবোৰৰ হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘ দুটা ৰূপ আছে। হ্ৰস্ব ধ্বনিৰ পিছত এটা কলন চিহ্ন সংযোগ কৰি দীৰ্ঘ স্ব সূচোৱা হৈছে। হ্ৰস্বতকৈ অলপ দীঘলীয়াতকৈ উচ্চাৰণ কৰিলে দীৰ্ঘস্বৰ হ'ব।

৩। অ বা c=মধ্য কেন্দ্ৰীয় ধ্বনি। ইংৰাজী bird শব্দৰ 'i' টোৰ দৰে ইয়াৰ উচ্চাৰণ হ'ব।

৪। অ্ বা v= উচ্চ কেন্দ্ৰীয় ধ্বনি। জাৰ্মান Max Müller নামটোৰ ü ধ্বনিৰ দৰে ইয়াৰ উচ্চাৰণ হ'ব।

৫। Ng একেলগে থাকিলেও এটা ধ্বনি বুলি ধৰিব লাগে। অসমীয়া ঙ-ৰ দৰে উচ্চাৰণ হ'ব। n আৰু gৰ বেলেগ উচ্চাৰণ

হ'লে আখৰ দুটাৰ মাজত হাইফেন থাকিব। যেনে—পঙাব্ = pongab = পটি শেষ কৰ্। পন্গাব্ = pon-gab = বাণিজ্য বাণ্, ইত্যাদি।

৬। Ny ও এটা ধ্বনি। ইয়াৰ উচ্চাৰণ অসমীয়া ঞ-ৰ সম-পৰ্য্যায়ৰ। n আৰু y বেলেগ ধ্বনি হিচাপে ব্যৱহৃত হ'লে তাৰ মাজত হাইফেন থাকিব। যেনে—পাঞ = pchyo = পাগ মাৰি। পিন্‌য়াং = pin-yang গেলা ভাত, ইত্যাদি।

৭। অসমীয়া আখৰৰ ব্যঞ্জন ধ্বনিবোৰ শব্দৰ শেষত বা অক্ষৰৰ শেষত ব্যঞ্জনান্ত হ'লে তাৰ তলত হসন্ত চিহ্ন থাকিব। স্বৰান্ত হ'লে একো নাথাকে। যেনে—আৰ aro = সঁচা; আয়াৰ্ = ayar = দাঁৰ; আতাব্ = atab চপেটা; পাঃতব্ = pa:tobo = পালোঁ; ইত্যাদি।

সূচীপত্ৰ

প্ৰথম অধ্যায় : সংস্কৃতি

সংস্কৃতিৰ সংজ্ঞা	নাহেজ্জ পাদুন	১
মিচিং সংস্কৃতি	নাহেজ্জ পাদুন	১০

দ্বিতীয় অধ্যায় : পৰিচয়

মিৰি শব্দৰ অতিগ্ৰহণ	নাহেজ্জ পাদুন	২৫
মিৰি বা মিচিং	তৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম	৩৯
মিচিং জনজাতিৰ পৰিচয়	নাহেজ্জ পাদুন	৪৮
চঃমুৰা মিচিঙৰ ভাষা আৰু সংস্কৃতি	নাহেজ্জ পাদুন	৫৬
মিচিং ভাষা নোকোৰা মিচিং	টেকেশ্বৰ লইং	৬৪

তৃতীয় অধ্যায় : সাংস্কৃতিক জীৱন

মিচিং সমাজৰ সাংস্কৃতিক জীৱনধাৰা, তৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম	৭৭
মিচিং কৃষ্টিৰ বিকাশ	নন্দেশ্বৰ পামেগাম
লুইতপৰীয়া সংস্কৃতি	ভৃগুদৰ্শন কাগ্নুং

চতুৰ্থ অধ্যায় : লোকউৎসৱ আৰু অনুষ্ঠান

মুৰং ঘৰ	তৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম	৯৭
মুৰং আৰু পঃবাগ্	ইজ্জেশ্বৰ পেগু	৯৯
পঃবাগ্	তৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম	১০৯
পঃবাগ	নন্দেশ্বৰ পামেগাম	১১০
আলিলাই লুগাং : ইলাৰ বৈশিষ্ট্য	দুৰ্গা বেগন	১২০
আলিলাই লুগাং	নাহেজ্জ পাদুন	১৩০
আলিলাই লুগাং	তৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম	১৩০

পঞ্চম অধ্যায় : লোক-সাহিত্য

মিচিং লোকগীত	নাহেঞ্জ পাদুন	১৪১
অই নিঃতম্	নাহেঞ্জ পাদুন	১৫৭
অই নিঃতমৰ পটভূমি	টাবু টাইদ	১৬৫
অই নিঃতম্	চক্ভাল কাগ্‌য়ুং	১৭২
অই নিঃতমত শদিয়াৰ স্থান	ভ্‌গ্‌মুনি কাগ্‌য়ুং	১৭৭
অই নিঃতমত নদীৰ উপমা	ভ্‌গ্‌মুনি কাগ্‌য়ুং	১৮৫
অই নিঃতমত ডুবৰি বনৰ স্থান	ভ্‌গ্‌মুনি কাগ্‌য়ুং	১৯২

ষষ্ঠ অধ্যায় : লোকনৃত্য আৰু বাদ্যযন্ত্ৰ

মিচিং লোক-নৃত্য	নাহেঞ্জ পাদুন	২০৩
মিচিং বাদ্য-যন্ত্ৰ	নাহেঞ্জ পাদুন	২১১
মিচিং বাদ্য-যন্ত্ৰৰ পৰিচয়	টেক্‌ম্বৰ লইং	২১৭
মিচিং সমাজত প্ৰচলিত ঢোলৰ ছেও	টেক্‌ম্বৰ লইং	২২৪

সপ্তম অধ্যায় : সামাজিক জীৱন

মিচিং সমাজ জীৱনৰ এটি ছবি	ৰজ্‌ম্বৰ পেমে	২৩৩
মিচিং সমাজত সমবায় প্ৰথা	তৰুগচন্দ্ৰ পামেগাম	২৪২
মিচিং সমাজত নাৰীৰ স্থান	টাবু টাইদ	২৪৫
মিচিং সমাজত নাৰীৰ ভূমিকা	নন্দেশ্বৰ পামেগাম	২৫০
মিচিং সমাজত সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰ	নাহেঞ্জ পাদুন	২৫৭
মিচিং গাভৰুৰ স্বাৱলম্বীতা	ভ্‌গ্‌মুনি কাগ্‌য়ুং	২৬০

অষ্টম অধ্যায় : বৈবাহিক পদ্ধতি

মিচিং বৈবাহিক নীতি	নাহেঞ্জ পাদুন	২৭৩
মিচিং বিবাহ পদ্ধতি	দুৰ্গা বেগন	২৮০
গাম্‌ম্বৰ প্ৰথা	ভ্‌গ্‌মুনি কাগ্‌য়ুং	২৯০

নবম অধ্যায় : ঘৰবাৰী

মিচিং ঘৰ আৰু ঘৰলোৱা	তৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম	৩০১
দহ তৰপীয়া মিচিং ঘৰ	গণেশ পেগদু	৩০৫

দশম অধ্যায় : লোক-শিল্প

মিচিং বয়ন শিল্প	নাহেজ্জ পাদুন	৩১৫
বয়ন শিল্পত মিচিং জীৱনী	তৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম	৩২০
বয়ন শিল্পত লোক-পৰম্পৰা	ভৃগুৱৰ্ণ কান্ধুৱা	৩২৪

একাদশ অধ্যায় : ধৰ্ম আৰু লোক-বিশ্বাস

আদী মিচিং সমাজৰ প্ৰবোধিত	নাহেজ্জ পাদুন	৩২৯
মিচিং ধৰ্ম-বিশ্বাস আৰু পৰম্পৰা	ইন্দ্ৰেশ্বৰ পেগদু	৩৩৫
মিচিং ধৰ্ম-বিশ্বাস	চক ভাল কান্ধুৱা	৩৫৯
মিৰু বা মিৰু আৰু মিৰু আঃবাং	দুৰ্গা বেগন	৩৬৫
মাল বা আত্মাৰ পুনৰানয়ন	নাহেজ্জ পাদুন	৩৮৩
মিচিং অপ্ৰত্নৰ উৎপত্তি আৰু বিচাৰ	নাহেজ্জ পাদুন	৩৯০
গোৱা দেৱতা বা গুঃমুন	নাহেজ্জ পাদুন	৪০৩
তাগিৰু বা মঙ্গল চোৰা	নাহেজ্জ পাদুন	৪০৮
আচিন, তাগিৰ	দুৰ্গা বেগন	৪১২
দবুৰ পুজা	নাহেজ্জ পাদুন	৪১৫
মিচিং ধৰ্ম-বিশ্বাস আৰু গেণা	তৰুণ চন্দ্ৰ পামেগাম	৪১৯
মিচিঙৰ জন্ম-মৃত্যুৰ শৃংখলা	তৰুণ চন্দ্ৰ পামেগাম	৪২৪

দ্বাদশ অধ্যায় : মিচিং ভাষা

মিচিং ভাষা	নাহেজ্জ পাদুন	৪৩২
মিচিং ভাষাৰ বিশিষ্ট ধ্বনি	নাহেজ্জ পাদুন	৪৪১
মিচিং ভাষাৰ লক্ষণ	নাহেজ্জ পাদুন	৪৫৩

কিতাপ পোৱাৰ ঠিকনা

লয়াৰ্ছ বুক ষ্টল, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-৭৮১০০১

উৰশী কাগ্‌মুং, পাহাৰীপজা—বিন্‌বাৰী, পোঃ গোপীনাথনগৰ, গুৱাহাটী-১৬

ভানুৰাম দলে, বৰবিল গাওঁ, পোঃ মেৰমুখ, ডিব্ৰুং, লক্ষীমপুৰ

হেম পায়েং, মহকুমা পৰিষদ, পোঃ উত্তৰ লক্ষীমপুৰ, লক্ষীমপুৰ

মুহিবাম পেগু, পমুৱা গাওঁ, পোঃ গোগামুখ, লক্ষীমপুৰ

অধ্যাপক বুদ্ধিন মেদগ্‌, খেৰ্মাজি কলেজ, পোঃ খেৰ্মাজি, লক্ষীমপুৰ

দুৰ্গা বেগন, জনাই ৰিগ্‌বি, পোঃ জনাই, লক্ষীমপুৰ

চন্দ্ৰ লাচন, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, পোঃ ডিব্ৰুগড়, ডিব্ৰুগড়

মদু নৰহ, শান্তিপুৰ, পোঃ চাপাখোৰা, শদিয়া, ডিব্ৰুগড়

বিদ্যাৰ্হী কাগ্‌মুং, মেলাচকৰ হৰিজন পথ, পোঃ শিবসাগৰ, শিবসাগৰ

ভবেন দলে, মালৌআলি পথ, পোঃ যোৰহাট, যোৰহাট

মণি পেগু, ফুকন নগৰ, পোঃ দেনগাওঁ, গোলাঘাট

টেক্‌মুৰ লইং, ওপৰ তেমেৰা, পোঃ ৰঙাগড়াঘাট, গোলাঘাট

অধ্যাপক পদ্মধৰ পেগু, জেংবাইমুখ কলেজ, পোঃ জেংবাইমুখ,

মাজুলী, যোৰহাট

ভোলানাথ পেগু, হেডমাষ্টাৰ, অল আচাম মিৰি হাইস্কুল,

পোঃ খেৰকাটামুখ, লক্ষীমপুৰ

প্রথম অধ্যায়
সংস্কৃতি

সংস্কৃতিৰ সংজ্ঞা

নাহেল্ল পাঠুন

“সংস্কৃতি” শব্দটোৰ ব্যৱহাৰ ভাৰতীয় ভাষাত অৰ্বাচীন। প্ৰাচীন ভাৰতীয় সংস্কৃত, পালি, প্ৰাকৃত নাইবা তামিল, তেলেগু আদি কোনো ভাষাতে ইয়াৰ ব্যৱহাৰ দেখা নাযায়। আনকি আধুনিক ভাৰতীয় প্ৰাদেশিক ভাষা বিলাকতো ইয়াৰ ব্যৱহাৰ হোৱা বেছি দিন হোৱা নাই। সঠিককৈ ক’বলৈ গ’লে বৰ্তমান শতিকাৰ পঞ্চম দশক মানবপৰাহে ‘সংস্কৃতি’ শব্দক ইংৰাজী কালচাৰ (Culture) শব্দৰ সমাৰ্থক ৰূপ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। বিশ্বকবি ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ আৰু তেখেতৰ সম-সাময়িক কেবাজনো লিখকে ‘কালচাৰ’ শব্দকে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। আনকি সাম্প্ৰতিক কালৰ ভাষাবিদ আৰু মানববিজ্ঞানী (Humanist) ডঃ সুনীতি কুমাৰ চট্টোপাধ্যায়েও ইংৰাজী কালচাৰ শব্দৰ প্ৰতিশব্দ হিচাবে ‘কৃতি’কে ব্যৱহাৰ কৰিছিল।^১ ইয়াৰ পৰৱৰ্তী আলোচনাসমূহতহে তেখেতে ‘সংস্কৃতি’ শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰিছে।^২ ‘সংস্কৃতি’ শব্দটো কালচাৰৰ সমাৰ্থকৰূপে প্ৰথমে মাৰাঠী ভাষাত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। তাৰ অন্তৰ্ভুক্ততহে ডঃ চট্টোপাধ্যায়ে সংস্কৃতি শব্দ গ্ৰহণ কৰে। কোনো কোনো লেখকে ‘কৃষ্টি’ শব্দৰে কালচাৰৰ চাহিদা পূৰণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। কিন্তু সূক্ষ্মভাৱে আলোচনা কৰিলে দেখা যায় যে ‘কৃষ্টি’ শব্দই প্ৰকৃততে ইংৰাজী কালচাৰৰ সম্পূৰ্ণ অৰ্থ বহন কৰিব নোৱাৰে। কৃষ্টি বুলিলে কোনো মানৱ জাতিয়ে কৰা কৰ্ম্ম সমষ্টিকহে বুজায়, জাতিৰ জীৱনৰ লগত ওতপ্ৰোতভাৱে জড়িত চিন্তা-কল্পনা আদি শ্ৰেষ্ঠ কামখিনি সামৰি ল’বলৈ ‘কৃষ্টি’ শব্দৰ এলেকা অপাবগ। গতিকে ‘ভাৰতীয় কৃষ্টি’, ‘কৃষ্টিৰ ধাৰা’ ইত্যাদি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল

১। সুনীতি কুমাৰ চট্টোপাধ্যায়—“Kirata Jana-krti,” কলিকতা ১৯৫১।

২। সুনীতি কুমাৰ চট্টোপাধ্যায় “ভাৰতীয় সংস্কৃতি” কলিকতা ১৯৫১।

যদিও আধুনিক লেখকসকলে কালচাৰৰ অধিক অর্থ-ব্যঞ্জক শব্দ হিচাপে ‘সংস্কৃতি’কে গ্ৰহণ কৰিছে।

অৰ্থৰ বিভিন্ন সঁজুলিৰপৰা সমাহৃত কৰাৰ বাবে সংস্কৃতিৰ বহুপৰ্য্যাপ্তিগত শব্দ ব্যাখ্যা দিয়া টান। শব্দ ৰূপত ইয়াক সং+কৃ+স্তিন্=সংস্কৃতি কৰিব পাৰি আৰু ইংৰাজী শব্দটোৰ লগত সম্পৰ্ক ৰাখি ইয়াৰ অর্থ সংস্কাৰ বা সংশোধন বুলিব পাৰি।

আওপকীয়াকৈ ক’বলৈ গ’লে ‘সংস্কৃতি’ ইংৰাজী Culture শব্দৰ পৰা অনূদিত পৰিভাষাহে। ভাৰতীয় মূলজ নহয়। তথাপি সম্প্ৰতি প্ৰায়বোৰ ভাৰতীয় প্ৰাদেশিক ভাষাই (আৰ্য্য ভাষা পৰিয়ালৰ) এই শব্দটো বিনা দ্বিধাই গ্ৰহণ কৰিছে।

ইংৰাজী Culture শব্দৰ মূল লেটিন। লেটিনৰ Cultur ৰ পৰা Culture হৈছে। Cultur ৰ অর্থ কৰ্মণ কৰা, সংশোধন বা সংস্কাৰ কৰা।

এতিয়া প্ৰশ্ন হ’ল সংস্কৃতি কি? কাক বোলে? ইয়াৰ উত্তৰ সহজে দিয়া টান। আগতে উল্লেখ কৰাৰ দৰে যিহেতু ভাৰতীয় ভাষাসমূহত সংস্কৃতি শব্দৰ আবিৰ্ভাবই অব্যৰ্থচীন, ইয়াৰ সৰ্বসন্মত সংজ্ঞাৰ আলোচনাও এতিয়া লৈকে হোৱা নাই। দুই এজন লেখকৰ আলোচনাত প্ৰসঙ্গ উত্থাপন কৰিছে যদিও তেনে ধৰণৰ প্ৰাসঙ্গিক আলোচনাই শব্দৰ সংজ্ঞা নিৰূপণ কৰিব নোৱাৰে। পাশ্চাত্যৰ পণ্ডিতসকলে ইতিমধ্যে নৃত্ব, ভাষাতত্ত্ব, সমাজবিজ্ঞান আদি বিভিন্ন দিশৰপৰা সংস্কৃতিৰ সংজ্ঞা নিৰূপণৰ প্ৰচেষ্টা চলাইছে। বেলেগ বেলেগ লেখকে তেওঁলোকৰ অধ্যয়নৰ দিশ লৈ সংস্কৃতিৰ সংজ্ঞা বিভিন্ন ধৰণে দিছে। তাৰে কেইটামান আলোচনা তলত দিয়া হ’ল।

বহু বছৰ আগতে ই-বি টেইলৰে দিয়া সংস্কৃতিৰ সংজ্ঞাকে এতিয়ালৈকে ধ্ৰুপদ বুলি ধৰি লোৱা হৈছে। তেওঁৰ অধ্যয়নৰ দিশ আছিল নৃত্ব। “আদিম সংস্কৃতি” নামৰ পুথিখনত সংস্কৃতিৰ সংজ্ঞা টেইলৰে এইদৰে দিছে--“সংস্কৃতি এনে এটা জটিল ৰূপ য’ত জ্ঞান, বিশ্বাস, নীতি-নিয়ম, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, অন্যান্য সামৰ্থ্য আৰু সমাজৰ লোক হিচাপে মানুহে আহৰণ

কৰা অভ্যাস আদি সকলোকে সামৰি লয়।^৩ লোকাচাৰ, লোকনীতি এইবোৰ বস্তুগত নহয়। মানুহে দলবদ্ধ হৈ জীৱন নিৰ্বাহ কৰাৰ লগে লগে সমাজ গঠন হ'ল আৰু সমাজৰ মাজত মানুহৰ পাৰস্পৰিক আদান প্রদান আৰু অভ্যাসৰপৰাই এইবিলাক অবস্তুগত আচাৰ, নীতি, বিশ্বাস উদ্ভৱ হয়। অৱশ্যে সমাজৰ মাজত এনেকুৱা বস্তুগত উপাদানো নোহোৱা নহয়— যিবোৰ সংস্কৃতিৰ বিভিন্ন দিশৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি। আদিম অৱস্থাৰ জোঙা তীৰৰপৰা আৰম্ভ কৰি সাম্প্ৰতিক কালৰ স্বয়ংক্ৰিয় যন্ত্ৰলৈকে আটাইবোৰ শিল্পকৰ্ম মানুহৰ সমাজৰেই দান। অৰ্থাৎ দলবদ্ধ মানুহৰ চিন্তাৰ ৰূপান্তৰ। মানুহে সংস্কৃতিৰ বিভিন্ন উপকৰণৰ কেৱল বস্তুগত দিশটোহে গ্ৰহণ কৰিছে এনে নহয়; সিবিলাকক প্ৰতীকৰ দ্বাৰায়ো প্ৰকাশ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে। এতেকে সংস্কৃতিৰ উপাদান বা উপকৰণ আৰু তাৰ ওপৰত আৰোপিত প্ৰতীক-ধৰ্মী ব্যাখ্যাৰ অৰ্থপূৰ্ণ সম্বন্ধ আছে। সংস্কৃতিয়ে আচাৰ বিচাৰ, পাৰ্থক্য বস্তু আৰু তাৰ লগত অৰ্থপূৰ্ণ সম্বন্ধবোৰকেই উপাদান হিচাপে গ্ৰহণ কৰে।

মানুহে আদিম অৱস্থাৰ পৰাই প্ৰতীকক প্ৰকাশৰ মাধ্যম হিচাপে বিচাৰি পাইছে। মানৱৰ বিবৰ্ত্তনৰ লগে লগে প্ৰতীকৰো ক্ৰমবিবৰ্ত্তন হৈ আহিছে। সংস্কৃতিৰ এই প্ৰতীকধৰ্মীতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি আন এজন নৃতত্ত্ববিদ লেচলি এ-হোৱাইটে কৈছে—“সংস্কৃতি পৰিদৃশ্যমান বস্তুৰ সন্মিলন, কাৰ্য (চাল-চলন), ভাব (বিশ্বাস, জ্ঞান), আবেগ (মনোভাৱ, মূল্যবোধ) ইত্যাদি এই আটাইবোৰ প্ৰতীকৰ ব্যৱহাৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। সংস্কৃতি আৰম্ভ হয় মানুহে কথা ক'বলৈ আৰু ইঙ্গিত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ লোৱা সময়ৰপৰা। এই ইঙ্গিতধৰ্মী বা প্ৰতীকধৰ্মী স্বভাৱৰ কাৰণেই মানুহে সংস্কৃতিক সহজে আৰু স্ব-ইচ্ছাবে এজনৰ মানৱোন্মিলনৰপৰা আন এজনলৈ প্ৰেৰণ কৰিব পাৰে।”^৪ এতেকে

৩। E. B. Tylor, *Primitive Culture*, (London John Murry) 1871, p. 1.

৪। Leslie A White, “Culturological Vs. Psychological Interpretation of Human Behaviour,” *American Sociological Review* 12. 686-698 (Dec. 1947) p. 693.

মানুহৰ ইতিহাস অধ্যয়ন কৰাৰ লগে লগে সংস্কৃতিৰো অধ্যয়ন কৰা হয়। সংস্কৃতিৰ অধ্যয়নো মানুহ ইতিহাসৰেই অধ্যয়ন। এই প্ৰসঙ্গৰ আলোচনাত “সংস্কৃতিৰ ইতিহাস মানে মানুহ হিচাপে মানুহৰ ইতিহাস”^{১৫} বুলি মেৰিলে কোৱা কথাৰাৰ অধিক প্ৰাধান্যযোগ্য। যুগ যুগ ধৰি সংস্কৃতিয়ে ইটোৰ পিচত সিটোলৈ বালয় সলাই আহিছে। সময়ৰ হেঁচাত তাৰে কিছুমান উপাদান হেৰুৱাই গৈছে, কিছুমান পৰিবৰ্ত্তন হৈছে আৰু কিছুমান ন ন উদ্ভাৱন এতিয়াও সংযোগ হৈয়েই আছে। কিন্তু সংস্কৃতি নিজেই চিহ্ন প্ৰদৰ্শমান। সেইবাবে হোৱাইটে মোৰ্থান মাৰি কৈছে—“সংস্কৃতি প্ৰকৃতিৰ দৰেই অবিৰত, ক্ৰম-সঞ্চিত আৰু বিশিষ্ট ধাৰাত গতিশীল।”^{১৬}

১৫. কৰ্কট কৰ্ম-সমষ্টিতকৈও তাৰ শ্ৰেষ্ঠ অংশখিনিৰ ওপৰত সংস্কৃতিয়ে প্ৰাধান্য লাভ কৰে সেই কথা আগতে উল্লেখ কৰা হৈছে।^{১৭} সংস্কৃতিৰ সংজ্ঞা নিৰূপণত ‘কোনে’ এই শ্ৰেষ্ঠ গুণখিনিৰ (‘earned quality’) ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি কৈছে যে “সংস্কৃতিক আমি ‘জ্ঞানৰ জৰিয়তে প্ৰদৰ্শনাত্মক’ লাভ কৰা জীৱন ধাৰণ প্ৰণালীৰ সমষ্টি” বুলি ক’ব পাৰোঁ।^{১৮} সংস্কৃতিৰ উদ্ভাৱনকাৰীৰূপে আলোচনা কৰি তেওঁ কৈছে “সংস্কৃতিয়ে যুগ্ম আৰু ক্ৰিয়ামূলক মানুহৰ মাজত সম্বন্ধ ঘটায়। প্ৰাকৃতিক বস্তুক জৈৱমূলক আৰু ব্যৱহাৰ্য্যকলাপ, সঙ্গীত, চিত্ৰকলা আৰু মানুহৰ প্ৰতিষ্ঠাপিত আৰু কৰ্ম প্ৰতীকৰ ৰাজ্যত ব্যৱহাৰ কৰা শক্তিকো উপাদান হিচাপে গণ্য কৰিব পাৰি। এইখিনিতে এটা কথা কোৱা উচিত হ’ব যে ‘সংস্কৃতি’ক প্ৰদৰ্শনাত্মক হিচাপে ইজনে পিচত সিজনকৈ মৰ্য্যদাৰে অপৰূপ কৰি তুলিব পৰা বংশগত অৰ্থাৎ তেজৰ লগত সৰ্বজনীনতা সন্নিৱেশিত উপাদানক সংস্কৃতিৰ উপকৰণ বুলি ধৰিব নোৱাৰি। উল্লেখ্য যে সেই মৰ্য্যদাদে কৰা শ্ৰেষ্ঠ কৰ্মখিনিকহে

১৫. Francis E. Merrill, “Society and Culture : An Introduction to Sociology,” (Englewood Cliffs, New Jersey) 1961, (৩৩৪-৩৩৫ পৃষ্ঠা)।

১৬. ৪ নং প্ৰকৃতি।

১৭. Galleon and Ouch, “The History of Man,” (New York) 1961, A. Knopf Inc., 156-157 পৃষ্ঠা।

১৮. এ পৃ: ৫। ৪৭০ ৭ (১৫১. ৩৩৮) ৪৭০ ৩৪।

সংস্কৃতিয়ে উপকৰণ হিচাপে গ্ৰহণ কৰে। মানুহে প্ৰতীকৰ যোগেদি জ্ঞান আহৰণ কৰিবলৈ ভাল পায় আৰু এই জ্ঞানৰ ফল প্ৰদৰ্শন কৰে তেওঁলোকৰ বংশধৰসকললৈ অৰ্পণ কৰি যায়। প্ৰকৃতিয়ে-প্ৰকৃতিয়ে মানৱ সমাজে এইদৰে সঞ্চয় কৰা বস্তুবোৰেই হ'ল সংস্কৃতি।

সংস্কৃতি সমাজৰে দান যদিও ইয়াক আহৰণ কৰাটো সহজ নহয়। ইয়াক আহৰণ কৰিবলৈ বৌদ্ধিক প্ৰক্ৰিয়া (intellectual process) অবলম্বন কৰিবলগীয়া হয়। সংস্কৃতিৰ এই বৌদ্ধিক গুণৰ (intellectual quality) বিষয়ে বিড্‌নীয়ে কোৱা কথাবি এইখিনিতে উল্লেখ কৰিব পাৰি। তেওঁ কৈছে — “সংস্কৃতিৰ বৈশিষ্ট্য পৰা আহত বা কৰ্মত আচৰণ (behaviour)। সংস্কৃতি সমাজৰ ব্যক্তিৰ চিন্তা। কিন্তুো সমাজৰ ব্যক্তিয়ে বৌদ্ধিক, সামাজিক, আৰু অন্যান্যৰ লগত ওতপ্ৰোতভাৱে সংশ্লিষ্ট থাকে আৰু সিবিলাকৰ লগত একাত্মভূত হ'বলৈ যত্ন কৰে। সেই কাৰণে সংস্কৃতি সমাজৰ ফল বঢ়লি কোৱা হৈছে। মানুহৰ পাৰস্পৰিক আদান প্ৰদান বা কাৰ্য কলাপৰ দ্বাৰা সংস্কৃতি আহৰণ কৰা হয়। প্ৰথমে ইয়াক আহৰণ কৰাটো বুদ্ধিগম্য নহয়। ইয়াৰ বাস্তৱিক দিশ অৰ্থপূৰ্ণ হয় কেৱল মনোজ্ঞতাৰে। ভাষাৰ দৰে অৰ্থপূৰ্ণ মাধ্যম বা তেনে ধৰণৰ প্ৰতীকী কৰ্মৰ জৰিয়তে মানুহে প্ৰথমে সংস্কৃতি শিকিলে। তাৰ পাচত সেইদৰে প্ৰেৰণ কৰিলে পৰবৰ্তীসকললৈ। বিড্‌নীৰ মতে “মানুহৰ সামাজিকতে সংস্কৃতিপ্ৰিয় জীৱ, যিহেতু মানুহে নিজেই নিজৰাৰকৰে কৰ্ম, প্ৰতিফলন আৰু আত্ম চাহিদা পূৰণ কৰিব পাৰে। সন্তান জীৱন যাপন কৰাৰ লগে লগে মানুহে এই স্বাভাৱিক পদ্ধতি লাভ কৰে।”

পাৰচনে আকৌ ‘কাৰ্য্যৰ প্ৰণালী’ক (System of Action) সংস্কৃতিৰ মৌলিক উপাদান বুলি অভিযত পোষণ কৰে। ওপৰত উল্লেখ কৰি অহাৰ দৰে পাৰচনেও সংস্কৃতি সমাজৰ পাৰস্পৰিক কাৰ্যকলাপৰ (Social interaction) পৰা উদ্ভূত হোৱা বুলি

৯। Bidney, “Theoretical Anthropology,” (Newyork : Columbia University Press) ১৯৩০, পৃ: ৩০।

১০। Bidney “Theoretical Anthropology” পৃ: ১২৬।

কৈছে “সংস্কৃতি পৰবৰ্ত্তী মানুহৰ আচৰণৰ পথ প্ৰদৰ্শক।” এইখিনিতে এটা মন কৰিবলগীয়া কথা যে সংস্কৃতি এফালে যেনেকৈ সমাজৰ লগত ওতপ্ৰোতভাৱে জড়িত, আনফালে ব্যক্তিৰ ব্যক্তিত্বৰ লগতো সেইদৰে নিবিড়ভাৱে জড়িত। কিয়নো ব্যক্তি সমাজৰে অংশ বিশেষ। গতিকে, সংস্কৃতি সমাজৰ কাৰ্য বা আদান প্ৰদানৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা হেতুকে ব্যক্তিৰ ব্যক্তিত্বৰ বাবেও অত্যাৱশ্যকীয় উপাদান। ব্যক্তিৰ ব্যক্তিত্ব গঢ় লয় সেই সমাজৰ সাংস্কৃতিক সঁচত আৰু ব্যক্তিয়ে তেওঁৰ সমাজৰ সাংস্কৃতিক একত্ৰিত কৰাত অৰিহণা যোগায়।”^{১১}

সমাজ, সংস্কৃতি আৰু ব্যক্তিত্বৰ নিবিড় সম্বন্ধৰ বিষয়ে লিংটনে কোৱা কথাষাৰ অধিক মনঃপূত। তেওঁ কৈছে “ব্যক্তিৰ সংঘবন্ধ সমষ্টিয়েই সমাজ। বিশেষ এখন সমাজৰ বৈশিষ্ট্য বহন কৰিব পৰা শিক্ষিত লোকৰ দলবন্ধ সমষ্টিকেই সংস্কৃতি বুলিব পাৰি। ব্যক্তি, স্বাধীন চিন্তা, অনুভূতি আৰু কাৰ্য বহন কৰিব পৰা এক জীৱন্ত যন্ত্ৰ। কিন্তু ব্যক্তিৰ সেই স্বাধীনতা সীমিত। কিয়নো তেওঁৰ সকলো সম্পদ সৰুৱে পৰা ডাঙৰ দীঘল হোৱা সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ সংস্পৰ্শত পৰিশোধন কৰা।”^{১২} ব্যক্তিৰ ব্যক্তিত্ব গঠনত সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। ব্যক্তি বিশেষে চিন্তাৰ স্বাধীনতা পালেও তাক পূৰ্ণ স্বাধীনতা বুলি ক’ব নোৱাৰি। অলঙ্কিতে তেওঁৰ চিন্তা চৰ্চাতো সমাজৰ চাপ থাকি যায়। এই আলোচনাত সমাজ, সংস্কৃতি আৰু ব্যক্তিত্বৰ পাৰস্পৰিক আৰু দ্বৈকোণিক সম্বন্ধ আমি উল্লেখ কৰিছোঁ। এই কাৰণেই যে ইয়াৰ এটাক বাদ দি আনটোক সম্পূৰ্ণকৈ পৃথক কৰি দেখুৱাব নোৱাৰি।

সংস্কৃতিৰ বিষয়ে আটাইতকৈ বিতং আলোচনা কৰে এ, এল ক্ৰাৱে। ১৯১৭ চনত তেওঁ সংস্কৃতি বিষয়ক এটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ কৰে। সেইখন তেওঁৰ বিখ্যাত ৰচনা বুলি খ্যাতি আছে। এই

১১। Parson and Shils, (ed) “Towards the General Theory of Action.”

১২। Ralph Linton, “The Tree of culture” (Newyork Alfred Knop. INC) ১৯৫৫ পৃঃ ২১।

প্ৰবন্ধৰ আলোচনাত ক্ৰমে সংস্কৃতিক 'অতীন্দ্ৰিয়' (superorganic) লক্ষণযুক্ত বুলি অভিহিত কৰিছে। তেওঁৰ বক্তব্য এয়ে আছিল যে সংস্কৃতি কোনো ইন্দ্ৰিয় সম্পন্ন ব্যক্তিৰ ওপৰত বাঁধ থাকে। অৰ্থাৎ সংস্কৃতিক ব্যক্তিয়েই বহন কৰি নিয়ে। কিন্তু সংস্কৃতিৰ স্বৰূপ আৰু স্থিতি কোনো বিশেষ ব্যক্তিৰ পৰা স্বতন্ত্ৰ হৈ থাকে। উদাহৰণ স্বৰূপে ভাষাৰ কথাকেই ক'ব পাৰি। ভাষা এটা প্ৰণালী-বদ্ধ আৰু অৰ্থপূৰ্ণ প্ৰতীক। (ভাষা সংস্কৃতিৰ উপাদানো)। এই ভাষাটোৱেই সংস্কৃতিৰ অতীন্দ্ৰিয় গুণৰ বিষয়ে বিশ্লেষণ দাঙি ধৰে। কোনো সমাজৰ ভাষাই বিশেষ এক ব্যক্তিৰ জীৱনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰে। ই সামূহিক জীৱনৰ বস্তু। ব্যক্তিবিশেষৰ অৱসানত ইন্দ্ৰিয় চেতনা বিলুপ্ত হোৱাৰ দৰে ভাষা বিলুপ্ত নহয়। অথচ সকলো মানুহে যদি স্বইচ্ছাই লিখিত পুথিবিলাকৰ সৈতে ভাষাটো বিলুপ্ত বা নাইকিয়া কৰি দিয়ে সম্ভৱতঃ ভাষাটোৰো পৰিসমাপ্তি ঘটিব। ভাষাই সাধাৰণতে অতীন্দ্ৰিয় বস্তুৰ দৰে এজন ব্যক্তিৰপৰা আন এজন ব্যক্তিলৈ আৰু কোনো জনসমষ্টিৰপৰা অন্য এক জনসমষ্টিলৈ বাগৰি বাগৰি আহি থাকে। সেই কাৰণে ক্ৰমে ইয়াক "অতীন্দ্ৰিয় বস্তু" বুলি অভিহিত কৰিছে।^{১৩}

সংস্কৃতিৰ বিষয়ে ক্ৰমাৰ আৰু ক্ৰকনেই আটাইতকৈ দীঘলীয়া পৰীক্ষা চলাইছিল। প্ৰথমে তেওঁলোকে "সংস্কৃতি" শব্দৰ (ব্যুৎপত্তিগত) বুৰঞ্জী আৰু ভাষাতাত্ত্বিক দিশত ইয়াৰ বিভিন্ন অৰ্থৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰে। তাৰ পাছত তেওঁলোকে কেবাটাও শিতানত ভাগ কৰি সংস্কৃতিৰ সংজ্ঞা জৰীপ কৰিলে। এই শিতানবোৰ হ'ল—

- ১। বৰ্ণনাত্মক—(Descriptive)
- ২। ঐতিহাসিক (Historical)
- ৩। সাধাৰণ (Normative)
- ৪। মনস্তাত্ত্বিক (Psychological)
- ৫। গঠনমূলক (Structural)
- ৬। কৌলিক বা উৎপত্তি বিষয়ক (Genetic).

১৩। A. L. Kroeber, "The Nature of Culture" (Chicago University of Chicago Press) ১৯৫২, "The Superorganic" নামৰ বিখ্যাত প্ৰবন্ধ পুথিৰ ৩য় অধ্যায়ত সন্নিবিষ্ট। আনবোৰ মন্তব্য "Theory of Culture" ৰ প্ৰথম খণ্ডত আছে।

এইদৰে বেলেগ বেলেগ দিশত অধ্যয়ন কৰাৰ পাছত তেওঁলোকে সংস্কৃতিৰ লক্ষণ, তাৰ সংমিশ্ৰিত উপাদান আৰু ধৰ্ম (গুণ) বিষয়ক বিভিন্ন মন্তব্য সংগ্ৰহ কৰিলে। তাৰ লগতে সংস্কৃতি আৰু মনোবিজ্ঞান, ভাষা আৰু সংস্কৃতি, আৰু সংস্কৃতিৰ লগত সমাজৰ সম্বন্ধও তল তলকৈ আলোচনা কৰিলে। এই সংগ্ৰহত কেৱল সংস্কৃতিৰ সংজ্ঞাই হ'ল ১৬৪ টা। ইয়াত সংস্কৃতি সম্পৰ্কীয় ১০০ টা বিভিন্ন মন্তব্য সংযোগ নকৰি সেইবোৰ বেলেগকৈ ৰখা হ'ল। এই আলোচনাৰপৰা সংস্কৃতিৰ ৱিস্তাৰ সাহিত্যৰ বিস্তৃতি বা প্ৰসাৰতা বুজিব পাৰি। পাৰ্থক্য আৰু ভিন্নতা বিষয়ক অধ্যয়নৰ তুলনাত মানৱৰ বিষয়ে মানুহৰ অধ্যয়ন আপেক্ষিকভাৱে নগণ্য। এই জৰীপ কাৰ্য্যই মানৱ বিজ্ঞানীসকলক বিস্তৰ অধ্যয়নৰ দৰাৰ মূৰ্চালি কৰি দিছে।^{১৪}

এই আলোচনাত কৰাৰ আৰু কলনে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে যদিও তেওঁলোকৰ নিজৰ সংজ্ঞা সংযোগ কৰি তাৰ সংখ্যা ১৬৫ লৈ বৃদ্ধি কৰা নাই। বৰং তাকে নকৰি নিজ অভিজ্ঞতাৰে সূচীয়াকৈ এটা সংজ্ঞা আগবঢ়ালে। তেওঁলোকে ক'লে যে মানুহে আহৰণ কৰা বাহ্যিক আৰু আভ্যন্তৰীণ দূৰ্নোবিধ আচৰণক লৈ সংস্কৃতি গঠিত। শিল্প ৰূপায়ণকে আদি কৰি মানৱ দলৰ বিশিষ্ট কাৰ্য্যাবলীক প্ৰতীকৰ দ্বাৰা ইজনেৰ পৰা সিজনলৈ সংস্কৃতিয়ে প্ৰেৰণ কৰে। সংস্কৃতিৰ আটাইতকৈ অস্তানিহিত কথা হৈছে চিন্তাৰ পৰম্পৰা, বিশেষকৈ তাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত মূল্যবোধ। সংস্কৃতি এফালে কাৰ্য্যৰ ফল, আনফালে ভৱিষ্যত কৰ্মপন্থাৰ সম্ভৱপৰ উপাদান।^{১৫}

সামৰণিত, ওপৰৰ সংজ্ঞাবোৰৰ সিদ্ধান্ত হিচাপে মেৰিলে যুগুত কৰা সংজ্ঞা উদ্ভূতি কৰাৰ লোভ সামৰিব নোৱাৰিলে। সেইবোৰ হ'লঃ—

১৪। A. L. Kroeber and Celyde Kluckhohn "Culture : A critical Review of concept and Definitions" papers of the Peabody Museum of American Archaeology and Ethnology, 47.223 (1952) দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় খণ্ড।

(ক) লক্ষণৰ ফালৰ পৰা সংস্কৃতি মানৱ সমাজৰ মিথস্ক্ৰিয়াৰ ফলত সৃষ্ট।

(খ) সংস্কৃতিয়ে জৈৱিক আৰু সামাজিক অভাৱ পূৰণৰ বাবে সামাজিক ভাৱে গ্ৰহণীয় আদৰ্শ দিয়ে।

(গ) নিৰ্দিষ্ট কোনো এখন সমাজত প্ৰচলিত সংস্কৃতিক অপৰ্ণ কৰি যোৱাৰ বাবে সংস্কৃতি ক্ৰম-সিণ্ডত।

(ঘ) প্ৰতীকী গুণৰ হেতুকে সংস্কৃতি মানৱ জাতিৰ বাবে অৰ্থপূৰ্ণ।

(ঙ) কোনো এখন সমাজত (মানুহ) ডাঙৰ দীঘল হৈ অহাৰ লগে লগে প্ৰতিজন মানুহেই সংস্কৃতিৰ শিক্ষা আহৰণ কৰে।

(চ) গতিকে সংস্কৃতি ব্যক্তিত্বৰ মূল ভেটি।

(ছ) সমাজৰ অবিৰাম সৌতত ইয়াৰ স্থায়িত্ব নিৰ্ভৰ কৰে, কিন্তু বিশেষ ব্যক্তি বা জনসমষ্টিৰপৰা ই স্বতন্ত্ৰ।^{১৬}

১৬। Francis E. Merrill, "Society and Culture : "An Introduction to Sociology, (Englewood Clift, New Jersey) ১৯৬১, পৃঃ ১১৬।

মূল বচনসমূহৰ বাবেও এই আলোচনাত বেছিকৈ মেবিলৰ পুথিখনৰ সাহায্য লোৱা হৈছে।

‘নীলাচল’ ষষ্ঠ বছৰ, দ্বিতীয় বছৰ, চেপ্তেম্বৰ ১৯৬৮ চনত প্ৰকাশিত।

মিচিং সংস্কৃতি

নাহেন্দ্র পাড়ন

১.০০ মিচিং সংস্কৃতি বৃহৎ মঙ্গোলীয় জাতি গোষ্ঠীৰ এক অংশ বিশেষ। অসমত প্ৰাচীন কালৰ পৰা বসবাস কৰি অহা মিচিং সকল অসমৰ জলবায়ু, প্ৰাকৃতিক পৰিবেশ, পাৰিপাৰ্শ্বিক অৱস্থা আদিৰ লগত খাপ খুৱাই অহা সত্বেও শাৰীৰিক অৱস্থা আৰু সাংস্কৃতিক দিশত মূল মঙ্গোলীয় সংস্কৃতিৰ পৰা বিশেষ পৃথক হৈ অহা নাই। নৃত্ত্ববিদ সকলে মঙ্গোলীয় জন গোষ্ঠীৰ শাৰীৰিক অৱস্থাৰ সম্পৰ্কত ঠাণ্ডাচুলি, সৰু চকুৰা, গালৰ হাড় স্পষ্ট হোৱা, নাক ভোটা, ভৰিৰ কলাফুল ডাঙৰ, শৰীৰৰ বৰণ ভাস্কৰ্যময় ইত্যাদি লক্ষণক প্ৰধান বুলি উল্লেখ কৰিছে। উনবিংশ শতিকাৰ মাজ ভাগত কেইজনমান ইংৰাজ পৰ্যবেক্ষক আৰু লেখকে এই মঙ্গোলীয় আৱলম্বিক লক্ষণ মিচিংসকলৰ শাৰীৰিক গঠনত দেখা পাই তেওঁলোকক মঙ্গোলীয় গোষ্ঠীৰ লোক বুলি থিৰাং কৰিছে। স্বাধীনোত্তৰ কালৰ দুই-এজন স্বদেশী নৃত্ত্ববিদ আৰু লেখকেও এই মত অস্বীকাৰ কৰা নাই।

১.১০ পৰিণতসকলে মঙ্গোলীয় জাতি গোষ্ঠীৰ প্ৰথম সোপান উত্তৰ-চীন, চাইবেৰিয়া, মঙ্গোলীয়া নামৰ ঠাইত উদ্ভৱ হোৱা বুলি অনুমান কৰিছে। তাৰ পৰা মঙ্গোলীয় জাতি গোষ্ঠীৰ লোকে চীন, জাপান, ভিয়েতনাম, ব্ৰহ্মদেশ ইত্যাদিলৈ সিঁচৰিত হৈ পৰে। বিভিন্ন ঠাইত সিঁচৰিত হৈ থকা মঙ্গোলীয় লোক গোষ্ঠীৰ সাংস্কৃতিক বৈশিষ্ট্য একীভূত কৰিব নোৱাৰিলেও অন্ততঃ ভাষাতত্ত্বৰ উত্তৰ পূব কোণত থকা মঙ্গোলীয় লোক-সংস্কৃতিৰ কেইটামান বৈশিষ্ট্য পৰিণত আৰু নৃত্ত্ববিদ সকলৰ দৃষ্টি গোচৰ হৈছে। অসম আৰু ইয়াৰ চুবুৰীয়া প্ৰদেশ অৰুণাচল, মিজোৰাম, মেঘালয়, মণিপুৰ, নাগালেণ্ড আদিত থকা মঙ্গোলীয় লোকগোষ্ঠীৰ (এতিয়া জনজাতি নামেৰে খ্যাত) মাজত কিছুমান উমৈহতীয়া সংস্কৃতি পৰিলক্ষিত হয়। যেনে—ঘৰ সজা সজুলিত কাঠ-বাহ-বেতৰ

ব্যবহার, চাং ঘৰ, ডেকা চাং গাভৰু চাং, শূক্ৰীত মাছ-মাংস, আপং বা মদ, পিতৃপ্ৰধান সমাজ ব্যবস্থা, তামোল-পাণৰ ব্যবহার, গণতান্ত্ৰিক সমাজ ব্যবস্থা, বোৰা-কটা নাৰীৰ একচেতীয়া সম্পত্তি ইত্যাদি বহু লক্ষণ একে দেখা যায়। এই আটাইবোৰ লক্ষণেই মিচিং সমাজতো আছে। গতিকে মিচিং সংস্কৃতিক মঙ্গোলীয়, সংস্কৃতিৰ অংশ বুলি অভিহিত কৰিব পাৰি।

২.০০ মিচিং সংস্কৃতি মূলতে মঙ্গোলীয় সংস্কৃতি যদিও দীৰ্ঘকাল ধৰি অসমত বসবাস কৰি ইয়াৰ আৰ্যমঙ্গোলীয়, অষ্ট্ৰিক আদি নানা জাতি উপ-জাতিৰ যৌগিক সংস্কৃতিৰ প্ৰবাহত পৰি কিণ্ডত সলনি হোৱাটো স্বাভাৱিক। বিশেষকৈ অসমত আৰ্য-মূলৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা ভাষা আৰু ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ মিচিং সমাজত যথেষ্ট পৰিছে। কোনো এটা সুকীয়া পৰিবেশনৰ মাজত থাকি বাহিৰৰ সংস্কৃতিৰ গতি প্ৰবাহক বোধ কৰিব নোৱাৰিলে সংস্কৃতি কোনো কালে নিভাজ আৰু স্বকীয় হৈ থাকিব নোৱাৰে। মিচিং সকলেও বহুকালৰ পূৰ্বৰ পৰাই অসমত বসবাস কৰি, ইয়াৰ বহুতৰ অসমীয়া সমাজৰ আচাৰ ৰীতি, ভাষা, ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিব লগীয়াত পৰিছে। গতিকে মূল মঙ্গোলীয় সংস্কৃতি বিৰাজ কৰিলেও তেওঁলোকৰ মাজত আৰ্য সংস্কৃতিয়েও কম ক্ৰিয়া কৰা নাই। অৱশ্যে এনেবোৰ বিষয়ত উন্নত পৰ্যায় চিন্তা গবেষণা নহলে সত্যক ভাবে বিষয়টো প্ৰতিপাদন কৰিব নোৱাৰি। এনে আলোচনা পণ্ডিত গবেষক সকললৈ এৰি দি আমি মাত্ৰ মিচিং সংস্কৃতিৰ কেইটামান দিশহে উল্লেখ কৰা যুজিছো।

৩.০০ সমাজ : মিচিং সমাজ গণতান্ত্ৰিক সমাজ ব্যবস্থাবে নিয়ন্ত্ৰিত। তেওঁলোকৰ মাজত কোনো ৰজা বা প্ৰশাসক পূৰ্বে থকাৰ ইঙ্গিত বা লোক প্ৰবাদ নাই। একোখন গাওঁ বা দল (খেল?) অনুযায়ী পতা গাওঁ সমূহত একোজনকৈ 'গাম্,' অৰ্থাৎ গাওঁবুঢ়া থাকে, তেওঁৰ নিৰ্দেশ মতে, গাওঁৰ সমাজ ব্যবস্থা, মেল, মোকদ্দমা, বৃদ্ধ বিগ্ৰহ আদি চলে। গাম্ৰ নিৰ্বাচনো গণতান্ত্ৰিক পদ্ধতিৰে কৰা হয়। সাধাৰণতে গাওঁ বা অঞ্চলৰ আটাইতকৈ অভিজ্ঞ, সামাজিক পদ্ধতিত দক্ষ লোকক গাওঁৰ বাইজে সমূহীয়া মেল বা কাৰাগুত 'গাম্,' নিৰ্বাচন কৰে। গাম্ৰ পদ বংশানু-

ভূমিক বা উত্তৰাধিকাৰী সূত্রে পোতা নহয়। যোগ্যতাৰ বিচাৰত হে গাম্ বাৰ দিয়া হয়।

৩.১০ কাঁবাং : গামে পৰিচালনা কৰা অন্ত্ৰ্স্থানক কাঁবাং (অৰ্থাৎ মেল বা সভা) বোলে। কাঁবাঙত গাৰ'ৰ বয়সস্ব, পৰিয়ালৰ মূল্য ব্যক্তি, বিবাহিত, সাবালক সকলো ব্যক্তিয়ে যোগ দিব পাৰে। অৱশ্যে বিশেষ প্ৰয়োজন নহলে নাৰীৰ উপস্থিতি সাধাৰণতে কাম্য নহয়। কাঁবাঙত সাধাৰণ চোৰৰ পৰা আৰম্ভ কৰি কইনা অপহৰণ, মাটি-বাৰীৰ কাজিয়া, যুদ্ধ-বিগ্ৰহৰ প্ৰস্তুতি ইত্যাদি সকলো প্ৰকাৰৰ বিচাৰ আৰু আলোচনা হয়। পূৰ্বে কাঁবাং তিনিটা স্তৰৰ আছিল—এখন গাৰ'ত থকা সভাক “কাঁবাং”, কেবাখনো গাৰ'ৰ কাঁবাং মিলি “বাংনা কাঁবাং” আৰু কেইবাটাও বাংনা কাঁবাং মিলি “বাংগ কাঁবাং” কৰা হৈছিল। স্বাধীনতাৰ পিছত নতুন প্ৰশাসনীয় নীতিয়ে এইবোৰক স্বীকৃতি নিদিয়াৰ ফলত এই কাঁবাং অন্ত্ৰ্স্থান-বোৰ প্ৰায় নিচিহ্ন হোৱাৰ উপক্ৰম ঘটিছে। কিন্তু এতিয়াও সবহভাগ মিচিং গাৰ'ৰ মেল-মোকদ্দমা, সামাজিক বিচাৰ এই কাঁবাঙৰ জৰিয়তে হৈ আছে।

কাঁবাঙৰ সিদ্ধান্তক কাৰ্য্যকৰী কৰিবৰ কাৰণে গাৰ'ৰ ডেকা গাভৰু সকলে সদা প্ৰস্তুত হোৱাৰ নিয়ম আছিল। আধুনিক শিক্ষাই বিচোত কৰিলেও এতিয়াও গাৰ'ৰ পূজা পাবৰণ, সকাম নিকাম, বিয়া-বাৰু আদি অন্ত্ৰ্স্থান বিলাকত ডেকা-গাভৰুৰে প্ৰধান ভূমিকা লয়। “ম্‌ম্‌ব্‌ব্‌ ম্‌ম্‌মে”, বা ডেকা-গাভৰু নামৰ এটা চলন্ত অন্ত্ৰ্স্থান প্ৰতিখন গাৰ'ত থাকে। তেওঁলোকে কাঁবাং নাইবা গাৰ'ৰ সিদ্ধান্ত অন্ত্ৰ্ভূমে বিহু মৰা, পঃবাগ্‌ উৎসৱ পতা, সকাম নিকাম বিলাকত স্বেচ্ছাই সেৱা কৰা, “দাগলিক্‌” (বা দাগ্‌ল্‌গ্‌) “ব্‌গ্‌ব্‌” আদিৰ দৰে সমবায় অন্ত্ৰ্স্থানবোৰত বিনামূলীয়াকৈ পৰিশ্ৰম কৰি ৰাইজক সহায় কৰিবলৈ সদা প্ৰস্তুত থাকে।

৩.২০ যুৰং :

ডেকা-গাভৰুসকলে গাৰ'ৰ আকস্মিক দৰ্শটনা, শত্ৰুৰ বিপক্ষে হঠাতে হ'ৰ লগা যুদ্ধ, জুই লগা ইত্যাদিৰ বাবে সদা প্ৰস্তুত হ'ব পৰাকৈ নিজৰ ঘৰত নাথাকি গাৰ'ৰ এটা উমৈহতীয়া ঘৰত থকাৰ নীতি আছিল। ডেনে ৰাজহুৱা ঘৰক “ম্‌বং” বুলি কোৱা হয়।

আদি ভাষাত ম্ৰং ঘৰক “ম্ৰুপ্” বা “দেবে” আৰু ছোৱালী থকা ম্ৰং ঘৰক “ৰাচেং” বোলে। অসমীয়াত ডেকা চাং আৰু গাভৰু চাং নামে খ্যাত। ডেকা আৰু গাভৰু সৰ্ব্বলৈ নিজৰ নিজৰ ম্ৰং ঘৰত ৰাতি কটায়। পুৱা ঘৰলৈ উভতি দৈনন্দিন কাৰ্য্যত আত্মনিয়োগ কৰে। এই ম্ৰং ঘৰবোৰ ডেকা গাভৰু সকলৰ সামাজিক শিক্ষা আৰু জীৱনৰ বিষয়ে অভিজ্ঞতা লাভ কৰাৰ প্ৰধান থলী। এনেদৰে ম্ৰং ঘৰ থকাৰ ব্যৱস্থা পূৰ্বাপৰ প্ৰচলিত হোৱাৰ বাবে এতিয়াও বহু মিচিং ঘৰত ডেকা ল’ৰাৰ বাবে বেলেগ শোৱা কোঠাৰ ব্যৱস্থা নাই। বিবাহৰ প্ৰাক্ ম্ৰুতলৈকে ছোৱালীয়ে মাকৰ লগত শোৱে। কিন্তু বৰ্তমান আধুনিক শিক্ষা পোৱাৰ লগে লগে এই ম্ৰং ঘৰ আৰু ডেকা গাভৰুৰ অনুষ্ঠানবোৰ নাইকিয়া হৈ আহিছে। শিক্ষিত ডেকাই গাৰৰ অনুশাসন নমনা হৈছে, গাৰৰ হৈ পৰিভ্ৰম নকৰা হ’ল। তাৰ ফলত মিচিং সংস্কৃতিৰ এটা আপদগীয়া অনুষ্ঠান বিলুপ্ত হৈ গৈছে।

৪.০০ গাঁও : শতকৰা নৈৰ ভাগ মিচিং গাঁও নৈৰ পাৰত। ব্ৰহ্মপুত্ৰ, দিহিং, দিবাং, বড়ুসুতি, শোষণশিৰি, ধনশিৰি, ভবলী আদি সৰু বৰ নদীৰ পাৰে পাৰে মিচিং গাঁওবোৰ অৱস্থিত। নদীৰ লগত মিচিং সমাজ জীৱনৰ এটা ওতপ্ৰোত সম্পৰ্ক বিদ্যমান। তেওঁলোকৰ লোকগীত বিলাকতো নদীয়ে প্ৰধান প্ৰেৰণাৰ উৎস হৈ পৰিছে। এই ফালৰ পৰা চাবলৈ গলে মিচিং সংস্কৃতিক নৈ পৰীয়া সংস্কৃতি বুলি সুকীয়াকৈ চিনাক্ত কৰিব পাৰি।

গাঁওবোৰ সাধাৰণতে একো একোটা দলৰে গঠিত। পাগু, চান্নাং, দাম্ৰুগু, অন্নান্, ইত্যাদি দলত বিভক্ত হৈ গাঁও পাতে। গাৰৰ সম্ৰাটৰ ভাগ সাধাৰণতে নদীৰ ফাললৈ উত্তৰা দক্ষিণা বা পূৰ্বা পশ্চিমাৰ্থে কৰা। পশ্চিম বা দক্ষিণলৈ সহজে সম্ৰাট কৰা নহয়।

গাৰৰ ঘৰবোৰ চাংঘৰ। বাহ, কাঠ, বেজ, খেৰ ইত্যাদিয়েই ঘৰ সজাৰ প্ৰধান আহিলা। গাঁওবোৰত গৰু-মহ, গাহৰি-কুকুৰা আদি পোহে।

প্ৰতিটো চাংঘৰত একাধিক পৰিয়াল থাকে। কৃষি কৰ্ম কৰা জাতি হিচাপে এনে বোখ পৰিয়াল অপৰিহাৰ্য্য। একো একোটা ঘৰত ৩ পৰা আৰম্ভ কৰি অত্যধিক লোক থকা দেখা যায়।

৫.০০ বিবাহ : মিচিং সমাজ পিতৃ প্ৰধান। বিবাহ হলে বিবাহিত কন্যাই পতিগৃহলৈ যায়। নৱ দম্পতিৰ সকলো পুত্ৰ কন্যাই পিতৃৰ বংশত অন্তৰ্ভুক্ত হয়। বিবাহ একে গোত্ৰ বা 'অপন্থ'ত মাজত নহয়। স্বগোত্ৰ বা 'অপন্থ'ত বাদেও অন্য গোত্ৰ হলেও কিছুমান ভিন্ন গোত্ৰৰ ভিতৰতো বিবাহ নিষিদ্ধ। উদাহৰণ স্বৰূপে দলে আৰু পেগু ভিন ভিন গোত্ৰ। এই দুটা গোত্ৰৰ মাজত পৰস্পৰ ঘৰৰ পৰা কন্যা অনা নিয়া কৰিব পাৰে। কিন্তু দলেৰ লগত কুটুম, কুলি, কমান্, এইবোৰ ভিন্ন গোত্ৰ যদিও সেই গোত্ৰ সমূহৰ মাজত বিবাহ নিষিদ্ধ।

মিচিং বিবাহ কেইবা প্ৰকাৰৰো আছে। "মিদাং" সামাজিক প্ৰথা মতে কৰা বিবাহ-"দুগ্‌ব", অপহৰণ বা গান্ধৰ্ব বিবাহ, "কুম্‌চু জ-চু" সেৱা সংকাৰৰ যোগেদি বিবাহ, ইত্যাদি মিচিং সমাজত প্ৰচলিত আছে। অতীতত পৈশাচিক পদ্ধতিৰ বিবাহবিধি থকাৰো ইঙ্গিত পোৱা যায়। ইয়াত বাদেও "মাগ্‌ব দুগ্‌নাম্" বা জেঁৱাই খটা প্ৰথাও প্ৰচলিত আছিল। বিধবা আৰু বৰলাৰ পুনৰ বিবাহ সামাজিক ভাবে অনুমোদিত। বহু পত্নীৰ বিধান আছে যদিও তিব্বোতাৰ ক্ষেত্ৰত বহু পতিৰ বিধান নাই। নাৰী আৰু পুৰুষ উভয়ৰে পৰগামী উদাহৰণ এবল আৰু এই ক্ষেত্ৰত সামাজিক নীতি অতি কঠোৰ।

অপহৰণ বা গান্ধৰ্ব প্ৰথাৰ যোগেদি হোৱা বিবাহত দৰাই কন্যা ঘৰক গা ধন সোধোৱাতো সামাজিক নীতি। কিন্তু তাৰ বিপৰীতে যৌতুক প্ৰথা মিচিং সমাজত একেবাৰে নাই। বৈবাহিক ক্ষেত্ৰত বিবাহ বিচ্ছেদ আৰু পুনৰ্মিলন দুয়োটাই প্ৰচলিত।

৬.০০ খাত্ৰ আৰু আহাৰ :

মিচিং সকল আমিষ ভোজী। গাহৰি, কুকুৰা, মাছ আদিৰ লগতে বনৰীয়া জন্তু তেওঁলোকৰ প্ৰিয় খাদ্য। কিন্তু বিশেষ পৰিস্থিতিত হাঁহ আৰু ছাগলী তেওঁলোকৰ খাদ্য নহয়। তাৰ উপৰি আন আন মস্কোলাই জনজাতিৰ দৰে মাছ আৰু পহু মাংসৰ শূৰ্কাতি আৰু বাহৰ গাজৰ খৰিচা মিচিংসকলৰ বাবেও প্ৰিয় খাদ্য। অম্পং বা মদো আন জনজাতিৰ দৰে মিচিঙৰো এটা অপৰিহাৰ্য্য আহাৰ। সকামে-নিকামে, পূজা-পাতলত, আলহী

অভ্যর্থনা কৰোতে সকলোতে আপত্তিৰ ব্যৱহাৰ হয়। মিচিং গাওঁ সমূহত পুৰা গধূলিৰ চাহৰ দৰে আপত্তি ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়।

ভাতেই মিচিংসকলৰো প্ৰধান আহাৰ। ভাতৰ লগত শাক পাচলিও আছে যদিও 'ভাজিক্-ভাক্-পাং' 'নত্কে', "দাব্-মি" ইত্যাদি নামৰ কেইটামান বনৰীয়া শাক পাচলি বিশেষভাৱে তেওঁলোকৰ প্ৰিয় আহাৰ।

বিবাহ, উৎসৱ-পাৰ্বণ, বিলাকত তামোল-পাণ অপৰিহাৰ্য্য। তামোল-পাণ নথকা ঠাইত প্ৰাচীন কালত কেইটামান গছৰ বাকলি (চালি?) তামোল-পাণৰ দৰে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। তামোল-পাণৰ ব্যৱহাৰ কেৱল আঞ্চলিকসকলৰ পৰাই আহিছে বোলা কথাষাৰ এই ক্ষেত্ৰত পুনৰ বিবেচনা কৰিব পাৰি।

৬.০০ কৃষি কৰ্ম আৰু চিকাৰ :

কৃষিয়েই মিচিংসকলৰ প্ৰধান জীৱিকা। জন্ম প্ৰণালীৰে তেওঁলোকে পূৰ্বৰ্ণ খেতি কৰিছিল। জন্ম প্ৰণালীত আহুদান প্ৰধান খেতি। কোৰ-কুঠাৰ, হাকুতি, এই খেতিৰ প্ৰধান আহিলা। আজিকালি উৰ্বা মাটিৰ অভাৱত আৰু বন কাটি জুই দি কৰা জন্ম খেতি কষ্টকৰ হোৱাৰ বাবে বেছি ভাগেই শালিখেতি কৰা হৈছে। এইবোৰৰ লগত আলু, কচু, বেঙেনা, আদা, জলকীয়া, নহৰু আনুষঙ্গিক খেতি হিচাপে কৰা হয়।

৬.১০ কৃষি কৰ্মৰ লগতে আজৰি পৰত আহাৰৰ জৰ্জীৰিত লগাবলৈ সমূহীয়া ভাবে আৰু গাইগোটীয়াকৈ মাছ ধৰে। পল, পচা, যাঠি, ধনুকাড় আৰু বিভিন্ন ধৰণৰ চেপা মাছ মৰা সঁজুলি।

৬.২০ সকামে নিকামে পুজা-উৎসৱত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ সমূহীয়াভাৱে চিকাৰ কৰে। "আপ্-তা" সাধাৰণ জীৱজন্তুৰ চিকাৰ "কিৰুং-গ্" সমূহীয়াকৈ চিকাৰৰ জন্তু খেদি কৰা চিকাৰ। আজি "আলি আই লুংগাং" নামৰ উৎসৱত এই কিৰুং-গ্ আগতে অপৰিহাৰ্য্য আছিল। এইবোৰত বাদেও মহৰ চিকাৰ, হাতীৰ দৰা চিকাৰ ইত্যাদিও মিচিং সমাজত প্ৰচলিত আছে। আগতে কেৰ্টুৰা চিকাৰীক এজন সুৰোগ্য পাত্ৰ বা দৰা হিচাপে স্বীকৃতি দিয়াৰ উদাহৰণো লোক প্ৰবাদত পোৱা যায়।

৭.০০ উৎসৱ, পূজা পাতিল :

‘আলি আঃয়ে ল্গাং’ মিচিংৰ উল্লেখযোগ্য কৃষি উৎসৱ। নতুন শস্য ৰোপণৰ বাবে ফাগুন মাহৰ প্ৰথম বৃদ্ধবাবে পৃথিৱী-মাতৃ আৰু পূৰ্ব পূৰ্বসকলক তোষণ কৰিবলৈ এই উৎসৱ পতা হয়। ধান, আলু আদি শস্য ৰোপণ কৰি সেইবোৰ নগজা লৈকে অৰ্থাৎ পাচ দিন গেনা পালন কৰে। গেনা পালন কৰা পাচ দিনত মাটি ঋদ্দা, বাহ কটা ইত্যাদি কাম কৰা নহয়। ভালগতে কুকুৰা জুইত পুৰি নাখায়। কণী খোৱা নহয়। কণী অংকুৰৰ প্ৰতীক।

‘পঃবাগ্’ আন এটি উৎসৱ। সাধাৰণতে খেতি বাতি চপোৱাৰ পিছত গাৰ’ৰ ডেকা গাভৰু সকলে বাইজৰ সহযোগত সৃষ্টিকৰ্তা, পৃথিৱী মাতৃ, পূৰ্বপূৰ্বসকলক তোষণৰ অৰ্থে আৰু সেইসকলৰ পৰা মঙ্গল কামনা কৰি এই উৎসৱ উদ্‌যাপন কৰে।

পঃবাগ্ আৰু আলি আঃয়ে ল্গাং এই দুয়োটা উৎসৱতে নৃত্য গীতৰ অপূৰ্ব সমাবেশ হয়। এই দুটা উৎসৱত বাদেও অসমীয়া বহাগ বিহু আৰু মাঘ বিহুকো অনূৰূপ ভাবে পালন কৰে।

৭.১০ মিচিং পূজাপাতিলৰ ভিতৰত “দব্দুৰ্” উল্লেখযোগ্য। দব্দুৰ্, পূজা কেইবা প্ৰকাৰৰো আছে। খেতি বাতি, ঘৰৰ অপায় অমঙ্গল, দীৰ্ঘদিনীয়া দুৰাৰোগ্য অসুখৰ আৰোগ্য কামনা, গাৰ’ৰ সমূহীয়া অপায় অমঙ্গল বিতাৰণ ইত্যাদিৰ বাবে বিবিধ প্ৰকাৰৰ দব্দুৰ্ কৰা হয়। গাৰ’ৰ দব্দুৰ্, পূজা পাতিলে গাওখনৰ বাহিৰৰ লোক বা অৰ্মিচিং লোক গাৰ’ত প্ৰবেশ কৰা নিষেধ। দব্দুৰ্, পূজাত বিশেষ কিছুমান চিহ্ন দি গাৰ’ৰ চাৰিও ফালে খোৱা হয়। কোনোবাই অমান্য কৰি প্ৰবেশ কৰিলে দ’ড লোৱা হয় আৰু গেনা পাৰ নোহোৱালৈকে অপবাদীক বা তেওঁৰ লগত থকা বস্তু বস্তু আবদ্ধ কৰি ৰখা হয়।

এই দব্দুৰ্, পূজাত বাদেও “ভালাং উই”, “আচি উই” ইত্যাদি পূজা পাতিল আছে। বৰ্তমানে হিন্দু ধৰ্মৰ প্ৰভাৱত ঘৰসেৱা,

বাঁহী স্বেদা, শূচি, শান্তি, পৰাচিত ইত্যাদিও মিচিং সমাজত পূজাপাৰ্বৰ্ণক অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে।

৮.০০ নৃত্যগীত : মিচিংসকল অভিগম্য নৃত্যগীত প্ৰিয়। (খোৰা আৰু বোৰাৰ বাদে নাচিব নজনা বা গীত গাব নজনা মিচিং লোক বোধকৰো বিবল) মিচিং নৃত্য-গীতৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য আছে। বিভিন্ন উৎসৱ আৰু পূজা পাণ্ডলত বিভিন্ন ধৰণৰ নৃত্য গীত পৰিবেশন কৰা হয়।

ঢোল, পেপা, গগনা, বণ্‌হী, লাও-পেপা, দেন্দুন, (মেগেলাৰে তৈয়াৰ কৰা এবিধ বাদ্য যন্ত্ৰ) ইত্যাদি বাদ্য যন্ত্ৰ। ঢোলৰ চেও বহু প্ৰকাৰৰ আছে। নৃত্যত মাছমৰা, ধান সঁচা, ধান কটী, কাপোৰ বোৰা, ইত্যাদি বিবিধ দৃশ্য ৰূপায়িত কৰে। “অইচঃ-মান্,” বা “অই নিঃতম্, চঃমান্,” অসমীয়া বিহুগীত গাই কৰা বিহুৰ সমতুল্য।

নৃত্য সমূহত সাধাৰণতে সূক্ষ্ম মূদ্ৰাৰ ব্যৱহাৰ নাই। কিন্তু কোনো কাহিনী বা দৃশ্য ৰূপায়িত কৰিবৰ সময়ত নাচনীৰ লললাস নৃত্যভঙ্গীয়ে ধ্ৰুপদী ৰূপলৈ উত্তীৰ্ণ হয়।

৯.০০ বোৱা কটা : মিচিং শিপিনীয়ে কাপোৰত সপোনৰ সবগ ৰচে। বগা, ৰঙা, কলা, হালধীয়া আৰু সেউজীয়া এই পঞ্চ ৰঙেৰে চুকীয়া, কোণীয়া, ঘূৰণীয়া আৰু সমান্তৰাল বেৰাৰ নানা বিধ ফুল ৰাছে। বিবিধ গাচেৰে চেৰ্বেগ্, আদি তিব্বোতাৰ পৰিধানৰ কাপোৰবোৰত বোৰা কটাৰ চানেকী বিদ্যমান। ইয়াৰ উপৰিও এড়ী কাপোৰ আৰু মিৰি জিম্, নামেৰে খ্যাত “গান্দ” তেওঁলোকৰ উৎকৃষ্ট বোৰা কটাৰ নিদৰ্শন।

কাপোৰত ডোলা ফুলবিলাকত চুকীয়া, কোণীয়া, ঘূৰণীয়া, লতীয়া, সমান্তৰাল বেৰা থকাৰ বাহিৰেও চবাই, পশু, ঘৰ, ফুল আদিৰ ‘মটিফ্’ দেখা যায়।

১০.০০ ভাষা সাহিত্য :

মিচিং ভাষা তিব্বত বৰ্গীয় ভাষা গোষ্ঠীৰ উত্তৰ অসম ভাষাৰ পৰিয়াল ভুক্ত। মিচিং ভাষাৰ প্ৰধান লক্ষণ হৈছে অস্পষ্ট। অৰ্থাৎ এই ভাষাৰ শব্দৰ ৰূপবোৰৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নোহোৱাকৈ

মূল শব্দৰ লগত লগ লাগি বিশেষ্য বিশেষণ ইত্যাদি পদ যুজ্জোৱাত সহায় কৰে। শব্দবোৰ ব্যাকৰিক। বেছিভাগ শব্দতেই প্ৰত্যয় + মূল, বা মূল + প্ৰত্যয় যুক্ত হৈ থকাৰ বাবে দুটা অক্ষৰৰ হোৱা দেখা যায়। তিস্বত বৰ্মীয়া ভাষা হিচাপে মিচিং ভাষাত সদৃশ থকাটো স্বাভাৱিক। কিন্তু প্ৰাথমিক অধ্যয়নত দেখা গৈছে যে মিচিং ভাষাত সদৃশৰ পৰিৱৰ্তে স্বৰ ধ্বনি সমূহ হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘ ৰূপত বিশিষ্ট ধ্বনি হৈছে। হ্ৰস্ব স্বৰ সাতোটা, দীৰ্ঘ স্বৰ সাতোটা। ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ ভিতৰত ঔষ্ঠ্য, দন্ত মূলীয়, পশ্চতালব্য (কণ্ঠ্য) আৰু স্পষ্ট উষ্ম ধ্বনিৰ অঘোষ, ঘোষ, নাসিকা এই কেইটা আছে। অনিয়ত ৰ'ল দন্ত মূলীয় ধ্বনি। মিচিং ভাষাত অধাপ্ৰাণ ধ্বনি নাই।

সৰ্বনামৰ দ্বিতীয় পদব্ধত তুচ্ছাৰ্থ-মান্যাৰ্থ নাই। সৰ্বনামৰ দ্বিৰচনৰ ব্যৱহাৰ আছে। পদব্ধ, বচন, লিঙ্গ, অনুসঙ্গী ক্ৰিয়াৰ সাল-সলনি নহয়। ক্ৰিয়াত একাধিক ধাতুযুক্ত হৈ থাকে। ধাতু ৰূপত ভূত, বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যত কালত ৰূপ হোৱাৰ লগতে বিধিলিঙ্গ, আলীলিঙ ইত্যাদি বিভাগতো ৰূপ কৰিব পাৰি।

১০.১০ মিচিং ভাষা অলিখিত আছিল। বৰ্তমানে ইয়াক লিখিত ৰূপ দিবলৈ প্ৰচেষ্টা চলাইছে। প্ৰাচীন লিখিত সাহিত্য নাথাকিলেও মিচিঙৰ মৌখিক সাহিত্যৰ প্ৰাচুৰ্য দেখা যায়। লোক সাহিত্যৰ ভিতৰত “মিব্দ্ আঃবাং”, “মিব্দ্ আঃবাং” (দেওধাই গীত), “কাবান্” (বিননি), “মিদাং” (বিয়লাগীত), “মমান্”, (ধেমেলীয়া গীত) “কঃনিঃনাম্” (নিচুকনি গীত) “ব্দ্ঃব্দ্গ” (উৎসৱ গীত) ইত্যাদি নানা ধৰণৰ মৌখিক গীত সাহিত্য পোৱা যায়। ইয়াৰে মিব্দ্ আঃবাং বোৰত সংস্কৃত সাহিত্য প্ৰাণবোৰৰ দৰে সৃষ্টি পাতনিৰ পৰা আবদ্ধ কৰি দেৱদেৱতাৰ জন্ম, মানদহ, জীৱজন্তু, গছগছনিৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰা দেখা যায়। ‘অইনিঃতম্’ বিহুগীতৰ দৰে এক শ্ৰেণীৰ প্ৰেমৰ জনপ্ৰিয় গীত।

লোক কথা বা সাধুকথাও অজস্ৰ পোৱা যায়। সেই বোৰতো- মানদহ, দেৱ-দেৱতা, জীৱজন্তুৰ উপস্থিতি কাহিনী পোৱাৰ লগতে দেওজন্তু, মৃতকৰ কাৰ্য্যৱলীও বৰ্ণিত হয়। কিন্তু সাধু বা নীতি কথা কাহিনীৰ অভাৱ দেখা যায়।

১১.০০ ধর্ম :

মিচিং ধর্মক বহুতে জড়বাদী বদলি উল্লেখ কবিছে বাদিত
প্রকৃততে জড়বাদী নহয়। আদী আব্দ মিচিং সমাজব মনোজগতত
একোগবাকী সৃষ্টিকর্তা —“চেংদ-মোংল” (যাক সাংখ্য দর্শনব
পদব্দ প্রকৃতিব লগত তুলনা কবিব পাৰি) আছে। সৃষ্টিব
আবশ্যগিতে জল নাই, থল নাই, জনপ্রাণী নাই কেবল এক
ধর্মবলি-কুঁহলীময় অবভাস আছিল (প্ৰাণত বাণিত সৃষ্টি বহস্যব
দবে) সেই ব্দপক ‘কায়ম্’ বোলা হৈছে। ‘কায়ম্’ব অবভাসত
“একো নাই, তথাপি নাইটোহেই আছে” এই ব্দপত নাই আব্দ
আছে, ‘নেগেটিভ’ আব্দ ‘পজ্জিটিভ’ এই দুটা শক্তিৰ সত্তাবত সত্তা
ভুক্ত হৈছে। সত্তা তত্ত্ব পিছতহে “চেংদ-মোংল”ই সৃষ্টিকর্তা
ব্দপ পাইছে। এই “চেংদ-মোংল”ব পিছত পাঁচটা সত্তাব অবলম্ব-
হীন ব্দপ অর্থাৎ পঞ্চভূত সৃষ্টি হৈছে। প্রতিটো ভূতেই
একোটা হৈত সৃষ্টিব অধিকাৰী। পঞ্চভূতব পিছত “পাদং” মাতৃ
হৈছে—যাব পবা মানুহ, জীবজন্তু, গছ-গছনিব সৃষ্টি হৈছে।
কোঁতলাবা চেংদ-মোংলব শাৰীত “দঃঞ-পঃল”ক (বেলি-জোন)
স্থান দিয়া হয়। সেই বাবে মিচিংসকলে চন্দ্ৰ-সূৰ্যব পদ্ব বদলি
নিজকে গণ্য কৰে। মিচিং বিশ্বাসত সূৰ্য স্ত্রী আব্দ চন্দ্ৰ
পদব্দ। সূৰ্যক-মাতৃ আব্দ চন্দ্ৰক-পিতৃ স্বীকাৰ কৰি পূজা
পাভল কৰে।

এই মূল সূত্রব লগত মানুহ সৃষ্টিব সময়ত মানুহবেই
এক ভাতৃ দেওভূতলৈ ব্দপান্তৰিত হৈ নিজৰ অভিজাব আব্দ
আখ্যে প্ৰবাবলৈ সদায় মানুহব ওপৰত অন্যান্য কৰিবলৈ যত্ন
কৰা বদলি বিশ্বাস কৰি দেওভূত আব্দ মৃতক সকলক সন্তুষ্ট
কৰিবলৈ পূজা দিয়াব বিধি মিচিং সমাজত আজিও চলি আছে।
ইয়াত বাদেও মানুহক অপায় অমঙ্গল কৰিব পবা আন বহুতো
দেওভূতক সন্তুষ্ট কৰিবলৈ পূজা পাভল কৰে। কিন্তু স্বয়ং
চেংদ-মোংল, দঃঞ-পঃল, পাদং-নাঃনা এইবোৰক মাত্ৰলিক দেহতা
বদলি গণ্য কৰি পোনপটীয়াকৈ এইবোৰক কোনো পূজা পাভল
নিধিৰে। অমাত্ৰলিক দেহতাকহে পূজা দিৰে। মৃত পদ্বপদব্দ
সকলব আশীৰ্বাদ আব্দ ভেঁওলোক গ্ৰহবা কাজনা কৰি পূজা কৰে।

অসমত বসবাস কৰাৰ পিচত মিচিংসকলে হিন্দু ধৰ্ম, মহাপদ্বীয়া ধৰ্ম আদি গ্ৰহণ কৰিছে। হিন্দু ধৰ্মৰ শৈৱ, শাক্ত, ভাষ্ণিক আদিও বহুতে পালন কৰিছে। মহাপদ্বীয়া ধৰ্মৰ বৈষ্ণৱ, ভাগৱতী, সনাতন ইত্যাদি শাখাত দীক্ষিত হৈছে। লংক-বোতৰ কালত অসমত গোপনে গা কৰি উঠা “খাতি সেৱা সম্প্ৰদায়”ৰ শিষ্যৰ বহু অণ্ডলৰ মিচিঙে গ্ৰহণ কৰিছে। বৰ্তমানে মিচিং সমাজত মিচিং প্ৰাচীন ধৰ্মীয় বিশ্বাস, হিন্দু ধৰ্ম, মহাপদ্বীয়া ধৰ্ম এইবোৰে একাকৰ হৈ এক বেমেজালিৰ সৃষ্টি হোৱা দেখা গৈছে।

বৌদ্ধ, মুছলিম ধৰ্মত দীক্ষিত হোৱা মিচিং নাই। উনবিংশ শতিকাৰ শেষৰ ফালে কিছু সংখ্যক মিচিঙে খ্ৰীষ্টান ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। কিন্তু হিন্দু আৰু প্ৰাচীন ধৰ্ম বিশ্বাসৰ প্ৰবল ধাৰাত খ্ৰীষ্টান ধৰ্মই গা কৰি উঠিব নোৱাৰিলে। বৰ্তমান খ্ৰীষ্টান মিচিঙৰ সংখ্যা দহ জনতকৈ অধিক নহয়।

১২০০ লোক-বিশ্বাস :

লোক-বিশ্বাসো লোক-সংস্কৃতিৰ এটা প্ৰধান উপাদান। মিচিং সকলৰ মাজতো এই লোক সংস্কৃতিৰ উপাদান লোক-বিশ্বাস অনেক আছে। গেনা বা “টাৰ” মঙ্গোলীয় সংস্কৃতিৰ উল্লেখযোগ্য দিশ। মিচিঙৰ মাজত নানা বিষয়ত গেনা পালন কৰা দেখা যায়। খেতিবাতি, বৰলোৱা, নতুন মাটি চোৱা, পথাৰ, লস্য, গৰ্ভধাৰণ, বিবাহ, জন্ম, মৃত্যু, যাত্ৰাৰ শুভাশুভ আদি সকলোতে কিছুমান বিশ্বাস আৰোপিত হয়। সেইবোৰৰ প্ৰতিকাৰ বিধানৰ ব্যৱস্থাও আছে। ম্ৰণ তত্ত্বও তেওঁলোকৰ লোকবিশ্বাসত বিশেষ স্থান পায়। মিবু বা মিবুৰ যোগেদি মঙ্গল চাই মঙ্গলামঙ্গলৰ স্বৰূপ নিৰ্দ্ধাৰণ কৰি তাৰ প্ৰতিবিধান কৰে।

ভদ্ৰ-ম্ৰণৰ ব্যৱহাৰ মিচিং সমাজত দেখা নেযায়। বৰ্তমান যিবোৰ ভদ্ৰ-ম্ৰণ ব্যৱহৃত হৈছে সেইবোৰ অন্য সমাজৰ পৰাহে অহা বুলিব পাৰি।

সামৰণি :

বৰ্তমান কালটো মিচিংসকলৰ বাবে এটা যুগ-সন্ধি আৰু যুগ পৰিবৰ্তনৰ কাল বুলিব পাৰি। বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে

পৰা অসমত হোৱা নানান ঘটনা-বৃদ্ধি বিগ্ৰহ, বহি-বিসৰণ প্ৰভাৱ, মিচিংৰ মাজত শিক্ষাৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰ, বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিৰে বৃদ্ধি বিচাৰ ইত্যাদি কাৰণত মিচিংসমাজ পৰিবৰ্তনমুখী হৈছে। তাৰ ফলত মিচিং সংস্কৃতিৰ অৱক্ষয় ঘটিছে। নতুন এক সম্পূৰ্ণ সংস্কৃতিকো গ্ৰহণ কৰাত অপাৰগ হৈ আছে। পূৰ্বণকো সম্পূৰ্ণকৈ এৰিব পৰা নাই, নতুন সংস্কৃতিকো সম্পূৰ্ণকৈ গ্ৰহণ কৰিব পৰা নাই। মিচিং সমাজ এনে দুৰ্দোষ্যমান অৱস্থাত পৰ্য্যবসিত হলে একোজন আদৰ্শবান পথ-প্ৰদৰ্শকে আগবাঢ়ি আহি পথ দেখুৱাই নিদিলে মিচিং সমাজ বিপথে চালিত হোৱাৰ সম্ভাৱনাই অধিক।

দ্বিতীয় অধ্যায় পরিচয়

মিৰি শব্দৰ আঁতি-গুৰি

নাহেল পাঠুন

অসমৰ লক্ষীমপুৰ, ডিব্ৰুগড়, শিৱসাগৰ, দৰং জিলা আৰু অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ছিৱাং আৰু লোহিত জিলাৰ অসম সীমান্তভাগত থকা মিচিং লোকসকলক সাধাৰণতে 'মিৰি' নামেৰে জনা যায়। অসমৰ অসমীয়া মানুহে আৰু অসমৰ বাহিৰৰ লোকেও এই মিৰি নামেৰেই তেওঁলোকক জানে। ভাৰতৰ সংবিধানৰ জনজাতি তালিকাত মিচিংসকলক 'মিৰি' নামেৰেই অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছে। কিন্তু মিচিংসকলে নিজৰ মাজত পৰিচয় দিওঁতে এই মিৰি নামৰ পৰিৱৰ্তে 'মিচিং' বুলিহে পৰিচয় দিয়ে।

এই 'মিৰি' শব্দটো কৰপৰা আৰু কেনেকৈ উৎপত্তি হৈছে, তাক সঠিকভাৱে ক'ব পৰা নাযায়। এই সম্পৰ্কে বিভিন্ন জনে বিভিন্ন মতামত পোষণ কৰিছে। কিন্তু কোনো এজনেও এতিয়ালৈকে মিৰি শব্দৰ ব্যুৎপত্তি আৰু ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে গ্ৰহণ-যোগ্যভাৱে ফ'হিৱাই দেখুৱাব পৰা নাই। মিচিং ভাষাত মিৰি শব্দৰ ব্যৱহাৰ নাই, নাইবা ধাতুগত অৰ্থও প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰি। গতিকে অনুমান কৰিব পাৰি যে মিৰি শব্দ অমিচিং ভাষাপৰ্বাহে আহিছে। অসমীয়া মানুহে অসমৰ বিভিন্ন জনজাতিক বিভিন্ন নামেৰে প্ৰাচীন কালৰে পৰা নামকৰণ কৰি আহিছে। আৰৱ, উফলা, অঁকা, মিকিৰ, লুচাই এইবোৰ অসমীয়া মানুহে দিয়া নাম। কিন্তু সেই জনজাতিবোৰে নিজকে ক্ৰমে আদী, নিচি, হুচু, কাৰ্বি, মিজো বুলিহে পৰিচয় দিয়ে। সেইদৰে মিচিঙকো অসমীয়াই মিৰি নামেৰে নামকৰণ কৰি আহিছে। কিন্তু মিৰি-সকলে নিজকে 'মিচিং' বুলিহে পৰিচয় দিয়ে। স্বকীয় ভাষা থকা প্ৰত্যেক জাতিৱেই নিজৰ ভাষাৰ শব্দেৰে আন কোনো এটা জাতিৰ নামকৰণ কৰে। টাই-আহোম ভাষাত মিচিংসকলক 'খাকঙ-লাই' বা 'পাঙ-ডিন্,' বা 'লাঙ-ডিন্,' বোলে।^১ খাকঙ

১। 'মিচিং জনজাতিৰ পৰিচয়'—সৰ্বাসন্দৰ বাৰুজুৱাৰ, নীলাচল, ৪ৰ্থ বছৰ প্ৰথম সংস্কৰণ, ১৯৬৬ চন, পৃষ্ঠা ৩৩।

ভাষাত মিচিঙক 'হাঙ-খাট্' বঢ়লি কৰ। তেনেদৰে মিচিঙক আত্মীয় জনজাতি আদী বা আবৰে মিচিং সকলক 'আমিং'—অৰ্থাৎ 'ভৈয়ামৰ (আপোন) মানুহ' বোলে। মিচিং লোকে অসমৰ মানুহক আচিং বা মিপাগ্—(মি=মানুহ, পাগ্=অন্য, বিজাতীয়) অৰ্থাৎ নিজৰ মানুহ নহয়, আন মানুহ বঢ়লি কৰ।

অসমৰ মানুহে বা অসমীয়া মানুহে মিচিঙক কেৱলত মিৰি নামটো আৰোপ কৰিছে যদিও মিৰি শব্দটো প্ৰকৃততে অসমীয়া ভাষাৰ নহয়। অসমীয়া ভাষাত মিৰি শব্দৰ ধাতুগত ব্যুৎপত্তি দেখুৱাব নোৱাৰি। আন কি অসমীয়া ভাষাৰ মূল সংস্কৃতভা এই শব্দৰ প্ৰচলন নাই। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'হেমকোষ' অভিধানত প্ৰায় আটাইবোৰ শব্দৰ ধাতুগত ব্যুৎপত্তি দেখুওৱা হৈছে। কিন্তু মিৰি শব্দৰ ব্যুৎপত্তি দেখুওৱা নাই। তাৰ পৰিৱৰ্তে মাত্ৰ "বহুকাল ভৈয়ামত বাস কৰা এজাতি পৰ্বতীয়া মানুহ" বঢ়লি অৰ্থ নিৰ্দেশ কৰিছে। এনে কথাৰ পৰা ধৰি ল'ব পাৰি যে মিৰি শব্দ প্ৰকৃততে অসমীয়া নহয়।

পূৰ্বণ অসমীয়া পুৰিখ, বিশেষকৈ আহোম যুগত অসমীয়া ভাষাত ৰচিত বৰজী আৰু উনবিংশ শতিকাৰ শেষৰ ফালে বৃটিছ ৰাজত্ব সময়ত ইংৰাজ লেখকসকলে লিখি থৈ যোৱা ৰচনা আৰু চৰকাৰী নথি-পত্ৰবোৰত এই মিৰি নামেৰেই উল্লেখ পোৱা গৈছে। কিন্তু সেইবিলাকত মিৰি শব্দৰ উৎপত্তি বা অৰ্থ সম্পৰ্কে সন্তোষজনক ব্যাখ্যা পোৱা নাযায়। মিৰি নামটোৰ উল্লেখ থকা প্ৰাচীনতম ৰচনা হিচাপে শঙ্কৰদেৱৰ দশম স্কন্ধকেই প্ৰথমে ল'ব পাৰি। শঙ্কৰদেৱতকৈ আগৰ কোনো কবি বা লেখকৰ ৰচনাত মিৰি নামৰ উল্লেখ এতিয়ালৈকে আধাৰ দৃষ্টি-গোচৰ হোৱা নাই। শঙ্কৰদেৱৰ দশম স্কন্ধত আছে—

কিবাচ কছাৰী   খাচি গাবো মিৰি

যহন কংক গোৱাল ।

অসম মল্লক   বজক ভুৱক

কুৰাচ খেলচ চ'ডাল ॥

"শঙ্কৰদেৱ এই পদত অসমৰ ভিন ভিন জাতি-জনজাতিৰ নামৰ সৈতে থকা এই মিৰি শব্দই নিশ্চয় মিচিং সকলকেই

বুজাইছে। শব্দবদেহৰ দ্বন্দ্ব স্বক্ৰম বচনাৰ সময়ত অন্যান্য জীতি-জনজীতিৰ লগতে মিৰি বা মিচিঙেও অসমত বসবাস কৰিছিল— এনে ধাৰণাত বাদে পদকণিকিয়ে অন্য কোনো ইতিহাস বা পৰিচয় বহন নকৰে। গতিকে শব্দবদেহৰ উল্লেখতো মিৰি শব্দৰ উৎপত্তিৰ সম্পৰ্কে আমি জানিবলৈ অসমৰ্থ।

ষোড়শ শতিকাৰ পাছৰেপৰা অসমীয়া ভাষাত বচনা কৰা আহোম ব্দৰঞ্জী কেইবাখনতো মিৰি নামৰ উল্লেখ পোৱা গৈছে। আহোম ৰাজত্বৰ সময়ত মিৰিয়ে কেইবাবাৰো আহোম ৰাজ্যত আৰু আহোম প্ৰজাক উপজ্বৰ কৰা, মিৰিৰ লগত স্বৰ্গদেওসকলৰ মিত্ৰতা স্থাপন, সৈন্য বাহিনী আৰু অন্যান্য ৰাজকীয় পদত মিৰি লোকৰ অস্তিত্ব আদি সাতসৰী অসম ব্দৰঞ্জী, অসম ব্দৰঞ্জী, কছাৰী ব্দৰঞ্জী ইত্যাদিত উল্লেখ কৰা হৈছে। এই ব্দৰঞ্জীবিলাকতো মিৰি নাম বা শব্দৰ অঁতি-গুৰি বিচাৰি পোৱা নাযায়। সম্ভৱতঃ আহোম ৰাজত্বৰ কালছোৱাত মিৰিসকল এই নামেৰে ইতিমধ্যে পৰিচিত হৈ পৰিছিল—যাৰ ফলত গ্ৰন্থকাৰসকলে নামৰ উৎপত্তি দিয়াৰ প্ৰয়োজনীয়তা অনুভৱ কৰা নাছিল।

অষ্টাদশ শতিকাৰ আগভাগত বিচিত বুলি অনুমান কৰা দৈত্যৰি ঠাকুৰৰ নামত প্ৰচলিত ‘কথা-গুৰু চৰিত’ত^২ ভৱানী-পদাৰ্থ আভাৰ পদ্বপদ্বসকলৰ প্ৰৱৰ্ত্তনৰ প্ৰসঙ্গত উল্লেখ কৰিছে যে তেওঁলোকৰ পদ্বপদ্বস পদবে ‘চক্ৰামহাৰ্টিজ নৈ গ্ৰাম’ৰ কলিতা দেশত আছিল। তাৰপৰা “আবৰ মিৰি চাৰি মাটি মিৰিএদি অচম দেশ ওলালহি।”^৩ ইয়াতো আবৰ মিৰি কথা উল্লেখ কৰা হৈছে যদিও মিৰি শব্দৰ উৎপত্তি দিয়া নাই। এই ‘মিৰি’য়ে সম্ভৱ পাহাৰী মিৰিসকলক বুজাইছে। পাহাৰী মিৰিক অসমীয়াই ‘পানীবটীয়া মিৰি’ অৰ্থাৎ পানীৰে অহা মিৰি আৰু ‘ভৰবটীয়া মিৰি’ অৰ্থাৎ থলেৰে অহা মিৰি— এই দুটা ভাগত ভাগ কৰিছে।

২। ‘কথাগুৰুচৰিত’—সম্পাদক : শ্ৰীউপেন্দ্ৰ চন্দ্ৰ দেৱাক, ২য় সংস্কৰণ, ১৯৬৪ চন, পৃ. ৩১৮।

অসমত ব'টীছ খাসনৰ কালছোৱাত ইংৰাজ প্ৰশাসক, পৰিত্ৰাজক আৰু নৃত্যাধিকসকলে অন্যান্য জনজাতিৰ লগতে ম্বিৰিসকলৰ বিষয়েও অধ্যয়ন কৰি কিছু গ্ৰন্থত আৰু চৰকাৰী নথি-পত্ৰত লিপিবদ্ধ কৰি থৈ যায়। লোকপিয়লকে আশ্ৰিত কৰি বিভিন্ন গ্ৰন্থত তেওঁলোকে মিচিঙৰ পৰিচয় দিয়াৰ লগতে ম্বিৰি নামৰ উৎপত্তিৰ সম্পৰ্কেও ব্যাখ্যা দিবলৈ যত্ন কৰিছে। তাৰে উল্লেখযোগ্য কেইটামান হ'ল :

(১) Edward Tuite Dalton :

“For long period under the Assam Government the Miris managed to keep themselves the entire trade between Assam and the Abors ; and as being thus the only medium of communication between the two peoples, they obtained the name Miri, which means mediator or go between, and is the same word as ‘Miria’ or ‘Milia’ used with the same signification in Orissa. Perhaps the ‘meriah’ applied to the sacrifice of the Khunds is a cognate word, the ‘meriah’ being the messenger or mediator between man and the deity.”^৩

(২) Census of India, Assam : 1881.

“The accepted explanation of the name Miri is that it is an Assamese word signifying a go-between, and that it was applied to this section of the northern hill people in their special character as traders and interpreters between the mountains and the plains..”^৪

৩: Descriptive Ethnology of Bengal—Edward Tuite Dalton First ed. 1872, reprint 1973, p. 22.

৪: Census of India, Assam : 1881 ; Vol. III, Section 150.

(৩) L. A. Waddell.

“They call themselves ‘Mi-shing’, but are known to the Assamese as ‘Miri’. The Daflas call the hill Miris ‘Chi-mur’.”^৩

(৪) Sir Athelstane Baines :

“It is advisable to note that the name of Miri which means middle-man in Assamese, is not known to the tribe itself.”^৪

(৫) Assam District Gazetteer :

“The Miris living in the plains are reverian people dwelling on the Brahmaputra and its tributaries, and called themselves Mishing, ‘Miri’ being the Assamese word for go-between or interpreter.”^৫

(৬) E. A. Gait :

“They (the Miris) act as a channel of communication with the Abors and from this circumstances the name by which they are known in Assam, which means a ‘go-between’.”^৬

(৭) B. C. Allen ৰ গেজেটিয়াৰতো সেই একেটা মতকেই সমর্থন কৰিছে।^৭ এই মতামতসমূহৰপৰা এইকেইটা অনুসিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিব পৰা যায়—

(ক) অসম আৰু আবৰ বা আধীনকলৰ লগত যোগসূত্ৰ বন্ধাকৰণী হিচাপে মিচিংসকলে মধ্যস্থ লোক বা ব্যাধ্যাকৰণী—

৩। The Tribes of the Brahmaputra Valley,—L. A. Waddell, First ed. 1901, reprint 1975, p. 57.

৪। Ethnography—Sir Athelstane Baines, p. 127.

৫। Assam District Gazetteer, Sadiya and Balipara Frontier Tract Gazetteer, Part I & III, chap. IV, p. 23

৬। A History of Assam—Sir E. A. Gait, 3rd Ed. 1903, p. 373.

৭। B. C. Allen's Gazetteer, Chapter III, p. 23.

এই অৰ্থত ম্ৰিবি নাম পাইছিল; (খ) ম্ৰিবিসকলে নিজকে মিচিং বুলি কয়; (গ) ম্ৰিবি নামটো অসমীয়া মানুহে দিয়া বা অসমীয়া শব্দৰপৰা অহা; (ঘ) ম্ৰিবি শব্দৰ অৰ্থ মধ্যস্থ লোক বা ব্যাখ্যাকাৰী; ম্ৰিবি শব্দৰ অৰ্থ প্ৰবোধিত।

মিচিংসকলক ম্ৰিবি অৰ্থাৎ মধ্যস্থ লোক বা ব্যাখ্যাকাৰী বুলি আখ্যা দিয়াৰ কাৰণ—তেওঁলোকে বহুকালৰ আগৰপৰাই অসমত বস-বাস কৰি অসমীয়া মানুহৰ সান্নিধ্যলৈ আহি অসমীয়া ভাষা আয়ত্ত কৰি লৈছিল। আনহাতেদি মিচিং আৰু আদী ভাষা প্ৰায় অভিন্ন হোৱাৰ কাৰণে আদী ভাষাও সহজে ক’ব পাৰে। অসমৰ লোকে আদী ভাষা, বা আদীয়ে অসমীয়া ভাষা ক’ব নোৱাৰাৰ হেতুকে এই দুয়ো জাতিৰ লগত সংযোগ-সূত্ৰ হিচাপে কাম কৰিবলগীয়া হৈছিল মিচিংসকলে। আহোম ৰাজত্বৰ সময়ত আদী বা আবৰ-সকলে বহুবাৰ আহোম ৰাজ্যত আৰু আহোম প্ৰজাক উপভোগ কৰাৰ কথা বৰঞ্জীসমূহত উল্লেখ আছে। আহোম ৰজাসকলে আদীসকলক যুদ্ধৰ জৰিয়তে শান্ত কৰিব বা বশ্যতা স্বীকাৰ কৰাব পৰা নাছিল। বশলৈ আনিব নোৱাৰাৰ বাবেই আদীক আবৰ [অৰ্থাৎ হাক বৰিব নোৱাৰি, বা বশ কৰিব নোৱাৰি] বুলি কোৱা হৈছিল।^{১১} পাছলৈ আহোম ৰজাসকলে আবৰৰ লগত মিত্ৰতা স্থাপন আৰু মূৰ্দ্ধলৈকে বাণিজ্যিক লেন-দেনৰ যোগেদি শান্তি স্থাপন কৰি শান্তিপূৰ্ণ সহাবস্থানৰ কামনা কৰিছিল। এই কাৰণত আদী আৰু অসমীয়া ভাষা জনা আহোম ৰাজ্যৰ অন্তৰ্গত মিচিংসকল বিশেষভাৱে সহায়ক হৈছিল।^{১২} ৰাজনৈতিক, সামাজিক, বাণিজ্যিক সকলো দিশতে মিচিংসকলে ভাষাৰ ব্যাখ্যাকাৰী (সেই সময়ত ইয়াৰ নাম কটকী) হিচাপে কাম কৰিছিল। গতিকে দুয়ো জাতিৰ মাজৰ মধ্যস্থ লোক বা ব্যাখ্যাকাৰী আখ্যা পোৱা মিচিঙকেই ম্ৰিবি বুলি কোৱা হৈছিল। আহোম ৰাজত্ব পাছত বৃটিছ শাসনৰ সময়তো মিচিংসকলে

১১। Aspects of Padam Minyong Culture—Sachin Roy, Shillong, 1966, p. 2.

১২। Anglo-Assamese Relations—S. K. Bhuyan, Gauhati, 1949, p. 39.

সেই একে ধৰণৰ বিভাষী, উৰ্দ্ধাধিকাৰী বা ব্যাখ্যাকাৰী হিচাপে কাম কৰিছিল। গতিকে ইংৰাজ লেখকসকলৰ দৃষ্টিতেও মিৰি-সকল ব্যাখ্যাকাৰী বা ব্ৰহ্মাৰ লোক হিচাপে পৰিচিত হৈ থাকিল।

ব্ৰহ্মাৰ লোক বা ব্যাখ্যাকাৰী হিচাপে কাম কৰি মিৰিচিংসকলে মিৰি নাম পোৱাটো নিশ্চিত যদিও ওপৰৰ মন্তব্যসমূহৰপৰা মিৰি শব্দৰ ব্ৰহ্মপতি পোৱা নাযায়। অসমীয়া জানুহে মিৰিচিংক মিৰি বুলি আখ্যা দিলেও নাইবা মিৰি শব্দ অসমীয়াৰ পৰা অহা বুলি কলেও নিঃসন্দেহ হ'ব পৰা নাযায়। কিন্তুো অসমীয়া বা সংস্কৃতত মিৰি শব্দৰ ব্ৰহ্মপতি দেখুৱাব পৰা নাযায়। 'হেমকোষ' বা 'চন্দ্ৰকান্ত' অভিধানত মিৰি শব্দৰ ব্ৰহ্মপতি দিয়া নাই। মিৰি শব্দ মূলতে অসমীয়া বা তৎসম নহয়। আনহাতে মিৰিচিং নিজকে মিৰি বুলি চিনাকি নিদিয়ে; মিৰিৰ পৰিবৰ্তে মিৰিচিং বুলিহে পৰিচয় দিয়ে। অৰ্থাৎ মিৰি শব্দ মিৰিচিং জাতিৰো নহয়। তেন্তে এই মিৰি শব্দ ক'ৰ পৰা আহিল?

মিৰি জাতিৰ পৰিচয় আৰু মিৰি শব্দৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে সোণাৰাম পাঞাৰ কটকীয়ে তেওঁৰ 'মিৰি জাতিৰ বুৰঞ্জী' নামৰ পুথিত কৈছে—“প্ৰকৃততে মিৰি বুলি এটা জাতি নাই। মিৰিচিং নামৰ জাতিটোকে ভৈয়ামত মিৰি বোলে।”^{১৩}... .. “মিৰিসকলে আগেয়ে মৃগ মাৰিব পাৰিছিল আৰু মাৰিছিলো দেখি পূৰ্বে আহোম বজাসকলে মৃগৰ দেশ বুলিছিল বুলি বুঢ়াসকলে কয় আৰু হেনো এই মিৰি শব্দ মৃগ শব্দৰপৰা ওলোৱা।”^{১৪} পাঞাৰ কটকীৰ এই মত গ্ৰহণযোগ্য নহয়। তেওঁৰ পুথিখনক বুৰঞ্জী বুলি কোৱা হৈছে যদিও বুৰঞ্জীৰ প্ৰকৃত সমল, আনকি কোনো চন তাৰিখেই পুথিখনত নাই। তাত উল্লেখিত বৌদ্ধভাগ তথ্যই জন-স্ফুটিমূলক। আনহাতে, মৃগ শব্দৰপৰা মিৰি শব্দ অহাটো সম্ভৱপৰ নহয়; কিন্তুো, মৃ>মি হলেও গ> বুলৈ কনি-পৰিবৰ্তন হোৱা উদাহৰণ বিৰল। ‘জাসাম বুৰঞ্জী’ত গুণাভিৰাম বৰুৱাই ‘মিকিৰ’ শব্দ ‘শাখামৃগ’ বা ‘মকট’ শব্দৰেই অপভ্ৰংশ^{১৫}

১৩। ‘মিৰি জাতিৰ বুৰঞ্জী’—সোণাৰাম পাঞাৰ কটকী, ১৯০৫ চন, পৃঃ ১।

১৪। ঐ—পৃঃ ৭৬।

১৫। ‘জাসাম বুৰঞ্জী’—গুণাভিৰাম বৰুৱা, পুনৰ্দ্ৰষ্ট, ১৯৭২, পৃঃ ১৬।

বুঢ়ীল কোৱা কথাৰ লগত পাঞাং কটকীৰ বক্তব্যৰ মিল দেখা যায়। সম্ভৱ মিৰি, মিকিৰ ধ্বনি দুটাৰ সাদৃশ্য থকাৰ বাবে দুয়োটা শব্দকেই মৃগ, শাখামৃগ বা মৰ্কট শব্দৰপৰা উৎপত্তি হোৱা বুঢ়ীল সেই সময়ত ধাৰণা কৰিছিল।

নগেন্দ্ৰ নাথ বসুৱে তেওঁৰ The Social History of Kamarupa নামৰ গ্ৰন্থত মিৰি শব্দৰ বহুপত্তি দেখুৱাবলৈ যত্ন কৰিছে। তেওঁৰ মতে মিচিমিসকলক বুজোৱা 'মিখি' শব্দৰ পৰা মিৰি আহিছে। তেওঁৰ এই বুদ্ধিৰ প্ৰধান ভেটি হৈছে— উত্তৰ-পূব অঞ্চলত থকা অ'কা, আবৰ, মিৰি, মিচিমি, আদি জনজাতিৰ মাজত প্ৰাচীন বৈদিক আৰ্য সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ; বিশেষকৈ মিচিমিসকলৰ আচাৰ-ৰীতি, পূজা-পাতল, বলি-যজ্ঞ, পৰশুৰামকুণ্ড দৰ্শন ইত্যাদিত বসুৱে বৈদিক প্ৰভাৱ দেখা পাইছে। এনে ধাৰণাৰ বশবৰ্তী হৈছে তেওঁ কৈছে যে প্ৰাচীন কালত উত্তৰ-পূব এই জনজাতি-অধ্যুষিত অঞ্চললৈ বৈদিক আৰ্য সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ বিস্তাৰিত হৈছিল আৰু মিচিমি-সকলক বুজোৱা 'মিখি' শব্দক সংস্কৃতীয়া কৰি 'মোখিন্' বা 'গৃহমোখিন্' শব্দৰ অপভ্ৰংশ বুঢ়ীল অভিযন্ত পোষণ কৰিছে।^{১৬} মিচিমিৰ লগত আবৰ আৰু মিৰিৰ আচাৰ-ৰীতিৰ মিল থকাৰ বাবে তেওঁলোককো সমগোষ্ঠীয় বুঢ়ীল ধৰি লৈ পৰবৰ্তী কালত আচাৰ-ৰীতিৰ পৰিবৰ্তনৰ লগে লগে মিখি শব্দও মিৰিলৈ পৰি-বৰ্তিত হ'ল বুঢ়ীল তেওঁ থিৰাং কৰিছে।

নগেন্দ্ৰনাথ বসুৱে এই বুদ্ধি সৰল আৰু সৰ্বজনগ্ৰাহ্য নহয়। প্ৰথম কথা—সুদূৰ অতীততে বৈদিক সংস্কৃতিয়ে উত্তৰ পূব অঞ্চলৰ জনজাতিসকলক প্ৰভাৱান্বিত কৰা কথাটো বুদ্ধিৰ ফালৰপৰা আঁতি কষ্টসাধ্য। মিচিমিসকলৰ মাজত বৈদিক আচাৰ-ৰীতিৰ লগত সাদৃশ্য থকা যি আচাৰ-ৰীতি বসুৱে দেখিছে, সি অসম্ভৱতঃ প্ৰভাৱৰ কাৰণে নহয়। তদুপৰি কেইবাজনমান আকন্তে অৰুণাচল প্ৰদেশৰ জোহিত জিলাৰ কোনো কোনো অঞ্চলত পুৰাতন ধন-কাৰ্য চলাই ভাৰত-মঙ্গোলীয় আৰু ভাৰত আৰ্য

সংস্কৃতৰ 'সমীক্ষণ'ৰ বি 'কিছু' সংশ্লেষ পোৱা গৈছে,^{১১} ভাববাত্ত্য 'কন্দৰ্ব' শব্দক 'সম্পূৰ্ণ'ৰূপে সমৰ্থন কৰিব পৰা সমল আহৰণ কৰিব পৰা হোৱা নাই। 'কন্দৰ্ব' বহু বৃদ্ধি অনুমান-ভিত্তিক যেন ধাবণা হয়। মিচিমিকলৰ আচাৰ-বীতিৰ সম্পৰ্কে আমাৰ বি সাধাৰণ অভিজ্ঞতা হৈছে, ভাবপৰাই এই কথা ন-দি ক'ব পাৰি যে মিচিমিকল জাকত বৈদিক সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ নাই। মিচিমিকল বৈদিক আচাৰ-বীতিৰ বিষয়ে সম্পূৰ্ণ অজ্ঞ। গতিকে বন্দুৱে কোৱা প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে সম্ভাৱ্যতীভাৱে বৃদ্ধিৰ সমল দাঙি ধৰিব নোৱাৰিলে কেৱল সাদৃশ্যৰ বাবেই কোনো এটা অতীতবীৰীয়া সংস্কৃতিক আমৰ প্ৰভাৱৰ ফল বুলি ঘোষণা কৰিব নোৱাৰি। এজেকৈ বৈদিক য়েথিন্, বা 'গৃহযেথিন্,' শব্দৰপৰা 'মিথি' শব্দ অহাটো বৃদ্ধি-সম্ভৱ নহয়। এটা সম্ভৱত অসম আৰু ইয়াৰ নিকটবৰ্তী অঞ্চলৰ জনজাতিৰ সংস্কৃতিক আধীক্যণ (Arynisation) কৰি অসমৰ শব্দসমূহকো সংস্কৃতীয়া কৰাৰ প্ৰবল সোঁত বৈছিল। কন্দৰ্ব বন্দৰ মতো তেনে ধাবণাৰ ফল।

অন্যহাতেদি, আদী আৰু মিচিমিক 'মিথি' বুলি কয়। মিথি শব্দৰ অৰ্থ মি = মানুহ, দি < আদি = পাহাৰ—অৰ্থাৎ পাহাৰীয়া মানুহ। পাহাৰত থকা বেছিভাগ জাতিয়েই নিজক 'পাহাৰী মানুহ' বুলি পৰিচয় দিয়ে। আদীসকলে নিজকে 'আদী' অৰ্থাৎ পাহাৰৰ মানুহ বুলি পৰিচয় দিয়াৰ দৰে মিচিং আৰু আদীয়েও মিচিমিক 'মিথি' বুলি কয়। আদী—মিচিং ভাষাত ঘোৰ গ্ৰহপ্ৰাণ অৰ্থাৎ ঘ, ধ, ড খনিৰ উচ্চাৰণ নাই। মিচিমি ভাষাত আছে। গতিকে 'মিথি' শব্দই মিচিমিত 'মিথি' ৰূপত উচ্চাৰিত হ'ব পাৰে। বন্দৰ বৃদ্ধি সমৰ্থন কৰিলে গৃহযেথিন্, য়েথিন > মিথি > মিথি > মিথি এইদৰে শব্দ-গঠন দেখুৱাব পৰা গ'লহে'তেন।

কিন্তু এইদৰে শব্দৰ গঠন দেখুৱালে অৰ্থৰ ঐক্যসূত্ৰ নাথাকে। তদুপৰি মিথি > মিথি নহয়। আদী-মিচিং ভাষাত

১১ 'Archaeological Exploration in N.E.F.A.' A Prelude—
Sudamal Datta Chaudhary, in NEFA Information,
Vol. III for Dec. 1962.

দ>বলৈ পৰিবৰ্ত্ত হোৱা উদাহৰণ দিবল।^{১৮} গতিকে>মিৰি> মিৰি হ'ব নোৱাৰে। গতিকে বসুন্ধৰ বৈদিক সংস্কৃতিৰ কালসময় পৰিবৰ্ত্তনৰ ফলত মিৰিৰ পৰা মিৰি হৈছে বুলি আগবঢ়োৱা বৃত্তি গ্ৰহণযোগ্য নহয়। তদুপৰি মিৰি শব্দৰে কেৱল মিচিমিকহে বুজোৱা হয়। মিচিঙক মিৰি বা মিৰি বুলি কোৱা নহয়। আচাৰ-বিচাৰৰ ক্ষেত্ৰতো মিচিং আৰু মিচিমিৰ মাজত বৈশেষ্ট পাৰ্থক্য দেখা যায়। মিচিং সংস্কৃতিত বৈদিক কোনো আচাৰ-ৰীতি পৰিলক্ষিত নহয়। গতিকে সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱৰ ফলস্বৰূপে মিৰি>মিৰি>মিৰি হোৱাটো সম্ভৱপৰ নহয়।

মিচিং লেখক শ্ৰীতবৃদ্ধ চন্দ্ৰ পামেগাম আৰু ডাঃ নোমল চন্দ্ৰ পেগদুৱে মিৰি শব্দ মিচিংসকলৰ পুৰোহিতক বুজোৱা 'মিৰু'ৰপৰা অহা বুলি অভিযন্ত পোষণ কৰে। পামেগামৰ মতে "আদিতে এই দেওধাইসকলেই মিৰিসকলৰ পুৰোহিতৰ কাগ কৰিছিল আৰু সমাজৰ সকলো কাম দেওধাইৰ দিহা-পৰামৰ্শমতে হৈছিল। এই 'মিৰি' (মি-ব-উ) শব্দৰপৰাই 'মিৰি' হোৱা বুলি ধৰি ল'ব পাৰি।"^{১৯} আৰু ডাঃ পেগদুৱে মতে "The proposition that the word Miri is derived from the improper intonation of the word 'Mirui'—an ambiguous term denoting the socio-religious functions prevalent among the Pasi-Minyongs, the Padams, the Galongs of the Abor Hills, and the Mishings of the plains is generally agreed upon to be genuine."^{২০} ইয়াত দেখা গৈছে যে পেগদু আৰু পামেগাম দুয়োজনেই মিৰি শব্দৰ উৎপত্তিৰ সম্পৰ্কত একমতত উপনীত হৈছে। উল্লেখযোগ্য যে মিচিংসকলৰ

১৮। মিচিং ভাষাৰ বহুবচনৰ প্ৰত্যয় 'বোৰ' অৰ্থত কুং আৰু কুং ব্যৱহাৰ হয়। কিন্তু উল্লিখিত দ>ব, বা ব>লৈ পৰিবৰ্ত্তন বা বিকল্প প্ৰয়োগ হোৱা নাই। দুয়োটাৰেই সুকীয়া শব্দ। গতিকে কুং>কুং হৈছে বুলি দেখুৱাব নোৱাৰি।

১৯। 'মিৰি বা মিচিং' প্ৰবন্ধ—ভকণ চন্দ্ৰ পামেগাম। মূল গ্ৰন্থ 'জসমৰ জনজাতি', সম্পাদক, ড° প্ৰমোদ চন্দ্ৰ গুপ্তাচাৰ্য, ১৯৬২ চন, পৃঃ ১৫৫।

২০। The Miris or the Mishings of the Brahmaputra Valley—Dr. Nomal Chandra Fegu, 1956, p. 4.

পূৰ্বোহিতক বুজোৱা মিৰি বা মিৰ্-^{২১} ৰ বিতৰ্ক অক্ষৰৰ উচ্চাৰণ অসমীয়া ভাষাত বা ভাৰতীয় আৰ্য ভাষাত নাই। তিব্বত-বৰ্মীয়া ভাষাসমূহত এই উচ্চাৰণ আছে। এই ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ-স্থান উচ্চ-কেন্দ্ৰীয় স্বৰধ্বনি, (high-central vowel) অসমীয়া-ভাষীয়ে সচৰাচৰ এই ধ্বনিৰ উচ্চাৰণৰ লগত পৰিচিত মোহোৱাব বাবে ইয়াক উচ্চাৰণ কৰিবৰ সময়ত 'ই' ধ্বনিৰ দৰে কৰে। ফলত 'মিৰ্' (মইৰজ্জ্)ৰ উচ্চাৰণ মিৰি হ'লগৈ। এই মিৰ্ শব্দৰ অৰ্থ আদী-মিচিং সমাজৰ পূজা-পাতলৰ পূৰ্বোহিত বা দেওধাই। পামেগাল আৰু পেগলৰ মতৰ লগত ডেল্টানে উচ্চাৰণৰ পূৰ্ব-ভঙ্গীৰ পূৰ্বোহিত 'মিৰি' শব্দৰ লগত তুলনা দেখুওৱাটো প্ৰায় সমপৰ্যায়ৰ।^{২২}

অসমৰ উত্তৰ-পূবত থকা অৰুণাচল প্ৰদেশৰ অ'কা বা হুচু, ডফলা বা নিচি, আবৰ বা আদী, মিৰি বা মিচিং আৰু মিচিমৰ মাজত প্ৰচলিত ধৰ্মীয় আচাৰ-পদ্ধতিত মিৰ্ বা দেওধায়ে প্ৰধান ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। পূজা-পাতল, যাগ-যজ্ঞ উৎসৱ-পাৰ্বণ, জ্ব-নিব্বা, মঙ্গল-অমঙ্গলৰ গণনা আদি সকলো ধৰণৰ কাৰ্যত মিৰ্ বা দেওধাই অপৰিহাৰ্য। আন কি সামাজিক, সাংস্কৃতিক আৰু সমাজৰ সাংগঠনিক দিশতো মিৰ্য়ে সমাজৰ প্ৰধান ব্যক্তি হিচাপে কাম কৰে। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ যিবোৰ জনজাতিয়ে মিৰ্ৰ এই পৌৰোহিত্য স্বীকাৰ কৰে, তেওঁলোকে নিজকে 'তানি' (আবতানি নামৰ পূৰ্ব-পূৰ্বৰ বংশধৰ), 'আমি' (মানুহ), বা মি-নি,-ঞ- (অৰ্থ = মানুহ) বুলি পৰিচয় দিয়ে। এই মানুহবাচক ধাতুৰ প্ৰথম অক্ষৰ মি- নি,- এঞ-ৰ লগত পৰসৰ্গ বা প্ৰত্যয় সংযোগ কৰি আন আন শব্দ গঠন কৰে। সম্ভৱতঃ মিৰ্ শব্দ মি (মানুহ) + ব্ < অৰ্, অৰ্,চাং = জঁকি উঠা, কঁপি উঠা, পকা, বঙা হোৱা ইত্যাদি অৰ্থত গঠিত হৈছে। মিৰ্ বা দেওধায়ে প্ৰাচীন গীত-পদ আওৰাই এক আধিৰ্দ্বেষিক শক্তি লাভ কৰে। এনে আধিৰ্দ্বেষিক

২১। এই উচ্চ-কেন্দ্ৰীয় স্বৰধ্বনিৰ প্ৰতীক হিচাপে অসমীয়া বৰ্ণমালাৰ 'জ' ধ্বনিৰ লগত ঙ-কাৰ যোগ দি 'জ্' কৰা হৈছে। ব্যুৎপত্তি—মিচিং ভাষাৰ লিপি—নায়েজ পান্থন : ওৱাহাঙী মিচিং কৌশলৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত। ১৯৭০ চন।

২২। ডেল্টাৰ মত আশেত উল্লিখিত অৰ্থ হৈছে।

শান্তি লাভ কৰাৰ সময়ত দেওখাই ক'পি বা জ'কি উঠে' আৰু ভেঁও ইহসংসাৰৰ সকলো পাৰ্থক্য কথা পাহৰি যায়, মৃত্যুৰ পাৰলৌকিক জীৱন আৰু অৱস্থাৰ বিষয়ে ভবিষ্যদ্বাণী কৰে। জ'কি উঠা বা ক'পি উঠাৰ বাবে বোধকৰোঁ মিব্-ব্ অৰ্থাৎ জ'কি উঠা ব্যক্তি ব'লি নামকৰণ কৰা হৈছে। আদী মিচিং ভাষাত মিব্-ক 'মিব্-ব্' ব'লিও কোৱা হয়। মিব্-ব্=মি=মানুহ, ব্<আব্-ব্=পিতৃ=মানুহ জাতিৰ পিতৃ। মজলামজল, অব-বেয়াব, অপাল্ল-অমজল সকলো ধৰণৰ অমজলৰ নিৰামলৰ বিধান দিওঁতা হিচাপে মিব্-ব্ বা মানুহ জাতিৰ পিতৃ ব'লি কোৱা হৈছে। মিব্-ব্ বা মিব্-ব্ কাৰ্য অনুসারী কেইবাটাও শ্ৰেণী-বিভাগ আছে। আদী সমাজত পনুং নৃত্য, চলুং, অবান, আদি উৎসৱৰ গীতৰ প্ৰধান সূত্ৰ ধৰোঁতা জনক আদী ভাষাত 'মিবি' বোলে। এই 'মিবি'ও মিব্-মিব্-বেই অপভ্ৰংশ। হুচু, নিচি, আদী, মিচিমিলে মিব্-ব্ বা মিব্-ক—নিব্-ব্, ঐব্-ব্,^{২৩} মিব্-ব্,^{২৪} নিব্-ব্, নিব্-ব্, মৃগু^{২৫} বোলে। আদী-মিচিং ভাষাৰ এই মিব্-ব্ শব্দেই অসমীয়া মানুহৰ উচ্চাৰণত কিছূ বিকৃতি ঘটি মিবি হৈছে।

মিব্-ব্ৰে গাওঁখনৰ প্ৰধান পুৰোহিত স্বৰূপে প্ৰতিগতি লাভ কৰাৰ পাছত সামাজিক সংগঠনৰ দিশতো ভেঁও কৌন্তল্লাবা গাম্-ব্ বা গাওঁবুঢ়াৰ দৰে কাম কৰিবলগীয়া হয়। বহু ঠাইত মিব্-ব্ৰেই গাম্-ব্ বা গাওঁবুঢ়া হয়। কোনো এখন আদী-মিচিং গাওঁৰ জগত মেল মোকদ্দমা বা অন্যান্য বোগাবোগৰ সম্পৰ্ক ৰাখিবলগীয়া হ'লে গাম্-ব্ আৰু মিব্-ব্ৰে সৈতে বোগাবোগ কৰিবই লাগিব। গতিকে গাওঁৰ মধ্যস্থ লোক হিচাপেও মিব্-ব্ৰে কাম কৰে। সম্ভৱ সেই কাৰণেই 'মিবি'ৰ অৰ্থ মধ্যস্থ লোক বা ব্যাখ্যাকাৰী ব'লি কোৱা হৈছে।

২৩। 'A note on the Dafia Spirit world'—Padmadhar Saikia, in *Bulletine of the Department of Tribal Culture & Folklore Research, G. U., 1962, pp. 58, 59, 60.*

২৪। *Aspects of Padam-Mayong Culture*—Sachin Ray, Shillong, 1966, p. 233.

২৫। *The Akas*—Raghuvir Sinha, Shillong, 1962, p. 113.

এইখিনিতে প্ৰশ্ন হয়, এক শ্ৰেণী প্ৰযোজক বুদ্ধোদা এই মিৰি শব্দৰপৰা কেনেকৈ সমগ্ৰ জাতিটোক বুদ্ধোদা হ'ল। এই সম্পৰ্কে কোনো কোনো সংস্কৃতিবান আৰু বহুসংখ্য মিচিং লোকক কয় যে মিচিংসকলে পাহাৰৰপৰা ভৈয়ালৈ নামি অহাৰ পাছতো ডেওঁলোকৰ ধৰ্ম্মীয় অমচাৰ-বাঁতি, সামাজিক কৰ্ম আদি মিৰিৰ নেতৃত্বাধীনত কৰিছিল। নতুনকৈ অহা মিচিং জাতিৰ অসম্ভৱ মানদৰে ন-কৈ পৰিচিত হৈ ডেওঁলোকৰ নেতৃত্ব নাম, জাতিৰ নাম, ধৰ্ম্মৰ বিষয়ে সোধাত তাত উত্তৰত্বৰূপে 'মিৰি' বুলি ক'লে। স্থানীয় মানদৰে এই মিৰি শব্দকেই জাতিৰ নাম বুলি ধৰি লৈ মিৰি উচ্চাৰণ কৰি জাতিৰ নামত আৰোপ কৰে।^{২৬} ডেউল্লাৰপৰাই মিৰি শব্দ বিকৃত উচ্চাৰণত মিৰি হৈ জাতিটোক বুদ্ধোদাৰূপে ব্যৱহৃত হয়।

সেহাওঁদৰে ইয়াকে ক'ব পাৰি যে মিৰি নাম বা শব্দ অসমীয়া মানদৰে দিয়া হ'লেও প্ৰকৃততে মিচিং ভাষাৰ মিৰি শব্দৰপৰাহে আহিছে। মিৰি শব্দেই উচ্চাৰণৰ বিকৃতি ঘটি মিৰি হ'ল। মিৰি বা মিৰি শব্দই প্ৰথমে মিচিংসকলৰ প্ৰযোজিত বুদ্ধোদা হৈছিল; কিন্তু কালক্ৰমত এই শব্দই জাতিটোক বুদ্ধোদাত প্ৰস্ৰোত হ'ল। মিচিং লোকে বহুদিন মিৰি শব্দেৰে মিচিংসক বুদ্ধোদাৰূপে ব্যৱহাৰ কৰাৰ বাবে অভ্যস্ত হৈ মিচিংগেও নিজকে মিৰি শব্দেৰে পৰিচয় দিয়া হ'ল।

পৰিশিষ্ট :

(ক) ব'ৰ্টিছ শাসনৰ সময়ছোৱাতে দুই-এজন মিচিং ব্যক্তিয়ে পিকা-দীকা লাভ কৰি আন আন ব্যক্তিৰ দৰে ডেওঁলোকৰ নামৰ পিছত মিৰি শব্দটো উপাধি হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল।^{২৭} সাধাৰণতে মিচিংগে নিজৰ নামৰ পিছত নিজৰ গোত্ৰ বা বংশৰ (lineage) নাম উপাধি হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰে। 'মিৰি' শব্দ

২৬। The Derivative meaning of Miri (Mishing)—T. Rukbo, in *N E F A information*, Shillong, 1969, Vol. III, No. 8, p. 22. আৰু এই লেখকৰ দিয়াৰ ক্ষেত্ৰ-কৰ্মৰ অধিষ্ঠাতাৰপৰা সংগৃহীত।

২৭। কেলে : কলমা-মিৰি : জাৰীমতাৰ অধীন ; বুদ্ধোদা মিৰি : মিচিংসকলৰ ভিতৰত প্ৰথম বিভাগ লাভক।

উপাধি হিচাপে ব্যৱহাৰ—কছাৰী, বড়ো, সোণোৱাল, দেউৰী আদি ব্যৱহাৰ কৰাৰ সাদৃশ্যতেই কৰা হৈছিল।

(খ) মিৰি নামটো দুটা জনজাতিত আৰোপিত হৈছে। ষৈল্যামৰ মিৰি আৰু পাহাৰৰ মিৰি। ষৈল্যামৰ মিৰি বুলিলে অসমৰ মিচিংসকলক বুজায়। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ সোৱণশিৰি আৰু কামেং জিলাত থকা এটা পাহাৰীয়া জনজাতিক পাহাৰী মিৰি বা Hill Miri বুলি কোৱা হয়। এই দুয়োটা জনজাতিৰ ক্ষেত্ৰত মিৰি নামটো প্ৰয়োগ হ'লেও পাহাৰৰ মিৰি আৰু ষৈল্যামৰ মিৰি একে নহয়। নৃতাত্ত্বিক বিচাৰত দুয়োটা জনজাতিয়েই মলোজীয়া বাদিও পাহাৰী মিৰি আৰু ষৈল্যামৰ মিৰি বা মিচিংৰ মাজত সাংস্কৃতিক পৰস্পৰা বা যোগসূত্ৰ নাই। তাৰ পৰিবৰ্তে মিচিংসকলে আদী বা আবৰসকলকহে নিজৰ ভাতৃ বুলি পৰিচয় দিলে আৰু তেওঁলোকৰ সৈতে আজিও সাংস্কৃতিক সম্পৰ্ক বন্ধা কৰি আছে।

১৯১১ চনত 'মিৰি মিস্যন' অভিযানৰ আগলৈকে পাহাৰী মিৰিৰ বিষয়ে একো জানিব পৰা নাছিল।^{২৮} ইয়াৰ বহু বছৰৰ পাছত Dr. V. C. Furer-Haimendorf এ মিৰি-ৰাজ্যত প্ৰথমে প্ৰবেশ কৰে।^{২৯} পাহাৰী মিৰিক মিৰি বুলি কোৱাৰ কাৰণো অজ্ঞাত। সন্দেহতঃ এই মিৰি নামটোও ষৈল্যামৰ অসমীয়া মানুহে দিয়া। ষৈল্যামৰ মিৰিৰ লগত আচাৰ-ৰীতিৰ মিল দেখি, তেওঁলোকক একে জাতিৰ মানুহ হিচাপে গণ্য কৰি অসমীয়া মানুহে এই পাহাৰী জাতিটোক পাহাৰী মিৰি বুলি আখ্যা দিছিল।^{৩০}

(গ) ষৈল্যামৰ মিৰি সাধাৰণভাৱে মিৰি বুলিলেই জনাজাত। এতিয়া মিৰিৰ পৰিবৰ্তে মিচিং শব্দৰ প্ৰয়োগ হৈছে। আহোম ৰাজত্ব সময়ৰপৰাই মিৰি নামটো প্ৰয়োগ হৈ আহিছে। বৃটিছ ৰাজত্বৰ সময়তো মিৰি নামেই জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিছিল আৰু সেই বাবেই পূৰ্বাধি অসমীয়া গ্ৰন্থ আৰু ইংৰাজসকলৰ বচনাত এই মিৰি নামেৰেই মিচিংসকলক উল্লেখ কৰি আহিছে।

২৮। A Philosophy for NEFA—V. Elwin, Shillong, 1964, p. 15.

২৯। এ

৩০। The Apatanis and their Neighbours—C. Von Furer-Haimendorf, London, 1962, p. 10.

‘অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা’ (সম্পাদক যোগেন্দ্ৰ নাথানন্দ কুমাৰ) পত্ৰিকাত
বহু, প্ৰথম সংখ্যা, ১৯৭৮ চনত প্ৰকাশিত।

মিৰি বা মিচিং

ভূগোল পামেপাম

মিচিংসকল বৰ্তমান ভৈয়ামত বাস কৰা অসমৰ এটা জনজাতি। আদিতে এওঁলোক অসমৰ উত্তৰ পূব ফালে থকা পাহাৰত আছিল বুলি জনা যায়। বৰ্তমান অৰুণাচলৰ চিমাং জিলাত থকা 'মিয়ং' আৰু 'দাম্' নামৰ দুই জাতিৰ মানুহৰপৰাই এওঁলোক ফাটি আহিছে বুলি অনুমান হয়। অসমৰ উত্তৰ ফালে থকা পাহাৰত বাস কৰা পাহাৰীয়া মিৰি জনজাতিসকলৰ লগত বৰ্তমান ভৈয়ামত বাস কৰা মিচিংসকলৰ কিমান সাদৃশ্য আছে, তাক এতিয়াও বিশেষভাৱে জনা নাযায়। তথাপি পাহাৰৰপৰাও যে বৰ্তমানৰ মিচিংসকল নামি অহা নাছিল, তাকো নুই কবিব নোৱাৰি। অসমত চুটিয়া ৰাজত্ব শেষ আৰু আহোম ৰাজত্বৰ আৰম্ভণিতে মিৰিসকল ভৈয়ামলৈ নামি আহিছিল বুলি শুনা যায়।

মিৰি বা মিচিং নামৰ অৰ্থ :

মিৰিসকলে নিজকে 'মিচিং' বুলি পৰিচয় দিয়ে। সাধাৰণতে পাহাৰত বাস কৰা লোকসকলৰ গাৰ বৰণ বগা। তাৰ উপৰি শ্বাভাৱিকতে নিজকে শ্ৰেষ্ঠ বুলি ভবা এটা শ্বভাৱ সকলোৰে থাকে। সেই কাৰণে সম্ভৱতঃ সৰল চিন্তাৰা মিচিংসকলে নিজকে 'মি' (মানুহ) 'মিচিং' (বগা বা ভাল) 'মিচিং' বা 'আমি ভাল মানুহ' বুলি পৰিচয় দিছিল আৰু অ-মিচিং ব্যক্তকে 'মি' (মানুহ) + 'কিংপাগ্' (সেইদৰে লৰ নোৱাৰা অৰ্থাৎ বেয়া) = অজ্ঞান ভাল জাতত নপৰা মানুহ বুলি কিহুৱে অনুমান কৰে। 'মিচিং' (নিজৰ ফালে অন্য) শব্দৰ পৰাও মিচিং হোৱা বুলি কিহুৱে ক'ব খোজে। মিৰি পাহাৰৰ নাম কেলেকে হ'ল বিশেষভাৱে ক'ব পৰা নাযায়। কিন্তু মিৰি শব্দটো প্ৰকৃততে অমিচিংলৈ দিয়া বুলি ধৰিব পাৰি।

পাহাৰৰ ফালে দেওখাইসকলক 'মিৰ' বা (মি-ব-উ) বুলি কয়। আদিতে এই দেওখাইসকলেই মিচিংসকলৰ পূৰ্বসূৰীহঁতৰ

কাম কৰিছিল আৰু সমাজৰ সকলো কাম দেওধাইৰ দিহা পৰা-
গ্ৰহণৰে হৈছিল। এই 'মিৰ' শব্দৰপৰাই 'মিৰি' হোৱা বুলি
ধাৰি লব পাৰি।

পৌৰাণিক উৎপত্তি :

মিচিংসকলে নিজকে চন্দ্ৰ সূৰ্য্যৰ বংশধৰ বুলি চিনাকি
দিয়ে। তেওঁলোকৰ মতে চন্দ্ৰ পুৰুষ আৰু সূৰ্য্য প্ৰকৃতি।
তেওঁলোকে চন্দ্ৰক পিতা আৰু সূৰ্য্যক মাতা বুলি মানে।
সেই কাৰণে বি কোনো পত্নী বা সকাষ নিকামত তেওঁলোকে
পোন প্ৰথমেই 'আনাদৰ্গা' (মাতৃ সূৰ্য্য) আৰু 'আৰু পাল'
(পিতৃ চন্দ্ৰ)ৰ নাম লয়। তেওঁলোকে পোনে পোনে সোণ ৰূপৰ
জখলাহাঁদ স্বৰ্গৰপৰা নামি আহিছিল বুলি কয়।

প্ৰবাদ আছে যে তেওঁলোক পাহাৰৰপৰা নামি আহোঁতে
ঘাটতে এটা 'জিলি' (প্ৰকাণ্ড খাল) পাইছিল। সেই 'জিলি'
'মায়িং' আৰু 'মায়ং' নামৰ দুডাল জতাৰ ওপৰেদি বগাই পাব
হৈ আছিল। জতা দুডালৰ এডাল সোণৰবৰণীয়া আৰু এডাল
ৰূপৰবৰণীয়া আছিল। সবল প্ৰকৃতিৰ মিচিংসকলে সম্ভৱতঃ
পাহাৰকে স্বৰ্গ আৰু জতা দুডালক সোণ ৰূপৰ জখলা বুলি
কলে।

বৰ্ত্তমান বাসস্থান :

বৰ্ত্তমান মিচিংসকল শিলিগুৰিৰপৰা ডেঙ্গপুৰলৈ বিস্তৰিত
আছে। মিচিংসকল সাধাৰণতে নৈৰ পাৰত বাস কৰে। সোৱণশিৰী
আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰ নৈৰ বাহিৰেও সবু-সুৰা বহুতো নৈ-উপনৈৰ
পাৰে পাৰে মিচিং গাঁও দেখা যায়। নৈৰ পাৰত বাস কৰে
কাৰণে বাহিৰা নৈৰ পাৰীৰপৰা বহু পাৰলৈ তেওঁলোকে চাংগুৰত
থাকে। ভদ্ৰপাৰি স্বাস্থ্যৰ কাৰণেই জনবুলো। পূবে দিহিং
নৈৰপৰা পশ্চিমে ডবলী নৈলৈকে বৰ্ত্তমান মিচিংসকল বিস্তৰিত
আছে। বাসস্থান অনুসৰে ঠেয়াকত মিচিংসকলক কেইবাটাও
খেলৰ নাম ধাৰি বিন্ধা যায়। মিলকল শিলিগুৰিৰপৰা ডেঙ্গপুৰলৈ
ডবলীৰপৰা অকো উজাই আহি সোৱণশিৰী নৈৰ পাৰত থাকিবলৈ
লগে কেইককক 'চাংগু' (উলটি: অক) বা 'চাংগু' (উজাই

গৈ থকা) লক্ষণপৰা চায়েল্লা বা চায়েলীয়া বদলি কৰিলে ধৰ্ম্মৰে।
যি লক্ষণ 'দৌলদ' বা দাক্ষিণ পাৰে স্বৰূপপ্ৰব পাৰত আটকবটল
ললে সেইলক্ষণক 'দৌলদ' (দাক্ষিণ) লক্ষণপৰা 'দৌলদ' বদলি কোৱা
হ'ল। 'মুৱিল্ল' নামে ঠেক ঠাইত বাস কৰাবপৰা 'মুৱিল্ল' বা
মুৱেল্লীয়া খেলব উৎপত্তি হ'ল। এইদৰে বিভিন্ন ঠাইত সিচ'বট
হৈ বাস কৰাব ফলত মিচিংসকলৰ বিভিন্ন খেলব মাজত মাত
কথাৰ সামান্যভাৱে লব-চব হৈ পৰিল যদিও, মূলতে মিচিংসকলৰ
মৌখিক ভাষা আৰু বাসস্থান যে একে আছিল তাক সহজে
অনুমান কৰিব পাৰি।

বিভিন্ন খেল আৰু গোত্ৰ :

বাসস্থান আৰু বিভিন্ন কাৰণবশতঃ মিচিংসকলক প্ৰধানকৈ
আঠোটা খেলত ভাগ কৰিব পাৰি। যেনে 'চায়েল্লা' বা চায়েলীয়া,
'অৱান' বা অৱেল্লীয়া, 'মুৱিল্ল' বা মুৱেল্লীয়া, 'দৌলদ' বা
'ডাল্লুডাল্লু', 'পাগ'ৰ', 'দাম্‌বুদ', 'চাম্‌গুৰীয়া' আৰু 'ডাম্‌বু'।

সম্ভৱতঃ চাম্‌গুৰীয়া আৰু ডাম্‌বু খেলৰ মানুহেই পোন
প্ৰথম ভৈৰামলৈ নামি আহিছিল। ভেওঁলোক ভৈৰামলৈ অহা
সময়ত অন্যান্য মিচিং মানুহ নাছিল কাৰণ অনা-মিচিং সম্প্ৰদায়ৰ
লগত ভাৱৰ আদান প্ৰদান কৰিব লগা হোৱাত নিজ কথাভাষা
বা মৌখিক ভাষা পাহৰি যাব পাৰে। বৰ্ত্তমান এওঁলোকে
অসমীয়াতেই কথা-বতৰা কৰা যদিও অন্যান্য সকলো বিধৰত
মিচিংসকলৰ লগত মিল আছে। বাসস্থান আৰু অন্যান্য কাৰণত
মিচিংসকলৰ মাজত কেইবাটাও খেল হৈ পৰিল যদিও এটা খেলৰ
এক গোত্ৰৰ মানুহ আন এটা খেলতো দেখিবলৈ পোৱা যায়।
যেনে 'বামি' গোত্ৰৰ মানুহ চায়েলীয়া খেলতো থাকিব পাৰে
আৰু মুৱেল্লীয়া খেলতো থাকিব পাৰে। সেইদৰে 'মিৱাংপাংক'
গোত্ৰৰ মানুহ অৱেল্লীয়া খেলতো দেখা যায় কিম্বা 'দাম্‌বুদ',
খেলতো দেখা যায়। মিচিংসকলৰ মাজত এবটগাৱৰ্ণিতকতঃ
চম্‌ৰ সূৰ্য্যৰ প্ৰত্যেক মানে কেতিয়াও বিচ্ছিন্ন হ'ব নোৱাৰে। একে
গোত্ৰ বা একে জাতিৰ মানুহ ভেওঁলোকৰ ভিতৰত সত্য ঠাই-
কলাই হেৰুৱাই থাকিব। খেলবুদৰ প্ৰত্যেক প্ৰত্যেক
যুগ যুগ পৰ্য্যন্ত একে ৰূপত থাকিব। কৰাব নোৱাৰে।

মিচিংসকলৰ মাজত 'ৰমি', 'জিন্ন-পাংকং', 'চুংগা-চুংবাং', 'কুন্দাব', 'চুং' আদি বহুতো গোত্ৰ আছে। তাৰ লেখ দিয়া সহজসাধ্য নহয়। সেইদৰে বিভিন্ন গোত্ৰৰ 'পাংয়েং' 'পাংয়ে' 'পাংভুন্', 'পাংমোং', 'মলোং' 'পেংগু' আদি বহুতো জাত মিচিংৰ মাজত আছে।

শাৰীৰিক গঠন :

মিচিংসকল মঙ্গোলীয় জাতি জাতিগোষ্ঠীৰ মানুহ। তেওঁলোকৰ শাৰীৰিক গঠন অন্যান্য মঙ্গোলীয় জাতিৰ লগত প্ৰায় একেই। তেওঁলোক বৰ ওখ কিম্বা বৰ চাপৰো নহয়। শূদ্র বগা নহলেও শৰীৰ বৰণ প্ৰায় বগা। হাত ভৰি নোদোকা আৰু শৰীৰ ক্ষুণ্ণ-প্ৰুণ্ট। নাক সাধাৰণতে চুট আৰু গাল উঠে। সৰু কালৰপৰা জখলাত উঠা নমা কৰাৰ কাৰণে এওঁলোকৰ ভৰিৰ কলাফুল লকত। শাৰীৰিক গঠনলৈ চাই অনেক সময়ত এওঁলোকক মিচিং জনজাতিৰ মানুহ বুলি চিনিব পৰা যায়।

সামাজিক আৰু ঘৰুৱা জীৱন :

মিচিংসকলৰ মাজত বহুতো পৰিয়াল লগ লাগি একে ঘৰতে বাস কৰা নিয়ম আছে। ঘৰৰ সকলো মানুহ মূখিয়াল-জন্মৰ পিছামতে চলে। ঘৰৰ আন্ন-বান্ধ মূখিয়ালজনৰ পৰামৰ্শ মতেই কৰা হয় যদিও ঘৰত ভিবোতাসকলে কুকুৰা-গাহৰি পুহি, কাপোৰ বৈ বেলেগে নিজৰ স্বাৰতীয় খৰচ উলিয়াই লয়। পুৰুষসকলেও ঘৰৰ সম্বন্ধীয়া কাম খতি নকৰি আজৰি সময়ত 'বুংকুং' বা বেলেগে মাহ সঁক্ৰিয়হ আদিৰ খেতি কৰি নিজৰ লাগতিয়াল খৰচ উলিয়াই লয়। মিচিং ভিবোতাসকল বৰ পৰিশ্ৰমী। পুৰুষপৰা গৰুজলৈকে বৰুৱা কামত ব্যস্ত থাকিও তেওঁলোকে নিজে বৈ কাটি নিজৰ পিন্ধা উৰা কাপোৰ বোকাৰ কৰে। মিচিং পুৰুষ আৰু ভিবোতা উভয়ে সমানে পৰিশ্ৰম কৰে।

ঘৰখনৰ মানুহে বেনেকৈ ঘৰৰ মূখিয়ালজনক সন্মান কৰি চলে, তেনেকৈ বয়োবৃদ্ধসকলক সমাজে সন্মান কৰে। গাৰু হাই-কাঁজৰা হলে বা কোনোবাই বয়স-জগৰ লগালে 'কাঁবাং' চপে অৰ্থাৎ সমাজ গোটে ব্যয়। সমাজত বয়োবৃদ্ধসকলেই বিচাৰ

কবি বান্ন দিয়ে। অতীজত 'গান্ধী' সকলেই সমাজৰ প্রধান লোক আছিল।

মিচিংসকলৰ সামাজিক জীৱন শান্তিপূৰ্ণ। যখনৰ ভিতৰত যেনেকৈ মৃগশীকনৰ দিহা পৰামৰ্শ আৰু উপদেশমতেই যবৰ সকলো ঘান্ধু নিজ জ্ঞানভাৱে চলি থাকে, তেনেকৈ বন্যসীতা-সকলৰ দিহা পৰামৰ্শমতেই গাওঁখনো একে নীতি, একে নিয়মৰ মাজত নিয়াবিকৈ চলিত হয়। সমাজত সকলো পৰৱ-উৎসৱাদি গাৰ'ব বা সমাজৰ সকলো লোক একেলগ হৈ একে ভাৱে পালন কৰে।

আচাৰ ব্যৱহাৰ :

মিচিংসকল স্বভাৱতে শান্ত প্ৰকৃতিৰ, উৎসৱাদিত নাচ-বাগ কৰি তেওঁলোকে ভাল পায়। তেওঁলোকৰ পদব্ৰ-তিথোতা উভয়ে একেলগে নাচ-বাগ কৰিব পাৰে। আনন্দৰ কাৰণেই তেওঁলোকে নাচ খেয়ালি কৰে। সেই নাচ-খেয়ালিত কোনো কলুষতা সোমাই থাকিব নোৱাৰে। "দদাই, ভোৰ ঢোল বোৱাটো ভাল হোৱা নাই।" "মোমাই, ভোৰ ঢোলৰ চেওটো বৰ খব হৈছে। নাচিবলৈ বোৱা।" এনে ধৰণে নাচনী ছোৱালীয়ে দদায়েক বা মোমায়েকক ক'ব পাৰে। দদায়েক বা মোমায়েকেও ভটিজা বা ভাগিন ছোৱালীক নচুওৱাত কোনো বাধা নাই। কাৰণ তেওঁলোকৰ নাচ খেয়ালি এটা অহৈতুকী আনন্দ। "ককায়েকে ঢোল বান্ধ, জনীয়েকে নাচে" বোলা কথাত তেওঁলোকৰ কোনো অপমান নাই; কিন্তু তেওঁলোকৰ উৎসৱাদিত নচা নাচবিলাকৰ কিছুমান অৰ্থ বা উদ্দেশ্য আছে। নবাঁহিগা বিহু বা "পৰ্বাগ"ত নচা নাচ সামাজিক হলেও মূলতঃ ই আন এখন সমাজৰ আশীৰ্বাদ বা মিলা-প্ৰীতি পাবৰ কাৰণে কৰা প্ৰচেষ্টা। কিন্তু সেই উৎসৱত এখন গাৰ'ব এদল ডেকা গাভৰুৱে আন এখন গাৰ'ব এদল ডেকা গাভৰুক নাচ খেয়ালি আৰু উৎসৱৰ মাজেদি সন্তোষ দিবলৈ চেষ্টা কৰে। দেওখাইৰ লগত গাভৰু ছোৱালীয়ে নচা নাচ ধৰ্ম্মমূলক। কিন্তু দেওখাইৰ লগত গাভৰু ছোৱালী নাচিলেহে দেওখাইৰ দেও উঠে। দেও উঠাৰ পিচত দেওখায়ে গাৰ'ব বা সমাজৰ আগন্তুক অপায়-অৱস্থা আৰু জ্ঞান প্ৰতিকায় কৰা কৈ দিয়ে। "আলি আই

লুপ্তগাং বা ধান বোৰা বিহুত নচা নাচ বিশ্বাস-অসুত ধৰ্ম্মাঙ্গুলক ;
কিন্তু মিচিংসকলৰ ই এটা পৰ্ব বা উৎসৱ যদিও এই উৎসৱ
পৃথিৱীত অন্য বৰ্ষিৰ কাৰণে দেৱতাক সন্তুষ্ট কৰিবলৈ কৰা
এটা প্ৰচেষ্টা। সেই কাৰণেই এই উৎসৱত ডেকা-গাভৰু, বড়ু-
বড়ী, ল'ৰা-ছোৱালী সকলোৰে অবাধে নাচ খেঁৱালি কৰিব পাৰে।
ভেঁওলোকৰ বিশ্বাস যে প্ৰাণ ভৰি নানাচিলে দেৱতা বিতুষ্ট হ'ব
আৰু মেৰ দেৱতাই পৃথিৱীলৈ পানী নমাই নানিব। ফলত
পৃথিৱীত অস্যৰ উৎপাদন কম হ'ব।

মিচিংসকলে অতিথি শুভ্ৰুবা কৰি ভাল পায়। ভেঁওলোকে
ভাতেৰে নিজে ভৈল্লৰ কৰা "আপং" নামৰ পানীয় খাদ্য ব্যৱহাৰ
কৰে আৰু তাৰেই সকলো সময়তে অতিথি শুভ্ৰুবা কৰে।

হিন্দু ধৰ্ম্ম গ্ৰহণ কৰিছে যদিও কিছুমান বেলেগ সকল-
নিকাম, পৰ্ব-উৎসৱত মিচিংসকলে "আপং" ব্যৱহাৰ কৰে।
দেৱ-দেৱীৰ উদ্দেশ্যেও ভেঁওলোকে 'আপং' উৎসৰ্গা কৰে।
খোঁভুৱেই মিচিংসকলৰ প্ৰধান জীৱিকা। মিচিংসকলে বিশেষকৈ
ভিবোভাসকলে সাধাৰণতে নিজে বোৰা কাপোৰ কানি পিন্ধে।
ভেঁওলোকে নিজৰ লাগতিয়াল বস্তু নিজেই উপাৰ্জন কৰি লয়।
মিচিং সমাজত দাস প্ৰথা নাই, কিম্বা ভেঁওলোকৰ সমাজত উচ্চ-
নীচৰ কোনো প্ৰভেদ নাই। সমানে সকলো খোৰা-লোৰা কৰিব
পাৰে। ভেঁওলোকৰ সমাজত পলুৱাই নি বিয়া কৰা, 'দুংলা
লাঃনাম্', কুমচু-জুচু, লাঃনাম্', 'মিদাং মলা লাঃনাম্', জোৰণ
পিন্ধাই ছোৱালী অনা আৰু বিয়া পাতি ছোৱালী অনা প্ৰথা
আছে। বিয়াৰ এই নিয়মবোৰ ভেঁওলোকৰ নিজস্ব।

পূজা পাউল আৰু উৎসৱ :

মিচিংসকল হিন্দুধৰ্ম্মী যদিও ভেঁওলোকৰ কিছুমান নিজা
পূজা সেৱা আৰু উৎসৱ আছে। মিচিংসকলে "ভালীং উম্"
বুলি ওপৰ দেৱতা, 'দাম্‌স', 'দকাং', 'দুংলাং', 'ভাকাং',
'দাং' 'পাং', (মেৰ, বিজুলী, ভাং, চম্ব, সুৰ্য্য) আদিক
পূজা কৰে। 'জাংস' আৰু 'পিন্নাতি' বুলিও ল'ৰা-বুৰীয়া সকল
পাউল। জাংসকলৰ বছৰি 'দাম্‌স' বুলি পৃথিৱীত অস্ত হ'ব
কালত এটা পূজা পাউল। বছৰি 'দাম্‌স' পূজা ল'ৰা-বুৰীয়া

গাৰ্ভাত জ্ঞানদুহ জাব্দ গব্দ-মহব অপার-অমজল হ'ব পাৰে ব'লি
 তেওঁলোকৰ বিশ্বাস। মিচিংসকলে কাতি বিহু, জাৰ বিহু আৰু
 বহাগ বিহু পালন কৰাৰ উপৰিও আহিন কাতিঅহীয়া আহুৰান
 চপাই শেষ কৰি 'পঃবাগ' (নবাহিগা বিহু) পাতে। আহু
 ধান সিঁচিব সময়ত "আলি আই লঃগাং" বা চমুকৈ 'লঃগাং'
 (ধান বা কঠীয়া সিঁচা উৎসব) পাতে। এই লঃগাং বা ধান
 সিঁচা বিহুত তেওঁলোকে স্বৰ্গৰূপে বজাই শেষ দেহতাক সজাগ
 কৰে। নাচি নাচি তেওঁলোকে আকাশবপৰা পানী নমাই আনি
 পৃথিবীক শস্য-শ্যামলা কৰিবলৈ উঠি পৰি লাগে।

শ্লোকান্ত :

মিচিংসকলৰ নিজ ভাষাত বচনা কৰা অনেক মৌখিক
 গীত আছে। বনগীতবোৰৰ প্ৰায়ে দৃশ্যবীয়া। যেনে—

‘বাঃবা দব্, তুম্, ডেই, নাঃনা দব্, তুম্, ডেই,
 দব্, তুম্, মাঃম্জল বনবাগাম্, গঃলেপে’ ;

(আই. বোপাই বিমান ধন লাগে ভবি হলেও ছোৱালীজনী
 (প্ৰাৰ্থনাতী)ক বাখা, ডাকে যদি কৰা নহয় মই বনবাস খাটিবলৈ
 যাম।) ডেকা-গাভৰুৰ প্ৰথম ছোৱাল সময়ত মিচিং ডেকা
 গাভৰুৱে মূখে মূখে বচনা কৰা এই বনগীতবোৰৰ প্ৰায় ভাগেই
 প্ৰশ্নপ্ৰসূত। এই বনগীতবিলাকৰ বাহিৰেও নিচুকনী গীতো
 মিচিং সমাজত প্ৰচলন আছে। বৰ্তমান ‘মি মি শুকা, তাত্, মান
 তকা...’ ব'লিবলৈ এৰি—

“মোৰ মইনা সব্দ, বাখে ববে গব্দ
 এছাৰি ছেব্, ৰাই কালে হে”

ব'লি ল'বা নিচুকালেও ঠায়ে ঠায়ে

“অন্নৰাউৰ কাপ্, পঃ
 পাৰ্, কঃউৰা পাঃমঃবা”

(মইনা নাকালিবা, এতিয়াও বাহৰ কঃশীৰেব উৰি যোৱা নাই)।
 ডেই পেন্‌বালি জাৰি দিলা অৰ্দ্ধ) ইত্যাদি বৰণ ল'বা নিচুকনী
 গীত প্ৰচলিত আছে।

মিচিং সমাজৰ মাজত প্ৰচলিত সবহাখিনি সাধুৰেই আদিম জ্ঞানৰ বৈশ্বাসৰ ভেটিত প্ৰতিষ্ঠিত; যাক ইংৰাজীত Myth বুলিব পাৰি। পৃথিবীলৈ ভূত প্ৰেতাৰলাক কেনেকৈ আহিবলৈ পালে, নানা ধৰণৰ প্ৰাণীবিলাকৰ জন্ম কেনেকৈ হ'ল—এনে ধৰণৰ সাধুৰেই বেছিকৈ পোৱা যায়।

মিচিংসকলৰ মৌখিক ভাষাত কিছুমান যোজনা পটন্তৰো সোমাই থকা দেখা যায়। 'ভাবু চিমাং কৰ্ব্বঃমাঃ' (মৰা সাপ দেই নোবোৱা, অৰ্থাৎ কাথো অপকাৰ নকৰা।) 'চিৰা আঃম বনে দদ, চিহ্ম্ য়েবুং গাদ্দ' (ববাই ধান খায়, সূগৰী পহুৰ কাণ কাটে) অৰ্থাৎ এজনে অন্যায় কৰে, দোষ পৰে আনজনৰ গাত। এনে ধৰণৰ পটন্তৰ মিচিংৰ মৌখিক ভাষাত বহুত আছে।

জন বিশ্বাস :

মিচিং সমাজত কিছুমান জন-বিশ্বাস প্ৰচলিত হৈ থকা দেখা যায়। কুকুৰাই যদি কাণে কাণে কথা পতাৰ নিচিনা কৰি থাকে তেতিয়া তেওঁলোকে আলহী আহিব বুলি বিশ্বাস কৰে। অকলশৰীয়াতকৈ বৰ ঘৰৰ মূখত যদি কপোৰে বৃণ দিয়ে, তেওঁলোকে বিশ্বাস কৰে যে সেই ঘৰৰ কোনো উপৰি পুৰুষৰ আত্মাই কপোৰ বৃণ ধৰি কান্দিছে। ভ'ৰালত যদি ঘন চিৰিকা চবাই নাথাকে তেতিয়া তেওঁলোকে বিশ্বাস কৰে যে কিবা বেমাৰ আক্ৰমণ হোৱাৰ আশংকা আছে। এনে ধৰণৰ বহুতো জন বিশ্বাস মিচিং জনজাতিৰ মাজত সোমাই আছে।

ভাষা আৰু ওচৰ চুবুৰীয়াৰ লগত সম্পৰ্ক :

মিচিংসকলৰ লিখিত ভাষা নাই। মিচিংসকলৰ লিখিত ভাষা নোহোৱাটো তেওঁলোকে এটা আদিম বিশ্বাসৰ সাধকৰূপে যোগেদি প্ৰকাশ কৰে। সৃষ্টিৰ পিছত সৃষ্টি কৰ্ত্তাই সকলো জাতিৰ আখৰ লিখি দিওঁতে মিচিংসকলে আখৰখিনি পহু হালত লিখি ললে। পিছত সেই কথা পাহৰি পহুজাতিৰ লোকে খাই পেলেমাত মিচিংৰ আখৰ লোহোৱা হ'ল। লিখিত ভাষা নাথাকিলেও মিচিংসকলৰ এটা সুকীয়া মৌখিক ভাষা আছে। এই মৌখিক ভাষা মিচিংসকলৰ নিজস্ব খেলৰ মাজত সামান্যভাৱে

লবচৰ থাকিলেও প্ৰত্যেক খেলেই প্ৰত্যেক খেলৰ লগত সেই ভাৱে ভাৱে আদান প্ৰদান কৰিব পাৰে। মিচিংসকলে ওচৰ চুবুৰীয়া যি কোনো জাতি বা উপজাতিৰ লগত অসমীয়া ভাষাৰ বোগেদি ভাৱৰ আদান প্ৰদান কৰে আৰু পঢ়াশলীয়া শিক্ষাও লাভ কৰে অসমীয়া ভাষাৰ বোগেদি। মিচিংসকলৰ নিজা ৰীতি-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, পূজা-উৎসৱ আৰু নিজা ভাষা থাকিলেও তেওঁলোকে অন্যান্য জাতি বা জনজাতিৰ লগত আপোন সম্পৰ্ক ৰাখি চলিবলৈ ভাল পায়। আন সমাজৰ লগত খোৱা লোৱা, বিবাহ আদিত সম্পৰ্ক ৰাখি চলিবলৈ ভাল পায়। আন সমাজৰ লগত খোৱা লোৱা, বিবাহ আদিত সম্পৰ্ক ৰাখিব নৱৰ্দ্ধাজেও তেওঁলোকে ওচৰ চুবুৰীয়া যি কোনো জাতি বা উপজাতিৰ লগত বান্ধুভাৱে মাতৃভাৱৰ সম্পৰ্ক ৰাখিব পাৰে।

অসমৰ উত্তৰ-পূব প্ৰান্তৰ সুদীল পাহাৰ এৰি অতি পূৰ্বৰ কালতে অসমৰ নৈবিজাকৰ পাৰে পাৰে, চাপৰিৰ অ'ৰে অ'ৰে মিচিংসকল সিঁচৰিত হৈ পৰাত তেওঁলোকৰ বাসস্থানৰ কোনো ভৌগোলিক পৰিসীমা নাই; কিন্তু ৰেভিষ্টালৈকে অসমৰ লুইড-গোৱালিগুৰী বৈ থাকিব, "নৈৰ লুইডনী মিথি" জনজাতিও অসমীয়াৰ বিভিন্ন ভাষা সাহিত্য আৰু সন্নিৱৰ্ত্তিত এটা প্ৰধান অঙ্গ হৈ অসমৰ বুকুতে চিৰদিন জিলিকি থাকিব।*

---

*অসমৰ জনজাতি (সম্পাদক ড° প্ৰমোদ চন্দ্ৰ গুপ্তাচাৰ্য্য, গুৱাহাটী, ১৯৬২) ৩ প্ৰকাশিত।

মিচিং জনজাতিৰ পৰিচয়

নাৰেঞ্জ পাটন

অসমত বসবাস কৰা জনজাতিসকলৰ ভিতৰত মিচিং জন-
জাতি অন্যতম । নৃতাত্ত্বিক বিচাৰ মতে এওঁলোক মনোজীয়
গোষ্ঠীয় জ্ঞান-ঐশ্বৰ্য্যতা লাভৰ অন্তৰ্ভুক্ত । মিচিং সকলক সাধাৰণতে
'মিৰি' বুলিয়েই জনা যায় । 'মিৰি' শব্দটো অসমৰ ভৈয়ামৰ
লোকক দিয়া নাম । মিচিংসকলে নিজকে 'মিচিং' বুলিহে পৰিচয়
দিয়ে । মিৰি নামটো কোঁড়িয়া আৰু কেনেকৈ হ'বলৈ পালে
সঠিককৈ জনা নাযায় । 'মিৰি' বা মিব্ (পূৰ্বোহিত) নামটোৰ
পৰা মিৰি হোৱা বুলি অনুমান কৰা যায় । অসমৰ উত্তৰে
ডিম্ভা পৰ্ব্বততো মিৰি নামৰ এটি জাতি পোৱা যায় । তেওঁ-
লোকক সাধাৰণতে পাহাৰীয়া মিৰি আৰু ভৈয়ামৰ মিচিংসকলক
ভৈয়ামৰ মিৰি বুলি জনা যায় । পাহাৰৰ মিৰি আৰু ভৈয়ামৰ
মিৰিৰ মাজত নামৰ সাদৃশ্য থাকিলেও পোনপটীয়া সম্পৰ্ক থকা
যেন নালাগে । সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক দিশত দুয়োটা
মিৰিয়েই বহুত পৃথক । বৰং ভৈয়ামৰ মিচিং বা মিৰি সকলে
চিহ্নাং জিলাৰ আদী বা আবৰ সকলৰ লগতহে ওতপ্ৰোতভাৱে
জড়িত বুলি ক'ব খোজে । কিহ্মানে আদী-মিচিং একে বংশৰ
বুলিয়েই কয় । অৱশ্যে নৃতাত্ত্বিক বিচাৰ মতে মিচিং, আদী,
নিচি (ডিম্ভা) পাহাৰীয়া মিৰি ইত্যাদি একেটা জনগোষ্ঠীৰ দল ।
সেই ফালৰপৰা জাতিগত বৈসাদৃশ্য বৰ বেছি নহয় ।

মিচিংসকলে কোঁড়িয়াৰপৰা ভৈয়ামত বসবাস কৰিবলৈ ললে
সেই বিবৰে বুৰঞ্জী নিম্নত । কিংবদন্তি, লোক-বিশ্বাস আৰু
সমসাময়িক আহোম বুৰঞ্জীত সিতৰিত হৈ থকা প্ৰাসংগিক
উল্লেখৰপৰা অনুমান কৰি ক'ব পাৰি যে তেওঁলোক প্ৰায় আহোম
সকলৰ সমসাময়িক আৰু পৰিৱৰ্ত্তিত চাৰিটা ৰাজ্যৰ ল'ৰা প্ৰায়
আহোমতেই ভৈয়ামলৈ আহি আছিল । মিচিং সকলৰ বহুকেই
এতিয়াও বিশ্বাস কৰে যে তেওঁলোকৰ পূৰ্ব ৰাজ্যখন অসমৰ

উক্তৰে থকা পৰ্বত মালাত আহিল। পাণাম, মিক্স, আদী সকল একত্ৰত ভেৰ্তলোকৰ দ্ৰাভু আহিল। জনপ্ৰবাদ মতে একল ভেৰ্তলোকৰ মাজত মাটিৰ বাবে বিবাদ লাগি কটা মৰা হয়, আৰু তাৰপৰা বন্ধা পৰিসৰলৈ মিচিংসকলে ঠৈয়ামলৈ নামি আহে। ঠৈয়ামলৈ নামি অহাৰ পিচতে মিচিংসকলে 'মিচিং' নাম গ্ৰহণ কৰা কেনে জনমান হয়, কিম্বদন্তী তাৰ আগতে মিচিং নামটো পাহাৰত থকাৰ প্ৰমাণ পোৱা নাযায়।

বৰ্তমান মিচিংসকলে অসমৰ লক্ষীমপুৰ, জিৰাংখড়, শিৱসাগৰ, যোৰহাট, দৰং, শোণিতপুৰ, জিলাত বসবাস কৰিছে। অবশ্যচলৰ চিহ্ন আৰু লোহিত জিলাতো কিছু সংখ্যক মিচিংৰ বসতি আছে। বৰ্তমান মিচিংৰ জনসংখ্যা প'চ লাখতকৈয়ো অধিক। বোৰা ১৯৬১ চনৰ লোক পিয়লত গোৱালপাৰা জিলাতো 'মিৰি' জন সংখ্যা দেখুওৱা হৈছে। সেই 'মিৰি', 'মিচিং' নে আন জাতি সেই বিষয়ে এতিয়াও আমাৰ অজ্ঞাত।

মিচিংসকলৰ নিজা কোনো ৰজা নাছিল। সমাজখন গণ-ভাস্কৰিক পদ্ধতিৰেই চলে। সেই বাবে ভেৰ্তলোকৰ নিৰ্দ্ধাৰিত কেনেদৰে ৰাজ্য নাই। গতিকে পূৰ্ববাসস্থান সম্পৰ্কে স্পষ্টকৈ নিৰ্দ্ধাৰণ কৰি দিয়া কঠিন। ভেৰ্তলোকৰ কথিত ৰাজ্যনা মতে অসমত মিচিংৰ বসতি পূৰ্বে শদিয়াৰপৰা পশ্চিমে ভবলী নদী-লৈকে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰে আৰু দক্ষিণে আছে। বোৰা ১৯৫০ চনৰ ভূমিকম্প আৰু বানপানীৰ ফলত ভেৰ্তলোক পূৰ্ববাসস্থানৰ পৰা বিভিন্ন ঠাইলৈ সিঁচৰিত হ'ল।

মিচিং গাওঁবোৰ সাধাৰণতে নদীৰ পাৰতে অৱস্থিত। সমুগ্ৰা মাটি, বাতাস আৰু অন্যান্য প্ৰাকৃতিক সা-লুবিধাৰ ব্যৱহাৰ নদীপৰীৱা গাওঁ ভেৰ্তলোকে ভাল পায়। একো একোখন গাওঁত ২৫০ অবলৈকে থকা কেন্দ্ৰ যায়। ৰুবোৰ চাঙৰ, ৰুবোৰ ব'হুৰে, খেৰেৰ জল হয়। একোখনৰ ১০১৫ হাতৰপৰা জলত কৰি ১৫০২০০ হাততকৈও বেছি দীঘল পেতা যায়। ঘৌৰ পৰিস্ৰল মিচিংৰ একো ৰূপে একোটা ৰুবৰ ৬০৯০ জনতকৈও কম কেন্দ্ৰ যায়। ৰুব সৰ্ব্বোচ্চ প্ৰায় উত্তৰা-দক্ষিণতকৈ লাহৰ। গাওঁবোৰ মাজত একোটা ঠাইৰ বা টোলৰ যোৰকাৰণ গঠিত।

অন্য টোলৰ লোক আহিও আন গাঁৱত বসবাস কৰিব পাৰে।
সেই ক্ষেত্ৰত নতুনকৈ অহা মানুহৰ বাবে পূৰ্বৰ গাওঁখনৰ নীতি
নিয়মত চলিব লাগে।

মিটিংসকলে বাস কৰা গাওঁজনবশৰা কিছু দ্ৰুত খেতি কৰে। জন্ম খেতিকেই বোছকৈ কৰে। জন্ম খেতিৰ বাবে বছৰি নতুনকৈ হাবি কাটি জুই লগাই, মাটি সাবুৰা কৰি লৈহে খান সিঁচে। আহু, আলু, সবুজ, মাটিমাহ, আদা, কচু, ছালখি আদিয়েই অন্যান্য খেতি। আজি কাল খালি খেতি অধিক জনপ্ৰিয় হৈছে।

খেতি-বাতি আৰু অন্যান্য কাম বনত পদুৰুৰ আৰু ভিৰোভাই
সমানে কাম কৰে। মিচিং ভিৰোভা পদুৰুৰতকৈ অধিক পৰিশ্ৰমী।
হাল বোৰাৰ বাহিৰে হাঁহি কটাৰপৰা আৰম্ভ কৰি ভাত বোৰালৈ
সকলো কামতে সমানে পাৰদৰ্শিতা দেখুৱাব পাৰে। মিচিং
ভিৰোভাই বোৰা 'মিৰি জিন্ন' বিখ্যাত। নাও বোৰাতো মিচিং
ভিৰোভা অতি পাকৈত। আনকি মিচিং ভিৰোভাৰ সমানে নাও
বোৰাত পাকৈত ভিৰোভা পৃথিবীৰ অন্য জাতিত বিৰল। বৰুৱা
কাম বনৰ বাহিৰেও কুকুৰা, গাহৰি আদি পুৰি বাহিৰা উপাৰ্জন
কৰাটো মিচিং ভিৰোভাৰ উল্লেখযোগ্য লক্ষণ।

ভিৰোভাই নিজে বোৰা বঙীন মেখেলা চাদৰ পিন্ধে ।
পৰদৰ্শে ধতি আৰু গালদুক পিন্ধে । তেওঁলোকৰ সাজ-পোছাক
বঙীন আৰু বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ ।

মিচিংসকল কেবাটাও ভাগত বিভক্ত। এই ভাগবোৰক ফৈদ বা টোল খুলিব পাৰি। সেই ফৈদবোৰ হ'ল—অসান, চাঃসান, মঃসান, দাঃসান, পাগু, দাম্ৰুগু, মিৰাং বা চাম্ৰুগুৱাৰী, ডাঃসান, ডাঃসান, চঃসান। সম্ভৱতঃ এই ফৈদবোৰ বিভিন্ন সময়ত বেলেগে বেলেগে অসমলৈ নাগি আহিছিল। অথবা তেওঁলোক বিভিন্ন ঠাইৰপৰা অহা বাবে পূৰ্বৰ বাসস্থানৰ নাম অনুসৰি টোলৰ নামো থাকি গ'ল।

এই প্রত্যেকটো কেন্দ্র আকৌ বিভিন্ন খেত আছে, যেমন :
কৃষি, কুম্ভার, কুতুম, কয়লা, গাভ, চাষ, চিলেড, চুংকুম্ভার, ডাকু,
ডামে, ডাকুদ, ডাইন, ডাবান, ডাবী, বাহ, দাকুদ, দাকুদ,

মজল, দাফল, নবং, নব, পাঠমে, পান্দন, পায়েং, পাংগিং, পাংগু, পান্দন, পগাগ, পাণ্ডি, পেং, পেং, ডিন, পাৰ, পায়েং, পাইড, ধাঁধ, ধবাং, পাচাৰ, ধাঁচ, ধবাং, ম্পান, মিলি, মিচং, কান্দং, মেং, বেগন, জেং, মিয়াং, ম্লেইন, পাং, ববুবা, গেজেবা, ইত্যাদি। এই খেলবোৰৰ মাজত কোনো উচ্চ নীচ জাত নাই। সামাজিক সকল-নিকলত সকলোৰে স্থান একে। কোনো কোনোৰে মহাগাম্, জাব্দ, বাবগাম্, নামৰ দুটা বিভাগ আছে বুলি প্রচাৰ কৰিব খুজিছে। একত্ৰতে মিচিঙৰ মাজত মহাগাম্, বাবগাম্, বা বিভাৰ নাই। মহাগাম্, বাবগাম্, বা বিভাৰ আছোঁ মাজত সমস্ত পৰাহে হ'ল। তাৰ উপৰিও মহাগাম্, বাবগাম্, বা খেল বুলি কোনো নিশ্চিন্ত খেলো গোৰা নাযায়।

মিচিংসকলৰ বৈবাহিক নীতি সূচনাম্পষ্ট আৰু কঠকটীয়া। স্বগোষ্ঠ বিবাহ নিষিদ্ধ। একে 'অপন,' বা খেলৰ মাজত বিয়া নহয়। যেনে 'পাংদন,' খেলৰ লগত কোনো পাংদন, খেলৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰে বিবাহ হ'ব নোৱাৰে। তাৰ উপৰিও বিভিন্ন খেলৰ ভিতৰতো এনে ধৰা বন্ধা নীতি আছে। বিবাহ-সিদ্ধ আৰু নিষিদ্ধ খেলৰ মাজত প্রচলিত নীতি এতিয়াও বিদ্যমান। বিশেষ বিশেষ খেলৰ ভিতৰতহে বিয়া-বাৰু হ'ব পাৰে। ভিন্নত-বন্ধাৰ আন আন জনজাতীয় দৰে মিচিংসকলৰ মাজতো মোমালৈকৰ ধৰণপৰা বিয়াবাৰু কৰিবপৰা নীতি প্রচলিত আছে। বৰং সেইটোহে সামাজিক প্রথা হিচাপে প্রাধান্য লাভ কৰিছে। বহু-পত্নী-বিবাহৰ প্রচলন আছে, কিন্তু বহু-পাণ্ডি বিবাহ নাই। বাল্য-বিবাহ প্রথাও মিচিং সমাজত নাই। বিধবা-বিবাহ আছে। ছোৱালীক কুচুলাই বা হৰণ কৰি পিচত গা-ধন দি বৈবাহিক সম্পর্ক স্থাপন কৰা প্রথা আছে। তাত বাদেও সামাজিক নিয়মমতে বিয়া বিয়া প্রথাও আছে।

মিচিংসকলৰ সমাজ ব্যৱস্থা গণতান্ত্ৰিক পদ্ধতিৰ। তেওঁলোকৰ মাজত বজা বা মজকীৰ শাসন পদ্ধতি নাই। প্রতিজন গাঁৱক স্বেচ্ছাবেশে নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ 'গাম্,' নামৰ এজন মূখ্য-শাসক থাকে। গাঁৱত ছোৱালীসকলো ধৰণৰ মেলা মোক্ষমা গামে 'কাবাং' নামৰ কিসৰ সন্তান জন্মতে কৰে। কাবাংৰ সিদ্ধান্তকেই

বাঁহীয়ে চুড়ান্ত বদলি ঘানি লয়। কেবাখনে কাঁবাং খিচি 'বাঃনো' আব্দ কেবাখনে 'বাঃনো কাঁবাং' খিচি 'বাংগ কাঁবাং' গঠিত হয়। এই কাঁবাংধেমক বস্ত্রধান পঞ্চায়াতি পঞ্চাতিব গাওঁ পঞ্চায়ত, আঞ্চলিক পঞ্চায়ত আব্দ মহকুমা পৰিসদৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি। গামৰ নিৰ্বাচন নিজস্ব গাঁৱৰপৰা কৰা হয়। কোনো ভেগ্য লোকক গাঁৱৰ বয়সস্থ লোকলকলে গাম্, হিচাপে নিৰ্বাচন কৰে। গামৰ নিৰ্বাচন পদ্বানুৱমে নহয়। সমাজৰপৰা বেগ্য লোককহে গাম্, হিচাপে বাছি লোৱা হয়। গাম্, গাঁৱৰ ভিতৰত মূখ্য ব্যক্তি হলেও সকলো ক্ষেত্ৰতে তেওঁৰ ক্ষমতা আব্দ অধিকাৰ সৰ্বোচ্চ নহয়। কাঁবাংৰ সদস্যসকলে তেওঁৰ সিদ্ধান্তক নাকচ কৰিব পাৰে। কেবল গাঁৱৰ প্ৰশাসনীয় বিষয়তহে গাম্ৰ ক্ষমতা অক্ষুণ্ণ থাকে। ধৰ্ম্ম অনুষ্ঠানত গামৰ হাত নাই।

সমাজৰ সকলো ব্যক্তিয়েই সমান অধিকাৰ আব্দ স্থান পায়। উচ্চ নীচ কুল মিচিং সমাজত নাই। গাঁৱৰ ৰাজহুৱা কাম ডেকা গাভৰুৱে কৰে। ডেকা গাভৰুৱে ৰাজহুৱা কামৰ বাহিৰেও বিহু উৎসৱ আদিত আগভাগ লয়। সেইবোৰ সুচাৰুৰূপে পৰিচালনা কৰিবলৈ 'ম্ৰম্,ব্, ঝাঃমেঃ' নামৰ এটি ডেকা গাভৰুৰ সংগঠন থাকে। ৰাজহুৱা ক্লাবৰ 'ম্ৰবং'। ম্ৰবং বৰত নানান উৎসৱ, পূজা-পাভল আব্দ আলহী অতিথিক অত্যাৰ্থনা কৰা হয়।

ডেকা গাভৰুসকলৰ মাজত 'দাগ্,ল্,গ' অৰ্থাৎ সমবায় হিচাপে কাম কৰা নীতি আছে। অৰ্থাৎ কোনো ডেকাই কাবোৰাক সহায় কৰিলে ইজনেও পদুব সহায় কৰিব। ভেনেকৈ গোটেই গাওঁখনৰ ডেকা-গাভৰুৱেই উম্মেহতীৱাকৈ কাম কৰে। এইদৰে কাম কৰি দিলে কোনেও টকা পইচা বা পাৰিশ্ৰমিক নলয়।

'পঃবাগ্,' আব্দ 'আলি ল্ঃগাং' হৈছে মিচিংসকলৰ প্ৰধান উৎসৱ। 'আলি ল্ঃগাং' ফাগুন মাহৰ প্ৰথম বুধমাে পালন কৰা হয়। ফাগুন-চ'ঙ মাহত আহুৱান নিৰ্জিমলৈ জোজৰ আগতে পৃথিবীক শলাবে মন কল কৰিবলৈ বস্ত্ৰধী মাতৃক (কিলা-মঃনো) আগত আহু আনি দি পূজা কৰা হয়। সেই কিলই প্ৰবাসত মৃত্যুক শলাব কৰিলে পোহোৱা হয়।

‘পাখাগ্’ উল্লেখৰো ইয়াৰ অনুৰূপ। খেতি পথাৰ চপোৱাৰ পিচত জলসিঁপৰ সন্মিলন গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰু আৰু বহুসংখ্যকলৈ গঞা বাইজৰ অপায়। জলজল নহ’বলৈ, গাওঁখন খসাবে নদন-ধ্বন কৰিবলৈ, স্ফুট কৰ্তা চম্ভু সূৰ্য আদি দেৱ-দেৱতাক জব, গাছকি-কুৰুমা আদি দি সেৱা কৰে। দূৰৈটো উৎসৱভেদে ঢোল, পেপী, গজনাৰ দ্বাৰাত ডেকা-গাভৰু আনন্দমত্ত হুঙলীয়া হয়।

‘গাখাগ্’ আৰু ‘জালিয়াই লুঙাঙ’ৰ বাহিৰেও অসমীয়া বহাগ বিহু, মাঘ বিহুও মিচিংসকলে পালন কৰে।

মিচিংসকলৰ ভাষা এতিয়াও কথিত অৱস্থাত আছে। ভাষাৰ লিখিত আখৰ নাই। মিচিং ভাষা তিব্বত-বৰ্মা ভাষা পৰিয়ালৰ উত্তৰ অসম শাখাত অন্তৰ্ভুক্ত। এই ভাষাৰ লগত অংকা, ডফলা (নীচি), আৰু (আদী) আৰু মিচিমি ভাষাৰ সাদৃশ্য আছে। বিশেষকৈ আদী আৰু নীচি ভাষাৰ লগত মিচিং ভাষাৰ সম্বন্ধ নিচেই ওচৰ। মিচিং ভাষাত মূঠতে এটা স্বৰধ্বনি পোৱা যায়। যেনে : অ, আ, আ^১ অ^২, ই, উ, এ। স্বৰধ্বনিক আকৌ দুই আৰু দীৰ্ঘ এই দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। দীৰ্ঘ স্বৰ-অঃ, আঃ, আঃ, অঃ ইঃ, উঃ, এঃ। ব্যঞ্জন ধ্বনি ক, গ, ঙ, চ, জ, ঞ, ত, দ, ন, প, ব, ম, য়, ব, ল, ৱ, এই বোজটো পোৱা যায়। মিচিং ভাষাত মহাপ্ৰাণ ধ্বনি নাই। ভাষাৰ শব্দ গঠন আকৰ্ষক।^৩

মিচিং ভাষা সৌখিক গীত পদত যথেষ্ট চহকী। অইলিঙজ, (কমলীত), কঃলিঃলা, (লিচুকনী গীত), দঃব (পীৰিবিতি গীত), কাবান, (বিননি), দঃলিঃ অঃবাং (কাহিনী গীত), মিৰি বা দেওধাইৰ গীত, মমান, নিঃজম্, (খেল খেলালিৰ গীত), জাৰি ননান গীত মূখে মূখে বচিত হৈছে আৰু কালৰ গৰ্ভত সেইবোৰে হাজাৰে হাজাৰে হেৰাই গৈছে। সেইবোৰ এতিয়াও লিপিবদ্ধ হোৱা নাই।

১/২ অ আক অ এই ধ্বনি দুটা মিচিং ভাষাৰ বিশেষ দুটা ধ্বনিৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।

৩। এই দৈৰ্ঘ্যক “মিচিং ভাষাৰ বিশিষ্ট এটা পৰীক্ষামূলক আঁচনি” পুথিক উদ্ধৃত পাঠকে পঢ়ি চাব পাৰে।

সৃষ্টিৰ আদি-পাতনি, জন্ম, ভূত-প্ৰেতৰ মহিমা আদি জনবিশ্বাসৰ ভেটিত ৰচিত লোককথাও অনেক পোৱা যায়। সেই লোককথাবোৰত সাধাৰণতে চবাই-চিৰিকতি, জীৱজন্তু, জোন-বেলি-ভৰাৰ সৃষ্টি আৰু উৎপত্তিৰ বিষয়ে বেছিকৈ ৰণিত হয়। এইবিলাকত সাধুকথাৰ ধৰে নীতি ৰচন পোৱা নাযায়। ভাত বাসেও দৈনন্দিন জীৱনৰ লগত জড়িত আচাৰ-বিচাৰ, শ্বভাৰ-চৰিত আদিক লৈ ৰচিত ফকৰা-যোজনা, পটন্তৰ আদি মৌখিক সাহিত্য অলেখ আছে। সেইবোৰ লিপিবদ্ধ কৰিব পাৰিলে মিচিং ভাষা সাহিত্যৰ এক অমূল্য সম্পদ হ'ব। মিচিংসকলৰ মাজত এটি সূকীয়া ধৰ্ম প্ৰচলিত আছে। তেওঁ-লোকৰ মতে এজন নিৰাকাৰ ঈশ্বৰ আছে। তেৱেঁই জগত স্ৰষ্টা। চন্দ্ৰ, সূৰ্য, বিজুলী, বৰষুণ আদি অন্যান্য দেৱ-দেৱতাসকল তেওঁৰদ্বাৰা সৃষ্ট। দেৱতাসকল মাজলিক আৰু অমাজলিক। অমাজলিক দেৱতাবোৰে মানুহৰ অপকাৰ কৰে, কিন্তু মাজলিক দেৱতাই সেই অপকাৰবপৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ যত্ন কৰে। মাজলিক দেৱতা অসন্তুষ্ট হলে বাকীবোৰে মানুহৰ অপকাৰ কৰিবলৈ সূৰ্বধা পায়। সেইকাৰণে দেৱতাসকলৰ সন্তুষ্টি বিধানৰ বাবে মদ, গাহৰি, কুকুৰা আদি দি পূজা কৰে। দেৱতাসকলৰ আনুষ্ঠানিক বহুভো ভূত-প্ৰেতকো তেওঁলোকে পূজা-পাতল দিয়ে। মিব, বা মিৰি মিচিংসকলৰ প্ৰধান পুৰোহিত। পুৰোহিতে দৈৱিক শক্তিয়ে দেৱতাৰ লগত কথা-বতৰা পাতে আৰু অমঙ্গলৰ কাৰণ দৈৱ-বাণীত শুনায়। মিবৰ পৰামৰ্শ অনুৱায়ী পূজা দি দেৱতাক সন্তুষ্ট কৰিব পাৰিলে সকলো অমঙ্গলবপৰা মানুহে ৰক্ষা পায় বুলি বিশ্বাস কৰে।

মৃত পুৰুষপুৰুষসকলকো তেওঁলোকে বছৰি পূজা দিয়ে। মৃত পুৰুষসকলে ইহলোকত থাকি তেওঁলোকৰ নাতি-পুতি-সকলক পহৰা দিয়ে। তেওঁলোকে অসন্তুষ্ট হলে বা নাতি-পুতি-নাতিসকলবপৰা কিবা পাবলৈ বিচাৰিলে বৰত জ্বৰ নৰিয়া হিচাপে দেখা দিয়ে। তেওঁৱা মঙ্গল চাই তাৰ বখোচত বিধান কৰিলে মৃতকসকল আকৌ সন্তুষ্ট হয় বুলি ভাবে। গতিকে মৃত পুৰুষপুৰুষসকলৰ সন্তুষ্টিৰ বাবে তেওঁলোকক বছৰি পূজা দি থকা হয়।

মিচিংসকল ভৈল্লায়লৈ আহি হিন্দু ধৰ্মতো দীক্ষিত হৈছে। কিন্তু পূৰ্বৰি বীতিকো সম্পূৰ্ণকৈ বাদ দিয়া নাই। হিন্দু ধৰ্মত দীক্ষিত হোৱা সকলৰ মাজত সাধু, সদাচাৰ, ভক্ত, সাতোলা আদি আছে। সাধুৰে শৰণো দিব পাৰে। চেচা, নমাটি, কোৱামবা, বৃথবাৰী, জকাই সহৰপবা হিন্দু ধৰ্মৰ শৰণ লৈছে। কিন্তু দুখৰ বিষয় যে মিচিংসকলৰ নিবন্ধৰতাৰ সুবিধা লৈ “বীতি সেৱা”ৰ দৰে কু-বীতিও মিচিঙৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰিছে। কোনো কোনো অঞ্চলত শঙ্কৰদেৱৰ বৈষ্ণৱ ধৰ্মও গ্ৰহণ কৰিছে। নামচাই আৰু তিনিচুকীয়াৰ ওচৰৰ কেইখনমান গাঁৱত ‘সনাতন নামধৰ্ম’ নামৰ ধৰ্ম এটাও গ্ৰহণ কৰা দেখা গৈছে। তথাপি আন আন জনজাতিৰ মাজত সুমুৱাব দৰে মিচিং সমাজত খ্ৰীষ্টান ধৰ্ম প্ৰবেশ কৰিব পৰা নাই।

মৃত লোকক গা-পা ধুৱাই, নতুনকৈ কাপোৰ পিন্ধাই নগা টাবিৰে মেৰিয়াই, বাকচত ডবাই, সদলে গৈ প্ৰায় পঁচ হাত্তমান মাটি কিনি পুতি থয়। মৃত্যুৰ পিচৰ পঁচ দিনত শদিচ আৰু এমাহৰ মূৰত দহা-কাজ কৰে।

ধৰ্মৰ লগত জড়িত তালি-উই, দৰ-উই আদি পূজাও আছে। এই পূজাবোৰৰ কোনো ধৰাৰুখা দিন নাই। প্ৰয়োজন অনুসৰিহে পূজা-পাউল কৰা হয়।

আধুনিক শিক্ষাৰে শিক্ষিত বহুতো মিচিঙে এতিয়া এই পূৰ্বৰি বীতি-নীতিবোৰ পৰিত্যাগ কৰি সংস্কৃত জীৱন যাপন কৰিছে।*

চঃমুৱা মিচিঙৰ ভাষা আৰু সংস্কৃতি

(এটি চমু পৰিচয়)

নাহেল্প পাছন

চঃমুৱা, মিচিংসকলে আন এটি খেলৰ লোক। কিন্তু ভেওঁলোকৰ বিষয়ে এতিয়ালৈকে কোনো কথাই প্ৰকাশ পোৱা নাই। ৮সোণাবাম পাঞাঙৰ “মিৰি জাতিৰ বুৰঞ্জী”^১ নাইবা ডাঃ নন্মলচন্দ্ৰ পেগুৰ “The Miris”^২ নামৰ পুথি দখলতো এই চঃমুৱা মিচিঙৰ বিষয়ে উল্লেখ নাই। এই প্ৰসংগত মোৰ ব্যক্তিগত অনুসন্ধানৰ ফল স্বৰূপে চঃমুৱা মিচিংসকলৰ বিষয়ে এটি সামান্য পৰিচয় দাঙি ধৰা হ’ল।

চঃমুৱা খেলৰ মিচিংসকলে বৰ্তমান অৰুণাচল প্ৰদেশৰ লোহিত জিলাৰ ভিতৰতে আছে। আটাইকেইখন গাঁও ভেজুৰ আৰু নামচাইৰ মাজতে আছে। আন ক’ষৰাত চঃমুৱা মিচিং আছে যদিও মোৰ হাতত তাৰ তথ্যপাতিৰ অভাৱত আৰু নিজে গৈ নোচোৱাৰ বাবে সেইবিলাকৰ বিষয়ৰ দিৰ নোৱাৰিলোঁ। ভেজুৰ আৰু নামচাইৰ মাজত থকা গাঁওকেইখন হ’ল জয়পুৰ গাঁও, নামচাইৰপৰা আঠ মাইল নিলগত; নামচাইৰপৰা প্ৰায় ২২ মাইলৰ ভিতৰত মালাংকুং মাৰিবা, জেংতু, ধনেখনা আৰু চামগুৰি। এই গাঁওকেইখনৰ জনসংখ্যাও সঠিককৈ জৰীপ হোৱা নাই। অৰুণাচল চৰকাৰে এওঁলোকক ভৈল্লামৰ অনুসূচীত জনজাতি বুলি আৰু অসম চৰকাৰে অৰুণাচলৰ ভিতৰত থকা অৰুণাচলৰ লোক বুলি অৱহেলা কৰি থৈছে। জয়পুৰ গাঁৱৰ ডেকা খ্ৰীস্বেৰ্য্যাকান্ত নবই দিনা হিচাপমতে সেই গাঁওকেইখনৰ পৰিমাণৰ সংখ্যা—

১। “মিৰি জাতিৰ বুৰঞ্জী”—৮সোণাবাম পাঞাং, ১৯৩৫।

২। ‘The Miris or The Mishings of the Brahmaputra Valley’

—Dr. Nomal Chandra Pegu, 1956. ইয়াৰ বাহিৰেও বৃত্তান্তিক তথ্য-পাতিতো চঃমুৱা মিচিঙৰ বিষয়ে উল্লেখ নাই।

জয়পুৰ—	১৭ ঘৰ
মালান্ধৰ—	১৬ ঘৰ
মাৰিবা—	২৫ ঘৰ
ধনেশ্বৰ—	৬ ঘৰ
চাম্ৰুৱা—	৬ ঘৰ

আনুমানিক জনসংখ্যা ৪০০/৫০০ ব ভিতৰত হ'ব।*

'চম্ৰুৱা' নামটো কেনেকৈ হ'ল তাক জানিবপৰা নাযায়। আন ফৈদ বা খেলৰ মিচিংসকলৰ মাজত ডেউলোকৰ খেল বা গেম্ৰী নাম কেনেকৈ হ'ল সেই বিষয়েও প্ৰবাদ, কিংবদন্তি আদি প্ৰচলিত আছে। আনকি কোন পাহাৰখনৰ নাম আছিল— সেই বিষয়েও যৌক্তিক বুজাৰী প্ৰচলিত আছে। কিন্তু চম্ৰুৱা খেলৰ লোকৰ মাজত এনেধৰণৰ প্ৰবাদ কিংবদন্তি প্ৰায় নাইকিয়া হৈ আহিছে। জয়পুৰ গাঁৱৰ এজন বৃদ্ধৰ মতে (বয়স ৫৫-৬০ ব আনন্দ) চম্ৰুৱা নামটো অসমীয়া 'চহাম্ৰুৱা'ৰ পৰা হৈছে। এই খেলৰ লোকসকল হেনো আনবোৰতকৈ তুলনামূলকভাৱে চহা। সেইবাবে ডেউলোকৰ পৰিচয় দিবৰ সময়ত 'চহাম্ৰুৱা মিৰি' বুলি কৈছিল। মিচিং ভাষাত 'হ' ধ্বনি উচ্চাৰণ নহয়। গতিকে 'চহা'ৰ ঠাইত 'চ' হ'ব। চহাম্ৰুৱা > চহাম্ৰুৱা > চম্ৰুৱা এইদৰেও শব্দটো গঠিত হ'ব পাৰে। এই চহাম্ৰুৱা বা চম্ৰুৱা নামটো অসমীয়া লোকে দিয়া নামহে।* মিচিং ভাষাত এই খেলৰ কি নাম আছিল তাক জানিব পৰা নগ'ল। এই বিষয়ে অনুসন্ধানৰ যথেষ্ট থল আছে।

চম্ৰুৱা মিচিঙৰ আটাইতকৈ মন কবিলগীয়া কথা হৈছে ডেউলোকৰ দৰেবোৰ আন মিচিঙৰ দৰে চাংৰ নহয়, মাটিৰ দৰে। দৰেবোৰ আকৃতি মৰাণ আৰু বুদ্ধকুটিয়া বিলাকৰ দৰে। কিন্তু বেৰত মাটি নিলিপে। কথা-বাৰৰ কাৰণে ভিতৰত জুহাল আৰু বাহিৰত আলহী আভিৰ বাবে এটা সুকীয়া জুহাল কৰে। থকা মেলাও পৰিষ্কাৰ। দৰেবোৰ খেৰ বা টকৌ পাত্ৰেৰে চাৰ।

* এই কথা ১৯৬১ চনৰ।

* কোনো কোনো মিচিং "চম্ৰুৱা" বুলিও উচ্চাৰণ কৰে।

খোঁড়ৰ ভিতৰত প্ৰধান হ'ল জন্ম খেতি। তাৰ লগতে আলু, কচু, আদা, জলকীয়া আৰু মচলা জাতীয় খেতিও কৰে। আলি খেতি তেওঁলোকৰ মাজত অধিক জনপ্ৰিয় হৈ উঠা নাই। তাৰ প্ৰাথমিক কাৰণ বোধকৰে। সেই ঠাইত দ মাটিৰ অভাৱ। খেতি কৰাৰ প্ৰণালী আৰু সজুলি অন্যান্য মিচিঙৰ লগত প্ৰায় একে। কিন্তু মোৰ বাহ্যিক দৃষ্টিত কৃষিজীৱী লোক হিচাপে তেওঁলোকক বৰ বেছি পৰিভ্ৰমি যেন নালাগিল। বছৰি নতুনকৈ হাবি ভাঙি জন্ম খেতি কৰা পদ্ধতি এতিয়াও চলিয়েই আছে।

সাজ-পাৰত পুৰুষসকলে আন মিচিঙৰ দৰেই কামিজ আৰু ধুতি পিন্ধে। তিবোতাই গেৰ গাপা (এবিধ পথালিকৈ পিন্ধা বিশেষ ধৰণৰ মেখেলা) পিন্ধে। এই মেখেলাবোৰ নিজ হাতেৰে বোৰা। তাৰ উপৰি কংগে (খাবু), জাম্পাই (জাম্ফাই), কেণ্টু (কুৰীয়া) আদি অলংকাৰো তিবোতৰ ভূষণ। পুৰুষসকলৰ মাজতো কোনো কোনোৱে পাংবাং (কুঁডল) পিন্ধা দেখিবলৈ পাইছিলোঁ। আধুনিক সাজ-পোছাক আৰু নগৰীয়া সভ্যতাই এতিয়াও চমুৱা মিচিংসকলৰ মাজত প্ৰভাৱ পেলাব পৰা নাই। সৰ্বসাধাৰণ গাঁৱৰ দৰেই লোকসকল সহজ সৰল, বিশ্বাসী আৰু অতিথিপৰায়ণ।

অন্যান্য ঠাইৰ মিচিংসকলৰ উৎসৱ, পূজা পাতলৰ দৰে তেওঁলোকৰ বিশেষ উৎসৱ বা পূজা নাই। আনকি পুৰুষসকলক জলপিণ্ড দিয়া পদ্ধতিও নাইকিয়া হৈছে। 'আলি লুংগাং' মিচিঙৰ এটি ডাঙৰ কৃষি উৎসৱ। সেই উৎসৱো তেওঁলোকে পালন নকৰে। তাৰ অনুরূপ এটি উৎসৱ তেওঁলোকে পালন কৰে তাৰ নাম হ'ল মদি বা মদু। খোঁড়ৰ আৰম্ভণিৰ সময়ত (অৰ্থাৎ ফাগুনবপৰা চ'ত মাহৰ ভিতৰত) বিশেষকৈ জন্ম খেতিৰ কাৰণে শস্যৰ গৰাকী আৰু পৃথিবীক সেৱা জনায়। ই এক প্ৰকাৰ আলি লুংগাঙৰ নিচিনাই। গাঁৱৰ লোকৰপৰা জানিবপৰা গৈছে যে তেওঁলোকেও আগতে আপং, মাহ, ভাত আদি দি আলি লুংগাঙত কৰাৰ দৰে পৃথিবীক জল-পিণ্ড দান কৰিছিল। কিন্তু তেওঁলোকে 'নিগদু ধৰ'ত দীক্ষিত হোৱাৰ পিচবপৰা সেইবোৰ মন-মাংস ত্যাগ কৰি হাবিনামেৰেহে সকলো

কৰা হ'ল। সেই কাৰণে ম-দি উৎসৱতো মদ-মাসেৰে অৰ্পণ নকৰি হৰিনামহে গোৱা হয়।

চঃবুৱা মিচিংসকলে যি ধৰ্ম পালন কৰে তাৰ নাম "নিগদুণ" ধৰ্ম। এই ধৰ্ম কোভিল্লা আব্দ কেনেকৈ আবিৰ্ভাব হ'ল তাকো বিস্তৰকৈ জানিবপৰা নাযায়। বৰ্তমান নামচাইৰ ওচৰৰ নুংখন নামৰ গাঁও এখন আব্দ তিনিচুকীয়াৰ ওচৰৰ কেইখনমান মিচিং গাঁৱত এই নিগদুণ ধৰ্ম পালন কৰা দেখা গৈছে। এই ধৰ্মৰ প্ৰবৰ্তক শ্ৰীপদৰ্শনন্দ বড়াগোহাইদেৱ এতিয়াও জীৱিত আব্দ ডেখেত বৰ্তমান নুংখন গাৱঁতেই আছে। নিগদুণ ধৰ্মৰ মূল মন্ত্ৰ হৈছে এজন নিগদুণ, নিৰাকাৰ সনাতনক স্মৰণ কৰা। তেওঁবিনে অন্য কাকো ভক্তি উছৰ্গা নিষ্প্ৰয়োজন। তেওঁক পাবলৈ কোনো যোগস্বয়, পূজাপাতলৰ প্ৰয়োজন নাই। এক মাত্ৰ তেওঁৰ নামৰ স্মৰণেই যথেষ্ট। এই ফালৰপৰাই চাবলৈ গ'লে নিগদুণ ধৰ্ম শংকৰদেৱৰ বৈকুণ্ঠীয় ভক্তি মাৰ্গৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই গঢ় লোৱা। নিগদুণ ধৰ্মৰ বিষয়ে অৱশ্যে আমাৰ হাতত কোনো প্ৰামাণ্য পুৰাণ নাই। "নিগদুণ নামধৰ্ম" নামৰ এখন পুৰাণ আছিল বুলি কোৱা শুনে। বৰ্তমান এই পুৰাণ দৃষ্টিপ্ৰাপ্য। সেইবাবে (ওপৰৰ কথাখিনি নিগদুণ পন্থী সকলৰপৰা পোৱা গৈছে।) নিগদুণ ধৰ্মৰ বিষয়ে বিস্তাৰিত আলোচনা দাঙি ধৰিব নোৱাৰিলো।

কোৱা শুনে যে চঃবুৱা মিচিংসকলে ১৯৫৭ চনৰপৰাহে এই নিগদুণ ধৰ্মলৈ দীক্ষিত হয়। তাৰ আগতে সেই আদিম পূজা-পাতলেই কৰি আহিছিল। নিগদুণ ধৰ্মলৈ দীক্ষিত হোৱাৰ পিচত তেওঁলোকৰ চিৰাচৰিত আচাৰ-ব্যৱহাৰ আদিৰ যে পৰিবৰ্তন হ'ল তাক সহজেই অনুমান কৰিব পাৰি। মঃদ উৎসৱত পূজা পাতল কৰাৰ সলনি হৰিনাম গোৱাটোৱেই তাৰ উদাহৰণ।

ওপৰত উল্লেখ কৰি অহা আটাইকেইখন চঃবুৱা মিচিং গাৱঁতেই আধুনিক শিক্ষাৰ পোহৰ পৰা নাই। শিক্ষক আব্দ আন আন সুবিধাৰপৰা বঞ্চিত হোৱাৰ কাৰণ আগতে উল্লেখ কৰি অহাৰ দৰেই অৰুণাচল আব্দ অসম চৰকাৰৰ অৱহেলাৰ ফল। অৰুণাচল চৰকাৰে ভাৱে যে কিছুো মিচিংসকল অসম

ভেদভাব অনুসূচীত অনুজ্ঞাতি হিচাপে স্বীকৃত, গতিত্বক অনুজ্ঞা চৰকাৰবপৰা তেওঁলোকৰ প্ৰাপ্য প্ৰদান কৰিব লগে। আটাই অনুজ্ঞা চৰকাৰলৈ আবেদন নিবেদন কৰিলে অনুজ্ঞাচলন বাসিন্দা হুঁজি অনুজ্ঞাচল চৰকাৰকেই গতাই দিলে। চৰকাৰৰ অৱহেলায়ত এতিয়াও ক'ত গাওঁ এইদৰে অথাই সাগৰত পৰি আছে এয়া ভাবে এটি চূড়ান্ত নিদৰ্শন। আৰু ক'ত দিন এইদৰে পৰি থাকিব ভাবো ঠিকনা নাই।

চঃমুৱা মিচিংৰ আন এটি উল্লেখযোগ্য কথা হৈছে তেওঁলোকৰ ব্যৱহৃত কথিত ভাষা। এই ভাষাক প্ৰকৃততে ভাষা প্ৰণীত পেনজাৰ নোৱাৰি। আটাইবোৰ মিচিংৰ কথিত ভাষাক এটা ভাষাৰ প্ৰভৱ ধৰি ভাষা ভুলনাত চঃমুৱা ভাষাক উপভাষা বা দোৱান বুলিহে ক'ব পাৰি। ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যৰ ফালৰপৰা চাবলৈ গ'লে এই দোৱানৰ সন্নিৱ প্ৰেৰণ দোৱানৰ লগত সাদৃশ্য দেখা যায়, বিশেষকৈ ধ্বনিতৰ আৰু শব্দভাৰতাত্ত্বিক ভাবে কেইটা-মান বৈশিষ্ট্য ভুলত আলোচনা কৰা হ'ল।

ধ্বনিমালা : চঃমুৱা ভাষাত উচ্চাৰিত ধ্বনিসমূহ হ'ল—

স্বৰধ্বনি : অ, আ, ই, উ, এ, আ, আৰু অঃ। এই আটাইকেইটা স্বৰধ্বনিক কালমাটো অনুবাদী দীৰ্ঘ আৰু হ্ৰস্ব এই দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। অ, আ, ই, উ, এ, আ আৰু অঃ হ্ৰস্ব ধ্বনি বুলি ধৰিলে দীৰ্ঘ ধ্বনিসমূহৰ ৰূপ হ'ব এইদৰে অঃ, আঃ, ইঃ, উঃ, এঃ, অঃ, অঃ।^১

৩। আ, ১ আৰু অঃ এই ধ্বনি দুটাৰ সাহস্য আৰ্থাৎ ভাষাত নাই। পৰিচয় ইয়াত বিশেষ ধ্বনি প্ৰত্যেক আবেদন কৰি এই ধ্বনি দুটাক বুজাবলৈ যত্ন কৰা হৈছে। তাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক মূল্য হ'ব—

আ, ১=মধ্যভাগ কেন্দ্ৰীয় বিবৃতোঠ (lower-mid, Central-underrounded) যেনে—বাল (বোকা কালি) আৰু (সেইটা)।

অঃ, ২=উচ্চ-কেন্দ্ৰীয় বিবৃতোঠ (high-central, underrounded) যেনে—অঃ (খিল), আঃ (বোকা) ইত্যাদি।

৪। : কালো—ইয়াক দীৰ্ঘধ্বনিৰ প্ৰত্যেক হিচাপে লোভা হৈছে।

ব্যঞ্জনম ভিত্তকত এইকেইটা ধ্বনি উচ্চাৰণত পোৱা যায়—
ক, ভ, প, গ, দ, ব স্পৰ্শবৰ্ণ, ঙ, ন, ম, ঞ নাসিক্য চ, জ,
উষ্ম, আৰু ষ, ণ বর্ণিত। স, হ, অন্তঃস্থ ধ্বনি।

অন্যান্য খেতৰ উপভাষাতো উপৰোক্ত ধ্বনিবোৰকেই উচ্চাৰণ
কৰা হয় যদিও স্বকৰ্মনিবিলাকৰ উচ্চাৰণত কিছু ভাবভাৱ পৰি-
লক্ষিত হয়। কিংবাকৈ কথন ধৰণত (place and manner
of articulation)। কিন্তু হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘধ্বনিৰ জোড়ত
মুক্ত-প্ৰয়োগ (free variation) নহয়। চঃম্ৰা বিচিত্ৰ ভাষাতো
এই নিয়ম পৰিলক্ষিত হয়।

J. F. Needham ৰ “Outline Grammar of the
Shaiyang Miri Language”^১ আৰু Lorrain ৰ “Abor-
Miri Dictionary”^২ এই পুৰ্ণাৰ্ধ দুখনৰ ভিত্তিত চঃম্ৰা উপ-
ভাষাকে মান্য ভাষা হিচাপে ধৰি লৈ ভাৰ লগত তুলনা কৰি
কেইটামান চঃম্ৰা উপভাষাৰ শব্দ দাঙি ধৰা হ’ল। ইয়াৰ ভাষা
শব্দৰ ধ্বনি পৰিৱৰ্ত্তন সহজে লক্ষ্য কৰিব পাৰি।

(ক) চঃম্ৰা উপভাষা	চঃম্ৰা উপভাষা	অসমীয়া অৰ্থ
ঙল্	ঙল্	আমি
নল্	নল্	ভোমালোক
বাঃব্	বাঃব্	দেউতা
নাঃনা	নাঃনা	আই
চিম্	চিম্	বাবু
ম্ৰ্, চি	ম্ৰ্, চাই	জলকীয়া
অক্	অক্	নাও
পেঃকা, পেঃবেত্	পেঃকাই	মাটিমাহ
পাঁক	পাঁক	চৰ্, ইত্যাদি।

১. “Outline Grammar of the Shaiyang Miri Language,
as spoken by the Miris of that clan residing in neigh-
bourhood of Sadiya”—J. F. Needham, Assistant Political
Officer, Sadiya”—1885.

(খ) একেটা বস্তুকে দুয়োটা ভাষাতে বেলেগ বেলেগ শব্দত ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। যেনে—

চাঃগ্নাং	চঃমুৰা	অৰ্থ
আগুন	গ্নাক্, বব্	পাতল হোৱা
ডাঃচুং	চক্	আপং তৈয়াৰ কৰোঁতে ব্যৱহাৰ কৰা এবিধ বাহঁৰ পাত্ৰ
কিঃবা	ল্ঃচিগ্	জাকি বা জুহাঁলৰ তিনিশলীয়া লো।
কিঃপাব্	পাব্, ক্	উড়াল
আম্	আপিন্	ধান
আপিন্	আপিন্	ভাত, ইত্যাদি।

(গ) একে অৰ্থবাচক শব্দতো দুয়োটা ভাষাতে ভিন ভিন শব্দ পোৱা যায়। যেনে—

চুঃপাগ্	চাব	এভিন্না
চুঃগ্গাম্	চুঃ	অৰ্থনিকৈ
ডল	ডাৰী	সেইফালে, উত্তৰ ফালে
আগ্নাব্	আদদ্	দীঘল
আম্পন্	আবব্	বহল
চুঃপদ্ব্	পাচাগ্	ধোঁৰাচাঙত ৰখা এবিধ সৰু টোম।

মিচিংৰ বেলেগ বেলেগ খেলত উপভাষাগত শব্দমালাও বেলেগে পোৱা যায়। কিন্তু কথোপকথনৰ সময়ত একো বেমেজালি নোহোৱাকৈ পৰস্পৰে ভাষাৰ আদান প্রদান কৰিব পাৰে। এই বিষয়ে Needham এ ‘Shaiyang Miri Language’ ৰ পাতনিত লেখা কথাখিনিৰ উল্লেখ কৰাৰ লোভ সাজিব নোৱাৰিলোঁ। তেওঁ কৈছে—“... although each clan possesses many different words to express the same meaning, they are so accustomed to mix one up with the other that it is a real difficulty to ascertain what word should be used for a particular thing by a particular clan.”

চঃমুৱা মিচিংসকলৰ ভাষা সংস্কৃতি কিঞ্চে পৃথক যেন দেখিলেও প্ৰকৃততে সি সমগ্ৰ মিচিং সংস্কৃতিৰেই অংশ বিশেষ। ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ জলকণিকাৰে সমুদ্ৰ যেনেকৈ বচনা হয় সংস্কৃতিও তেনে ধৰণৰ ক্ষুদ্ৰতম অংশৰ সামগ্ৰিক ৰূপহে।

- ৩। "Dictionary of Abor-Mixi Language",—J. H Lorrain, Shillong, 1907.

এই দুখন পুথি চাঃমুৱা উপভাষাকেই কেন্দ্ৰ কৰি লিখা। এই উপভাষাৰ লগত শদিয়া আৰু পাচিবাটৰ ওচৰে পাৰ্শ্বৰে থকা আৰৱ (আদী) সকলৰ ভাষাৰ লগতো মিল আছে বুলি উল্লেখ কৰিছে।

মিচিং ভাষা নোকোৰা মিচিং

টেক্ষণৰ লইং

ভাষাৰ দৃষ্টিকোণেৰে ভৈয়ামত বাস কৰা মিচিং জনজাতীয় লোকসমূহক দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পৰা যায়, মিচিং ভাষা কোৱা মিচিং আৰু অসমীয়া-ভাষী মিচিং। ধ্বনিতত্ত্ব ফালৰপৰা বিচাৰ কৰিলে উক্ত দুটা ভাগৰে আকৌ প্ৰত্যেকটো ভাগতে কেইবাটাও উপভাষাৰ ৰূপ পোৱা যায়। অসমীয়া-ভাষী মিচিং সকলকে ইয়াত মিচিং ভাষা নোকোৰা মিচিং বোলা হৈছে; কাৰণ এওঁলোকে স্বৰূপা জীৱনৰপৰা আৰম্ভ কৰি সামাজিক, বাৰ্জনৈতিক সকলো ক্ষেত্ৰতে অসমীয়াতে কথা পাতে। অসমীয়া ভাষা এওঁবিলাকৰ বৰ্ত্তমান কথিত আৰু লিখিত মাতৃ ভাষা।

অসমীয়া-ভাষী মিচিংসকলৰ ভিতৰত প'চোতা ভাগ পোৱা যায়—ডেম্ৰাৰ, চাম্ৰগ্ৰুৰীয়া, বংকোৰাল, বিহিয়া আৰু বেবেজীয়া। ইয়াৰ ভিতৰত প্ৰথম তিনিটা ভাগৰ মিচিংসকলৰ পূৰ্ব পূৰ্বৰ সকল হৈছে, উত্তৰ-পূব অসমৰ পাহাৰ সমূহৰপৰা নাগি অহা কিছুমান আদী মানুহ। বাকী পিছৰ দুটা ভাগৰ উৎপত্তি হৈছে—ভৈয়ামৰ বিভিন্ন সম্প্ৰদায়ৰ লোকৰ সংমিশ্ৰণত। যদিও ভৈয়ামৰ মিচিংসকলৰ ভিতৰতে বহুতো ভাগ আৰু উপভাগৰ সৃষ্টি হৈছে, সাধাৰণতে মিচিং বুলিলে সকলো মিচিঙৰ ভাষা, আদৰ্শ, কৃষ্টি, আচাৰ, ধৰ্ম, খাদ্যাখাদ্য আদি প্ৰায় একেই। ব্যতিক্ৰম মাথোন প্ৰকাশভঙ্গীত। বিভিন্ন শাখাৰ ভাষা নোকোৰা মিচিংসকলৰ জীৱনধাৰাৰ বিশ্লেষণৰ দ্বাৰা তেওঁলোকৰ মাজত থকা সাদৃশ্য আৰু বৈসাদৃশ্যবোৰলৈ দৃষ্টিপাট কৰা হ'ল।

ডেম্ৰেৰ গঞা :

মুখ্যতঃ এই মানুহখিনি ডেম্ৰাৰ নামেৰে জনা যায়। ওচৰ চুবুৰীয়া দৰঙ্গীয়া, দহাডিয়া আদি সম্প্ৰদায়ৰ মিচিং-ভাষী লোকক তেওঁলোকক 'ডেম্ৰাৰ' বুলি কয়। কেৱল কছাৰীৰ তেওঁলোকে কি

কল্পনাত পাহাৰপৰা নামি আহি ক'ত কেনেকৈ থাকি কেইবাখ বছৰৰ পিচত নিজৰ মাতৃ কথা এৰি অকৰ্মীয়া ভাৰ্য্য গ্ৰহণ কৰিলে, কেই কখন কখনে গলে আৰু আমি বহুতো ক্ষেত্ৰে অনুমানৰ সহায় লব লগা হয়। কাৰণ তেওঁলোকৰ বিষয়ে জানিবলৈ ছেনে কোনো লিখিত তথ্য পাই নাই। অৱশ্যে তেওঁলোকৰ আহাৰ-বিহাৰ, উৎসৱ-অনুষ্ঠান, চেহেৰা-পাতি, মাতৃ-কথা আচাৰ-বিচাৰ আৰু সমাজত থকা কিংবদন্তি আদিয়ে তেওঁলোকৰ বিষয়ে জানিবলৈ আমাক যথেষ্ট ইচ্ছন বোগায়।

অভীজত তেওঁলোক আদী মানুহ আছিল বুলি কোৱা হয়। কিবা কথাৰ আদী সকলৰ লগত জাকিল হোৱাত তেওঁ-লোকৰপৰা আঁতৰি (পলাই) অসম ৰাজ্যত সোমায়হি। তেওঁলোকৰ বোঁহি মানুহ অহা নাছিল। পাৰ, বৰিঃ পাঃজে (পাঃজি, পাঃদি) এই তিনিটা বংশৰ প্ৰত্যেকটোৰে অন্ততঃ এজন বা দুজনকৈ লোক পৰিয়াল লৈ নামি আহিছিল। তাৰ আৰু ঋষাং এই দুটা বংশৰ লোকো হয়তো তেওঁলোকৰ লগতে নামি আহিছিল, অথবা পিচত নামি আহি পৰিয়াল কেইটাৰ লগ ধৰিছিলহি। নিজৰ বঙহ আদী সকলৰ লগত বিৰুদ্ধবাদী হৈ তেওঁলোকে কেনেকৈ আহিলে এই বিষয়ে তেওঁলোকৰ মাজত কেইবাটাও জনশ্ৰুতি আছে।

বাসস্থান :

পশ্চিমে ধনশিৰী নৈৰপৰা আৰম্ভ কৰি ১০।১২ মাইল পূবলৈকে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ চাপৰি অঞ্চলত প্ৰায় সাতখনমান সবুৰ বৰ তেমাৰ গাওঁ আছে। বৰ্ষিকৰে ঘিলাধাৰী মৌজাৰ পৰাৰী অঞ্চলতো এখন গাওঁ আছে। এই কেইখনেই গোলাঘাট অঞ্চলত অৱস্থিত তেমাৰ গাওঁ। অৱশ্যে এইটো ঠিক যে গোলাঘাট আৰু লক্ষীমপুৰ জিলাৰ অন্তৰ্গত দক্ষিণকাল বা গাগুৰ গাওঁ সমূহত বহুতো তেমাৰ মানুহ অহিছিল হৈ আছে। বিশেষকৈ দক্ষিণকাল বা চুটিয়া বিৰিঙত থকা ঋষাং, বৰিঃ, পুৰ, আদি উপাধিৰ বহুতো মানুহেই তেমাৰ মূলৰ। বহুতো তেমাৰ মানুহ পানুৰ বা দক্ষিণকাল গাওঁলোকে 'থাকি নিজৰ উপাধি ত্যাগ কৰি দক্ষিঃ বা পোৰু, সোৱাৰ উপাধি গ্ৰহণ কৰি 'লক্ষীপুৰ' নামেৰে হৈ গৈছে। তেওঁলোকে

এটিভাৰা মিচিং-ভাষা নোকোৰা ভেম্বেৰা ফৈদৰ সতি সন্ততি ব্দুলি পৰিচয় দিবলৈ সৎকাচ কৰে, বহুতে নিজৰ পৰিচয়েই পাহাৰি গৈছে।

উত্তৰ লক্ষীমপুৰতো ভেম্বেৰা গাওঁ আছে। উত্তৰ লক্ষীমপুৰৰ নাৰায়ণপুৰ অঞ্চলত যিখন ভেম্বেৰা গাওঁ আছে, সেই গাওঁক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই দিক্ৰং নৈৰ পাৰৰ লালুক অঞ্চলত ৪৫ খনমান গাওঁ গঠিত হৈছে। সোৱণশিৰীৰ পৰা ১২ মাইলমান পূবে পাহাৰৰ কাষত মিংমাঙৰ বগীপুৰ নামে সৰু নৈখনৰ পাৰত এখন ভেম্বেৰা গাওঁ গঢ়ি উঠিছে। গতিকে গোলাঘাট আৰু উত্তৰ লক্ষীমপুৰৰ বাহিৰে ভেম্বেৰাসকলৰ অৰ্ধাৰ্ধিত অইন ঠাইত দেখা নাযায়। সেয়েহে হবলা ভেম্বেৰা নামৰ এই মিচিঙৰ কথা দুৰৰ বহুতো মিচিং মানুহেই নাজানে।

ভেম্বেৰাৰ নামকৰণ :

পূৰ্বতে এখন নৈৰ পাৰত বহুতো টেমী গছ আছিল। নৈখন লক্ষীমপুৰৰ কোনোবা এঠাইত আছিল ব্দুলি কোৱা হয়। টেমী গছৰ নাম অনুসৰি নৈখনৰ নাম টেমাক নৈ হয়। তাৰ পাৰত যি দল আৰবে গাওঁ পাতি বাস কৰিবলৈ ললে নৈখনৰ নাম অনুসৰি সেই আদী লোকখিনি 'টেমাৰ' বা 'ভামাৰ' নামেৰে জনাজাত হ'ল।

ভাষা :

বহুত বছৰ ধৰি অসমত বাস কৰাৰ পিচত বিশেষকৈ মান-মোৰামৰীয়াৰ দিনৰ পৰাই তেওঁলোকে নিজৰ মাতৃভাষা এৰিবলৈ ধৰে যেন অনুমান হয়। তেওঁলোকে বৰ্ত্তমান ভঙা অসমীয়াত কথা কয়—ঠিক যেনিবা ৬৭জনীকান্ত বৰদলৈৰ 'মিৰি জীৱনী' উপন্যাসৰ চৰিত্ৰ সমূহৰ দৰে। খনিঙৰ ফালৰপৰা বিচাৰ কৰিলে বিভিন্ন অঞ্চলত বাস কৰা ভেম্বেৰা সকলৰ মাজত তিনিটামান স্বাস্থ্য উপভাষাৰ ৰূপ পোৱা যায়। তাৰ ভিতৰত আটাইতকৈ বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ হ'ল গোলাঘাট অঞ্চলৰ ওপৰ ভেম্বেৰা গাওঁৰ ভাষা। মিচিং মানুহে বৈ, নিজৰ মাতৃ কথা এৰি অসমীয়া ভাষাত কথা কবলৈ লোৱা বেছি দিন হোৱা নাই, গতিকে সেমুৱাই তেওঁলোকৰ মাতৃ কথা শুনিলেই সকলোৰে এই কথা বৰ্জ

পাৰ। চাৰিওফালৰ অসমীয়া ভাষী মানুহৰ মাজত যুগ যুগ ধৰি ম্ৰুটিয়েল কেইবাবছান আদী মানুহে বিভিন্ন পৰিবেশ আৰু পৰিস্থিতিৰ মাজত বাস কৰিব লগা হোৱাটোৱেই হয়তো ভেঙলোকৰ মাতৃভাষা পৰিত্যাগ কৰাৰ মূল কাৰণ। তথাপি ভেম্বাৰ মানুহৰ মাজত বিস্তৰ মিচিং শব্দ ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা যায়। সম্পূৰ্ণ-বাচক আটাইবোৰ শব্দই মিচিং শব্দ। নিত্য ব্যৱহাৰ কৰা মান বস্তুৰ নাম, সকল-নিকল আদিত ব্যৱহাৰ হোৱা কিছুমান বস্তুৰ নাম আৰু অনেক বস্তুৰ নামত অসমীয়া শব্দৰ ঠাইত এতিয়াও ভেঙলোকে মিচিং শব্দকে ব্যৱহাৰ কৰে। অৱশ্যে সময়ৰ গতিত আগবাঢ়ি আহোতে ওচৰ চুবুৰীয়া অসমীয়া-ভাষী লোকৰ সংস্পৰ্শই সেইবোৰ ক্ষেত্ৰে এৰি আহিবলৈ বাধ্য কৰাইছে।

ধৰ্ম :

ভেঙলোকৰ বৈষ্ণৱ গোঁসাই সকলত শৰণীয়া হোৱা মাত্ৰ তিনি পুৰুষ হৈছে। তাৰ আগতে সম্পূৰ্ণ নিজৰ আদিম সংস্কাৰ মানি চলিছিল। আদিম যুগৰ বীতি-নীতি, পূজা-পাভল উৎসৱ অনুষ্ঠান আদি এতিয়াও ভেঙলোকৰ মাজত সম্পূৰ্ণ ৰূপে প্ৰচলিত আছে। মাত্ৰ কাল সংহতিৰ সত্বে সমুহৰ প্ৰভাৱত পৰি ভেঙলোকৰ ভিতৰ সেৱাৰ ভকতিখিনি লগতে বোগ হৈছে। ভেম্বাৰসকলৰ মাত-কথা, বীতি-নীতি, পূজা-পাভল আদি প্ৰায় সকলো ক্ষেত্ৰতে দহ খেলৰ (দহ গাম) মিচিংসকলৰ লগত সামান্য লক্ষ্য কৰা যায়। সেয়েহে হবলা বিভিন্ন গোত্ৰৰ মিচিং সকলৰ ভাগ কৰোঁতে ভেম্বাৰখিনিকো দহ খেলৰ ভিতৰতে সামৰা হয়। আবৰীগড়ৰ মানুহ এওঁলোকৰ মাজত দেখা যায়।

বোৱা তিনি চাৰি বছৰৰ ভিতৰত কিছুমান মিচিং শব্দৰী সংকল ভিতৰুৱা হৈ পুৰুষ নীতি আচাৰ এৰি চাংবৰৰ ঠাইত অন্যান্য সমাজৰ দৰে মাটি খৰ লৈ থলুৱা অন্যান্য সম্প্ৰদায়ৰ মাজত এক হৈ বোৱাৰ উদ্যম এটা দেখা গৈছে। কিন্তু অধিক সংস্কৃত ভেম্বাৰ লোকক এই ধৰ্ম ব্যৱস্থাই আকৰ্ষণ কৰিব পৰা নাই এতিয়াও আহৰণ কৰিব পৰা নাই।

চাম্‌গুদ্বীরা :

এই সম্প্রদায়ের শিচিংখিনিক 'চাম্‌গুগ্‌গো' বা 'চাম্‌গুদ্বীরা' শিচিং বোলা হয়। তাহানি কালতে তেওঁলোকৰ কিছুমান লোকে চাম্‌গু নৈৰ পাৰত বাস কৰা বাবে হয়তো এওঁলোকক চাম্‌গুগ্‌গো বোলে। তেওঁলোকৰ কিছুমান লোকক আহোম বজাই তাহানিতে শিহুসাগৰৰ চাম্‌গুদ্বীৰত থাপিছিল। সেয়েহে তেওঁলোকৰ ঠাই ভোম্বৰ নাম অনুসৰী 'চাম্‌গুদ্বীরা' বা 'চাম্‌গুদ্বীরা শিচিং' নামে জনাজাত হয়। অৱশ্যে এইবোৰ শব্দৰ কথাহে। প্ৰাণালীৰ্থ্য তাৰে চৰ্চা কৰি এনেবোৰ জনশ্ৰুতিৰ নিৰ্ণয় কৰাৰ প্ৰচেষ্টা এতিয়াও হোৱা নাই।

চাম্‌গুদ্বীৰাসকলৰ লগত আহোম বজাৰ দিনত থলুৱা লোকৰ সম্পৰ্ক ঘটিছিল। বৰুৱা, কোঁৱৰ আদি উপাধিধাৰী লোক এওঁলোকৰ মাজত থকাটোলে চাই এই কথাৰ সত্যতা নিৰ্ণয় কৰিব পাৰি। তেওঁলোকৰ মাজত থকা 'নোৱাই গেলনী বিয়া পত্ৰা' (কন্যা কাল হওঁতে পতা অনুষ্ঠান) প্ৰথমেও তেনে কথাবে প্ৰমাণ দাঙি ধৰে। থলুৱা লোকৰ লগত সম্পৰ্ক ঘটাৰ পিচত আৰু নিজৰ কথিত ভাষা, কৃষ্টি, আচাৰ আদিৰ ভালেখিনি ভাগ কৰাৰ পিচতো জনশ্ৰুতিত পোৱাৰ দৰে তেওঁলোকে যে আদী মানুহৰ বংশধৰ এই কথা প্ৰমাণ কৰিবৰ যথেষ্ট সম্ভল পোৱা যায়। প্ৰথম কথা হ'ল এওঁলোকৰ মাজত আবৰী গঢ়ৰ মানুহ বহুতো পোৱা যায়। অসমীয়া ভাষাকে মাতৃ ভাষা হিচাপে গ্ৰহণ কৰাৰ ভালেমান বৃদ্ধৰ পিচতো তেওঁলোকে এতিয়াও অসমীয়া মাতৃ-কথা, কৃষ্টি, আচাৰ আদি সম্পূৰ্ণকৈ গ্ৰহণ কৰিবপৰা নাই। তেওঁলোকে থলুৱা মাতৃ-কথা বহুতো অক্ষয়-পন্থীত গ্ৰহণ কৰিবলৈ বেনেকৈ সজ কৰিলে, সেইদৰে নিজৰ আদিম অৱস্থাৰ পন্থাভৰো ভালখিনি জীয়াই ৰাখিলে। তেওঁলোকৰ কৰ্ম অলপকৈ বা শুভা অসমীয়াত কথা কওঁতা চাম্‌গুদ্বীৰ শিচিংসকলৰো তিনিটামান কথিত উপভাষাৰ আন্তৰিক বৃদ্ধ পোৱা যায়।

বাক্যসমূহ :

চাম্‌গুদুৰীয়া মিচিংসকল বৰ্ত্তমান উত্তৰ লক্ষীমপুৰৰ উত্তৰ আৰু কঙা নৈৰ আশে পাশে বাস কৰে। তেওঁলোকৰ জনসংখ্যা তেজাবসকলতকৈ কিছু কম হ'ব।

ধৰ্ম্ম :

এই বিষয়ত অন্যান্য সকলো মিচিং সম্প্ৰদায়ৰ জুৰ তেওঁলোকৰ ধৰ্ম্ম-আচাৰো একেই। মিচিংসকলৰ আদিম সন্তানসকল লগত কালসংহতি ধৰ্ম্মৰ উকতিখনি বোগ হৈ মিচিং ধৰ্ম্মৰ সৃষ্টি হৈছে।

মিচিংসকলৰ বিষয়ে চৰ্চা কৰোঁতা আজিলৈকে বিমানখিনি লেখক ওলাইছে, তেওঁলোকৰ প্ৰান্ত সকলোৱেই এই কথা কৈ গৈছে যে, চাম্‌গুদুৰীয়া বা মিহাংসকলৰ চাম্‌গুদুৰীয়া, তেজাব আৰু বিহিয়া এই তিনিটা ভাগ। সেইসকল লেখকে ভাষা নোকোৰা মিচিংসকলৰ বিষয়ে গুৰুত্ব সহকাৰে আজিলৈকে মূকলিতকৈ আলোচনা দাঙি ধৰা দেখা নগ'ল। তেজাব বা চাম্‌গুদুৰীয়াসকলৰ মাজত থকা জন বিশ্বাস, জনশ্ৰুতি কিংবদন্তি আদিৰ মতে চাম্‌গুদুৰীয়া, বিহিয়া আৰু তেজাবখিনি একে মানুহ হ'ব নোৱাৰে। বিশেষকৈ চাম্‌গুদুৰীয়াসকলৰপৰা যে তেজাব বা বিহিয়া জাতিৰ উৎপত্তি হৈছে, সেই কথা সত্য হ'ব নোৱাৰি। অন্যান্য মিচিং ফৈদবোৰৰ দৰে চাম্‌গুদুৰীয়া বা তেজাব মানুহখিনিক এদিন পাহাৰৰপৰা নামি আহিছিল; কিন্তু একে সময়তে আৰু একেলগে নহয়। উপৰোক্ত তিনিও দল মিচিং বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন মূলৰপৰা আহি বিভিন্ন পৰিবেশত গঢ় লৈ উঠিছে। তিনিও ফৈদ মিচিঙৰ মাজত বৈসাদৃশ্যও অনেক। দুৰ সম্পৰ্কীয় বিহিয়াসকলৰ আলোচনালৈ নগৈ ওচৰ সম্পৰ্কীয় চাম্‌গুদুৰীয়া আৰু তেজাবসকলৰ বৈসাদৃশ্যবোৰলৈ লক্ষ্য কৰা হওক—

(১) তেজাবসকলৰ মাজত পাহাৰ, পাহাৰে, বৰিঃ, মংবাং আৰু কাম এই গাঁওটো বংশৰ মানুহ পোখৰ যায়। চাম্‌গুদুৰীয়া মানুহৰ মাজত কিন্তু এইকেইটা বংশৰ উপৰিও মিলি মূলি এটা বংশৰ মানুহে বেজিকৈ পোখা যায়। উল্লেখ্য মনুবাং আৰু

কোঁৱৰ এটা দূটা আহোম ফৈদৰ মানুহো এওঁলোকৰ মাজত পোৱা যায়।

(২) অন্যান্য মিচিং সম্প্ৰদায়ৰ দৰে তেমাৰসকলে 'নোৱাই ভোজনি বিয়া' নাপাতে। কিন্তু চাম্‌গুদুৰীয়াসকলে ছোৱালীৰ কন্যাকাৰ হ'লে এনে অনুষ্ঠান পাতে।

(৩) প্ৰাচীন প্ৰথা অনুযায়ী তেমাৰসকলে গাহৰি মাংসৰ লগত বঙালাও শাক নাখায়। চাম্‌গুদুৰীয়াসকলে কিন্তু খায়। সেইবাবেই দুরো খেলৰ মানুহে উৎসৱ অনুষ্ঠান, সন্ধ্যা-নিকাশ আদিত একে মিচিং হৈও একেলগে বহি খোৱা বোৱা আদি কাৰ্য্য কৰাত অসুবিধা হয়।

(৪) তেমাৰসকলে প্ৰাচীন প্ৰথা অনুযায়ী দৰুৱ উৎসৱ পালন কৰে। চাম্‌গুদুৰীয়াসকলে নকৰে।

(৫) অন্যান্য মিচিং সম্প্ৰদায়বোৰৰ দৰে চাম্‌গুদুৰীয়াসকলে মৃতকক আগফালৰ দৰাৰোঁদ উলিয়াই পুতিবলৈ নিজে। তেমাৰসকলে কিন্তু পিচফালৰ চুকেদি বেৰ কাটি উলিয়াই নিজে।

চাম্‌গুদুৰীয়াসকলে তেমাৰসকলে কৰাৰ দৰে "আম্‌বাগ্" আৰু "পাংবাগ্" উৎসৱ পালন নকৰে। অন্যান্য মিচিং সম্প্ৰদায়ৰ লোকে এই দুটা উৎসৱ পালন কৰে।

চাম্‌গুদুৰীয়াসকলৰ বাসস্থান উত্তৰ লক্ষীমপুৰত। তেমাৰসকল ব্ৰহ্মপুত্ৰইদি উত্তৰ পূবৰপৰা পশ্চিমলৈ আহি গোলাঘাট অঞ্চলৰ পৰাহে কিছুলোক উত্তৰ পাবলৈ বোৱাৰ কথা শুনা যায়।

তেম্বেবাগ্ৰা ব্ৰহ্মবংশ সকলো লোকেই তেমাৰ আৰু চাম্‌গুদুৰীয়া মানুহে অভীজতে একে আছিল বুলি স্বীকাৰ নকৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে আমি দাবাৰপুৰ অঞ্চলৰ তেমাৰ আৰু চাম্‌গুদুৰীয়া গাওঁ দুখনৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰোঁ। দুয়োখন গাঁৱৰ দূৰত্ব মাত্ৰ ২৫ ফাৰ'লৈ। যদি ডিব্ৰুগড় ইপাৰ সিপাৰ। অতি পুৰণি কালৰপৰা দুয়োখন গাঁৱৰ বাহিৰৰ মাজত আহ-যাহ, মিত্ৰ-বুটী আদি সম্বন্ধ হৈ আহিছে। তথাপি ইখন গাঁৱৰ লোকক সিখন গাঁৱৰ লোকক নিজৰ বুলি জাৰিব পৰা নাই। অঞ্চল দুৰ আৰু ওচৰৰ নিজৰ খেলৰ ভাই বংশ মিত্ৰ বুটীস্বৰূপে তেনেকৈ

পৰ বুলি ভবাৰ দৃষ্টান্ত দেখা নাযায়। ইয়াৰ কাৰণ হ'ল, যদিও এসময়ত তেমাৰ আৰু চাম্‌গুদুৰীয়াসকল বৰ বোঁহি দুৰ সম্পৰ্কীয় লোক নাছিল, পৰিবেশ আৰু পৰিস্থিতিৰ প্ৰভাৱে চাম্‌গুদুৰীয়াসকলক প্ৰত্যক্ষভাৱে থলুৱা কৃষ্টিৰ ওচৰ চপাই আনিলে। তথাপি তেওঁলোকে নিজকে পাহাৰি থলুৱা লোকৰ সৈতে লীন যাব নোৱাৰিলে। তেমাৰসকলক যদিও থলুৱা কৃষ্টি সংস্কাৰ আদিয়ে পৰোক্ষভাৱে কোবালে, তেওঁলোকো নিজৰ মাতৃ কথা এৰিও বৰ আবৰৰ দেশৰ ভালেখিনি আচাৰ নীতি ধৰি ৰাখিলে।

বংকোৱাল :

‘বংকোৱাল’ শব্দটোৱে কি অৰ্থ কৰে, তাৰ এটা স্পষ্ট ধাৰণা গঢ়ি উঠা নাই। তেমাৰসকলৰ বাহিৰে থুৰ কম সংখ্যক লোকেহে ‘বংকোৱাল’ নামৰ এফৈদ মিচিং থকাৰ কথা জনে। কাৰণ বংকোৱাল নামৰ গাওঁ মাথোন এখন আছে। তাতে বাবে বেবেজীয়া মানুহো লগ হৈ থকাত এসময়ত অন্যান্য মিচিং সম্প্ৰদায়ৰ লোকে তেওঁলোকক থুৰ কমেইহে গুৰুত্ব দিছিল। গোলাঘাটৰ ধনশিৰী আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ সঙ্গমস্থলৰ চাৰি মাইলমান পূবলৈ থকা বংকোৱাল গাওঁখনত ২০০ ঘৰমান মানুহৰ বাসস্থান। বৰ্তমান এই দুল ঘৰে চাৰিখনমান গাঁৱত ভাগ হৈছে। গাওঁখনৰ ঘনবসতিপূৰ্ণ। তেওঁলোকৰ মাজত প্ৰচলিত উপভাষাটোও বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ। তেমাৰসকলৰ ভাষাতকৈ কিছু লেহেম আৰু সুৰীয়া। তেওঁলোকে তেমাৰসকলতকৈ কিছু আগতে বা পাচতীয়াতকৈ আহি সেই অঞ্চলত বাস কৰিবলৈ লয়। তেওঁলোকে বেবেজীয়া মানুহৰ লগত বাস কৰি তেওঁলোকৰ মাজত সম্বন্ধ আদি ঘটোৱাত অতীতৰ সংৰক্ষণশীল তেমাৰসকলে তেওঁলোকক ভাল চকুৰে চাইছিল। তেওঁলোকৰ মূলতে তিনিটা বংশৰ মানুহ আহিছিল পাৰ, দাৰ, আৰু মংবাং। তেওঁলোকৰ প্ৰায় সকলো নীতি, সংসাৰ আদি তেমাৰসকলৰ লগত একে হোৱাত মূলতঃ বংকোৱালকেৰে তেমাৰসকলৰ লগত এক হৈ গৈছে। বিশেষকৈ আজিকালি বংকোৱালসকলকো তেমাৰ বুলিয়েই কোৱা হয়। মাথোন তেমাৰসকলে পালন কৰাৰ দৰে তেওঁলোকে ‘বংদুৰ,’ উলিয়া পালন নকৰে।

বিহিৰা :

গোলাঘাট মহকুমাৰ অষ্টগড় বোকাখাট টাউনৰ তিনি মাইল উত্তৰলৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু ধনাশৰী নৈৰ সঙ্গমস্থলৰপৰা তিনি মাইলমান পশ্চিমলৈ, এই ঠাইটুকুৰাই বিহিৰা মানুহৰ বাসস্থান, যিটো চাৰিখনমান গাঁও আছে। তেওঁলোক সাংস্কৃতিক দিশত মিচিং। ‘জাতিগত হিচাপে অসমৰ বিভিন্ন সম্প্ৰদায়ৰ লোক গোটেই মানব দিনত মিচিংসকলৰ কাষত থাকি মিচিং জীৱন ধাৰাকে গ্ৰহণ কৰি তেওঁলোক নিজকে মিচিং বুলি পৰিচয় দি আহিছে। বৰ্তমান তেওঁলোকো ভাষা অসমীয়াত ভাব বিনিময় কৰা দেখা যায়। অন্যান্য ভাষা নোকোৱা মিচিং সম্প্ৰদায়তকৈ তেওঁলোকৰ জাম্বাটো উচ্চাৰণ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া ভাষাৰ বেছি ওচৰ চপা। উপাধিৰেণ তেওঁলোকৰ পূৰ্বৰ দৰে (মিচিং হোৱাৰ আগৰ) গগৈ, বৰুৱা, -পাইকীয়া আদি হৈ আছে। বৰ্তমান তেওঁলোকৰ ওচৰে-পাৰেৰে থকা অন্যান্য মিচিং সম্প্ৰদায়ৰ লগতো দূৰৈ একে দিৱা-বাৰুৱে সম্বন্ধ ঘটাব ধৰিছে।

‘বিহিৰা’ শব্দটোৱে কি অৰ্থ কৰে এই বিষয়ে জনা নাযায়। কিন্তু অকল মিচিংসকলৰ মাজতেহে যে বিহিৰা মানুহ আছে জনে নহয়, উত্তৰ লক্ষীমপুৰৰ দেউৰী মানুহৰ মাজতো বিহিৰা মানুহ থকা দেখা গৈছে। গতিকে প্ৰত্যেক অভিযন্তাৰ অভাৱত তেওঁলোকৰ বিষয়ে বহুলাই আলোচনা কৰিব পৰা নহ’ল। যদিও তেওঁলোক সাংস্কৃতিক দিশত মিচিং। তেওঁলোকে ‘নোৱাই ভোলাখি বিয়া’ পৰম্পৰা আৰু ধৰ্মীয় কাম কামত মিচিংসকলৰ দৰে সকলো ক্ষেত্ৰতে নিজে মানি লয়।

কেৰেকীয়া :

ওপৰত উল্লিখিত অৱস্থা বংকোৱাল গাঁওৰ কাটীয়াৰেণ গাঁওৰ লগতে ১৫২০ অব কেৰেকীয়া মিচিংৰ এখনি গাঁও। তেওঁলোকক হেনো আহোম ৰজাই সেই অঞ্চলত বহু কলিৰে মিহিয়াই দিছিল। সেয়েহে তেওঁলোকৰ পৰিচয় ‘কটীতে বহুকাই কেৰেকীয়া বুলিও কোৱা হয়। বংকোৱাল গাঁওৰ কাষত থকা বাবে তেওঁলোকক বংকোৱাল গাঁওৰ ভিতৰত কয় হয়। অতীতৰ

পৰা বংকোৱাল কেইঘৰৰ লগত তেওঁলোকৰ বিয়াবাহু আদি সম্বন্ধ ঘটি আহিছে, বংকোৱাল কেইঘৰৰ লগতে থাকি তেওঁলোকেও চাংখৰ সাজি, মিচিং কৃষি আচাৰ গ্ৰহণ কৰিছে। অৱশ্যে সাংস্কৃতিক দিশত যদিও তেওঁলোক মিচিং তেওঁলোকে বিহিলাসকলৰ দৰেই 'নোৱাই তোলনি বিয়া' পাতে।

'হেংকোৱ' অভিধানৰ মতে 'বেবেজীয়া' শব্দটোৱে দুটা অৰ্থ কৰে (১) কছাৰীসকলৰ এটা খেল আৰু (২) আৰু গুৱাহাটীৰ নথকা বাবে মিহলি। লক্ষীমপুৰ জিলাৰ দক্ষিণ পূবত বেবেজীয়া নামৰ ঠাইৰ নামো পোৱা যায়। গতিকে উপযুক্ত অৰ্থবোৰৰ কোনটোৰ লগত মিচিং বেবেজীয়াখিনিৰ সম্পৰ্ক আছে, এই কথা স্পষ্টভাৱে জনা নাযায়। কিন্তু এইটো ঠিক যে, আহোম বজাই বেঙ কাটিবলৈ নিয়োগ কৰা মদুৰ্ভিমেৰ বেবেজীয়া মানুহ কেইঘৰে বংকোৱাল জনজাতীয় লোকসকলৰ কাষতে দীৰ্ঘদিন বাস কৰিব লগা হোৱাত আৰু অতীজৰেপৰা দুয়ো খেলৰ মানুহৰ মাজত বিয়া-বাহুৰে সম্বন্ধ আদি ঘটাত বেবেজীয়া মানুহখিনিয়ে মিচিংসকলৰ জীৱনধাৰাকে সাদৰি ললে। তেওঁলোকে বৰ্ত্তমান নিজকে মিচিং বুলিয়েই চিনাকি দিছে আৰু বংকোৱাল গাঁৱৰ মাত কথো, আচাৰ নীতি আদিৰ লগত তেওঁলোকৰ মাত কথো আচাৰ নীতি প্ৰায় একে বুলিব পাৰি।

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ
ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନ

মিটিং সমাজৰ সাংস্কৃতিক জীৱনধাৰা

তৰুণচন্দ্ৰ পানৈগাম

মানুহৰ সৃষ্টি আৰু সামাজিক মনৰ স্বকীয় সৃষ্টিয়েই হ'ল কৃষ্টি। সময়ে বাগৰ সলোৱাৰ লগে লগে সমাজবিশেষে কৃষ্টিয়ে সংস্কৃত ৰূপত থকা সিলে। তেতিয়াই নি সামাজিক সংস্কৃতি-ৰূপে স্বীকৃতি লাভ কৰে। কৃষ্টিক মূল পদাৰ্থ হ'ল মানৱিক কৰ্মণ। সেই কৰ্মণৰ ফল আৰু ৰূপটোৱেই হ'ল সংস্কৃতি। সমগ্ৰ মানৱ সমাজৰ সাংস্কৃতিক জীৱনধাৰা আদিৰ অৱস্থাপনৰ মিলন একে ৰূপত নাই। সকলো সমাজৰে কৃষ্টি বা সংস্কৃতিত কিছুমান সময়ৰ হাতৰ বুলনি পৰিলে। তথাপি প্রতিটো জাতি উপজাতি বা সমাজ কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ একোটা স্বকীয় বৈশিষ্ট্য সদায় থাকিব। আধুনিক জগতৰ শিক্ষাৰ কণি খোৱাৰ নশৰা ভিতৰুৱা পাহাৰ বিশেষত বাস কৰা মিটিং সমাজ আৰু বৰ্ত্তমান বৃগৰ মিটিং সমাজৰ সাংস্কৃতিক জীৱনৰ ৰূপ কেতিয়াও একে নহয়। তথাপি ইয়াৰ মূল একেই আছে বা একেই থাকিব।

ভূমি কৰ্মণ বা ফলোৎপাদনৰ চিন্তা বোঁভৱা মিটিং সমাজৰ অন্তৰত শিপোৱা নাছিল, তেতিয়া চিকাবেই আছিল তেওঁলোকৰ জীৱিকাৰ প্ৰধান সম্বল। বনবীৰা জীৱ-জন্তু বধ কৰিয়েই তেওঁলোকে আহাৰৰ পথ মোকলাইছিল। এতিয়াও মিটিংসকল এটা চিকাৰীপ্ৰিয় জাতি। প্ৰবাদ আছে যে তেওঁলোকে পাহাৰৰ পৰা আহি বহুত 'বৃগ' বা হৰিণ মাৰিছিল, সেই কাৰণে এওঁলোকক ভৈৰামৰ মানুহে 'বৃগী' বুলিছিল আৰু 'বৃগী'ৰ পৰাই কালক্ৰমে 'মিটিং' বুলি অভিহিত হ'ল। এই ধৰ্ম্মৰ সভ্যতাৰ ঐতিহাসিক ভিত্তি নানানকৈ পড়ে, তথাপি মিটিং-সকল যে আদিক অৱস্থায় পৰা চিকৰ প্ৰিয়, ই অসংশয়। সেই পাবত থকাৰ কাৰণেই হওককাইবা সমাজত এতিয়াও কাৰণেই হওক

মিচিংসকল মাছ মৰা কাৰ্য্যতো পাঠকত। খেন্দ, পচা, কালি, বৰখী আৰু বহুত ধৰণৰ সঁজুলি তেওঁলোকে মাছ মৰা কামত ব্যৱহাৰ কৰে। কিন্তু মাছ মৰা কাৰ্য্যত পাঠকত হলেও এওঁলোকে মাছ মৰা বস্তুক কোনো দিনেই জীৱন ধাৰণৰ বাবসায় হিচাপে লোৱা নাছিল। সবহীয়া মাছ বহুদিনলৈ বাখি থাবৰ কাৰণে এওঁলোকে মাছ শুকুৱাই ‘ঙচান্’ কৰিবলৈ শিকিলে, গেলাই আকৌ শুকুৱাই গুৰিটৈ খুন্দি ‘নাম্‌চিং’ কৰিবলৈ শিকিলে, এনেধৰণৰ ‘নাম্‌চিং’ বহুত দিনলৈ বাখি থাব পাৰি।

দিন বাৰ্গাৰ যোৱাৰ লগে লগে ফলমূলৰ বোভিলা সন্ধান পালে, তেতিয়া তেওঁলোকে লো জাতীয় বস্তু অকল চিকাৰৰ কামতে নলগাই খনন কাৰ্য্যতো লগাবলৈ ধৰিলে। হাবিৰ আলু হ’ল তেওঁলোকৰ প্ৰধান আহাৰ। তিব্বাতা সকলে ছোৰা ভৰাই হাবিবুপৰা আলু খানি আনিবলৈ ধৰিলে, সেয়েহে আজিও এক্সেলগীৰ হাবিৰ আলুক ‘মিৰি আলু’ বুলি কোৱা হয়। মাথ-মহীয়া আলু পুৰঠ হয়। সেই কাৰণে সেই মাহতেই আলু বোছিকৈ খান্ধে। আজিও মিচিংসকলে মাৰ্ঘাবহুত আলু নাখালে গাহৰি জনম ধৰে বুলি বিশ্বাস কৰে। মৌজিত অগ্নি দেবতাকো আলু এটুকুৰা ভাজি দিয়ে। তাৰ পাছত হাবি মূকলি কৰি কোবেৰে ঘাটি কুৰি ধানৰ গুৰিট সিঁচিবলৈ শিকিলে, সোঁ সিদিনালৈকে মিচিংসকলে কাঠনি ঘাটি মূকলি কৰি হালগৰু নোহোৱাকৈয়ে ‘জিলগ্’ খেতি কৰাৰ নিয়ম আছিল। শদিয়াৰ ফালে এতিয়াও গুৰিটকৈ বোৱা ধানৰ খোক ছিঙি আনি ভৰালত সন্মুৱায়। এতিয়াও মিচিং জীৱনীয়ে অকল কোবেৰেই একো ভৰা ঘাটি কুৰি বেলেগকৈ সৰিয়হৰ ‘বুৰ্কেং’ খেতি কৰে। কোৰৰ এই উপকাৰ স্মৰণি মিচিংসকলে আজিও বছৰি লুংগাং, বিহুত কোৰক “পুং আপং” অৰ্থাৎ ছাই অংপং খুৱায়। লাহে লাহে মিচিংসমাজক কুকুৰা, গাহৰি, হাগলী, গৰু, ম’হ, হাতী আদি পোহনীয়া জন্তুৰে লগ লগেহি। অকল হাবিত বিচাৰি নুৰুবি নিজেও জন্তু পুৰি তাৰ মঙহ খাবলৈ ললে। পোহনীয়া জন্তুৰে বাবা কান্ধ আদায় কৰাৰ শিক্ষা লাভ কৰিলে। বৰ্তমানলৈকে মিচিংসকলৰ জীৱিকাৰ প্ৰধান সন্ধান খেতি।

“মিচিংসকলে নৈৰ পাৰত বাস কৰে কাৰণে পানীৰ উপভোগ্য পৰা বৰ্কা পাবলৈ চাং খব সাজি থাকে” বুলি কলেই সেইটো একেধাৰে সঠিক কথা নহ’ব। সি আংশিক সত্য হ’লেও সেইটোৱেই প্ৰধান কাৰণ নহয়। চাংখবত থকাটো মিচিংসকলৰ এটা কৃষ্টি, এটা স্বকীয় বৈশিষ্ট্য, পাহাৰতো ভেওঁলোক চাংখবত আছিল। আদীসকলে এতিয়াও চাংখবত থাকে। সাম্ৰাজ্যিক চলন-ফুৰণ, থকা-মেলা, আচাৰ-পদ্ধতি, সন্মান-নিকাম আদি নানান কাৰণৰ বাবেহে প্ৰধানকৈ মিচিংসকল চাংখবত থাকে। সন্মান ঘাটিত ধান খুন্দিলে কুকুৰা গাহাৰিয়ে ধান চাউল খাপিয়াই লিখ পাবে বুলি ভাবিয়েই হয়তো মিচিংসকলে ওখ উৰাল বা খুৰালিত ধান বানে। বিয়েই কাৰণ নহওক লাগে, ওখ খুৰালিত ধান বনাটোও মিচিংসকলৰ এটা স্বকীয় বৈশিষ্ট্য। মিচিংসকলৰ বাহিৰে বেউদী আদি ভৈয়ামৰ আন জনজাতিৰ মাজতো এই প্ৰথা নাই।

মিচিংসকলে পূৰ্বৰেপৰা কপাহৰ খেতি কৰিছিল, সুত্ৰা কাটিছিল আৰু আধুনিক যুগৰ তাঁতশালৰ দৰে কোনো শাল সঁজুলি নোহোৱাকৈয়ে বাহ’ব কামি আৰু এচলা চেপেটা কাঠৰ সহায়তে ‘মাতাগাপা’, ‘গাবে’ ‘গাবব’ বা ‘গাদু’ আদি কাপোৰ বৈ লৈছিল। খেতি কৰিবলৈ শিকাৰপৰা মিচিংসকলে বোধহয় এক শ্ৰেণীৰ বিশেষ মাহৰ খেতি কৰিছিল। গতিকে সেই শ্ৰেণীৰ মাহক পিছলৈ “মিৰি মাহ” বোলা হ’ল। এক শ্ৰেণীৰ গছ হয়তো ভেওঁলোকে নানা কামত ব্যৱহাৰ কৰিছিল কাৰণে সেই গছকে “মিৰি শোকোভা গছ” বুলি কোৱা হ’ল। সেইদৰে জিহ্ম কাপোৰ মিচিংসকলৰ এটা প্ৰধান কৃষ্টিমূলক সৃষ্টি কাৰণেই সিও “মিৰিজিহ্ম” নামে পৰিচিত হ’ল। তদুপৰি এওঁলোকে সঁচা চুৰিমা বা “গন্ব উগন্ব,” মূবত মৰা গামোচা বা “দুমাৰ” দেওখাই চোলা বা “মিৰুগালুক,” ভিবোভাসকলৰ সঁচা মেখেলা বা “গেব,” “লোভুজ,” “নচেগ,” আদি বস্ত্ৰ কপাহৰপৰা নিজে সুত্ৰা কাটি ভৈয়াম কৰি লৈছিল। আধুনিক ‘চেইন’ ‘মেকলেচ’ আদিৰ সলনি গাভৰুসকলে ‘দগ্না’ নামৰ এবিধ মণি আৰু উনী সুত্ৰাৰে ‘চেং’ নামৰ এবিধ বগ বিকতৰ নিজে গুঠি লোৱা মণি পিন্ধিছিল, খোপাত মণি লবৰ কাৰণে বগ বিকতৰ সুত্ৰাৰে কলৌকলৰ নিচিনাকৈ ‘গাক্, গুন্,

যা “বায়পুৰ” নামৰ ফুল ভৈল্লাৰ কবি লৈছিল, এতিয়াও “বায়পুৰ” সভা সকলৰ আৰু কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত “দগুনী” ঘণিৰ প্ৰয়োজন হয়।

ডেকা চাঙৰ দৰে “মুৰংঘৰ” আৰু সেই বকত ডেকা গাভৰুৱে “পায়গু” আদি উৎসৱ পতাটো মিচিংসকলৰ কৃষ্টিৰ এটা প্ৰমাণ জন্ম। ডেকাসকলে “মুৰংঘৰ” চহাঁতিবিলাকত নানা ধৰণৰ ফুল কটে আৰু বং দি জিলিকা হৈ বাখে। চকলা বা বকটেঙাৰ কঠোৰে ডেকাসকলে ফণি কাটে। ফণিতো ফুল কাটি বং দিলে। সেই বং বিবস্তৰ ফুল বহা ফণি গাভৰুৰ খোপাত শোভা পায়। মিচিংসমাজৰ ডেকা গাভৰুৰ অৰাধা মিলা-মিচা এটা মন কৰিব লগীয়া বৈশিষ্ট্যও। গাঁৱৰ ডেকা গাভৰুসকল অৰাধা মিলা-মিচা কৰি নানা উৎসৱ পৰ্ব পালন কৰে। কোনো বিধাৰোধ নোহোৱাকৈ স্বতঃকৃত্তভাৱে নাচ খেলালি কৰে। কিন্তু এই বুলি ভাঙ কোনো কলুষতা নাই। কোনো ডেকা গাভৰুৰ মন মিল হ’লে তেওঁলোকৰ বিয়া হৈ যাব পাৰে; কিন্তু অৰৈখ মিলনৰ প্ৰশ্ন আহিব নোৱাৰে। অতীতৰ মিচিং সমাজৰ সামাজিক বিচাৰো আছিল কটকটীয়া। গতিকে সামাজিক ব্যতিচাৰো প্ৰায়ে নাছিল। ব্যতিচাৰী লোকক সমাজ বা “কাৰাঙে” কঠোৰ ভাৱে শাস্তি বিহিছিল। এতিয়াও যি কোনো গুৰুত্বপূৰ্ণ কথাত ‘কাৰাং’ বা সমাজ বাহি আৱণ্যাকীৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰাৰ প্ৰথা আছে।

সাধাৰণতে মিচিং সমাজ স্বভাৱতঃ আনন্দমুখৰ। ককালৈক জনীলৈকৰ দৰে সম্পৰ্কৰ মাজতো একেলগে নাচ খেলালি কৰাত তেওঁলোকৰ মাজত বাধা নাই। মিচিং নাচত ক’কাল ভঙাৰ নিয়ম নাই। গতিকে সেই নাচে বোন সন্তোষৰ ইঙ্গিত নিদিছে, ডেকা সকলে বাদ্য, বজাৰ গাভৰুৱে নাচে। নাচ খেলালিৰ আনন্দ তেওঁলোকৰ বাবে অহেতুক; অৰ্থাৎ বিয়া হ’ব পৰা ডেকা গাভৰুৰ ‘অইনিয়তল’ চুপতা চুপতি, ডেকাৰ বাদ্য বজোৱাৰ আৰু গাভৰুৱে নাচৰ প্ৰতিযোগিতা নচলা নহয়। মিচিং সমাজত সদায় দৃঢ়তা মনাই সম্পৰ্ক। হয় “নিগ মাপুৰ” (দুই জাতৰ মাজত বিয়া হ’ব পৰা সম্পৰ্ক) নহয় “দুৰ আঙী” (ভাই ককাই বা বিয়া হ’ব নোৱাৰা সম্পৰ্ক)। একে বকত বা সোৱণৰ মাজত পুৰুষ পুৰুষসকলৰ বিয়া হ’ব নোৱাৰাটো মিচিং

সমাজৰ এটা প্ৰধান লক্ষণীয় বিশেষত্ব। বং বিবৰ্ত্তনৰ কাপোৰ পিঠি
ভালপোৱা ঠেঙামৰ বঙীন জনজাতি মিচিংসকলৰ সাংস্কৃতিক
জীৱনৰ বৃদ্ধি যুগ অনুসাৰে হয়তো সাল সলনি হৈ আহিছে
আব্দ হৈ থাকিব, কিন্তু এটা জাতি, উপজাতি বা সামাজিক
গোট হিচাপে তেওঁলোকৰ কৃষ্টি, সংস্কৃতি আৰু স্বকীয়
বৈশিষ্ট্য সদায় থাকিব।

মিচিং কৃষ্টিৰ বিকাশ

নন্দেন্দ্ৰ পাৰ্শ্বগাম.

মিচিং কৃষ্টিৰ বিকাশৰ কথা কোৱাৰ পূৰ্বে মিচিং সমাজৰ উৎপত্তি সম্বন্ধে আংশিক বিশ্লেষণৰ আৱশ্যক। মিচিং সমাজ কোন গোষ্ঠীৰ লোক, অথবা 'মিৰি' নামৰনো কেনেকৈ উৎপত্তি হ'ল—এই প্ৰশ্নৰ সমাধান দিয়া টান। এই সম্বন্ধে বিতং গবেষণা কৰি লিখা ব্ৰহ্মজী নাই। ডঃ লক্ষ্মী দেৱীৰ 'অসম ব্ৰহ্মজী'ত মিৰি মানে 'মাজৰ মানুহ' বুলি, গেইটৰ অসম ব্ৰহ্মজীৰ "Miri means go between." কে অনুবাদ কৰিছে। গেইটৰ ব্ৰহ্মজীতকৈ তেখেতৰ ব্ৰহ্মজীয়ে মিৰিৰ কথা বেছি কোৱা নাই। যি কি নহওক, মিৰি শব্দটো আন জাতিৰ মানুহে দিয়া নামহে। মিৰিসকলে নিজকে মিচিং বুলিহে পৰিচয় দিয়ে। ডঃ নন্মল-চন্দ্ৰ পেগুৱে মিচিং শব্দটো আদী 'মিৰি'ৰ অপভ্ৰংশ বুলিহে ক'ব ধোজে। আদিবাস্ত মিচিং সকলক 'মিৰ' নামেৰে জনাজাত আছিল। Mirui বা 'মিৰ'ৰ প্ৰকৃত প্ৰাতিশব্দ দিয়া টান। ইয়াৰ প্ৰতিশব্দ দেওখাই বুলি কলেও ব'ব ভুল নহ'ব। তথাপি এইটো অনস্বীকাৰ্য্য যে মিৰি বা মিচিং সকল চিয়াং সীমান্ত অঞ্চলৰ আদী মিৰিৰ সমগোষ্ঠীৰ লোক তাত সন্দেহ নাই।

মিচিংসকলে পাহাৰত বহুদিন বসতি কৰাৰ অন্তত বাসৰ উপযোগী ঠাইৰ বা আৰ্থিক অৱস্থাৰ শোচনীয়তাৰ বাবেই হওক নাইবা আন কিবা প্ৰাকৃতিক দুর্যোগৰ বাবেই হওক, ক্ৰমে ভৈৰামমুখী হৈ আহি বৰ্তমান তেজপুৰৰ ভৰলী নদীকে সীমা কৰি মিৰি পাহাৰলৈকে নৈ কাষৰীয়া বাসিন্দা।

যি কি নহওক কৃষ্টি শব্দ যে সংস্কৃতিৰ 'কৰ্ম'ৰ শব্দৰ সমার্থক তাত দ্বিমত নাই। 'কৰ্ম'ৰ অৰ্থ খেতি কৰা। কিন্তু কৃষ্টি শব্দৰ অৰ্থ খেতি বুলি কলেই সম্পূৰ্ণ নহয়। ইয়াৰ অৰ্থ এটা বা সৰুজ কথাবে বুজাই দিয়া টান। সূত্ৰ সৃষ্টি কৰাও টান। কৃষ্টি কেৱল এটা বিবৰ্ত্তে আৱদ্ধ নেথাকে। প্ৰকৃততে কৃষ্টি

শব্দটোৰ উন্নত ৰূপ হৈছে সংস্কৃতি। কৃষ্টি আৰু সংস্কৃতি দুয়োৰে উৎপত্তিৰ মূলতে এক। ইংৰাজী ভাষাৰ কালচাৰ (Culture) শব্দৰ প্ৰাতিশব্দ ৰূপেই ভাৰতীয় ভাষাত কৃষ্টি শব্দটোৰ সৃষ্টি। এজন বিশিষ্ট পণ্ডিতৰ মতে “পৃথিৱীত যিবিলাক জাতি উন্নত কথা মানুহে জানিছে আৰু কৈছে তাৰে সৈতে নিজৰ পৰিচয় ঘটোৱাই হ’ল কৃষ্টি”। আন এজনৰ ভাষাৰে “কৃষ্টি হ’ল মানুহৰ শাৰীৰিক আৰু মানসিক গুণ দৃঢ় কৰাৰ উপায়, বিকাশ কৰাৰ উপায় আৰু তাৰ পৰা উৎপন্ন হোৱা নীতিসম্মত এটি অৱস্থা”। জগতবৰ্ণ্য কবি ৰবি ঠাকুৰকে প্ৰমুখ্য কৰি অনেকেই পোন প্ৰথমে কালচাৰ (Culture) শব্দটোকে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। জৰ-শেষত কোনোৱে কৃষ্টি শব্দৰ প্ৰয়োগ কৰিলে। “কৃষ্টি”ক মিচিঙৰ নিজ মিচিং ভাষাত ‘ল্‌গ্‌লি’ আৰু “সংস্কৃতি”ক “ক্‌দল্‌গ্‌লি” বুলি কোৱা হয়। কৃষ্টি বা “ল্‌গ্‌লি” মোটামুটি হিচাপে এটি জাতিয়ে কৰা সকলো কামৰে সমষ্টি আৰু সংস্কৃতি বা “ক্‌দল্‌গ্‌লি” হ’ল সেই জাতিৰ উন্নত চিন্তা, কল্পনা আৰু কামৰ গ্ৰেষ্ঠ অংশখিনি। এই দুয়োটাৰ প্ৰভাৱ জাতিৰ মনত থাকি যায় যি প্ৰভাৱে এটা জাতিৰ জাতীয় ঐতিহ্য আৰু আদৰ্শ গঢ় দিয়াত সহায় কৰে। এনেদৰেই মিচিং কৃষ্টিও সমাজৰ বুকুত নিহিত আছে। কৃষ্টি সমাজৰ লগত নিবিড়ভাৱে সংশ্লিষ্ট থাকে। কোনো সমাজৰ বৃদ্ধি অভিবৃদ্ধি, কথন-মথন, পিছন-উৰণ, খোৱা-বোৱা, মৰম-স্নেহ, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, নীতি-নিয়ম, বিয়া-সৰাহ খেতি কৰা পদ্ধতি, অৰ্ধাৰিদ্ভাস বিলাকতে কৃষ্টি জড়িত থাকে। কৃষ্টি সূৰ্য্য নহয়, ই হৈছে সূৰ্য্যৰ বিকীৰণত পোহৰহে, যি পোহৰে পৃথিৱীৰ চাৰিকোণত সমভাবে সঞ্চারিত হোৱাৰ উপৰিও ইয়াৰ পোহৰেৰে আমি দিন পাওঁ, দিনৰ পোহৰেৰে দৈনন্দিন কৰ্ত্তব্যপথত অগ্ৰসৰ হওঁ। কৃষ্টিও তেনে এটি সূৰ্য্যৰ পোহৰ স্বৰূপ ৰীতি অথবা অৱস্থা, যি ৰীতি বা অৱস্থাই কোনো এখন সমাজৰ বিভিন্ন স্তৰৰ মাজত সমভাবে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি সমাজৰ ঐতিহ্য অথবা জাতিৰ একতাত ইন্ধন যোগায়। সকলো জাতি উপজাতিৰেই কম বেছি পৰিমাণে নিজস্ব কৃষ্টি অথবা ধৰণ-কৰণ আছে।

মিচিংতে যৌতিয়া পোন প্ৰথমে ‘আব্‌গ্‌, ইনাম্‌’ (খোঁত কৰা) জ্ঞান আহৰণ কৰিলে আব্‌ ‘আব্‌গ্‌’ (খোঁতৰ) উপযোগী ‘আম্‌’ (মাটি) বিচাৰি নৈ কাষৰীয়া অঞ্চলসমূহত বাস কৰিবলৈ ললে তৌতিয়াৰপৰাই ‘ল্‌গ্‌লি’ৰো ক্ৰম-বিকাশ মন্থৰ গতিৰে সম্ভাৱলৈ আহে।

আনহাতে মানুহৰ জীৱনত “চঃমান্‌, য়িৰ্‌মান্‌” (জলিত কলাৰ) প্ৰভাৱ অসীম। ইয়াৰ চৰ্চাই মানুহৰ জীৱনত ৰূপ, গন্ধ, ৰসৰ বিতৰণ কৰে। যৌতিয়াই মানৱ প্ৰাণত সৌন্দৰ্য্যবোধৰ প্ৰেৰণা আহে তৌতিয়াই ‘ক্‌দল্‌গ্‌লি’ৰো বিকাশ হয়। মিচিং মানুহে অস্তৰত সজাগ হৈ উঠা আনন্দ আব্‌ চেতনামুখৰ ভাৱবাণীক এটি সূৰ, এটি ম্বৰ বা লয়ৰ দ্বাৰা প্ৰকাশ কৰিবলৈ শিকিলে, এইয়াই হৈছে আব্‌হমান কালৰপৰা চলি থকা মিচিং ‘অইনিঃভম্‌’। তেওঁলোকে ব্ৰজি উঠিলে ‘অইনিঃভমে’ আত্মক জালোৰিত কৰে আব্‌ প্ৰাণ বিকশিত কৰে। এই কাৰণেই বোধহয় ভাৰতীয় চৌষষ্ঠি কলাৰ ভিতৰত সঙ্গীতৰ আব্‌ অইনিঃভম্‌ৰ সৃষ্টিৰ কাৰণ একেই। ইয়াৰ সূৰ আব্‌ বৰ্ণনাৰ মাজেদি নিজৰ সমাজখনৰ সভ্যতা আব্‌ চিন্তাধাৰাৰ প্ৰকাশ পায়। অইনিঃভম্‌ক সূৰ দি গোৱাৰ লগে লগে অস্তৰাত্মাত যেন কিহবাই উন্মাদনা আনে, গাৰ অংগী ভংগী দি লবচৰ কৰি অৱশেষত অইনিঃভম্‌ৰ লগত সমন্বয় ৰক্ষা কৰি “পাক্‌চ’ চঃমান্‌” (নাচোনত) ৰূপ লয়। তদুপৰি ঢোলৰ আৱশ্যকতাও উপলব্ধি কৰিলে আব্‌ ঢোলৰ চেৰে চেৰে নচা বা অইনিঃভম্‌ গোৱা কলাও আনুভাৱী-নলৈ আহিল। তেনেকৈ মিচিঙৰ প্ৰাণত বিকশিত হোৱা, আনন্দত আত্মহাৰা হোৱা ভাৱবাণিৰ উত্তম উপায় ম্বৰূপেই সৃষ্টি হ’ল “চঃমান্‌, য়িৰ্‌মান্‌”। মানুহে কৃষ্টি সংস্কৃতি একেদিনাই গঢ়ি লোৱা নাছিল। সভ্যতাৰ ক্ৰম বিকাশৰ জগে লগে মিচিং কৃষ্টি মিচিং সমাজত উদ্ভৱ হবলৈ ধৰে।

মিচিংতেও ব্ৰজি উঠিছিল লক্ষ্য নিৰ্বাচনৰ বাবে এৰানি বস্ত্ৰৰ আৱশ্যক। চিন্তাধাৰাৰ অভাৱ হ’লে উদ্ভাৱনী শক্তিবো অভাৱ ধৰে। চিন্তাধাৰাৰ কিছু বিকাশ হোৱাৰ লগে লগে জাতীয় সাজ পোছাক, নিজ হাতেৰে তৈয়াৰ কৰি লবলৈ শিকিছিল। আব্‌ কপাহ খোঁতও

কৰিছিল। “মিৰিৰিৰি” কপাহ খেতি কৰাৰ অলম্ভ নিদৰ্শন। ইয়াৰ নিৰ্মাণ হয় মিচিং ভিৰোভাৰ আঙুলি মূৰত। তদুপৰি প্ৰকাৰসমূহে কপাহৰ সূতা কাটি “গন্ৰ উগন্”, “গাপাগাবে”, “বিবি গাচেং”, “গাম্ৰ” আদি জাতীয় সাজ মিচিং ভিৰোভাই তৈয়াৰ কৰিবলৈ শিকিলে। কাপোৰত ফুল বাচিবলৈ মিচিং ভিৰোভাই জ্ঞান আহৰণ কৰিলে। কাপোৰত ফুলবচা আৰু বং-বিবং কৰিবলৈকো ক্ৰমে শিকে। সম্ভৱতঃ জনজাতিলোকসকলেই অসমত পোনতে বং শিল্পৰ প্ৰবৰ্তন কৰিছিল। সেই জনজাতিসকলৰ ভিতৰত মিচিঙে আজিও উল্লেখযোগ্য স্থান অধিকাৰ কৰি আছে—বস্ত্ৰ শিল্পত। মিচিঙৰ বজ্জন শিল্প এটা পুৰণিকলীয়া শিল্প, নীল আদি নানাবিধ বং গছৰ শিপা, পাত, বাকলি আৰু অন্যান্য কিছুমান বস্তু লগ লগাই মিচিঙেও নিজে বঙা, নীলা, কলা, হালধীয়া আদি সূক্ষ্ম বং প্ৰস্তুত কৰি কাপোৰ বোলাই লোৰাটো সৌন্দৰ্য্য বোধৰ অলম্ভ নিদৰ্শন।

মতা মানুহে একপ্ৰকাৰ “গন্ৰ উগন্” আজি কালিৰ ধ্ৰুতিৰ দৰে আঁঠুৰ তললৈকে বৈ পৰাকৈ টানকৈ ককালত মেৰিয়াই পিন্ধা কথাটো আমন্তাধীন কৰি লোৱাৰ লগে লগে মূৰত এক প্ৰকাৰ “দুমাৰ্”ও (পাগুৰি) মাৰিছিল। ভিৰোভাবিলাকে এবিধ খাবু পিন্ধিছিল। অসমীয়াত সেই খাবুক “গামখাবু” বোলে। তদুপৰি ‘দগ্‌না’ বুলি একপ্ৰকাৰ হালধীয়া মণি পুৰুষ ভিৰোভা উভয়েই পিন্ধিছিল। ইয়াক মূল্যবান অলঙ্কাৰ হিচাপেই গণ্য কৰে। আজিও ‘আদী’ জনজাতীয় লোকসকলে উক্ত ‘দগ্‌না’ নামৰ মণি বিচাৰি মিচিং গাঁৱলৈ আহে। মিচিং ভিৰোভাই সৌ সিদিনালৈকে ‘গলপতা’, মাদুলি, দুগদগী, জাংফাই কেবু ব্যাপকৰূপেই ব্যৱহাৰ কৰিছিল। অৱশ্যে এতিয়াও এইবিলাকৰ ব্যৱহাৰ দুই এখন মিচিং গাঁৱত প্ৰচলিত নোহোৱা নহয়। মিচিং মানুহৰ প্ৰধান জীৱিকাৰ উৎস হৈছে কৃষি। লোণৰ অভাৱত এক প্ৰকাৰ গছৰ বাকলি চোৱাই খাই সেই অভাৱ পূৰাইছিল। মাংসৰ ভিতৰত গাহৰি, মেঠোনৈ আছিল বৰিও আপং খোৱা বীতি মিচিঙৰ পৰম্পৰাগত।

মিচিঙৰ আদিৰেপৰা নিজা মাতৃ কথা আছে। অৱশ্যে লিখিত বুৰঞ্জীৰ অভাৱ এতিয়াও আছে। ইজলৰ মনৰ ভাৱ সিজনৰ আগত

প্ৰকাশ কৰিবলৈ কৰা প্ৰথম ইচ্ছা আৰু নিদৰ্শন স্বৰূপে মিচিঙৰ নিজা মাতৃ কথা সৃষ্টি হৈছে। প্ৰকাশৰ বাহন স্বৰূপে মিচিং ভাষা সূক্ষ্মাকৈ প্ৰচলন থকাৰ কাৰণে নিজ জাতিৰ মানুহৰ লগত মিচিং ভাষাৰে কথা বতৰা হয়। ব্যক্তিগত জীৱনতকৈ সামূহিক জীৱন বোহি মধুৰ আৰু সুখকৰ। ব্যক্তিগত জীৱনত বোভিলা নানান প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগ আৰু বিভিন্ন অপায় অমঙ্গলে দেখা দিলে ভেটিয়াই মিচিঙেও আপ্ৰাণ চেপ্টা চলাই সামূহিক ভাৱে জীৱন যাপন কৰাৰ কথা চিন্তা কৰি পালে। তেওঁলোকৰ সকলো কাম হৈছিল দৈনন্দিক জীৱনত পোৱা অভিজ্ঞতাৰপৰা। সামূহিক জীৱনৰ অংগস্বৰূপে কিছুমান মৌলিক অভাৱ অনুভৱ কৰিছিল। কৰ্মমগ্ন আৰু বিৰামবিহীন জীৱনক অৱকাশ দিবলৈ আৰু আমোদ যোগা-ৰলৈ সামাজিক কিছুমান “ইদুগ্”ৰ (উৎসৱ) প্ৰয়োজন। এই অভাৱ পূৰণৰ প্ৰবল প্ৰচেষ্টাৰ ফল স্বৰূপেই মিচিং উৎসৱৰ সৃষ্টি। একালত মিচিঙৰ আহুদানেই আছিল প্ৰধান ষেতি। আহুদানৰ গুৰুটি পথাৰত সিঁচাৰ প্ৰথম দিনতো কিমান আনন্দৰ তাক ভাষাৰে বুজাই দিয়া টান। এই উৎসৱত “গুম্‌বাগ্” নাচ অতি প্ৰয়ো-জনীয়। গুম্‌বাগ্ নাচ উৎসৱত প্ৰদৰ্শন নকৰিলে ধানৰ ধোক লেৰেলি যোৱাৰ ভয় কৰে। এই জনপ্ৰবাদ আজিও মিচিঙৰ মাজত আছে। কৃষিজীৱী মিচিঙৰ এই উৎসৱ আজি বহিৰ্জগততো প্ৰচাৰ হৈছে।

ধান চপোৱাৰ অন্তত ধানৰ নৰা ছিগে। তাৰ বাবেই নৰাছিগা বা পঃবাগ্, উৎসৱৰ সৃষ্টি। “লুগাঙ”ৰ সতে “পঃবাগ্”ৰ উদ্দেশ্য প্ৰায় একে যদিও পৰিচালনা কৰা নীতি নিৰ্গম সম্পূৰ্ণ পৃথক। আন ফালেদি মিচিঙৰ মাজত কিছুমান বিশ্বাস এতিয়াও প্ৰচলন আছে। ব’দ, বৰবুণ, বতাহ, বিজুলী দেৱকান আলৌকিক কাণ্ড দেখি সাধাৰণতে মিচিঙৰ মাজত ভয় সঞ্চার হৈছিল। দেৱতাই কিবা কাৰণত মানুহৰ প্ৰতি বিষমতা প্ৰকাশ কৰা বুলি ভাবি ভাবপৰা বন্ধা পাৰৰ কাৰণে সন্ধ্যা-নিশা পূজা পাতল আদিও কৰিবলৈ লয়। মিচিংসকলে গুম্‌বাগ্‌উন্ন (বনদেৱতা); ‘আদীউন্ন’ (গিৰি দেৱতা); ‘আচি উন্ন’ (জল-দেৱতা) আদিৰ পূজা পাতল আজিও প্ৰায়বোৰ ঠাইতে কৰে। ‘ভালীং উন্ন’ (সৰগ পূজা) বা ‘দৰু উন্ন’ও (চাং কোৰোৰা পূজা)

সেই একে বিশ্বাসৰ পৰাই সৃষ্টি হোৱা পূজা। নিম্নোল্লিখিত দুটা পূজা মিচিংৰ মাজত বৰ্ত্তমান বছৰেকীয়া কৰ্মানুসৰি চলিব লাগিছে। সভ্যতা বা 'বুদাদ' মিচিং সমাজলৈ ক্ৰমে অহাৰ লগে লগে অবশ্যেই পূজা পাতলৰ ক্ৰিয়াবোৰ হ্ৰাস পাব লাগিছে।

'কা'বাঙ'ৰ বাবে যি সকল লোক গণ্য-মান্য তেওঁলোকেই আছিল 'কা'বাঙ'ৰো প্ৰতিনিধি। আনহাতে সেই সভ্যজনৰ আচৰণ, গুণ, আদিয়েই হ'ল 'বাঙাম্, বুদাদ' বা সমাজ সভ্যতা। এনেকৈ ইয়াৰ সমীক্ষা বিচাৰিলে আমি সাধাৰণতে দেখা পাওঁ 'বুদাদ' ব্যক্তিগত বিষয় হৈ পৰিব পাৰে। কিন্তু, প্ৰকৃত অৰ্থত 'বুদাদে' সামূহিক জীৱনৰ অৰ্থহে বহন কৰে। তদুপৰি "বুদাদ" "বাঙাম্"ৰ (সমাজৰ) সমষ্টি বাচক শব্দ। গতিকে "বুদাদ" আৰু 'লুং'লি'ৰ বিকাশ সমসাময়িক বুলি কোৱাৰ যুক্তি আছে। 'বুদাদ' শব্দত সমাজৰ চেতনা আছে। তেনেকৈ 'লুং'লি' শব্দতো নিহিত থাকে সমাজৰ বিভিন্ন ক্ৰিয়া কলাপ।

নীল নদীৰ পাৰত ইঞ্জিগৰ সভ্যতা, ইয়াং-চিকিয়াঙৰ পাৰত চীনৰ সভ্যতা আৰু সিংধু নদীৰ তীৰত ভাৰতীয় সভ্যতা পোন প্ৰথমে প্ৰভুত্ব হোৱাৰ দৰে মিচিংও প্ৰথম বাৰৰ বাবে ইয়াৰ বেঙণি দেখিছিল চিয়াং, সোৱণশিৰী (অৱনৰি), ব্ৰহ্মপুত্ৰ, ভবলী ধনিশিৰী আদি নৈৰ পাৰত। খেতিৰ মূলধন স্বৰূপ নাঙল-যুঁৱলি আৰু কোৰ আদিয়েই উল্লেখযোগ্য। মানৱ সভ্যতাৰ প্ৰথম দোক-মোকালিতে মিচৰৰ দৰেই নতুন আশাৰ নব উদ্গাদনাৰে মিচিংও কিৰিলি পাৰি উঠিছিল। সিহঁতৰ জীৱন যাপনৰ স্থল হৈছে নৈৰ পাৰ। কি পিন্ধিছিল, কি খাইছিল, কেনেকৈ বং খেয়ালি কৰিছিল, কেনেকৈ বেহাৰেপাব কৰিছিল, কি কি আৱশ্যক কৰিছিল, বিশ্বাস কৰিছিল আৰু কাৰ ওপৰত কৰিছিল, এনেবিলাক বিষয়কে সাধাৰণত কৰি আহিছে—মিচিং "বুদাদ" আৰু "লুং'লিঙে"।

সুইতপৰীয়া সংস্কৃতি

ভৃগুমুনি কাণ্ড

প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্যৰে পৰিবেষ্টিত অসম ভূবপুৰ লোক-
সংস্কৃতিৰ উৰ্বৰা উৎস ভূমি। বৃদ্ধজীৱ বিস্মৃত যুগতে অসমৰ
উজ্জ্বল পুৰ প্ৰান্তৰপৰা নিজৰ নিজৰ বৈ অহা দক্ষিণাভিমুখী
দিহিং, দিৱং, লোহিত, সৌৱণ্ণশৰীৰ পাৰিত্ৰ জলধাৰাই বোৰাই
আনিলে উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ বিভিন্ন জনজাতীয় জন-সংস্কৃতি ;
উত্তৰাভিমুখী দিহিং, দিচাং, দিখৌ, ভোগদৈ, ধনশিৰীয়ে বোৰাই
আনিলে দক্ষিণাঞ্চলৰ বিভিন্ন পৰ্বতীয়া জনজাতীয়—সংস্কৃতি ;
পূৰ্বগামী পশ্চিমৰ বিভিন্ন জাতি সমূহে লগত আনিলে একো
একোটা সংস্কৃতি ; অসমৰ খিলঞ্জীয়া জাতিসমূহৰ সংস্কৃতিয়ে
সকলোকে জনালে স্বাগতম আৰু সংমিশ্ৰিত জাতিপুঞ্জৰ ধৰ্ম,
দৰ্শন, ভাষা, সাহিত্য, আচাৰ-নীতি, গীত-পদ, বাদ্য-নৃত্য, জ্ঞান-
বিজ্ঞান, সভ্যতাৰ আদান-প্ৰদানৰ মহামিলনত আলফুলকৈ আঁচুফুল
বাচি অসমৰ বিস্তৃত ভৌগলিক পৰিবেষ্টিত বচনা কৰিলে এক
অসমীয়া মহাজাতি ; সুইতপৰীয়া সংস্কৃতি বা অসমৰ লোক-
সংস্কৃতি। অসমৰ এই লোক-সংস্কৃতিত মিচিং জাতিয়ে যি
অৱদান যোগাইছে তাক কোনেও নুই কৰিব নোৱাৰে আৰু মিচিং
সংস্কৃতিৰ বৰঙণিয়ে অসমীয়া লোক-সংস্কৃতিক দৃগুদৰ্শে সোণত
সুৰুগা চৰাইছে।

মিচিং জাতিক অসমৰ জ্ঞা ভাৰতবৰ্ষৰ এটা তৈয়্যম
জনজাতি বুলি বিশ্বৰ লোক সমাজে স্বীকৃতি দিছে।
কিন্তু শ শ বছৰ ধৰি নামান্তৰ হোৱা মিচিং বা ম্ৰি
জৰ উৎপত্তি সম্বন্ধে বিজ্ঞানসন্মত বুদ্ধি বিচাৰত বৃদ্ধজী
নীৰ, নিমাত। অসমৰ পূৰ্বাঞ্চলৰপৰা মিচিং জাতিয়ে
কোঁৱৰ আৰু কিয় সোণৰূপৰ জখলাইদি ("জাৰু, হুৰু, কু
কৰিক, কৰিকলা গুৰু" জনমুৰ্তি) তৈয়্যম সেন্দূৰী
আনিলে নামি আহিছিল আৰু সূৰুলা সূৰুলা বিশাল সূৰুলা

ব্ৰহ্মপুত্ৰ, জোৰাপাশিৰীৰ শূৰনি বালিচৰত পাৰাপাৰ জুৰি নদী কৌশলিক সভ্যতা সংস্কৃতিৰ ভেটি বাগ্ধিছিল এনেবোৰ কথাও আজিৰ ন-পূৰ্বণ ইতিহাসৰ পাতত হাড় চেঁচা মশানৰ মৌন নিস্তত্ৰতাই বিৰাজ কৰিছে। অনুসন্ধানৰ আৰু ন-ন তথ্য-জ্ঞানসূৰ মলে বিস্তৃত হাত সাৰটি বহি থকা নাই বৰঞ্চ জীয়া সমাজৰ কৃষ্টি সংস্কৃতি, সভ্যতাৰ ভিত্তিত বি অলপ অচৰপ আৱণ্যকীয় সম্বল উদ্ধাৰ কৰিব পাৰিছে তাৰ ওপৰত গৱেষণাৰ কাম আৰম্ভ কৰিছে আৰু কিছু পৰিমাণে কৃতকাৰ্যও হৈছে।

কুৰি শতিকাৰ নৃতাত্ত্বিক, প্ৰত্নতাত্ত্বিক আৰু ঐতিহাসিক সকলে বিজ্ঞানসন্মতভাৱে গৱেষণাৰে ঠাৱৰ কৰিছে যে মিচিংসকল পূৰ্বাদিত সুদূৰ ইউৰেচীয়াৰ মঙ্গোল দেশৰ মঙ্গোলীয় কৈদৰ লোক আছিল আৰু বহু হাজাৰ বছৰ আগতে সেই গোষ্ঠীয়ে এচিয়া মহাদেশৰ দক্ষিণ ফালে অৰ্থাৎ ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ ফালে থকা মহাচীন, তিব্বত, ব্ৰহ্মদেশত বসতি বিস্তাৰ কৰিছিল। কাল-ক্ৰমত ইয়াৰ এটা ঠালে অসমৰ উত্তৰ-পূব অঞ্চলত বসবাস কৰে আৰু ক্ৰমে ক্ৰমে সীমান্তৰ পদভূমিলৈ নামি আহে। এই ঠাইত পূৰ্বমানৱক্ৰমে বহু বছৰ বসতি কৰাৰ পাছত কেবাটাও শ্বজাতীয় ঠাল বা মানৱ-গোষ্ঠীৰ সৃষ্টি হয় আৰু দিনক দিনে জনসংখ্যা বৃদ্ধি হৈ অহাত নিজৰ সুযোগ সুবিধাৰ কাৰণে ওচৰৰ সমভূমিলৈ বসতি বিস্তাৰ কৰে। সেই বসতি বিস্তাৰৰ উল্লেখযোগ্য বহুতো কাৰণ জনপ্ৰৱৃতিয়ে আজিও কৰ। তাৰে ভিতৰত এটা কাৰণ আছিল যুদ্ধপৰাৱণ যুদ্ধৰ প্ৰৱৃতিৰ অন্যান্য গোষ্ঠীসমূহৰ লগত সদায় যুদ্ধত লিপ্ত হৈ থাকিব লগা হোৱাত সহজ সকল শান্তিপ্ৰিয় নিৰীহ, প্ৰকৃতি-সন্তান মিচিং গোষ্ঠীয়ে অশান্তিত জীৱন যাপন কৰিবলগীয়া হয় আৰু শেষত বিশাল অসমৰ ভৈয়ামৰ অভিমুখে ফুটিব ল'ব বাগ্ধি জন পথোদি নিজৰ পৰিয়ালবৰ্গলৈ ভটিৱনী লৌভত ভটিয়াই আহে।

অসমৰ সমতল ভূমিলৈ স্থানান্তৰিত হোৱাৰ লগে লগে আগৰ পৰাই মিচিং গোষ্ঠীৰ লগত অসমৰ অৰ্বনৈতিক বেয়া ৰেপাকৰ সম্বন্ধ থকাৰ কথা পূৰ্বণ যুদ্ধজীৱিত আৱণিক ভাৱে লাভ আৰু এই কথা জনপ্ৰৱৃতিয়ে স্বীকাৰ কৰে। অতীজতে অসমৰ

পূৰ্বাঞ্চলত থকা নদ-নদী জন-জুৰি পাৰাপাৰ হোৱা সহজ আছিল আৰু সেই কাৰণে অসমৰ জনসাধাৰণৰ লগত নিবিড়ভাৱে সম্বন্ধ স্থাপন কৰিব পাৰিছিল। কিন্তু কালত সঘনে হোৱা প্ৰাকৃতিক দুর্যোগৰ পৰিসৰ্ত্তনে যাতায়াতৰ বিপৰ্য্যয় ঘটায় আৰু অবাধ গতিৰ প্ৰতিবন্ধক হৈ পৰ্বত ভৈয়ামৰ সম্বন্ধ বিচ্ছিন্ন কৰে। আজিৰ বিশাল ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদী খৰালি মহীয়া সহজে বিনা তিলনীৰে পাৰাপাৰ হোৱাৰ কাহিনী জন-প্ৰবাদ, জনপ্ৰতিশ্বে কল্প আৰু পৰ্বতীয়া মিচিংসকলৰ লগত থকা ভৈয়ামবাসীৰ সম্বন্ধ বহু শ বছৰৰ পূৰ্বণি আৰু সেই সম্বন্ধত কোনো বিশেষ বাদ বিসম্বাদ নোহোৱাকৈ গভানুগতিক ভাৱেই চলি আছিল।

অসম সীমান্তৰ পাদপ্ৰদেশবৰপৰা মিচিংসকলে চুটিয়া বাজতৰ শেষৰ ফালে অৰ্থাৎ আহোম সকলৰ আগমনৰ আগে আগে অসমৰ সমভূমিলৈ দলে দলে নামি অহাৰ কথা সকলোৰে প্ৰাধান্যযোগ্য যেন লাগে। মিচিংসকলে অসমৰ সমভূমিলৈ নামি অহাৰ পাছত বিশেষকৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দুয়োপাৰ জুৰি বসতি বিস্তাৰ কৰে আৰু এটা দলে ভটিয়াই গৈ দৰং জিলাৰ ভড়ৈ-ভড়লী পৰ্য্যন্ত বসতি স্থাপন কৰে। শেষত ভড়ৈ-ভড়লী নদীকে যাত্ৰাৰ শেষ সীমা কৰি এটা দলে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰেদি ক্ৰমাত উভতি আহি সোৱণ-শিৰীষ পাৰ ভৰি বসতি স্থাপন কৰে। মিচিং সকলে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বুকুত ভুব বাগ্ধ নদীৰ সোঁতত উঠি গৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু ভড়ৈ নদীৰ সঙ্গম স্থলকে পশ্চিমৰ শেষ সীমা হিচাপে লোৱাৰ এটি ধুনীয়া জন আখ্যান আছে আৰু সেই জন আখ্যানৰ সত্যতা নিশ্চয় উপলব্ধি কৰা যায়। সেই জন আখ্যানৰ মতে নদীৰ বুকুত আৰু ঠায়ে ঠায়ে নদীৰ ঘাটত বৈ বৈ বাব লগা হৈছিল। এইদৰে বহু বছৰৰ পাছত ভুব নাও পচি, জঁহি-পমি অৰ্ধলিষ্ট নাৱৰ টিং দুটি মাথো সেই সঙ্গমস্থল পাইছিলগৈ। সেই যাত্ৰাত কিমান বছৰ লাগিছিল সঠিক ভাৱে কব নোৱাৰিলেও বহু দূৰ আৰু বহু বছৰ লগাব কাৰণে পুনৰ নৌকা যাত্ৰাৰ নতুন পন্থা গ্ৰহণ কৰা নহ'ল। আদিম যুগৰ পৰাই মিচিং সকলে নদ-নদীকে সৰ্বস্ব বুলি ভাবি নদী কোঁচক সত্যতা গঢ়ি তুলিছিল আৰু আজিও একে পন্থাকে অৱলম্বন কৰি আছে।

কালক্ৰমত মিচিং সকলে নিষ্ঠুৰ মানব একাধিকৰাৰ আক্ৰমণৰ অভ্যাচাৰত ভিত্তিৰ নোহাৰি উজ্জনি অসমৰ চাৰিওফালে নগ-নদী নোহোৱা বিভিন্ন অঞ্চলত বসতি স্থাপন কৰে আৰু তাৰে দূৰ্গা এটা দলে নগা পাহাৰৰ দাঁতি কাষৰীয়া ঠাই নকছাৰী, চ'টক অঞ্চলত বিস্তাৰিত পৰে। মানব আক্ৰমণৰ ফলত অসমৰ বাজৰনীতি, অৰ্থনীতি, ধৰ্মনীতি, সমাজনীতি, কৌটিল্যনীতি সমাজ বাস্তৱ্য শিথিল হৈ ঐতিহ্যবোৰ বিপন্ন হ'লে। সমগ্ৰ অসমত অসমীয়া প্ৰজাই জীৱন যখনত জলাকলাই অসমৰ অটব্য অৰণ্যত, পৰ্বতে কান্ধে ন-পান্ধাৰূপে বসতি বিস্তাৰ কৰা কথা অসমবাসীৰ অবিদিত নহ'ল আৰু আক্ৰমণৰ ফল স্বৰূপে বসতি বিস্তাৰেই নহ'ল বহু সমাজৰ দ্বাৰাত বৰ্ণ বৈষম্য ছিন্ন-বিচ্ছিন্ন হৈ যায় আৰু বৈধ বা অবৈধভাৱে বৈবাহিক সংসৰ্গ হৈ সমাজৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি পায়। সেই বৰ্ণ বৈষম্যহীন নতুন সমাজৰ সূত্ৰপাত হোৱাৰ ফলত অসমৰ জনসাধাৰণৰ অন্তৰ্ভুক্ত অসমদেশ জন্মভূমি, পূণ্যভূমি, ভোগ্যভূমিৰ দেশাত্মবোধ জাগি উঠে আৰু এক অসমীয়া ভাষা, এক অসমীয়া জাতি, এক অসমীয়া লোক সংস্কৃতিৰ গতিত ধাৰিত হয় আৰু সেই দেশাত্মবোধে অসমৰ জাতিপুঞ্জৰ বৈষম্য নেওচি জাতীয় সংহতি বন্ধা কৰাত ইচ্ছন যোগায়।

“মিৰি” শব্দৰ উৎপত্তি সম্বন্ধে কিন্তু একমত আৰু এইটো নিশ্চিত যে ইয়াৰ সৃষ্টি অ-মিচিঙৰ দ্বাৰা বা ভৈৰামৰ পৰাহে হৈছে।*

* মিবিসকল যুগতে বৰ্তমান নেকাৰ চিৱাং জিলাৰ আদী সকলৰেই এটা শাখা আছিল। কিয়দৰি যতে ভেৰ্লোক ভিকৰঙৰণবা আদীসকলকৈ আপে নামি আহিছিল। আদী সকল ভেৰ্লোকৰ পিছত নামি আহিছিল; আৰু শেষত “কাব্‌ক চিং” নামৰ আদি ঠাইৰ অকলবিলাকত ভেৰ্লোকক আদী সকলে লগ ধৰিছিলগৈ।

ভেৰ্লোক নামি আহোতে দল বান্ধিহে নামি আহিছিল। ভেৰ্লোক জাল, সাক্‌মা আৰু মতুন ঠাই বিচৰাত প্ৰতিবোধিতা চলাইছিল। এইদৰে প্ৰতিবোধিতা কৰোঁতে ভেৰ্লোকৰ ভিতৰতে পৰস্পৰে পৰস্পৰ সৈতে সন্মতি আৰু কাৰ্জিয়াও কৰিছিল। কেতিয়াবা সংখ্যা বৰ্ধিত দলে সংখ্যা-মতুন আৰু দুৰ্ভল দলক খেদি সেইবোৰ বসতিত দলে দল কৰিছিল। সেই কৰণে দুৰ্ভল দলে জালী দলৰ সমকক্ষ হ'ব নোৱাৰি নিজৰ আদৰ ঠাই ধৰি

মিচিং সকলে ভৈয়ামবাসীৰ লগত সম্বন্ধ স্থাপন হোৱাত অ-মিচিংৰ মূখ্যত মিব্ শব্দৰ উচ্চাৰণ অপভ্রংশ হৈ মিব শব্দ সৃষ্টি হোৱাটো সকলোৰে প্ৰাধিকানযোগ্য। আজিও মিচিংসকলে অচিনাকি লোকৰ পৰিচয় লওঁতে “মিচিঙায় মিপাগায়” অৰ্থাৎ ‘মিচিং মানুহনে অন্য কুলীয়া মানুহ’ বুলিয়ে পৰিচয় সোধে। গতিকে আমি সমাজৰ আচাৰ নীতিৰ পৰা ঠাৱৰ কৰিব পাবো যে “মিচিং” শব্দ স্বকীয় আৰু “মিব” শব্দ মিচিং শব্দৰ অপভ্রংশ মাথোন। শব্দৰ উৎপত্তি প্ৰসঙ্গত আমি ইয়াকো উল্লেখ কৰিব পাবো যে মাত্ৰ কথাত লগত জাতিৰ নেবানেপেৰা সম্বন্ধ আজিৰে নহয়। মিচিং জাতিৰ ভাৱ প্ৰকাশৰ নিমিত্তে আৱশ্যকীয় শব্দৰ ভঁৰাল আছে আৰু সেই কাৰণে মিচিং সমাজে আন ভাষাৰ সহায় নোলোৱাকৈ স্বকীয় মাত্ৰ কথাত পৰস্পৰৰ লগত আজিও ভাৱ বিনিময় আৰু আদান প্ৰদান কৰি চলি আছে। সমস্তল ভূমিলৈ নামি অহাৰ পাছত হয়তো পাহাৰত নথকা যিবোৰ বস্তুৰ লগত নতুনকৈ পৰিচয় ঘটিছিল তেনেবোৰ বস্তুৰ নাম মিচিং সমাজৰ স্বকীয় নহয় আৰু ভৈয়ামত অসমীয়া বা অন্য ভাষাৰ পৰা প্ৰতিশব্দ নহলেও উচ্চাৰণৰ অপভ্রংশ হোৱা শব্দ গ্ৰহণ কৰিছে।

অন্য ঠাইলৈ উঠি গৈছিল। দুৰ্বল দলৰ দুৰ্বলভাৱ সুবিধা লৈয়ে বলিষ্ঠ দলে ভেঙলোকক খেদি গৈছিল। অৱশেষত বলিষ্ঠ দলৰ আগত টিকিব নোৱাৰি দুৰ্বল দলে পৰ্বতৰপৰা ভৈয়ামলৈ নামি আহিল আৰু আহোম বজাৰ তলত আশ্ৰয় লৈছিল। ভেঙলোক হ’ল পাহাৰৰপৰা নামি অহা বৰ্তমান ভৈয়ামত থকা মিব বা মিচিংসকল।

ভেঙলোক ভৈয়ামলৈ নামি আহিছিল পাহাৰৰ নানান বাটেৰে। কথিত বুঝীৰ মতে মিলি, কুয়াং পাংডুং আদি খেলবোৰ বেগাম্ পাহাৰেদি (ভাম্ব, জালী, পাংচি, মেংৰ আদি পুৰণা বাটেৰে) আহিছিল। ভাম্ব ভাম্ব, ভাম্বদ্ আদি খেলবোৰ বাপি পাহাৰেদি (বৰ্তমান পাণ্ডিন পাৰিখাটৰ বাজা) নামি আহিছিল। পাংইত, পাং, পাংমুং আদি খেলবোৰ ভৰ্ণে আৰু জোমিং (কাংবাং, ৱেংচিং, লেয়ম্ আদিত) পুৰণা বাটেৰে ভৈয়ামলৈ নামি আহিছিল। জালী সকলৰ কথিত বুঝীত পেংগ আৰু দলে খেলটো কোন বাটেৰে নামি আহিছিল তাৰ বিশেষ বিৱৰণৰ প্ৰকাশ পোৱা নাই। তথাপি এই কথা ঠিক যে পেংগ আৰু দলেখিলাক এসময়ত বৰ্তমান কাংক (বাঙী) অঞ্চলত যে আছিল সেই কথা বৰ্তমান প্ৰায়মেলি কুলম্ শব্দৰ থকা ‘পেংগ চিলে’ নামৰ স্থানটোৰে প্ৰকাশ কৰে। সেই পেংগ চিলে নামটো পেংগ কা

আদিম অৱস্থাত পৃথিৱীৰ বিভিন্ন অঞ্চলত বিভিন্ন জাতিয়ে বা গোষ্ঠীয়ে কৃষ্টি সৃষ্টি কৰিছিল আৰু ক্ৰমবিকাশৰ পথত আগ বাঢ়িছিল। কালত বিভিন্ন মানৱ গোষ্ঠীৰ সংমিশ্ৰণ আৰু আদান প্ৰদানৰ ফলত কৃষ্টিৰ ক্ৰমবিকাশে সংস্কাৰৰ পথেদি প্ৰসাৰ লাভ কৰি জন মানৱৰ সংস্কৃতি স্বৰূপে পৰিগণিত হৈছিল। গতিকে আমি একোটা মানৱ গোষ্ঠীৰ স্বকীয় লোক সংস্কৃতিক বাদ দি মানৱ জাতিৰ অস্তিত্ব আৰু সভ্যতা ৰূপনা কৰিব নোৱাৰো। জাতিৰ লগত সংস্কৃতিৰ নিৰবচ্ছিন্নভাৱে সম্বন্ধ সদায় থাকিব। সংস্কৃতি জাতিৰ প্ৰাণ শক্তি, আৰু সমগ্ৰ জাতিটোৰ অতীত আৰু ভৱিষ্যত সংস্কৃতিৰ বুকুত নিহিত হৈ থাকে। সংস্কৃতি জাতিৰ প্ৰতীক আৰু যি জাতিৰ সংস্কৃতিৰ অপমৃত্যু ঘটিছে সেই জাতিও লগতে পৃথিৱীৰ পৰা বিলুপ্ত হৈ গৈছে।

ডেউলোকৰ নামেৰে নামকৰণ কৰা হৈছিল বুলি এটা জনবিশ্বাস আছে। সম্ভৱ সেই চুটা খেলে বাকী বিলাকতকৈ আগে ডিক্ৰয়ৰপৰা নামি আহিছিল। ডেউলোক আগেয়ে অহাৰ বাবে অন্য জাতি বা খেলৰ সৈতে কোনো সংঘৰ্ষ বা কাৰ্জিয়া কৰা নাছিল। সম্ভৱ ডেউলোক বৃহৎভাৱে পাহাৰীয়া ঠাই এৰি বসবাসৰ কাৰণে ভৈয়ামলৈ নামি আহিছিল। সম্ভৱ ডেউলোক বৰ্তমান অসমত থকা মিৰি বা মিচিং বিলাকতকৈ আগে ভৈয়ামলৈ আহি বসবাস কৰিছিল।

বৰ্তমান মিৰি বা মিচিং সমাজত থকা বৰি, বাগ্ন, চাব, আদি খেলবোৰ বাকী মিৰিবিলাকতকৈ বহুত পিছততে ভৈয়ামলৈ নামি আহিছিল। ডেউলোক সম্পূৰ্ণ আদীসকলৰেই একে ৰং। ডেউলোক পাহাৰৰপৰা ভৈয়ামলৈ নামি অহা বেছি দিন হোৱা নাই।

বৰ্তমান অসমৰ মিৰি বা মিচিং সকল বেতিয়া পাহাৰত আছিল সেই সময়ত ডেউলোকৰ ভাষা (দোৱান), সংস্কৃতি, ধৰ্ম বিশ্বাস আদি একে আছিল। বৰ্তমান আদীসকলৰ বাৰি, পংনু, দকং ইত্যাদি ডেউলোকৰ সংস্কৃতিৰে প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছিল। আদীসকলৰ জাতীয় উচ্চৰ চলুং এডুৰ উক্ৰিং (আবান), ৰংগিন্ দকং ইত্যাদি ডেউলোকৰো একে উচ্চৰেই আছিল। এসময়ত বৰ্তমান সেকাৰ সমস্ত চিৱাং জিলা আৰু লোহিত জিলাৰ কিছু অংশৰ আদীসকলৰ ভাষা মিচিং সকলৰ লগত একে ভাষাই আছিল। আদী সমাজৰ “মিৰি ইপাক”বোৰ মিচিংসকলৰো একে ৰক্ষণগুষ্ঠানৰেই আছিল। বৰ্তমান মিচিং আৰু আদী সমাজত প্ৰচলিত পুৰোহিত দুজনে একেই আছিল। দুই সমাজত প্ৰচলিত “মিৰি” বা মিনুবোৰৰ মিনু সমাজৰ পুৰোহিতবোৰৰ দৰে সমাজত এটা বেলেগ আসন থাকে।

মিনু সমাজত যেনেকৈ পুৰোহিত বা পুৰোহিতৰে সকলো ধৰ্ম অনুষ্ঠান-বোৰ পৰিচালনা কৰে, সেইধৰে আদীমিচিং সমাজৰ ‘মিৰি’ (পুৰোহিত)

জগতৰ কোনো এটা জাতিৰ সংস্কৃতিৰ ঠেক গভীৰ মাজত লৈ আলোচনা কৰিব নোৱাৰি। কৃষ্টি সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত মিচিং সমাজ চহকী আৰু অন্যান্য জাতিৰ সংস্কৃতিৰ তুলনাত উচ্চস্থান অধিকাৰ কৰিব নোৱাৰিলেও নিম্নস্তৰৰ নহয়। অসমৰ তথা ভাৰতৰ জাতীয় সংস্কৃতিৰে বিশেষ বৰঙণি যোগাইছে আৰু মিচিং সমাজক জীয়াই ৰাখিছে। অসমৰ থলুৱা সংস্কৃতিৰ সমন্বয়ত অসমৰ আচাৰ-ব্যৱহাৰ, মাত-কথা, ৰীতি-নীতি, ধৰ্ম্মদৰ্শন, গীত-মাত-বাদ্য-নৃত্য, ভাষা-সাহিত্য, জ্ঞান-বিজ্ঞান আদিৰ আদান প্রদানত নতুন জীৱন গঢ়ি উঠিছে আৰু সংস্কৃতিৰ বৃদ্ধিত বহন চৰাইছে।

শ্ৰেণীটোৱে ধৰ্ম সন্ধান আদিও পৰিচালনা কৰে। পাহাৰবপৰা ভৈয়ামলৈ নামি অহাৰ পিছত সেই “মিৰি” শ্ৰেণীটোৱে মিচিং সমাজত ধৰ্ম্মগান্ঠানাদিৰ পৰিচালনা কৰিছিল।

এতিয়া প্ৰশ্ন হ’ল যে সেই নতুনকৈ অহা দলটোৱে ভৈয়ামৰ মানুহবিলাকৰ বাবে “মিৰি” বুলি নিজকে কেনেকৈ চিনাকি দিলে? সেই “মিৰি” উপাধিটো ডেওলোকৰ মূল সমাজবপৰা নামকৰণ কৰা নহয়। কিন্তু এই নামটো ভৈয়ামৰ মানুহবোৰে ডেওলোকক দিয়া নামহে। ভৈয়ামৰ মানুহবিলাকে সেই নতুনকৈ অহা মানুহ বিলাকক দেখি ডেওলোকৰ ভাষা সংস্কৃতি, ধৰ্ম্মাদিৰ সম্পৰ্কে জানিবৰ ইচ্ছা হ’ল। ডেওলোকে (ভৈয়ামৰ) ভাষিলে যে সেই নতুন মানুহবোৰ ক’বপৰা আছিল, কি জাতৰ মানুহ আৰু কি ধৰ্ম্মবান্ধী তাকে জানিবৰ খুব ইচ্ছা হ’ল আৰু সেই সম্পৰ্কে ডেওলোকক (মিৰিবোৰক) সুধিলে। উত্তৰত সেই নতুনকৈ অহা মানুহবোৰে কলে যে ডেওলোক পাহাৰবপৰা আহিছে আৰু ডেওলোকৰ ধৰ্ম্ম বা পুৰোহিত হ’ল “মিৰি”। সেই নতুনকৈ অহা মানুহ বিলাকক অন্য নাম দিবলৈ বিচাৰি নেপাই ডেওলোকৰ ধৰ্ম্ম বা পুৰোহিতৰ নাম অনুসৰি “মিৰি” নামেৰে ডেওলোকক নামকৰণ কৰিলে। ডেউয়াৰ পৰা আজিলৈকে মিচিংৰ ঠাইত “মিৰি” নামেৰে জনাজাত হ’ল। বৰ্তমান সেই “মিৰি” জাতিটো অসমৰ জনজাতি বিলাকৰ ভিতৰত এটা প্ৰধান জনজাতি ৰূপে পৰিগণিত।

এতিয়াও আদীবিলাকে “মিৰি”বিলাকক মিচিং বুলিয়েই কয়। আদী বিলাকে ভৈয়ামৰ মানুহ বিলাকক “মিপাক” আৰু “মিৰি”বিলাকক “মিচিং”, বুলি কয়। কিন্তু কাৰণ ইয়াত আদী আৰু মিচিংবিলাকৰ ভেদ মডহৰ নহয় এটা আছে। ইয়াত মিপাক মানে অগুৰু বা অৰ্ধাণ্ডি আৰু মিচিং মানে আদীসকলৰ দৰে ৰাণ্ডি বা গুৰু।*

৯[NEFA Information ৰু প্ৰকাশিত ১৯৫৯ চনৰ মূল ইংৰাজী প্ৰবন্ধ-The Derivative Meaning of the Miri (Mishing)ৰ লিখক জিভালৰ ককৰ বি,এ,ব এই অংশ অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছে জিটীকাং টাকি এম, এ, দেৱে]

“আমাৰ প্ৰতিনিধি”ত প্ৰকাশিত: ১ম সংখ্যা। ৬ষ্ঠ বছৰ ১৯৬৬ চন।

চতুর্থ অধ্যায়
লোকউৎসব আৰু অনুষ্ঠান

মুৰং ঘৰ

অৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম

সকলো জাতি-উপজাতিৰে একোটা স্বকীয় কৃষ্টি বা সংস্কৃতি থাকে। সেই সংস্কৃতিৰ আলম লৈ জাতি বা উপজাতিৰ বৈশিষ্ট্য প্ৰকাশ পায়। কৃষ্টি বা সংস্কৃতিৰ অবিহনে কোনো জাতি বা উপজাতিৰ অস্তিত্বই ধাৰণা কৰিব নোৱাৰি। অসমীয়া জাতি বহু উপজাতিৰ সমষ্টি। প্ৰতিটো উপজাতিৰে নিজা নিজা কৃষ্টি আছে। মিচিংসকল অসমীয়া জাতিৰ এটা প্ৰধান উপজাতি। তেওঁলোক অসমৰ এটা বংশভীয়া উপজাতি। “পঃবাগ্,” উৎসৱ বা বিহুৰ সময়ত যোঁতীয়া জুমে জুমে বংবিবঙৰ কাপোৰ পিন্ধা মিচিং জীৱনীয়ে মূৰং ঘৰ ভৰি পৰে; মূৰং ঘৰৰ চোভাল যোঁতীয়া ঢোল ডাল পেংপা আদিৰ ধ্বনিৰে মূৰংঘৰত হৈ থাকে, নিজৰ নিজৰ দান্নিহু পালি কাষত কলহ লৈ যোঁতীয়া ভাগে ভাগে পানী তুলিখলৈ যায় মূৰং ঘৰৰ চাঙত বন্দাই বান্ধে, আপং চকাই চাকে,—সেইসময়ত সঁচাকৈয়ে এটা সব্দ সূৰা বেলেগ ৰাজ্যত সোমোৱা যেন লাগে।

মিচিংসকলৰ মূৰং ঘৰ অকল ডেকা চাঙেই নহয়, ই ডেকা আৰু গাভৰু উভয়ৰে চাং। মূৰং ঘৰত ডেকা-গাভৰু দুই নাথাকে, তাত থাকে ডেকা-গাভৰুহঁতৰ প্ৰাণ। মূৰং ঘৰ মিচিং-সমাজৰ কৃষ্টিৰ কেন্দ্ৰ, সংস্কৃতিৰ কঠীয়াতলি। তাত ডেকা-গাভৰুহঁতৰ অহৈতুক আনন্দবোৰ নাচি ফুৰে, বিয়া হৈ গাঁৱৰপৰা ওলাই যোৱা জীৱনীবিলাকৰো প্ৰাণৰ আবেগ অন্তৰ্ভূতবোৰ অঁপ খাই থাকে। তাত বহুৰ পিছত বহুৰ ডেকা-গাভৰুৰে পঃবাগ্, বিহু পাতে, একেলগে খায়—একেলগে নাচে। মূৰুবে চালি খাব নাচে, মূৰুৰীবিলাক বোঁড়ি থাকে। চালি খাব নচাব সময়ত মূৰুৰৰ গাব পৰা সৰি পৰা বীৰ্য্য খাই হেনো মূৰুৰীবোৰ সলভী হয়। সিহঁতৰ সমাজলৈ আনে নতুন প্ৰাণ। মূৰং ঘৰ মিচিং সমাজৰ চালি খৰা মূৰা চৰাই। তাকে কেন্দ্ৰ কৰি মিচিং ডেকা-গাভৰুৰে নাচে, খেয়ালি কৰে, সমাজৰ প্ৰাণ প্ৰাণকৰ্ম কৰে।

মুৰং ঘৰ এটা কাঠ-বাঁহেৰে সজা ঘৰ। তাত আধুনিক জগতৰ বিভিন্ন বস্তুচৰে সজা পকা ঘৰৰ কোনো সাদৃশ্য নাই। কাঠৰ খুটাবোৰ কুন্দত কটাৰ দৰে ঘূৰণীয়াকৈ চ'চা, চিঙিবোৰ ফুল কটা আৰু হেঙুলীয়া। খেৰীছালৰ মুখচ জাপ জাপকৈ বন্ধা কোনো ফালে টুপ দিয়া নহয়। এটা পোনপটীয়া ঘৰ। ঘৰৰ ইমূৰৰপৰা সিমূৰলৈ বাঁহৰ চাং ঘৰ, বেৰ নাই। চাঙত উঠিবলৈ দুই মূৰত দুটা জখলা। সেয়ে মিচিংসকলৰ মুৰং ঘৰ। ভৈয়ামৰ জনজাতি সকলৰ মাজত মিচিংসমাজৰ নিজা বস্তু মুৰং ঘৰ।

সাধাৰণতে মুৰং ঘৰ মূৰ্কাই ঠাইত সজা হয়। সেই ঠাই যথেষ্ট আহল বহল হ'ব লাগে। নাচ ধেমালি কৰিবলৈ সন্নিবিধা থাকিব লাগে : একেলগে মিলি ধেমালি কৰিব পৰা ঠাই হ'ব লাগে। 'মুৰং' শব্দৰ অৰ্থ মূৰ্কাই। এই 'মুৰং' শব্দৰ পৰাই বোধ হয় এই ঘৰৰ নাম "ম'ৰং" ঘৰ হৈছে। "মুৰঙ"ৰপৰা বাগৰি বহুতে এই ঘৰক "মুঃৰং" বা "মূৰং" বুলিও কবলৈ ধৰিলে। মুৰং ঘৰ সাধাৰণতে পূৰ্বা পশ্চিমাকৈ সজা হয়। নৈ কাষৰীয়া মিচিংসমাজৰ নৈ পৰীয়া বাটেদি পূবৰ বা পশ্চিমৰ যি কোনো 'মিনম্' ঘাটে পোনে পোনে মূৰং ঘৰৰ চাঙত উঠিবহি পাৰে।

বৰ্তমান বহুতো গাঁৱৰ মাজত কৰবাত্তহে একোটা মুৰং ঘৰ দেখিবলৈ পোৱা যায়। অনেক ঠাইত মুৰং ঘৰৰ ঠাই নামঘৰে অধিকাৰ কৰিছে। কালৰ গতিত এনে হ'লেও মিচিংসকলে এতিয়াও পঃবাগ্, উৎসৱ পাতে। কিন্তু নামঘৰত নহয়—মুৰংঘৰৰ আঁহৰে বাহিৰাকৈ ঘৰ সাজি নাইবা ভেনে কোনো সন্নিবিধা ঠাইত বঙা সাজিছে।*

মুদৰং আৰু পঃবাগ্

ইন্দ্ৰেশ্বৰ পেগু

মুদৰং অনুষ্ঠানৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ বুজিবলৈ হ'লে আদী জনজাতিৰ সমাজত ইয়াৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে সন্মত আলোচনা কৰা নিতান্ত আৱশ্যক। আদী সমাজত এই অনুষ্ঠানক বিভিন্ন নামেৰে জনা যায়। গালং আৰু মিক্ৰং সকলৰ মাজত ইয়াক দাংবা, পাঃদাম্, সকলে ইয়াক "মুচুপ্", মিলান, সকলে ওপ্, ডাং, ববি সকলে "ব্যাঙ্গ" আৰু মিচিংসকলে ইয়াক "মুদৰং" বোলে।

মুদৰং বা মুচুপ্ অনুষ্ঠানটো আদী জনজাতিসকলৰ গণতান্ত্ৰিক সমাজ পদ্ধতিৰ বাই ভেটি। আদিম জনজাতি সমাজৰ প্ৰশাসনীয় কাম কালৰ ই হ'ল বাই কেন্দ্ৰ। গাওঁ সভা বা কাৰাঙৰ "সদন" বা কাৰ্য্যালয় হ'ল "মুচুপ্", কাৰাং হ'ল গাঁৱৰ প্ৰশাসনিক বস্ত্ৰৰ এখন ব্যৱস্থাপক সভা। "আদী সকলৰ প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থা প্ৰকৃতপক্ষে গণতান্ত্ৰিক, কোনো ধৰণৰ স্বেচ্ছাচাৰী শাসন ভেৰ্তলোকৰ বাবে অজ্ঞাত আৰু কোনো নিৰ্দিষ্ট অভিজাত সম্প্ৰদায় নথকাত অভিজাত শ্ৰেণীৰ শাসিত চৰকাৰো (Oligarchy) ভেৰ্তলোকৰ বাবে সমানে অজ্ঞাত। প্ৰকৃততে জনসাধাৰণৰ দ্বাৰা আৰু জনসাধাৰণৰ বাবে গঠিত চৰকাৰ তাত বিদ্যমান। ইয়াৰ সংগঠন অতি সবল আৰু কাৰ্যকৰী। প্ৰত্যেক গাঁৱেই একোটা স্বতন্ত্ৰ গোট (Unit) আৰু কোনো বাহিৰা শক্তিৰ হস্তক্ষেপ স্বীকাৰ নকৰে" *। মুঠতে প্ৰত্যেক গাওঁ সভা বা কাৰাঙেই হ'ল একোটা সাৰ্বভৌম গণতান্ত্ৰিক অনুষ্ঠান। কোনোকালেই ৰাজতন্ত্ৰই এই আদীসমাজত গঢ় লৈ উঠা নাই। ভেৰ্তলোক স্বভাৱতেই গণতান্ত্ৰিক।

"মুচুপ্" বা মুদৰংৰ ভেৰ্তলোকৰ গণতান্ত্ৰিক সমাজ পদ্ধতিৰ অকল প্ৰশাসনীয় কেন্দ্ৰই নহয়, ই আদী সমাজৰ কৃষি কলমেৰে নাভিকেন্দ্ৰ; নিহেতু গাঁৱৰ উৎসৱপৰ্ব আদি মুচুপ্তেই অনুষ্ঠিত হয় আৰু সামূহিক ভোজ আদিও ইয়াতেই কৰা হয়।

মুচুপ্ৰ আৰু এটা প্ৰধান বিশেষত্ব হ'ল গাঁৱৰ প্ৰতিভাৰ ক্ষেত্ৰত ইয়াৰ জৰুৰী ভূমিকা। হ'বচৰ (Hobbes) মতে ই হ'ল প্ৰকৃতিৰ ৰাজ্য (State of nature) যি আগতে সন্নিবিধা লৈ শান্তি প্ৰয়োগ কৰিব পাৰে, সিহে ৰাজত্ব কৰিব। অনবৰত নিৰ্ভৰতা, অনিশ্চয়তা আৰু প্ৰতিযোগিতাই বিৰাজ কৰি থাকে। কোন গাঁৱে কোঁৱৰা কাক আক্ৰমণ কৰে তাৰ কোনো নিশ্চয়তা নাথাকে। গাঁৱকে জাগ্ৰত প্ৰহৰীৰ প্ৰয়োজনীয়তা প্ৰতি মুহূৰ্ত্ততে উপলব্ধি কৰিব পাৰি। সেই বাবেই গাঁৱৰ প্ৰতিজন ডেকা ল'ৰাই মুচুপ্ৰত শোৱাব নিয়ম। ই ডেকা সকলৰ শয়নাগাৰ (Bachelors dormitory) হিচাপেও জনাজাত।

প্ৰতিভাৰ দিশটো লক্ষ্য ৰাখিলেই ইয়াক গাঁৱৰ সমৃদ্ধৰ ফালে ঠিক সেই মাজতে সজা হয় যাতে তাৰপৰা গাঁৱৰ সকলো প্ৰবেশ প্ৰথমে ফালে চকু দিব পাৰি। গাঁৱৰ পিচফালটো প্ৰায় দুৰ্গম হাৰি বা দুৰ্ভেদ্য পাহাৰেৰে ঘেৰা থাকে আৰু সমৃদ্ধৰ মুকলি ঠাইতেই 'মুচুপ্ৰ' সজা হয়, যাতে শত্ৰুৱে সেই ফালে আক্ৰমণ কৰিলে সজাগ তবু প্ৰহৰীয়ে তৎমুহূৰ্ত্তে আক্ৰমণ প্ৰতিহত কৰিব পাৰে।

আজিৰ মিচিং সমাজত মুচুপ্ৰ বা মূৰবৰৰ আগৰ সেই গুৰুত্ব বহুতৰ্থানি লাভ কৰিছে। তেওঁলোক ভৈয়ামলৈ নামি আহাৰ লগে লগে গ্ৰামৰ সাৰ্বভৌমত্ব নাইকিয়া হ'ল আৰু আহোম ৰাজত্বৰ ছত্ৰ-ছায়াত আগৰ অনিশ্চয়তা, অহানিশ চলা নুশল প্ৰতিযোগিতাৰ পৰিবৰ্ত্তে শান্তি শৃংখলা বিৰাজ কৰিব ধৰিলে। বাতি ডেকা সকলে উজাগৰে আৰু গাঁওখনৰ প্ৰতিভাৰ দায়িত্ব লবলৈ আৱশ্যকতা বোধোহাৰী হ'ল। গাঁৱৰ নিৰাপত্তা আৰু শান্তি-শৃংখলাৰ দায়িত্ব ৰাজ্যৰ অৰ্থত অংশ হিচাপে বজাৰ হাতত লান্ধ হ'ল। তথাপি ডেকা সকলৰ মাজত আজিও নিজৰ বকত মূৰবৰৰ প্ৰথা প্ৰচলিত থাকিল। মিচিং ডেকাই অধিকাৰিত কালত নিজৰ নিজৰ গ্ৰন লৈ 'কল্যাণ' বসন্ত শোৱাব প্ৰথা মানি আহিছে।

আগৰ কাৰাঙৰ সলনি আজিৰ 'কাৰাঙ' বোলা বা 'কাৰাঙ' 'মুচুপ্ৰ' ; আগৰ সলনি আজিৰ 'কাৰাঙ' আৰু 'ডেকা-গাঁও'ৰ

পৰিচালনাৰ দায়িত্ব ললে ভিৰী আব্দু ডেকা বৰাই। আহোম শাসন প্ৰণালীৰ প্ৰভাৱ স্পষ্ট ভাৱে মিচিং সমাজত প্ৰতিফলিত হ'ল। নামঘৰৰ প্ৰচলনেও মূৰংঘৰৰ আৱশ্যকতা আব্দু কিহু পৰিমাণে কৰাই দিলে। যিবোৰ ৰাজহুৱা পূজা পাৰ্বণ—ভাৰ ঠাই লক্ষ্য কৰিলে বৰ সেৱা আব্দু নাম সেৱাই; যিবোৰ সৰু নামঘৰ নহলে নচলে। ধৰ্মৰ নেতৃত্ব ললে মিৰু-মিহুৰ পৰিমাণে সাধু বঢ়া বা সাতোলাই। ভদ্ৰপাৰি বিহুৰ প্ৰচলনেও মূৰংঘৰৰ প্ৰয়োজনীয়তা কৰাই দিলে; যিহেতু কিহুৰে কৃত্তিক নমাই আনিলে ঘৰ চোঙালিলে, মূৰালি পথাৰলৈ নাইবা নৈৰ পাৰ বগা বালিলে।

পংবাগ :

এটা অনিবাৰ্য্য কাৰণত প্ৰায় লুপ্ত অৱস্থাতো মিচিং সমাজত মূৰংঘৰে আকৌ ভূমুকি মাৰে আব্দু ভূমুকি মাৰি থাকিব। সেইটো হৈছে “পংবাগ” উৎসৱ। এতিয়া মূৰংঘৰ পংবাগ উৎসৱৰ কাৰণে এটা অপৰিহাৰ্য্য অঙ্গ। নাট্যানুষ্ঠানৰ বাবে নাট্যশালাৰ প্ৰয়োজনীয়তা যিমান, পংবাগৰ বাবেও মূৰংঘৰৰ প্ৰয়োজনীয়তা সিমানেই আছে। পংবাগ হৈছে মিচিং সমাজৰ আন এটা প্ৰধান কৃষি উৎসৱ আব্দু ইয়াক নৰাছিগা বিহু বুলিও কোৱা হয়। কিন্তু ইয়াক প্ৰায় ধান চপোৱাৰ শেষত অৰ্থাৎ ধানৰ নৰা ছিগাৰ সময়তহে পতা হয়। প্ৰধানতঃ ডেকা-গাভৰুৰ উদ্যোগত এই উৎসৱ উৎসাপিত হয় কাৰণে ইয়াক কোনো কোনো ঠাইত “স্নাংমে মূৰুৰ দনাম্,” অৰ্থাৎ “ডেকা-গাভৰুৰ প্ৰীতি-ভোজ” বুলিও কোৱা হয়। ডেকা-গাভৰুৰ প্ৰচেষ্টাত এই উৎসৱ পতা হয় ৰাতিও গাঁৱৰ “আহাল-বৃদ্ধ-বনিতা” সকলো লোক জড়িত থাকে।

আয়োজন :

পংবাগ উৎসৱ পাতিবলৈ হ'লে এঘৰৰ আগৰ পৰাই ইয়াৰ আয়োজন আৰম্ভ কৰিব লাগে। কিয়নো পৰিমাণৰ অৰ্থ, অন্ন, ফলসহ, অপৰ্য্যাপ্ত পৰৱৰ্তী আশু আব্দু মাহেৰ প্ৰয়োজন। এঘৰৰ আৱশ্যকপৰাই গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰুৰ মাজত উকল মাৰল সন্নি

পথে। ডেকা ববাই ডেকা সকলক আব্দু ভিবী ববাই গাভব্দ সকলক সময়ে সময়ে কামব নির্দেশ দি থাকে।

“দাগ্‌লুক্” হৈছে পঃবাগ্‌ব বাবে পদ্মজি সংগঠনৰ দ্বাই উৎসব। “দাগ্‌লুক্”ৰ ব্যাপ্তিগত অর্থ হৈছে একে শাৰীতে একে লগে থিয় হোৱা। গাঁৱৰ বাজহুৱা কামব বাবে প্ৰত্যেক ঘৰবপৰা একোজন মানুহ ওলাই আহিব লাগে। যেই কোনো ঘৰেই কাম কৰিবৰ কাৰণে দাগ্‌লুক্ মাতিব পাৰে। কোৰ ঘৰা, হাবি কটা, ধান দোৱা বা যেই কোনো জব্দুৰী কামতেই দাগ্‌লুক্ লগাব পাৰে। খবক এঘৰত কোৰ মাৰিবৰ বাবে দাগ্‌লুক্ মাতিলে প্ৰতি ঘৰবপৰা একোজন মানুহ আহি কোৰ মাৰিব লাগিব। বাইজে নিৰ্দষ্ট কৰি দিয়া নিৰিখত আঁথক দান দিব লাগিব। সেই টকা বাইজৰ পদ্মজিত জমা ৰখা হয়। ধান দোৱা কামত দাগ্‌লুক্ লগালে প্ৰতিজন দাননীৰ বাবে নিৰ্দষ্ট নিৰিখত ধান দিয়াৰ নিয়ম। সেইবোৰ ধান বাহুৱা ভঁৰালত জমা ৰখা হয়। দাগ্‌লুক্ৰ উপৰিও হুঁচৰি মাৰি বা বিহু গাই পদ্মজি গঠন কৰা হয়। বহাগ বিহুত কেইবাখনো গাঁৱলৈ গৈ পঃবাগ্‌ব বাবে পদ্মজি তোলা হয়। তদুপৰি এবছৰৰ আগৰপৰাই পোৱালীতে গাহিবোৰ কিনি গাভব্দ ছোৱালীবোৰক তুলি তালি ডাঙৰ দীঘল কৰিবলৈ দানিয় দিয়া হয়।

বাৰিষা ৰতৰতেই মূৰংঘৰ বাবে খুটা চ’তি মাৰলী, খাগৰী আদি মাৰতীয়া বস্তুবোৰ গোটোৱা হয় আব্দু প্ৰায়েই ভাদ মাহত সাজিবলৈ আৰম্ভ কৰে। গাঁৱৰ সমুখৰ ফালে ঠিক গাঁৱৰ সোঁ মাজতেই নৈৰ সমান্তৰাল ভাৱে মূৰংঘৰ সজা হয়। নৈৰ পাৰত আব্দু গাঁৱৰ সমুখৰ ফালে থকা মূৰংঘৰে গাওঁখনৰ সৌন্দৰ্য্য আব্দু সৌষ্ঠৱ স্বৰ্ণেৰে বৃদ্ধি কৰে। ঘৰটো ৰব আহল বহলকৈ সাজে। ওখকৈ চাং সাজি দিয়ে। খুটা চ’তি আদি ৰ’তে সুবিধা পায় ত’তেই চিত্ৰ কলাৰ বিচিত্ৰ কাৰুকাৰ্য্য অংকন কৰে। ছবিবোৰেই প্ৰাধান্য পায়। আজি কালি মহৎ লোকৰ ৰাণী কৰিতাৰ কলি নাইবা কীৰ্ত্তনৰ কিছু পদো লিখি থোৱা দেখা যায়। এনে কাৰুকাৰ্য্য বাবে চুপেই হৈছে প্ৰধান আহিলা; ৰঙা অঁকাৰত এজাৰেই হ’লেও অঁকাৰীভাৱে তেওঁলোকৰ অনুভূতি আব্দু সৌন্দৰ্য্যবোধ চিত্ৰ আব্দু লিখনিৰ মাধ্যমত প্ৰকাশ কৰিবলৈ

কৰে। অপৈপত হ'লেও তেওঁলোকৰ দিলপীসুদন্ত ভীৰু
অনুভূতিয়ে প্ৰকাশৰ সৰ্ব বিচাৰি গোটেই মন্থনকে চিত্ৰ বিচিত্ৰ
কৰি তোলে। উদ্‌গৰি কাগজৰ ফুল কাতি দ্বন্দ্বনৰ য'তেই সুবিধা
পায় ত'তেই অ'ৰি দি মন্থনৰ সন্ধানিত কৰে। গাৰ
পদব্ৰসকলে যোঁতলা মন্থনৰ সজাত ব্যস্ত থাকে গাৰ
হোৱালীসকলে বাজহুৰা ভ'ৰালত সজাত ধানবোৰ মকনা মৰা,
চাউল বনা, আপং তৈলাৰ কৰা কাৰ্য্যত ব্যস্ত হৈ পৰে।
গাওঁখন প্ৰভুত্বৰ ব্যস্তভাবে মন্থনিত হৈ পৰে।

পৰ্বাণ উৎসৱ সাধাৰণতে আঘোণ আৰু কাগদন মাহত
উদ্‌যাপন কৰে। মিচিংসকলে প্ৰায়বোৰ উৎসৱেই এই দুই মাহত
পাতে। অনিবাৰ্য্য কাৰণ নহ'লে বিবাহোৎসৱো এই দুই মাহতেই
পতা দেখা যায়। খেতি চপোৱাৰ শেষত পৰ্বাণ উৎসৱ পাতে
কাৰণে ইয়াক অমিচিংসকলে নবাৰ্ছিগা বিহু বুলিও কয়।*

ভাদ মাহত আহু ধান চপাই শেষ কৰে আৰু পুহ
মাহত শালি ধান চপাই শেষ কৰে। আহু আৰু শালি
বতৰতে "দাগ্‌লুক"ৰ বোগেদি যথেষ্ট ধান বাজহুৰা ভ'ৰালত সঞ্চিত
কৰিবলৈ সুবিধা পায়। সাধাৰণতে জাৰ জহৰ ভীৰুতা কমে
কাৰণেও এই দুই মাহতো এনে ব্যাপক বাজহুৰা ভোজৰ বাবে
অতি প্ৰশস্ত বুলি ধৰা হয়।

বাইজৰ পৰিচালনা কাৰ্য্যত ডেকা বৰা আৰু ভিৰী বৰাৰ
নিৰ্দ্দেশনে স্পষ্টভাৱে আহোম শাসনভণ্ডৰ প্ৰভাৱ দেখুৱাই দিয়ে
যদিও এনে গাঁও সভাবোৰত আগৰ কাঁৰাত্তৰ সকলো চাৰিত্ৰিক
বৈশিষ্ট্য আৰু গণতান্ত্ৰিক ঐতিহ্য বক্ষা কৰা হৈছে। ঠিক
সেইদৰে পৰ্বাণৰ ধৰ্ম্মীয় দিশটোৰ গঠন প্ৰণালীত স্থানীয় প্ৰভাৱ
পৰিলেও মূলত আদিম নৈসৰ্গিক জড়োপাসনাৰ মৌলিক ভিত্তি
বক্ষা কৰা দেখা যায়। "মিগম্‌ বৰা" শব্দটো হৈছে আদী আৰু
অসমীয়া ভাষাৰ সংমিশ্ৰণ। মিগম্‌ মানে হৈছে "বজা"। পৰ্বাণত
মিগম্‌ বৰাৰ ভূমিকা বজাৰ আহুত সূচী কৰা হৈছে। পৰ্বাণত
প্ৰধানতঃ মিগম্‌ বৰা আৰু বৰ পুৰাণীয়ে বাইজক পৰিচালনা

* মিচিংসকলৰ উৎসৱবোৰ খেতিলৈ মৰাৰ আগমুহূৰ্ত্ত বা কৃষি বতৰৰ
আধতে পালন কৰাটো পূৰ্বাপৰ বীতি আছিল। সংগ্ৰাহক।

কৰে আৰু ডেকা বৰা, তিৰীবৰা আৰু সমস্ত ডেকা-গাভৰু তেওঁলোকৰ আজ্ঞাবাহী মাত্ৰ। মিংগম্ বৰা আৰু বৰ পদাৰ্থীক আলপেচান ধৰিবলৈ জামুলা আৰু বৰবৰাণীও পতা হয়। মিংগম্ কৰা বিবাহিত পদাৰ্থো হ'ব পাৰে। কিন্তু বৰ পদাৰ্থী গাভৰু ছোৱালী বিলাকৰ মাজৰ পৰা উপযুক্ত চাই নিৰ্বাচন কৰে।

পঃবাগ্ বিহু বিদিনাখন মূৰং ঘৰত আৰম্ভ কৰে সেই দিনা খনক 'ইচাং' (প্ৰতিষ্ঠা) বোলে। বিহেতু সেইদিনা আয়োজন সম্পূৰ্ণ কৰাৰ বাহিৰে ভোজ ভাত একো নহয়। প্ৰথমে বৰপদাৰ্থী আৰু নিগম্ বৰাক তেওঁলোকৰ যেই কোনো এজনৰ ঘৰৰ পৰা দূজনকৈ "গদুম্‌বাগ্" নাচৰ যোগেদি আগবঢ়াই আনি "দঃঐ-পঃলক" (সূৰ্য্য-চন্দ্ৰ) সাক্ষী কৰি প্ৰতিষ্ঠা সমাপন কৰাৰ পিছত "মিনম্, মাম্‌নাম্" উৎসৱ আৰম্ভ কৰিবৰ হয়। মিনম্, মানে আমন্ত্ৰিত অতিথি। অন্য গাঁৱৰ বাইজক মিনম্, বা অতিথি হিচাপে পঃবাগ্‌ত সহযোগ কৰিবলৈ আমন্ত্ৰণ কৰে। অস্ততঃ চাৰি পাঁচখন গাঁৱৰ বাইজক আমন্ত্ৰণ কৰা হয়। আমন্ত্ৰণ পোৱা সেই বাইজে তেওঁলোকৰ গাঁৱৰ তিৰীবৰা আৰু ডেকা বৰাৰ নেতৃত্বত আমন্ত্ৰণ বন্ধা কৰে। বাটৰ পৰা মূৰং ঘৰলৈ "গদুম্‌বাগ্" নাচৰ যোগে আগবঢ়াই আনে আৰু বৰপদাৰ্থী আৰু মিংগম্ বৰাই আদৰি আনে। সেই দৰে দলে মিনম্‌বোৰক আগবঢ়াই অনাকে "মিনম্, মাম্‌নাম্" বোলে। মিনম্, নিমন্ত্ৰণ কাৰ্য্য প্ৰায় পাৰস্পৰিক ভিত্তিত কৰা হয় অৰ্থাৎ যিখন গাঁৱে তেওঁলোকৰ গাঁৱে পঃবাগ্ পাতিলে আমন্ত্ৰণ জনাইছিল সেইখন গাঁৱকে দূৰ হ'লও বিনিময়ত আমন্ত্ৰণ জনায়গৈ। মিনম্‌সকলে সেইদিনা নানা ধৰণৰ বিহু নাচৰ যোগেদি মূৰং ঘৰতে কটায়। তেওঁলোকৰ মাজতে শ্ৰেষ্ঠ দল হিচাপে পৰিগণিত হ'বলৈ আশ্ৰয় চেষ্টা কৰে। ফৌজিলাৰা এটা দলৰ নাচনীয়ে আন এটা দলৰ ঢুলীয়াক প্ৰত্যাহ্বান জনাব পাৰে। শ্ৰেষ্ঠ ঢুলীয়াৰ লগত শ্ৰেষ্ঠা নাচনীৰ এনে প্ৰতিযোগিতা প্ৰায়ে পঃবাগ্ বিহুত হয়। শ্ৰেষ্ঠ ঢুলীয়া আৰু নাচনীক উচ্চ স্থান দিয়া হয় আৰু তেওঁলোকক পঃবাগ্ উৎসৱৰ বিশেষ আকৰ্ষণ বুলিব পাৰি।

সেইদিনা মাজ বাতিবপৰা 'পঃবব্'ত আপং ভৰাবলৈ আৰম্ভ কৰে। 'পঃবব্' হৈছে আপং চকা এবিধ বীহৰ সঁজুলি, ৬ ফুট

পৰা ১০ ফুট মান দীঘল হ'ব আৰু জুখৰ বেধ সেইমতে ৮ ফুটৰ পৰা ১০ ফুটমান হ'ব। উলফালে ক্ৰমে জোতা। তাত ১০০ বপৰা ১২০ কলহ আপং ভৰাব পাৰে। ওপৰত চাং সাজি ওলোমাই বধা হয় আৰু মাজে মাজে মানুহ উঠি পানী ঢালিবৰ বাবে চাঙৰ ব্যৱস্থা কৰা হয়। আপং ভৰাই শেষ কৰাৰ পিছত পানী ঢলা উৎসৰটে মিনম্, সকলৰ সহযোগত সম্পন্ন কৰে। বৰ-পদাৰ্থী আৰু মিনম্, বৰাৰ নেতৃত্বত সমূহ ডেকা-পাঙৰ, মিনম্, সকল মিলি “গদুম্,বাগ্,” নাচেৰে মূৰং বৰখন প'চৰাৰ প্ৰদৰ্শন কৰে। প্ৰদৰ্শন কৰাৰ পিছত মিনম্, বৰা আৰু বৰপদাৰ্থীয়ে “আঁচ কামাম্,” বা পানী ঢলা কাৰ্য সম্পন্ন কৰে। তেওঁলোকে বোঁতলা পানী ঢালিব, সমবেত বাইজ আৰু মিনম্, সকলে আকাশ নিনাদিত কৰি, দহিঞ, পংল, ‘কাঁচিং কাৰ্ভাং,’ গদুম্, চাংলিন আদি নানা দেৱ-দেৱীৰ প্ৰতি আকুল মিনতি জনায় বাতে গাওঁত সৰ্ব্বত্ৰকাৰ মঙ্গল বিৰাজ কৰি থাকে। ইয়াক “বাঃবাদ্, লা পেনাম্,” বা উচ্চস্বৰে সমবেত বাইজৰ স্তুতি বুলিব পাৰি।

বোঁতলা ৮ ফুট বা ১০ ফুট ঠাচি ঠাচি ভৰোৱা “আপং” সৰ্বকি উগ্ৰ মাদক বস সম্বলিত পানী তলৰ পাত্ৰত পৰিব, বোঁতলা “এংগ্,মামাম্,” বা গাহৰি উৎসৰ্গা কৰিবৰ সময় হয়। প্ৰথমে উৎসৰ্গা কৰা গাহৰি নিশ্চয় চে'উৰী ‘য়েগ্,না’ এংগ্, হ'ব লাগিব। প্ৰথমে গাহৰিজনীক প'চৰাৰ “গদুম্,বাগ্,” নাচেৰে প্ৰদৰ্শন কৰিব। গাহৰিজনীৰ ঠিক বুকুৰ ফালে কটাৰীৰে ওপৰত ছাল কাটি লয়। সেই কটা অংশেদি জোতা বাঁহ ক্ৰমে ক্ৰমে ভিডবলৈ ভেদ কৰি দিয়া হয়। বাঁহ ডাল প্ৰথমে মিনম্, বৰাই সোঁহাতে আৰু বৰ পদাৰ্থীয়ে বাঁও হাতে ধৰে। তীক্ষ্ণ বাঁহ বোঁতলা গাহৰি বুকু বিদীৰ্ণ কৰি হিলাৰ গভীৰতালৈ শালি পেলাব আৰু আহত বক্ৰেদি উৰ্দ্ধত উত্ত তেজে উদ্ভৱ ভাবে চাবিওফালে ছিটিকি পৰিব, যন্ত্ৰণাকাণ্ডৰ আহত পশুৰ আত্মনাশ তল পেলাই নৃত্যত বাইজে গগণ নিনাদি “দহিঞ, পংল, কাঁচিং কাৰ্ভাং গদুম্, চাংলিন,” আৰু অন্যান্য অনমনীয় উদ্দেশ-দেৱীৰ নাম কাঢ়ি তেওঁলোকৰ সন্তুষ্টিৰ বাবে স্তুতি কৰে।

দেৱতাক লগত ডেকা, কেঁচা ডেকা

জানুৱৰ আহত হিলাৰ... ..(দেৱকলত ববুৱা)

সেই ডেজ যেন পশুৰ নহয়, সেই ডেজ যেন মানুহে নিজে বহু ফালি অনিষ্টকাৰী দেৱতা সকলৰ প্ৰতি উৎসৰ্গা কৰি সিবিলাকৰ সন্তুষ্টিৰ বাবে প্ৰাৰ্থনা কৰিছে আৰু বিনিময়ত বিচাৰিছে ডেউলোকৰ নিম্নম্ন হৃদয়ৰ দ্বাৰা আৰু অকণমান অনুকম্পা। মিচিংসকলে দেৱতাসকলক সদায় উগ্ৰ, নিম্নম্ন অনিষ্টকাৰী, আৰু ছিঞ অশ্ৰেয়শকাৰী শক্তিৰূপে কল্পনা কৰে। নিম্নম্নভাৱে পশুৰ কেঁচা ডেজ নিগত কৰি উৎসৰ্গা কৰিলেহে সেই দেৱতাসকলৰ তৃষ্ণা দূৰ হৈ মানুহক অনিষ্ট কৰাবপৰা বিবত থাকে বুলি বিশ্বাস কৰে। দেৱতাসকল তুচ্ছ হৈ যাতে গাঁওখনক নদন বদন কৰে আৰু মানুহক অকাল মৃত্যু আৰু মাৰিষ্যকৰপৰা পৰিত্ৰাণ কৰে তাৰ বাবে আকুল মিনতি জনায়। তদুপৰি গাঁৱৰ গৰু ম'হ, পথাৰ-সম্ভাৰ আদি সকলোফালে সুদৃষ্টি পেলাব লাগে বুলিও "পেতম্ পেকিনাম্" কৰে অৰ্থাৎ প্ৰাৰ্থনা জনায়। দুই তিনিটা গাহৰি সেইদৰে উৎসৰ্গা কৰাৰ পিছত বাকীবোৰ সাধাৰণ উপায়ে বধ কৰে।

প্ৰথম দিনা মিনম্‌সকলক যিমান পাৰে দলে খুৱাই-বুৱাই বং বহাইছ কৰে আৰু দলে দলে শেষত গুম্‌বাগ্‌ নাচৰ জৰিয়তে আগবঢ়াই থয়গৈ। তৃতীয় দিনা জীৱনী সকলক ভোজন কৰোৱায়। জীৱনী পদে গাঁৱৰপৰা অন্য গাঁৱলৈ বিয়া দি উলিয়াই দিয়া তিব্বোতাসকলক বুজায়। গাঁৱৰ জীৱনী য'তেই নপৰক স্বামীসহ পঃবাগ্‌ত নিমন্ত্ৰণ জনায় গৈ। কোনো জীৱনীয়ে বুঢ়ী হৈ আহিব নোৱাৰিলেও তেওঁৰ পুতেক বা নাতিয়ে আপং ভাব সহ সহযোগ কৰিবগৈ লাগিব। গাঁৱৰ জীৱনী কোন কোন গাঁৱত কাৰ কাৰ লগত বিয়া হ'ল তাৰ নিভ'ল হিচাপ ৰখা হয় আৰু নিমন্ত্ৰণৰপৰা ভুলভ্ৰমে যাতে কোনেও বাদ পৰিব নোৱাৰে তাৰ বাবে যথেষ্ট তত্ত্বাৱধান লোৱা হয়। তৃতীয় দিনা বোৱাৰী সকলৰ ভোজনৰ দিহা কৰে। বোৱাৰী মানে গগৰৰ ঐত্ৰ্য্যক বিবাহিতা তিব্বোতাকে বুজোৱা হয়। মিচিং সাজত তিব্বোতাসকল সদায় ব্যস্তভাৱে মাজত থাকে আৰু বাতিপুৰা কুৰুবা ডাকৰপৰা বাতি শোৱাৰ সময়লৈকে ডেউলোকৰ ডিলমানে আজৰি নাথাকে। সেইদিনা ডেউলোকক বহুৱা জজালৰপৰা আজবাই আনি ভোজ ভাত খোৱাৰ দিহা হয়। চতুৰ্থ আৰু পঞ্চম দিনা সাধাৰণ বাইজৰ ভোজন

পৰ' চলে। আৰাল-বৃক্ষ-বনিতা সকলোৰে হাতে হে'পাহ পলুৱাই থাকিলে পান্ন ভাব বাবে যত্ন লোৱা হয়। পঃবৰ্ত্ত চাকি জোৰা আপং পানীৰ উপৰিও বিপদল পৰিমাণৰ আপং পানী অন্য স'জ্জলিবেও চাকি কলহে কলহে যোগান ধৰা হয়। ঘাংস আৰু আপং পানীয়েই হৈছে পঃবাগ্ উৎসৱৰ প্ৰধান উপভোগ্য সজ্জাৰ। পঃবাগ্ শেষ হোৱাৰ পিছত "গদুৰ বাগ্," নাচৰ দ্বাৰা মিগম্, বৰা আৰু বৰপুৰাণীক তেওঁলোকৰ যেই কোনো এম্বৰত আগবঢ়াই থলুগৈ। সেই দিনা দুয়ো নিজৰ খবৰত এটা গাছীৰ দ্বাৰি বাইজক ভোজন দিলে আৰু এই বিৰাট পঃবাগ্ উৎসৱ পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত কিবা দোষ ঘটেই বা দান্ন জগৰ লাগিব পাৰে বুলি বাইজৰ পৰা মাজনা খোজে আৰু আগলৈ কুশলে থাকিব লাগে বুলিও আলীবাঁদ লয়।

ধিবৰ্ত্তনৰ পছত পঃবাগ্ উৎসৱ পালনতো বহুতথিনি পৰিৱৰ্ত্তনে দেখা দিছে। আদিতে মিব্ৰ বা দেওধাই সকলেই আৰম্ভণিৰপৰা শেষলৈকে উৎসৱ পৰিচালনা কৰিছিল। কিন্তু মিব্ৰৰ অভাৱ হৈ অহাৰ লগে লগে তেওঁলোকৰ ঠাই মিগম্, বৰা, বৰপুৰাণী আৰু বৰবৰাণীসকলে দখল কৰিলে।

উৰ্ধ্বাপি মিচিং সমাজত পঃবাগ্ৰৰ সদুৰ প্ৰসাৰী ভাংপৰ্য্যৰ কথা নগণ্য বুলি ধৰিব নালাগে। পঃবাগ্ উৎসৱ পাতিবৰ বাবে গাঁৱৰ সমস্ত লোকৰ একাগ্ৰতাৰ প্ৰয়োজন। গাঁৱৰ প্ৰত্যেকলোকৰ ঐকান্তিক প্ৰচেষ্টা জড়িত থাকে কাৰণে তেওঁলোক বেছি সামাজিক হৈ পৰে আৰু ব্যক্তি স্বাৰ্থতকৈ সামাজিক লক্ষ্যক বেছি গুৰুত্ব দিলে আৰু গাওঁখনৰ একতা বেছি সদুৰ হৈ পৰে। তদুপৰি গাওঁখন বৰ চহকী নহ'লে আৰু উৎপাদন যথেষ্ট নহ'লে পঃবাগ্ উৎসৱ পাতিব নোৱাৰি। কাজেই প্ৰতি পৰিৱালে উৎপাদন বঢ়াবলৈ প্ৰাণটাকি লাগি পৰে; যিহেতু পঃবাগ্ উৎসৱ হ'লে দুবং বৰঙে আলহীসকল আমন্ত্ৰণ নাথাকে; দুৰ দুৰণিৰ অঙ্গহী বঙ্গহী সকল আহি ভাবি পৰিবাৰি; তেওঁলোকক এবাট আপং পানীৰে অপ্যাৱিষ্ট কৰিব নোৱাৰিলে গৃহস্থলী ধনৰ নাম বন্ধা নপৰে। পঃবাগ্ উৎসৱটোৱেই হৈছে মিচিং সকলৰ আৰ্তিত্যা পৰামৰ্শপতাৰ ব্যাপক নিদৰ্শন। ওচৰ চুবুৰীয়া গাওঁবোৰক "মিনম্," মিচাপে

কৰাৰ ফলত তেওঁলোকৰ লগত সম্প্ৰীতিপূৰ্ণ সম্পৰ্ক সম্ভৱ
অটুট থাকে।

পঃবাগ্ উৎসৱৰ আন এটা উল্লেখযোগ্য দিশ হ'ল গাঁৱ-
পৰা বিয়্যাত উলিয়াই দিয়া জীৱনী সকলৰ সম্পূৰ্ণ হিচাপ
বখাটো আৰু তেওঁলোকক নিয়ন্ত্ৰণ কৰি অনাটো। ইয়াৰ ফলত
গাঁৱৰ মিচিং কুটুম্ব কিমান দূৰ বিয়পি পৰিল ভাৱ সংবাদ
প্ৰভোক গাঁৱৰ মানুহে জানে। জীৱনী সকলেও পঃবাগ্ৰ
সময়ত বিভিন্ন ঠাইৰপৰা আহি বহুত দিনৰ মূৰত দেখা শুনা
হৈ মূৰং ঘৰত একেলগে ভাত খোৱা কথাটো কম বোমাণ্ডক
নহয়।

পঃবাগ্ উৎসৱ মিচিং সংস্কৃতিৰ ঘাই বাহন। ইয়াত বিভিন্ন
ঠাইৰ ঢুলীয়া, পাকৈত নাচনী আৰু নামতীৰ বিচিত্ৰ সমাবেশ
ঘটে। নতুন অইনিঃতম্, নতুন সূৰ বা নতুনকৈ সৃষ্টি কৰা
ঢোলৰ ছেওৰোৰ বিভিন্ন শিল্পীৰ মাজত বিনিময় ঘটে আৰু
সোনকালে মিচিং গাওঁবোৰত ইমূৰৰপৰা সিমূৰলৈ প্ৰচাৰ হৈ
পৰে। সেই বাবে পঃবাগ্ৰ গাওঁবোৰ প্ৰাণময় হয়, কৰ্মক্ৰান্ত
মানুহক পঃবাগে দিয়ে অকুৰন্ত প্ৰাচুৰ্য আৰু শিল্পীক দিয়ে
সৃষ্টি প্ৰেৰণাৰ উদ্ভাদনা।*

পঃবাগ্

তৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম

“পঃবাগ্,” মিচিং জনজাতিৰ একচেটিয়া শ্বকীয় উৎসৱ। ই প্ৰধানকৈ ডেকা-গাভৰুৰ উৎসৱ। গতিৰে কোনো কোনো ঠাইত এই উৎসৱক “মুদ্‌ব্‌ব্‌-ম্‌ম্‌মে” অৰ্থাৎ ডেকা-গাভৰুৰ উৎসৱ বুলিও কোৱা হয়। পঃবাগ্‌ত ডেকা গাভৰুসকলে খেতিৰ ভাগৰ জোকাৰি পেলায়—অফুৰন্ত আনন্দ উপভোগ কৰে, নিজৰ কৃষ্টি সংস্কৃতিৰ পোহাৰ মেলে। সেয়েহে পঃবাগ্‌, তেওঁলোকৰ অতি আপোন, অতি মৰমৰ প্ৰাণৰো প্ৰাণৰ।

মিচিংসকল প্ৰধানকৈ কৃষিজীৱী। কৃষিয়েই তেওঁলোকৰ জীৱিকাৰ প্ৰধান সম্বল। পুৰুষ ভিৰোভা নিৰ্বিশেষে তেওঁলোকে খেতি কৰে। আহু, শালি, বাও, সবিন্নহ, মাহ তেওঁলোকৰ ঘাই খেতি। আহাৰ-শাওণ মাহত বাৰিষাৰ খেতি আহু দাই শেষ হয়। লাহে লাহে বাৰিষাৰ পানী শুকাই যায়, বাটে পোহালী মেলে—বতৰ ফৰকাল হৈ আহে। আহিন কাতিমহীয়া সম্পূৰ্ণ খৰালি হৈ পৰে। সেয়েহে আহুধানৰ নবান্ধিগ শেষ হোৱাৰ পিচত, বায় খেতি আবন্ত হোৱাৰ আগে আগে আজিৰ সময়-কণতে তেওঁলোকৰ পঃবাগ্‌ উৎসৱ অনুষ্ঠিত হয়। আনহাতে শালি বা বাওপ্ৰধান ঠাইত ভোগালি বিহুৰ আগে আগে বা লগে লগে খেতি চপাই শেষ হয়, সবিন্নহ আৰু আহু খেতিৰ আৰম্ভণি হয়। সেই দোমোজাতে খেতিয়ক ডেকা-গাভৰুসকলে অকণমান অৱসৰ পায়; সেই কাৰণেই সেইকণ অৱসৰৰ সময়তে শ্যামিপ্ৰধান ঠাইত পঃবাগ্‌ উৎসৱ পালন কৰে। খেতি চপাই শেষ কৰি অৰ্থাৎ ধানৰ নবান্ধিৰ পিচতে পতা উৎসৱ কাৰণেই অসমীয়া ভাষায় অ-মিচিংসকলে এই বিহুক নবা ছিগা বিহু কল্পি কৰ।

পঃবাগ্‌ত আছে ডেকা প্ৰমৰ অইহুতক আনন্দ, অকৃত্ৰিম স্নানিৰ বিনোদন আৰু সৰ্বসাধাৰণ পৰিৱেশৰ অপুৰ্ব আনন্দ। ওপৰে

ওপৰে চালে ই এটা নিচামতলীয়া ভোজ ভাত খোৱা আনন্দমুখৰ উৎসৱ যেন লাগিলেও ইয়াৰ অস্তিত্বনিহিত উদ্দেশ্য ভাৱপৰ্যাপন্ন। আজি কালি বহুত ঠাইত নোহোৱা হৈ গৈছে যদিও, মিচিং জনজাতিৰ গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰুৱে উৎসৱ পাতিবৰ বাবে সজা ৰাহিৰা ঘৰ আছে। সেয়ে হ'ল 'ডেকা-চাঙৰ' নিচিনা 'মুং-ঘৰ'। এক বছৰৰ আগতে মুংঘৰত ডেকা-গাভৰু গোটে খায়। ব্যস্ততা আৰু সন্মান অনুপাতে তেওঁলোকৰ মাজৰপৰা বিষন্নবৰীয়া নিৰ্বাচিত হয়। আটাইতকৈ সন্মানীয় বিষন্ন হ'ল—'মিগম্' বা 'মিগম্, বৰা'। 'মিগম্' শব্দৰ অৰ্থ হ'ল বজা; কোনো কোনো ঠাইত তেওঁক 'সোধৰ বৰা' বুলি কোৱা হয়। কোনো ডেকা-গাভৰুৱে কিবা দোষ ঘটি কৰিলে তেওঁ বিচাৰ কৰি দোষ চাই দণ্ড দিব পাৰে। তেওঁৰ যি কোনো সিদ্ধান্তই চূড়ান্ত। ডেকাসকলক পৰিচালনা কৰিবৰ কাৰণে পতা হয় 'ডেকা বৰা', গাভৰুসকলৰ কাৰণে 'তিবী বৰা', ঢুলীয়াৰ কাৰণে 'ঢুলীয়া বৰা', মানুহ খবৰাখবীৰ কাৰণে 'বাৰিক'। তেনেকৈ গাভৰুসকলক পৰিচালনা কৰিবৰ কাৰণে, গাভৰুসকলৰ ফালৰপৰা 'পাটগিৰী', 'বৰাণী' আদি বিষন্নবৰীয়া নিৰ্বাচিত হয়। কোনো কোনো ঠাইত 'বৰপোহাৰী'য়েই গাভৰু সমাজৰ শ্ৰেষ্ঠ সন্মান। বিষন্নবৰীয়া নিৰ্বাচিত হোৱাৰ পিচত দিন ধাৰ্য কৰা হয় আৰু কোন গাঁৱৰপৰা 'মিনম্' বা ডেকা-গাভৰুৰ দল নিমন্ত্ৰণ কৰা হ'ব তাৰ আলোচনা হয় আৰু সেই গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰুসকলক খবৰ দিয়া হয়। সেই গাঁৱেও তত্ৰূপ বিষন্নবৰীয়া নিৰ্বাচন কৰে আৰু যথাসময়ত নিমন্ত্ৰণ বন্ধা কৰিবলৈ সাজু থাকে। সমাজৰ নীতিমতে বিষন্নবৰীয়াসকলৰ ফালৰপৰা পঃবাগ্, উৎসৱলৈ যথাৰীতি 'আপং' দিব লাগে। নিমন্ত্ৰিতসকলে কিন্তু একো নিব নালাগে।

'মিনম্' শব্দৰ অৰ্থ মানুহক কৰা আমন্ত্ৰণ। 'মি' মানুহ, 'ম' আমন্ত্ৰণ। আমন্ত্ৰিতসকলক আমন্ত্ৰণকাৰীসকলে যথেষ্ট সন্মান প্ৰদৰ্শন কৰিব লাগে। তেওঁলোকক আমন্ত্ৰণকাৰীসকলে কেইবাবোৰো কল পুতলিৰপৰা ঢোল ভাল বজাই নাচি ৰাখি আদৰ্শ নিব লাগে। বিষন্নবৰীয়া অতিথিসকল বিশেষ সন্মানৰ পাত্ৰ। আমন্ত্ৰিত 'মিনম্' দল নিদিষ্ট দিনৰ আগতিয়া উপস্থিত

হ'ব লাগে। 'পঃবাং' ডেকা-গাভব্দৰ উৎসব হলেও বড়ো বড়োঁসকলেও বাঁতি মতে ডা-ডাঙবীয়া পোনায়—উপবিপদ্বৰক জাননী দিয়ে—গাঁৱৰ আব্দু সমাজৰ মজলৰ কাৰণে। মজল বিবল্লববীয়াজনেই উৎসবত উছৰ্গা কৰা দ'তাল গাহৰি মৰাৰ নিয়ম। গাহৰিৰ আগমঙহত কোনো ব্দু নাথাকিলে বাইজৰ উৎসব কড়কাৰ্য্য হয়। নিব্দুণী আগমঙহ গাঁৱৰ বা সমাজৰ মজলৰ লক্ষণ। গতিকে ডেকা-গাভব্দসকলে গাঁৱৰ আব্দু সমাজৰ কল্যাণৰ কাৰণে, অপায় অমজল নহ'বৰ কাৰণে উছৰ্গিত গাহৰিৰ চাবিঙ-ফালে ঢোল ডাল লৈ নাচি নাচি প'চৰাৰ ব্দুবিৰ বাতে সেই গাহৰিৰ মঙহে সমাজক ভূক্তি দিয়ে আব্দু উপবিপদ্বৰকসকলেও শান্তি পায়। গাহৰি মাৰিবৰ সময়ত আদি পদ্বৰ—'আনা দঃঞ' অৰ্থাৎ মাতৃ সূৰ্য্য আব্দু 'আব্দু পঃল' অৰ্থাৎ পিতৃ চন্দ্ৰক স্তুতি কৰা হয়।

মিনম্ ডেকা গাভব্দসকলক বিহু তলিলৈ আদৰি অনাৰ পিচৰপবাই বিহুতলি আনন্দমুখৰ হৈ পৰে। ডেকাসকলে ঢোল ডাল বজাই ভাগৰি পৰে, হে'পাহ নপলায়; গাভব্দসকল নাচি নাচি ভাগৰি পৰে, আমনি নাপায়। গোটেই দিন আব্দু গোটেই বাঁতি নাচ ধেমালি চলি থাকে। নিমন্ত্ৰণকাৰীসকলে যন্ত্ৰ ল'ব বাতে মিনম্সকলে খোৰা বোৰাত অলপো কষ্ট নাপায়, অভ্যর্থ-নাত বাতে কোনো চুটি নহয়। মিনম্সকলে যন্ত্ৰ ল'ব বাতে তেওঁলোকৰ নাচ ধেমালিয়ে সেই অঞ্চলৰ বাইজক অপাৰ আনন্দ দি থৈ যাব পাৰে। এই নবাছিয়া বিহুতেই হয় মিচিংসকলৰ কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ আদান-প্ৰদান। এখন গাঁৱৰ ঢুলীয়া আন এখন গাঁৱৰ নাচনী, এখন গাঁৱৰ 'অইনিঃডম্' আন এখন গাঁৱৰ নাচনী বাজনাৰ ছেও, নাচৰ গত, 'নিঃডম্'ৰ আদান-প্ৰদান, ভাবৰ মিলা-মিচা, আচাৰ-ব্যৱহাৰ সংমিশ্ৰণ, এনে বিনিময়ৰ ফলত গাঁও উঠে প্ৰীতিৰ বিৰাট সৌধ। বিহুৰ পিচদিনা নিৰ্ম্মমিত্তাৰে মিনম্সকলক খুৰাই ব্দুৰাই আগদিনা আদৰি অনাৰ দৰেই-আনন্দমুখৰ পৰিবেশত পুনৰ আগবঢ়াই বিদায় দিয়া হয়। মূৰংখৰ বিঙা বিঙা লাগে, হৰ' আব্দু বিবাদৰ চকুলো বাগৰি আহে। জনলৈ নানা ভাব আহে—ভাব আহে আকৌ কোঁতলা এই আনন্দ ব্দুবি আহিব। পিচৰ বছৰত হৰতো বাইজৰ ধান

চাউলৰ অৰস্বা ভাল নহ'ব। পঁচ বছৰেও হয়তো নবাছিগা বিহু পাতিব নোৱাৰিব। তাৰ মাজতে হয়তো বহুত ডেকা-গাভৰুৰ বিয়া হৈ যাব। তেনে এটা দিন হয়তো বহুতৰ মাজলৈ আকৌ ঘূৰিয়েই নাহিব।

নবাছিগা বিহুলৈ আন গাঁৱলৈ উলিয়াই দিয়া জীৱনীসকলকো বখাৰিহঁতভাৱে নিমন্ত্ৰণ কৰা হয়। জীৱনীসকল আছে, প্ৰত্যেকৰ হাততে আছে আপুৰ টোপোলা। তেওঁলোকে সভাত বহি জৰুৰী সেৱা কৰে, সমাজৰ আগবীৰ্য্য লয়। নবাছিগা বিহু উৎসৱত এইদৰেই আছে প্ৰেম-প্ৰীতি, মৰম-চেনেহ, কম'ডংপৰতা, কষ্ট-ব্যপৰাল্পতা, সমাজ সেৱা, দায়িত্ববোধ আৰু বাধ্যতাগুণ। তাতোকৈ আছে নিজৰ কৃষ্টি-সংস্কৃতিক সজীৱ কৰি বখাৰ অদম্য প্ৰেৰণা।*

পঃবাগ্

নন্দেন্দ্রৰ পামেগাম

“পঃবাগ্” মিত্ৰিঙৰ সাংস্কৃতিক বাজহুৱা উৎসৱ। ইয়াক মৃন্মূৰ্খ-স্নাঃমেৰ (ডেকা গাভৰু) দ্বাৰা পৰিচালনা কৰা হয়। এই বিহু সাধাৰণতে খেতি চপোৱাৰ পাছত অনুষ্ঠিত কৰা হয়। সেয়ে ভাদ, আহিন অথবা মাঘ ফাগুন মাহৰ ভিতৰতে পতা হয়। ইয়াৰ কাৰণেই অন্যান্য অসমীয়া মানুহে ইয়াক ‘স্বৰাহিগা বিহু’ বুলিও কব খোজে। ইয়াক এক সুন্দৰ পৰিবেশৰ মাজেদি ‘পঃনন্দেন্দ্রনাম্’ (স্তুতি নৃত্য), আদিৰে তিনিদিন অতি জাক-জমকেৰে পালন কৰা হয়। দতাল গাহৰি, আপং আদি উৎসৰ্গা কৰি আই বসুমতী, অন্নদাতা পৰম পুৰুষ ‘কাৰ্চিং কাৰ্তাং’, ‘দক্ষিণ পঃল’, ‘চেন্দ্রঃমেঃল’, আদি স্মৃতিকল্পাসকলক আৰাধনা কৰে। উদ্দেশ্য “আই বসুম্ভবা শস্যশ্যামলা হৈ ভৰি পৰক, চহা ৰাইজে সুখেৰে দিন নিয়াওক।”

এই উৎসৱ সুচাৰুৰূপে আৰু জংগলাৰে পৰিচালনা কৰিবলৈ “মৃন্মূৰ্খ-স্নাঃমে”ৰ এটি সমিতি সামূহিকভাৱে গঠন কৰা হয়। ইয়াৰ সামূহিক ব্যৱস্থা সম্পূৰ্ণ গণতান্ত্ৰিক ভিত্তিত কৰাৰ উপৰিও কাৰ্যপালিকাজনো নিৰ্বাচিত। আহোম বজাৰ যেনে দৰে ৰাজ্যাধাসনৰ সুবিধাৰ্থে বৰপাত্ৰ, গোহাঁই, বৰফুকন, ফুকন ইত্যাদি বিবস্মা আছিল এনেদৰে “পঃবাগ্”তো সবু-ডাঙৰ বিষন্নবয়ীয়া পাতি দিয়া হয়।

মিচিং ‘পঃবাগ্’ৰ বিষন্নবয়ীয়াসকলৰ উপাধিবিলাকত প্ৰায়েই আহোম বজাই অসম শাসন কৰা সময়ৰপৰা অসমীয়া নাম সোমাই পৰিল। যিয়েই নহওক, ডেকাসকলক পৰিচালনা কৰাৰ ভাৰ

কাৰ্চিং কাৰ্তাং—বিজুলী বজাপাত্ৰৰ পৰাকী

দক্ষিণ পঃল—বেলি জোন

চেন্দ্রঃমেঃল—আদিৰ পুৰুষ-প্ৰকৃতি

আপং—ভাতৰপৰা ভৈয়াৰ কৰা এবিধ পানীয় মদ।

“ডেকা বৰা.” আৰু গান্ধৰু পৰিচালনাৰ ভাৱ “তিব্বীৰবা”ৰ ওপৰত। ডেকা বৰাক সকলো প্ৰকাৰে সহায় কৰিবলৈ “চট” বৰা আৰু তিব্বীৰবাক সহায় কৰিবলৈ এজনী গান্ধৰু “বৰাণী” থাকে। সিবিলাকৰ ভলভেই বিভিন্ন সবু সূৰা বিষয়-বৰীয়া ডেকা গান্ধৰুৰ দল থাকে। “ডেকা বৰা” আৰু “তিব্বীৰবা”ই উৎসৱৰ উচ্চতম পদাধিকাৰী। বিচাৰৰ নিমিত্তে “উদাৰু” (“সোদাৰু”) (সোধানী) আৰু “উদানী” নামেৰে যথাক্ৰমে ডেকা-গান্ধৰু এহাল থাকে।

ডেকা-গান্ধৰুৰ মাজত মনোমালিন্য ঘটিলে অথবা বাদ-বিবাদ হ’লে সেই দৃ্জনই বিচাৰকৰ ভাৱ লয় আৰু মীমাংসা কৰে। সমাজৰূপা সকলৰ ফালবপৰা মাথোন যায়হে দিলে। দোষী-জনক শাৰীৰিক শাস্তি বিধানৰ নিয়ম নাই। মাথোন দণ্ড বিহিব পাৰে। -সাধাৰণ দণ্ড হিচাপে ৰূপ এটকা, মতা কুকুৰা এটি আৰু একলহ আপং লয়। গুৰুতৰ অপৰাধীৰ দণ্ডগুণ বা তিনিগুণ লোৱা নিয়ম আছে। এই বিচাৰ সকলোৰেই মানি লবই লাগিব। কোনোৱে মানি নললে “There are no courts of law, no Punishment, no jails. The only penalty is public disapproval. A man who rebels against customs will be isolated and considered as “Outsider” or outcaste. This is a sort of social boycott.” এই নীতি মিচিংৰ পঃবাগতো সম্পূৰ্ণ দেখা যায়। সমাজ জোহী লোকক অথবা সমাজৰ নীতি নিয়ম মানি নোলোৱা, নিয়ম ভংগকাৰীক সমাজচ্যুত কৰা হয়।

উৎসৱত অতিথিক অভ্যর্থনা কৰিবলৈ এজন “মিনম্, বৰা” (অতিথি বৰা) থাকে। অতিথিক সকলো প্ৰকাৰে পৰিচৰ্যা কৰা, খোৱা বোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰা আদি তেৰেই কৰি দিব লাগে। অনুষ্ঠানৰ আলোচনাৰ বৈঠক ৰহিব লগীয়া হ’লে “মুৰং” (বাজহুৱা ঘৰ) ঘৰত বহে আৰু থা-থবৰ দিবলৈ এজন “বাৰিক” (দুত) থাকে। কোনো বিষয়বৰীয়াই আলোচনা চক্ৰলৈ অথবা কান্ধলৈ অহা পলম কৰিলে “টেকেলাব” বাবা হাজিৰ কৰোৱা হয়। আবশ্যক হ’লে “টেকেলাই” শাৰীৰিক শাস্তিও প্ৰয়োগ কৰিব

পাবে। এনে ক্ষেত্ৰ ডেকাহে প্ৰান্ধবোৰ উৎসৱত টেকেলা ছোৱা দেখা যায়; কোনো কোনো ঠাইত অৱশ্যে 'অৰুংগ'ও (গাভৰু টেকেলা) সূৰীয়াতকৈ বখাৰো নিম্নম আছে।

এই উৎসৱ পালন কৰিবলৈ জাক জমীয়া ধৰণৰ এটি ঘৰ নিৰ্মাণ কৰা হয়। এই ঘৰকেই 'মুৰং' ঘৰ (বাজহুৱা ঘৰ) বোলা হয়। এই উৎসৱ সাধাৰণতে বৃদ্ধবাবে আৰম্ভ হয় আৰু শূদ্ধবাবে শেষ হয়। কিন্তু কোনো কোনো ঠাইত পাঁচ দিন পৰ্য্যন্ত একেবাহে পালন কৰা দেখা যায়; বিশেষকৈ ডাঙৰ গাওঁবোৰত।

প্ৰথম দিনা ডেকা বৰা আৰু তিৰীবৰাক মুৰং ঘৰলৈ আদৰি আনে। সেই নিশা সামাজিক ব্যৱস্থানুসায়ী ডেকা বৰা আৰু তিৰীবৰাই উৎসৱত আপং দিয়া নিয়ম আছে। ইয়াৰে অতি আড়ম্বৰে "উই বাঙাম্"লৈ (দেৱতা সকললৈ) স্তুতি কৰে। আগেয়ে মিবুৰ ঘাৰাহে পৌৰোহিত্য কৰা হৈছিল যদিও ক্ৰমে এই নীতি বাদ দি অহাও দেখা গৈছে।

দ্বিতীয় দিনা বৃহস্পতিবাবে অতিথিসকলক সন্মানেৰে সৈতে আদৰি আনি "মুৰং" ঘৰত বহুৱায়। সেইদিনা বেচ খোৱা বোৱা হয় আৰু আবেলি অতিথি সকলক বিদায় দিয়ে। তৃতীয় দিনা শূদ্ধবাবে গাঁৱৰ ৰাইজৰ মাজত খোৱা বোৱা হয়। যি গাঁৱত এই বিহু পাতে সেই গাঁৱৰপৰা বিয়া দিয়া জীয়েকী সকলকো প্ৰায় দুই তিনি সপ্তাহৰ আগৰপৰাই নিমন্ত্ৰণ জনোৱা হয়। এই বিলাকৰ প্ৰতি গৰাকীয়েই নিজৰ গিৰীয়েকৰ সৈতে আপত্তৰ টোপোলা অনাৰ বাহিৰেও অস্ততঃ দুজনী গাভৰু ছোৱালী আৰু দুজনকৈ ডেকা লগত আনটো নিম্নম।

আনহাতে যোঁতলাই বিহু পাতিবৰ মানসে মৃন্মূৰ্খ্যস্বৰ্গ্যমে অনন্ধান গঠন কৰা হৈ যায়, ভেতিয়াৰপৰা, যোঁতলালৈকে উৎসৱ পতা নহয়, ভেতিয়ালৈকে মাক বাপেকে কোনো গাভৰু ছোৱালীকেই বিয়া দিব নোৱাৰে। অৱশ্যে বিষয়-ববীয়া সকলৰ ক্ষেত্ৰতহে এই নিম্নম বৰকৈ প্ৰচলন আছে। জমীয়া সমস্যাৰ পৰি কেনেকৈ বিয়া দিব লগীয়া হ'লেও অনন্ধানৰ পৰামৰ্শ প্ৰথমে লব লাগিব। কিন্তুো বিয়াৰ সকলোবোৰ কাম "মৃন্মূৰ্খ্য-স্বৰ্গ্যমে" ঘাৰাহে সমাধা

কৰিব লাগে। গভিৰে সিহঁতে বিপ্লৱ প্ৰস্তাৱ অনিৰ্দ্দণ্ড কাললৈ স্থগিত ৰাখিব পাৰে। যদিহে এজনী ছোৱালী সেই সময়লৈ গাভৰুৰ প্ৰথাৰে বৈবাহিক সূত্ৰত আৱদ্ধ হয়, তেতিয়া পাছত এনে উৎসৱত অথবা মাকৰ ঘৰলৈ ঘূৰি আহোঁতে ইচ্ছামতে দ'ঙ বিহিব পাৰে। এনেকুৱা কাৰ্য্য কৰা মানে পঃবাগ্ৰ বিষয়-ববীয়াক অপমান কৰা বুলি বিবেচিত হয়।

বিষয়-ববীয়া সকলৰ মজুৰি নাই। বৰং সেইসকলে আপং, চাউল, কুকুৰা বোছকৈহে অনুষ্ঠানক প্ৰদান কৰিবলগীয়া হয়। অনুষ্ঠানৰ উচ্চতম পৰ্য্যায়কাৰী হিচাপে ডেকা-ববাই প্ৰচলিত ৰীতি অনুযায়ী আৰু সন্মানৰ প্ৰতীক স্বৰূপে আচুতীয়াকৈ “আপং” আৰু “মাংস” আগ ভাগ পায়। বিহুত সাধাৰণতে আপঙৰ ব্যৱহাৰ বৰ বোছ। অনুষ্ঠানৰ টকা পইচাৰ বাবে “মুন্সুৰ-মাংসে” অনুষ্ঠানে সামূহিক ভাৱে গাঁৱৰ গণ্য মান্য লোকৰ প্ৰতি ঘৰে ঘৰে কাম কৰি দি (আগতীয়াকৈ মাননী বুলি ডেকা গাভৰুৱে ধান দাই দিলে বা তেনে কামত সহায় কৰি থক) সমস্যাক সমাধান কৰে। আন ফালে বহাগ বিহুত হুচৰি গাই পোৰা টকাৰ প্ৰায় সবহ ভাগ পঃবাগ্ৰ কাৰণে জমা ৰাখে। তদুপৰি অনুষ্ঠানে গাঁৱৰ প্ৰতি ঘৰে কিমানকৈ টকা, আপং, চাউল দিব লাগিব নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিব। গাঁৱৰ “গাম্” বা গাওঁবুঢ়াই এনে ক্ষেত্ৰত সাধাৰণতে ভিৰীবৰা আৰু ডেকাবৰাৰ সমানে বা বোছকৈ বৰঙণি দিব লাগে।

পঃবাগ্ৰ কেইদিনৰ দিনৰ ভাগত বিভিন্ন ধৰণৰ বিহু হয় আৰু আবেলি “মিবু”ৰ (দেওধাই) দ্বাৰা পৰিচালিত পূজা-পাতল, তাৰ আনুষ্ঠানিক ৰীতি-নীতি আৰু “মিবু আঃবাঙৰ” (পুৰোহিতৰ বাণী) জৰিয়তে প্ৰকাশ পোৱা সৃষ্টি পাতনিৰ আখ্যান আৰু বিশ্বাস আদিৰ কথা বুজাই দিয়া হয়। ‘মিবি’ৰ মতে ‘চেদ-বাঃবু’ আৰু ‘মোঃল নাঃনী’ ই প্ৰথম মানুহৰ সৃষ্টি কৰ্তা। এই কাৰণে “চেদ-বাঃবু” আৰু “মোঃল নাঃনী”ৰ নাম গুৰু বিভিন্ন ৰাজহুৱা পূজা-উৎসৱ আদিত প্ৰথা আৰু ভাৱে উল্লেখ কৰে। নিশাৰ উৎসৱত ‘মিবু’ৰ (দেওধাই) নামকৰ্ত্ত ডেকা-গাভৰু সকলোৱে মিলি শাৰী পাতি হাতত ধৰা ধৰি কৰি সন্মুখৰে গান—

“দাব্‌মি চিঃভুঙী ত্‌ব্‌ম্বীক ত্‌ব্‌ম্বাঙান্ন
কম্বং আপ্পনা বেম্প্‌ক বোন্নান্ন”

ভেটিন্‌না বংবিবন্তব ফুলাম বিহা মেখেলা ‘বিবি গাচেঙ’, ‘গন্‌ব উগন্‌’, ‘গাপা গাবে’ ইত্যাদি নিজৰ জাতীয় সাজ পোছাক পিন্ধে। বিহু যদিও “ম্‌ম্‌ব্‌ব্‌, স্নাঃমে”ৰ দ্বাৰা পৰিচালিত তথাপি ল’ৰা-ছোৱালী, ডেকা-গাভৰু বঢ়া-বঢ়ী সৰুজোৰে অংশ গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। ইয়াত ভেদা-ভেদ জ্ঞান অথবা ধনী-দুখীয়াৰ প্ৰভেদ নাথাকে। ধনী-দুখীয়া নিৰ্বিশেষে সমানে উৎসৱত অংশ গ্ৰহণ কৰে আৰু অৰ্থাৎ “ম্‌বং” ঘৰলৈ অহা-যোৱা কৰিব পাৰে। পাণ্ডাভ্য “বনফাল্লাব” (Bonfire) উৎসৱ নীতিৰ আৰু উল্লেখ্যৰ লগতো পঃবাগ্‌ৰ কিছু সাদৃশ্য থকা যেন বোধ হয়। বনফাল্লাব উৎসৱৰ অন্তৰ্নিহিত নীতিৰ লগতে সৰু মিলাই পঃবাগ্‌কো ক’ব পাৰি “There is no distinction of rich and poor, high and low, old and young. All class barriers shattered on those days and thus the festival is the most democratic one and a big unifying force.”

পঃবাগ্‌ৰ তাৎপৰ্য্য মিচিং সমাজৰ কাৰণে বৰ গভীৰ। আনে ইয়াৰ গদ্বদ্‌ উপলক্ষি অথবা তাৎপৰ্য্য ম্‌ল্যাহীন বঢ়লি আখ্যা দিলেও বা উপলক্ষি নকৰিলেও মিচিং মায়েই ইয়াৰ গদ্বদ্‌ উপলক্ষি কৰিব। তাৰ বাবেই ইয়াক এনে বঢ়লিও কব পৰা যায়—
It has a special significance for formers (Miri-people) as it marks the ending of the harvesting season and they forget their difference and meet each other and are received with flesh and “Apong” (wine).

ইয়াৰ বাবেও এই উৎসৱে মিচিঙৰ কৰ্মক্ৰান্ত জীৱনলৈ আনে অপৰিস্ফুট আনন্দ আৰু সামূহিক জীৱনত ভেদেৰে বৰঙণি বোগান্ন। “The festival serves as a great tonic

---

বিবি গাচেঙ—চান্দৰ কাপোৰ।

গন্‌ব উগন্‌—ধুতি।

গাপা গাবে—চাবৰ।

for the Miri people, it clears away the rust of the soul. Man also finds in this festival an outlet for his melancholy instincts. The rural folk seen to surpass their counterparts in urban areas in marry making and dancing which go on for several days."

আদিতে এই উৎসৱ প্ৰতিবছৰে প্ৰতিখন গাঁৱত পতা নিয়ম আছিল। কিন্তু আজি কালি দুই তিনি বছৰৰ অন্তৰে অন্তৰেহে সৰহখিনি মিচিং গাঁৱে পতা দেখা যায়।

এই উৎসৱত সাংস্কৃতিক নৃত্যগীতৰ পৰিবেশ বোছকৈ পৰিলক্ষিত হয়। কৃষিজীৱী মিচিং জাতিৰ একালত কৃষিয়েই আছিল প্ৰাণ। পথাৰৰ পকাধান মূঠিত ভুড়ালত জন্মা বথাৰ অন্তত কমক্ৰান্ত শাৰীৰিক অৱকাশ দিবলৈ কৰা চেণ্টাৰ ফল স্বৰূপেই পঃবাগ্ৰ সৃষ্টি বুলিব পাৰি। মিচিঙৰ এই উৎসৱ কিমান আনন্দৰ, কিমান আপোন হ'ব পাৰে! এই কাৰণেই পঃবাগ্ৰ তাৎপৰ্য্য বৰ গভীৰ। বজনীকান্ত বৰদলৈদেৱে "মিৰি জীৱৰী"ত "নবাছিগা" বিহু সম্প্ৰদেহ এঠাইত প্ৰশংসা আব্দু সহানভূতিৰ সূৰত মন্তব্য কৰিছে "মোৰ আজলী "মিৰি জীৱৰী" য়ে আজিকালিৰ নব্য ধৰণেৰে বঙলা গান গাবলৈ নিশিকিলে, দুখ লাগিলে তাই আধা ভঙা অসমীয়া মাতেৰেহে মাথোন সামান্য সামান্য বিহু নাম গাব জানে।" আন এঠাইত কৈছে "নবাছিগা বিহু আহিলে তাই (মিৰি জীৱৰীয়ে) 'দাদাম বনেং বনেং দাদিং...'"

"পেকামা কামদাঙা কলপি কলপি" ইত্যাদি নাম গান। বৰদলৈদেৱৰ এই মন্তব্য প্ৰায়েই সত্য। বঙলা নেগান। কিন্তু অকল অসমীয়া বিহুগীতহে গান বুলি কলেও ভুল হ'ব। বাজহুতা অনুষ্ঠানবিলাকত প্ৰায়ে নিজা দোৱানৰ "নানেম বাৰী" (অইনিঃতম) গান। অৱশ্যে বিৰাট অসমৰ বিশেষ অংশ মিচিঙৰ অইনিঃতমত অসমীয়া শব্দ সোমাই পৰাটো স্বাভাৱিক। একালত এই বিহু আছিল অতি পৰিৱ আব্দু নিকা। অ'ব ত'ব কেজাল

বাবে বঙলা সংস্কৃতিৰ মিশ্ৰণ নাছিল। কিন্তু সময়ৰ দাবী সকলো সংস্কৃতিতে পৰে; পৰা দৰ্কাৰো।

পঃবাগ্, অসমৰ কৃষি সংস্কৃতিৰ এসংস্কৃতি। জনজাতিৰ এনে সংস্কৃতিৰ শাখা-প্ৰশাখাৰ সংস্কৃতিৰ সমষ্টিয়েই হ'ল সমগ্ৰ অসমৰ সংস্কৃতিৰ বৰ সংস্কৃতি। গতিকে ইয়াক জীয়াই ৰাখিলে অসম-সংস্কৃতিৰ বৰনৈখন সবল আৰু শক্তিশালী হ'ব।*

---

* “আমাৰ জীভিমিহি”ত প্ৰকাশিত। ২য় বছৰ, ৫ম সংখ্যা।

পৃথ. ১৮৮৩ নং, জামুগাৰী, ১৯৬১ চন।

আলিলাই ল্গাং : ইয়াৰ বৈশিষ্ট্য

চুৰ্গা বেগন

আলিলাই ল্গাং মিচিং সমাজৰ এটা প্ৰধান উৎসৱ। দৰ্গা পংল (বেলি-জোন) উপাসক মিচিং সমাজে জন্মদাত্ৰী বসুমতী আইকো সদায় শিৰত লয়। যিয়ে মানুহক, জীৱিকাৰ কাৰণে এমুঠি অম্বৰ যোগান ধৰে তেওঁৰে আমাৰ আই পৃথিৱী। তেওঁ চিৰপুঞ্জ। এয়া ল্গাঙৰ প্ৰাথমিক উদ্দেশ্য। বসন্ত ঋতুৰ আগমনত যেন গোটেই পৃথিৱীতে এক সজীৱতা দেখা দিয়ে। সেই কাৰণে মিচিং সমাজৰ এই উৎসৱটো ফাগুন মাহৰ প্ৰথম বৃদ্ধবাৰত পাতে। বৃদ্ধবাৰটো মিচিং মানুহৰ কাৰণে পবিত্ৰ আৰু মঙ্গলৰ দিন। বৰ্তমানে ৰাজ্যিক চৰকাৰেও মিচিঙৰ পবিত্ৰ উৎসৱটো বা 'আলিলাই ল্গাং'টো এটি মিচিং সম্প্ৰদায়ৰ স্থানীয় উৎসৱ হিচাপে সন্মান কৰি চৰকাৰী বন্ধৰ দিন হিচাপে ঘোষণা কৰিছে।

'আলিলাই ল্গাঙ'ৰ অৰ্থ হ'ল 'আলি' মানে শস্য বা কঠীয়া, 'আংয়ে' মানে ফল (আলি-আংয়ে=আলিলাই), 'ল্গাং' মানে শস্য সিঁচাৰ প্ৰথম দিন বা কঠীয়া সিঁচাৰ দিন আৰু তিনিটা শব্দৰ একত্ৰত অৰ্থ হ'ব 'শস্য সিঁচাৰ প্ৰথম দিন'। আগন্তুক বছৰৰ কাৰণে আজিয়ে প্ৰথম শস্য আই বসুমতীত (মাটিত) সিঁচিব। মাটিৰ বুকুত থাকি সেই শস্য যাতে নষ্ট নহয় আৰু সেই শস্যক পোক-পৰুৱা, বনৰীয়া জীৱ-জন্তু আৰু প্ৰাকৃতিক দুৰ্ভোগে যাতে অনিষ্ট নকৰে, তাৰ কাৰণে মাতৃ বা ধাত্ৰী আৰু পূৰ্বপুৰুষসকলৰ ওচৰত প্ৰণতি জনাবলৈ পতা উৎসৱ। দৰাচলতে এই 'আলিলাই ল্গাঙ'ত আহুদানৰ খেতি আৰম্ভ কৰা হয়। এই খেতি মিচিং মানুহে পূৰ্বতে বা বৰ্তমানেও জন্ম খেতি পদ্ধতিৰে কৰে। অকল আহুদানেই সিঁচে এনে নহয়, তাৰ লগতে 'এঙে' (ককু), 'ডাপা' (কোমোমা), 'মুৰ্চি' (জলকীয়া), 'ডাকে' (আদা), 'আঙু' বা 'আলি' (কাঠ আলু),

কপাগ, (কল) ইত্যাদি আৱশ্যকীয় শস্য আৰু গুৰুটি যোৱা হয়।

‘আলিঙ্গাই ল'গাওঁ’ৰ দিনা পদুৰাতে ঘৰৰ আই গৃহিণীয়ে পথাৰৰ এচুকত কোৰেৰে নতুন শস্য সিঁচা আৰম্ভ কৰে। তেওঁ শস্য ছটিয়াই দি কোৰেৰে মাটিৰ ওপৰৰ কোমল অংশ আনি এই ‘পেনাম্’ (বচন) কয়—

(১) ‘উপাকা, গুৰুচিন্, গাম্‌মাঙা তল বল লাংকা।
চিল তাগ্‌লিং তাংঙক দপা তুপানামাম্, চিদ্‌দং। অগান্,
আংবেনাম্, কগংমাংগম্, বিচুয়েকু।’

(২) ‘কুম্‌দাং বৃংঙঙা কাংত তাত্‌তলাংকা, চিনা য়গ্‌না
তাংত স্লাংগ নল্‌তা কাংলা-তাদ্‌লাংকা।’

(দুখ আপদবোৰ, বিফলতা আৰু বাধা বিঘিনিবোৰ ইল্লাব পৰা চাৰিও ফালে অঁতৰি যোৱা, আজি প্ৰায় মহ বছৰৰ পৰা-লগীয়া শস্য সিঁচা আৰম্ভ কৰিছে। নিছলা, দুখীয়া, খোজনিয়া, মগনীয়াক দান দিয়। ঘৰৰ লক্ষ্মীদেৱী বা মঙ্গল বাখোঁতাই দৃষ্টি ৰাখক, মৃত আতা মাতা, পূৰ্ব-পূৰ্বৰ সকলো শস্যবোৰ ৰখি-ডাখি দিছে যেন।)

“উই মচাক্” (পূজা আয়োজন আৰু পালন) :— ‘আলিঙ্গাই ল'গাওঁ’ৰ কাৰণে মাহেক, পষেক বা সপ্তাহৰ আগতে নিত্য খাদ্য সামগ্ৰীবোৰ গোটেই থয়। অৰ্থাৎ ‘ল'গাওঁ’ৰ কাৰণে ‘আপং’ প্ৰায় এমাহৰ আগতে বেলেগাই যতনাই থয়। ইয়াক এনেদৰে ৰখা হয় যে যাতে কোনো ৰকমে অপৰিহা নহয়। সপ্তাহ বা পষেকৰ আগতে প্ৰতি পৰিয়ালৰপৰা এজনকৈ পদুৰুষ মানুহ ‘দম্’ (মাছ মাংস) ‘আপ্‌তা’ (চিকাৰ) কৰিবলৈ যায়। এই চিকাৰ দৰাচলতে সমজুৰাৰ বাবে কৰে, পিচত ভাগ পাতি লয়। চিকাৰত পোৱা মাছ মাংসবোৰ শুকান কৰি অনা হয়। শুকান মাছক ‘ঙচান্’ আৰু শুকান মাংসক ‘দন্‌চান্’ বোলা হয়। ঠিক তেনেকৈ প্ৰতি পৰিয়ালৰ ভিতৰে মানুহবোৰেও এমাহৰ আগতে ‘আম্‌কেল্’ বা ‘আম্‌পি’ (বৰা ধানৰ) ‘আম্‌বন্’ (চাউল) ‘তাক্’ (আদা) ‘ম্‌ব্‌চি’ (জলকীয়া) আদি লাগতিয়াল আ-মজলা যতনাই থয়। ‘ল'গাওঁ’ৰ প্ৰায় দ্বাদশৰ আগতে এই ‘আপ্‌তা’লৈ বোৱা মানুহবোৰে পাত এৰোজা লৈ থকলৈ আহে। এইখিনিতে উল্লেখ কৰিব পাৰি যে

এনে চিকাৰ কৰা বা উৎসৱ আয়োজনৰ কাৰ্য্যকলাপবোৰ গীত, নৃত্য আৰু আকাৰ ভঙ্গীৰে 'ল'গাং চঃমান'ত (ল'গাং বিহুত) দেখুৱাব পাৰে। তাৰে ভিতৰত 'আপ'তালৈ আহ্বান কৰা আৰু মাছ ঘৰা, খেন্দু ক'ড়েৰে পহু ঘৰা নৃত্যবোৰ উল্লেখযোগ্য। 'ল'গাঙ'ৰ পুৱাই ঘৰৰ জীয়াৰী বোৱাৰীসকলে গা-পা ধুই লৈ পুজাৰ বা উৎসৱৰ কাৰণে অনা খাদ্য সামগ্ৰীবোৰ বন্ধা বঢ়াত লাগি যায়। 'ল'গাঙ'ৰ কাৰণে 'আম্পি' বা আম্কেল, (বৰা) চাউলৰ সৰু সৰু টোপোলা কৰি বাম্বি ৰাখে আৰু দবাচলতে এই উৎসৱৰ কাৰণে 'পঃব আপং' (ছাইমদ)হে ব্যৱহাৰ কৰে। খুকান মাছ আৰু তাকে (আদা) মিহলাই এবিধ চাটনি তৈয়াৰ কৰে, তাক 'তঃম্' বোলে। তাৰ উপৰিও মাছ বা মাংসৰে আঞ্জা ৰাখে। এইবিলাক সকলো খাদ্য তৈয়াৰ হোৱাৰ পিছত ঘৰৰ পিচফালে এডোখৰ ঠাই কোৰেৰে পৰিষ্কাৰ কৰি এটি সৰু আলিৰ -নিচিনাকৈ মাটি উঠায়। উক্ত আলিৰ ওপৰত পাতেৰে সৰু সৰুকৈ বাটিৰ নিচিনাকৈ এটা ঘৰৰ কিমান উপৰিপুৰুষ বা মানুহৰ মৃত্যু হৈছে তাক হিচাপ কৰি এই বাটিবোৰ সজোৱা হয়। যিবিলাক পূৰ্ব পুৰুষ বা মানুহৰ কেঁচাকৈ অৰ্থাৎ কোনো জৰ বেমাৰ নোহোৱাকৈ মৃত্যু হৈছে তেওঁলোকৰ কাৰণে বেলেগাই বা অন্যভাৱে ঠাই কৰি দিয়া হয়।

'ল'গাঙ'ৰ দিনা ঠিক দুপৰীয়াৰ পিচতে উল্লেখ কৰা মাটি ডোখৰত 'উবম্, আপিন্' (প্ৰেতাআলৈ জলপিণ্ড) দিয়া কাম ঘৰৰ মূখীয়া বা পুত্ৰ সন্তানে কৰে। 'উবম্, আপিন্'ৰ অৰ্থ হ'ল 'উবম্' মানে দেও বা প্ৰেতাআ, আপিন্-মানে ভাত। উল্লিখিত পাতেৰে সজা সৰু সৰু বাটিবোৰত 'পঃব আপং (ছাইমদ) ঢালি দি আৰু 'আম্কেল' বা 'আম্পি' (বৰা) চাউল ছটিয়াই দি 'পেনাম্' (বচন) আৰম্ভ কৰে। এই বচন মৃত উপৰি পুৰুষসকলৰ নাম কাঢ়ি গাই যায়। অৰ্থাৎ এঘৰত যদি মেষ্তন, নামৰ বৃদ্ধা ককা আছিল তেন্তে তেওঁৰ নামেৰে এইদৰে ক'ব

(১) "চিনা, চিল ভাঙত মেষ্তন, নম্, দুভাগলক কী পুত্ৰনাম্, জেব্,নাম্, লগা দদ তঃদপা আম্কেল, আম্,ব্,নালাং পঃব আপঃলক, উবম্, আপিন্, বিল্,নোকা।"

(২) ‘কুম্ভাং বৃহত্তী আইণা বৃহত্তীকা, অকুম্ভাং, আবাণ্ডাং, আচাং, বিঃবি মত্তীকা, উবম্, আপিন্, বিয়াঃ জাম্, না মঃমাঃলাংকা ।’

(এয়া আৰ্জি ককাদেউতা স্মেতন, ! তোমাক বছৰৰ উপাদান
 আৰু উন্নতিৰে থাব পিবৰ কাৰণে বহা চাউল আৰু আপঙেৰে
 জল পিন্ধ দিছোঁ।

গোটেই পবিত্রাঙ্গল ওচব চুব্বাৰীয়াৰ সৰু জাতিৰে থাকিবলৈ
 দিয়া অৰব মানুহক কুশল মন্ত্ৰেৰে থাকিবলৈ জাতি দিয়া আব্দ
 জলপিণ্ড দিয়া নাই বুলি নেভাৰিব।।)

ঠিক সেইদৰে সকলো মৃত উপবিপ্লৱৰ নাম কঢ়ি
'উষ্ম আপিন,' বা জলপিণ্ড দিয়া কাম সমাধা কৰা হয়।

‘ল’গাঙ’ৰ দিনা প্ৰায় আবেলি দুই বা তিনি বজাবপৰা খোৱা আৰম্ভ কৰে। এই কামো এটি নিয়মৰ দ্বাৰা আৰম্ভ কৰা হয়। যেনে গাঁৱৰ মূৰব্বী ঘৰৰ বা ‘গাম’ৰ ঘৰৰপৰা যেতিয়ালৈকে ‘লাঠনং’ বাৰ্’বাং’ (এবিধ থালৰ আকৃতিৰ বাদ্য যন্ত্ৰ) নেবাজে তেতিয়ালৈকে কোনেও কাৰো ঘৰত গৈ খোৱাবোৱা আৰম্ভ কৰিব নোৱাৰে। ‘লাঠনং’ বাৰ্’বাঙ’ৰ ধ্বনিয়ে উৎসৱ আৰম্ভ আৰু ভোজন আৰম্ভৰ সংকেত দিয়ে। এই ‘লাঠনং বাৰ্’বাং’ বজোৱাৰ পিছতহে প্ৰতি ঘৰৰ মূৰব্বী-জনক এবাটি আপং, এটি পুৰাঙৰ টোপোলা (আম্পি ভাতৰ টোপোলা) দিয়ে। তেতিয়াই প্ৰথমে ঘৰৰ মাজত খোৱা আৰম্ভ কৰে।

তার পিছত ম'জিং বাবু' (বুঢ়া-দলৰ বাবিক) জনে গাঁৱৰ সিটো মূৰবপৰা ঐতি 'ম'জিং' (বুঢ়া) সকলক ঘাতি লৈ যায় আৰু আনটো মূৰব পৰা খোৱা ৰোৱা আবশ্য কৰে। প্ৰত্যেক ৰবৰ বুঢ়া মানুহজনে এই দলত যোগ দিয়া নিম্নম আছে আৰু কৰিব লাগে। তেওঁলোকে খোৱা আবশ্য কৰাৰ আগতে 'আপং আপিন্,' (আপং ভাত) 'আমং আচি' (মাটি পানীক) অৰ্থাৎ বসুমতী আইক প্ৰথমে দান দি এই 'পেনাম্,' (বেচন) কৰ—

(੨) “ਚਿਨਾ, ਚਿਨ ਵਾਸ਼ਨਾ-ਪ੍ਰਨਾ, ਚਿਨਾ-ਸ਼ਬ ਨਜ਼ਦ, ਆਪ-ਪ੍ਰਭਾਸ, ਕੁਭਾਸ, ਕਮਾਨ, ਕੁਭਾਨ, ਕੁ ਵਿਪਾਸ਼ਨ” ।

(২) “অকুৰ, আৰাঙাম্, আইমভইকা, আব্গ, আচিঙাম্, আইমভইকা, ল্গান্, কামচুং চাং চঙম্, ক আঃমভইকা” ।

অসমীয়াত এই দৰে হ’ব (এয়া আজি সৃষ্টি কৰ্ত্তা, মাটি পানী, ভোম্বালোক সকলোকে বছৰেকীয়া উৎসৱৰ খোৱা বস্তুৰ পৰা প্ৰথম ভাগ দিছে” ।

ঘৰৰ সকলোকে কুশলে বাখ্ৰা, খেতিবাতি ভাল হবলৈ দিগ্ৰা, অহা বছৰলৈ দ্ৰুই তিনিটা ভ’ড়াল হোৱাকৈ ধান পাবলৈ দিগ্ৰা ।)

ঠিক সেইদৰে ব্ৰুতা মেথা সকলৰ পিছত আদহীয়াবোৰে, তাৰ পিছত ডেকাদল আৰু গৰখীয়া বা সব্দ সব্দ ল’ৰা-ছোৱালীবোৰে ইটো ঘৰপৰা সিটো ঘৰলৈ গৈ খোৱা বোৱা কৰে আৰু ভাতৰ টোপোলা গ্ৰহণ কৰে । তেওঁলোকেও ব্ৰুতা সকলৰ দৰে আগত উল্লেখ কৰা ‘পেনাম্’ (বচন) খোৱাৰ আগতে গান্ ।

সেইদৰে সেইদিনা গোটেই নিশা গাঁৱত প্ৰতি ঘৰৰ খোৱা বোৱা কাম সমাধা কৰে । ঘৰৰ জীয়েকী বোৱাৰীসকলে সেইদিনা কোনেও কাৰো ঘৰত ল’গাং খাবলৈ নেযায় ; যিহেতু তেওঁলোকে আলহী বা নিমন্ত্ৰিত সকলৰ অভ্যাৰ্থনাত ব্যস্ত থাকিব লগাত পৰে । ল’গাং চঃমান্, (গীতমাত আৰু নৃত্য) ‘আলিয়াই ল’গাঙ’ৰ গীত-মাতবোৰ অন্য উৎসৱ বা বিহু অৰ্থাৎ মাঘ আৰু বহাগ বিহুৰ গীত মাত আৰু নৃত্যৰ পৰা বহুত বেলেগ । ‘ল’গাং চঃমান্’ মিচিং সমাজৰ একমাত্ৰ সম্পূৰ্ণ কলা, সংস্কৃতিৰ প্ৰকৃত উৎপত্তি স্থল । গীতৰপৰা আৰম্ভ কৰি নৃত্য, ঢোলৰ ধ্বনি পৰ্য্যন্ত বহুল ভাৱপৰ্য্য আছে । পৰম্পৰাগত মিচিং সমাজৰ কৃষ্টিহে ইয়াত বিশেষকৈ পৰিলক্ষিত হয় । ‘ল’গাঙ’ত গোৱা গীত, নৃত্য, বজোৱা ঢোলৰ ছেও এইন উৎসৱত পৰিবেশন কৰা নহয় । ঢোলৰ মাত শুনিলে নিশ্চিত হ’ব পাৰিব যে আজি আম্ৰক গাঁৱত ল’গাং হৈছে । পূৰ্বাৰ কালত ‘ল’গাং’ উৎসৱ বেলেগ বেলেগ গাঁৱে বেলেগ বেলেগ দিনত অৰ্থাৎ বৰ্ত্তমানৰ নিচিনা একে দিনে পড়া নাছিল । অন্য এটা বিশেষত্ব হ’ল যে ‘ল’গাঙ’ৰ বাহিৰে ‘জাংনং বাব, বাং’ (ঐবধ আৰু আৰ্কাভৰ বাদ্য যন্ত্ৰ) ‘চঃমান্’ (বিহুত) বজোৱা নহয় । এই জাংনং বাব, বাংবোৰ, ঢোল জালৰ ছেৰে ছেৰে বজোৱা হয় ।

(১) গদম্,বাগ্, গদম্,বাগ্, কেফন্,লক্, গদম্,বাগ্, কেফন্,চি-চিন্, গদম্,বাগ্, গদম্,বাগ্, বাগ্, ।

(২) গদম্,বাগ্, গদম্,বাগ্, আগিন্, আগিন্, গদম্,বাগ্, গদম্,বাগ্, বাগ্, ।

এইয়া 'হ'ল 'ল'গাং চঃমান'ৰ ঢোলৰ প্ৰথম ছেও । ইল্লাব অৰ্থ এইদৰে হয় বদলি মিচিং মানদহে ভাবে -

গদম্,বাগ্, ঢোলৰ ধ্বনি বা মাত ইপিনেও গদম্,বাগ্, সিপিনেও গদম্,বাগ্, অৰ্থাৎ গদম্,বাগ্, ধ্বনিয়ে চাৰিওফালে প্ৰতিধ্বনিত হৈছে ।

অতীতৰ গদম্,বাগ্, আজি আমি পুনৰ পালন কৰিছোঁ ।

ঠিক তেনেকৈ—দন্, দন্, পাক্, পাক্, বাব দন্, পাক্,

দন্, দন্, পাক্, পাক্, দাং দন্, পাক্,—ইত্যাদি ইত্যাদি ।

এইবোৰ ধ্বনি ঢোলত ফুটি নোলায়মানে 'আলিঙ্গাই ল'গাং' যেন নেলাগে । বৰঞ্চ এই ছেও নবজালে গাঁৱৰ বঢ়া মদুখীয়াল বাইজৰপৰা ডেকা-গাভৰু বাইজে বৰ বেলাকৈ গালি-ভৎসনা পায় । এই বদলি গাঁৱৰ বঢ়া বঢ়ীও 'চঃমান'ত যোগ নিদিয়া নহয় । ভেওঁলোকে সময়ত ওলাই আহি পূৰ্বণি ঢোলৰ ছেও কেনেকৈ বজায় আৰু পূৰ্বণি নৃত্য কেনেকৈ নাচে ইত্যাদি উঠি অহা ডেকা-গাভৰুক দেখুৱাই বঢ়াই দিয়ে ।

নৃত্য ভাঁজিয়া আৰু খোজ আদিও গদম্,বাগ্, আৰু দন্,পাক্, আদি ঢোলৰ ছেওৰ সমানে মিলি যোৱাকৈ বিশেষ ধৰণৰ নৃত্যৰ ৰীতি আছে । নৃত্যবোৰত সাধাৰণতে ডেকা-গাভৰুৱে শাৰী পাতি চক্ৰাকাষে বা ঘূৰণীয়া কৰি লৈ আৰু প্ৰথম নাচনীৰ হাতৰ ভঙ্গীত সমানে মিলাইকৈ নাচে । এনেকৈ নেৰাচিলে 'ল'গাঙক' অৰমাননা কৰা বদলি গণ্য কৰা হয় । 'ল'গাং' নিঃশব্দ অন্য অন্য চঃমানৰ গীতৰ লগত প্ৰায় মিলিলেও কিছুমান 'নিঃশব্দ' সম্পূৰ্ণ বেলেগ । যিবোৰক কেৱল গদম্,বাগ্, বা 'দন্,পাক্' বজাওঁতে গোৱা হয় । প্ৰকৃততে 'ল'গাঙত 'ল'কে আঃবাং, কাবান্' (পূৰ্বণি গীত আৰু লোকগীত) গোৱা হয় । ল'গাঙত গোৱা গীতমাতবোৰত উৎসব-মুখৰ ডেকা-গাভৰুৰ আনন্দ উল্লাহৰ ৰণনা থাকে ।

১। “ল লঃলে লঃলে লঃলে
দাব লঃলে লঃলে লঃলে
চিচুগ্ চুগ্ৰ চুগ্ৰ বদিয়া
বাগাম্ গাম্ৰ গাম্ৰ বদিয়া।”

“হৰিণাই হৰিণীৰ সতে আনন্দত জপিলাই দৌৰি যোৱাৰ
দৰে আমিও আজিৰ আনন্দ উৎসৱত মতলীয়া হৈছো।”

২। “স বঃচে, পাঃম চুতকা
অম্ৰম্ ব্দল্ৰা, বঃচে পাঃম চুতকা।
স কেক্ভাঙা বাবাঃ চুতকা
অম্ৰম্ ব্দল্ৰা, কেক্ভাঙা বাবাঃ চুতকা।”

(আহা বন্ধু বান্ধৱীহঁত ! সাজি কাচি আমাৰ লুগাং
উৎসৱক আনন্দ মৰ্খৰ আৰু বঙেৰে বঙীন কৰোঁ।)

৩। “স দম্,লাবাম্ লাম্ চুতকা
লাঃতি দম্,লাবাম্ লাম্ চুতকা।
স দাঅ্ৰা পংক্ৰ,লাঃজে
গঃদাব্ দাঅ্ৰা পংক্ৰ,লাঃজে।”

(দীঘলীয়া চুলিবোৰক নিখুঁতকৈ ফণীয়াই ওলাই আহাঁ,
আমি সকলোৰে নাচি বাগি বংবহইসাবে হৈ চৈ কৰি প্ৰতিঘৰৰ
চোভালত আনন্দ উছৰেৰে মৰ্খৰিত কৰোঁ।)

৪। “স দম্,দম্ৰাম্ দঃলক্,তইকা
ভাগাঃ দম্,দম্ৰাম্ দঃলক্,তইকা।
স মাৰ্,প্ৰঙাম্ পাল্ৰ চুতকা
মাঃব ব্দল্ৰা, মাৰ্,প্ৰঙাম্ পাল্ৰ চুতকা।”

মাঃব ব্দল্ৰা মেৰ্,প্ৰঙেম্ পাল্ৰ চুতকা।

(আহা সমনীয়া ভেকাহঁত ! ঢোল ডালকৈ বজাই দিয়া
আৰু মূৰত বন্ধা পাগুৰি শ্ৰৱণিকৈ লগাই বিহুতলিলৈ ওলাই
আহাঁ)

- ৫। “স্ন আতচাঙা চাঃম চুদচিম্,
 লাম্‌ৰ আতচাঙা চাঃম চুদচিম্,
 স্ন লৌচেনোম্ চেন্‌মান্‌লাঃজে
 মাঃব ব্দল্‌দা, লৌচেনোম্ চেন্‌মান্‌লাঃজে।”

(আহা—আমি সদৃশ হৈ থাকোঁতে আনন্দ কৰোঁ, যাতে
 আনন্দত নাচি নাচি আমাৰ দৃশ্য শোক পাৰ্হিব পেলোওঁ, আহা
 ডেকা সমনীয়াহঁত।)

- ৬। “স্নাম্‌প স্নাঃস্নাঙা ব ব স্নাঃস্নাঙা
 বগ্নো নাগদ্প্‌পা গদ্বাং স্নেকুপা।
 স্ন কিঃতুনো তুনং স্নেকুপা
 কিঃবপা কিঃতুনো তুনং স্নেকুপা।”

(আজি আজি, কালি কালি কৰি দিনবোৰ স্নমে টুটি গৈছে ;
 যেনেকৈ কুকুৰাই উমনি দি দি শূকাই ক্ষীণাই যায়, তেনেকৈ
 মানুহৰ জীৱনো এদিনাখন নাইকিয়া হৈ যাব ; কুকুৰে বৃঢ় হৈ
 আহিলে কুঁজা হৈ মানুহৰ দৰাৰে দৰাৰে ঘূৰি ফুৰি থাকে
 ঠিক তেনেকৈ মানুহৰ জীৱনো এদিন বাস্‌ৰ্শ্‌ক্যৰ হেচঁাত কুকুৰৰ
 অৱস্থালৈ আহিব।)

ইত্যাদি লোক গীতবোৰ ‘জুগাং’ উৎসৱত গোৱা হয়।
 ইয়াৰে কিছুমান গীতত ডেকা-গাভৰুৰ যৌৱন উল্লাহী মনোভাৱৰ
 উল্লাহৰ বৰ্ণনা থাকিলেও আন কিছুমানত মানুহৰ জীৱনৰ জন্ম-
 মৃত্যুৰ কথাও বৰ্ণনা কৰা দেখা পাওঁ।

ব্যক্তিগত জীৱনৰ প্ৰেম পীৰিতি আৰু হৰ্ষ-বিষাদৰ বৰ্ণনা
 দিয়াৰ উপৰিও বস্তুমানে ‘জুগাং’ উৎসৱৰ নিবিড়ভাৱে জড়িত থকা
 ‘অইনিঃতম্’ শূনিবলৈ পাওঁ।

উদাহৰণ স্বৰূপে—

- ৭। “মাঃব নম্‌ কাঃতপা জুগাঙাই চঃমান্‌ দ
 ম্‌ম্‌ব্‌ব্‌ স্নাঃমেঃ পংকক্‌দ বাব্‌স্নিদইয়া বাব্‌কদ্‌জা,
 নক্‌কা আম্‌গ্‌ কাঃনাম্‌ দা, নক্‌কা নাপ্‌পাং স্নিব্‌নাম্‌দা
 গুক্‌কা আচিন্‌ মাঃনাম্‌ দাম্‌ অইয়া জুদি দাগ্‌বনা।”

(ভোম্বাক ল'গাং' বিহুত ডেকা গাভৰু দলৰ মাজত আনন্দেৰে ইফাল সিফাল কৰি ফুৰা চাবলৈ ইচ্ছা কৰে, ভোম্বাক মূৰত হাঁহিত যেন মনে ভবা কথাবোৰ প্ৰকাশ পায়)।

এইদৰে গীত-মাত-নৃত্য আদিৰে আগতে উল্লেখ কৰা কাৰ্য্য বিৱৰণী মতে 'ল'গাং' উৎসৱ শেষ হয়। 'ল'গাঙ'ৰ আগ নিশা ঘৰে ঘৰে খোৱা শেষ কৰি গাঁৱৰ মূৰব্বীৰ বা গাম্ৰৰ ঘৰত আৰু ঠিকাদাৰ, মহলদাৰ বা কোনো হাতী মহ থকা ধনীঘৰত উক্ত নিশা 'চঃমান্' কৰে। ঘৰৰ গিৰিহঁতে বিমান পাৰে টকা পইচা আৰু 'আপং', 'আপিন্' আগবঢ়াই 'ল'গাং চঃমান্' দলক সেৱা জনায়। এইদৰে 'ল'গাঙ'ৰ প্ৰথম নিশা শেষ হয়।

ভাৰ পিচদিনা অৰ্থাৎ দ্বিতীয় দিনা পুৱাতে গাঁৱৰ ইমূৰৰ-পৰা আকৌ এই 'চঃমান্' দলে যাত্ৰা আৰম্ভ কৰে। সেইদিনা প্ৰত্যেক গাভৰু ছোৱালীয়ে নিজ হাতে বোৱা 'বিঃবি', 'গাচেং', 'পতালি' (হাতে বোৱা বংচঙীয়া ফুল থকা মেখেলা, চাদৰ আৰু ককালৰ মেঠনি কাপোৰ) পিন্ধে। এই অনুপাতে ডেকা-ল'ৰা সকলেও 'উগন্', আৰু 'গালদুক' (হাতে বোৱা চুৰিলা আৰু চোলা) পিন্ধে এখন 'বিঃবি' বা 'পতালি' ল'গাং কৃষ্টিৰ চিন স্বৰূপে পতাকা লৈ শোভাযাত্ৰা আৰম্ভ কৰে। প্ৰত্যেক ঘৰতে সোমাই দূৰাৰমান 'গদম্‌বাগ্‌ গদম্‌বাগ্‌' কৰি ঘূৰণীয়া বা হুচৰিৰ দৰে 'চঃমান্' কৰি পিছত গিৰিহঁতে আগবঢ়োৱা টকা আৰু 'আপং' 'আপিন্'ৰ দান লৈ যায়। যোৱাৰ আগতে এফাকি জন্নধনি দি যায়।

এইদৰে দিনটো কটায়। সেইদিনা ঘৰৰ বঢ়া বঢ়ী আৰু বোৱাৰী সকলেও দল বান্ধি ইখন ঘৰপৰা সিখন ঘৰলৈ গৈ ল'গাং যায়।

দপান্-তুঃপান্ ল'গাঙ'ৰ তৃতীয় দিনা, আগদিনা পোৱা 'আপং', 'আপিন্' আৰু টকা পইচাবে গাৱঁৰ সকলোৰে মিলি 'দপান্ তুঃপান্' (ছোজ ভাত) খায়। চতুৰ্থ দিনা সম্পূৰ্ণ গেনা হৈ থাকে। কাম বন কৰিব নোপায়। সেই কেইদিন গছ কটা, মাহ চৰা, মাটি খনা, পথাৰত জুই জলোৱা আদি কাম বৰ দোষণীয়া কৰ্ম্ম। খোৱা বোৱাৰ ভিতৰত কণী, সিজোৱা মাহ,

মাংস ভেলেবে ভজা, চিৰা সাম্প্ৰদায়িক বনোৰা, টেঙা খোৰা আৰু ফলমূল খোৰা দোশীয়া। এইবিলাক কৰিলে লুগাং নগৰে বদলি মিচিং মানুহৰ গভীৰ জন বিশ্বাস আছে।

পঞ্চম দিনা 'চাগ্‌লেন্,' (গেনা ভজা) কাৰ্য্য। এই উপলক্ষে পুৱা খাই বৈ প্ৰত্যেক ঘৰৰপৰা একোজন পুৰুষ 'বুগ্‌বাদ্,' (চিকাৰ কৰি গেনা ভজা) লৈ যাব লাগে। পহু থকা এখন হাৰি চাই লৈ 'বুগ্‌বাদ্,' কৰে। অধিক সংখ্যক মানুহে হৈ চৈ কৰি পহু খেদে আৰু চিকাৰীবোৰে এটা এটা বিশেষ ঠাইত বৈ পহু মাৰে।

অৱশ্যে এইদিনা পহু পাবও পাবে নেপৰ্য্যক পাবে, ভাব কোনো ধৰা বন্ধা নিয়ম নাই। কিন্তু পহু মাৰিলে 'জুং দাং-বুংগুং' (জাই বসুমতী বা গাৰ্ভ বা ঘৰৰ পালিতা দেৱ দেৱী) সন্তুষ্ট হৈছে বদলি বিশ্বাস কৰে।

সেইদিনা গধূলি প্ৰত্যেক ঘৰতে 'চাগ্‌লেন্,' আয়োজন কৰে আৰু ইয়াক 'লুংলেন্,' পৰ' বদলিও কোৱা হয়। এই 'চাগ্‌লেন্,'ত বঢ়া বঢ়ী সকলক নিমন্ত্ৰণ কৰা হয়। 'বুগ্‌বাদ্,'ত (চিকাৰত) পোৱা মাছ মাংসেৰে অথবা আইন মাছ মাংসেৰে 'চাগ্‌লেন্,' কাৰ্য্য সমাধা কৰে। প্ৰথমে অমী (জুই) লুংচিগ্‌ (ব্যৱহাৰিত বস্তু) কিকা (জাকি)ক 'আপং,' 'আদিন্,' (মদ আৰু মাংস) দি এইদৰে কৰ—

(১) "চিনা, অমী, লুংচিগ্‌ কিংবা নলুং, আপ্‌লুং, আপং আৰু বিপংলা লুংগাঙাম্‌ চাগ্‌লেন্‌ দংকুং।"

(২) "ক্যাংগ্‌ ডান্‌গ্‌গ্‌ মাংগ্‌গ্‌ মাংচাগ্‌মাংপাকা।"

হে অগ্নিদেৱতা, ব্যৱহাৰ কৰা বাচন বস্তু আৰু (জাকি) কিংবা তহঁত সকলোকে 'আপং' পানী দি আজি লুংগাঙ'ৰ গেনা ভাঙিছে। দান দোষ কেন নধৰা।

এইদৰে সম্পূৰ্ণ পাচ দিন ক্ৰমান্বয়ে 'আলিরাই লুগাং' উৎসৱ চলে।*

আলিয়াই ল্গাং

নাহেন্দ্র পাঠন

আলিয়াই ল্গাং মিচিংসকলৰ জাতীয় উৎসৱ। অসমীয়াৰ বঙালী বিহু, ভোগালী বিহুৰ দৰে আলিয়াই ল্গাঙো মিচিংসকলৰ বাবে বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ জাতীয় উৎসৱ। “দবুৰ্” আৰু “পঃবাগ্” উৎসৱ থাকিলেও এইবোৰ প্ৰতিবছৰে পালন নকৰে আৰু কৰাৰ কোনো ধৰাবন্ধা নিয়মো নাই, কিন্তু আলিয়াই ল্গাং প্ৰতি বছৰে পতা হয়।

আলিয়াই ল্গাঙৰ অৰ্থ হৈছে—“আলি” মানে মাটিৰ তলত হোৱা আলু বা ফলমূল, “আয়ে” মানে গছৰ গুটি বা ফল আৰু “ল্গাং” মানে হৈছে সিঁচিবলৈ আৰম্ভ কৰা বা সিঁচাৰ প্ৰথম দিন অৰ্থাৎ শস্যৰ ফলমূল উৎপাদনৰ কাৰণে কঠিৱা সিঁচি দিয়া কাৰ্য্য। মিচিংসকল কৃষিজীৱী লোক। তেওঁলোকৰ প্ৰধান খেতি হ’ল ধান, মাহ, সব্ৰিয়হ, আলু, কচু ইত্যাদি। সেই কাৰণে এই ফলমূলবোৰৰ কঠিৱা প্ৰজনন শক্তিৰ আধাৰ পৃথিৱী বা মাটিত সিঁচি উৎপাদন বৃদ্ধিৰ কামনা কৰে। বসন্তৰ শেষত প্ৰকৃতিয়ে নন্দন বদন আৰু ফুলে পাতে জাতিষ্কাৰ হয়। শস্য আৰু ফলমূলেৰে ভৰি পৰা পথাৰ এখনৰ বাবে প্ৰত্যেক কৃষিজীৱীয়েই কামনা কৰে। সেই হেতুকে মিচিং সকলেও বসন্ত অহাৰ লগে লগে অৰ্থাৎ ফাগুন চ’ত মাহতে কঠিৱা সিঁচা কাৰ্য্য আৰম্ভ কৰে। বৃষাবাৰ দিনটো মিচিংসকলৰ বাবে মাজলিক দিন। সেইবাবে ফাগুন মাহৰ প্ৰথম বৃষাবাৰ দিনাই এই আলিয়াই ল্গাং পতা হয়। *

আলিয়াই ল্গাং উৎসৱৰ দিনা বিশেষ ভোজৰ আয়োজন কৰা হয়। সেইদিনাৰ বাবে বৰাধানৰ চাউল কৌ পাতত ব্যক্তি বিশেষ ধৰণে

---

* পূৰ্বে কান, চ’ত মাহত আলিয়াই ল্গাং পালন কৰিছিল যদিও বিৰ্ভাবিত কোনো দিনৰাৰ নাছিল। ১৯৬৬ চনৰ পৰাহে কান্ধনৰ প্ৰথম বৃষাবাৰে পালন কৰিবলৈ স্থিৰ কৰা হৈছে।

সিজোয়া হয়। ডাক পুৰাং বুলি কোথা হয়। পুৰাণৰ লগতে
মাহ, মাংস আৰু আপং ব্যৱহাৰ কৰে। মিচিংসকলৰ প্ৰতি ঘৰে
ঘৰে সেইদিনা পুৰাং আৰু আপঙৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। এইবিলাক
ব্যৱহাৰ আৰু ভোজন কৰাৰো একোটা তাত্পৰ্য্য আছে। আগন্তুক
বছৰটো যাতে খাদ্য সামগ্ৰী প্ৰাচুৰ্য্যে ভৰপূৰ হৈ পৰে তাৰ কাৰণে
আপং, মাহ, মাংস প্ৰস্তুত কৰি ইন্ট দেহতা দিওঁ পয়ল (সূৰ্য্যচন্দ্ৰ)
আৰু পূৰ্ব পূৰ্বসকলক স্মৰণ কৰে। মাহ-মাংসক লিখিব প্ৰতীক
হিচাপে গণ্য কৰে আৰু আপং হৈছে খাদ্য প্ৰাণ। আলিলাই
লুগাঙত সকলো মৃত পূৰ্বপূৰ্বসকলক নামচচ'ন কৰি জলপিত্ত
আগবঢ়ায়। তেওঁলোকৰ স্মৃতিভিত্তিই মানুহৰ জন্ম বুলি ভাবে।
গতিকৈ ঐত্যেক পৰিয়ালেই নিজৰ নিজৰ পূৰ্বপূৰ্বৰ আত্ম-ককা,
ককাদেউতাহঁতক জলপিত্ত আগবঢ়ায়।

আলিলাই লুগাঙৰ দিনা পুৰাতো ঘৰৰ গৰিহঁতে তুই বা
পথাৰলৈ গৈ ধান আৰু ফলমূলৰ কঠিৱা সিঁচি বা বুই আহে।
কঠিৱা সিঁচাবো এক বিশেষ প্ৰণালী আছে। কঠিৱা সিঁচা ঠাই-
ডোখৰ মেগেলা গছেৰে সাধাৰণতে চিন দি ৰাখে। প্ৰান্তৰিলাক
মাজলিক উৎসৱতে মেগেলা গছেৰে সাধাৰণতে গছপাতক মাজলিক
চিন বুলি ব্যৱহাৰ কৰে।

আলিলাই লুগাং আৰম্ভ হোৱাৰ দুই তিনিদিন মানৰ
আগতে লুগাঙৰ বাবে মাহ-মাংস বিচাৰি গাঁৱৰ আটাইবোৰ ৰাইজে
মিলি চিকাৰলৈ (কিঃবুগ্) যায়।

পূৰ্বতে চিকাৰত ধনুকাঁড়, বাঠি, আৰু স্কচ্চা নামৰ এবিধ
অস্ত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰিছিল। এতিয়া বন্দুক আদি লৈয়েই চিকাৰলৈ
যায়। লুগাঙৰ আগতে কৰা চিকাৰ "কিঃবুগ্" আৰু তাৰ পিচত
কৰা চিকাৰক "বুগ্‌বাদ্" বোলে (অৰ্থাৎ এই চিকাৰ কৰা প্ৰথা
আজি কালি কিছুমান ঠাইত উঠি গৈছে। বন বিভাগৰ বন্য
জীৱজন্তু সংৰক্ষণ আঁচনিৰে হয়তো ইয়াৰ কাৰণ)।

আলিলাই লুগাঙৰ দিনা দুপৰীয়াৰ পৰা গাঁৱৰ ৰাইজে
প্ৰতি ঘৰে ঘৰেগৈ ভোজন কৰে। গৰখীয়া ল'ৰাবোৰে প্ৰতি ঘৰতভোজন
কৰি "লুন্‌ঞং দপাঃ-তুঃপাঃ কাঃলাংকা" অৰ্থাৎ অহা বছৰো এই
বছৰৰ দৰে খোৱা বোৱা কৰিবলৈ সামৰ্থ্য দিয়ক বুলি আশীৰ্বাদ
দি ৰাখে। দুই এঠাইত অৰ্থাৎ এই নিয়মৰ স্মৃতিস্বৰূপ।

সেইবিধৰ নিখা ডেকা-গাভৰুৱে মিলি আলিলাই ল'গাঙৰ
বিহু পালে। এই বিহুত গীতভৰ্তকৈ নৃত্যৰহে প্ৰাধান্য আছে।
নৃত্যবিলাকৰ বিষয়বস্তু সাধাৰণতে চিকাৰ কৰা, মাছ গ্ৰহণ, খেত
কৰ্মজমা, নাও বোৱা ইত্যাদি। তাৰ উপৰি তীৰ্ত্ত বোৱা, ধান সিঁচা
ধান কটা আদি নানান নৃত্যও প্ৰদৰ্শন কৰা হয়। আলিলাই ল'গাঙৰ
নৃত্যত ডেকা-গাভৰু আটোৱে শাৰী-শাৰীকৈ বৃত্তাকাষে নাচে।
হুচৰি গাওঁতে শাৰী শাৰী হৈ নচাৰ দৰে ঢোলৰ ছেৰে ছেৰে
শাৰীৰ সমস্ত অৱয়ৱ কোমল ভাবে সঞ্চালন কৰে, যেনবা পখাবৰ
জহ পহকৈ বাঢ়ি অহা ধাননি ডবাহে বতাহত হালি জালি আছে।

এই আলিলাই ল'গাঙৰ বিহুত ডেকা-গাভৰু, বঢ়া-বঢ়ী
বিবাহিতা অবিবাহিতা সকলোৰে ভাগ লব পাৰে।

অন্যান্য কৃষিজীৱী সমাজৰ নৃত্য গীতৰ দৰে মিচিং সকলৰ
আলিলাই ল'গাঙৰ নৃত্য গীতো তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ আৰু সৃষ্টিমূলক।
প্ৰাচীন ঐশ্বৰ বিশ্বাসক সময়ৰ সোঁতে ঢোৰাই নিলেও মিচিং
সকলৰ জাতীয় কৃষ্টিৰ মৌলিকতাক উটাই নিব নোৱাৰে বুলি
আত্মৰ বিশ্বাস। জাতীয় উৎসৱ আলিলাই ল'গাঙৰ কৃষ্টিৰ লগতেই
মিচিংসকলৰ জাতীয় জীৱনৰ সংস্কৃতি ওভপ্ৰোতভাবে জড়িত।
সেইবাবে আলিলাই ল'গাং মিচিংসকলৰ বাবে বাৰ্ণিত সাহোন।*

আলিরাই লুগাং

তৰুণ চক্ৰ পামোণাম

নলুকাঁ আৰাঙা কাঁৰাঙা গকুম্‌চুদং
আপিন্‌ক বিতকা, আপংক বিতকা
লত্‌তাল কাঁৰাঙা গকুম্‌চুদং
নলুচিন্‌, পাচিলাংকা
বকপদঙা আপিন্‌দোম্‌, বিতইকা
পংবাঙা আপংদোম্‌ বিতইকা
লাঃনং দঃদঃবং
মাৰ্বাং দঃদঃবং, ওলু
চিলকাঁ লঙাচ লক্‌কাআমচিন্‌,
দুচাঙাউ দঃদঃবং ।

“আদাং কাত্‌মাদ্‌দোম্‌, কাত্‌তম্‌ বিলাংকা, চবল্লেন্‌গ্‌, বাঃদোম্‌, বাত্‌ম্‌-
বিলাংকা । আব্‌গ্‌, বক্‌কাঁম্‌, ম্‌ম্‌, বাঃবক্‌কাঁম্‌ লক্‌কিম্‌মোম্‌, ওলুচিন্‌,
লাঃলুগ্‌, দঃ” ।

বসন্তোৎসৱ “আলিরাই লিগাঙব” গীত গাব লাগিব—“হেবা
গৃহস্থ, আমি বাইজ ভোমালোকব চোতালত গোটে খাইছোঁ, আমাক
ভাত দিব লাগিব, ভোমালোকব চোতালত আমি গোটে খাইছোঁ ;
ভোমালোকে গোটেই গৃহস্থই ভন্ন কৰিবা । মতা কুকুৰা মাৰি
আমাক বগা ভাত খুৱাব লাগিব, ‘পংব আপং’ (ছাই মদ) চাৰি
খুৱাব লাগিব—আমি ‘লেলং’ ‘মাৰাং’ নামৰ বৰক’হ বজাইছোঁ
আমি আজিৰ দিনত লক্ষ্মীক আদৰ্শ আনিছোঁ । ভালবো ভল
‘ছাই মদ’ চাৰি দিনা, দ’তাল গাহৰি মাৰা । আজি আমি পঞ্চাবৰ
জন্মী, বসন্তৰ জন্মী চপাই আনিম । সেই গীত গাবৰ কাৰণে
পৃথিৱীক অলপদূৰৈ কৰিবৰ কামত গাওঁজন, সন্মাজজন, লেনজন
সেউজীয়া হবৰ কাৰণ মানুহৰ জীৱাই থকাৰ সম্বল সত্তা পৃথিৱী
কৰা পাকৰ কামত মিলি গা’ৰে গা’ৰে বসন্তোৎসৱক জালি জাই
লুগাং প্ৰাণতক’হৰিব ।

বসন্ত ঋতুৰ পহিলা অমাবস্যাৰ আগৰ বধুৰাৰ পৰিষদ
এমাহমানৰ আগতে গোট খালে গাঁৱৰ বিয়াই পাৰ্বণে বিহুৱে উৎসৱে
আগৰপদা হৈ ওলাই অহা মন, তুম, মান, বৰ, কৰ্মচি কাৰপদ হ'ও,
বচকী পাঠে, মূল্যদৈ, আৰু অইচেহ'ও। কাৰ, মদ, সাতোলাই
আৰু কাৰাং সদাচাৰে যোৰাবেলি বহুত ধান পাইছে, ভ'ৰাল খুন্দ
খাই আছে। এই দৃশ্যৰ এঘৰত এইবেলি 'আলিআই ল'গাও'ৰ
বৰকাঁহৰ খুটি পুতিব লাগিব। কাৰ, মদ, সাতোলাই যোৰাবেলিৰ
আগৰ বেলি আলি আই ল'গাওৰ ভোজ দিছিল। কৰ্মাং সদাচাৰে
নিদিয়া বহুত বছৰ হৈ গ'ল। এইবেলি কৰ্মাং সদাচাৰৰ ঘৰতে
জগৰটো লগাব লাগিব।

ষেই কথা সেই কাম। ডেকা ল'ৰাহঁতে কৰ্মাং সদাচাৰৰ ঘৰৰ
দুৱাৰ মূখতে বাতাবাতি গৈ সৰু টোম এটাত ভৰাই এটা শিলগুটি
ওলোমাই থৈ আহিল। বাতিপদা শব্দই উঠি দুৱাৰ মেলি ওলা-
য়েই কৰ্মাং সদাচাৰে জগৰটো লগাব লাগিব।

ওলোমাই থোৱা শিলগুটি দেখি বৃজি পালে বাইজে এই
বৌলি তেওঁৰ ঘৰতে 'আলিয়াই ল'গাও'ৰ বৰকাঁহৰ খুটি পুতিব।
কৰ্মাং সদাচাৰ সমাজপ্ৰিয় লোক। অৱস্থাও বেয়া নহয় নিজে বৃজে।
সমাজক তেওঁ আলিআই ল'গাওৰ ভোজ দি নিজে গৌৰৱান্বিত
হব। গতিকে তেওঁ কোনো আপত্তি নকৰে। আপত্তি থকা হ'লে
বাইজক চপাই তেওঁ নিজৰ অপাৰগতা বা দুখৰ অৱস্থা কলেহেঁতেন।
তেওঁ তাকে নকৰিলে। গতিকে বাইজে বৃজিলে—কৰ্মাং সদাচাৰ
ম্যন্তি হৈছে। বাইজে 'ছাই মদ' পকিব পৰাকৈ দিন লৈ কৰ্মাং
সদাচাৰৰ ঘৰত কোপাত পেলাই দিলে; কৰ্মাং সদাচাৰে বাইজৰে
সহযোগ বিচাৰি গাওঁখনকে খুৱাব পৰাকৈ আপং তৈয়াৰ কৰিলে।
কুৰুবা আৰু দ'ভাল গাহৰি ঘৰতে আছে, নহলেও কৰ্মাং সদাচাৰে
কিনিও দিব।

যথাসময়ত কৰ্মাং সদাচাৰৰ ঘৰৰ চোতালত এদিন গৰুজি
বাইজে দুটা খুটি পুতি ওপৰত দাং লগাই বৰকাঁহ অঁকি
দিলে। ঢুলীয়া বৰাই নাচনী গোঁড়াই আনিলে। বাজিল বৰকাঁহ,
বাজিল ঢোল-ডাল, পেপা-টকা আলিয়াই ল'গাং বিহু আৰম্ভ
হ'ল। লৰা লুবি, জীৱৰী-বোৱাৰী, বঢ়া-বঢ়ী সকলো ঘোঁৰা খোজ

মহা পল্লোভব—চামে চামে ল'বা-ছোৱালী ডেকা-গাভৰু, বঢ়া-বঢ়ী
বল্লসৰ ভাৰতম্য নাৰাধি—সকলোৰে নাচোনত মত্তজীৱা হ'ল। কিম্বনো
বৰকাঁহ আবু ঢোলৰ শব্দই সূক্ত মেঘক জগাই উজিল। নিৰ্ভাল
বাৰিধাৰা বৰষি মেঘে পৃথিবীৰ সূক্ত বীজবোৰ অঙ্কুৰিত কৰিব—
সেউজীৱা শস্যেৰে পৰিপূৰ্ণ কৰিব। তেলোচী, মালতী, মোলানী আদি
বোৰাবীহঁতে জীৱাবী কালতহে বিহুত নাচিছিল। তেওঁলোকে আজি-
ৱাই ল'গুঙত নাচিবই লাগিব। কাৰণ তেওঁলোকে নাচিলেহে পৃথিবী
সগৰ্ভা হ'ব, শস্য শ্যামলা হ'ব, মানুহ জীৱাই থকা শস্য উৎপাদন হ'ব।
ইয়াত তেওঁলোকৰ লাজ নাই। দেখক দেখিলে বৰজনাৰ, তেওঁলোকে
নিলাজী বিহু পতা নাই, পাতিছে বসন্তোৎসৱ। এয়া উৎসৱ
গাঁৱৰ কাৰণে, সমাজৰ কাৰণে, দেশখনৰ কাৰণে, ভাতোকৈ মানুহৰ
কাৰণে। সেইদিনা কস্মাং সদাচাৰে যথাসম্ভৱ বাইজক আদৰ
অভ্যর্থনা কৰি পাঠিয়াই দিলে।

সদাচাৰৰ পছলিত পকাবিহু :

পহিদিনা কস্মাং সদাচাৰৰ ঘৰৰ চোতালত আকৌ বাইজ
গোট খালে। সেইদিনা পকা বিহু। বিহু মৰাৰ বিধায় নাই।
চামে চামে ল'বা-ছোৱালী, ডেকা-গাভৰু, বঢ়া-বঢ়ী সকলোৰে
নাম ধেমালিত যোগ দিলে। ইফালে বাইজেৰে কৰ্মীসকলে দণ্ডাল
গাহৰি মাৰিব ধৰিলে। চাঙত বাম্বনী চাকনীহঁতে ভাগে ভাগে
বম্বা বঢ়া আপং চকা কাম কৰিব ধৰিলে। বঢ়া-বঢ়ীসকলে
কুকুৰা মাৰি ঘৰৰ আবু গাঁৱৰ ডাঙৰীৱাক সন্তুষ্ট কৰিলে।
গাহৰিৰ আগমুহত কোনো কেবোণ থাকিব নেলাগে। আগমুহত
কেবোণ নাথাকিলে গাওঁ জ্ঞাতিৰ মঙ্গল। কস্মাং সদাচাৰৰ অন্তৰ
খন ভাল কাৰণে আলিৱাই ল'গাঙৰ ভোজ নিয়াবিকৈ হৈ গ'ল।
ভোজ ভাত খাই বাইজে ৰব প্ৰশংসা কৰিলে। গাঁৱৰ বাইজেও
নিজ নিজ ঘৰত চাকি অলাই ৰব ডাঙৰীৱাক সন্তুষ্ট কৰিলে।
জ্ঞাতি কুটুম্বকো যি পাবে খুৱালে।

অন্তাৱৰ দিনতো নাচিবই লাগিব :

এইখেল গাঁৱত অৰূপায় মানুহ নাই। বেচেৰা কাৰুণ্য,
সাত্ত্বিকতাৰ এটা ডাঙৰ বৈশিষ্ট্য হৈ বেজ জানী লগাওঁতে বহুত

গীতা গ'ল—মানুহৰ জন্মৰ পৰিণাম। কৰ্মৰ সৰ্বাঙ্গৰে অৱস্থা
জানিব দৰে নকৰ। ঘোৰা বোজ পানীয়ে ধান মাৰিলে ; সৰিয়হে
মোৰা পেৰে লাগিল। সেই বুলিয়েই আলিয়াই ল'গাওৰ চোজ
হেও "গুৰুবাগ্, গুৰুবাগ্" নবজাকৈ থাকিবনে ? জগতত সৰু আৰু
দুখ বস্তু আছে। সেই বুলি সমাজখনে বা গাঁওখনে কৰ্মৰ
নকৰকৈ থাকিবনে ? এইবোৰ কোনেও আলিয়াই ল'গাওৰ চোজ
ভাত দিব নোৱাৰে। গাওঁ জাত লগ লাগিলে কলেই নহব।
ভুলি যোৱা হলেও এৰুৱা কৰিব পাৰি। নতুবা যিহে যিহে "গুৰুবাগ্"
বজাই হলেও নিৰাম পালন কৰিব লাগিব। বৃদ্ধাৰ দিনাই—
হোৱাত ঘিলা, শিলগুটি আৰু কঠিমা ভৰাই পথাৰলৈ গৈ ধান
মুঠি লব লাগিব প্ৰত্যেক গৃহস্থই। উদ্দেশ্য ঘিলাৰ চেইব দৰে
ধানৰ খোক দীঘল হ'ক, গোটেবোৰ শিলৰ দৰে গধুৰ হক। শস্য
মুঠি লওঁতে কব লাগিব—"গুৰু দিম, ভকতক দিম—শস্য শাৰীৰক
পুৰ্জিম।" কাৰণ মানুহতো অকল নিজৰ পেটৰ কাৰণেই জীয়াই
থকা নাই। এডোখৰ ঠাই কোথোৰে কৰ্মৰে শস্য মুঠি পেলাব
লাগিব—কাৰণ কোবহে পাহাৰত থকা দিনে পৰা প্ৰধান খেতি
কৰা স'জলি। সেইদিনাই কোব কেইখন ঘৰলৈ নি সিহঁতৰ
গাত কোপাত ব্যস্ত "ছাইমদ" (গৰু আপু) ঢালিব লাগিব। ন
জোন নোলোৱালৈকে কোব কেইখন চাঙত থাকিব। আলিয়াই
ল'গাওৰ দিন ধৰি নজোন নোলোৱালৈকে মাটি খানিব নাপাৰ—
পুৰ্ণিমাৰ বুদ্ধত অৰুৰিত হবলৈ সিঁচি দিয়া বীজবোৰ অমঙ্গল
ঘটিব। ৰেস্ত, বাহ, খেৰ, আগৰি আদি জীয়া বস্তু কঠিৰ
নাপাৰ—অৰুৰিলাকৰ অমঙ্গল ঘটিব। ভজা পোৰাও খাব নোৱাৰিব।
পুৰ্ণিমাৰে হুৱতো বুদ্ধাই বাব। বীজ সিঁচি অহা গৃহস্থই কিন্তু
সেই দিলাই সবাতোকৈ আগতে এবাৰি চপচপীয়া "ছাই মদ" পান
কৰিব—সেইদৰে খাব ল'বলৈ পুৰ্ণিমাৰে সম্বল বোগাব, "পুৰাণ"
(কৌশলৰ ভাত) খাব, ভেনেকুৱা বৰাধান খাবলৈ হৈ আৰু
খোৱাত কষ্ট নাপাৰ।

নাচনৰ ছেওত জীৱনৰ সঁজুলি :

বৰকীৰ্ত্তি আৰি খোৱা পুৰি বুদ্ধাক কেন্দ্ৰ কৰি, সমাজখনক
প্ৰাণ কৰি সমাজ পুৰ্ণিমাৰে এখৰ বস্তুৰে যিটিং সমাজৰ বস্তুৰ

আগমনৰ লগে লগে বছৰি বছৰি আলি আই জুগাং পাতি থাকিব ।
বৰফীহৰ চাৰিওফালে বৰলসৰ সীমা নাৰাখি মিচিং পদব্দ-ভিৰোঙাই
মহাবঙে বছৰি বছৰি নাচিব । ই পশ্চিমীয়া 'মোপল' নৃত্য নহয়
ই মিৰি বা মিচিং সমাজৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ, জাতিৰ আত্মা মানুহ জীৱাই
থকাৰ চিহ্নজন আনন্দ ।*

পঞ্চম অধ্যায়
লোক সাহিত্য

মিচিং লোকগীত

মাহেন্দ্ৰ পাঠন

পৃথিবীৰ সকলো সাহিত্যলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় গদ্যভকৈ পদ্য ৰচনাহে আগতীয়াকৈ হৈছে। পদ্য ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰতে দেখা যায় যে লিখিত কৰিতাৰ আগডোখৰত মৌখিক গীত-মাত্ৰে প্ৰচলিত আছিল। এই মৌখিক গীত-মাত্ৰবিলাক সাহিত্যৰ পিৰামিডৰ প্ৰথম ভেটিৰ দৰে, তাৰ ওপৰত ভৰ দিলেই সাহিত্যৰ পিৰামিড গঢ়ি উঠে। এই মৌখিক গীত-মাত্ৰবোৰ সাধাৰণতে চহা গাঁৱজীয়া জীৱনৰ মূখে মূখে প্ৰচলিত হৈ থাকে, নিৰক্ষৰ সমাজৰ স্মৃতি-শক্তিও প্ৰখৰ। সেইবাবে মূখে মূখে প্ৰচলিত গীতবোৰ বহু-প্ৰবৰণ পৰম্পৰাৰ পিছতো একোটা জাতিৰ মাজত জীয়াই থাকে। এই গীত-পদবোৰক লোক-সাহিত্য, জন-সাহিত্য, বা মৌখিক সাহিত্য বোলা হয়।

সকলো লোক-সাহিত্যই গীত-প্ৰধান। আদিম মানুহৰ মন সদায়েই অনুভূতিপ্ৰৱণ। প্ৰকৃতিৰ বিচিত্ৰ শোভাই আদিম মানুহৰ মনত খলকনি তোলে আৰু সেই সৌন্দৰ্যৰ অভিলষাত বিবোধ স্বাভাৱিক ভাষা প্ৰকাশ পায় সেইবোৰেই গীত বা কবিতা। পৃথিবীৰ সকলো দেশৰ লোক-সাহিত্যৰ সৃষ্টি এইদৰে হৈছে। জগতৰ বিভিন্ন দেশৰ বিভিন্ন জাতিৰ সকলোৰে আত্মপ্ৰকাশ আৰু আত্মপ্ৰচাৰৰ হেঁপাহ আছে। সেই কাৰণে সভ্য, অসভ্য, সকলো জাতিৰ মাজত নানান গীতমাত্ৰ প্ৰচলন আছে। এই গীত-মাত্ৰ বা লোক-সাহিত্যই হৈছে সেই সেই জাতিৰ সাহিত্যৰ ভেটি স্বৰূপ।

মিচিংসকলৰ মাজত লিপিৰ প্ৰচলন নাই। সেইবাবে লিখিত সাহিত্যও এতিয়ালৈকে সৃষ্টি হোৱা নাই। কিন্তু জনজীৱনৰ সামূহিক সাহিত্য হিচাপে ভেঁৰলোকৰ মাজত অসংখ্য গীত-মাত্ৰ প্ৰচলিত আছে। এই লোক-সাহিত্যৰ জৰিয়তে মিচিং সমাজৰ ভাৱ, কল্পনা আৰু উপলব্ধিৰ স্ফূৰণ হৈছে। লোক-সাহিত্য সমাজৰ চৰ্চনাত্মক ভাৱ, চিন্তা আৰু কল্পনাৰ মিলন তীৰ্থ; সমাজ সমাজৰ আনন্দ বিনোদনৰ কলাক্ষেত্ৰ। মিচিং লোকগীত-

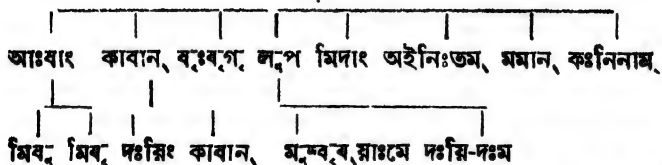
বিলাকত ব্যক্তিবিশেষৰ কল্পনাৰ ক্ষুদ্রণ থাকিলেও সি সমাজৰ উম্মেহতীয়া ভাৱা হিচাপেহে প্ৰকাশ পাইছে। লোক-সাহিত্য বিহেতু চহা গাঁৱলীয়া জীৱনবপৰা উদ্ভৱ, তাত সচৰাচৰ বাহিৰা প্ৰভাৱো কম। সংকীৰ্ণ ভৌগোলিক পৰিবেশ আৰু আধুনিক শিক্ষাৰ প্ৰভাৱ এতিয়ালৈকে যথেষ্ট পৰিমাণে কম হোৱাৰ কাৰণে মিচিং লোক-সাহিত্য এতিয়াও নিভাঙ্গ আৰু আকৃষ্ট হৈ আছে।

মিচিং মৌখিক গীতসমূহ এতিয়াও গাঁৱে-ভূঞে মানুহৰ মূখে মূখে প্ৰচলিত হৈ আছে। সেইবিলাক বৈজ্ঞানিক প্ৰণালীৰে সংগ্ৰহ কৰি বিষয়বস্তু অনুযায়ী শ্ৰেণীবিভাগ কৰা হোৱা নাই। এই লিখকে বৰ্তমানলৈকে সংগ্ৰহ কৰি পোৱা তথ্যপাতিৰে মিচিং লোকগীতসমূহৰ বিষয়বস্তু আৰু তাৰ লক্ষণলৈ চাই তলত দিয়াৰ দৰে শ্ৰেণী বিভাগ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে।

(ক)

নিঃতম্,

লোকগীত

অসমীয়া 'লোক গীত' অৰ্থত মিচিং ভাষাৰ নিঃতম্, শব্দটো সাধাৰণ ভাৱে ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা যায়। 'নিঃতম্' শব্দৰে আংবাং গীতবিলাকৰ বাহিৰে আটাইবোৰ গীতকে সামৰি লোৱা হৈছে।

॥ আংবাং ॥

মিচিংসকলৰ মাজলিক পূজা-পাতলৰ বিধান দিওঁতা পুৰোহিত হৈছে—মিব, আৰু মিব, বা মিৰি। জাতি-গোষ্ঠী বিচাৰ, দেৱতাৰ উপাস্তি তত্ত্বৰ বিষয়ে যি পুৰোহিতে বিচাৰ কৰে তেওঁলোকক 'মিব' বুলি কোৱা হয়। মানুহৰ জন্ম-আজন্ম, অপায়-অমায় হ'লে আধিপৈৰিক প্ৰক্ৰিয়াৰে দেও-ভূতৰ লগত সংযোগ কৰা পুৰোহিতক 'মিব' বুলি কোৱা হয়। এই দুই শ্ৰেণীৰ (মিব, আৰু মিৰি)

পদবোহিতে ভেঁওলোকৰ মাজলিক ক্লিয়া-কা'ডত বিভিন্ন ধৰণৰ গীতৰ আৰম্ভি কৰি পাৰলৌকিক জগতৰ বা বহুসময়ৰ জগতৰ কথা বৰ্ণনা কৰে। এই গীতসমূহকে 'আঃবাং' বুলি কোৱা হয়।

আঃবাং গীতসমূহ ক্লাচিকেল পৰ্য্যায়ৰ, ইয়াৰ ভাষাও প্ৰাচীন আৰু সৰ্বসাধাৰণৰ বোধগম্য নহয়। যিসকল ব্যক্তিয়ে মিবু-মিবুৰ জগত সংস্পৰ্শ বাখি তেওঁলোকৰ ভাষা আহৰণ কৰে তেওঁলোকেহে এই ভাষা বঢ়ুজি পায়। মিবুয়ে সৃষ্টিৰ আদি পাতনিৰপৰা আৰম্ভ কৰি গছ-গছনি, চবাই-চিৰিকতি, পৰ্বত-পাহাৰ, পোক-পৰুৱা, মানুহ আৰু জীৱজন্তুৰ জন্ম কাহিনী আঃবাং গীতৰ যোগেদি ব্যক্ত কৰে। সৃষ্টিৰ আৰম্ভণি, ইয়াৰ বিকাশ আৰু বিকাশ, বিভিন্ন খেল, পৰিয়ালৰ গোৱাৰ বংশ-পৰম্পৰাৰ বদ্বৰ্জী মিবুয়ে দাঙি ধৰে। আঃবাং গীতক সেইফালৰপৰা মিচিং সমাজৰ 'গীতি বদ্বৰ্জী' বুলিব পাৰি। উদাহৰণ স্বৰূপে তলত দিয়া আঃবাং গীতৰ একাংশত সৃষ্টিৰ আদি পাতনিৰ বৰ্ণনা মন কৰিব পাৰি। মিবু বা মিবুয়ে সৃষ্টিৰ আদিতে থকা এটা কাল্পনিক অৱস্থাসক 'কায়ুম্' বুলি আখ্যা দি আৰম্ভ কৰে। এই 'কায়ুম্' সম্পৰ্কে এইদৰে বৰ্ণনা দিছে—

কায়ুম্ কেন্‌মাতী য়াঃয়াংক
কেং কামাতী য়াঃয়াংক।

অৰ্থাৎ কায়ুম্—বোধগম্যৰ অতীত আৰু অদৃশ্যবো অদৃশ্য। এই কায়ুম্ হিন্দু দৰ্শনৰ নিগূঢ়, নিৰাকাৰ নিৰঞ্জন ব্ৰহ্মৰ দৰে। কিন্তু এই একো নোহোৱা শূন্য কায়ুমৰপৰাই 'আছে' আৰু 'নাই', 'হয়' আৰু 'নহয়' বা negative and positive দুটা effect হৈ পৰস্পৰ সৃষ্টি হোৱাৰ দৰে—কাচি, চিয়াং, আনু, বয়গ্, মূক্চেং এই অৱস্থাস সৃষ্টি হৈছে। মূক্চেঙৰ পিছত 'চেদ-মেল' সৃষ্টিপাতনিৰ প্ৰথম গৰাকী 'পদুব-প্ৰকৃতি'ৰ উদ্ভৱ হৈছে। চেদ-মেলৰ পৰা ক্ৰমে দুলাং > লুতুং > জুয়ে > মেলপা > পাদং সৃষ্টি হৈছে। এই পাদঙেই মানুহৰ আদি মাতৃ। এইখিনি কথাকে আৰম্ভত এইদৰে পোতা যায়—

কায়ুম্ চেদ নম্‌নাকী
মেল আম্ব, আঃজি আম্ব, দুঃনামী

ক'ন্সদ্‌ম্, য়েজেন স্মাৰ্জিকা
কন'নকা গল'লতা গল'নামা
চেদ' দ'গুৰা অ'ব'লতা ক'ব'কিআ
আনা কলাং ক'মোংক। —ইত্যাদি।

এই আচৰাং গীতসমূহৰ দাৰ্শনিক মত আৰু অকৰ্বেদীয়া শ্লেষকৰ
জটীপাঠৰ দৰে থকা ছন্দ-বৈচিত্ৰ্যৰ বিষয়ে এতিয়ালৈকে কোনোও
আলোচনা কৰা নাই।

মিব'ক যদি মিচিংসমাজৰ ব'বজীবিদ, ব'দ'লি ঘৰোঁ, তেন্তে
মিব'ক পূজা-পাতল আৰু অপায়-অমঙ্গলৰ প্ৰবোধিত ব'দ'লি কব
পাৰি। মিচিংসকলে বহুতো দেহ-দেহতা, ভূত-প্ৰেত আৰু মৃত
পূৰ্ব-পূৰ্বৰ পূজা-পাতল কৰে। মানুহৰ অপায়-অমঙ্গল হ'লে
তাৰ প্ৰতিকাৰৰ উপায় বিচাৰি আচৰাং গীতেৰে এক দৈৱিক
শক্তি লাভ কৰি মিব'য়ে দেহতাৰ সৈতে সাক্ষাৎ কৰে আৰু অমঙ্গলৰ
প্ৰতিবিধান দিয়ে। এই মিব' আৰু মিব' আচৰাংবিলাক এক দৈৱিক
শক্তিৰ দ্বাৰা লাভ কৰা ব'দ'লি মিচিংসকলে বিশ্বাস কৰে। এই
দৈৱিক শক্তিও বিশেষ গুণসম্পন্ন লোকৰ দ্বাৰাহে প্ৰাপ্ত। এনে
বিশেষ শক্তিসম্পন্ন মিব'য়ে ভেৰ্ণৰ শক্তিৰ শ্ৰোত-প্ৰবাহত অৱগাহন
কৰোৱা সেই শক্তিমান দেহতাৰ উদ্দেশ্যে প্ৰথমে এইদৰে প্ৰাৰ্থনা
কৰে—

উম'লায়া ব'ম'না
দংকা লোব'তা ব'ম'না
দাঙ লোব'তা ব'ম'না নমা।
গব'দঃ বো'নো ব'ম'না
গব'পঃ স'ব'নো আঃতানা
ল'গ'দ আঃনো ব'ম'না
পচুম্, ভগ'তা গ'ম'না নমা।
আনা মালকা জেইআ জেৱাদ'ক,
পাদং আনাকা অদঃ দোমা
দঃসিং আনাকা দঃজি'ক, জিন'বিজ নাম'দোমা
নক'কা অঃজি ভাঃকো কঃল'তা
অ'ক'কাত জেনা।

পাচুয়, ভগদুই গদুয়না
 জাঃনি ভাঃবা গদুয়না
 নম্বু চেঃদুকা চঃমোগায়া
 চেঃকুয়, মাঃপাঃক।
 কাঃবুঃ মাঃনা বুন পুঃ নাঃনা
 জাঃনি দঃজিগায়া জিগ, বিজ জঃক।
 ভাঃবা মাংগমা
 জাঃনি মাংগমা
 চেঃদুকা বমঙা
 উন, চাং দচিমা
 চেঃম, আঃবাংক
 অঃকাঙ স্বেকুয়াই।

অর্থ : অ' সৃষ্টিৰ বহুলাব গবাকী
 জ' ইতিহাসৰ গবাকী
 ভোমাক নমস্কাৰ।
 জন্মৰ সকলো ভাৰ
 কাম্বত আব্দ গৰ্ভত দৈ
 বি সকলো পৰিণামৰ জন্মৰ
 মাতৃস্বৰূপ—ভোমক বন্দে।
 পাদং মাতৃয়ে সৃষ্টি কৰোঁতে
 লহ-পহকৈ ব্যক্তি আহেঁতে
 বুৰঞ্জীমাতৃয়ে ভাগে ভাগে ভগাই দিলাখিনি
 ভোমাব জ্যেষ্ঠাপ্রাপ্ত 'কিশোৰ এই ভাঃবা মিবুয়ে
 ক্ষমলৈ বহু কৰিছে।

পাচুয়-ভগদুই, জাঃনি ভাঃব জাঃনি মিবুসকল
 ভোমাজ্যোকে শ্রুতদ্বৈ মাহে, জগাঃনি গীতৰ বাট
 বন্ধি কৰিছিল।

কাঃবুঃ মাঃনা বুন পুঃ নাঃনা
 ভোমাজ্যোকে, জন্মক জিগ, বিজ জাঃনি মিবুয়াই দিবা।

অর্থ : সব কলমে একেবেই নামনা কলকণাই ভোমাব
সেতে মোব চকুৰ দৃষ্টি এক হৈছিল, হৃদয়ৰ মিলন ঘটিছিল।
ভোমাব সৈতে মই বালিঘৰ সাজি ঘাটিব ভাত আৰু পছন্দী
আপাং পি খাইছিলোঁ। ভোমাব সৈতেই মই প্ৰথম প্ৰশ্নৰ জবাব
কৰিছিলোঁ।

(খ) প্ৰশ্ন বিচ্ছেদ :

অইরা নাঙানো নাইজো নাঙানো
অই নম্, নাঙানো ঙান্, তদ্, বম্, বুনো।
কেন্, পং চুন্নাম্, কাঃপং চুন্নাম্,
অই নম্, পঃন্নাত্, পা় নাদ্, বম্, মম্মাঙাই।
চিল ন্নাঃন্নাত্ ন্নাম্, প ন্নাঃন্নাত্
পঃল লকাবো কাবতদ্, দাক্, কুনো।—ইত্যাদি।

অর্থ : আজি সময়ৰ বন-জীৱিকাই বাঢ়ি গৈ ভোমাক আৰম্ভ
ধৰিছে। তাক আগতে জনা হলে সময়ৰ পাক ঘূৰণি খোৱা
বতাহত উৰি যোৱাৰ দৰে ভোমাক উৰি যাবলৈ নিদিলা হৈছে।
আজি অলপকৈ, কাইলৈ অলপকৈ অৰ্থাৎ ক্ৰমে ক্ৰমে চক্ৰকলাই
ক্ৰমশঃ গতি কৰিছে। (অৰ্থাৎ জীৱনক অম্বকাৰে আৰম্ভ
ধৰিছে বা জীৱন মৃত্যুৰ মূৰলৈ আগবাঢ়ি গৈ আছে।)

(গ) অকলশৰীয়া জীৱনৰ অনুশোচনা :

নাঃনো ব্দল্, না বাঃব্দ ব্দল্, না
কুম্, নাং দাঅ্, পংক্, বচুলা
মোঃব ঙম্ অগলগ্ অভাগানোনা।
কিঃভোঁ কিপম্মাম্, বম্, দঃ ভাগ্, লা
দাঁক মম্মাঙাম্, দাঁও ভাগ্, লা
নাঃনো ব্দ মোঃব ঙম্ অভাগানো না।
নাঃনো ব্দ অগলক্, অদাঁস্, দলনা
নাঃনো ব্দ অগলক্, অম্, ব্দ, ভনোঁৱা,
নাঃনো ব্দ গাগ্, ব্দ, ব্দ, ভনোঁৱা, গাগ্, ব্দ, ব্দ, ভনোঁৱা,
নাঃনো ব্দ গাগ্, ব্দ, ব্দ, ভনোঁৱা, গাগ্, ব্দ, ব্দ, ভনোঁৱা।

অর্থ : আই অম্, মোকাৰে ক্ৰম ক্ৰমে, পাতেতে মোব
এই দৃষ্টিৰে ক্ৰম হৈছিল। জীৱনৰ ক্ৰম-বেদনাৰে ক্ৰম

কম্পেবে মোকনো জন্ম দিছিল, বোধকৰণে মোৰ জন্মৰ কালত
আহুৱাৰ যি ডাল কচীৰ আছন্ন (সন্তান জন্মৰ পৰৱৰ্তীত ফল
পাবৰ কালত) হয়তেবে খাৰি থকা এডাল কচী) লৈছিল—সেইডালসেই
বোধকৰণে (taboo) ভুল আছিল, নাইবা মোৰ জন্মই ভুল
আছিল—যাৰ ফলত মোৰ এই অকলশৰীয়া জীৱনত এই সমস্ত
দুখৰ ভাৰ বহন কৰিবলগীয়া হৈছে।

এইদৰে জীৱনত উচ্চৰ হ'ব পৰা যিকোনো ধৰণৰ দুখ-
বেদনাৰ কথাৱেই এই কাবান্ গীতবিলাকত পোৱা যায়।

কাবান্ গীতৰ আৰু এটি ৰূপ আছে, সেয়া 'দঃস্নিগ্ কাবান্'
বা 'কাহিনী গীত'। এই কাহিনী গীতবিলাক দেখাত প্ৰায়
অসমীয়া আখ্যান গীত নাইবা ইংৰাজী বেল্লাড গীতৰ দৰে।
এই গীতবোৰ মিচিং সমাজৰ কোনো ব্যক্তি-বিশেষৰ কৰ্ম্মণতঃ
ফটোনাৰ আশ্ৰয় লৈ ৰচিত। গেলাশৰৰ গীত, দেওবৰ-দেউতালীৰ
গীত, বিনোদ-পিপলীৰ গীত এই ধৰণৰ কাবান্ গীত। কাবান্,
গীতবিলাকৰ ভাষা প্ৰাঞ্জল আৰু সৰু আঁঠু হৃদয়বিহাৰক।

॥ ৱঃব্গ ॥

বিশেষ একোটি ঋতু উৎসৱত গোৱা গীতসমূহকে "ৱঃব্গ"
বা ঋতু উৎসৱ গীত বোলা হৈছে। আলি আঃৱে লুগাং আৰু
পঃবাগ্, উৎসৱত বেলেগ বেলেগ ধৰণৰ গীত ব্যৱহাৰ কৰে। এই
গীতবোৰ উৎসৱত বাদে সাধাৰণতে অন্য সমস্ত ব্যৱহাৰ কৰা
নহয়। পঃবাগ্, উৎসৱত মিব্, বা মিব্ৱে বিশেষ ধৰণৰ গীত
গায়। অন্যান্য উৎসৱত এইবিলাক গোৱা নিষ্প্ৰয়োজন। বহাগ
বিহুত কোনো কোনো মিচিং গাঁৱত মিচিং গীতেৰে হুচুৰি গায়।
এই গীতবিলাকত ঋতুৰ বৰ্ণনা, উৎসৱৰ ভাৱপৰ আৰু ভেকা-
গাতব্দৰ আনন্দ উল্লেখৰ স্ৰাৱজ থাকে। যেনে :

(ক) (লুগাং গীতত)

ম ৱঃতে পায় হুতক

অৱে, ৱঃত পায় হুতক,

ম ৱঃতে পায় হুতক

অৱে, ৱঃত ৱঃতে ৱঃতে হুতক।

ম দ্বন্দ্ব জাখান, জাম্ব, চুতকা
 লগিতি দ্বন্দ্ব জাখান, জাম্ব, চুতকা
 ম দ্বন্দ্ব জাখান, জাম্ব, চুতকা
 গুণদাং দ্বন্দ্ব, পংক জাম্ব, চুতকা ।

অর্থ : হেবা গাভব্দসকল সাজি কাচি ওলোহা, বাসিন্দকহি
 দবে (সাজিতি ভাবি নিদিয়াটেক) দেও দি ওলোহা । দ্বন্দ্ব
 চুলিটাবি মেলি অ'চুবি লোহা । উলহ মালহেবে চোতালকল জাম্ব
 ভবাই ভোলা জাম্ব ।

(২) গুণ, মদ্ব, পল জাম্ব, কুণ কাম্ব
 দাক, তগ, আচা, চাবদাক, কুণ
 কুণদাং জাম্ব, গুণ, মদ্ব, কুণ
 চরুটি পাঠাং কাম্ব, মদ্ব, কুণ
 কাম্ব কাম্ব কাম্ব কাম্ব জাম্ব
 জাম্ব জাম্ব চাম্ব, নাংকুই কাম্ব জাম্ব ।

অর্থ : ফাগুনগ্রাহ জাম্বি পালাই, পচোহা বভাহ বলিহে,
 কপোতুল ফুলিহে, কুলি চবাম্ব যিনাইহে—ব'লা জাম্বি বাইজ, জাম্ব
 জাম্বি বিহ, জাম্বি ব'লা ।

॥ দুপ ॥

কথোপকথনমূলক গীতবোব দুপ নিঃসঙ্গ, বদ্বি কোহা
 হুহ । একোটা গীতকে দ্বন্দ্ব জন ব্যক্তিহে গাই বান্ধ আব্দ ভাব জাম্বি
 কাহিনী নাইবা গীতব বিকল্পবদ্ধ আগবাঢ়ি বান্ধ । প্রথমমূলক
 গীতবলাকত সাধাবশত ডেকা আব্দ গাভব্দব যৌনব হীহি-
 কাম্বান, আশা-বিকল্প জাম্বি প্রকাশ পাঠ । 'ভাখ ভীকাং' গীতিটি
 এই প্রকারব গীত । এই গীতত ডেকাই গাভব্দগাভাকী প্রথম
 মূলক পথ সম্বানব বাবে আহান কবিহে । গাভব্দগাভাকীয়ে সমাজে
 স্বীকৃতি জিনিয়াডেনে পথলৈ বাবলৈ কাম্বক কাম্ব কাম্ব ডেকাক
 ভাব প্রকাশ কবিহে । সেইকবে 'জাম্বি' আব্দ, 'দ-দাম্ব' নিঃসঙ্গ, কোহা
 এই পথলৈ পথে ।

বিকল্পবদ্ধ জাম্বি দুপ নিঃসঙ্গ, বদ্বি কোহা ভাবত ভাব
 কবিহ পাঠ । ডেকা-গাভব্দ প্রথম-পথলৈ জাম্বক গীতক 'জাম্বি'—

স্বামী' আব্দ অন্যান্য সাধাৰণ বিষয়বস্তু থকা গীতবোৰক "দঃসঃদঃসঃ" বুলিব পাৰি। প্ৰকৃত পক্ষে গীতৰ বিষয়বস্তুৰ ফালৰপৰা এই লুপ নিঃতম্ভ প্ৰথমমূলক আব্দ খেল-খেলালিৰ গীতত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি। কিন্তু এইবোৰ গীতৰ ব্যৱহাৰ আব্দ কৰা অংশৰ বাবেহে এই শ্ৰেণীত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

॥ মিদাং ॥

মিদাং নিঃতম্ভ হৈছে বিয়াৰ গীত। অসমীয়া বিয়া-নাম্বৰ লগত মিচিং মিদাং গীতৰ পাৰ্থক্য আছে। অসমীয়া বিয়ানামত থকা স্মৃতিশাস্ত্ৰৰ নীতিৰ দ্বাৰা সংঘত পৰিৱৰ্ত্তিত মিলনৰ মধুৰ গীতৰ ধ্বনি মিচিং বিয়াগীতত নাই। তাৰ পৰিবৰ্তে ইমান দিনে মাক-বাপেকৰ ঘৰত আদৰেৰে লালিত-পালিত হোৱা ঘৰৰ জীৱনীয়ে চিৰদিনৰ বাবে পিতৃ-মাতৃ আব্দ ভাই-ভনীৰ মৰম, মাত্ৰা-মমতা ত্যাগ কৰি অচিন এঘৰলৈ অঁতৰি যোৱাৰ বাবে যি হৃদয়বিদাৰক বিলাপ কৰে তাৰেই অনুকৰণত মিচিং মিদাং গীতবোৰ সৃষ্টি হৈছে। কোনো কোনো অঞ্চলত সেই শোক-জৰ্জৰিত কন্যাক অতীতৰ মধুৰ স্মৃতি (লগৰীয়াৰ সৈতে খেলা-ধুলা কৰা, আপোন ঘৰৰ চেনেহৰ বাঞ্ছন) সোঁৱৰাই কন্দুৱাবলৈ যত্ন কৰে। মিদাং গীতৰ গায়ক-গায়িকাই নিজেই কন্যা হৈ যেন কান্দিছে। এই গীতবোৰত চিৰাকাঙ্ক্ষিত প্ৰিয়জনক এৰি পিতৃ-মাতৃৰ আদেশানুসৰে অচিন এজনক জীৱনৰ লগৰী হিচাপে বাছি লোৱাৰ কৰুণ বিননি, পিতৃ-মাতৃৰ চেনেহৰ ডোল চিঙি যোৱাৰ পিছত হৃদয়ৰ বিস্তাৰ কৰুণ আতঁনাদ মূৰ্ছিত হৈ উঠে।

এটি মিদাং গীতৰ উদাহৰণ তলত দিয়া হ'ল।

মিচিং

অসমীয়া অৰ্থ

কঃবাঃ বাঃবাঃ আব্দঃ
নাঃনাঃ নাঃনাঃ পাগ্গঃ
নাঃনাঃ বাঃব্দনক্কাঃ দঃনাঃ আকিআ
জিনতুঃ নাঃদঃমাঃ।
বাঃব্দনক্কাঃ দঃদঃবাঃ

অ' দেউতা মোৰ কন্যঃ
অ' আই মোৰ পাগ্গঃ
আই বোপাই শুহুতঃ
পেৰি নঃডুই এটুকুৰাই।
আই বোপাই অকলৰীয়া

মিচিং

নানানকা-অমতাং কামা ও,
মুংরি কামাঙা
গাম্বা কামাঙা
মুংবি কামাঙা
কিকামা কামাঙা বাচা বাঃবা।
বহুবা নক্কা পিন্চু দখাক

দনানকা-দাম্,
অমতাং নিঃদাগ্, গাম্,
চিককা বহুতা ঈন্, গাম্, দাচমা
আধুকা অমতা
আনকা কামাঙা গাম্, পামাঙা ও।

অসমীয়া অর্থ

মুখী জী
নীকে নিশ্চিতে
মই কোলাত শুব মোকাবিলা
আজি মোবেয়া বাটৌর (বিজ্ঞা)
মাকলগীয়া হৈছে। মই।
দেউতাৰ মূৰাণীয়াৰ খেওতা

ভাত, মিচুকা,
আজি দিনৰ পোহৰ থাকে মাক
আইব অকলগীয়া জীয়াৰী মই
হয়তো সাহাবিৰ নোকাবিলা,
আদেশ পালন কৰিব নোকাবিলা

॥ অমতাং ॥

নানা ধৰণৰ খেল-খেলালৈ গীতবোৰক মমান, নিঃভাম্, বোলা হয়। 'কাম্ভিকুল', 'আঃবাং', 'দা-দাম্' আদি খেলত গোৱা গীত-বোৰক এই শ্ৰেণীত ধৰিব পাৰি। এইবোৰৰ উপৰিও আবু কিছামান মমান, গীত আছে। সেইবোৰ গীতত পাহাৰৰপৰা ভৈয়ামলৈ মিচিকুল কিছৰে নামি আহিল, কেনেকৈ চিকাৰ কৰে, মিচিং গাভৰুৱে কি সাজ পৰিধান কৰে ইত্যাদি নৃত্যগীতৰ ভালে ভালে অনাড়ম্বৰভাৱে প্ৰকাশ কৰে।

ভবলী অমতাং কেইখনমান গীতত ভৈয়ালী বিয়াৰ গীতো প্ৰচলন আছে। এই ভৈয়ালী বিয়াৰ গীতকো মমান, শ্ৰেণীত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি। মধ্যম বতৰত ভৈয়ালী বিয়া পাতিলে বহুদূৰ দিৱে বদল মিচিংসকলেও বিশ্বাস কৰে।

পৃথিবীৰ কিছুকাল বহুদূৰ অতীতৰ পৰ্য্যন্তে উৰ্বৰ কৰিবলৈ খেতিয়কৰ কৰ্ম হাৰিয়াল। ভৈয়ালী বিয়া আবেই প্ৰতিফলন। এই ভৈয়ালী বিয়াৰ গীতত মমান, শ্ৰেণীত পৰিভ্ৰমণ এটা প্ৰহসনহে। সেইবাবে এই মিচিকুলকো মমান, শ্ৰেণীত পৰিভ্ৰমণ গীতৰ শ্ৰেণীত থকা হৈছে।

॥ কঃ নিঃনাম্ ॥

নিচুকনি গীতবোধক কঃ নিঃনাম্ বাঃনিনঃ নিঃনাম্ হৈলি কোথা হয়। শিচিং নিচুকনি গীতৰ সৃষ্টি ঘন কৰিবলগীয়া। শিচিং গীতবোতা পদবৰ্তকৈ কমিলাল। কোলাত কেঁচুৰা, পিৰিজন হোলাত খৰি বোজা আব্দ হাতেবে সূতা কাটি কাটি দ্ৰুতভাৱে ত'ইলৈ কৰা আব্দ সেইদৰে একেই বোজা লৈ। অৱশ্যেই অৰ্থলৈ উভতি আহে। কৰ'ব বোজাত শিশুৰ জামনি লাগিব কৰিবলৈ মিনত ল'বাহোৱালী ওমলাবলৈ ওচৰ কাবোবাৎপৰা বা সম্বন্ধীয় লোকজনৰা একলী কৰ বৰসীয়া ছোৱালী মাতি আহি থাকে। সেই ধৰি ছোৱালীবোৰক 'নাৰু' বুলি কোৱা হয়। 'নাৰু'ৰ মাকে 'কমলৈ' যাবৰ সময়ত পিঠিত কেঁচুৰা লৈ হৈম্বৰ গীতৰে জেকাৰি জেকাৰি নিচুকাৰ। শিচিং নিচুকনি গীতৰিলাকৰ বোহি ভাগেই এই নাৰুগোবৰ মূখতে সৃষ্টি হয়। কঃ নিঃনাম্ গীত-বোধক—মাকে কেঁচুৰাক এবি ভ'ইতলৈ যোৱা, ত্ৰুত্ৰুৰ কেঁচুৰাক আক'ঠ ভৰাই পিলাহ পুওৱা, দেউতাকে চিকাৰলৈ বা কমলৈ যোৱা আব্দ ভাবপৰা হ'ব আহিলে দ্বত এবু বৈ অহা শিশুৰ কাৰণে সন্দেহ কলমূল আনি দিয়া—এইবোৰ কথাবে সবল শিশু-জনক শব্দৰ ইচ্ছাকৃত ভাবিলৈ যত কৰে। শিশুৱে কি কান্দিছে, কোৱে কমলৈ, কিৱে কমলৈ হৈছে সিজনকো মাকৰ আগত কথা লুখাই প্ৰতিশোধ লোৱাৰ প্ৰতিপ্ৰতি দি নোৱাৰে নিচুকাৰ। শিশুৰ হৈম্বৰ বিফল হ'হি-ধেমালিৰ লগত কিছু পৰিমাণে কামো-কাটোনৰ বিষয়ে জড়িত আছে—কঃ নিঃনাম্ গীতবোধক।

কামৰপৰা হ'ব আহি মাকে পিলাহ পুৰাই পুৰাই কেঁচুৰাক পুৰাবলৈ গোৱা গীতবোধকো হয়, বিম্বৰ, অৰ্ণৱ আব্দ কৰণৰ ভাৱ বিবিধি উঠে। দুটি নিচুকনি গীতৰ উদাহৰণ—

- (ক) আ আ আক্কা
আ তক্কা, আৰ্জি, কমল, কৰিচল
চিলা কমল, কমল, কমল, কমল
আ চিলা কমল, কমল, কমল, কমল
আৰ্জি, কমল, কমল, কমল, কমল
আ চিলা কমল, কমল, কমল, কমল

অৰ্থ : মোৰে মইনা নাকাম্বিবা
 কপৌ চবাই উবা নাই
 উৰিলে কাম্বিবা দেই।
 মোৰে মইনাক কোনে নো মাৰিলে—
 মাৰেণ্ডাক আমিও মাৰিম দেই।
 মইনাৰ মায়ে ভুইলৈ গৈছে
 আহিলে কৈ দিম দেই।
 মইনাৰ কাম্বদান যেন বিকুলৰ বাজনা
 শুনিলে শুনিলে থাকিব মন।
 ককা বংগদ ববা গাহাৰি মাৰিব
 তেনেকুৱা ভাত বাঢ়ি দিম দেই।

॥ অই নিঃতম্ ॥

মিচিংসকলৰ আটাইতকৈ জনপ্ৰিয় গীত হৈছে অই নিঃতম্। ইয়াক অসমীয়া বনগীতৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি। পথাৰে-সমাৰে, হাৰিয়ে-বননিয়ে, বিহুৰ ঢোল-পেঁপাৰ তালে তালে অই নিঃতম্ মৰ্মৰ্ষিত হৈ উঠে। অই নিঃতম্ যৌৱনৰ উন্মাদনাৰ কলৰৰ, জীৱনৰ বসন্তই এই অই নিঃতম্ বোৰৰ প্ৰবোচনাৰ বাই অনুপ্ৰেৰণা। ডেকা-গাভৰুৰ প্ৰেম-বিবহৰ স্বস্তি; নিজৰ লগৰীয়া। যৌৱনৰ দেহৰ সংঘৰ্ষহীন ক্ষুধা, কাম প্ৰপঞ্চৰ বাসনা পূজাকে অতি সবল উপমাৰে অই নিঃতম্ প্ৰকাশ কৰা দেখা যায়। মোহাম্মদ প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাৰ সৌন্দৰ্য আৰু প্ৰেম, প্ৰকৃতিৰ দৰ্শনত উপমা বিচাৰি পায়। বিষয়বস্তুৰ ফালফলি অই নিঃতম্ প্ৰেম, বিচ্ছেদ, কৰুণা, কামনা, সমাজ-জীৱনৰ সকলো চিত্ৰই পোৱা যায়। মূঠতে অই নিঃতম্ যি নাই সি মিচিং-সমাজতো নাই। দুটি পংক্তিয়ে বিভক্ত উপমাৰ্হধান আৰু অলংকাৰ প্ৰধান এই অই নিঃতম্ বোৰৰ ছন্দও অতি সাৰলীল আৰু মোহনীয়।

কেইটামান অই-নিঃতম্ৰ উদাহৰণ :

(ক) আচি চিকুৰ, চিকুৰ, মিকুচি চিকুৰ, চিকুৰ
 আচি চিকুৰ, পলু, অগা মিকুচি, চিকুৰ, পলু, পামা।

অর্থ : পানীৰ জুৰিও এবিধ জুৰি, চকুৰ পানীও এবিধ জুৰি। জুৰিব পানী শুকাব, চকুপানীৰ জুৰি কেউজনাও নদুৰাকায়।

(খ) আচি বিদ্‌নাম্‌ তাদ্‌বেগ্‌-দ আচি আবুং কাঃবেগ্‌,ম্ব
অইয়া নম্‌-অই কাঃবেগ্‌-দ মাঃনাম্‌, দঃমিঃ ক্‌বেগ্‌,ম্ব।

অর্থ : জুৰি থৈ হোৱা নদীৰ কলকল শব্দ শুনিছোঁ (পাহাৰত)—জুৰি দেখা পোৱা নাই। প্ৰিয়জন, তেন্তেই দেখিছোঁ—কিন্তু হৃদয়ৰ ভালপোৱাৰ কথা কবলৈ পোৱা নাই।

(গ) চিতা মেন্‌জ্‌গ্‌, বাঁনাপা ইবাচুলা পাঃয়েপা
অইয়া ওঁঞক্‌ চিঃচাঃচাম্‌ ইবাচুলা পাঃপামা।

অর্থ : হাতী মহ কিনিবলৈ হাজিৰা কৰিও ধন পাৰ পাবে। হেৰা মৰমী, আমাৰ জীৱনটো হাজিৰা কৰি নোপোৱা।

(ঘ) দল্‌গ্‌ লাঃদ স্নঃমদাম্‌, আপিন্‌, আগম্‌, ক্‌দ-দ-ক
মাল্‌গ্‌, লাঃমাং অইয়া মা আমিগ্‌, মিক্‌,ম্বাৰ্‌, ক্‌দ-দ-ক

অর্থ : এগৰাহ ভাতৰ দৰে এমুঠি বিষ খাব পাৰোঁ, কিন্তু প্ৰিয়জনক চকুৰ এক পচাবৰ বাবেও এবিধ নোৱাৰোঁ।

(ঙ) স্নঃদাঃই আমিৰ্‌-দ আচি তকাৰ্‌, গুদ-দ
গাগৰিদাম্‌, কেম্‌বমলা কস্নেমলা স্নিঃদাগাই
কস্নেমলা স্নিঃপঃসকা বাঃয়েমলা কাঃপঃ
মুকুভাপিন্‌, আঃয়েদানা আচিনাচিম্‌, বাঃদাগ্‌,না

অর্থ : আবেলি পৰতে পানী অনাৰ ঘাটতে, কাষতে জাগৰি লৈ মিচিকিয়াই হাঁহিছিল, মিচিকিয়াই নাহাঁহিবাঁ, বেকাকৈ নাচাবাঁ, তোমাৰ মুকুভা হেন দাঁত দুপাৰিলে মোৰ হিন্ধা কামুৰি ধৰিছে।

॥ লোককথা আৰু প্ৰবচন ॥

ওপৰত উল্লেখকৰ্মাই অহা গীতবোৰত বাদেও মিচিং সমাজত নানান লোককথা আৰু প্ৰবচনৰ প্ৰচলন আছে। লোককথাবোৰ পুৰুষৰ বা ইশ্বৰ, সাধুৰ দ্বাৰা নীতিবচনৰূপক নহয়। বৌদ্ধ ভাৱেই জীৱজন্তু, পোক পৰুৱা, মানুহ আৰু দেৱতাৰ উৎপত্তি

বিবৰণক। যেন্তো আৰু মানুহৰ কাজিৰা, ভাষা কলত বিভিন্ন পালনীৰ প্ৰকাশ সন্নিবিষ্ট কৰিলে এই লোক-কথাবোৰত পোৱা যায়। এই লোক-কথাবিলাকৰ মূল উৎস হৈছে আঃবাং পৰিচয়। আঃবাং গীতক সম্পৃক্ত সাহিত্যৰ প্ৰকাশৰ জগত তুলনা কৰিব পাৰি য'ৰ পৰা সকলো লোককথা বা সাধুকথাৰ উৎপত্তি হৈছে।

লোক-সাহিত্যৰ দৰে প্ৰকাশত সকল জখচ মন্তঃস্কৃতি জীৱনৰ প্ৰকাশ কৰে মিচিং প্ৰচলন আৰু ফকৰা বোজনাবোৰে। বোছি ভাগ প্ৰবাদ বাক্য বা প্ৰচলনৰ মূলতে প্ৰত্যেক বা প্ৰবোন্ধতৰে একোটি কথা বা কাহিনী অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছে। কোনো কোনো ঠাইত বিশেষ কোনো ব্যক্তিৰ বসিকভাবপথা এনে প্ৰচলনৰ সন্নিবিষ্ট হয়। বোছি ভাগ প্ৰচলনত বিজ্ঞপৰ ভাৱ প্ৰকট হয় যদিও সিবিলাকত মানুহৰ চৰিত্ৰ আৰু গুণ সৌন্দৰ্যই দিবলৈ নাপাহৰে।*

---

* 'অকলিতীৰ লোকনীতি' বনুৱা সাহিত্য সভা (সম্পাদক ভল ১৯৭৮)ৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত পুথি। ১৯৭৮ চন।

অই নিঃতম্

নাৰেन्द्र পাণ্ডৱ

বিচিত্ৰ ভাষাত প্ৰচলিত বিভিন্ন গীত-পদ বিলাকৰ ভিতৰত অই নিঃতম্, অন্যতম। জনপ্ৰিয়তাম ফলস্ব পৰা অই নিঃতম্, আটাইবোৰ লোকগীতৰ শীৰ্ষক। অই নিঃতম্, বহুদিনে বিচিত্ৰৰ ল'ৰা-ছোৱালী, ডেকা-পাতৰু, বুঢ়া-বুঢ়ী সকলোৱে এক অসংকলিত দৃষ্টিৰে চায়, অই নিঃতম্ৰ ভাব, ভাষা আৰু সুৰে সৰলভাৱে অস্তিত্বত এক নতুন পদক সঞ্চয় কৰে, অনাবিল আনন্দ বিলাস। অই নিঃতম্ৰ এই জনপ্ৰিয়তাৰ কৰণ নিম্নলিখিতকৈ নিম্নলিখিত কাৰণ যোৱাৰিলেও ইয়াৰ ভাব, ভাষা, উপমা, ছন্দ আৰু সুৰৰ বৈচিত্ৰ্যকেই অন্য কাৰণ বুলি ধৰি লব পাৰি।

অই নিঃতম্ৰ শূনি ভাল নোপোৱা ব্যক্তি বোধকৰো বিচিত্ৰ সমাজত নাই। অই নিঃতম্ৰ বি ভাল নাপায় তেওঁ বিচিত্ৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰো ভাল নাপায়।

অই নিঃতম্ৰ অৰ্থ :

‘অই নিঃতম্ৰ’ দুটি পদৰ সমষ্টি। বিচিত্ৰ ভাষাত ‘অই’ শব্দই সম্বোধনত ব্ৰহ্মৰ, চেনেহৰ, প্ৰিয়জন ইত্যাদি বুজায়। বক্তাৰজনতকৈ কমসত্ত সম্ব হলে বি কোনো ব্যক্তিকেই ব্ৰহ্মৰে ‘অই’ বুলি সম্বোধন কৰি মাতিব পাৰে। জনফালে প্ৰেমিক বা প্ৰেমিকাৰে অস্তিত্ব আশি আগোনজন বুলি ভাবি ‘অই’ শব্দেই সম্বোধন কৰা দেখা যায়। এই অৰ্থত অই শব্দই প্ৰেমিক বা প্ৰেমিকাৰ বুজায়।

‘নিঃতম্ৰ’ শব্দত দুটি অক্ষৰ আছে। √ নিঃ ধাতু— নিৰুতুল্য; ব্ৰহ্মৰ গীত গাই উল্লেখ্য। ‘তম্ৰ’ প্ৰত্যয়—উল্লেখ্য, যাক উল্লেখ্য কৰি গোৱা হয়। অৰ্থাৎ যাক উল্লেখ্য কৰি নিৰুতুল্য হোৱা টোহে। গতিকে অই নিঃতম্ৰ সম্বন্ধ-পদৰ অৰ্থ হ’ল—প্ৰেমিক উল্লেখ্য কৰি হোৱা গীত বা প্ৰেমক গীত। অসমীয়া কবিতা, নিৰুতুল্য বা কৰোৱাৰ ভাব-ভাৱৰ জনত অই নিঃতম্ৰ সম্বন্ধৰ।

কোনো কোনো উপভাষাত অই নিঃতম্বক 'আবেঃ' বুলিও কোৱা হয়। আবেঃৰ 'আ' বিশেষ্য বাচক উপসৰ্গ, √ বেঃ—ভাত, লক্ষ, সুৰ। অৰ্থাৎ সুৰ লগাই কোৱা কথা বা গীত। 'আবেঃ' অই নিঃতম্বৰ সমার্থক শব্দ।

অই নিঃতম্বৰ উৎপত্তি :

অই নিঃতম্বৰ উৎপত্তি কেতিয়া হৈছিল তাক সহজে কোৱা টান। সচৰাচৰ পৃথিবীৰ সকলো লিখিত সাহিত্যৰ আৰম্ভণিতে মৌখিক সাহিত্য সৃষ্টি হোৱাৰ দৰে মিচিং ভাষাতো লোকগীত সমূহে মৌখিক সাহিত্য হিচাপে সৃষ্টি হৈছে। সৃষ্টিৰ আদিয় পদ্বাৰ্ত্তে মানুহে যেতিয়া শব্দৰ যোগেদি মনৰ ভাৱ অনুভূতিত প্ৰকাশ কৰিব পৰাৰ ক্ষমতা লাভ কৰিলে তেতিয়াৰ পৰাই এই মৌখিক সাহিত্যবোৰ সৃষ্টি হৈ আহিছে। যুগে যুগে কালৰ সৈতেওঁ পৰি ইয়াৰ ভাৱ, ভাষা, সুৰ সলনি হৈ আহি বৰ্ত্তমান ৰূপ পাইছেহি। অই নিঃতম্ববোৰৰ দৰে লোকগীত বা মৌখিক গীতবোৰক আদিয় কালৰ পৰা বৈ অহা এখন নদীৰ সৈতেওঁ লগত বিজাৰ পাৰি। নদীৰ উৎপত্তি কেতিয়া হ'ল তাক মানব সমাজে সহজে ক'ব নোৱাৰে, তাৰ উৎস ক'ত সোৱাও সহজে দৃষ্টি গোচৰ নহয়। অথচ নদীৰ পানী, আৰু বোঁৱতী সৈতেওঁ লগত মানবৰ এক নিবিড় সম্পৰ্ক। কালৰ গতিত নদীৰ সৈতে গৰা খহাই গতি সলনি কৰে, পাৰৰ জাবৰ জাজী উটুৱাই কি নদীক গৰ্ভাৱতী কৰে। অই নিঃতম্ববোৰ উৎপত্তি কেতিয়া হ'ল তাক ক'ব নোৱাৰি, কিন্তু মানুহৰ মূখে মূখে বাগৰি আহি বৰ্ত্তমানৰ ৰূপ পাইছেহি। সময়ে সময়ে ইয়াৰ ভাৱ, ভাষা, সুৰ সলনি হৈছে। বিভিন্ন ঘটনা আৰু পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ প্ৰভাৱত ইয়াৰ বিবৰণবস্ত্তৰ সমৃদ্ধি হৈছে।

অই নিঃতম্বৰ কোনো বচক নাই, নাইবা কোনো বিশেষ গায়ক গায়িকাৰ মূখত ই আবদ্ধ হৈ নাথাকে। অই নিঃতম্ব কিলে গান তেওঁৰেই অস্তৰৰ ভাষা হৈ পৰে—প্ৰাণৰ ভাষা হিচাপে প্ৰকাশ পায়। যিহেতু অই নিঃতম্ব খুনে তেওঁৰো অস্তৰৰ ভাষা হিচাপে প্ৰকাশ পায়। সেয়েহে অই নিঃতম্বৰ গায়ক আৰু শ্ৰোতাৰ মাজত ভাবৰ ক্ৰমবৃত্তি স্থাপন হয়।

অই নিঃভম্ ত 'ভূমি' 'মই' ইত্যাদি সৰ্বনামৰ প্ৰয়োগ ব্যক্তিগত
নিঃকেনো ব্যক্তি বিশেষৰ উল্লেখ নহয়। গায়ক আৰু শ্ৰোতা
উভয়েই ভূমি আৰু মই হৈ অই নিঃভম্ৰ ভাৱত অন্তৰ্জনীন
হয়। অই নিঃভম্ কোনোবা সময়ৰ ব্যক্তি বিশেষক লৈ সোৱা
গীতি নহয়, ই সকলো সময়ৰ সকলো মানুহৰ অন্তৰৰ ভাৱ,
প্ৰশ্ন গীতি। সেয়েহে অই নিঃভম্ৰ ভাৱ সাৰ্বজনীন, অই নিঃভম্ৰ
ভাৱা—চিৰন্তন।

অই নিঃভম্ৰ উৎস :

অই নিঃভম্ৰ প্ৰধান উৎস হৈছে প্ৰেম। জন্ম, বিবাহ আৰু
মৃত্যু মানুহৰ চিৰন্তন ৰূপ আৰু গীতি। জন্ম আৰু মৃত্যু
মানুহৰ নিঃশূন্যতাৰ, আনকি ভগৱানৰো হস্তক্ষেপ ইয়াত নাথাকে।
বিবাহ—জীৱাই থকাৰ কালছোৱাত নাৰী পুৰুষৰ মিলনৰ যোগেদি
সংসাৰ সোঁতক চিৰ প্ৰবাহমান কৰি ৰখাৰ এটি প্ৰথা। বিবাহৰ
পূৰ্বে নাৰী আৰু পুৰুষৰ মাজত, ডেকা-গাভৰুৰ মাজত পৰস্পৰে
পৰস্পৰৰ প্ৰতি কৰা হিয়াৰ বিনিময়, হাস্য কটাক আদিৰ সহায়ত
ভাৱ, বিভাৱ, অনুভাৱ, উদ্দীপন বিভাৱ আদি বসব সত্তাবেই এই
প্ৰেম। পোৱাৰ আনন্দতকৈয়ো নোপোৱাৰ বেদনাই প্ৰেমৰ উদ্দীপক।
মিলন বা বিবাহৰ যোগেদি প্ৰেমে পৰিপূৰ্ণতা লাভ কৰে। কিন্তু
মিলনৰ পৰিপূৰ্ণতাত চহা কৰিব ভাৱৰ উদ্দীপনা হেৰাই যায়।
বোমাৰ্টিং কৰি সকলো প্ৰেমৰ অপূৰ্ণতাকেই কবিতাৰ প্ৰেৰণাৰ
উৎস হিচাপে গ্ৰহণ কৰাৰ দৰে চহা গীতলীয়া এই অই নিঃভম্ৰ
গায়ক কৰি সকলো অপূৰ্ণ প্ৰেম বা প্ৰেম পূৰ্বক আশা, নিৰাশা,
বাগ, অনুৰাগ, আলম্বন, বিলম্বন ইত্যাদিকেই প্ৰেৰণাৰ উৎস
হিচাপে গণ্য কৰে।

বিষয়বস্তু :

অই নিঃভম্ৰ প্ৰধানকৈ প্ৰেমৰ গীতি, ইয়াৰ বিষয়বস্তুত
প্ৰেম সম্পৰ্কীয় সকলো বসব সোজাৰে পৰিপূৰ্ণ, আশা-নিৰাশা,
হতাশা, মিলন-বিচ্ছেদ, আশ্বাস, পুৰুষ-দুখ, হাঁহি-কান্দোন,
ঠাট্টা-বিদ্বেষ, প্ৰশংসা-নিৰ্দোষ সকলো কৰিব বিষয়েই অই নিঃভম্ৰ

প্ৰকাশ পায়। কেৱল এয়েই নহয়—সম-সাময়িক সামাজিক, বাৰ্জনৈতিক, আন্তৰ-বাস্যহাৰ, বৃদ্ধ-বিবৰ্হ, ইত্যাদিৰ বিষয়বস্তুও এই নিঃতম্ভ প্ৰকাশ পায়। এই নিঃতম্ভ ব্যৱহৃত, কোম্পানী, জাহাজ, এম্বুলেন্স, টাৰা বৃদ্ধ, ভাৰত পাকিস্তান বৃদ্ধ, হিবোথিমা-নাগাচাক, মহাত্মা গান্ধী, জৱাহৰলাল নেহেৰু, লালবাহাদুৰ শাস্ত্ৰী, ইন্দিৰা গান্ধী, পিন্ডল, বাইফল গুলী, স্কুটাৰ, মটৰ, গাড়ী, ভাৰতমহল, কলিকতা, বোম্বাই ইত্যাদি শব্দৰ প্ৰয়োগ আৰু উপমাই এই কথাৰ স্পষ্ট বহন কৰে। মূঠতে চমু কথাত কবলৈ হলে—এই নিঃতম্ভ বি বিষয়বস্তু নাই সি মিচিং সমাজতেই নাই। বিচিত্ৰ সমাজৰ দৃষ্টিৰ অগোচৰত থকা বিষয়বস্তুও এই নিঃতম্ভ প্ৰকাশ লাভ কৰে।

ভাব :

এই নিঃতম্ভ দুটি পংক্তিৰ বিভক্ত। প্ৰথম পংক্তিত সাধাৰণতে প্ৰকৃতিৰ নৈসৰ্গিক বৃদ্ধৰ বৰ্ণনা আৰু দ্বিতীয় পংক্তিত প্ৰকৃতিৰ সতে চহা কৰি বা গায়ক-গায়িকাৰ ব্যক্তিগত জীৱনৰ ভুলনা বা উপমা। চহা কৰি সকলৰ সাধাৰণ আৰু আটাইতকৈ সহজ ভাবে সবলীকৃত লজিক হ'ল—যি জন ঈশ্বৰে জগতখন প্ৰজিলে তেওঁ পীৰিঙ কৰিছে, আমিহে নকৰিম কিয়? বনৰ চৰায়ে জোৰ পাতিছে, আমিহে নাপাতিম কিয়?

এই নিঃতম্ভ প্ৰথম পংক্তিত যি বিৱৰণ দিয়া হয় দ্বিতীয় পংক্তিত ব্যক্তিগত জীৱনৰ উপমাৰে প্ৰথম পংক্তিৰ নেতিবাচক বা ইতিবাচক ইঙ্গিত বহন কৰে। দুটা উদাহৰণ লোৱা হওক—

(ক) Asi sikur sikur ko /
Miksi sikur sikur ko
Asi sikur pvnye pc /
Miksi sikur pvnpc ma

অৰ্থ—পানীৰ জঁৰিও জঁৰি

চকুপানীও এটা জঁৰি

জঁৰিৰ পানী প্ৰকাশ য়াৰ

চকুপানীৰ জঁৰি নদৰূপক।

(খ) Dc:nc motor dc:daggom /
Lapkv namcm ka:begma.
Oi nok lcgang kabdaggom /
Miksi dvnam ka:begma:

উবা জাহাজ উৰিলেও

পাখি কোবোৰা নেদেখি, (সেইদৰে)

ভোমৰ কাৰণে কাঙ্গিলেও

চকুপানী ওলোৰা নেদেখিবা।

এই উদাহৰণ দুটাত প্ৰথমটোত জুৰিব পানীৰ লগত চকু পানীৰ বিজনি আৰু দ্বিতীয় উদাহৰণত উবা জাহাজৰ পাখি কোবোৰাৰ লগত চকুপানী টোকাৰ বিজনি দিয়া হৈছে। প্ৰথম উদাহৰণৰ বিজনি নেতিবাচক আৰু দ্বিতীয় উদাহৰণৰ বিজনি ইতিবাচক এয়া চহা কবিব সহজ লজিক। অৱশ্যে সকলো অই নিঃতমেই যে এই লক্ষণৰ ধৰা-বন্ধা ৰাখিত আৱদ্ধ সেয়া নহয়, ইয়াৰ ব্যতিক্ৰমে পৰ্য্যাপ্ত পৰিমাণে আছে।

ভাষা :

অই নিঃতম্ৰ ভাষা প্ৰচলিত আৰু কথিত ভাষাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। অই নিঃতম্ৰত দুৰ্বোধ্য অথবা দুঃপ্ৰাপ্য শব্দৰ প্ৰয়োগ নহয়। সেই বাবে অই নিঃতম্ৰ ভাষা সৰ্বজনৰ ভাষা। ইয়াৰ ভাষা বিশেষ কোনো এটা যুগৰ প্ৰচলিত ভাষা নহয়। সময়ৰ পৰিবৰ্ত্তনৰ লগত ভাষাও পৰিবৰ্ত্তন হয়। এই পৰিবৰ্ত্তনৰ লগে লগে অই নিঃতম্ৰ ভাষাও পৰিবৰ্ত্তন হয়।

কিন্তু এই কথা ঠিক যে আজিৰ যি অই নিঃতম্ৰ ভাষা— সেই ভাষা আজিৰ পৰা এহেজাৰ বা পাঁচশ বছৰৰ আগতে নিশ্চয় নাছিল। আজিৰ ভাষাৰ লগত এহেজাৰ বা পাঁচশ বছৰৰ আগৰ ভাষা নিশ্চয় সূচীয়া আছিল। কিন্তু অই নিঃতম্ৰ ভাষাৰ পৰা পূৰ্বৰ সেই সময়ত প্ৰচলিত ভাষা উদ্ধাৰ কৰিবলৈ যোৱাটো দুৰ্ভাগ্য কাম। সেই বাবে মৌখিক স্মৃতিত্ব হিচাপে অই নিঃতম্ৰ ভাষাক বহু নিম্নপেক্ষ ভাষা বুলিব পাৰি। উবা জাহাজ, চীনা যুদ্ধ, ভাৰত পাৰ্শ্ববৰ্ত্তী যুদ্ধ, চিলিপথানৰ পৰা জনাইলৈ যোৱা

বেল গাড়ীৰ বিক্ৰয়ৰ পৰা অসমত সেইবোৰ বস্তুৰ প্ৰচলন আৰু ঐতিহাসিক ঘটনাৰ পৰা কিছু অই নিঃতন্ত্ৰ বচনা কাল খিৰাং কৰিব পাৰি সঁচা, কিন্তু ভাষা বৰবৰ আঙঠিৰ দৰে, যি আঙুলিত বৰবৰ আঙঠি খুৱায় তাতে খাপ খাই পৰাৰ দৰে—বিশেষ এটি যুগৰ ঐতিহাসিক ঘটনাৰ আলমত বৰ্চিত অই নিঃতন্ত্ৰ শব্দবান্ধিও সমগ্ৰ সোঁতৰ লগত পৰিৱৰ্ত্তিত হৈ আহি সাম্প্ৰতিক কালৰ ভাষাৰ লগত বিলীন হয়।

মিচিং ভাষাৰ কেৱাটাও উপভাষা আছে। এই উপভাষাবোৰত একেটা অৰ্থৰ কেইবাটাও প্ৰতিশব্দ আছে আৰু এটা শব্দৰ উচ্চাৰণকে উপভাষাগত ধৰিৰ তাৰতম্য আৰোপ কৰি উচ্চাৰণ কৰা হয়। অই নিঃতন্ত্ৰ গাওঁতেও যি অঞ্চলৰ উপভাষাৰ গায়কে গায় সেই উপভাষাৰ শব্দই বা উচ্চাৰণে অই নিঃতন্ত্ৰ প্ৰাধান্য পায়। পাত্ৰ বা আধাৰ অনুসৰি পানীয়ে নিজৰ আকৃতি লোৱাৰ দৰে উপভাষাগত অঞ্চল বিশেষৰ গায়ক অনুযায়ী অই নিঃতন্ত্ৰ ভাষাই ৰূপ লয়।

সূৰ :

অই নিঃতন্ত্ৰ এটা স্বকীয় সূৰ বিদ্যমান। বচনা পদ্ধতিৰ ফালৰপৰা অসমীয়া বিহুগীত, বনঘোষাৰ সতে সাদৃশ্য থাকিলেও সূৰৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া বিহুগীত নাইবা অন্যান্য ভাৰতীয় লোকগীতৰ সূৰৰ লগত ইয়াৰ সম্পূৰ্ণ বৈসাদৃশ্য লক্ষ্য কৰা যায়। মোৰ নিজৰ সামগ্ৰীতিক জ্ঞান সীমিত বুলি জনা সত্ত্বেও কেৱল প্ৰাৰম্ভিক ফালৰ পৰা চমুকৈ এইদৰে ক'ব খুজিছোঁ যে ভিত্ত-বৰ্মান ভাষা গোষ্ঠীৰ লোকগীতত যিবোৰ স্বৰৰ বিস্তাৰ হয়—সেই স্বৰবোৰেই অই নিঃতন্ত্ৰতো বিস্তাৰ হয়।

অই নিঃতন্ত্ৰ আৰম্ভণি সদায় উচ্চ গ্ৰামত অৰ্থাত ভাষা গ্ৰামত আৰম্ভ হৈ ক্ৰমে মৃদাৰা আৰু উদাৰা গ্ৰামলৈ অৱবাহন হয়। গীতৰ দুই পংক্তিৰ মাজ ডোখৰত উদাৰা-মৃদাৰাত আৱেহণ অৱবাহনত বিস্তাৰিত হৈ মৃদাৰা গ্ৰামত সমাপ্ত হয়। সা, বে, মা, পা, ধা এই পাঁচোটা স্বৰেই বোঁচকৈ বিস্তাৰিত হোৱা দেখা যায়। এই পাঁচোটা স্বৰৰ অৱলম্বনত অই নিঃতন্ত্ৰ বিচিত্ৰ সূৰ

বচনা কৰা হয়। এইদৰে প্ৰতিবছৰে অই নিঃতম্ৰ বহু সূৰ সৃষ্টি হৈছে আৰু সময়ে সময়ে পাহৰণিৰ গভীৰ বিলীনো হৈছে।

অই নিঃতম্ৰ ছন্দ :

অই নিঃতম্ৰ মূখ্যতঃ মৌখিক গীত—য'ত সূৰ আৰু ভালৰ লগত এটা নিবিড় সম্পৰ্ক আছে। এই সূৰ আৰু ভালৰ সমতা বক্ষা কৰে ছন্দই। নিবন্ধৰ স্বভাৱ কৰি গানক গানিকাৰ সচেতন ছন্দ জ্ঞান নাথাকিলেও সূৰ আৰু ভালৰ সমতা স্থাপন কৰিবলৈ যাওঁতে ছন্দই আপোনা-আপুনি নিৰ্দিষ্ট পৰিসীমাত আবদ্ধ হৈ পৰে। অই নিঃতম্ৰ পংক্তিবোৰত সম-অক্ষৰ ছন্দ সজ্জা নাথাকিলেও ভালৰ পতন ঘটিব পাৰে। সেয়েহে গানক গানিকাৰ কঠৰ পৰা নিগৰি অহা যি কোনো অই নিঃতম্ৰত কৰ নোৱাৰাকৈ ছন্দই নিজৰ পৰিধি বিচাৰি লয়।

অই নিঃতম্ৰত দুটা পংক্তি বা শাৰী থাকে। প্ৰতিটো পংক্তি চৌখাটা অক্ষৰ যুক্ত। ইয়াৰো প্ৰতিটো পংক্তিত থকা চৌখাটা অক্ষৰত ৭+৭ কৈ দুটা পৰ্বত ভাগ কৰিব পাৰি। প্ৰথম সাতোটা অক্ষৰত এটা ঘতি বা উপছেদ আৰু পৰবৰ্তী সপ্ত অক্ষৰৰ শেষত পূৰ্ণ ঘতি বা ছেদ পৰে। যেনে—

Sa/gv/ gv/lai/ ka/pi/ yen * = ৭

mik/si dv/lai ka/pi/yen ** = ৭

mc:/nam oi/mc pa;/ma:/mvl * = ৭

tur/ra du:/lai ka/pi/yen ** = ৭

প্ৰতিটো পৰ্বৰ সপ্তাক্ষৰ গঠন ২+২+৩, ২+২+২+১, ৩+২+২, ৩+৪ ইত্যাদি ৰূপত হ'ব পাৰে। কেতিয়াবা প্ৰয়োজনীয় শব্দবোৰে সপ্তাক্ষৰ পূৰ্ণ কৰিব নোৱাৰিলে oi শব্দৰে পৰিপূৰণ কৰা হয়। কেতিয়াবা আকৌ প্ৰয়োজনতকৈ অধিক অক্ষৰ থকা শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিব লগীয়া হ'লে শব্দাক্ষৰ একাংশ ধ্বনি বাদ দিয়া হয়। যেনে 'lo:pc, mcnapc dolokkc এই শব্দবোৰৰ শেষৰ c ধ্বনি বাদ দি lo:p, mcna:p, dolok কৰা হয়।

অই নিঃতম্ৰ দুটা চৰণৰ শেষৰ ধ্বনিসাম্য বা অম্ভ্যামিল নিভান্ধই প্ৰয়োজনীয় নহয়। কৰাভ অম্ভ্যামিল থাকিলেও সি

ভেনেই আকস্মিক। তাৰ পৰিবৰ্ত্তে প্ৰতিটো পৰ্বৰ সম্ভাৱন
লৈব ধৰি—অৰ্থাৎ য'ত য'ত আৰু পূৰ্ণ য'ত পৰে, তাৰ
মিলহে বেছি।

মূল অই নিঃতম্ গোৱাৰ পিছত কেতিয়াবা মূলৰ লগত
সন্নিহিত থকা আৰু দুটা পংক্তি সংযোগ কৰি গোৱা হয়, তাক
অই-কলি বুলি কোৱা হয়। এই অই-কলিবোৰৰ পংক্তি সম্ভাও
মূলৰ সতে একে।

অই নিঃতম্ৰ পটভূমি*

টাবু টাইদ

মিচিং জন-গীতৰ প্ৰধান ভাগটো হ'ল 'অই নিঃতম্ৰ'। 'অই' শব্দৰ অৰ্থ 'চেনাই', 'সোণ', 'বাপু', 'মইনা' আদি অসংখ্য পৰাণা 'মৰমৰ বোকোচা' বৰ নোৱাৰি সৰি পৰা শব্দ। কাজেই অই নিঃতম্ৰ অৰ্থ 'চেনাইৰ গীত', 'সোণটিৰ গীত', 'মইনাৰ গীত', আদি হ'ব লাগিছিল, কিন্তু ই নহৈ সাধাৰণতে অই নিঃতম্ৰ মানে বৃজাঙ্গ প্ৰিয়তমে প্ৰিয়তমাক অথবা প্ৰিয়তমাই প্ৰিয়তমক কেন্দ্ৰ কৰি বা উদ্দেশ্য কৰি গোৱা গীত আৰু হ'ব পাৰে প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্য বৰ্ণনা। থোৰতে তুলনামূলক ভাৱে কবলৈ গলে বন-গীতে অসমীয়া জনগীতত যি ভাৱৰ হিল্লোল ভোলে অই নিঃতমেও তেনে এটি ভাৱেই তৰঙ্গ জন্মায়।

অইনিঃতম্ৰ পটভূমি মৌলিকতাপূৰ্ণ। কিছুমান পটভূমিৰ উদাহৰণ দিয়া হ'ল। ধলপুৰাত 'লেদেঙ' (মৰমী) পথাৰলৈ ওলাল। 'চেনেঙৰ' (চেনাইৰ) গাত তৰিগি নোহোৱা হৈ পৰিল। তাৰ সৰ্বাঙ্গ শৰীৰত কিবা এটা স্বাভাৱিক ক'পনি উঠিল, অজানিত ভাৱৰ উন্মেষ হোৱাত। 'চেনেঙৰ' "ৰায়াগই আচিনাং বাকপ্, বাকপ্, জিহুদুং" (কুমাৰীয়া কলিজাত ধৰফৰিগি উঠিছে)। ভেঁতিয়া সি পদনৰ স্থিৰ হ'ল আৰু গালে—

দঃগ্ৰেব্ চাঃদুনী লুজ্গ্,ই লুজ্গ্,লা —

মানাম্, অইব্ লেন্,দুনী গাজ্,বই গাকাব্,লা।

সুৰদ্বয়ে বঙীন বোল সানি উদয়াচলত দেখা দিছে। মোৰ মানস-বাণীও সুন্দৰ হৈ ওলাইছে-নানা বুলীয়া সাজ পিন্ধি।*

*প্ৰথমটো স্তম্ভত কৰোঁতে লিখক ভুলীয়া হাত আছিল। বচনা-১৯৫২-১৯৬০ চনত। প্ৰকাশিত 'মিৰ মিলন'ৰ পৰা উদ্ধৃত। সংগ্ৰাহক।

প্ৰেৰণসীক চকু আব্দু মনেবে প্ৰথম দৰ্শন কৰোঁতে কিজানি সকলো চহা কৰিবে এটি অস্বাভাৱিক ক'পনি উঠে। সেই ক'পনি নিশ্চয় “বৃদ্ধ হিঙ্গাব মৃত্ত্ব প্ৰকাশ” হোৱাৰ পূৰ্বলক্ষণ; বসুমতীয়ে যেনেকৈ ক'পি উঠাৰ আগতে বহস্যময় হাঁহিব দৰে এটা কপট গোজৰণি মাৰে।

...গাত জুই জ্বলিছে সৰিয়হ ফুটিছে
 ধনক পানীঘাটত দেখি...। আব্দু
 ...তোমাৰ দাঁত দুপাৰি এনেনো ধুনীয়া
 যেন ডালিমৰে গুটি...।

এই দুফাঁকি অসমীয়া গীততো প্ৰথম পলকৰ ক'পনি আব্দু পিছ মূহূৰ্ত্তত তৃপ্তিৰ ভাৱ প্ৰকাশ কৰিছে। লেদেঙ গৈ পথাৰ পালেগৈ। এককাল, এবন্ধু পানীত নামি ধাননি পথাৰত ভাই ধান কাটিবলৈ লাগিল। তেনেৰোৰ চিত্ৰপটৰ সমাবেশত সি দেখিলে—

আম্, অই গাদ্, মূয়া মূতিয়া, তুম্, মূয়া
 আংকোলগ্, নী আচিদ দাগ্, মূয়া, কাঃমূয়া।

হে প্ৰশ্নিনী! তোমাৰ ধান গছত ৰেপ দিয়া ভঙ্গী, ধানৰ মূঠি, থোৰা ভঙ্গীমা, আব্দু উঠন বন্ধুৰ সৌন্দৰ্য্য, সদ্যস্নাত দেহ এই বিলাক কেনে মনোৰম।

এইটো ওলাই থকা কথা যে “মন আব্দু কপনাৰ যাদু পৰশত সাধাৰণ কামনাতো অনুপম সৌন্দৰ্য্যৰ জেউতি ফুটি ওলায়। মৈথিলীৰ কাষ চাপি “বিশালে বিমলে নেহে বক্তান্তে কৃষ্ণতা-ৰকে” আদি সম্বোধনেৰে ৰাৱণে তেওঁৰ (সীতাৰ) বৃন্দৰ বৰ্ণনা কৰি “মনো হৰসি মে বামে নদি কুলামি বাস্তসা” বৃন্দ হিঙ্গাব যি আবেগ প্ৰকাশ কৰিছিল এই ফাঁকিতো তেনে এটি আবেগৰে ইঙ্গিত দিছে। তাৰ পিছত “লেদেঙে” দৃশ্যপটৰ পৰা অন্তৰ্ধান হ'ল। সি ভেটিয়া ভাৰিলে—

গব্দু আঃলাম্, লাগিয়া
 মেন্, জেগ্, আঃলাম্, লাগিয়া
 গুৰ্কা আইয়া পাঃমূল
 কুয়াৰ্, ডাগ্, লা দৰপা।

খোঁজি কবি খাবলৈ মোক গব্দু হাল নালাগে, স্ব'হৰ হাল-
খনো প্ৰয়োজন নাই। কিন্তু মোৰ মৰমীৰ সৈতে যদি মোৰ
মিলন হয় তেন্তে কোৰেবেই খোঁজি কবি খায়।

কণ্টসহিষ্ণু ও পৰিভ্ৰমী সবল মিচিং ডেকাৰ এয়াই হ'ল
পোনপটীয়া উক্তি। সাধাৰণতে এনেবিলাক কণ্টসহিষ্ণুতাৰ ইঙ্গিত
সূচক বহুতো বনছোৰা পোতা যায়।

এইবাৰ 'লেদেণ্ড' বা 'মীনাম্,' (মীনস বাণী) অ'তিথিল।
সি কব নোৱাৰে তাই কিমান দুখলৈ গ'ল। নজনা নদুখুনা দুখ
দুৰ্গণিত আশ্ৰয় ললেগৈ। চেনেণ্ডৰ মনৰ চিন্তা মনতে গুজুৰি
গুৰি থাকিল। কাৰণ "কবলৈ নাপালে লগ"। লেদেণ্ডৰ মৰমী
মুখখন নেদোখিলে তাৰ অন্তৰখন "বৰালি ওচান, পা চানাতই দুখনা"
শুকান বৰালি মাছৰ দৰে শুকাই যাব ধৰে। এনেবোৰ চকামকা
ভাৰৰ মাজতেই। কপো চবাই প্ৰেমৰ প্ৰতীক হৈ ওলায়হি। তাৰ
প্ৰেমৰ ভাগী হ'ল কপো চবায়ৈ

পাক-ভম্বানী পাত, ডাং ভম্বানী
আলাবই কাম্বানী লাৰ, ল'গ, চুপাং
আইনম্, কাঃল'দ কাৰেগ, ভম্বানী।

কপো চবাই নহলে' নাইবা আন চবায়ো নহলে'। তেনে
হোৱা হ'লে মোৰ উৰি যাবলৈ ডেউকা থাকিলহে'তেন। হে
মোৰ প্ৰিয়া! তুম্বাতুৰ নয়নে ভোম্বাক যথা সময়ত দৰ্শন কৰিব
নোৱাৰিলে'।

O had I the wings of a dove
How soon would I taste you again

হ'হ হৈ পৰিমগৈ ভোম্বাবে পদুখুৰীত
পাব হৈ পৰিমগৈ চালড,
মাখি ৰূপে ধৰি চুমা খাই আহিমগৈ
ভোম্বাৰ কুমলীয়া গালড।

এই কম্পনা প্ৰথম ভাৱটি জনলৈ আনিবলৈ কুপাবৰ নিচিনা
প্ৰথম প্ৰেৰণী কৰিকো বোধকৰো সময় লগিছিল। এনে সময়তে
চেনেণ্ডৰ জনড নানা অশান্তিৰ সৃষ্টি হ'ব ধৰে। সি ব'ভে

জুড়ে জেদেঙৰ ছাবিকে দেখে, সি আনকি নিজকে কিংবাস কৰিব
সোম্বাৰা হৈ পৰে, তাৰ মনৰ ভ্রম নে চকুৰ...?

অবনবি কাঁবাদ আচি তুংল্ল পদুচ্চাদম্,

লাক্কে পংকেপ্, পংকেপ্, ল আইনক্, মাল্লম্, কাপাদুং।

ভুকাভুৰ মদুহুৰ্ত্ত সোৱণশিৰীৰ পাৰত ঠিয় হৈ পানী খাবলৈ
পানীত হাত জুৰুৱিলাওঁতে আঙুলিৰ ফাঁকে ফাঁকে ভোম্বাৰ
প্ৰতিচ্ছবি মই দেখিব লাগিছো।

বন্ধুৰ বিষহত বড্‌'স্বৰ্থে' হাবি বনকে বন্ধুৰ বপত
কম্পনা কৰিছিল, নাচিচাচে নিজৰ বপহে পানীত প্ৰতিফলিত
হোৱা দেখিছিল, কিন্তু মিচিং ডেকাই কি দেখিলে? “আঙুলিৰ
ফাঁকে ফাঁকে ভোম্বাৰ প্ৰতিচ্ছবি মই দেখিব লাগিছো”। এনে
বিলাকেই হৈছে মিচিং চহা কবিতাৰ প্ৰশংসনীয় বিষহৰ উক্তি য’ত
তপত চকুলো কেঁচা ঘাম হৈ বয়। এই প্ৰসঙ্গতে এঘাৰ কথা
কোৱা উচিত হ’ব যে সোৱণশিৰীৰ বুকুত মিচিং জাতিৰ বহুতো
সম্বন্ধ নিহিত হৈ আছে। সোৱণশিৰীৰ বুকুত বঢ়া-বঢ়ীয়ে
ভক্তিৰ, ডেকা-গাভৰুৱে প্ৰেমৰ সব্দ সব্দ ল’ৰা-ছোৱালীয়ে আনন্দৰ
সমল বিচাৰি পায়। চেনেঙে যোঁতলা চেতনা প্ৰাপ্ত হয়, তেঁতিয়া
তাৰ ভাৱৰ ‘প্লট’ আৰু প্ৰকাশভঙ্গী বেলেগ হৈ পৰে—

চিকাং আম্‌লা মাঃপাচিন্, আগদাম্, অই কাবেগ্‌মাং

তুৰ্‌দুং আম্‌লা মাঃপাচিন্, মালদাম্, অই কাবেগ্‌মাং।

ভোম্বাৰ কি মৃত্যু হ’ল? ক’তা কববতো দেখা নাই? আৰু
যদি জীয়াই আছে তেন্তে ভোম্বাৰ ছাঁটোকে বাৰু নেদেখো কিয়?

অন্তৰৰ বেদনা অগ্ৰদ্বাৰা হয়। জলাধাৰৰ চিত্ৰকল্প স্বাভা-
ৱিকতে কবি মনলৈ আহে—

আচি জিলি জিলিক মিক্‌চি জিলি জিলিক

আচি জিলি পল্লুপা মিক্‌চি জিলি পল্লুপা।

প্ৰকৃতিৰ নিজৰা শূকাৰ পাৰে কিন্তু চকুৰ পানীৰে যি
নিজৰাৰ সৃষ্টি হ’ল সেই নিজৰা কোঁতলাও নদুৰ্‌কায়।

“ভৰাপি যে সি “মালজলাগেন্‌লান্‌, কাপ্‌, তুৰ্‌ মাঃতুয়ং” (নীলিম
দেহৰ ছাঁও নীলিম ধাৱ) ডাইক মৃদুৰ হাতৰ পৰা কাৰ্টি আনিব

নোৱাৰিলে। ইয়াত মৃত্যুৰ স্বৰূপ বেলেগ। বোঁভিৱা বিচ্ছেদৰ জুই চেনেঙৰ অন্তৰত দগদগটক জ্বলি উঠে তেতিয়া সদৃশীভল পানীয়েও সেই বিচ্ছেদাগ্নি নিৰ্বাপিত কৰিব নোৱাৰে। প্ৰেমৰ পটভূমিকা শৰীৰৰ সংযোগ নহয় সঁচা, এইটোও সত্য যে চহা প্ৰেমিকে শৰীৰৰ সংযোগক প্ৰেমাভিনয়ৰ এটা বিশিষ্ট ভূমিকাত নামায়। জীৱন গীতিৰ আটাইতকৈ শূন্যতা আৰু মোহলগা সদৃশটোৱেই যে প্ৰেম সেই কথা সম্যক জনা হ'লে হয়তো আমাৰ চেনেঙে ভাৱিলেহেঁতেন—বহুতো সীমাহীন ভাৱৰ হেঁদোলালি তুলি। তথাপিও সিহঁতৰ প্ৰেম অক্লিয়। সেই কাৰণেই হৰলা বিচ্ছেদক মৃত্যুৰূপে কল্পনা কৰিছে। এনে ক্ষেত্ৰতেই চহা কৰিব সাধ্যকতা।

বোঁভিৱা সিহঁতৰ প্ৰেম নিষ্কণ্টক নহয় নতুবা সিহঁতৰ প্ৰেমাত “ভিৰজিয়ৰ”ৰ আটাই কেইটা বঙ সন্নিবিষ্ট নহয় তেতিয়া সি গায়—

আচি চিপদ, জুৰমা বামকঙই জুৰমা
আক্কঙই দেৱামা আজনাম্ জন্গুমাং।

হে প্ৰিয়া! পানীৰ ফেনত থকা একে জলকণা নহলো। আৰু এৰুৰি চাকৈ চকোৱাও নহলো। একোটি শৰীৰৰ হোৱা হ'লেহে তুমি আৰু মই একেলগে পৰিৱৰ্তিত বাৰিধব পাৰিলোহেঁতেন।

অই নিঃতম্ববোৰ উপমাব্যঞ্জক। সাধাৰণ উপমা কিছূমানাবে মিচিং ডেকাই আঁত ধুনীয়া বনধোবা সৃষ্টি কৰে। প্ৰত্যেক উপমাই প্ৰকৃতিত মাথোন। প্ৰকৃতিৰ সন্তান স্বৰূপ মিচিঙে প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্য বৰ্ণনা কৰাত সিম্ভহস্ত নোহোৱাটো নিজৰ খুঁটিত গাখীৰৰ উজান পৰিলে গাখীৰ খোৱাত বাপ নথকাৰ নিচিনা কথা। “পাহাৰিব নোৱাৰা সৌন্দৰ্য্যবিভৱ লৈ অৰুণৰ উদয় হ'ল”। এনেদৰে আবদ্ধ কৰি “হাঁহি থকা সাগৰ আৰু ওচৰৰ আলোকিত উজ্জল ডাৱৰৰ দৰে দ্বিৰ পৰ্বত শাৰীৰ” বৰ্ণনা ৰড্‌স্‌ৱৰ্থৰ দৰে মিচিঙে কৰে। বহুতেই দিব নোৱাৰে। কিন্তু অনালক্ষ্যত ভাষাবে হ'লেও মিচিঙেও প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্য বৰ্ণনা কৰাৰ চেষ্টা সৰুজোৱে মূৰ কঠৈ স্বীকাৰ কৰিব লাগিব।

আলো পঃল লঃচাদঃ বীলো দঃঞ অঃদঃদঃ
চঃলঃ পাক্‌কঃ কাব্‌দঃবঃ আচিনাঙী অদঃবঃ ।

“সুদঃব পঃব দিগন্তত জোনটিয়ে বঙচুৰা বোল সানিছে,
পাণ্চম দিগন্তত সুদঃব অস্তিমিত হৈছে, কুলি আব্‌ কেতেকীয়ে
বিনাৰ লাগিছে আব্‌ সেই বিনানিয়ে কোনোবাজনৰ অন্তৰত
মিলন বাহ্যৰ উজ্জেক কৰিছে”। এইয়া এটা নিৰ্জ্ঞান বাসন্তী
পূৰ্ণিমাৰ সম্ভৱপৰ সাৰাংশ। পূৰ্ণিমাৰ নিশাহে সুদঃব অন্তগামী
হোৱাৰ লগে লগে জোন উদয়াচলত দৃষ্ট হয়, আব্‌ বসন্ত কালত
হে কুলি আব্‌ কেতেকীৰ দৈত সঙ্গীত শ্রুত হয়। সেই বাসন্তী
পূৰ্ণিমাৰ নিশা কুলি বা কেতেকীৰ মাত শুনিলে কোনোবাজনৰ
মনত ব্যক্তি বিশেষে বিবহৰ হৃদয়নিম্নাহ বা আনন্দৰ হিম্মোল ওলোহা-
টোও সেই সেই মধু জ্যোৎস্নাবে পৃথক ৰূপ। এনে এটি পূৰ্ণিমা
নিশাতেই হয়তো মোপাচাঁৱ “ইন দি মুন লাইটৰ” (ইংৰাজী ভাঙনি)
ডেকা ৰাজক জনৰ জীৱনৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ ভুলটো ভাগি গৈছিল।

প্ৰেমাস্ত্ৰিণ বিবহাস্ত্ৰিণ হৈ বেদনাৰ্ক্ৰষ্ট অন্তৰ যোঁতিয়া অই-
নিঃতম্‌ ৰূপত প্ৰকাশ পায় তেঁতিয়া তাৰ নাম অই নিঃতম্‌ নহৈ
“অই কাব্‌, নাম্‌”, কাবান্‌ বা দঃব হয়। এই দঃব বা অই কাব্‌,
নাম্‌ সকলোকে ইয়াৰ প্ৰকৃত বিবহ সূচক সুব উলিয়াই গাব
নোৱাৰে। কাৰণ ইয়াৰ প্ৰকৃত বিবহব্যঞ্জক স্ববৰ স্পন্দন ডাঁঙৰ
মাতত প্ৰকাশ কৰাটো সহজসাধ্য নহয়।

অই নিঃতম্‌ পাটভূমিয়েই হৈছে মিচিং ডেকাৰ প্ৰেম দৰ্শন।
কিন্তু বৰ দৃথৰ বিষয় যে এই প্ৰেমিক মনৰ পৰিচালক গীত-
বোৰ সমস্ত ব্ৰহ্মত বিভিন্ন ৰূপ লৈছে। পূৰ্ণিকলীয়া গীতবোৰৰ
সলনি হৈ নানা বিকৃত ৰূপ দেখা গৈছে।

আবমনিয়াম্‌ লাগিয়াং কলগানোম্‌ লাগিয়াং
অইনক্‌ লংগং গম্‌গদী আচিনাঙীম্‌ দম্‌গ্‌দঃ

হে প্ৰিয়া! হাবমনিয়াম্‌ নডুবা গ্ৰোমফ্‌নৰ কোনো আৰম্ভ্যক
নাই। জোম্মাৰ কঠম্‌বেই মোৰ হিমা হৰিব লাগিছে।

এয়া সবল সাহিত্য অৰিষ্ঠ বৈজ্ঞানিক প্ৰভাৱৰ খীড়ল
পৰ্য্য। এই পৰ্য্য সাহিত্যৰ উপকাৰী নহয়। বৰঞ্চ এনেবোৰ

পৰশেই সাহিত্যৰ ক্ৰমবিকাশৰ অধঃপতনৰ অধ্যায় সৃষ্টি কৰিব।
(ইন্দ্ৰাভ সাহিত্য শব্দটো মিচিং গীতি সাহিত্যৰ কথা মনত ৰাখিহে
কোৱা হৈছে।) এনেকুৰাৰিলাক অধঃপতনৰ কাৰণে গাৰ'লীয়া কৰি
সাৰধান হ'লেহে বিজ্ঞানৰ শীতল পৰশৰ প্ৰভাৱ মূক্ত হব পাৰিব।*

---

* 'মিৰ মিগ'ল'ত প্ৰকাশিত। ১ম বছৰ, ১ম সংখ্যা। ১৯৬০-৬১ চন।

অই নিঃতম্

চকতাল কাগজ

অসমৰ এচুকত মিচিং লোকসকলৰ বসতি, খেৰ-কটা সৰ্গতি, বঙানৈ, বিশাল ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু সৌৰণশিৰীৰ পাৰে পাৰে দীঘলীয়া শাৰী শাৰী মিচিং চাংঘৰবোৰ; তাত নাই কৃষ্ণ কৰ্দুকাৰ্য্য খচিত পকিদালান, বহল ডাঙৰ দীঘল পোন ৰাজবাট, ধুনীয়া ধুনীয়া ফুলৰ বাগিচা আৰু আধুনিক নগৰ চহৰ বিলাসৰ আড়ম্বৰ। জীৰ্ণ শীৰ্ণ চাংঘৰবোৰৰ তলত গৰু-গাহৰি, হাঁহ-কুকুৰা, পোহনীয়া জন্তুবোৰ আৰু সমুখত চিৰ প্ৰবাহিত নৈ ধন! আধুনিক জগতৰ হাই উৰুনিৰ পৰা বহু অঁতৰত প্ৰকৃতি সন্তান এই মিচিং লোকসকলে পেট ভাতৰ কাৰণে সদায় যুঁজি আহিছে। বহুবিধ খিলীয়া প্ৰকৃতিয়ে বাৰিষাৰ ঢল আনি গৰা খহাই তেওঁলোকৰ ঘৰবাৰী মাটি খেঁচি সকলো নষ্ট কৰে; বেমাৰ আজাৰ জহৰী গ্ৰহণী আহি গৰু-মহ, মানুহৰ প্ৰাণ হানি কৰে। তথাপি তেওঁলোকে এই প্ৰকৃতিকে আপোন ভাৰি ইয়াৰ বুকুতেই বিনন্দীয়া সংসাৰ গাঁড়ি তুলিবলৈ হাঁহি মূখে যুঁজিছে। দুখীয়া হ'লেও কোনোৱে আজি পেটৰ দায়ত লোকৰ ঘৰত ভাত মূঠি মাগি খাবলৈ ভাল নাপায়। অস্তৰ সদায় সবল, চিন্তা সদায় স্বাধীন, তেজ সদায় দীপ্ত। তেওঁলোকৰ মাজত উচ্চ-নীচ, ধনী-দুখীয়া আদি ভাবৰ ঠাই নাই; মতা-তিবোতা সকলোৰে সমান অধিকাৰ, সকলোৰে মূৰ্কাৰি মূৰীয়াকৈ আপোন কৰ্ত্তব্য কৰি যায়।

এনে সবল জীৱনৰ মাজেদি তেওঁলোকে প্ৰকৃতিৰ লগত ডাঙৰ সম্বন্ধ গঢ়ি তুলিছে। তেওঁলোকৰ প্ৰতি মাত-কথা, হাঁহি*

---

* এই (এনিডম) প্ৰবন্ধটো “বতি সাহিত্য মন্দিৰ”, বখিৰনীৰ পৰা অধ্যাপক শ্ৰীপ্ৰহলাদ মহন্তৰ সৌজন্যত পোতা হৈছে। পুথিখনত সন্নি-
বিষ্ট কৰা প্ৰবন্ধাবলীৰ ভিতৰত এইটোৱেই প্ৰাচীনতম প্ৰবন্ধ। এই প্ৰবন্ধই
কুৰি শতিকাৰ পঞ্চম দশকৰ সাহিত্য আৰু মিচিং জিৎকৰ প্ৰতিনিধিত্ব
কৰিছে। সংগ্ৰাহক।

কাল্পনিকো এটি সৌন্দৰ্য্যৰ ধোল সানি দিছে। দিনে বাতিয়ে তেওঁলোকে শুনিলে প্ৰকৃতিৰ সন্তান চৰাই চিৰিকতি, কুঁজ কোঁকৰী আদিৰ মধুৰ শব্দ, কলৰব, গছ লতিকাৰ নতুন সাজন কাচনে সৰাবো প্ৰাপ্ত দিছে বসন্তৰ এক অভিনৱ, নব মূৰ্ছনা বিহু-গীতত মাতে-মাতে, জ্ঞান-জুৰি তটিনীৰ সুৰে-সুৰে, বডাহৰ ছেৰে-ছেৰে সকলো মিচিংলোকৰে প্ৰাণ নাচি উঠে। কৰ্ত্তব্যৰ শত গধুৰ বোজা ইয়াৰ মাজেদি বহন কৰিছে। প্ৰকৃতিৰ লগতে এনেধৰণৰ শুভ-প্ৰোত ভাৱে গঁথা জীৱনৰ মাজেদি অই নিঃতম্ জন্ম। ই এটি “কবুৰ গীতি” ইংৰাজীত যাক বেলাদ (Ballad) বুলি কব পাৰি অসমীয়া “বনগীত”ৰ দৰে এই অই নিঃতম্-বোৰত নাই কৃত্ৰিমতা, নাই ভাৱৰ গভীৰতা, নাই ভাষাৰ জটিলতা, নাই বিজ্ঞানৰ গুঢ়ত্ব। এইবোৰ অতি সহজ সবল আৰু পোন-পটীয়া। মানুহৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ শত স্মৃতি-প্ৰতিঘাতৰ মাজেদি অন্তৰত যি বেদনাৰ ঢৌ উঠে সেই ঢৌৰে অই নিঃতম্ ৰূপে প্ৰকাশ পায়। সবলতা সূচাসনা জীৱনে জটিল সংঘাতৰ পাক চক্ৰত পৰি সকলো ওলট পালট দেখে, কল্পনাৰ সোণৰ সংসাৰ চকুৰ আগত ভাগি চুৰ-মাৰ হয়। এনে ধৰণৰ অসহনীয় পৰিবৰ্ত্তনে সকলোৰে জীৱনৰ ওপৰত বেদনাৰ ক’লা ডাৰবে আৰম্ভি ধৰে। তেতিয়া সেই সবল প্ৰাণে হাব মানি মনৰ বেদনা মাৰ নিয়াবলৈ এক নতুন পথ ৰচনা কৰে। সেয়ে হ’ল কবিতা বা সঙ্গীত। এই কবিতা আৰু সঙ্গীতত অঁকা থাকে কাৰুণ্যৰ ছবিবোৰ, তাত সনা থাকে হিৰাত গুৰুৰি উঠা ভাৱৰ অনদ্ভূতিবোৰ আৰু কল্পনাৰ মধুৰ সপোনবোৰ। ইয়াৰ মাজতে জিলিকি উঠে সুখৰ দুখৰ সংসাৰখন। ইয়াতেই ইয়াৰ মাহাত্ম্য। অই নিঃতম্ শাৰীয়ে শাৰীয়ে তেনে ভাৱ অনদ্ভূতি কল্পনাৰ সহজ সবল প্ৰকাশ বিদ্যমান। ইয়াত জিলিকি উঠে জগতৰ আটাইতকৈ পীড়িত অৱহেলিত দুখীয়া কৃষক সমাজৰ দুখৰ সংসাৰখন; তেওঁলোকৰ অকণি আশা আকাংক্ষা, দুখ সুখৰ সমাবেশ, জীৱন আৰু তেওঁলোকৰ দুখীয়া কল্পনাবোৰ।

অই নিঃতম্ সুৰবোৰত কবুৰ বসৰ সৃষ্টি দেখা যায়। যেতিয়া মাজনিশা এই কবুৰ সুৰৰ দীঘলীয়া ৰ’হীত ফুক দিছে তেতিয়া আকাশ ৰুচা-ৰুচীয়েও অতীত সংসাৰ সৃষ্টিৰ চকুপানী টোকে। বিশাল ৰূপদেৱ ৰুকত লাগণ ভাদ মইয়া অকলশৰীয়া নাভৰী-

স্নাই বোঁড়িয়া এই কবুৰ সুৰ ধৰিব, পথাৰৰ পৰা দূৰে ভাগৰে
 বোকাড লুৰুৰি পুৰুৰি হৈ উভতি অহা খেতিয়কে ওখ গৰাব
 ভলত পানী ব'ৰলিত বহি আপোন পাহৰা হয়। খেতিয়কৰ বাবে
 সকলো ভাগৰ পাহৰি এক অভিনব সপোন দেখে, তাৰ মনত পৰে
 অতীত, সম্মুখত চাৰিওফালে দেখে বৰ্ত্তমান আৰু দূৰত জিলিকি
 উঠে ভবিষ্যত, সি কব নোহাৰাকৈয়ে তাৰ চকুৰোদি চকুপানী
 বাগৰি আহে।

কাৰি ওৰ্ড্‌সৱৰ্থ (Wordsworth) 'চলিটোৰি বীপাৰ'
 (Solitary reaper)ৰ দৰে নিজান দূপৰীয়া বহল মূৰ্কাৰি পথা-
 ৰৰ এচুকত অকলশৰীয়াকৈ ধান দাই থকা মিচিং গাভৰুৱে গায়—

কুৰুৱাঙা কাব্দুৰং অতুলাং অই অৰুক্লা
 ঙ্গক্কা অচিন্, অদুৰং বংকিলা অই বংকিলা ॥

কুৰুৱা চৰায়ে গছৰ ডালত বহি ইফালে সিফালে চাই
 আকুল সুৰত কান্দে, মোৰ অকণি প্ৰাণো আকুল বিকুল উঠে
 কিবা এটা অচিনাকি নজনা ভাৱত (Looking to and fro
 the Eagle alone)।

আকৌ কোঁড়িয়াৰা সংসাৰৰ কুটিল চাকনৈয়াত পৰি চাৰিওফালে
 কুঁৰলিৰে ঢাক খোৱা আশ্বাৰ যেন লাগে আৰু মনৰ বেজাৰত
 বিজুলীৰ ফালে চাই কাকুতি মিনতি কৰে।

দুঃখদুঃ, স্নাৰি আৰুগেঅই বিতেইকা
 মাদুৰ, মদুৰুৰ, স্নংগেঅই মতেইকা।

ক'লা ডাৰৰৰ ঢাকনিক বিজুলীৰ পোহৰোৱাৰ দৰে মোৰ
 মনৰ বেদনাৰ কুঁৰলিও যেন অঁতৰ হয়।

অই নিঃশব্দৰোৰৰ ভিতৰত বিবহ বিবাহিনী সকলৰ সকল
 দিননি বোঁছ সোৱাদ লগা, দীঘলীয়া সুৰৰ ভালে ভালে বাজে
 বিবাহীৰ অন্তৰৰ বেদনাৰাশি আৰু তাৰ আনুৰাগিক সহজ সকল
 অকপট ভাৱৰ অনুভূতিখিনি।

দন্‌চিৰ দলবোৰ, চিৰিপাদোৰ, ব্ৰহ্মক্ৰম, ত
অইশান্তিন্দ্ৰক লাম্‌ভাদোৰ, অত্ৰুৰঙা দাগ্‌ক্ৰমত।

ধনশিৰী দলংখন দাং দি বন্ধ কৰাৰ দৰে ভোমাবে মোৰে
বাটও শত্ৰুৰূপে বন্ধ কৰিলে।

অই নিঃশব্দৰ চিহ্নিৰ বা উপমাখিনি (my mind pines
away for the unknown) বিশেষ মন কৰিবলগীয়া। গীত-
বোৰ যেনে সহজ সবল উপমাখিনিও তেনে সহজ সবল আব্দ
সেইবোৰ ভেঙলোকৰ পাৰিপাৰ্শ্বিক অৱস্থাৰ পৰা গোটাই লোৱা।

বগ্‌প পবগ্‌, অঃলাংকা দল্‌স্ৰাম্‌ল্‌, দলাংকা
দল্‌দুং আজন্‌, জন্‌লাংকা কাল্‌স্ৰাম্‌ল্‌ কাঃলাংকা।
মঃদালগ্‌, পিৰিতি চ্‌প্‌মাঃনাম্‌, আচ্‌-চাঁ
দঃল্‌দলগ্‌, পিৰিতি লেজৰাউলক্‌ আচ্‌-চাঁ

থাবলৈ ইচ্ছা কৰিলে মতা কুকুৰা পুহিবা, মন গলেই থাৰা,
পীৰিতিৰ সোৱাদ লব খুজিলে গাঁৱতে পীৰিতি কৰিবা, চাবৰ
মন গলেই চাৰা।

দুবৰ পীৰিতি থাউনি নোপোৱা দ পানীৰ নিচিনা কিন্তু
গাঁৱৰ পীৰিতি বালিৰ চৰ পৰা বায় পানীৰ নিচিনা।

এই অই নিঃশব্দবোৰৰ বচনা কৌশলত একো ভাবাৰ জটিলতা
বা ভাৱৰ গভীৰতা নাই, আছে মাথো সবল আব্দ পোনপটীয়া
স্বাদুৰী। ই পৌৰাণিক কাব্য সাহিত্যৰ ছন্দৰ এনে ধৰা-বন্ধা
নিগ্ন নেমানে। সি যেনে ভাৱে নিজৰ প্ৰাণৰ অন্তৰ্ভূতিক প্ৰকাশৰ
ভাৱা পাইছে তাৰেই বচনা কৰিছে। এই গীত কেইবাটাও
সুন্দৰ গাৰ পাৰি আব্দ আটাই কেইটা সুৰেই কব্দণ সুৰ।
প্ৰত্যেক শাৰীৰ মূৰতে “অগ্নি অইয়া”। বুলি দীঘলীয়াকৈ সামৰণি
গ্ৰাৰে। “অগ্নি অইয়া”ৰ অৰ্থ “নন্দলীয়া বা ‘অতি আপোনজন’
বা অতি চেনেহৰ বন্ধু বা বান্ধৱী। এই শব্দ দুটা বিশেষকৈ
কব্দণ অৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। “অই নিঃশব্দ”ৰ অৰ্থ “কব্দণ গীতি।”
“নিঃশব্দ” মানে “নাশ” বা গীত।

এনে ধৰণৰ অনেক গীত গোটাই “অই নিঃশব্দ” নামেৰে এখন কিতাপো কেইবছৰ মানৰ আগতে খ্ৰীষ্মত সোণাবাম পাণ্ডাং দেৱে প্ৰকাশ কৰিছিল।*

কিন্তু দৃশ্যৰ বিষয় কিতাপখনৰ ২য় ভাগৰণ উলিয়াবলৈ নহ’ল। অৱশ্যে কিতাপখনে মিচিং সমাজত বিশেষ আদৰ্শো পাইছিল।**

---

* এই প্ৰথম লিখাৰ সময়ত খ্ৰীসোণাবাম পাণ্ডাং কটকী জীৱিত আছিল।
 ভাষা সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত মিচিং সমাজৰ প্ৰথম লিখক বা পথ প্ৰদৰ্শক।
 তেখেতৰ প্ৰকাশিত অপ্ৰকাশিত পুথিসমূহ হৈছে—“মিৰি জাতিৰ বুৰঞ্জী”
 (১৯৩৫ চনত প্ৰকাশিত) “মিৰি দোৱান”। “মান পৰাজয়”, “কেতলীয়া
 বোৰা”। “ঐ নিঃশব্দ”, আৰু ‘বৰদৈ চিলা’ত তেখেতৰ লিখনি প্ৰকাশ
 পাইছিল বুলি জনা যায়। তেখেতৰ জন্ম ১৮৬৬ চনত। বৰ ওচুটামুখ, অন্নভিৱা
 বৰদাৰ’ত, (চক্ৰাখানা, উত্তম লকীমপুৰ)। মৃত্যু ১৯৫২ চনত। সংগ্ৰাহক।

০০‘বৰদৈচিলা’ত প্ৰকাশিত। দশম বছৰ। দশম ভাগ। ১৮৬৮ খৃস্ট।
 বহাগ, ১৯৪৬ চন।

অই নিঃসৃত শদিয়াৰ হান

ভৃগুযুনি কাগ-মুং

মানব সভ্যতাৰ অগ্ৰগতিৰ ইতিহাসে কেনেকৈ কিম্বদন্তি
যুগৰ পৰা আলোকলৈ বহুত বাধি গৈ অলপ লোক-উৎসাহ
সমূহৰ ঐতিহ্যই আজি লোক-সংস্কৃতিৰ মাধ্যমেৰে জাগ্ৰতকৰণ
কৰিছে। আমাৰ বিহু-উৎসৱো লোক-সংস্কৃতিৰ অমূল্য ঐতিহ্য
উপাদান আৰু ইয়াৰ মাজেদি জাতীয় জীৱনৰ প্ৰতিচ্ছবি প্ৰতি-
ফলিত হয়।

আজি আমাৰ দৈনন্দিন জীৱন ধাৰাৰ হাঁহি-কাণ্ঠোন,
আনন্দ-নিবানন্দ, লোক-পৰম্পৰা, জন-বিশ্বাস, লোক-সংস্কাৰ আদিৰ
পটভূমিকাত লোক-উৎসৱ বিহু অনুষ্ঠানে পূৰ্ণতা লাভ কৰিছে
আৰু সেই বিহু অনুষ্ঠানত লৌকিক গীত-পদ, নৃত্য-বাদ্য, আচাৰ-
নীতি সমূহ অপৰিহাৰ্য অঙ্গ স্বৰূপে সমন্বয় ঘটি লোক-সাহিত্যৰ
ভাণ্ডাল চহকী কৰাৰ লগতে লোক-সংস্কৃতিৰ নিসৃত প্ৰসাৰী পথ
আৰু দুগুণে প্ৰসাৰিত কৰি তুলিছে। সেই লোক-সাহিত্যৰ
অংশ বিশেষ বিহুগীত, জনগীত, জন-প্ৰবাদ, লোক পৰম্পৰা
আৰু যুগৰ বঙালী অঁচোৰে অসমৰ কোনো কোনো অঞ্চলৰ
বৈচিত্ৰ্য বহন চৰাই অতীত ঐতিহ্যবোৰ সোঁচৰ বঢ়াইছে। এনে
প্ৰসিদ্ধ অঞ্চলবোৰৰ ভিতৰত অসমৰ পূবপ্ৰান্তৰত অৰ্ধস্বত শদিয়াৰ
কথা বিশেষ ভাৱে উল্লেখযোগ্য।

আজৰ প্ৰাচীন কাব্য-সাহিত্য আৰু জন-সাহিত্য আদিত
শদিয়াৰ কেন্দ্ৰ কৰি গঢ়ি উঠা সমগ্ৰ উত্তৰ পূব সীমান্তৰ মানৱ
জীৱন-অধিভাৰ, সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ, গঢ়-গাঁথনিৰ গৌৰৱেৰে গৌৰ-
ৱান্বিত বঙালী-মানচিত্ৰ আৰু দেখা পাত। সেই অতীত সৌৰভেৰে
ভৰি ভৰি কৰা কাল কুঁড়ল নকৰা হাজাৰ কাহিনী আৰু বহুজীবি
জীৱনোত্তৰ জীৱনিক উঠা মানচিত্ৰৰ শদিয়া আজি নাই কিম্বদ
কবিতা-কবিতা; প্ৰবচন আদিত শদিয়া সদায় জীৱন্ত হৈ আছে
সেৱা বোকাৰত জীৱিত কৰ—

শদিয়ালৈ নাৰাৰা সত ফুল নাৰাৰা
কেঁচা পাতত নাৰাৰাৰা লোণ
উপজিয়ে লব মাৰে কোন ?

সৌ সিদিনালৈকে শদিয়া অসম তথা অখণ্ড ভাৰতবৰ্ষৰ
ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক ক্ষেত্ৰত পৰ্বত-ভৈৰৱৰ ছিগিবলৈ
উপক্ৰম হোৱা সম্বন্ধ এনাৰাৰী ডালৰ বোগসূত্ৰৰ নাতি কেন্দ্ৰ
আছিল, সেয়ে আন্তৰ্জাতিক ক্ষেত্ৰত শদিয়াৰ বৈশিষ্ট্য আৰু
বৰঙণিৰ কথা আমি উলাই কৰিব নোৱাৰো। অন্য হাতেদি
অতীজৰ পৰা অসমৰ দাঁতি কাষৰীয়া অঞ্চলবোৰৰ লগত বেপাৰ-
বাণিজ্যৰ বোগেদি পৰ্বত-ভৈৰৱৰ আদান-প্ৰদান বিনিময়ত পৰস্পৰৰ
মাজত সামাজিক সম্প্ৰীতি, ভ্ৰাতৃত্বভাৱ স্বভাৱিকতে গঢ়ি উঠি-
ছিল আৰু সেয়ে আছিল পৰ্বত-ভৈৰৱৰ একমাত্ৰ ঐক্য সাধনৰ
প্ৰকৃত জন্তীয়া সংহতিৰ স্বৰ্ণ-সৌধ নিৰ্মাণ কৰাৰ সূচল পথ।
আজি পৰ্বত-ভৈৰৱৰ মাজত সামাজিক আত্মীয়তাৰ ভাৱ গঢ়ি
ভোলাত ৰাজনৈতিক 'ইনাৰ লাইনে' অভেদ্য প্ৰাচীৰ বচনা কৰিছে।
আমি অতীতলৈ উভতি চালে সামাজিক জীৱনৰ লাগতীয়া
বস্তুৰ সাজ-সজনি, আদান-প্ৰদানৰ মাধ্যমেৰে গঢ়ি উঠা সম্প্ৰীতিৰ
লোক পৰম্পৰা বিহু গীতত পাওঁ—

ধনে গৈ আছে গৈ মিছিমি পাহাৰত
আনিব কপাহৰ জোলা ;
তুমি বৈ লৰা বিহাকৈ মেখেলা
মোকো বৈ দিবা চোলা।

আমাৰ লোক-উৎসৱবোৰৰ লগত জাতীয় বন্ধন কৃতিৰ
অবিচ্ছেদ্য সম্পৰ্ক, সেয়ে এদিন মিচিমি পাহাৰৰ কপাহ আনি,
পাঁজি কাটি মৰমৰ দীৰ দি, চেনেহৰ বাণি বৈ ; হেঁপাহৰ অ'হুৰে
সপোনৰ ফুল বচা বিহুৰানখন, আৰু লগতে মৰমৰ বোল কলা
ফুলাম হাঁচটিখন শিপিলী গাভৰুৰে বিহুৰ দিনা দিল্লীতলী
উল্লসাই আপোনজনক উপহাৰ দিবলৈ নাপালে জনত শৰ্মিত
নাপাইছিল আৰু সেৱা আছিল আমাৰ অসমীয়া জাতিৰ জাতীয়
বৈশিষ্ট্য। এইদৰে অসমবাসীৰ জীৱন ধাৰাৰ লগত শদিয়াৰ

পৰিবেশ প্ৰতি অদ্ভুতপৰ্যায়তে জড়িত হৈ থকাৰ কথা শদিয়া অঞ্চলৰ মিছিমি পাহাৰে প্ৰতিনিধি কৰিছে, কিন্তু কেতিয়াবা বিহুৰ প্ৰীতি উপহাৰে ডেকা-গাভৰুৰ মিলনৰ মনেখনা পদুৰীত বিহু ঢালি অপ্ৰীতিৰো সৃষ্টি নকৰাকৈ থকা নাই। বিহুৰ মূলক পৰিবেশে মিলন আকাংক্ষী ডেকা-গাভৰুৰ চঞ্চল মনক বোজাকৈ চঞ্চল কৰি ভোলে সেয়ে বিচ্ছেদৰ বলিৰা বানে ডিলিঙলৈকে পৰাণ দাঁহ নিয়াৰ আগতে মিছিমিৰ বৰ বিহুখাই অস্তবৰ আলা মৰিবিৰ বজিছে।

কিনো খাই পাহৰিম ভোকে ঐ লাহৰী
কিনো খাই পাহৰিম ভোক;
মিছিমি আহিব বৰে বিহু আনিব
ভাকে খাই পাহৰিম ভোক।

মিচিং অই নিঃসৃতবোৰতো শদিয়াৰ বজিতা খোৰা উপমা আৰু বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ বৰ্ণনা বিৰাজ কৰিছে। অৰণ্যে সেইবোৰত আদিম বংশানুৰ্তনৰ লগতো এনাঙ্গৰীডাল একেৰাৰে অঁত ছিগা নহয়। প্ৰাকৃতিক অৰদানৰ অনুকূলে লোক-সংস্কৃতিৰো প্ৰতিফলন হোৱাটো স্বাভাৱিক আৰু প্ৰাকৃতিক অৰদানে বহু ক্ষেত্ৰত কলা সাধনা আৰু বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত সুচল পৰিবেশ সৃষ্টি কৰে, সেয়ে চিৰি-লুইত; চতাই পৰেবত, মিছিমি পাহাৰ তথা শদিয়া আন্ধাৰ চিৰ-পৰিচিত আৰু বুকুৰ আপোন, অই নিঃসৃততো তাৰ লোক-পৰম্পৰা প্ৰকাশ পাইছে—

আদিমাতপ্ গদদ দিবং আঃনোম্ কাৰেগ্ দাগ্
আদি আচি ত্ৰদ অইনক্ মাল্‌লম্ কাৰেগ্ দাগ্।

শদিয়াতলৈ গলে দিবং নদীৰ সৌন্দৰ্য্য দেখা পাওঁ আৰু পৰ্বতীয়া নিৰ্মল পানী খাওঁতে পানীত তোমাৰ প্ৰতিবিম্ব দেখা পাওঁ।

শদিয়াবাসীৰ দেশ প্ৰেম, বীৰ্য অতুলনীয়। বিশাল বিস্তৃত অক্ষয় ভূমিৰ ভৌগোলিক পৰিক্ৰেতনত অধি উঠা দেশৰ অৰুণ্ডতা, জাতীয় এক সাম্ৰাজিক সম্প্ৰীতি তথা জাতীয় সংহতিৰ ক্ষেত্ৰত শদিয়াৰ ছান জনন্য। বুকুৰী প্ৰসিদ্ধ ঠাই হিচাপে শদিয়াই

একদলত এঁসিখি লাভ কৰিছিল। আজি প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যৰে পৰিবেষ্টিত পুত্ৰ-পৰিত্ৰ পৰশু কুণ্ডৰ মাহাত্ম্যৰ মহিমা মণ্ডিত শ্ৰীমন্তা আৰু নাই—কিন্তু অনসম্বোধন সকলৰ অজ্ঞাতসাৰে আশু-বঙ্গীয়া প্ৰাকৃতিক সম্পদ ৰাজি আজিও অনাৱিষ্কৃত হৈ পুৰ প্ৰাপ্তকৰ শিখৰত কুণ্ড কুণ্ড জাতীয় কুৰেৰ সম্পত্তি হৈ জৰি আছে আৰু এদিন নিশ্চয় বৃগৰ বৃকৃত সেইবোৰ অমূল্য সম্পদ উদ্ধাৰ হৈ আমাৰ জাতীয় সমৃদ্ধি তথা দেশৰ শ্ৰীবৃদ্ধি কৰিব।

সেই শদিয়াবাসীয়ে বিদেশীৰ কবলৰ পৰা পুৰণিগলৰ চিৰ স্বাধীনতা বন্ধা কৰিবলৈ গৈ প্ৰবল প্ৰতাপী ইংৰাজক এদিন ভৰথ খুৱাইছিল আৰু হালকণ চাহাবক কাটি লুণ্ঠনৰ তেজৰে লুইতৰ পানী ৰাঙলী কৰিছিল, সেয়ে বিহু গীতত সেই বীৰক্স কাহিনী আজিও লোক পৰম্পৰা ৰূপে বৰ্ণিত হৈছে—

হোৰাকৈ গছৰে মূঢ়া সমনীয়া
হোৰাকৈ গছৰে মূঢ়া ;
হালকণ চাহাবক আৰবে কাটিলে
ৰিচাৰি নাপালে মূৰা।

এদিন সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষৰ স্বাধীনতা হৰণ কৰাৰ পাছত শ্ৰীমন্তাকে কেন্দ্ৰ কৰি উত্তৰ পূব সীমান্তৰ ফালে ইংৰাজ অগ্ৰসৰ হৈছিল আৰু তাক প্ৰতিৰোধ কৰিবলৈ গৈ বীৰ অমৰ, মিছিমি জাতিয়ে বিজোহৰ সূচনা কৰিছিল আৰু পৰিণামত শদিয়া এদিন বণক্ৰান্ত পৰিণত হৈছিল। সেইখন বণত নতুন কোঁশল আৰু বিজ্ঞানৰ নতুন আৱিষ্কৃত যুদ্ধৰ যুগান্ত সা-সজুৰি ব্যৱহাৰ কৰিছিল সেয়ে অসমবাসীৰ অন্তৰতো ঘাসৰ সৃষ্টি নকৰাকৈ থকা নাছিল। সেই শদিয়া বণৰ কথাই লোক প্ৰবাদম্বৰূপে আজিও বিৰাজমান, আমাৰ চহা ডেকা-গাভৰুৰ মন দাপোণত তাৰ প্ৰতিফলন দেখা পাওঁ—

ডিবুৰুৰ বণেকন শদিয়াত লাগিলে
মিছিমি কামিলে চাঙা ;
সবুবে এপৰা পীৰিত কৰিলে
নেৰিবা দুখৰে কালত।

চিহ্ন অস্বাভাৱিকতা অসম্ভাৱিতা ডেকাই স্বদেশ, অস্বাভাৱিকতা বন্ধন
কল্পণে কেনো দিনে স্বৰ্গক বৰণ কৰিবলৈ কুষ্ঠাবোধ কৰা নাই।
শদিয়া বৰণে বাৰ্টৰ উত্থান-পতনৰ সন্ধানকে দিয়া নাই, জন-
মানৱৰ মনোজগতৰ মনোবলৰ কথাও প্ৰকাশ কৰিছে—

ইকবা পাতেবে জাহাজ বনাই দিয়া
শদিয়া বৰণে বাৰ্ট।.....

আমাৰ ডেকা-গাভৰুৰ দেশপ্ৰেম, সম্প্ৰীতি ; জগতীয়তা জাহাজ
কথা আমি নাই কৰিব নোৱাৰো। সমুদ্ৰৰ সৌভাগ্য অজ্ঞানিত
জাহাজে যোৱানে জীৱনৰ সংগী হৈ আমনি কৰাৰ লগে লগে স্বাভা-
ৱিক প্ৰেম-প্ৰীতি ডেকা-গাভৰুৰ মাজত গঢ় হৈ উঠে আৰু বিহুৰ
মুকলি পৰিবেশে সেই প্ৰেমক দুখোজ আগবাঢ়ি যোৱাত সহায়
কৰে, তথাপি ডেকাই সেই আধৰুৱা প্ৰণয়কো সাময়িক ভাৱে
পৰিত্যাগ কৰি দেশৰ কাৰণে যত্নবলৈ শদিয়া বৰণে গৈছে,
সেয়ে বিবহী প্ৰেমিকাই বিহু গীতেৰে বজিতা খুৱাই জনৰ ভাৱ
প্ৰকাশ কৰিছে—

কোনে আনি দিব লোণে আমেলখি
কোনে আনি দিব জৰা :
কোনে আনি দিব ধনৰে বাৰ্তি
শদিয়া বৰণে পৰা।

অজ্ঞানিত মূলক শদিয়া আচহুৱা ঠাই। অসমৰ বিশাল
বিস্তৃত ভৌগোলিক পৰিবেষ্টনেৰে পৰিবেষ্টিত হ'লেও এই ভূ-
খণ্ডত ইজৰাংশী আহোম বজাই এসময়ত অখণ্ড প্ৰতাপেৰে
বাজৰ কৰিছিল, সেয়ে বোমাষ্টক কৰিলে গাইছে—

... ..শদিয়া শবাইঘাট বংপুৰে মেলে ছাতি
কত বৃগ বাখিলে আৰ্হাৰ
বুকুৰ শোণিত শেষ কৰি
বংপুৰ অতিকৈ সাদৰী...॥

শদিয়া বৰণে জাহাজ-পৰিচালনা এই শিল্পকৃত্যৰ মাজত পোৱা
নাই। ডেকাই দেশৰ লগত একেটা আত্মীয়জনক কৰ্মজীও পোৱা

যায়। পূর্বে শদিয়াৰ পৰা পশ্চিমে শোণিতপুৰ জিলাৰ ভট্টৈ-ভড়লী নদীলৈকে মিচিংসকলৰ অধিবাসিত ; সেয়ে এই নিঃশব্দতো গাইছে—

শদিয়া তলক্কা বদ্বলি অই বজপা
মিচিং অইয়া বাঙামা দূপিদচুলা দুবনী।

শদিয়াৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ভট্টৈ-ভড়লী নদীলৈকে মিচিং সকল বিস্তৃত হৈ আছে।

সোঁ সিদিনালৈকে শদিয়াৰ লগত যাতায়াতৰ বা বোগাযোগৰ কোনো সুবিধা নাছিল, মাথোন অসমৰ সীমা নিৰ্দ্ধাৰণৰ উপমাৰূপে শদিয়াই ঠাই পাইছিল, তথাপি অসমবাসীৰ মনৰ দিগন্তত শদিয়া সুদূৰত নাছিল, সেয়ে বিহুৱা ডেকাই শদিয়াক দূৰত্বৰ উপমাত বৰ্জিতা খুৱাই নিজৰ মনৰ ভাৱ প্ৰকাশ কৰিছে।

উজনি উজনি ভটীয়াই নামনি
শদিয়া কেইদিনৰ বাট ;
মাতিলে নমতা হ'ল ঐ লাহৰী
অগনি জ্বলিছে গাত।

বিশাল অসমৰ ইমূৰত শদিয়া আৰু সিমূৰত খুবুৰী পৰিষ্কাৰ কাৰণে বহু দূৰত যদিও আমাৰ ডেকা-গাভৰুৰ প্ৰেমৰ আবেগত তেনেই ওচৰ। সেয়ে অই নিঃশব্দতো দূৰত্বৰ উপমাত শদিয়াক বৰ্জিতা খুৱাই গাইছে—

শদিয়াত দূদাগ্গম্ বদ্বলিব দূদাগ্গম্,
অগ্নি গুণ্ণক্ আগম্ দাম পাঃমুন্ চুলাপা।

দূৰণিৰ শদিয়াত থাকিলেও বা বদ্বলীত থাকিলেও তোমাৰ বতৰা সদাই পাই থাকিম।

মিচিং সকলৰ মাজত এটা উপাদেশ আখ্যান আছে। অতীততে নাৰেবে ভূব বাম্বি শদিয়াৰ পৰা লুইতৰ বুকুৰেদি ভটীয়াই আহোতে বহুদিন লাগিছিল আৰু ভড়লী নদী আৰু লুইতৰ সমন্বয় পাওঁতেই নাৰৰ কাঠ পটি আৰু ভটীয়াই-নাৰ

স্নেহভাৱত পৰিণত, সেয়ে মিচিংসকলৰ বসতি বিস্তাৰ ভেঁজিয়াৰ দৰঙ
জিলাৰ ভৰলী নদীত শেষ হ'ল।

অন্য এটা জনপ্ৰিয় মিচিং অই নিঃতম্ভ লোক প্ৰবাদৰ পাট-
ভূমিকাত বচিওঁ বোমাটি কৰিওঁ “খনবৰ বতনী”ৰ সাদৃশ্য দেখা
যায়। এদিন দুৰ্ঘাণ খনশিৰী মূৰৰ খুনীয়া গাভৰু বতনীয়ে
উজনিৰ দিচাংমূৰৰ মোমায়েকৰ ঘৰলৈ উজাই আহি বুকুজুৰাই ধৰাচে
এদিন খনবৰৰ প্ৰেমৰ বুকু উদং কৰি বেচেৰাৰ কামিহাড় ভাঙি
বতনী গুছি গ'ল—

...লুইতৰ শিহু এ টুপাই বুকু মাৰিলে
আকৌ চোন এটিবাৰ ওলা ;
খনশিৰীৰ বতনী টুপাই বুকু মাৰি গ'ল
ভাঙি মোৰ কামিহাড় চলা... ..।

প্ৰেমৰ অন্তৰ দৃষ্টিত মিলনৰ সান্নিধ্যই একে কেন্দ্ৰ বিন্দুৰে
আবৃত্ত পৰিধিৰ মাজলৈহে লৈ যায়, সেয়ে শদিয়া আৰু বুকুজুৰী
নদীৰ দূৰত্ব কোনো মূল্য নাই।

অদিয়াতক্ ভামেন্, বুকুজুৰীতক্ মামেন্,
নিঃতম্ভ তুঙি পুৰাচা দকুদম্ কাংকিন চুকাংকু।

শদিয়াৰ ডেকা ভামেন আৰু বুকুজুৰীৰ গাভৰু মামেনৰ মাজত
এদিন অই নিঃতম্ভ বিনিময়তে পৰিচয় ঘটি প্ৰেমপ্ৰীতি গঢ়ি উঠিছিল।

সকলো মানৱ মনে চিৰ যৌৱন, চিৰ বসন্ত উপভোগ কৰি
চৈবকাল জীয়াই থকাটো বাঞ্ছা কৰে, কিন্তু কোভিডাৰা অৱস্থাৰ
প্ৰতিভকূলে অকাল মৰণকো অহ্বান জনাবলৈ বাধ্য কৰায়। তেনে
এটা পৰিস্থিতিত জনহু কৰিছে, সেয়ে গাভৰুৰে সুৰ্য্যৰ অবিহনে
চন্দ্ৰৰ অস্তিত্ব নথকাৰ কথা উপলব্ধি কৰি বিবহৰ একুৱা অলা জুই
অলাই নিঠৰুৱা কৰি নাৰাবলৈ প্ৰেমিকক সান্নিধ্য দিছে—

বাৰীৰে ঢাপতে গছে আমেজাখি
আনি দিম মঙহৰ লোণ ;
শদিয়া বগলৈ চিহ্নিতৰ নালাগে
ভেঁজিয়াখনো বুকুজুৰী মঙ লোণ।

আত্মাৰ জল বিশ্বাস, “জন্ম, বিবাহ, মৃত্যু” ভাগ্যৰ জিহ্বা, স্নেহে কয় “চৰণেহে জানে মৰণৰ ঠাই।” আজি গাভৰুৰ মৰম স্নান জালন্ধনাৰ বাপীয়েও ডেকাৰ মনে বিচৰা বুকুৰ আপোনজনক হাতত পাই বাটত হেৰুৱাব বেদনাত ডেকাই অন্তৰত আঘাত পাইছে স্নেহে স্বৰ্গৰ প্ৰেমৰ পৰিণতিত শদিয়াৰ বণত গৈ মবাকে কামনা কৰি দেখে বাপী স্নানাইছে—

নৈৰ বঙা গঢ়া দলনি দোপনি
হাঁপাই চিঞৰে বনত ;
ভোম্বাৰে সন্তাপত থাকিব নোৱাৰো
জ্বিল গৈ শদিয়া বণত ।*

অই নিঃতম্ভ নদীৰ উপমা

ভৃগুশ্লোকানি কাগ্নয়ুঃ

(ক)

পৃথিবীৰ প্ৰত্যেকখন দেশলৈ প্ৰকৃতিয়ে দিয়া বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ
অৰ্ধদানক কেন্দ্ৰ কৰি দেশৰ সভ্যতা সংস্কৃতি তথা মানৱ ইতিহাস
বৰ্ণিত হৈছে। আমাৰ চেনেহী অসম দেশ পৰ্বত পাহাৰ নদ-
নদীৰে বিস্তৃত আৰু নানান জন মানৱৰ গোষ্ঠীপুঞ্জকলৈ ভৌগো-
লিক পৰিবেষ্টনেৰে পৰিবেষ্টিত আৰু তাত পুত্ৰ পৰিহৃত লুইত
আমাৰ জীৱনৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ। আদিম মানৱ সভ্যতাই এদিন নদীক
কেন্দ্ৰ কৰি বিকাশ লাভ কৰিছিল, ইজিপ্তৰ সভ্যতাত নীল নদীৰ ;
ভাৰতীয় সভ্যতাত সিন্ধু নদীৰ আৰু অসমৰ সভ্যতাত লুইতৰ
অৰ্ধদান বিপুল সম্ভাৱেৰে সমৃদ্ধ, সেয়ে সমাজৰ অস্তিত্বত পুঞ্জী-
ভূত হৈ থকা বিহু সংস্কৃতি আদি উৎসৱৰ অন্যতম শ্ৰেষ্ঠ
উপাদান জন গীত, বিহুগীত অই নিঃতম্ভ আদিত নদীৰ উপমা
চিৰ বিৰাজমান।

সেই নদী কেন্দ্ৰিক সভ্যতাৰ স্বাক্ষৰ আদিম মানৱ সভ্যতাৰ
ইতিহাসৰ পাত ভৰি আছে। অসমৰ চহা জনজীৱনৰ দৈনন্দিন
জীৱন নিৰ্বাহৰ গতি ধাৰা দিখো, দিচাং, দিহিং, জোৰগৈ, ধন-
শিৰী, লুইত, সোৱণশিৰীৰ উত্তাল তৰঙ্গমালাৰ লগত ভৰিজিত হৈ
জয় হু আৰু আমাৰ সামাজিক, ব্যক্তনৈতিক, আৰ্থিক, সাংস্কৃতিক
কেন্দ্ৰত নদীয়ে বিপুল বৰঙণি যোগাই আহিছে, সেয়ে মিচিঙৰ
জ্যেষ্ঠ গীত অই নিঃতম্ভো নদীৰ উপমা অৰ্ণণনীল--

কাজে অইয়া মলাজে

আজ্জিমাগ্গম্, জকুম্

অবনৰি বঁকাগপা

দৰ্শিগ পাজ দাগ্গাম্ পা।

আহা ! প্ৰাচীন সৌৰভাষিকীৰ পুৰাতন এটি বৰ সাজি পুৰি
অই অলি পুৰাতন সৌৰভাষিকীৰ পুৰাতন এটি বৰ সাজি পুৰি

সূৰ্য্যৰ মৃদুকল আকাশৰ তলত সেই সৰু ঘৰটিত আশ্ৰয় লৈ
ভাল পোহাৰ উম্মেৰে জীৱন নিৰ্বাহ কৰিম।

আমাৰ জনগীত জনজীৱনৰ অভিযান্ত্ৰিক। সেয়ে এই নিঃশব্দ-
ৰোৰতো ডেকা-গাভৰুৰ প্ৰেম প্ৰীতিৰ অৰূপ বেননাৰ উমান পাওঁ
আৰু যৌন উল্লাহী ভাৱ প্ৰবণতাই প্ৰকাশৰ বাট বিচাৰি অন্তৰত
গুৰুৰি গুৰুৰি এই নিঃশব্দ মাজেদি প্ৰকাশ বিচাৰিছে। আমাৰ
চহা ডেকা-গাভৰুৰ যৌৱনৰ মন ফুলনিত মৰমৰ মনোমোহা হাজাৰ
বঙীনি ফুল ফুল অকালতে অনাদৰত মৰিহ গৈছে, অথচ তাত
শ্ৰমৰ শতগুণনো নাই, জীৱনৰ সাৰ্থকতাও নাই। এনে ব্যৰ্থ
প্ৰেম প্ৰীতিৰ বিশ্বজনীন মনোবেদনাই ডেকা-গাভৰুৰ অন্তৰত চিৰ
বিৰাজমান, সেয়ে এই নিঃশব্দে নদীৰ সোঁতৰ লগত সাময়িক
যৌৱন সোঁতৰ উপমা দি ব্যক্ত কৰিছে—

আচ্চে বিদ্‌দুবং বিত্‌তাৰ্‌ অইয়া কামাৰং
আচিনাঙা অদুবং অতাৰ্‌ অইয়া কামাৰং। (গীত)।
অকল অইয়া দ্বংকাংকুন্‌ অক আগেব্‌ গেব্‌কাংকুন্‌
কাঃমাঃনাম্‌মা ইকাবং লমিংকলা লঃতুংক। (জাত)।

ষেনেকৈ স্ৰোত প্ৰবাহিনী নদীৰ গতিৰ অন্ত নাই, ঠিক
ভেনেকৈ আপোনজনৰ প্ৰতি আশা আকাংক্ষা চিন্তা ভাৱনাৰো
অন্ত নাই, ভাবিলে ভাৱনা বাঢ়িহে যায়, কিন্তু জীৱন যৌৱন
নদীৰ সোঁত যোৱাৰ দৰে ভাটী দিছে। (গীতৰ অৰ্থ)

মিচিং বিবাহ নীতিত পাত্ৰ পাত্ৰীৰ নিৰ্বাচন কৰাৰ পাছতহে
উপবৃত্ততাৰ বিচাৰৰ সাপেক্ষে ছোৱালী খোজা বঢ়া কৰি ভাৰী
জোৱালেকৈ শহুৰেকৰ ঘৰত জোৱাই খাটে। সেইছোৱা সময়ত
ভাৰী জোৱালেকৰ নৈপুণ্য, গুণ, স্বভাৱ চৰিত্ৰৰ কথা আৰু ভাৰী
দৰায়ে ভাৰী কন্যাৰ মনোভাৱ, স্বভাৱ চৰিত্ৰ নিৰীক্ষণ কৰাৰ
পাছত দুয়োৰ মনোভাৱৰ মিলতে বিয়াৰ দিন স্থিৰ কৰে নহ'লে
বিয়া ভাঙে। আমাৰ ডেকাই গাভৰুক মনে প্ৰাণে ভাল পাইছে
কিন্তু গাভৰুৱে ডেকাক মনঃপূত ভাৱে ভাল পাব পৰা নাই, সেয়ে
বিয়াৰ নামত হিৰা ভঙা বিয়েগান্ধ জীৱন নাটৰ প্ৰস্তাৱনা
নিজৰ মনোভাৱ নৈ-বাগিৰ উপমা দি এই নিঃশব্দে প্ৰকাশ কৰিছে—

অবনিৰ চুল্লিদীম্, অক আচ'চা জুঃহায়েন,
আচিন মীমান কঃনাদীম্, কাপা মীলাদ মঃনানী। (গীত)।
কাঃম্, কাঃপ কাঙানা, মাঃম্, মাঃপ মাঙানা
কাঃবলাঙা কাপিয়েন, আমি অমা ব্ৰ্, মাদীম্। (জাত)।

সোহণীশৰীৰ উত্তৰ শূকান বালিক এছাটি বৰবুধে ভিলাব
নোহাবে, মনে প্ৰাণে ভাল নোপোহা অখ্ৰিচি গাভৰুৰ মন কোনেও
ঘূৰাব নোহাবে।

দেখাত স'চাকৈয়ে দেখনিলাব, ভোমাৰ কথা স'বাবিয়ে ভাল
লাগে কিন্তু সেইবোৰ সকলো মিছা; কাৰণ ভূমি যে মোৰ প্ৰতি
অন্তৰ শূন্য আব্দ লোকৰ লালিত-পালিত চেনেহৰ বাই-ভনী,
চেনেহৰ জী।

গাভৰুৰ অন্তৰ কেতিয়াবা ফুলতকৈ কোমল কেতিয়াবা
শিলতকৈয়ো কঠিন হয় আব্দ কেতিয়া কাৰ প্ৰতি কি ব্ৰ্প লয়
কোনেও কব নোহাবে। সেয়ে মিচিং ডেকায়ো শেষত নিজৰ
মনোভাৱ প্ৰকাশ কৰিছে—

বিভ'তক্না আচিদীম্, বিদ্লাদ, অইয়া মলামাং
আগম লঃমান কঃনাদীম্, নদী লুঃলাদ, মলামাং। (গীত)।
চিৰি অইয়া চিলাদী এবালি অই মলাদী
আগম, লুঃমা লঃমাপা ওক্কা আচিন, দদবং। (জাত)।

নদীৰ ভটিয়নী সোঁতক কোনেও ওভোচাই বোৰাব নোহাবে
আব্দ কথা নোকোৰা, কথা নুশূনা জানিও নজনা ভাও জোৰা,
সুখিলে উত্তৰ নিদিয়া নিমাতী কন্যাৰ মন কোনেও পাব নোহাবে
বা নিমাতী কন্যাক কোনেও ভূলাব নোহাবে।

পানী চাকনৈয়াৰ দৰে আব্দ অৰালি হাঁহৰ চতুৰালিৰে নিমাতী
কন্যা হৈ মোৰ অন্তৰ দাঁহা মাখোন।*

* “বিহুগী” আৰু “দৈনিক অসম”ত প্ৰকাশিত প্ৰথম পৰা অংশ বিশেষ
মুদ্রিত হৈছে। ১৯৬১-৭০ চন। লক্ষ্যহক।

(খ)

মিচিং সমাজত সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ কম নহয়। সংস্কৃতিৰ পৰ্যবেক্ষণত মিচিং সমাজ অগ্ৰগামী হ'লেও অনুগামী নহয়। জন-জীৱনৰ লগত জনসাহিত্যৰ বিদৰ্বে ওতপ্ৰোত সম্বন্ধ, সেইদৰে জন-সাহিত্যৰ লগতো লোক-সমাজৰ নেবানেপেৰা সম্বন্ধ আৰু সেই দুয়োটাৰ সম্বন্ধতে বিশাল পৰিধিৰে আমাৰ জন-সাহিত্যস্ৰো বিকাশ লাভ কৰিছে। আমাৰ লোক-সাহিত্যৰ অন্যতম উৎস সংস্কৃতিৰ উপাদান লোক গীতবোৰ বিভিন্ন মানৱ গোষ্ঠীৰ মাজত বিভিন্ন ধৰণে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি আছে আৰু মিচিং সমাজত লৌকিক গীত অই নিঃতম্ভৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ অবৰ্ণনীয়।

আমাৰ লৌকিক গীতসমূহৰ প্ৰধান উৰ্ব্বা উৎস ভূমি হৈছে, জনজীৱনৰ জীৱনবোধ। মিচিং অই নিঃতম্ভবোৰো লোকসমাজৰ হৃদয়-কাণ্ডোন, প্ৰেম-প্ৰীতি, বিবাহ-মিলন, আনন্দ-নিৰানন্দ যুগৰ উত্থান-পতনৰ ভাৱ বহন কৰি সমাজৰ মন দাপোণৰ প্ৰতিফলনতে প্ৰদৰ্শিত লাভ কৰিছে। বয়সে বাগৰ সলোৱাৰ লগে লগে আমাৰ জন্ম-লগ্ন সহজাত প্ৰবৃত্তিৰেবোৰো সচেতন হৈ উঠে। ডেকা-গাভৰুৰ অন্তৰতো সেই চেতনাৰ প্ৰতিভিসমূহ যেনেকৈ খোঁকি-বাখৌ লগায়। প্ৰেমৰ অনুৰাগ হেঁপাহ ক্ৰমাত বাঢ়ি যায়। মানুহৰ মন স্বাভাৱিকতে পানী দেখি পিন্নাহ লগাব দৰে বিহু উৎসৱৰ পৰিবেশে ইজনৰ প্ৰতি সিজনৰ মনত স্নেহ দয়া ওপজায়, সেয়ে অই নিঃতম্ভো পানী দেখি পিন্নাহ লগাব বিজনি দি অন্তৰ পিন্নাহৰ কথা বৰ্ণনা কৰিছে।

আঃনো আচ্চাম্ কাঃতনাম্ প্ৰম্‌চালানা ত্‌ল্‌দাগ্,

লাক্‌কে পংকেপ্‌, পংকেপ্‌দ অইনক্‌ মাল্‌লম্‌ কাঃ বেগ্‌ দাগ্‌।

নদীৰ পানী দেখি পিন্নাহ লাগিল আৰু চলুৱে চলুৱে আজলি ভবাই পানী পিবলৈ যাওঁতে আঙুলিৰ ফাকে ফাকে পানী চলুৱা ডোমাৰ প্ৰতিচ্ছবি প্ৰতিবিম্বিত হোৱা দেখা পালো।

মিচিং সমাজ মৈ কমবীয়া আৰু অক্ষি নদী কেন্দ্ৰক সভ্যতাৰ মোহ আজিও পাহৰিব পৰা নাই। সেয়ে ইয়াতকৈ

অই নৈৰ্ভয়ত পানী, নদীৰ উপজাই বিশেষ স্থান অধিকাৰ কৰি
আছে আৰু মিচিং সমাজৰ নদী কৈশিক সূচল জীৱন কাৰ্য্যক
কথা' বৃদ্ধ বৃদ্ধান্তৰ পৰা বহন কৰি আহিছে—

আচ'চা অইয়া ভাদুনা দউৰা লুঃ লুঃ লুঃ লুঃ লুঃ
আচিনমঙা অদনা মিক্‌চি দঃলুঃ লুঃ লুঃ লুঃ লুঃ

নৈৰ পানী তবক্ষমালাৰে তৰঙ্গিত হৈ ফেনে-ফাটোকাৰে
নৈৰ পানী বাঢ়িছে আৰু আজি অজানিতে ভোমালৈ ফলত পাব
চকুলো বাগৰি বাগৰি আহিছে।

প্ৰকৃতিৰ লগত আমাৰ চহা জনজীৱনৰ নিবিড় সম্পৰ্ক।
প্ৰকৃতিৰ বৈসংগিক অৱদানেৰে পৰিপূৰ্ণ একোটা ঋতুৰ পৰিবেশে
ঋতু পৰিবৰ্তন তথা এই ঋতুত উদ্‌বাচিত আগন্তুক উৎসৱ
সংকেত দিয়ে। নৈ কাষৰীয়া চহা জন-জীৱনৰ লগত নদীৰ অবি-
চ্ছেদ্য সম্বন্ধ আছিল আৰু নদীয়ে সমাজৰ ভূত-ভৱিষ্যত নিৰ্ণয়
কৰিছিল। প্ৰকৃতিৰ পৰিবেশত জালিত-পালিত প্ৰকৃতিৰ সন্তান
স্বৰূপ মিচিং ডেকা-গাভৰুৱে সেয়ে প্ৰকৃতিৰ আনন্দ উল্লাহৰ
লগতে বিজাইছে—

আচি বিদক বিদকল চিচাং আচিন্, বিদমুন দাগ্
পাগুন, আচাৰ, চাৰকল গুকা আচিন্, চাৰমুন, দাগ্,।
নাইয়া নাইনানী গান্‌দুং দাক্তগ, আচাৰ, চাৰ, দুং
নাৰ, অই বৃকম্পা বিব্‌য়ান্‌লা দুল্‌দাগ্,।

নৈৰ পানীৰ সোঁতে সোঁতে আমাৰ ডেকা ঘৰ উঠি উঠি
যায়, ফাগুনৰ বা' লাগি আমাৰ উৰণীয়া মন কোনোবা অজান
দেখলৈ উঠা মাৰি যায়।

বসন্তৰ পৰা পাই প্ৰকৃতি ৰাজ্যত পৰ-গছনিৰে নতুন
কুঁহিপাত আৰু ফুলেৰে হালি জালি নাচি থকাৰ দৰে অজান
চেঙেলীয়া মনেও চিৰদিন নাচি ৰাগি থাকিব খোজে।

আদিম সমাজৰ জন বিকাশ আছিল বসন্ত ঋতুত ডেকা-
গাভৰুৱে মিলনৰ নাচোন নানাচিলে খিচুৰি বৃক্ষত লগাৰ বাবে
উৰণি মাৰি, প্ৰকৃতিৰ বৃক্ষত সৃষ্টিৰ আনন্দ নেমেলে
সেয়ে উৎসৱ মাধ্যমেৰে সমবেত হোৱা অৰু তৰ মাৰজাৰিগৰি

উমা প্ৰেম, প্ৰীতি, সবল চহা জীৱনৰ জীৱন নীতি আৰু সৃষ্টিৰ অন্যতম স্বেচ্ছা দান। সেয়ে কেতিয়াবা ডেকা-গাভৰুৰ মিলনৰ পৰিৱৰ্ত্তে বিচ্ছেদৰ জীৱা ধল জীৱন নদীৰ বুকলৈ বৈ আছে

আঁচ জিলা জিলাক মিক্‌চি জিলা জিলাক
আঁচ জিলা পুনৰাপা মিক্‌চি জিলা পুনৰাপা মাং।

শিল্পীৰ বুকুৰেদি নিজৰ নিজৰ বৈ থকা নিজৰাও এক বেলেগ নিজৰা আৰু অন্তৰ ভেদি নিগৰি নিগৰি বৈ অহা চকুলোৰ নিজৰাও এক বেলেগ নিজৰা।

হয়তো এদিন নিজৰ নিজৰ বোৰা পানীৰ নিজৰা হঠাতে বন্ধ হৈ যাব পাৰে; কিন্তু জীৱাই থাকো মানে অন্তৰ ভেদি বৈ অহা চকুলোৰ নিজৰা কেতিয়াও বন্ধ নহয়।

এইফাকি অই নিঃশব্দৰ সূকীয়া এটা বৈশিষ্ট্য আছে। ইয়াৰ কাব্যিক সৌন্দৰ্য্য, ছন্দৰ মাধুৰ্য্য, শব্দালংকাৰ আৰু অৰ্থালংকাৰ বিশেষ ভাৱে পৰিস্ফুট আৰু লক্ষণীয়। আঁচ=পানী, জিলা=নিজৰা, মিক্‌চি=চকুলো; পুনৰাপা=বন্ধ হৈ যাব; পুনৰাপাং=বন্ধ নহয়।

মিচিং অই নিঃশব্দৰ নদীৰ উপমা উপাধি আছে। ধনশিৰী আৰু সোৱণশিৰী তেওঁলোকৰ বুকুৰ আপোন। সেয়ে গাইছে—

দনীচিৰ দলবাম্, চনক্‌লংক দংকাবং
মাংনাম্, অইয়া কংনোমা তাতক্‌লংক দংকাবং।

ধনশিৰী নদীৰ ওপৰত নতুন কলাকোশলেৰে নিৰ্ম্মাণ কৰা দলংখন বগাই চাবৰ ইচ্ছা জীৱনত থাকি গল আৰু মনে বিচৰা গাভৰুজনীক বীতিমতে খুজি বিয়া পাতি আনিবৰ ইচ্ছা জীৱনত অপূৰ্ণ হৈ ব'ল।

মিচিং সমাজৰ কথিত ভাষাত মহাপ্ৰাণ বৰ্ণৰ বাৰহাৰ নাই বা উচ্চাৰিত নহয়, সকলো কথাই অল্প প্ৰাণ বৰ্ণৰ উচ্চাৰণেৰে উচ্চাৰিত হয় সেয়ে ধনশিৰীৰ ঠাইত দনীচিৰ, সোৱণশিৰীৰ ঠাইত অৱলৰি আদি উচ্চাৰিত হৈছে।

আধুনিক সমাজৰ পৰা সদৃশ জুইত, সৌন্দৰ্যশিৰী পাবৰ
এচুকত ঝুপুৰাস কৰা মিচিং ডেকা-গাভৰুৰ কাষেৰে বহুত কলা
কৌশলেৰে নিৰ্মাণ কৰা আব্দুসেই সময়ৰ অসমৰ অন্যতম বিখ্যাত
ধনশিৰী দলংখন বগাই চাবলৈ পোহাটো কৌতূহলেৰে বিবৰণ আছিল
এনে নহয়, ভেওঁলোকৰ কাষেৰে সঁচাকৈ অশ্ৰুৰ সপোন আহিল।
ইয়াৰ পৰা আধুনিক সভ্যতাৰ কথা অনুমিত, সেয়ে মিচিং ডেকা-
গাভৰুৰ অশ্ৰুৰ চিৰ বিৰাজমান হৈ থকা অই নিঃসন্ত তেনে ভাৱৰ
কথাই প্ৰকাশ পাইছে।

দনচিৰি দলবাম্, বেলে গাৰি দক্‌চত্‌

ম্মাঞ কাংকুক্‌, কংবাদাম্, মাগব্‌, দ্‌গ্‌লা দক্‌চত্‌।

ধনশিৰীৰ দলংখন বেলগাড়ীয়ে ভাঙিলে আব্দু তোমাক বীৰি
মতে বিয়া কৰাই নিবৰ কাষেৰে জোৰাই খাটিবলৈ অহা বোৰা
কৰোঁতে কৰোঁতে তোমালোকৰ চাংঘৰৰ জখলাটোও ভাঙি গৈছে,
অথচ তোমাক আজিও বিয়া কৰাব পৰা নাই।*

---

* বিভিন্ন সময়ত সামগ্ৰিক কাকতত প্ৰকাশিত কেইটামান মদী বা পামী
বিবৰণ অই নিঃসন্ত বাস্তৱ হৈছে। সম্ভাৱক।

অই নিঃতম্ ত ডুৱৰি বনৰ স্থান

ভৃগুযুনি কাগফুং

মানব মনব উৎকৰ্ষ সাধন আৰু প্ৰাকৃতিক পৰিবেশৰ মধুৰ সম্বন্ধে আদিম সমাজত উৎসৱৰ জন্ম হৈছিল আৰু আজিও প্ৰাকৃতিক ঋতু পৰিবৰ্তনে একো একোটা উৎসৱ উদ্‌যাপনৰ স্থান দিয়ে। আমাৰ এইবোৰ পালনীয় উৎসৱক বহুৰূপে বিভিন্ন ঋতুৰে নানান ৰূপ বস গম্ভেৰে ৰূপান্তৰণ চৰাই বহু বঙীন কৰি তুলিছে। আদিম জনসমাজৰ লোক-পৰম্পৰাগতভাৱে চলি অহা আনন্দৰ বসন্তোৎসৱ বহাগ বিহুৰ ওপৰত প্ৰকৃতিৰ প্ৰভাৱ সকলো লোক উৎসৱভুক্তকৈ ৰেছি; সেয়ে কেতিয়াবা ঋতু পৰিবৰ্তনৰ ব্যতিক্ৰম ঘটিলে আমাৰ বিহুৰাই গায়—

ন-পানী বঢ়া নাই, নাহৰ ফুল ফুলা নাই
বিহু বিহু লগা নাই গাত;
গাৰৰ ডেকা ল'ৰাই কড়ি খেল খেলা নাই
টোল পেপাৰ শূনা নাই মাত।

প্ৰকৃত পক্ষে বহাগ বিহু আমাৰ সামাজিক সম্প্ৰীতি আৰু সম্বন্ধৰ উৎসৱ। ইয়াৰ লগত অসমৰ বিভিন্ন জাতিপুঞ্জৰ গীত মাত, নৃত্য, ৰাচ্য লোকাচাৰ আদিৰ সংমিশ্ৰণ ঘটি বঙালি বহাগ বিহুক সম্বৰ্জ্ঞ সৃষ্টিৰ আৰু বিহু বিনন্দীয়া কৰি জাতীয় উৎসৱত পৰিণত কৰিছে। আজি সভ্যতাৰ সীমাহীন দিগন্ত প্ৰসাৰী পথত আমি যিমানে আগবাঢ়ি নাহাওঁ লাগে লোক সংস্কৃতিৰ মন দাপোণত জাতীয় জীৱনৰ প্ৰতিৰূপ দেখা পাম, সেয়ে সংস্কৃতিৰ অন্যতম প্ৰেৰণা উপাদান বহাগ বিহু সকলোৰে আপোন আৰু জামাৰ জীৱন মৰণৰ লগত ইয়াৰ ওতপ্ৰোত সম্বন্ধ বিহুৰাই গাইছে—

বিহু আনন্দীয়া বিহু বিনন্দীয়া
বিহুৰ মো সনা মাত;
বিহুৰ বা লাগি বিহুৰা ককাই এ
দেওখনি লাগিছে গাত।

আমাৰ জীৱন ধাৰাক প্ৰকৃতিৰ চৰাই চিৰিকতি, গছ-গছনি
ডুবু, তৃণ-লতা আদি অশু-পৰমাণুৰ লগত আঁত নিছিগা সুভাষ
দৰে আঁত লগাই ৰাখিছে। প্ৰকৃতিৰ সাধাৰণ বস্তুৰ উপমাৰে আমাৰ
জনসাহিত্য উঠেনদী হৈ আছে, আৰু তেনে উপমাৰ ভিতৰত ডুবৰি
বনৰ বৰ্জিতা খোৰা উপমাৰ কথা বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য, সেয়ে
আমাৰ বিহুৱা ডেকাই মনৰ মাজত গুজৰি গুমাৰি থকা ডাঙ ডুবৰি
বনৰ উপমাৰে প্ৰকাশ কৰিছে—

হাতী হেৰুৱালো লিহিৰি বনতে
ঘোঁৰা হেৰুৱালো বণত ;
পাই হেৰুৱালো সবগৰ মুকুতা
চোতালৰ ডুবৰি বনত ।

বিধাতাৰ বিশাল সৃষ্টি বিশ্ব বসুন্ধৰাত সকলো বস্তুৰে
মূল্য আছে, সৃষ্টিৰ কোনো বস্তু অপদাৰ্থ নহয়। ডুবৰি বন
আমাৰ বিশাল জনসাহিত্য আৰু ৰোমাণ্টিক সাহিত্য ভঁড়ালৰো এটি
অমূল্য সম্পদ, কবিৰ হিয়াৰ এটুকুৰা কহিনুৰ; সেয়ে বহস্যবাদী
ৰোমাণ্টিক কবিতাতো ডুবৰি বনৰ মাহাত্ম্য বৰ্ণনা কৰিছে

“বাটৰ ডুবৰি বন গছকত পৰা
তাৰো এটি পাতে দিয়ে স্বৰ্গৰ বতৰা।”

আমাৰ জন বিশ্বাসত ডুবৰি বনৰ প্ৰয়োজনীয়তা বৰ্ণনাৰো
অভাৱ নাই। লোক সমাজৰ মাত্ৰলিক কাৰ্য্যত ডুবৰি বন অপৰিহাৰ্য্য
অঙ্গ স্বৰূপ। আৰু তেনে কাৰ্য্যৰ মাজেদি ইয়াৰ পৰিৱৰ্ত্তা উপ-
লব্ধ কৰিব পাৰি। আমাৰ কোনো নব জাতকৰ জন্ম মৃত্যু শূন্য
সংস্কাৰ কাৰ্য্য, কোনো পাপপাণ্ডিকল কাৰ্য্যত পতিতজনৰো প্ৰান-
শ্চিহ্ন কাম ডুবৰি বনেৰে সিদ্ধ কৰা সামাজিক লোকাচাৰ নীতি
আছে। সেয়ে মিচিং লোক গীততো ডুবৰি বনৰ বৰ্ণনা পাওঁ

অলুয়, অইনয়, লাংগেলা অকুম, বয়লা দদুবং
দুবৰি আমায়, জংগেলা পংদেঅদায়, মদুবং।

তোমাৰ কিয়া কৰাই যি সন্দেশ কৰিছো আৰু ডুবৰি বনৰ
পাতেৰে জন্ম শূন্য কৰি লাংগাথিক জীৱন যাত্ৰা নিৰাময় কৰিছো।

আমাৰ ধৰ্ম্মীয় অনুষ্ঠানত ডুবৰি বনৰ ব্যৱহাৰ চিৰ অবিচ্ছেদ্য আৰু প্ৰাচীন সংস্কৃত শাস্ত্ৰতো কৈছে: “ডুবৰি বনৰ গাঁঠিয়ে গাঁঠিয়ে গজালি ওলাই বংশ বৃদ্ধি হয়, ঠিক তেনেকৈ আপোনাবো পুৰুষানুৱৰ্ত্তে শতসহস্ৰ বংশ বৃদ্ধি হওক।”

প্ৰাচীন আয়ুৰ্বেদিক শাস্ত্ৰৰ কাৰণে ডুবৰি বন এক আয়োগ্য জৰ্য আৰু বনৌষধি হিচাপে এবিধ মহৌষধ। কোনো কটা ছিঙা ঘাত ডুবৰি বন আৰু কেইটামান চাউল মিহলি কৰি পিহি লগালে ঘা অতি সহজতে ভাল হয় আৰু আজিও লোক সমাজে ডুবৰি বনক মহৌষধি হিচাপে বহু ক্ষেত্ৰত ব্যৱহাৰ কৰি আছে আৰু ব্যৱহাৰিক জীৱনত উপকাৰো পাইছে।

আমাৰ সামাজিক সংকল্প, আশীৰ্বাদ আদি মাজলিক কাৰ্য্যত দুৰ্বাদলৰ ব্যৱহাৰ শাস্ত্ৰৰ বিধান। মানুহৰ মূখৰ বাক্যত কোঁড়লাবা প্ৰকৃতিৰ চিৰন্তন নীতিয়েও বিপৰীত প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি কৰে।

“তোমাৰ ভেটিত তিতা লাও গজক।”

“তোমাৰ ভেটিত ডুবৰি গজক”।

প্ৰকৃতিৰ বিপৰীত প্ৰতিক্ৰিয়াৰ কথা বুজাবলৈ গৈ বিহুৰা ভকতে ডুবৰি বনৰ উপমা দিছে—

চৰায়ে খাবৰে ধান সমনীয়া

উফৰি পৰিব কণ;

অতি চেনেহৰ আমাৰ বিহু তলীত

গজিলে ডুবৰি বন।

আমাৰ কৃষিজীৱী সমাজৰ লগত, প্ৰকৃতিৰ লগত আটাইতকৈ ওচৰ সম্পৰ্ক, সেয়ে কৃষি কৰ্ম্মৰ নিৰ্দ্দেশ, সামাজিক ধৰ্ম্ম কৰ্ম্মৰ নিৰ্দ্দেশ, নীতি, জ্ঞান, সেৱা-সংকাৰ, প্ৰেম-প্ৰীতি আদি পালনীয় কথা প্ৰাকৃতিক ঋতুৰ উপমাৰে বিহু গীতত গাইছে—

চ’ততে চকৰী বহাগত বগৰী

জেঠত অমনা ধান;

গৰু বিহুদিনাখন লৰা আশীৰ্বাদ

ভেহে পাৰা বৈকুণ্ঠৰ ধান।

আমাৰ মিচিং চহা নামভায়েও লৌকিক অই নিঃতম্ভ ডুবৰি
বনৰ উপমাৰে বনৰ কথা কৈছে

অইনম্, আজন্, জনক্, আব্গ্, লক্, ভাঙদাম্,
ম্ভ্, মাং অইয়া ডুবৰি পাৰ্ভিত্, তকোবন্, ।

আহ্ ধানৰ নিৰ্জ্জন টিঙখন তোমাৰ আব্ৰ মোৰ চবাই খেদা
আব্ৰ প্ৰশ্নৰ ঠাই আছিল । কিন্তু আজি সেই ঠাইত ডুবৰি
বন ছাজি আছে ।

বিহুগীত বনগীত হুচৰি গীত অই নিঃতম্ভৰোৰ প্ৰধানকৈ
যৌৱন উলাহী ডেকা-গাভৰুৰ উৎসবমুখৰ উদ্দাম উল্লীপনাৰ
প্ৰকাশ আব্ৰ ইয়াৰ উৎস হৈছে, চহাৰ জীৱন বোধ । কৃষিজীৱী
সমাজৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ হৰ্ষ-বিষাদ, প্ৰেম-প্ৰীতি, বিবহ-মিলন,
কামনা-বাসনা আদিৰ পটভূমিত ৰচিত হ'লেও জন গীতত বিশ্ব-
জনীনতাৰ ভাৱে সোণত সুৰগা চবাই স্বৰ্গত সম্পূৰ্ণ হৈছে ।
আজিৰ বহাগৰ অপৰিহাৰ্য অঙ্গ হুচৰি গীতৰ লগত পৰিৱৰ্তিত
ধৰ্ম্মৰ প্ৰভাৱ পৰি সংকীৰ্ত্তনৰ গীত পদো সান্নিধ্য হৈ বিহু
সংস্কৃতিৰ সৌন্দৰ্য বঢ়াইছে

হুচৰি এ চ'ত

আমি যে ওমলো য'ত

ডুবৰি নগজে তত ।

আজিৰ ডেকা-গাভৰুৰ আকৰ্ষণ আদাম্ ইভৰ পুৰুষ প্ৰকৃতিৰ
আকৰ্ষণ আব্ৰ তাৰ পৰিণতিতে আজিৰ সমাজৰ সৃষ্টি-স্থিতি, সেই
কাৰণে প্ৰেম-প্ৰীতিৰ কথা নহ'ব কৰিব নোৱাৰো । বিহুৰ মূলক
পৰিবেশনত নেদেখাজনকো দেখা, নিচিনা জনকো চিনা, কোনো-
দিনে সম্পৰ্কত নহা জনৰো লগত সম্পৰ্ক ৰটে । সেই মূলত
পৰিবেশনত কোনো অঙ্গীকৰণ নাই, বৰণ আছে, বিশ্বজনীনতা,
অই নিঃতম্ভো তাৰেই প্ৰকাশ

বাংলা আজি ডুবৰি আদাম্ লনা ক্ৰান্তিয়েন,

অইভুক্তিক্, আগাম্, দাম্, আদাম্ লনা ল্ভাভিয়েন, । (গীত) ।

অকল অইয়া ব্ৰহ্মকাংকুন, অক আগেব, গেব, কাংকুন,

মাংগিগ্ৰেব কাংবেগ্, দাম্, জালাগ্ৰেব আম্, কাংবেগ্, মাং (জাত) ।

বেলৰ আলিত গজি থকা ডুবৰি বন গণি শেষ কৰিব নোৱাৰাৰ দৰে তোমাৰ মোৰ অন্তৰ নিহিত ভাল পোৱাৰ কথাও কৈ শেষ কৰিব নোৱাৰি। (গীতৰ ভাৱাৰ্থ)।

ভুমি কলৈ গলাগৈ, কি কামত আত্মনিয়োগ কৰি আছাগৈ কব নোৱাৰো, মাথোন সপোনৰ অঁৰে অঁৰে তোমাক দেখা পাওঁ কিন্তু দিঠকত চাবলৈ হেপাহ কৰিও দেখা নাপাওঁ। (জাভৰ ভাৱাৰ্থ)।

আমাৰ জন-সাহিত্য জন-জীৱনৰ অভিব্যক্তি আৰু তাৰ মাজেদি বহাগ বিহুৰ গইনা লৈ জনগীতে বিকাশ লাভ কৰিছে। আদিম মানবে প্ৰকৃতিৰ সন্তান স্বৰূপে প্ৰকৃতিৰ পৰা নৈসৰ্গিক জ্ঞান আহৰণ কৰি, প্ৰকৃতিকে আজীৱনকাল আপোন জীৱি আহিছিল আৰু এদিন এই প্ৰকৃতিৰ বুকুতে সঙ্গীতৰ সম্বানো পাইছিল।

বতাহত হালি-জালি থকা গছ-গছনিৰ হিল্লোলৰপৰা নৃত্যৰ ভঙ্গীমা; বতাহত কঁপি উঠা গছ-গছনিৰ মৃদুতৰঙ্গৰ পৰা গীতৰ স্বৰ্গকাৰ; কুহু কুহু কৰি বিনোদ্য কুলি কেতেকীৰ সুললিত গীতৰ পৰা তান, সুৰ; গুণ-গুণাই গীতগোৱা মৌ-মাখি ভ্ৰমৰৰ গুঞ্জনৰ পৰা গীতৰ সুৰ সমলয় তাল মান; জীৱ-জন্তুৰ বিকট চিঞৰৰ পৰা সুৰৰ আৰোহণ অবৰোহণ আৰু প্ৰকৃতিৰ সৃষ্টিত থকা বিভিন্ন মাতৰ শাব্দিক অনুসৰণৰ পৰা এদিন ললিত কলাৰো জন্ম হৈছিল। এইদৰে আদিম মানুহে প্ৰকৃতিৰ বিশাল সৃষ্টিৰ পৰা সকলো উৎপাদন আৱণ্ট কৰি সেইবোৰৰ বিকাশতে বিভিন্ন নৃত্য-বাদ্যৰো চৰম উৎকৰ্ষ সাধন কৰিছিল।

আজি বছৰৰ বিহুতলীত বিহুৰ আনুষ্ঠানিক নৃত্য-গীত বাদ্যৰ সমলয়ত জনজীৱনৰ স্বৰূপ প্ৰতিফলিত হৈ প্ৰকৃতি আৰু মানুহৰ নিবিড় সম্পৰ্কৰ কথা সুৰৰি চাবলৈ বহাগ বিহুৰে প্ৰত্যেকৰ অন্তৰত সমল যোগাইছে। সেয়ে প্ৰকৃতিৰ ক্ষুদ্ৰ উপাদান ডুবৰি বনৰ উপমাৰে নিজৰ মনৰ ভাৱ প্ৰকাশ কৰিবলৈ সুৰবিধা পাইছে—

বেল জালি ডুবৰি বনে ঐ জাহৰী

বেল জালি ডুবৰি বন;

হাড়ক মাটি কৰি, হাড়ক পানী কৰি

কাঠে অঁটিছে বন।

মানব মনব ভাষা প্রকাশ্য বিনিময়ভে এদিন শব্দ ভাষা সাহিত্যবো জন্ম হৈছিল আব্দ সেই ক্ষেত্রে সাহিত্যৰ সকলো-বোৰ উপাদানভকৈ সজীভে প্ৰাধান্য লাভ কৰি আহিছে। সজীভ থোৱা পোৱা লোক নাই, সজীভৰ মূৰ্ছনাই সকলোকে মূৰ্ছিত পাবে; সেয়ে কবিয়েও গাইছে—

“সজীভেই সজী মোৰ”

সিয়ে কৰে প্ৰাণ জ্বৰ

সিয়ে দিলে মৰতৰ শান্তি সূৰা দান....।”

সেই সজীভৰ অন্যতম উৎস বহাগ বিহুক মূৰ্ছিতান আব্দ মনোমোহা কৰি তুলিছে—বিহু সমলয়ৰ নৃত্য, গীত, বাগাই। বোমাণ্টিক কবিয়েও গাইছে—

“বুপহী জোনাক ৰাতি ডুবৰি দলিচা পাতি

দুয়ো বহি কত দিন গাইছিলো গীত;

দুয়োবো বুকুৰ সুৰ এফোটি সুৰত কৰ্পি

সৰিছিল ফুল কলি ফাগুনী ৰাতিত।”

কৃষিজীৱী সমাজৰ আজিও জন বিশ্বাস আছে যে লোক উৎসৱত ডেকা-গাভৰুৰ মিলন নৃত্যই বসুন্ধৰাৰ বুকুলৈ উৰ'বা শক্তি আনি দিয়ে আব্দ শস্যৰ অঙ্কুৰ মেলায়। আধুনিক বিজ্ঞানেও স্বীকাৰ কৰিছে যে, ডেকা-গাভৰুৰ নৃত্য-গীতৰ মূৰ্ছনাই প্ৰকৃতিৰ তৃণ, তৰু, লতা, গছ বন ফুল পাতৰ সজীৱতা, নতুন জীৱনী শক্তি আনি দিয়ে। ডেকা-গাভৰুৰ প্ৰাণত যেনেকৈ যৌৱনে নতুন শক্তিৰ সঞ্চার কৰে, ঠিক তেনেকৈ প্ৰকৃতিৰ বুকুলৈয়ো নতুন সজীৱনী শক্তি আনি দিয়ে, জীৱন যৌৱন মূৰ্ছনাই হৈ পৰে, প্ৰকৃতি বিনন্দীয়া হৈ পৰে, সেয়ে বিহুগীততো গাইছে—

ইফালে টকাৰ মাত সিফালে টকাৰ মাত

মাজতে সোলেং গুৰি সঁজি;

টকাৰ মাজে শূনি ৰাঙিল চিত্ৰনা

পদলৈৰে ধৰিলে পদটি।

বিহুগীতৰ মূৰ্ছনাই পৰিবেশত ডেকাৰো এদিন অতিৰিক্ত প্ৰাণৰ সঞ্চার ঘটিব পাৰে, চকুৰ চাৰিওফালে

দুয়োৰে প্ৰতি আকৃষ্ট হৈ মনৰ কথা পাতি মূকলি মনেৰে মনে মনে হৰ্ষতো প্ৰতিজ্ঞাবদ্ধ হ'ল। সেই জীৱনৰ অবিচ্ছেদ্যৰূপী মিলনৰ কথা বিমান পাৰে সিমানে গোপন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে; কিন্তু সঁচা কথা লুকাই নথকাৰ দৰে দৈব বিপাকত লুকাই নাথাকিবতাহতকৈ কথা আগ হৈ বাস্তৱ হৈ পৰিছে, সেয়ে গোপন ভাল পোৱাৰ কথা বজ্জিতা খুৱাই ডুবৰি বনৰ উপমা দি অই নিঃতমেৰে গাইছে—

আঁচ বিদ্‌লা বিদ্‌লেন্‌ত মৰানই ডুবৰি
আগম্‌, লুলা লুলেন্‌ত অইঙলিক্‌ আগম্‌দাম্‌।

মাটিৰ তলত পোত গৈ থকা মৰাণ দুবৰি বন পানীৰ কোবাল সোঁতে আনি উলিৱাৰ দৰে কথকীৰ কথাৰ ধাৰে তোমাৰ মোৰ গোপন ভাল পোৱাৰ কথাও প্ৰসঙ্গত উলিৱালে।

আমাৰ অজলা ডেকাৰ গোপন ভাল পোৱাৰ কথা বাস্তৱ হৈ পৰাৰ লগে লগে শত্ৰুৰ চকু পূৰি ভৱিষ্যতৰ মিলনৰ পথ বন্ধ কৰি দিছে; অন্য হাতেদি চাতুৰী গাভৰুৱেও নিমাতী কন্যাৰ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি পলায়ন প্ৰবৃত্তিৰে অঁতৰে অঁতৰে থাকি, ডেকাই প্ৰেম পাৰাবাৰত হাবু-ডুবু খাই খাই সঁতুৰি নাদুৰি ফুৰাৰ আলোচ লেখ চাইছে। আজি বেল আলিৰ ডুবৰি বন গাঁ শেষ কৰিব নোৱাৰাৰ দৰে আমাৰ ডেকাৰো বিবহ ভবা অন্তৰৰ বেদনাৰ কথা কৈ শেষ কৰিব নোৱাৰা হৈ পৰিছে অথচ গাভৰুৱেও পোৰা মাছ দেখুৱাই বিড়ালীক নচুৱাৰ দৰে নচাই ডেকাক আলোঙে আলোঙে বং চাই ফুৰিছে, সেয়ে—বিহুগীতেৰে গাইছে—

চিপ্‌চিপ্‌ কৰি বৰষুণ দিছিলে
ডিয়ালে ডুবৰি বন;
আগেয়ে নাজানো এতিয়া জানিছো
তোমাৰ দুফলীয়া মন।

এদিন স্বপ্নং ভগবানেই ভিবোতাৰ মন বদলিৰ নোৱাৰিলে, আমাৰ অজলা ডেকাৰ কথাই নাই। ডেকাৰো পৰাপক্ষত ভেদে চাতুৰী প্ৰেমৰ পৰা বিবত থকাৰে বিচাৰিছিল। কিন্তু ক্ৰম-প্ৰেম-মজ্জা-বিবাহ ভাগ্যৰ লিখন হোৱাৰ দৰে কম নোৱাৰাতকৈ হঠাতে

এদিন 'যবে পৰা আঁতৰি থাকিব খোজে ততে উজ্জ্বলি থাই পৰা'ৰ দৰে গাভৰুৰ প্ৰশ্নৰত পৰিল। এতিয়া 'যতে বাৰলৈ উল্ল ভাতে বান্ধি হোৱাৰ', দৰে গোপন কথাও বাস্তৱ হৈ ঢুকি নোপোৱা গছৰ গুটি খাবলৈ ইচ্ছা কৰাৰ দৰে হৈ পৰিছে। অন্য হাতেদি বিহুৰ পৰিবেশে আনি দিয়া অবাধ মিলনৰো পথ বিহু শেষ হৈ যোৱাৰ লগে লগে বন্ধ হৈ পৰিল, সেয়ে—অই নিঃশব্দে ডুবৰি বনৰ উপমা দি গাইছে—

আব'গলগ্‌ দুবৰি ব'গ'মলা মপাগ্‌ দূং
আগম্‌ ব'চিল্‌ তাদ'নাদী ওল'ক লাম্‌তাম্‌ মতুম্‌ দূং।

আহু খাননিৰ ডুবৰি বন নিবাই গুচুৱাৰ দৰে, পৰচৰ্চা কৰা শতবুৰে তোমাৰ মোৰ মিলনৰ পথ বন্ধ কৰি দিছে।

অ'কৰাই মৈত উঠিলে নামিব নজনাৰ দৰে আমাৰ ডেকায়ে সেই বিহুভলাৰ পৰিবেশত কথা দি কথাৰে ভুলাই আঁতৰি যোৱা গাভৰুৰ কথা পাহৰিব পৰা নাই। সেয়ে আমাৰ বিহুৰা ডেকা-গাভৰুৰ মাজত জীৱন্ত এখন বিয়োগান্ত নাটকৰ সৃষ্টি হৈছে। ডেকায়ে হাতত পাই বুকুৰ আপোনজনক জীৱনৰ মাজ-বাটত হেৰুৱাই নোপোৱাৰ বেদনাতকৈ পাই হেৰুৱাৰ বেদনাত হাৰাখুৱাৰ খাই দূখে বেজাৰে জৰ্জৰিত হৈ পৰিছে। সেই বিহুৰ পটভূমিকাত গঢ়ি উঠা বিয়োগান্ত নাটকৰ স্বৰ্ণিকা কেতিয়া পৰিব তাৰ এটা সীমিত সীমাবেধা ডুবৰি বনৰ উপমাৰে জীয়া টেজেদি নাটকৰ দৰদী দৰ্শকৰ ওচৰত সমবেদনা কামনা কৰি গাইছে—

কেতিয়া পাহৰিম তোকে ঐ লাহৰী
কেতিয়া পাহৰিম তোক ;
ববনৈ শূকাৰ ডুবৰি গজৰ
তেতিয়া পাহৰিম তোক।

আজি কুৰি শতিকাৰ যান্ত্ৰিক সভ্যতাৰ অগ্ৰগতিয়ে প্ৰকৃতি আৰু মানুহৰ নিবৰ্হিত্ব সম্পৰ্কৰ কথা লাহৰ কৰি দিছে আৰু বিশ্বাসে নৈসৰ্গিক জ্ঞানৰ পৰা কৃত্ৰিম জগতৰ বস্ত্তবাদী দৰ্শনৰ মাজত সোমাই পৰিছে সিমানে অনৈতিক অধৰ্মৰ অভিমুখে দিনক দিনে গতি কৰিছে। আধুনিক কৃত্ৰিম সভ্যতাৰ জীৱন দৰ্শনে

প্ৰকৃতিৰ দানক অস্বীকাৰ নকৰিলেও বিজ্ঞানৰ প্ৰভাৱত প্ৰকৃতিৰ প্ৰতি থকা স্বাভাৱিক ভক্তি ভাৱাপন্ন মানুহৰ অনোভাৱক বিদ্ৰোহিত কৰি তুলিছে। আমাৰ লোক সংস্কৃতিৰ অন্যতম প্ৰেৰণা উত্থাপন আনন্দৰ লোক উৎসৱ বহাগ বিহুৰ লগত টকাৰ ইপিঠি সিপিঠি সম্বন্ধ আৰু সেয়ে আধুনিক কৃষ্টিৰ জীৱন যাত্ৰাৰ মাজতো বহুৰূপ বিহুৰ দিনা অন্ততঃ বহুৰঙালৈ এবাৰ জাতীয় সংস্কৃতি, ঐতিহ্যলৈ সন্মতি চোৱাটো বাঞ্ছনীয় আৰু সমীচীন হ'ব।

আদিম কৃষিজীৱী সকলৰ বসন্তোৎসৱ বহাগ বিহুৰে আজি নগৰমুখী আধুনিক সভ্যতাৰ সমাজখনকো উৎসৱ-মুখৰু কৰি তাহানিৰ পথাৰৰ মাজৰ বৃদ্ধা অঁহতৰ তল, চোৱনিৰ অঁৰ, চাপৰিৰ অঁৰ প্ৰকৃতি ৰাজ্যৰ মূৰলি পৰিবেশ এৰি আধুনিক ৰঙ্গমঞ্চৰ মাজেদি পুনৰ উত্থান লাভ কৰাটো জাতিৰ মাজলিক লক্ষণ আৰু বিহু বিনোদীয়াৰ আনন্দৰ সমাৰোহে নিশ্চয় আমাৰ জাতীয় জীৱনলৈ আনন্দ, সম্প্ৰীতি তথা সামাজিক আত্মীয়তা, জাতীয় সংহতিৰ সমল যোগাই অসমীয়াৰ জাতীয়ত্ব বৰ্দ্ধা কৰাত বৰঙণি যোগাৰ।*

ষষ্ঠ অধ্যায়
লোক-নৃত্য আৰু বাদ্যযন্ত্ৰ

মিচিং লোক-নৃত্য

নাহেন্দ্র পাঠন

মিচিং সমাজত নৃত্য কেনেকৈ উৎপত্তি হ'ল সেই সম্পৰ্কে কোনো লোকগাথা বা কিংবদন্তি বিচাৰি পোৱা নাযায়। 'মিৰু' বা 'মিৰু' (মিৰি) নামৰ পুৰোহিত শ্ৰেণীয়ে গোৱা আচীন গীত বিলাকতো নৃত্যৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কীয় কথা বিচাৰি পোৱা নাযায়। সম্ভৱতঃ আদিম যিকোনো জনজাতিৰ মাজত প্ৰচলিত হোৱাৰ দৰে অৱশ্যক জীৱনত পোৱা চিকাৰৰ সামগ্ৰীৰ আনন্দতেই নাচিবলৈ শিকিলে আৰু পৰবৰ্তী কালত ধৰ্ম্মীয়, কৃষি, শস্য সংকাৰ আৰু প্ৰজননক কেন্দ্ৰ কৰি মিচিং সমাজতো বিবিধ প্ৰকাৰৰ নৃত্যৰ প্ৰচলন হ'ল। নৃত্য প্ৰকৃততে ভাব, অনুভূতি বা কোনো এটা কাহিনী বৰ্ণাবলৈ লওঁতে শব্দৰ কোনো অংগ বা স্বৰাংগ ছন্দায়িত বৃত্তান্ত লবচৰ কৰাকে বুজায়। নৃত্যৰ লগত প্ৰতীকীভাৱে সংযুক্ত হ'লে আৰু তাৰ লগতে কোনো কাহিনীৰ বৰ্ণনা থাকিলে সি নাট্য-নৃত্যলৈ (pantomime) বৃত্তান্তবিহীন হয়।

মিচিং ভাষাত নৃত্য বা নাচ বুজাবলৈ 'পাক্‌চং' বা 'মাক্‌চং' শব্দ দুটা ব্যৱহাৰ কৰা হয়। দুয়োটা শব্দই কোনো গীত বা বাদ্য বাদ্যৰ লগত নচা ছন্দোময় অংগী-ভংগীকে বুজায়। গীত বা কাহিনীৰ ছন্দ বন্ধা কৰিবৰ কাৰণে বিভিন্ন ধৰণে পাদচালনা কৰে। ঘটনা বা কাহিনী বিকাশক সহায় কৰিবৰ বাবে হাতেৰে বিভিন্ন ধৰণৰ অংগী-ভংগী কৰি মূৰ্ত্তা প্ৰকাশ কৰে। এই দুয়োটাৰে সন্মত আৰু ছন্দায়িত কৰিবৰ কাৰণে ভাবৰ অঁঠ, হাতৰ কঁলাকুটি, হাতৰ মণিবন্ধ, ডলুৱা সংকোচন, সম্প্ৰসাৰণ অথবা চক্ৰাকাৰে ঘূৰাই প্ৰকাশ কৰা হয়। চকু আৰু ডিঙিৰ সঞ্চালন মিচিং লোক-নৃত্যত কম।

সাধাৰণ অৰ্থত 'মিৰু' বুজাবলৈ মিচিং ভাষাত 'চংমান' শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। √চং বা √চঃ শব্দ—নৃত্য কথা। 'মান' পৰিভ্ৰমক প্ৰত্যয়—ধেমালি কথা, 'আনন্দ কথা' ধেমালি

কৰি নৃত্য কৰা' অৰ্থত সংযোগ হৈছে। গতিকে চঃমান, মানে 'বিহু', 'বিহু কৰা', 'আনন্দ কৰা', 'ধেমালি কৰি নৃত্য কৰা'। চঃমানত নৃত্যৰ লগতে গীত গোৱা, বাদ্য যন্ত্ৰ সংগত কৰা ইত্যাদিও জড়িত হৈ থাকে। পাক্‌চং বা মাক্‌চং বোলে 'তে কেবল নৃত্য-ভংগীমাকে বজায়। সেই ফালৰপৰা চালে পাক্‌চঙতকৈ চঃমানৰ অৰ্থ অধিক বহল। বিষয়বস্তু আৰু পৰিবেশন বীতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি মিচিং নৃত্যক বহলকৈ তিনিটা ভাগত ভগাব পাৰি— যেনে—(ক) ধৰ্মমূলক (Ritual), (খ) কৃষি উৎসৱমূলক (Agricultural Festival) (গ) বিপ্ৰামমূলক (Recreational)।

ধৰ্মমূলক : ধৰ্মীয় লোক বিশ্বাস, পূজা-পাতল আদি বিষয়ক কেন্দ্ৰ কৰি যিবোৰ নৃত্য পৰিবেশন কৰা হয় সেইবোৰক ধৰ্মমূলক নৃত্যৰ শ্ৰেণীত ধৰিব পাৰি। 'মিবু' আৰু 'মিবু' নামৰ পুৰোহিত সকলৰ নেতৃত্বত নচা নাচবোৰক ধৰ্মীয় নৃত্য বুলিব পাৰি। মিবুসকলে সৃষ্টিৰ আদি পাতনিৰেপৰা আৰম্ভ কৰি মানুহ, জীৱ-জন্তু, পোক-পৰুৱাৰ উৎপত্তি, মানুহৰ ৰংগ বৃদ্ধি গোৱৰ উৎপত্তি আদি আৰু নামৰ এক শ্ৰেণী গীতৰে গায়। এই গীতবোৰ পৰিবেশন কৰিবৰ সময়ত মিবুয়ে 'মক্‌চা' নামৰ এবিধ দীঘল তৰোৱালৰ আগটো ওপৰলৈ তুলি গীতৰ তালে তালে জোকাৰি জোকাৰি ভৰিৰে গীতৰ তাল ৰাখি নৃত্য পৰিবেশন কৰে। অৰুণাচলৰ আদী, পাদাম, মিঞং, গালং আদি জনজাতিয়ে এতিয়াও চলুং, আতৰ, ইত্যাদি উৎসৱত মিবুৰ দ্বাৰা গীত পৰিবেশন কৰাই ডেকা-গাভৰুৰে সময়লৈ নৃত্য কৰে। সেই জনজাতি সকলৰ সম্পৰ্কীয় জনগোষ্ঠী হিচাবে মিচিং সকলৰো মিবু নৃত্য আছিল বুলি কোৱা হয়। কিন্তু ভৈয়ামলৈ আহি বহু বছৰ বাস কৰি বিভিন্ন সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱত এই মিবু নৃত্য মিচিং সমাজত নাইকিয়া হৈ আহিল।

মিবু বা মিৰিকো মিবু শ্ৰেণীৰ পুৰোহিত বুলি গণ্য কৰা হয়। কোনো ব্যক্তি বা পৰিয়ালৰ বেমাৰ আক্ৰান্ত, অপাৰ-অসুস্থ হ'লে, তাৰ কাৰণ বিচাৰি আৰু নিৰাময়ৰ কৰণে মিবুয়ে নৃত্য-গীত কৰি অংগল চায়। এনে অংগল চোৱা নৃত্য গীতৰ অনুষ্ঠানক 'মিবু দাগ্‌মাম্ বা মিবু চুম্‌মাম্' বোলে। ব্যক্তিগত বা পারিবারিক অসুখ-বিসুখ, অপাৰ-অসুস্থ হ'লে মিবুক বহুদিন ব্যক্তিগত

“মিব্ দাক্ কাং” অর্থাৎ মংগল চাৰলৈ দিয়া হয়। সাধাৰণতে এনে অনুষ্ঠান নিশাহে হয়। গাৰ'ব বৃন্দসকলক—বিশেষকৈ যি সকলে মিব্, মিব্ৰ দুৰ্বোধ্য ভাষা বুজি পায়—তেওঁলোকক বিশেষ ভাৱে নিমন্ত্ৰণ কৰি অনা হয়। নিশা পূজা-পাতলৰ নিৰ্দিষ্ট সময়তী তৈয়াৰ কৰাৰ পিছত চৌদিশে গঞা সমজ্জ্বাক বহুৱাই মিব্ৰে চাৰিগৰাকী গাভৰু আৰু চাৰিগৰাকী ডেকা ক্ৰমে বাওঁফালে আৰু সোঁফালে লৈ নৃত্য কৰে। গাভৰু আৰু ডেকাসকলে মিব্ৰক মাজত বাঁধি পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ কান্ধত ধৰাধৰি কৰি মিব্ৰ লগে লগে চক্ৰাকাৰে ঘূৰি ঘূৰি নৃত্য কৰে।

মিব্ৰক সহায় কৰা এই ডেকা-গাভৰু দলক “অ'ব্ গ'ং” বোলে। মিব্ৰে তেওঁক অনুপ্রাণিত কৰা দেৱ-দেৱীক সন্তুষ্টি কৰিবলৈ “মিব্ আংবাং” গাই যায়। মিব্ৰে গোটা প্ৰথম ফ'ৰ্কি পদ বা ঘোষা (refrain) ডেকা-গাভৰু সকলে দোহাৰে। ডেকা আৰু গাভৰুৰ মাজত থাকি মিব্ৰে দীঘল স্কচ্চা জোকাৰি জোকাৰি, গীতৰ ভাল বাঁধি জাপিয়াই জাপিয়াই নৃত্য কৰে। ভৰিৰে ভাল বন্ধা কৰাৰ বাহিৰে মিব্ৰ নৃত্যত হাতৰ মূদ্ৰা নাই অর্থাৎ হাতৰ মূদ্ৰা প্ৰয়োজনীয় অংশ নহয়। গীতৰ তালে তালে কৰা পাদ-চালনায়ে ইয়াত অতীব প্ৰয়োজন।

মিব্ৰ বা মিব্ নৃত্যত মিব্ৰ-মিব্ৰুনে সাধাৰণতে মিব্ৰ গাভৰু বা মিব্ৰচোলা পিন্ধে। অ'ঠু'লৈকে চুৰীয়া, ডিঙিত দগ্গী নামৰ এবিধ তিস্ততীয়া বঙা-হালধীয়া মালা পৰিধান কৰে। মূৰত ‘দুম্ লং’ অর্থাৎ বঙা, হালধীয়া, সবিন্নহ-ফুলীয়া বগৰ সূতাৰে বোৰা এবিধ দীঘল গামোচা পৰিধান কৰে। সেই দুম্ লং বা গামোচাখন সাধাৰণতে নিমন্ত্ৰণ কৰোঁতা পৰিহালে বা ব্যক্তিয়ে উপহাৰ স্বৰূপে মিব্ৰ-মিব্ৰুক পিন্ধায়।

সংগত কৰিবলৈ বিশেষ বাদ্য-যন্ত্ৰৰ প্ৰয়োজন নহয়। মিব্ৰ স্কচ্চাৰ শুনিতে তিনি চাৰি পাতমান ডাম্বৰ বা পিতলৰ পাতি থাকে। মিব্ৰে স্কচ্চা ভাল ভাল ভালে জোকাৰি দিলে সেই পাতি কেইটাই “জুন্দুকাৰ” দৰে শব্দ কৰে। সেয়েই একমাত্ৰ ভাল বন্ধক বাদ্য-যন্ত্ৰ।

ব্যক্তিক বা পৰিবাৰিক অনুষ্ঠানত কৰিবলৈ কোঁতলাগা গাওখনৰ আত্মীয়ক সন্মান্য, কৰি উপাদান, কৰিও লোক-পৰম্পৰা বিলাপ

সাধন ইত্যাদিৰ কাৰণে সমুহীয়াকৈ মদৰং ধৰত মিবদং দাগ্‌নাথ অনুষ্ঠান কৰা হয়। এনে অনুষ্ঠান সমুহীয়াকৈ বহুতো ডেকা-গাভৰুৰে মিবদৰ লগত নৃত্য কৰিব পাৰে।

আদীশকলৰ চলং, আঁতৰ্, দাঁলং আদি উৎসৱত গোছাৰ দৰে মিচিং সকলেও পঃবাগ্‌ দৰদৰ্, আদি উৎসৱ আৰু পূজাত মিবদ-মিবৰ ঘাৰা নৃত্য-গীত পৰিবেশন কৰোৱা হৈছিল। বৰ্তমানে এইবোৰ মিচিং সমাজত লোপ পাইছে।

ধৰ্মমূলক নৃত্যবোৰ কেৱল এটা নিৰ্দিষ্ট সময়ত নচা হয়। যি কোনো সময়ত বা যি কোনো পৰিস্থিতিত ইয়াক নচা নহয়। সেই ফালৰ পৰা চালে বহাগ বিহুত নচা হ'ৱচৰি নৃত্যকো ধৰ্ম-মূলক নৃত্যৰ শ্ৰেণীত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি। মন কৰিব লগীয়া যে অসমীয়া বিহুত হ'ৱচৰিৰ বিশেষ নৃত্য নাই। সমজুৱাকৈ চক্ৰাকাৰে হ'ৱচৰি গীত গাই বিহুৱা দলে ঘূৰে। মিচিং হ'ৱচৰিত বিশেষ ধৰণে পাদচালনা কৰি হ'ৱচৰি গায়।

হ'ৱচৰি গীত লগাওঁতাজনে বিহুৱাদল অৰ্থাৎ ডেকা-গাভৰুৰ চক্ৰাকাৰ বৃত্তৰ মাজত থাকি প্ৰথমে বাওঁফালৰ পৰা সোঁফাললৈ আৰু তাৰ পিছত সোঁফালৰ পৰা বাওঁফাললৈ ঢোলৰ তালে তালে ঘূৰে। প্ৰথম গোছা পদ বা ঘোষা ফাকি বিহুৱা দলে দোহাৰি তেওঁলোকেও চক্ৰাকাৰে ঘূৰে। ডেকা-গাভৰু উভয়ে পৰস্পৰে অনামিকা আঙুলিৰে হাকুটিৰ দৰে ধৰি লয়। এইদৰে ধৰি লোৱা হাত দুখন আগলৈ আগুৱাই, দুখোজ সোঁফাললৈ ভৰি দুখন আগুৱাই আকোঁ দুখোজ পিছুৱাই আহে এইদৰে পাদচালনা কৰোঁতে একে সময়তে হাত আৰু ভৰি বৃত্তৰ কেন্দ্ৰলৈ আগবাঢ়ি আহে আৰু একে সময়তে বহল হৈ পিছুৱাই আহে। ঢুলীয়া আৰু তালীয়া দুয়ো হ'ৱচৰি পদ লগাওঁতাজনৰ লগত মাজত থাকি ঘূৰে। হ'ৱচৰি গাওঁতে মাজে মাজে ঢোলৰ চাপৰৰ ধ্ৰুম বা অধ্যায় এটি সলাবৰ কাৰণে বিশেষ ধৰণে চাপৰ দিৱে। তাৰ লগে লগে গীতৰ, খোজৰ আৰু ঢোলৰ তাল খব হৈ পৰে। মিচিং হ'ৱচৰিৰ জৰিৰ খোজেই বিশেষ ধৰণৰ নৃত্যভংগীয়া ফুটাই তোলে।

হ'ৱচৰি নৃত্যৰ কাৰণে কোনো ধৰ্ম্মৰ সাজসজ্জাৰ প্ৰয়োজন নহয়। সাধাৰণ বিহুত পিন্ধা ঢোলা-চুৰীয়া, বিহা-খেকুৱাই

ডেকা-গাভৰু সকলে পৰিধান কৰে। বাদ্য যন্ত্ৰৰ ভিতৰত ঢোল আৰু ডালেই প্ৰধানকৈ ব্যৱহৃত হয়।

কৃষি উৎসৱমূলক : শস্য ৰোপণ উৎপাদন আৰু স্বৰ্দ্ধিৰ কাৰণে আনুষ্ঠানিক ফিল্ম কৰাৰ পিছত যিবোৰ নৃত্য নচা হয় সেইবোৰকে এই শ্ৰেণীত পেলাব পাৰি। আলি আই লুগাং, মংপুন্, আৰুগ, দবুৰব কোনো নিৰ্দিষ্ট সময় নাই। ধানৰ ঠোক মেলাৰ সময়ত এই দুটা পূজা কৰা হয়। নৃত্যৰ ফালৰ পৰাও এই দুটাৰ বিশেষ উল্লেখযোগ্য নৃত্য ভংগীমা নাই।

কৃষি উৎসৱমূলক নৃত্যৰ ভিতৰত ঘাইকৈ আলি আই লুগাঙৰ নৃত্যক উল্লেখ কৰিব পাৰি। ফাগুন চ'ত মাহত শুক্লী খলিত আহুধান সিঁচাৰ দিনা আবেলি ডেকা-গাভৰুৱে গাঁৱৰ মূখ্যমাল ব্যক্তি—বিশেষকৈ গাম্, বা গাওঁবুঢ়াৰ ঘৰত এই লুগাং নৃত্য কৰে।

লুগাং নৃত্যও প্ৰায় হুঁচৰিৰ দৰে। মিবু বা মিবুৱে ডেকা-গাভৰুৰ মাজত থাকি লুগাঙত গোৱা এবিধ গীত গায়। তাৰ প্ৰথম ঘোষা ফ'কি ডেকা-গাভৰুৱে দোহাৰে। ডেকা-গাভৰুৱে বৃত্তাকাৰে বা অৰ্ধকাৰে ঘূৰি পাদচালনা কৰি নৃত্য কৰে। ডেকা-গাভৰু দলৰ সবাতোকৈ আগত ঢুলীয়া, তালীয়া আৰু 'লোংনং' (বৰকাঁহ) আৰু 'মাৰবাং' নামৰ দুবিধ পুৰণি কালীয়া বাদ্য যন্ত্ৰৰ বাদকসকল থাকে। তেওঁলোকক অনুসৰণ কৰি ডেকা-গাভৰু দলে ঘূৰে। আলি-আই লুগাঙত বিশেষ ধৰণৰ ঢোলৰ ছেও বজোৱা হয়। এই বিহুত 'গুৰুবাগ্ চঃমান্' বুলিও কোৱা হয়। লুগাঙ নৃত্যৰ ভৰিৰ তালক "দাকেঃ কেঃলা চঃনাম্" বুলি কোৱা হয়। নাচোঁতে প্ৰথমে বাওঁ ভৰি মাটিত ৰাখি সোঁ ভৰি আগুৱাই দি দুবাৰকৈ মাটি স্পৰ্শ কৰে। নকৰে অৱস্থাত ৰাখি আকৌ মাটিত পেলোৱা হয়। তাৰ পিছত বাওঁ ভৰিখনো সেই দৰে আগুৱাই আগৰ দৰে স্পৰ্শ কৰে। নকৰে কৈ ৰাখি মাটিত পেলায়। ভৰি নুখনৰ মাজত প্ৰায় একুঠ বা আধা ফুট মানকৈ আঁতৰাই নচা হয়। নৃত্য কৰোঁতা-জনে দুবাৰ ভৰিখন দি এবাৰ বৃত্তৰ ভিতৰৰ ফালে ঘূৰ কৰি পিছৰফালে ৰাখিব ফালে ঘূৰ কৰি—দুয়োখন হাতৰ মণিকৰ

পকাই ভল্লুৰাৰে মূজা প্ৰকাশ কৰে। দুল্লোখন হাত প্ৰথমে কঁকালৰ সমানে সমানে বাধি মূজা প্ৰকাশ কৰে; তাৰ পিছত ওপৰলৈ তুলি পুনৰ মূজা প্ৰকাশ কৰে। ঠোৰ মেলা ধান গছে বতাহত হালি জালি থকাৰ দৰে শব্দৰ আৰু হাতৰ মূজাই ৰূপ লয়। বহুতে এই নৃত্য ভংগীমাক বতাহত হালি জালি থকা ধান গছৰ অনুরূপ বুলি ব্যাখ্যা কৰে।

বিভ্ৰাম মূলকঃ অৱসৰ বিনোদৰ কাৰণে মাজে সময়ে কৰা বিহু বা চঃমানৰ নৃত্যবোৰক বিভ্ৰাম মূলক বা অৱসৰ বিনোদৰ নৃত্য বুলিব পাৰি। মিচিংসকলে বহাগ বিহু, মাঘ বিহু, পঃবাগ, আলি আই লুগাং ইত্যাদি উৎসৱবোৰৰ বাদেও, আহু ধানৰ খেতি চপোৱাৰ পিছত মাজে সময়ে কোনোবা গাঁৱৰ পৰা ডেকা-গাভৰুৱে গাঁওখনলৈ ফুৰিবলৈ আহিলে নিশা বিহু বা চঃমান কৰে। এনে চঃমান বিলাকত কোনো আনুষ্ঠানিক পূজা-পাভল বা নীতি-নিয়ম পালন কৰা নহয়। ই সম্পূৰ্ণৰূপে ডেকা-গাভৰুৰ আমোদ প্ৰমোদৰ অনুষ্ঠান। এই চঃমানবোৰত নচা নৃত্যবোৰক তিনিটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। (১) অই নিঃতম, (২) কৃষ্টিমূলক, (৩) ভাওনা।

অই নিঃতম, মিচিং সকলৰ আটাইতকৈ জনপ্ৰিয় গীত। অই নিঃতম, গোৱাৰ পিছত একোটাকৈ ঢোলৰ ছেও বজোৱা হয়। ঢোলৰ ছেও অনুযায়ী অই নিঃতমৰ লগত নচা শতাধিক নৃত্য ভঙ্গীমা আছে। কিমান প্ৰকাৰৰ নৃত্য ছেও আছে সিবিলাকক আজিলৈকে কোনেও জৰীপ কৰিব পৰা নাই।

অই নিঃতমৰ লগত নচা নাচত দুগৰাকী বা চাৰিগৰাকী নাচনীয়ে একেলগে নাচে। অই নিঃতম গাবৰ পৰন্ত গীত ফাঁকি বাতে শ্ৰোতাই শব্দনিৰ পাৰে তাৰ বাবে ঢুলীয়াই ঢোলৰ খোলাত মাৰিবে ভাল বকা কৰি টোকৰ মাৰি যায়। অই নিঃতমৰ প্ৰথম ফাঁকি পদ গাওঁতে নাচনীয়ে বাওঁহাতখন কঁকালত ভৰিাই, সোঁ-হাতখন ওপৰলৈ অৰ্ধক্ৰান্ত ৰূপত তুলি, মণিবন্ধৰ পৰা হাতখন ভল্লুৰাখন সোঁফালৰ পৰা বাওঁফাললৈ ঘূৰায়। দ্বিতীয় ফাঁকি পদ গাওঁতে এই একে ক্ৰমত সোঁহাত কঁকালত বাধি বাওঁহাতখন ওপৰলৈ তুলি ঘূৰায়। গীতৰ ভালে-ভালে কৰিবে ভাল মাধি

সেইফালৰপৰা বাওঁফাললৈ চক্ৰাকাষে ঘূৰে। গীত শেষ হোৱাৰ লগে লগে ঢুলীয়াই বিবিধ ঢোলৰ চাপৰ মাৰে আৰু নাচনীয়ে সেই অনুক্ৰমে ভাবিবে ভাল বাখি হাতেৰে মূজা প্ৰকাশ কৰে। অই নিঃশব্দৰ ঢোলৰ চাপৰৰ লগত নাচনীয়ে বি বিবন্ধৰ মূজা প্ৰকাশ কৰে সেইবোৰৰ কিছুমানক বিবন্ধৰপত্ৰ অনুসৰি নামকৰণ কৰিব পাৰি, কিছুমান নোৱাৰি। ধান দোৱা, পানী ভোলা, গা ধোৱা, মূৰ অঁচোৱা, সেৱা জনোৱা ইত্যাদি কিছুমান নৃত্য ভংগীয়া চাই নামকৰণ কৰিব পাৰি। কিছুমান এইবোৰ বিবন্ধৰপত্ৰ থকা মূজাৰ ভিতৰত অন্তৰ্ভুক্ত নহয়। আৰ্থাৎ এইবোৰত খোঁচলয়ৰ বৃপ প্ৰকাশ পায়।

কৃষ্টিমূলক নৃত্যৰ তিনিটা পৰ্ব থাকে। প্ৰথম পৰ্বত এজন গায়কে এটি দীঘলীয়া বোজনাৰ গীত জোৰে। সেইখিনি সমস্ত ঢুলীয়াই ঢোলত মূদ ক'পনি ভোলে। নাচনীয়ে পাদচালনা নকৰাকৈ একে ঠাইত বৈ অই নিঃশব্দত নচাব দৰে হাত কঁকালত আৰু ওপৰলৈ তুলি মূজা প্ৰকাশ কৰি গীত অনুসৰণ কৰে অথবা কঁকাল আৰু ভাবিৰ অ'ঠ কঁপিত কঁপিত কৰি হাত দুখন ওপৰলৈ মেলি ধৰি হাতৰ ভঙ্গি পকায়। কোঁড়ল্লাবা কোঁড়ল্লাবা গীত গাবৰ পৰত নাচনীসকলে নীৰৱ হৈ থকাও দেখা যায়। বোজনা গীত শেষ হোৱাৰ পিছত বিভিন্ন পৰ্যায় আৰম্ভ হয়। ঢুলীয়াই ঢোলত বিবিধ ছেওৰ চাপৰ মাৰে। সেই অনুক্ৰমে নাচনীসকলে নাচি যায়। কৃষ্টিমূলক ঢোলৰ ছেওত—তাঁত বোৱা, ধান সিঁচা, ভুই বোৱা, মাহ মৰা ইত্যাদি বিবিধ দৃশ্যকল্পী প্ৰকাশ কৰা হয়। ঢোলৰ ছেও অনুযায়ী নৃত্য ভংগীয়া, পাদচালনা, হাতৰ মূজা পৰিৱৰ্ত্তন হৈ থাকে। প্ৰতিটো ঢোলৰ ছেওৰ লগত নৃত্য ভংগীয়াও সুকীয়া সুকীয়া। মূল দৃশ্য-নৃত্যৰ (Scene dance) শেষ হ'লে তাত এটি অধ্যায় পেলোৱা হয়। ঢোলত মূদ ক'পনি তুলি পৰ্ব সামৰণিৰ ইংগিত দিয়াৰ লগে লগে নাচনীয়ে আগলৈ কোঁজা হৈ হাত দুখন মূৰৰ ওপৰত পূৰণ চিহ্ন দৰে দৃতাগ কৰি আঙুলি কেইটা ক'পাই ভোলে। ইয়াতে বিভিন্ন পৰ্বৰ সামৰণি পৰে। আন তৃতীয় পৰ্ব আৰম্ভ হয়। ইয়াৰ পিছতেই। তৃতীয় পৰ্ব সামৰণিতে সামৰণি অংকন কৰিব পাৰি। আন সকলোবোৰ 'খিৰি'ৰ ছেওত এই সামৰণি

পৰ্ব থাকে। কৃষ্টিমূলক নৃত্যত বিবৰ্ণবস্তু অনুযায়ী নাচনীয়ে
লক্ষ্য্য ৪, ৬, ৮ গৰাকীও হ'ব পাৰে। পূৰ্বৰ নাচনিও এই
নৃত্যত অংশ গ্ৰহণ কৰিব পাৰে।

ভাওনা (মিচিং ভাষাত 'বাউনা') নৃত্যত কৃষ্টিমূলক নৃত্যৰ
দৰে, বিবিধ প্ৰকাৰৰ, বিবৰ্ণবস্তু বৈচিত্ৰ্যময় আৰু ডেকা-গাভৰু উভয়ে
নাচিব পাৰে। সম্ভৱতঃ কৃষ্টিমূলক নৃত্যকোষ চাপি একা সন্মুখতে
অসমীয়া ভাওনাৰ আঁহত কিছু নৃত্যৰ অনুকৰণ কৰি মিচিং নাচৰ
স্বৰূপত কৰা হয়—সেই কাৰণে এনেবোৰ নৃত্যক বাউনা বা
ভাওনা, বুলি কোৱা হয়। ভাওনাটো যোজনা গীত, মূল নৃত্য
ভাগ আৰু সামৰণি এই তিনিটা পৰ্যায়ৰ বা পৰ্ব থাকে। ভাওনা
নৃত্যৰ বিবৰ্ণবস্তু (যেনে-যুদ্ধ কৰা, সাপ নচুৰা) মিচিংকৃষ্টিৰ
বাহিৰৰো হ'ব পাৰে।

ভাওনা নৃত্যৰো পাদচালনা আৰু হাতৰ মূদ্ৰাৰ বিশিষ্ট
প্ৰকৃতিৰ চহাৰা দেখা যায়। এইবোৰৰ বাদেও অসমীয়া বিহু
গীতৰ জগত নচা নৃত্যগীতো আছে। সিবিলাক প্ৰকৃততে মিচিং
সমাজৰ নৃত্যগীত নহয়। চুবুৰীয়া অসমীয়া বিহু নৃত্যক অনু-
কৰণ কৰা নৃত্যহে। এইবোৰও গীত আৰু নৃত্য সমানে গীত
কৰে। সূকীয়া ঢোলৰ ছেও আৰু নৃত্য নাই।

মিচিং নৃত্যৰ উল্লেখযোগ্য কথা হ'ল—নাচনীয়ে নাচিবৰ পৰত
কোনো গীত নাগায় অথবা বচন নামাতে। সৰ্বসাধাৰণতে ছোৱা-
লীয়েই নৃত্য কৰে যদিও নৃত্যৰ বিবৰ্ণবস্তু অনুযায়ী ডেকাও
নৃত্যত অংশ গ্ৰহণ কৰিব পাৰে।

মিচিং বাদ্য যন্ত্ৰ

নাহেল পাচুন

আন আন জনজাতিৰ দৰে মিচিং সকলেও বিবিধ বাদ্য যন্ত্ৰ সজত কৰি লোকগীত চৰ্চা কৰা দেখা যায়। মিচিং লোক-গীতত ব্যৱহাৰ কৰা বাদ্যযন্ত্ৰবোৰক ঘাইকৈ চাৰিটা ভাগত জ্ঞান পাৰি—ঘাট্‌ যন্ত্ৰ, সূৰিৰ বা ফু যন্ত্ৰ, ঘন যন্ত্ৰ আৰু আনন্দ ।

॥ ৰাত্ৰ যন্ত্ৰ ॥

ঘাট্‌যন্ত্ৰৰ ভিতৰত দুম্‌দুম্‌ (ঢোল), দেন্দুন্‌, তক্তক্‌ (টকা) ইত্যাদিয়েই প্ৰধান। গীতৰ ভাল বন্ধা কৰিবলৈ মানুহে চাপৰি বজায় নাইবা ভৰিৰ আগডোখৰ দাঙি দাঙি মাটিত খোজ মিলাই যায়। আদিম মানুহৰ ক্ষেত্ৰতো আনন্দত জপিওৱা, নচা বা হাতৰ অঙ্গীভঙ্গীৰপৰাই ভাল জ্ঞানৰ উৎপত্তি হৈছে বুলি পণ্ডিত সকলে ক'ব খোজে। তেনেকৈ ক্ৰমান্বয়ে ব'হ, কাঠ আদিত টুকুৰিয়াই ভাল মিলোৱাত এসময়ত সেইবোৰ বস্তুক বাদ্য হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিলে। মিচিং সকলে ঢোলৰ ব্যৱহাৰ কৰা আগতে সম্ভৱতঃ এই ধৰণৰ তালযন্ত্ৰ 'দেস্তক্‌' আৰু 'দেন্দুন্‌' বা 'ভিন্‌তং' ব্যৱহাৰ কৰিছিল। দেস্তক্‌ হ'ল চুৰং নামৰ এবিধ ডাঙৰ আকৃতিৰ ব'হৰ চুঙা। ব'হৰ পাৰটোৰ দুমুখে থকা গাঠি কাটি দিয়া হয়। দুমুখে খোলা এই ব'হৰ চুঙাটি পেটত ৰাখি এডাল মাৰিবে কোৱায়। এইদৰে কোৱাই থাকোঁতে এবাৰ আগলৈ এবাৰ পিচলৈ আনি পেটত স্থাপন কৰিলে ঢোলৰ দৰে বিভিন্ন স্নাত উলিয়াব পাৰি। কোনো কোনো মিচিং গাঁৱত এতিয়াও এই ধৰণৰ দেস্তক্‌ ব্যৱহাৰ কৰি বিহু কৰে। বিশেষকৈ পথাৰত বা ভূঁই ডলিত (য'ত সৰুবাচক ঢোল পে'পা বজাব নোৱাৰি অৰ্থাৎ ধানৰ খোক ডলাকৰ সময়ত ঢোল পে'পা বজালে ধান পতান হয় বুলি বিশ্বাস (taboo) আছে) অঞ্চলীয়া ডেকা ল'ৰাই দেস্তকেৰে বিহু কৰে। দেন্দুন্‌ বা ভিন্‌তং যেনেকুৱা এবিধ বাদ্য যন্ত্ৰ। যেনেগা ফুলৰ জঁৰি আনি খোজ চাঙত শব্দুৱাই বজা হয়। শব্দুৱাই বোকাৰ পিছত

ভাৰ ওপৰৰ বাকলিবপৰা দূফালে অঁহৰ নিচিনাকৈ উলিয়াই আনি দম্বে বান্ধি দিয়া হয়। তেনেকৈ প্ৰায় একুই দীঘলৰ দহ বাৰটা-মান উলিয়াই একেলগে বান্ধি তাৰ দম্বেৰত এডাল গোটা মাৰি সূম্ভাই দিয়ে যাতে ওপৰলৈ উলিয়াই অনা বাকলিছটাৰপৰা শব্দ হয়। তাৰে এপিঠিত দূডাল খৰিকা দিয়া হয় আৰু আনটো পিঠি উকাঁকৈ বাখে। খৰিকা দিয়াৰ ফালে মাৰিৰে আঘাত কৰে, আনটো পিঠিত প্ৰাঙুলিৰে বেগ দিয়ে। এইদৰে ঢোলৰ বিভিন্ন ছেও আৰু ভাল দেন্দুনতো বজাব পাৰি। দেন্দুনৰ মাত ঢোলটোক অধিক শব্দলা।

মিচিং ঢোল অসমীয়া ঢোলৰ দৰে। ঢোলৰ ব্যৱহাৰ মিচিং-সকলে কেঁতলাৰপৰা কৰিলে তাৰ একো উমান পোৱা নাযায়। আগতে দেন্তকৰ দৰে বঁহৰ চুঙাত নাইবা ফোপোলা কঠৰ খোন্দত দম্বে পুহুৰ ছাল দি ঢোল হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰাৰ কথা মিচিং বন্ধোবন্ধসকলে উল্লেখ কৰে। মিচিমি আৰু অঁকাসকলে এতিয়াও এনে ধৰণৰ পহুছাল দিয়া সৰু ঢোল ব্যৱহাৰ কৰে। বৰ্তমানে মিচিংসকলে ব্যৱহাৰ কৰা ঢোল মূচীয়াৰে তৈয়াৰ কৰা। সম্ভৱতঃ অসমত বেলেগ বেলেগ জাতিৰ সংমিশ্ৰণত বৰ্তমানে উন্নত ধৰণৰ ঢোল ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।

ভাল বন্ধা কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা আন এবিধ বঁহৰ বস্ত্ৰ হৈছে ডক্‌ডক্ বা টকা। ইয়াক ভালমাৰি বুলিয়েই ক'ব পাৰি। বড়ো-কছাৰীসকলে একে ধৰণৰ টকা ব্যৱহাৰ কৰে। যদিয়া আৰু নাম্ৰাচাইৰ ওচৰৰ কেইখনমান গাঁৱত এপাত চেপটা বঁহৰ মাৰি মাজ ডোখৰত ভাঁজ কৰি (চেপেনাৰ দৰে) হাতৰ তলৰাত কোবোৱা ভালমাৰি ব্যৱহাৰ কৰে।

৷ সূৰিৰ বস্ত্ৰ ৷

সূৰিৰ বা কুঁদি বজোৱা বস্ত্ৰৰ ভিতৰত দূম্পে, আঁহক্‌ ক্ৰাপ্‌, গনগনাং বা গুংগাং, কুৰ্‌লি, পেম্পা, ফুলু, পিগিলি এই-বিলাকেই প্ৰধান।

দূম্পে দুবিধ আছে। এবিধ বজাল বঁহেৰে সজা। বজাল বঁহৰ পৰা এটা এমুৰে কুঁদিৰ পৰ্য্যক খোলাটক বাধি সূৰিটো সঁঠিলৈ দূফাল কৰি ফালি দিয়া হয়। তাক সঁঠিত কোৱাৰি কুঁ

মিলে হাঁকিয়া পোহালীৰ দৰে শ্রান্ত ওলায়। এই দৃশ্যেদৰে বিজয় ধ্বনৰ শ্রান্ত নোলায়। শ্রান্ত চিকাৰীয়ে এইবিধ ব্যৱহাৰ কৰে। আন কিছু দৃশ্যে কেঁচা জাতি বাঁহেৰে সজা, দৃশ্যে এচলীয়াতৈ কাটি ভিতৰৰ বেলেখনৰ দৰে পাতল চামনিখিনি বাধি দিয়া হয়। তাৰে এম্বত মূৰ দি গীত গালে শ্রান্তবোৰ ক'পি উঠে।

সাপবুহাই বজোৱা পে'পাৰ দৰে শ্রুতকান লাউৰ খোলাৰ এম্বত চাৰিটাকৈ বিন্ধা থকা পে'পাক আজুক্ ডাপুৰ বুলি কোৱা হয়। এইবিধ পে'পাৰ ব্যৱহাৰ এতিয়া মিচিং সমাজত কমে নাইকিয়া হৈ আহিছে। ইয়াক বজালে সাপ বৰলৈ আহে বুলি ক'ব। বিশ্বাসৰ ফলতেই ইয়াৰ ব্যৱহাৰো নাইকিয়া হৈছে। গুংগাং বা গন্‌গনাং অৰ্থাৎ গগনা বাঁহেৰে সজা এটা সৰু বাদ্য-যন্ত্ৰ। অসমত গগনাৰ ব্যৱহাৰ ভিতৰত বৰ্মীসকলৰপৰা অহা বুলিব পাৰি। বড়ো আৰু নেপালীসকলৰ মাজতো গগনাৰ ব্যৱহাৰ আছে। গগনা ওঁঠত দি মূৰৰ উপাহ ভিতৰলৈ আৰু বাহিৰলৈ টানি আঙুলিৰে লাৰি শ্রান্ত উলিওৱা হয়। মিচিংসকলে দুই ধৰণৰ গগনা ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। এবিধ সচৰাচৰ ব্যৱহাৰ কৰাৰ দৰে আঙুলিৰে লাৰি বা টুকুৰিয়াই বজোৱা হয় আৰু আনবিধ বচি লগাই ডাক টানি টানি বজোৱা হয়। দূৰোটাৰে আকৃতি কিছু পৃথক। নেপালী গগনা ধাতুৰে সজা আৰু ইয়াক দাঁতৰ ফাঁকত বাধি বজোৱা হয়। ওঁঠত বাধিলে শব্দ নহয়। এইবিধ গগনাও মিচিংসকলে বজোৱা দেখা যায়।

গগনাৰ শ্রান্ত মিহি আৰু হৃদয়ঙ্গম। মিচিং গাভৰুৱে গগনা বজাব জনাটো বোৰনৰ এক আনুষ্ঠানিক কলা বুলি গণ্য কৰে। শ্ৰেণীজনক গগনাৰে জনৰ গোপন কথা ব্যক্ত কৰিব পৰাটো মিচিং গাভৰুৰ পাবদাঁতৰ পৰিচায়ক। এতিয়া জীয়া ভবলী অঞ্চলৰ মিচিং গাভৰুসকলে গগনাৰে কথা পাতিব পাৰে। কথা চহকী বাগ্‌নৌয়া শ্রান্ত লবোৱা মাৰি চুৰ কৰি গগনা ভেঁলাব কৰিলে বোহি শ্রুতকান আৰু শ্রান্ত ওলায় বুলি ভাবে।

দীক্ষিতীয়া সৰু বাঁহৰ চুঙাক জটাইকৈ সৰু হিৰা কৰি মূৰ টোঁটোৱা ব্যক্ত কৰে হৈছে কুৰুলি বা বাঁহী। কুৰুলি দাঁতৰ পৰাটোৰে আৰু আনবিধ ভিত্তিকৈ বাধি দি দিলে। ডাক কমে

কাউপং আৰু তুংলুং কুৰুলি বোলে। কুৰুলিৰ ছটা বিম্বাৰ প্ৰতিটোতেই স্দকীয়া স্দকীয়া মাত ওলায়। বাঁহীৰ স্দৰ ধ্ব কৰে। অই নিঃশব্দ বা কাৰানৰ স্দৰকেই মিচিং ডেকাই বাঁহীত বজায়। গাভৰুৰে গগনাৰে অন্তৰৰ বাৰ্তা যেনেকৈ দিলে ডেকালৈ নিশা গাঁৱত ফুৰিবলৈ যাওঁতে বাঁহীৰ কৰে স্দৰ তুলি মৰমী-জননীক আগমনৰ বাৰ্তা দিলে।

পেপ্পা বা পে'পা মহৰ শিঙেৰে ভৈয়াৰ কৰা। ইয়াৰ স্দৰ মূৰৰ ফালে বাঁহীৰ দৰে চাৰিটা ছিহ্ন থকা এটা বাঁহৰ নলী আৰু তাৰ মূৰত নলৰ জিভা থকা চুপাই এটা দিয়া হয়। চুপাইত ফু দিলে মাত ওলায় আৰু সেই মাত ছিহ্ন চাৰিটাত আঙুলি দি নিয়ন্ত্ৰিত কৰে। পেপ্পাৰ স্দৰ খৰ গাঁতৰ। সাধাৰণতে ইয়াক ঘিহু আৰু বং থেমালিৰ উৎসৱত বজায়।

পেপ্পাৰ আকৃতিৰ দৰে আৰু এবিধ বাদ্য যন্ত্ৰ আছে। তাক তুংলুং বুলি কোৱা হয়। মহৰ ডাঙৰ শিঙৰ স্দৰ ফালটো বিম্বা কৰি ফু দিলে মাত ওলায়। ওবাং জনজাতি সকলে এই ধ্বনৰ মহৰ শিঙৰ পে'পা বিয়াত বজায়। বাঁহৰ চুঙাৰে তুংলুং ভৈয়াৰ কৰা হয়। এই দুয়োবিধ বাদ্যযন্ত্ৰক যুগ্মত গঠন আক্ৰমণৰ ইঙ্গিত দিবলৈ নাইবা খেঁত পথাৰত বনৰীয়া হাতী মহ খেঁদিবলৈ বৰ্জায়। ইয়াক বং শিঙা বুলিব পাৰি।

॥ ঘনযন্ত্ৰ ॥

ধাতুৰে নিৰ্মিত বাদ্যযন্ত্ৰ কম। লাংনং, বাব, বাং বা মাৰ, বাং আৰু এবিধ দেওৰুটা নামৰ বাদ্যযন্ত্ৰ পোৱা যায়। লাংনং ধ্ব-কাই আৰু হ'কাৰৰ দৰে মাজভোখৰ ব্দবণীয়া, ওখ আৰু চাৰিও কাষে ভিড়বলৈ ভাজ খোৱা। মাৰবাং কাঁহীৰ দৰে। এই দুয়োটাৰে বিম্বা দি বাহিৰে ওলোমাই কাপোৰ মেৰিওৱা এডাল মাৰিৰে কোঁৱায়। আলিয়াই ল'গাং উৎসৱ ঘিহুত ইয়াক বজোৱা হয়। কাবোৰাৰ ধ্বত "দাংঙাং" (বিশেষভাৱে আমিলিত ডেকা-গাভৰুৰে কৰা ল'গাং বিহু) হ'লে লাংনং আৰু মাৰ, বাং বজায়।

লাংনং আৰু মাৰ, বাং সম্ভাৰণ বাদ্যযন্ত্ৰ হিচাপে ব্যৱহাৰ নকৰে। ইয়াক ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত উৎসৱতহে ব্যৱহাৰ

কৰে। কোনো কোনো ঠাইত যবৰ মূখীয়াল লোকজনৰ মূখত হ'লে জামিৰ আৰু বাঁহ কোৱাৰ। সেই কাৰণে ইয়াক পৈত্ৰিক সম্পৰ্ক হিচাপে বংশ পৰম্পৰা অনুসৰি সংৰক্ষণ কৰে।

দেওঘটা এবিধ সবু টিলিঙা ঘটা। মিবুৱৈ আৰু বাঁহ গীত গাবৰ সময়ত ইয়াক বজায়। কোনো কোনো ঠাইত মঙল চাওঁতে বজায়। 'মিবুৱৈ' বোকাৰ আৰোগ্যৰ বাবে 'মাল' (আত্মা) জাতি গোৱা গীতৰ লগতো এই ঘটা বজোৱা দেখা যায়।

ধাতুৰে নিৰ্মিত বাদ্যযন্ত্ৰৰ ভিতৰত 'মুকুচা'কো (মিবুৱৈ-ব্যৱহাৰ কৰা এবিধ দীঘল তবোৱাল) ধৰিব পাৰি। 'মুকুচা'ৰ নালৰ গুৰিত কেইচটামান কাঁহৰ পাত থাকে। মিবুৱৈ গীত গাওঁতে গীতৰ তালে তালে মুকুচা জোকাৰি খজিবৰ দৰে শব্দ কৰে।

ওপৰত উল্লেখ কৰা ধাতুৰ এই বাদ্যযন্ত্ৰবোৰ সাধাৰণতে ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানতহে ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। এই বাদ্যযন্ত্ৰবোৰ ক'ৰপৰা অনা হৈছে সেয়া লক্ষ্য কৰিবলগীয়া। উত্তৰ পূব অঞ্চলৰ জনজাতি পাংদাম্, মিঞা বৰি, অংকা সকলৰ মাজতো এইবোৰৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায়। তিব্বতী লোকসকলে ভোৰতাল ব্যৱহাৰ কৰে। দেও-ঘটাৰ ব্যৱহাৰো তেওঁলোকে কৰে। ছেবদুকপেন, আবু মনপা সকলেও দেওঘটা ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। উত্তৰ পূব অঞ্চলৰ জনজাতিসকলে ধাতুৰে নিৰ্মিত বাদ্যযন্ত্ৰ নিজে তৈয়াৰ কৰি লোৱাৰ প্ৰমাণ নাই। সম্ভৱতঃ এইবোৰ তিব্বতৰপৰা বৌদ্ধ ধৰ্মাৱলম্বী মনপা (ছেবদুকপেন) সকলৰ জৰিয়তে অসমৰ উত্তৰাঞ্চলৰ জনজাতিৰ মাজলৈ আমদানিকৃত হৈছে। সাংস্কৃতিক দিশত মিচিংসকল উত্তৰ পূব সীমান্তৰ জনজাতিৰ লগত সম্পৰ্ক থকাৰ বাবেই এই বোৰ বাদ্যযন্ত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়।

॥ আমক ॥

জন্তুৰ ছালেৰে নিৰ্মিত বাদ্যযন্ত্ৰৰ ভিতৰত দুম্‌দুম্ (ঢোল) কেঁকুং (বীণ) আৰু দোভৰাই প্ৰধান। ঢোলক ঘাটযন্ত্ৰ বুলি ক'ব পাৰি। বৰ্ত্তমানে ব্যৱহাৰ কৰা ঢোলবোৰ অসমীয়া ঢোলৰ দৰে। বীণ নাৰিকলৰ খোলা, কাঠ বা ব'হৰ চোঙাত গুইছাল দি ডাব ওপৰত পাট বা 'পুগা' মূতাৰ খৰি দি বেপি বজোৱা

এবিধ বাদ্যযন্ত্ৰ। দোতৰা নামনি অসমত প্ৰচলিত দোতৰাৰ স্তৰ
একে। দোতৰাৰ ব্যৱহাৰ মিচিংসকলৰ ব্ৰাহ্মত অৰাচীন যেন
লাগে। ইয়াৰ মিচিং শব্দও পোৰা নাযায়। ইয়াক টোকাৰী
বুলিলেই কোৰা শব্দ নাহে।

ওপৰত উল্লেখ কৰা মিচিং লোক গীতৰ বাদ্য-যন্ত্ৰবোৰ উচ্চাত্ম
সম্বন্ধিত সঙ্গত কৰিবৰ কাৰণে উপযুক্ত নহ'ব পাৰে, কিন্তু
এইবোৰে যে সকল মিচিং লোক শিল্পীসকলৰ আপদগীতৰ সম্পত্তি
ডাক অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰিব।

মিচিং ৰাষ্ট্ৰ-ৰক্ষক পৰিচয়

টেক্সাস লাইং

মিচিংসকলৰ লৌকিক আৰু ধৰ্মীয় আচাৰ অনুষ্ঠানসমূহ অধ্যয়ন কৰি ইবিলাকৰ প্ৰাচীনতাৰ বিষয়ে অনুসন্ধান কৰিলে দেখা যায় যে, তেওঁলোকে অতীজৰে পৰাই সহজ সৰল আৰু ধৰ্মপ্ৰাণ ঐক্যিতৰ লোক। অতীত কালত পাহাৰত বাস কৰা অৱস্থাত তেওঁলোকৰ ধৰ্মটো কিছূমান দেওপূজা আৰু লৌকিক আচাৰ অনুষ্ঠানৰ মাজতে আৱৰ্ণ আছিল। তেওঁলোকৰ ধৰ্মত ভেঁটিয়া আঁজৰ দৰে হিন্দু ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ পৰা নাছিল। সেই সময়ৰ পৰাই তেওঁলোকৰ দেওপূজাৰ লগতে উৎসৱ অনুষ্ঠান আদিও জড়িত হৈ অহা দেখা যায়। গতিকে পাহাৰত থকা দিনৰ পৰাই তেওঁলোকৰ উৎসৱ অনুষ্ঠান আদিত নৃত্য-গীতৰো প্ৰচলন হৈ আহিছে। সেই নৃত্য-গীতৰ আনুৰাগিকৰূপে তেওঁলোকৰ মাজত নানান বাদ্য-যন্ত্ৰৰ ব্যৱহাৰ হৈ আহিছে। অৱশ্যে সেইবিলাক বাদ্য-যন্ত্ৰৰ বহুখিনি আঁজৰ মিচিং সমাজত প্ৰচলন হৈ থকা নাই। কাৰণ গতিশীল জগতৰ লগত আগুৱাই আহি থাকোঁতে সেইবিলাক বাদ্য-যন্ত্ৰৰ আদিৰ বিলম্ব আদিৰ দৰেই সংস্কাৰ ঘটিছে। উদাহৰণ স্বৰূপে আদিৰ “দুপাক্,” “জাজুক্,” “তাপুং,” “দেদুদু” আদি বাদ্য পৰোক্ষ বা প্ৰত্যক্ষ ভাৱে ক্ৰমান্বয়ে পিচৰ বৃগত “ডোল,” “পেপা,” “টোকাৰী” আদি বাদ্যলৈ বৃগ সলোৱাৰ কথা কৰ পাৰি। আধুনিক জগতৰ বতাহে কোবাই যোৱাৰ আগমুহূৰ্ত্তলৈকে মিচিংসকলৰ মাজত ইবিলাক বাদ্য-যন্ত্ৰৰ প্ৰচলন হৈ আছিল, ইবিলাকৰ বিষয়ে ইয়াত এটি চমু আলোচনা দাঙি ধৰা হ’ল।

মিচু ব্ৰহ্মচাৰী :—মিচিংসকলে দেওখাইক ‘মি’বু’ আৰু দেওখাইৰ তৰোৱালক ‘ব্ৰহ্মচা’ বুলি কয়। তেওঁলোকৰ মাজত কৰ সোৱাল কামৰে পৰা দেওখাই নৃত্যৰ প্ৰচলন হৈ আহিছে। নৃত্যৰ দেওখাই অৱস্থাটি প্ৰথম, অৱস্থাটোৰ পৰা চৰং চৰং শব্দ হয়। সেই

চৰং চৰং শব্দৰ লগতে ভাল মিলাই নৃত্য কৰা হয়। গতিকে মিবু সকলৰ স্নগ্ৰহাৰ্থনকো মিচিং বাদ্য বাদ্যৰ আদিয় স্তবটোত এবিধ বাদ্য ৰূপে লব পৰা যায়।

দুৰ্পাগ্ :—গৰখীয়া ল'ৰাই ভাদমহীয়া কুমলীয়া ব'হৰ একোটা পাৰ কাটি লৈ তাৰে দুৰ্পাগ্ নামৰ এবিধ বাদ্য কৰি বজাই ফুৰা আজিও কোনো কোনো মিচিং অঞ্চলত দেখা পোৱা যায়। এই 'দুৰ্পাগ্' বাদ্যটোৰেই হেনো মিচিংসকলে পাহাৰত থাকোতে 'গুম্ বাগ্' নৃত্য কৰিছিল। তেওঁলোকৰ ধৰ্মৰ লগত উক্ত নৃত্যৰ নিবিড় সম্বন্ধ আছে। কিন্তু ভৈয়ামত আহি বোতিয়া তেওঁলোকৰ 'টোল' নামৰ বাদ্যত উক্ত ছেও 'দুৰ্পাগ্'তকৈও সুলভৰ ৰূপত কুটাই তুলিব পাৰিলে, হয়তো বোতিয়াই দুৰ্পাগ্ বাদ্য তেওঁলোকৰ মাজত অচল টকা হৈ পৰিল।

লৌং :—ক'হি জাতীয় বাদ্যক মিচিং ভাষাত 'লৌং' বুলি কোৱা হয়। লৌং তিনি প্ৰকাৰৰ 'লৌং', লৌং' আৰু 'বালি'। তিনিওবিধ লৌঙৰ গঠন প্ৰণালীৰ ভাৰতম্য লক্ষ্য কৰা যায়। নিজকে প্ৰতিষ্ঠিত গোত্ৰৰ মিচিং বুলি চিনাকি দিবলৈ হ'লে বংশত থকা লৌংখনেও মিচিং মানুহক কম সহায় নকৰে। এই লৌং জাতীয় বাদ্য বহু প্ৰাচীন। অৱশ্যে পাহাৰৰ পৰা ভৈয়ামলৈ আহে'তে তেওঁলোকে লগত লৌং লৈ আহিছিলনে নাই এই কথা 'খাটাংকৈ' ক'ব পৰা হোৱা নাই। এটা গোত্ৰৰ লৌং অইন এটা গোত্ৰলৈকে নিজৰ সম্পত্তি হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰে 'বুলি মিচিং সকলৰ মাজত এটা জনবিশ্বাস আছে। নিম্নলিখিত কাব্যসমূহত লৌঙৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায়।

(ক) গাঁৱৰ কোনো মূখীয়া মানুহৰ মৃত্যু ঘটিলে মৰাঘৰে লৌং বজায়। গাঁৱৰ আৰু দুৰ দুৰণিৰ মানুহবোৰ লৌঙৰ লক্ষ্য শব্দ শুনিলে মৃতকৰ সংকাৰ কৰিবলৈ আহে।

(খ) 'গুম্ বাগ্' নৃত্য ব'জা কৰা হয়, সেই নৃত্যত লৌং বজোৱা হয়।

(গ) গাঁৱৰ জৰুৰী বিষয় আৱশ্যকত কৰিবলৈ অৰ্থাৎ মিচিং ভাষাত 'কৌবাং' (সভা) বহুৱাবলৈ 'হুং' লৌং বজায়। লৌং

মাত্ৰ শব্দলৈয়েই প্ৰত্যেক কববে মন্থীয়াত লোকজন কাঁৰাঙত যোগ-
দান কৰেহি।

এজুগ্ তাপুং :—সাপ লৈ ফুৰা অঘৰী সকলে যিটো পেঁপা
বজাই সাপ নচুৰাই ফুৰে, মিচিংসকলৰ এজুগ্, তাপুঙো তেনেকুৱা
গঢ়েৰে ভিত্তালাউৰ খোলা দি কৰা এবিধ পেঁপাই। এই
বস্তুটো তেওঁলোকৰ মাজৰ পৰা বৰ্তমান সম্পূৰ্ণই লোপ পাইছে।
ই এটা জনশ্ৰুতিৰ সমল হৈ পৰিছে মাথোন। তেওঁলোকৰ বিবাহ
অনুষ্ঠানত (দৰা আদৰা, কন্যা আদৰা আদিত) আবু বিশেষকৈ
সম্প্ৰদায়িক ব্যক্তিসকলক সমাজলৈ আনিব আনোতে এজুগ্, তাপুং
বজোৱা হৈছিল।

পাহাৰৰ পৰা নাগি আহোঁতে তেওঁলোকে এজুগ্, তাপুঙকো
এবিধ মূল বাদ্য যন্ত্ৰ হিচাপে লৈ আহিছিল বুলি কোৱা শব্দনা
যায়। পিছৰ যুগত ভৈৰামত হস্ততো ম'হৰ শিঙৰ পেঁপাই এজুগ্,
তাপুঙৰ ঠাই দখল কৰিলে।

গুংগাং :—গগনাক মিচিং ভাষাত গুংগাং বুলি কয়।
গগনা এবিধ বাদ্য ৰূপে অসমৰ মজোৱাৰীয়াৰ জনগোষ্ঠীৰ ভিতৰত
প্ৰায় সকলোবিলাক জাতি উপজাতিৰ মাজতে প্ৰচলন কৰা দেখা
যায়। মিচিংসকলৰ সমগোৱীয় লোক আবহবসকলৰ মাজতো
গুংগাঙৰ প্ৰচলন আছে। মিচিংসকলৰ মাজতো অতীজৰে পৰা
গুংগাং বজোৱা প্ৰথা চলি আহিছে। এসময়ত মিচিং ডেকা-
গাভৰুৰ আদৰৰ খন আছিল গুংগাংখন। গুংগাঙেৰে প্ৰেমিক
প্ৰেমিকাই পৰস্পৰে প্ৰেমাক্ষিপ কৰিছিল। গুংগাঙেৰে অই নিঃশব্দ
আবু বিহু গাইছিল। তেতিয়াৰ দিনত প্ৰত্যেক ডেকা-গাভৰুৰ
হাততে 'গুংগাং' তৈয়াৰী একোখন গুংগাং আছিল। বৰ্তমান
কালত ইয়াৰ প্ৰচলন হ্ৰাস হৈ আহিছে।

চুয়ুচুয়ু :—'চোল' নামৰ বাদ্যক মিচিংসকলে ভৈৰামৰ কোঁল
জাতিৰ সম্পৰ্গত আহি লাভ কৰিছিল এই কথা খাটাওঁ কৰ
পৰা নাযায়। কিন্তু এইটো ঠিক যে, তেওঁলোকে ভৈৰামতেই
চোলক জাতিৰ বাদ্য হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছিল আবু 'দুপ্পাগ'ৰ
পৰিৱৰ্তে চোলেৰেই গুংগাং নৃত্য কৰি সদাৰূপে কৰিছিল। পিচত
এইবিধ বাদ্যই তেওঁলোকৰ আদৌ প্ৰাৰম্ভিক প্ৰধান সমল হৈ পৰিল।

ঢোলৰ গঢ় এতিয়াটোকে দুই প্ৰকাৰৰ বেধে পোৱা যায়। দৰং জিলাৰ ভৰলী অঞ্চলৰ মিচিং সকলৰ ঢোলৰ গঢ়ৰ লগত উজনি অঞ্চলৰ ঢোলৰ গঢ়ৰ অলপ পাৰ্থক্য দেখা যায়। ঢোলৰ ছেওৰ চাপৰ; সমূহৰ পাৰ্থক্য লক্ষ্য কৰা যায়।

মিচিং ঢোলবোৰ মূৰ্চীয়াৰক ছাবলৈ দিলে। ডেওলোকৰ মাজত নিজে ঢোল ছাই লোৰা নিম্ন নাই। সাধাৰণতে চাম্ৰ আৰু কঠাল কাঠেৰে ঢোলৰ খোলা তৈয়াৰ কৰা হয়। গৰু আৰু ছাগলীৰ ছালেৰে ছোৰা হয়।

‘ঢোল’ মিচিং ডেকা-গাভৰুৰ প্ৰাণ স্বৰূপ। বৰনৈৰ বুকলৈ বুকত বাস কৰা ডেওলোকৰ জীয়াই থকাৰ সমলখিনি বহুবি বান-পানীয়ে কাঢ়ি লৈ যায়, ভৰালত থাকিলে নাই ভাত, তথাপি এসাজ খাই এসাজ লখোনত থাকিও ডেওলোকে দিনটোৰ কঠোৰ পৰিশ্ৰমৰ অন্তত বাঢ়ি ঢোলৰ চাপৰ মাৰি জীৱনৰ সকলো দুখ ক্লেশ পাহৰি যায়। ঢোলৰ মাতেই যেন মিচিং ডেকা-গাভৰুক প্ৰতিকূল পৰিবেশৰ মাজতো মৰি মৰি জীয়াই থাকিবলৈ প্ৰেৰণা যোগাইছে।

অকল মিচিং ডেকা-গাভৰুকে ঢোলৰ মাতে বৰনৈৰ স্বৰূপ নিৰ্জন বুকত মৰি মৰি জীয়াই থাকিবলৈ প্ৰেৰণা যোগাইছে এনে নহয়, ল’ৰাৰ পৰা ডেকা, ডেকাৰ পৰা বুঢ়া আৰু সকলো বয়সৰ মিচিং ভিৰোতাকে অৰ্দ্ধাহাৰৰ মাজতো বুঢ়া লুইতৰ পাৰত আনন্দৰ মাজত পৰম্পৰা মিলন-প্ৰীতিৰে বান্ধ খাই থাকিবলৈকো শক্তি আনি দিছে। ‘মি’বু চুনাং,’ (দেওখাই নৃত্য) আৰু অই নিঃশব্দ, গাই কৰা নৃত্যৰ বাহিৰে বাকী প্ৰায় সকলো নৃত্যতে ঢোলৰ ব্যৱহাৰ অপৰিহাৰ্য্য। মিচিং ভাষাত ঢোলক ‘দুং দুং,’ বোলে।

লুপ্টিঃ—মিচিং ঢোলৰ লগতে তালৰে সম্বন্ধ নিৰ্বিকল্প হৈ আহিছে। আধাসেবৰ পৰা ১০।১২ পোৱালীলৈকে একেধাৰে কামৰ তালৰ ওজন। তালৰ মাতেহে মিচিং বিহুজন গল্পগপীয়া কৰি তোলে। অসমৰ অন্যান্য সম্প্ৰদায়সমূহৰ বিহুত মিচি়াসকলৰ দৰে সৰহীয়া আৰু ডাঙৰ তালৰ ব্যৱহাৰ দেখা নাযায়। ঢোলৰ ছেওৰ লগত তাল মিলাই বহুতোটো এটা কড়িৰ বিহু। তালক মিচিং ভাষাত ‘লুপ্টি’ বুলি কোৱা হয়। ঢোলৰ লগতে তাল মিচিং নৃত্যৰ অন্তৰ্গত অপৰিহাৰ্য্য বস্তু।

পে'পা:—তৈয়্যামত থকা বহুতো জাতি উপজাতিৰ মাজত মিচিং জাতীয় পে'পা এবিধ বাদ্য-যন্ত্ৰ হিচাপে প্ৰচলন থকা দেখা যায়। মিচিংসকলে ম'হৰ পিঙৰ পৰা তৈয়াৰ কৰা চেলাত বাহৰ নলা আৰু নল বা বাঁহৰ ধুৰি দি বোৰা পে'পাক বিহুৰ অন্তৰ্ভুক্ত বাদ্যৰূপে ব্যৱহাৰ কৰে। তেওঁলোকৰ পে'পাৰ গঢ় আৰু সুৰৰ লগত অসমৰ অন্যান্য জাতি জনজাতিৰ পে'পাৰ গঢ় আৰু সুৰৰ পাৰ্থক্য দেখা যায়। খুব সন্তৰ ওপৰত উন্নীকিয়াই অহা একদৃগ্ ভাপুঙেই, তৈয়্যামত পে'পাটো বৃশ মলালে। ঢোল ডালৰ পিচতেই মিচিং বিহুত 'পিলি' বা পে'পাৰ স্থান।

ককুভেব্ টকা:—টকা এবিধ বিহুজন্তুক বাদ্য। টকাৰ ব্যৱহাৰো অসমৰ বহুতো জাতি, জনজাতিৰ মাজত থকা দেখা যায়। বড়ো সকলে গুৰি বাঁহেৰে সাজি লোৱা টকাৰ গঢ় ডাঙৰ। উজনি অসমৰ বিহু গোৱা অঞ্চল সমূহত প্ৰায় বিহুৰা সমাজৰ মাজতেই টকা জাতীয় বাদ্যৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায়। মিচিং ডেকা-গাভৰুসকলে অই নিঃশব্দ গাই বিহু মাৰোতে অঞ্চল বিশেষে টকাৰ ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। হাত চাপাৰিৰ উন্নত সংস্কাৰণেই বোধহয় টকা। বৰ্তমান মিচিংসকলৰ মাজত ইয়াৰ ব্যৱহাৰ কমি আহিছে।

পুলি (বাঁহী):—এই বাদ্যটোৰ প্ৰচলনো মিচিংসকলৰ মাজত বহুদিনৰ আগৰে পৰা হৈ আহিছে। পিচে পাহাৰত থাকোতে মিচিংসকলে বাঁহী বজাইছিল নে নাই এই বিষয়ে স্পষ্টকৈ জনা নাযায়, অৱশ্যে কোনোৰে কেতিয়াবা বিহু মাৰোতে বাঁহী ব্যৱহাৰ কৰিলেও বৰ্তমান ই মিচিং বিহুৰ অপৰিহাৰ্য অঙ্গ নহয়।

দেঙ্গুল:—দেঙ্গুল এবিধ টোকাৰী বা বাঁপ জাতীয় বাদ্য। জাতীয় মিচিংসকলৰ মাজত খুব সন্তৰ তৈয়্যাম অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত গঢ়ৰ টোকাৰী বা বাঁপ প্ৰচলন নাছিল। অৱশ্যে যদি বাঁপ বা টোকাৰী মিচিংসকলৰ নিজা বস্তু নাছিল আৰু ইয়াৰ প্ৰচলন এতিয়া তেওঁলোকৰ মাজত বৰ্তক নাই, তথাপি আমাৰ দিনৰ তেওঁলোকৰে পৰ্যায়কাল কটায় পৰা টোকাৰীৰ নিচিনা এটিখ বাদ্য তৈয়্যামত কৰি বজাইছিল। তেওঁলোকে 'দেঙ্গুল', ব'জাইছিল। বৰ্তমান শোলিতপদক জিলাৰ তুমুৰী, লগতক মিচিং বাদ্যক সকলো লুপ্ত

সুৰত টোকাৰী বজাৰ পৰা দেখা গৈছে। উক্ত বজাৰীসকলৰো স্থান বিশেষে মিচিং ডেকাই আজৰি পৰত টোকাৰী বা ধীপত হাত দিয়া দেখা যায়।

চলুকী:—ই এবিধ গৰখীয়া বাদ্য। মাটি কলহৰ মূৰটোত জড়ুৰ ছালেৰে মূৰচীয়াৰক এছাল ছোৱাই গৰখীয়াই ডিঙিত ওলোমাই লৈ বজাই ফুৰে। মাউটো শুনিবলৈ ভাল লাগে। পিচে ঢোলৰ দৰে তাত আটাইবোৰ নাচনী ছেও ফুটাই তুলিবলৈ টান হ'ব পাৰে। উক্ত বজাৰীসকলৰ অঞ্চলত স্থান বিশেষে এই-বিধ বাদ্যই গৰখীয়াবোৰৰ মাজত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰা দেখা যায়। বস্ত্ৰটোৰ প্ৰচলন বৰ বেছি পূৰ্বণ নহয় যেন লাগে।

ৰামভাল:—অসমৰ বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ ভিতৰত কালসংহীতৰ গোসাই সকলে মিচিংসকলৰ মাজত 'পূৰ্ণভগীয়া বা অমৰাভকাঁত' নামৰ এবিধ ভক্তি ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ কৰাৰ কথা সকলোৰে জানে। সেই ধৰ্মত সন্মুখা ভকতসকলে ৰামভাল নামৰ এবিধ বঁহৰ বাদ্য বজায়। সূৰ্যলৈ মূখ কৰি থকা চাৰিডাল বঁহৰ চাৰিছটা বঁহ লৈ এই ৰামভাল তৈয়াৰ কৰা হয়। ওপৰ খাপৰ ভকতসকলেহে সেইবোৰ বঁহ চিনি পায়। পূৰ্ণভগীয়া ভকতসকলে ভেওঁলোকৰ সেৱাত চাপৰি ধৰোঁতে ৰামভালৰ ব্যৱহাৰ কৰে, শুনিবলৈ ভাল লাগে।

জোনাই নামকৰ খোলাত এছলা বঁহলৈ বহুনি খুৱাইয়ো ভেওঁলোকে ৰামভালৰ লগত ভাল মিলাই এবিধ বাদ্যৰ সৃষ্টি কৰি জোৰা দেখা যায়। 'টকাৰ' দৰেই ইয়াকো হাত চাপৰিৰ উন্নত সংস্কৰণ বুলিলে ভুল নহ'ব বোধহয়। হাত চাপৰি বাই সোন-কালে ভাগৰি পৰাৰ বাবেই এইবোৰ বাদ্যৰ আৱিষ্কাৰ হৈছে।

আধুনিক বাস্তৱ সন্তাৰ:—বৰ্তমান বৃগত মিচিং ব্ৰহ্ম-ব্ৰহ্মসকলৰ মাজত আধুনিক বাদ্য বস্তুসমূহে সন্মাদৰ লাভ কৰা দেখা গৈছে। কোনো কোনো অঞ্চলত হাকমিন্সন লৈ সন্মাদৰ সুৰত নিভম্ বা গান গোৱা দেখা যায়। কোনো কোনো উন্নত অঞ্চলত ডবলা আদি আধুনিক বাদ্য বস্তু সমূহৰ প্ৰচলনেৰে একো আৱিষ্কাৰ কৰা নহয়। আধুনিক বাদ্য বস্তুসমূহ যদি কোনো কোনো গৰ্ভত আহি সোমাইছেহি তথাপি সেইবোৰৰ প্ৰভাৱ এতিয়াকৈ লগায় বুলিব লাগিব। অৰ্থাৎ, বিজ্ঞান আৰু মান সাহসৰ অসুচকৰ

বাবেই আধুনিক জগতৰ জগত মিচিং সকলৰ সম্বন্ধ এতিয়া ঘনিষ্ঠ হ'ব পৰা নাই আৰু সেয়েহে আধুনিক বাদ্য যন্ত্ৰসমূহৰ জগত পৰিচিত হ'বলৈ আজিও তেওঁলোকৰ সৌভাগ্য হোৱা নাই।

উপৰোক্ত আলোচনাটিৰে মিচিং সমাজত প্ৰচলিত বাদ্য যন্ত্ৰ সমূহৰ সামগ্ৰিক ৰূপ এটা ফুটাই তুলিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে এনে নহয়, তাৰে সামান্য আৰু প্ৰাৰম্ভিক প্ৰচেষ্টা এটাহে মাথোন কৰা হৈছে।*

মিচিং সমাজত প্ৰচলিত চোলৰ ছেও

টকেশ্বৰ লই

খান্দি আৰু আমোদপ্ৰিয় মিচিংসকল অসমৰ আহোম ব্দগৰ প্ৰাক্ৰম্ভৰ অলপ অগা-পিচাকৈ উত্তৰ পূব সীমান্তৰ চিয়াং অঞ্চলোদি ক্ৰমান্বয়ে ভৈয়ামলৈ নামি আহি উক্ত অঞ্চলৰ থলুৱা বাসিন্দা সকলৰ সৈতে মিলা-প্ৰীতিৰে বাস কৰিবলৈ লয়। এইদৰে তেওঁলোকে ভালেমান ব্দগ অতিক্ৰম কৰাৰ পিচত দেখা গল যে থলুৱা বাসিন্দাসকলৰ বহুতো আচাৰ-নীতি তেওঁলোকৰ মাজত সোমাই পৰিছে, তাৰ ভিতৰত অসমৰ 'বিহু সংস্কৃতি' তেওঁলোকৰ হাড় হিমজুৰে লগা বস্তু হৈ পৰিছে। এই বিহু সংস্কৃতি কোঁতলা কেনেকৈ ক'ব পৰা মিচিং সমাজে গ্ৰহণ কৰিলে, নতুবা, ই তেওঁলোকৰ লগতেই অহা বস্তু নেকি—এই বিষয়ে ভাবি চালে আমি ইয়াকে পাও যে, এই সংস্কৃতি পূৰ্বতে তেওঁলোকৰ নিজা নাছিল যদিও ইয়াৰ লগত খাপ খোৱা কিবা আমোদ প্ৰমোদৰ প্ৰথা নিশ্চয় তেওঁলোকৰ আদিম সমাজত প্ৰচলিত আছিল, যাৰ ফলত হঠাৎকৈ কম দিনৰ ভিতৰতে, আঁত সহজে উক্ত বিহু সংস্কৃতি তেওঁলোকৰ মাজত হাড় হিমজুৰে সোমাই পৰিল। বছৰৰ তিনি বিহু মিচিং সমাজে আন্তৰিকতাৰে পালন কৰে যদিও বিহু ব্দালিলে সাধাৰণতে মিচিং সমাজত আনন্দোৎসৱৰ কথাকে ব্দজে, কিন্তু গম্ভীৰভাৱে আৰু কম উলহ-মালহেৰে তেওঁলোকে কাতি বিহুৰ কাম সমাধা কৰে। মাঘ বিহুত ডেকাসকলৰ মৌজ থলীত বিহু পাড়ে। ইয়াৰ পিচত তিনি বিহুৰ ভিতৰত বৈশাখপূৰ্ণ বঙালী বিহুটিক তেওঁলোকে আঁত উলহ মালহেৰে পালন কৰে। এই তিনি বিহুৰ উপৰিও ডেকা-গাভৰু উভয়ে মিলি বিভিন্ন কাৰণত হোৱা সমাজৰ বিভিন্ন আনুষ্ঠানিক উৎসৱ সমূহত অৱলম্বন কৰে, কিন্তু তেওঁলোকৰ ভাৰত কৰ্মলৈ গলে—বিহু পাড়ে।

দেখা যায় বিহু সংস্কৃতি কোন জাতিৰ অৱদান—এই বিষয় লৈ বিভিন্ন লোকৰ এবিধ অনুমান আছে—এই সংস্কৃতি

যি জাতিৰেই অৱদান নহওক, ই অসমৰ সমূহ খিলঞ্জীয়া অধিবাসী আৰ্য্য-অনাৰ্য্যৰ মিলনৰ স্বাক্ষৰ স্বৰূপ। এই সমূহ খিলঞ্জীয়া অধিবাসীৰ বিভিন্ন জাতিৰ অৱদানৰ অন্তৰ্গত ই আজিৰ 'বিহু' ৰূপত গা কৰি উঠিছে। উদাহৰণ স্বৰূপে বিহুৰ অন্যতম বাদ্য পেঁপা (শিঙা) কোন জাতিৰ অৱদান সঠিককৈ কোৱা টান। দেউৰীৰ পেঁপাৰ সূৰ আহোমৰ পেঁপাৰ সূৰৰ লগত নিম্নলিখিত আৰু আহোমৰ পেঁপাৰ সূৰ মিচিংৰ পেঁপাৰ সূৰৰ লগত নিম্নলিখিত। অৰ্থাৎ ইটো জাতিয়ে সিটোৰ পৰা পেঁপা বোকা প্ৰথাটো শিকি লৈছে বুলি কোৱাটো এক জটিল সমস্যা। কাৰণ প্ৰত্যেক যি পেঁপা আৰু তাৰ সূৰৰ বেলেগ বৈশিষ্ট্য আছে। সেইবাবে বহুলাল বিহুত হ'লুচিৰ গোৱা প্ৰথাটো 'হৰি উচ্চৰি'ৰ অপভ্ৰংশ মে বসন্ত কালৰ মতলীয়া ৰাইজৰ গৃহস্থৰ পদূলিত ঘূৰি ঘূৰি হাউচ কৰি চেনেহ আশিস, যচা প্ৰথা এটাৰ অনুসৰণৰ পৰা 'হৰি উচ্চৰি' হৈ হ'লুচিৰ হ'লগৈ এইবোৰ কথাও ভাবিবলগীয়া। আনহাতেদি বিভিন্ন জাতিৰ ঢোলৰ ছেওবোৰো বেলেগ বেলেগ। কিছুমান ঠাইত মিচিং বিহুৰ প্ৰভাৱ এনেভাৱে পৰিছে যে ওচৰ ঘৰীয়া কলিতা আদি লোকেও বিহু-মূলক ঢোলৰ ছেওবোৰ বজাওতে মিচিং সকলৰ অনুসৰণ কৰা দেখা যায়। সেই বুলি 'ঢোল' বাদ্যটো মিচিং সকলৰেই অৱদান বুলি কবলৈ যোৱাটোও নিৰ্দুল নহয়। তথাপি ঢোল মূলক বাদ্যৰ প্ৰাৰম্ভিক 'দুপাক', বা 'দেস্তক', নামৰ বাদ্য মিচিং সকলে ভাদ্ৰমহীয়া কুৰলীয়া ৰ'হৰ পাৰৰ পৰা কৰি লোৱাৰ কথা উদ্‌কিলাব পাৰি। পিচত হয়তো সেই মিচিং 'দুপাক'ৰ শব্দৰ লহৰে ভৈল্লাঘৰ কোনোবা জাতিৰ অৱদান 'ঢোল' বাদ্যত সম্পূৰ্ণ সূদ্ভৱকৈ আত্মা প্ৰকাশ কৰিলে। ঠিক তেনেকৈয়ে পেঁপা, গগনা আদি বাদ্যৰ বেলিকাও, মিচিং সকলে অইন সমাজৰ পৰা ইবিলাক বস্তু ধৰা কৰাৰ পৰিবৰ্তে 'ভেৰ্লোক'ৰ নিজা ভেনে ধৰণৰ কিছুমান আদিম বাদ্য ভৈল্লাঘৰ বাসিন্দাসকলৰ সম্পৰ্কত ক্ৰমে পৰিবৰ্তন আৰু পৰিসংস্কৰণ হৈছে বৰ্তমান ৰূপ লৈছে বুলিব পাৰি। মিচিং সকলৰ ওচৰ ঘৰীয়া অন্যান্য সমাজ আৰু সংস্কৃতিতো মিচিং কৃষ্টি কলাৰ প্ৰভাৱ কিঞ্চিত হ'লেও নপাকৈ থকা নাই। গতিকে দেখা যায় 'বিহু-সংস্কৃতি' অসমৰ খিলঞ্জীয়া কেইবাটাও জাতিৰ প্ৰাণৰ উন্ন, পাইছে ঠন ধৰি উঠিছে।

অদ্ৰৱ ভৱিষ্যতে এই সংস্কৃতিক জাতি ধৰ্ম নিৰ্বিশেষে সদৌ অসমবাসীয়ে বদ্ধকৃত সন্মুখাই লব পাৰিলে ই আমাৰ অসমৰ সংহতিৰ মূল বাহন হৈ পৰিব।

বিহুৰ বাহন স্বৰূপে ঢোল, তাল, পেঁপা, বঁহী, টকা, গগনা (গুংগা) এই বাদ্য কেইটাৰ ভিতৰত ঢোল তালেই হ'ল বিহুৰ অপৰিহাৰ্য্য বাদ্য। মিচিং বিহুত আজি কালি বঁহী আৰু টকাৰ ব্যৱহাৰ কমেই দেখা যায়। বাদ্যৰ সহায় নোলোৱাকৈও বাতি সন্ম-নীয়া ডেকাই বা গাভৰুৱে অথবা ডেকা-গাভৰুৱে মিলি হাত চাপৰিৰেই বিহু মৰা প্ৰথা মিচিং অঞ্চলৰ কোনো কোনো ঠাইত এতিয়াও প্ৰচলিত হৈ আছে। সন্মুখৰ পৰিবেশৰ অভাৱত অৱশ্যে ইবিলাকৰ অপমৃত্যু ঘটি আহিছে।

ঢোল কেইবা প্ৰকাৰে আনুষ্ঠানিক উৎসৱত বাদ্যৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ইয়াৰ ভিতৰত ওজাপালি আৰু বিহু মূলক অনুষ্ঠানেই প্ৰধান। ওজাপালি অনুষ্ঠানত বজোৱা ওজাপালি বাদ্য মিচিং সমাজত কমেই চৰ্চা হয়।

বিহু মূলক ছেও :

(ক) নাচনী ছেও : ঢুলীয়াই ঢোলত বগৰ তোলাৰ লগে লগেই লগৰ লগৰীয়াই বহাগ বিহুত যৌৱনৰ আবেগপূৰ্ণ সন্মুখ হাই কিৰিলি মাৰি জুনা দিয়ে—

জোনৰে সাৰথি তৰা ;

আমাৰে সাৰথি অ' কলীমতী

ওলাই আহ ভিতৰৰ পৰা।

এই মধুৰ জুনা দিয়াৰ লগে লগেই ঢুলীয়াই নাচনী ছেও আৰম্ভ কৰে। এই ছেওত সাধাৰণতে এবাৰত দুজনীকৈ নাচনী নচুৱা হয়। ডেকা-গাভৰুৱে হিঙ্গা উদিয়াই আনন্দ কৰাৰ এইটোৱেই চৰম মূহুৰ্ত্ত। নাচনী ছেওৰ অন্তত দীঘলীয়া ছেও মৰাৰ লগে লগেই বিহুভলী গহীন হৈ আহে।

(খ) দীঘলীয়া ছেও : এই ছেওখোৰ একেটা ছেওকে বহুত বাৰ দোহৰা হয়। বিভিন্ন ধৰণৰ দীঘলীয়া ছেওসমূহে বিহু

ভলীৰ আবেশ বেলেগ কৰি পেলায়। মাজ বাতি দীঘলীয়া ছেও বাই নামৰ বাউচি জুৰি ডেকা-গাভৰু উভয়ে মিলি ভেতিয়া বহাগ বিহুত ঘৰে ঘৰে বিহু গাই আছে। ভেতিয়া সেই বিহু-সকলৰ মধুৰ স্বেচ্ছা মানুহেই শুনাই থাকিব নোৱাৰা হয়। কিন্তু নো ঢোল, ভাল আৰু নামৰ দ্বিসুৰে বাতিৰ পৰিবেশত স্বেচ্ছা মাধুৰ্য্যও বঢ়াই তোলে। ভেতিয়া যৌৱনৰ আবেগপূৰ্ণ কোনো আত্মাই শান্তিৰে শুনাই থাকিব নোৱাৰে। অজানিত পদকল্পন স্বৰ্গীয় বেদনাত সৰ্বশৰীৰ কঁপি উঠে। এই ছেও বাওতে ডেকা-গাভৰু আটোয়ে মিলি এটা বৃত্তাকাৰ পৰিবেশত জুৰি জুৰি নাচি হাউচ কৰে।

(গ) খঁৰা ছেও : দীঘলীয়া ছেওৰ অন্তত বিহু-বাসকল পায় ভাগৰি পৰে। ভেতিয়া কিশ্তি বিৰতি মূলক বিহুৰ আৰম্ভণ হয়। জোৰানাং, পেঁপা, গগনা আদিৰে ভেতিয়া বিহু গোৱা হয়।

প্ৰত্যেকৰাৰ জোৰানাং, গগনা, পেঁপা আদি বাদ্যৰ প্ৰত্যেকটো ছেওৰ অন্তত ঢোলত একোটাকৈ খঁৰা ছেও বোৱা হয়। সৃষ্টিশীল আৰু প্ৰতিভাবান ঢুলীয়াসকলৰ হাতত প্ৰতি বছৰে নতুন নতুন খঁৰা ছেও সমূহ জন্ম হয়। এই ছেওতো সচৰাচৰ দৃজনীকৈ নাচনী নচুওৱা হয়। এই ছেওক 'ন কলি' বা নাকৰি ছেও বুলিও কোৱা হয়।

(ঘ) নগঞা ছেও : বিহু-বাসকলে নাম গাই, পেঁপা, গগনা আদি বজাই খঁৰা ছেওৰে বিহু মাৰি আমুহালে ন-গঞা ছেও মাৰি বিহু পাতে। প্ৰতিভাবান ঢুলীয়াসকলৰ হাতত খঁৰা ছেওৰ দৰে এই ন-গঞা ছেওসমূহো ঠন ধৰি উঠে। এই ছেও নামৰ লগত নতুনকৈ অহা মানুহৰ অৱদানৰ সামঞ্জস্য আছে।

ভেতিয়াবা দূৰৰ আলহী গাভৰু আহিলে গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰুহঁতে মিলি বাতি বিহু মাৰি আলহী ছোৱালীক নচুওৱাৰ এটা নিয়ম মিচিং সমাজত এতিয়াও প্ৰচলিত আছে। আনকি নাচৰ নজনাকৈ গাভৰু কালত অন্য গাঁৱত বাতি থকাকৈ আলহী থাবলৈ যোৱাটো ছোৱালীজনীৰ পক্ষে অলপ দুৰ্ভাগ্যৰেই কথা। কাৰণ নাচৰ নজনা বাবে আমোদপ্ৰিয় গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰুহঁতৰ পৰা লাজ পাব লগাও হয়।

মিচিং সমাজত কিছুদিনৰ আগলৈকে কোনো কোনো ঠাইত এতিয়াও সমাজৰ সকলো ডেকা-গাভৰুৱে বিহুত যোগদান কৰি বিহু মাৰিবলৈ শিকোটো বাধ্যতামূলক আছিল। পিচে আজি ন পুৰণিৰ সন্ধিক্ষণত আবু কৃষ্ণ পৰিবেশৰ ভাঙনাত বহুত ডেকা-গাভৰুৱে বিহুত যোগদান নকৰে। এনে লোকৰ ভিতৰত অল্প শিকিও যুৱক-যুৱতীৰ সংখ্যা সবহ। নিজৰ প্ৰাণপ্ৰাচুৰ্য্যৰে পৰিপূৰ্ণ বিহু নাচক অশ্লীল বুলি ভাবি আধুনিক আমোদ গৃহলৈ গৈ পশ্চিমীয়া ব'ল নৃত্য কৰা বা হিন্দী জগতৰ ন'ন চিত্ৰ কিছুমান চাই নিজকে 'সভ্যতাৰ স্তৰত ৰাখিছে'। বুলি ভবা লোকসকল নিশ্চয় পুতৌৰ পাঠ।

যি কি নহওক মূঠতে উক্ত নগঞা ছেওবেই ভাল ভাল নাচনীসকলক প্ৰতিভাবান ঢুলীয়াসকলে চেৰ পেলাবলৈ বিচাৰে। এই ছেওৰ পিচত জুনা দি পুনৰ দুই এছেও নাচনী ছেও বোৱাৰ অস্তিত্ব বহাগ বিহু হ'লে এঘৰত বিহু গোৱা শেষ হয় আৰু 'ৰাতিবিহু' হ'লে বিহুতলী এৰি আটায়ে ঘৰাঘৰি আহেগৈ। উপৰোক্ত ছেওকেইটাৰেই সচৰাচৰ মিচিং ডেকা-গাভৰুহঁতে পতা বিহু পাতে।

২। হুঁচৰি ছেও : বহাগ বিহুত হুঁচৰি গোৱা হয়। কিছু বছৰ আগতে ফাগুন গৈ চ'ত সোমোৱাৰ লগে লগেই ৰাতি হুঁচৰি গোৱা প্ৰথা মিচিং সমাজত প্ৰচলিত আছিল। ৰাতি ডেকা-গাভৰুৱে গাঁৱৰ কোনো এঠাইত গোট খাই খনি দি ঢোল, ভাল লৈ হুঁচৰি গোৱাৰ অন্তত গাভৰুসকলক ঘৰাঘৰি যাবলৈ দি ডেকাহঁতে আগন্তুক বিহুখন কেনেধৰণে পৰিচালনা কৰিব লাগিব এই বিষয়ে আলোচনা কৰে। আজিকালি চ'তৰ পষেক কাল যাবৰ পৰাহে হুঁচৰিৰ আখৰা হয়।

হুঁচৰি থলুৱা ভৈৰামবাসী সকলৰ সম্পৰ্ণত গঢ়ি উঠা কৃষ্টি। ফুলকোঁৱৰ, মণি কোঁৱৰ গীতেৰেই সচৰাচৰ হুঁচৰি গোৱা হয়। আজি কালি অৱশ্যে হুঁচৰিত কীৰ্ত্তনৰ প্ৰভাৱো নপৰা নহয়। আগৰ কালৰ ডেকা সকলৰ হুঁচৰি গীত অক্লিষ্ট যুগ্ম হুঁচৰি গীতভকৈ সম্পূৰ্ণ কেলেঙ্গা আছিল। ডেকাহঁতৰ জ্ঞানৰ দুই এজনে জোৰাদি হুঁচৰি নামবোৰ গাইছিল; লগৰ ডেকাহঁতে

ডাকে আওবাই হাউচ কৰি গৈছিল। পিচে মূখ বাগৰি অহা গাঁও
মাত্ৰ বান্ধাসমূহ আধুনিক যুগৰ প্ৰভাৱত লোপ পাইছে আহিছে।
হ'চৰি নামৰ ছেৰে ছেৰে টোলৰ ভালৰ হেও মিলাই যায়। অৱশ্যে
অসমৰ অন্য সমাজৰ হ'চৰি হেওতকৈ মিচিং সকলৰ হ'চৰি গোহা
ছেওবোৰ সহজ যেন লাগে। হ'চৰি গাওঁতে বৃত্তাকাৰ হৈ ঘূৰি
ঘূৰি ডেকা-গাভৰু উভয়েই সহযোগ কৰিব পাৰে।

৩। গুম্‌বাগ্‌ হেও :—বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ আনুষ্ঠানিক উৎসৱসম্বন্ধ
এই হেওৰে বিহু পাতি বিশেষকৈ মিচিঙৰ আদি-ধৰ্ম পালন
কৰা হয়। কোনো পৰিয়ালত তিনি পুৰুষতকৈ ওপৰৰ মৃতক
দেৱতালৈ পিন্ড দান কৰিলে তাক 'আমবাগ্‌ উৎসৱ' বোলে।
ভেতিয়া এই গুম্‌বাগ্‌ হেওৰে পিন্ড দানকাৰীৰ ঘৰত গাঁৱৰ
ডেকা-গাভৰু উভয় দলেই মিলি বিহু পাতে। এই হেও 'বুম্‌বাগ্‌'
আৰু 'পবাগ্‌' হেও নামেৰেও জনাজাত। পবাগ্‌, গুম্‌ব'ব'মাঃমে
অৰ্থাৎ 'নবান্ধিগা' বিহু অথবা প'বাগ্‌ উৎসৱৰ উৎপত্তিৰ লগত
উক্ত হেও উৎপত্তিৰ কৰা সম্বন্ধ থাকিব পাৰে। 'পবাগ্‌' মিচিং
সকলৰ আদি ধৰ্মৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ সামাজিক ধৰ্ম্মীয় উৎসৱ। ঔপন্যাসিক
সম্ৰাট বৰদলৈয়ে 'মিৰি জীৱনী'ত এই উৎসৱৰ বিষয়ে ভালকৈ
লিখি গৈছে। প্ৰকৃততে এই হেওৰে নৃত্য কৰা হয় যদিও ইয়াক
বিহুমূলক অনুষ্ঠানত পেলাব নোৱাৰি। এই ছেওটো ধৰ্ম্মমূলক
অনুষ্ঠানৰ ভিতৰুৱাহে। তথাপি আমোদপ্ৰিয় ৰাইজে 'গুম্‌বাগ্‌'
ছেওৰে ধৰ্ম্মমূলক অনুষ্ঠানৰ কাম শেষ কৰাৰ অন্তত এফলীয়া
হৈ বেলেগে বিহুও পাতে। 'পবাগ্‌' আম্‌বাগ্‌ৰ সমপৰ্য্যায়ৰ 'কুচাগ্‌'
অনুষ্ঠান আৰু মিচিঙৰ 'লিগাং' উৎসৱত এই ছেওৰে ধৰ্মৰ কাম
সমাধা কৰা হয়। অৱশ্যে কোনো কোনো মিচিং ফৈদত ই আম-
বাগ্‌তকৈ কম বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ। 'উৰম্‌ পুজা' আৰু 'দহাভো' এই
ছেও ৰাই পিন্ডদানৰ কাম সমাধা কৰা দেখা যায়। সাধাৰণতে
সূৰ্য্য চন্দ্ৰক মূখ্য কৰি স্বৰ্গৰ দেৱতা সকল আৰু উপৰিপুৰুষ সকলৰ
মনৰ সন্তুষ্টি বিধানৰ বাবেই গুম্‌বাগ্‌ নৃত্য পৰিবেশন কৰা হয়।
জখে মখে বতে ততে এই ছেও বোৰা নহয়। কাৰণ নৃত্যৰ সময়ত
জাতীয় সাজ পোছাক পৰিধান, কাহ আদি বাদ্য বজোৱা কিছুমান
অপৰিহাৰ্য্য নিয়ম আছে। সমাজৰ বৃদ্ধা-বৃদ্ধী, ডেকা-গাভৰু
আটাইয়ে এই নৃত্যত যোগদান কৰে।

৪। আদৰ্শৰি ছেও :—কোঁড়িয়াৰা বজা, বাজ বিষয়া আৰু সম্মানীয় ব্যক্তি সকল মিচিং সমাজলৈ গলে তেওঁলোকক এই ছেওৰে দৰ্শন পৰা আদৰ্শ অনা হয়। কিছুদূৰ ঢোল তাল নৃত্যৰে অনাৰ পিছত বৈ বৈ বিহু পতা হয়। সমাজৰ বিবাহ উৎসৱ আৰু পৰাগ উৎসৱতো এই ছেও প্ৰয়োগ কৰা হয়। বিবাহ উৎসৱ হ'লে—দৰা আদৰা, দৰাৰ সখী আদৰা আদিদ আৰু পৰাগ উৎসৱ হ'লে ডেকা বৰুৱা (মিগম্) আৰু বৰ পুৰাৰী আদিক আদৰোঁতে এই ছেও প্ৰয়োগ কৰা হয়।*

সপ্তম অধ্যায়
সামাজিক জীবন

মিচিং সমাজ জীৱনৰ এটি ছবি

বল্লেখনৰ পেম্ৰে

মিচিংসকলৰ জীৱিকা অৰ্জনৰ কৃষিয়েই প্ৰধান সম্বল। এই কৃষিক নিৰ্ভৰ কৰিয়েই সমগ্ৰ অধিবাসীৰ জীৱন। সুদূৰ অতীতত যেতিয়া মিচিংসকল পৰ্বতৰ অধিবাসী আছিল তেতিয়া জোঙাই খেতিৰ আহিলা আছিল। পৰ্বত এৰি ভৈয়ামলৈ আহি তেওঁলোকে আধুনিক যুগৰ নাঙল বঁৰালিৰ অনুকৰণ কৰিলে। ভৈয়ামলৈ নামি অহাৰ পিছতো বহুদিন তেওঁলোকে জোঙাৰ সলনি কোৰকেই কৃষিৰ আহিলা কৰি লৈছিল। সেই সময়ত ডেকা-গাভৰু নিৰ্বিশেষে সকলোৰে কোৰ মাৰিয়েই খেতি কৰিছিল। হাবি কাটি মাটি মূকলি কৰি ফাগুন চ'ত মহীয়া পকা ব'দত খেতি কৰি খেতিৰ ধান্ধেৰে ভৰাল বাম্বি সুখৰ জীৱন যাপন কৰিছিল। সেয়ে মিচিং ডেকাই কষ্ট সাহসক্ৰতাৰ পৰিচয় দি গাভৰুৰ কোমল মন আকৃত কৰিছিল।

চঃৰ আলাম্, লাগিমাং মেন্‌জ়েগ্, আলাম্, লাগিমাং
মানাম্, অইমা পাঃম্‌ল কুয়াব্, ভাগ্লাঃ দবপা অই।

গৰু মহৰ হাল নহলেও জীৱন ধন চেনাইক পালে কোৰ মাৰি মাৰিয়েই খুৰাম।

ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু সোৱণশিৰীৰ উপত্যকা মিচিঙৰ জাতীয় জীৱনৰ পৰিচয়। এই উপত্যকাখনৰ উৰ্বা মাটিত ঋতুসত্তা আহু আৰু বাওঁ খেতি যথেষ্ট পৰিমাণে কৰে। এই ক্ষয়ৰ বেছি ভাগ পথ্যৰেই মাজুলী চপৰি নাইবা নদ নদীৰ পাৰত লোৱা হয়। খস্য নিৰীক্ষণ কৰিলে পথ্যৰ স্ৰজত টিঙ সজা হয়। জাব কালিৰ অক্ষাংশৰ লগে লগেই শুবনি স্তননিৰ পকা বাওঁ ধানবোৰ সোণালী হৈ উঠে। স্বভাৱতঃ মিচিংসকল কৃষক। প্ৰকৃতিৰ পথ্যবলৈ মৈ বহুত দৈনিকৈকে পথ্যক কৰ কৰে। যেতিয়া দূৰৰ হয় তেতিয়া ব'দৰ প্ৰচ'ত উত্তাপ আৰু নদীৰ প্ৰাকৃতিক দূৰ্য্যমলীয়ে তেওঁলোকৰ মনত জ্বল জ্বল আৰু জিৰণিৰ বাবে

টিঙটলৈ বাট দেখুৱাই লৈ যায়। এই জিৰণিৰ সময়কণত ডেকা-গাভৰুৱে নৈৰ পাৰত গৈ স্নানৰ সময়ত নৈৰ ফটিক পানীত সকলো ভাগৰ পাহৰি পেলায়। দৰাচলতে মিচিং ডেকা-গাভৰুৱে এই জিৰণিৰ সময় ডোখৰত ভোক পিন্ধাহৰ লগতে অস্তৰৰ গভীৰতম কোণৰ পৰা নিজৰি নিজৰি বৈ অহা গীতবোৰ শুনিলে কেনে মধুৰ লাগে সেই মধুৰ সুৰেই সিহঁতৰ পৰিচয় প্ৰেমৰ পৰশ। সেয়েহে মিচিং গাভৰুৱে গায় :—

অইয়া তঙিদ এচলিয়া তঙিদ

মদ-চিকাৰ, মগায়া, পাঁত, ভাঙামাই মান্‌পায়া অই।

সোণালী ধাননিৰ মাজৰ এছলীয়া টঙিত অকলে মিচিং গাভৰু বিমোহিত পৰিল। ধান খাবলৈ অহা চবাইকে খেদিব নে নাই প্ৰশ্নভম্বৰ কথাকে ভাবিব।

প্ৰাকৃতিক দৃশ্যৰলীৰ মাজত মিচিং সকলে সবল সহজ জীৱন যাপন কৰি আহিছে। তেওঁবিলাকৰ অৰ্ভিথি সংকাৰো বৰ অমায়িক। এই অমায়িক মিচিং সমাজখনৰ ডেকা-গাভৰুৱেই মেৰুদণ্ড। স্মৃতিৰ বুকুত এৰি থৈ অহা দিনবোৰত ডেকা-গাভৰু বোৰেই কৰ্মীৰ দল হিচাবে পৰিগণিত হৈছিল।

বুঢ়ীলোক সকলে বয়সৰ লগে লগে ঘৰুৱা কাম কাজৰ পৰা বিৰত থাকিব পাৰিছিল। সেই সময়ত সম্ভাৱ্য পদ্ধতিৰে ব্যক্তিৰিশেষৰ ঘৰতো কাম কৰিছিল। তাৰ বাবে টকা পইচাৰ কোনো প্ৰয়োজনীয়তাও বোধ নহৈছিল। ডেকা-গাভৰুবোৰে ধনী দখীয়া নিৰ্বিশেষে গাঁৱৰ ঘৰ মূৰি একোজন কৰ্মী লৈ কাম কৰি দিয়ে। তাৰ বাবে গৃহস্থই গধূলি কৰ্মীদলক ভাত, মাজ, মাংস আৰু আপং (Ricebeer) সৈতে এটা ভোজ দিয়াৰ নিয়ম আছে। এই ভোজত গাঁৱৰ অন্যান্য ডেকা-গাভৰুবোৰে অংশ থাকে। এইদৰেই ডেকা-গাভৰুৰ মিলা প্ৰীতি অতীতত দৃঢ় হৈছিল। এই পদ্ধতিটোক ব'গ'ব (সাবিয়া) বোলে। কিন্তু বৰ্ষৰ বিষয় যে এই পদ্ধতিৰ দ্বাৰা হৈ অহাৰ লগে লগে সামাজিক মিলা প্ৰীতি আৰু বিধি বিধানবোৰে হ্ৰাস পাইছে।

এই পদ্ধতিৰেই আৰু এক পদ্ধতিৰ প্ৰচলন ম'ম্ব'ব'ৱা নামেৰে আছে। এই পদ্ধতিটোক 'মাইন, ব'ম্ব'ৱ' বুলি কোৱা হয়। এই পদ্ধতিৰে ক'বা সম্ভাৱ্য খাটনিৰ বাবে সমস্যা বিশেষে টকাৰে

সম্মানৰ পৰাই দিয়া প্ৰচলন আছে। এই পদ্ধতিতো আপু
ম্বাংস খুওৱাৰ প্ৰথা আছে। সাধাৰণতে এই ভোজবোৰ ম্বাংস বা
মাছেৰে খুওৱা হয়। ইয়াৰ বাবে কোনো ধৰা-বন্ধা নীতি নাই।
এই সময়ৰ খাটনিত বৃগ্ৰহৰ দৰেই প্ৰতিদ্বন্দ্ব পৰা কম্বাৰী ডেকা-
গাভৰুৱে খাটি দিয়ে। এইদৰেই মিচিং ডেকা-গাভৰুৱে গাঁৱৰ
ধনকোষৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰে। এই পদ্ধতিৰে সংগ্ৰহ কৰা ধন
ভড়ালীৰ হাতত জমা দিয়া হয় আৰু তাৰে সামাজিক ধৰ্ম্ম, সংস্কৃতি
মূলক উৎসৱ “দবুৰ, উই” “পবাগ্” আদিত খৰচ কৰে। কিন্তু
এই পদ্ধতি লাহে লাহে অৰ্থনৈতিক অনাটনৰ ফল স্বৰূপে হ্ৰাস
পাই আহিছে।

মিচিংসকল সাবুৱা মাটি দখল কৰাত অগ্ৰগণী। সাধাৰণতে
তেওঁবিলাকে সাবুৱা মাটিত খেতি কৰে। এই সাবুৱা মাটি
লাভৰ বাবে তেওঁবিলাকে অটব্য অৰণ্য, হাবি-জংঘল ভাঙি অশেষ
শাৰীৰিক পৰিশ্ৰম কৰে। এই মাটিবোৰ অনদ্ৰব হ’লেই তেওঁ-
বিলাকে ঠাই বিশেষলৈ সন্মানে সন্মানে খাট পাম আৰু সম্ভৱ
শ্লত্ৰ স্বৰ দৰাবো স্থানান্তৰিত কৰে। মাহ, সৰিয়হৰ খেতিয়েই
মিচিঙৰ অৰ্থ উপাৰ্জনৰ পথ। এই সৰিয়হৰ খেতি সাবুৱা চাই
দ ঠাইত কৰা হয়। সৰিয়হৰ পৰাই কোনো কোনোৱে ধনৰ
ভাণ্ডাৰ পাতে। মাহ, সৰিয়হ, শাক-পাচলি, জলকীয়া, লাউ,
কোমোৰা, বঙালাউ ইত্যাদিবোৰ তেওঁবিলাকৰ বাণিজ্যৰ বেহানি।
মৰাপাট, কপাহৰ খেতিও তেওঁবিলাকে কৰে। সাধাৰণতে এই
দুবিধ খেতি নিজা ব্যৱহাৰত খটাবৰ কাৰণেহে কৰা হৈছিল।
এই দুয়োটা খেতিৰ ভিতৰত কপাহৰ খেতি বৰ বেছি মনোযোগেৰে
কৰা হৈছিল। এই কপাহৰ পৰাই তেওঁবিলাকৰ সাংস্কৃতিক শিল্প,
‘মিৰিজিম’ (গাদু) ঠৈয়াৰ কৰি লৈছিল আৰু এইদৰে চালি-জাৰি
চালে তেওঁবিলাকৰ শিল্প প্ৰাচুৰ্য্য দেখিবলৈ পোৱা যায়। এই
‘মিৰিজিম’ “মিৰিজীয়াৰীৰ দেশ” যি শিল্প বিষয়ত সমৃদ্ধ
আছিল তাৰ পৰিচয় দিয়ে। তেওঁলোকৰ জীৱনৰ যান্ত্ৰিক
বস্তুবিলাক এই বস্তুবিলাকৰ পৰাই আহৰণ কৰিছিল।

মিচিংসকলৰ ঘনাই বসতিস্থান স্থানান্তৰিত কৰা এটি বৰ
দুখ লগা প্ৰত্যাহ আছে। খেতি মাটিবোৰ অনদ্ৰব হ’লেই আল
ঠাইত বসতি লয়। প্ৰায় ১৫০-২০০ বছৰ পূৰ্বে অৰ্থাৎ উত্তৰ

ট্ৰাণ্ডক ব'ড নিশ্চয় কৰাৰ পূৰ্বে বৰ্তমান ব'ড উত্তৰ লক্ষীমপুৰৰ আদালত স্থাপন কৰা হৈছে সেই ঠাইত সৌৰগণিৰীৰ আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ আশে পাশে থকা বহুতো মিচিং গাওঁ আছিল। মিচিংবোৰ অনদ্ৰৰ হোৱাৰ লগে লগেই সাবুৱা মিচি বিচাৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু সৌৰগণিৰীৰ মাজুলী, উপত্যকাবোৰত বসতি কৰিবলৈ ধৰিলে। তেতিয়াৰে পৰাই তেওঁলোকে উপবোক্ত নদী দুখনৰ হাৰা পানীতে সুখ স্বাস্থ্যদ্বাৰে বসতি কৰি আহিছিল। ভিতৰুৱা ঠাইত নাথাকি উলাৰ বগৰিৰ দৰে ঘূৰি ফুৰাৰ বেয়া পৰিণাম বৃদ্ধিৰ পাৰি, আজি কালি স্থায়ী বসতি কৰাৰ আৱশ্যকতা তেওঁলোকৰ মনলৈ আহিছে।

অন্যান্য জাতি উপজাতিৰ সাংস্কৃতিক জীৱন চালি জাৰি চালে গান-ৰাজনা অপৰিহাৰ্য্য অঙ্গ ৰূপে আমি দেখা পাওঁ। মিচিংসকলৰ সাংস্কৃতিক জীৱনতো নাচ-গান-ৰাজনাই একে বৰঙণিকে যোগাইছে। এই নাচ-গান সাধাৰণতে সামূহিক ভাবে পৰিচালনা কৰা হয়। এই কাৰ্য্য সুচাৰুপে পৰিচালনা কৰিবলৈ গণজাম্বিক নীতিৰে মূম্বৰ্-স্নামে নামেৰে এক সামাজিক শাসন ব্যৱস্থা কৰি ললে। আহোম বৃদ্ধজীৱ লিখা বৰফুকন, সিদিনা খোৰা গোহাঁই, বৰপাত্ৰ গোহাঁই আদি বিষয়াসকলে বজাক শাসন কাৰ্য্যত সহায় কৰাৰ দৰে তেওঁলোকৰো বিষয়া সকলে এই পৰিচালনা কাৰ্য্যত প্ৰশংসনীয় অংশ গ্ৰহণ কৰি আহিছে। সম্ভৱতঃ আহোম ৰাজত্বৰ এই পদ্ধতিকে অনুসৰণ কৰি তেওঁলোকৰ মাজৰে এজন গণ্যমান্য লোকক ডেকা-গাভৰু সকলক পৰিচালনা কৰিবলৈ ডেকা ভকৰ "ডেকাবৰা" বাছি লৈছিল। এই ডেকাবৰাক সহায় কৰিবলৈ "চুট" বৰা বা সবু বৰা এজন বাছি লৈছিল। ডেকাপ এগৰাকী জাকত জিলিকা "বৰাণী" বাছিলে গাভৰুসকলৰ পৰিচালনাৰ ভাৱ গভাই দিয়া হৈছিল। "ডেকাবৰা" আৰু "বৰাণীয়ে" সংযুক্ত পৰিচালনাৰে গাভৰুসকলৰ তথ্যৰধান লয়। এই সামাজিক শাসন ব্যৱস্থা সাধাৰণ পণ্ডিত পৰ্যায়ৰ ভিতৰত নহয়। এই ব্যৱস্থা কেৱল ডেকা-গাভৰু সকলৰ উৎসৱাদি সামাজিক পৰিচালনা বহন কৰিবলৈহে অনুদীপ্ত হৈছে। এই অনুষ্ঠানৰ কৰ্মসিকলক সম্পূৰ্ণ গণজাম্বিক ভেটিত ভিত্তি কৰি বাছি লোৱা হয়। অৱশ্যে ইয়াৰ কৰ্মসিকলৰ কাৰ্য্যকাল কোনো নিৰ্ধাৰিত সময় নাই। কিয় অৱধিখা হ'লে কোনোৱে বাইজৰ সন্মতি লৈ অৱসৰ লয়

পাৰে। নিৰ্বাচনৰ পাছতো বাইজৰ অবাধ্য হ'লে স্বইচ্ছাবে ডেকা-গাভৰু সকলে এজনক ভাঙি আন এজনক বাছি লোৱাৰ ব্যৱস্থা আছে।

এই সামাজিক শাসন ব্যৱস্থাৰ উপৰি আন এটা বিচাৰ বিভাগৰ ব্যৱস্থা আছে। এই ব্যৱস্থাতো গতানুগতিক ভাবে ডেকা আৰু গাভৰুৰ তৰফৰ পৰা ক্ৰমে “উদাৰু” আৰু “উদানী” বাছি লোৱা হয়। সিবিলাকে ডেকাই ডেকাই, গাভৰুৰে গাভৰুৰে নাইবা ডেকা গাভৰুৰ মাজত কোনোবাক বাৰ-বিতৰ্ভা, কাজিয়া-পেচাল হ'লে বা কোনো হুঁচুটিৰ বিচ্যুতিৰ অৱতাৰণা হ'লে বিচাৰ কৰি ন্যায্য শাস্তি বিহিব পাৰে। ‘উদাৰু’ আৰু ‘উদানী’য়েই বিচাৰৰ কাম কৰিছিল আৰু সমজুৱা সকলে মাথোন ৰান্ধে দিছিল। দোষী-জনক দণ্ড দিয়াৰো ব্যৱস্থা আছে। দণ্ডৰ বাবদ একলহ আপং, এটা মতা কুকুৰা নাইবা মূল্য দিয়াৰ নিয়ম আছে। কোনোৱে এই দণ্ড মানি নললে তাক এষবাঁৱা কৰি দণ্ড (excommunicated) দিয়া হৈছিল।

মিচিংসকলৰ “পৰাগেই” সাংস্কৃতিক উৎসৱৰ ভিতৰত প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে। এই উৎসৱ আহু বা শালি খেতি চপোৱাৰ পাছত পালন কৰা হয়। এই উৎসৱ আড়ম্বৰপূৰ্ণকৈ বেচ জাক-জমকভাবে তিন বা পাঁচদিনীয়াকৈ পালন কৰা হয়। ডেকা-গাভৰুৰ সামাজিক শাসন ব্যৱস্থাত “ডেকাবা” আৰু “বৰাণীয়েই” উচ্চতম পদাধিকাৰী। এই অনুষ্ঠানৰ দূৱৰ মূৰলি কৰিবৰ বাবে “ডেকাবা” আৰু “বৰাণীয়ে” উৎসৱৰ প্ৰথম দিনৰ আগবাতি সামাজিক ব্যৱস্থা অনুযায়ী আপং দিয়াৰ প্ৰথা আছে। এই আপঙেৰে ‘উইবাগাম্’ লৈ (দেৱতাসকললৈ) প্ৰাৰ্থনা জনায়, সকলো বাইজে সামূহিক ভাবে। অতীতত মিবু অৰ্থাৎ পুৰোহিত পোৰোহিত্য কৰাৰো নিয়ম আছিল। উৎসৱৰ প্ৰথমদিনাখনেই “ডেকাবা” আৰু বৰাণীক প্ৰচলিত নীতি অনুযায়ী মাংস দিয়া হয় এক আচুতীয়া নিয়মেৰে সম্মানৰ চিন স্বৰূপে এই উৎসৱ পালন কৰিবলৈ নিৰ্মাণ কৰা মূৰলি ঘৰটোক “মুৱং” বুলি কোৱা হয়। এই উৎসৱটিক জিমিচিং সমাজত ন্যায়বিধি বিহু নামেৰে জনাজাত।

এইবিলাকৰ উপৰি অন্যান্য বহুতো বিষয় ৰাব আছে। বিষয় ৰাব পোৱা সকলে আত্মজ্ঞা আৰু নীতি পালনৰ ক্ষমতা

সকলো ব্যৱস্থা কৰিবলৈ “বৰাণীক” উপদেশ দিবৰ কাৰণে ভিবীৰবা বুলি এটি বিশেষ বাবো আছে। এই বিষয় বৰীয়াসকলৰ মজদুৰি দিয়াৰ ব্যৱস্থা নাই।

অন্যান্য জাতি উপজাতিৰ দৰে মিচিংসকলৰো নিজা গীত পদ আছে। প্ৰকৃততে মিচিংসকলৰ কাৰণে প্ৰকৃতিৰ অনুপম দৃশ্য বাজি বা সৌন্দৰ্য শালিনী শস্য-শ্যামলা ঘাহ’নি পথাৰ অতি আপোন। মিচিং গাভৰু ভেঁতিয়া অকলে সোণালী ধাননিভ প্ৰেম বিহবল হৈ পৰে ভেঁতিয়া ক্লাচিৰ প্ৰতি বেপত অন্তৰৰ গভীৰতম কোণৰ পৰা নিজৰি অহা গীত মাতবোৰে দুৰ সদুৰৰ বিবহী-জনৰ কাণত কি মধুৰ প্ৰতিধ্বনি তোলে। সঁচাকৈ মিচিং গাভৰুৰ এই দৃশ্যটি মনত পৰিলে মন হয় ইংৰাজী “দি বিপাৰ” বোলা কবিতাৰ নায়িকাৰে সৈতে সমানেই ফেৰ মাৰিব পাৰিছে। পৰিঘ্ৰতা, সবলতা আৰু ভাৰ প্ৰবণতাই এই গীত মাতবোৰৰ বিশেষত্ব। পাৰ্থক্য দৃষ্টিসূত্ৰে বৰ্জিত এই গীত পদ বা মাতবোৰ বনগীতৰ আকাৰে মিচিং গাভৰুৰ প্ৰেম বিহবল অন্তৰৰ পৰা স্বভাৱতে বৈ আহে। ঔপন্যাসিক বৰ্জনীকান্ত বৰদলৈদেৱে তেখেতৰ “মিৰি জীৱনী” বোলা উপন্যাসখনত জংকি পানৈৰ চৰিত্ৰত ইয়াৰেই এটা অংশ সমাজৰ আগত দাঙি ধৰিছে। মূখে মূখে চলি অহা গীতমাতবোৰে তাৰেই সবল প্ৰমাণ দিয়ে।

অইয়া পিৰিতি আজ্জিক্কা পিৰিতি

গৰু-মেন্জেন্গ, চংকাম্,পা চংপানই চংদনা অই।

দুই প্ৰেমিক প্ৰেমিকাই ল’ৰালি কালৰে পৰা একেলগে খুঁলি বালি খেলি যৌৱনৰ সম্ভাৱ আদৰি আনিলে কিন্তু কালে তাৰ বদৰীয়া হালোৱা গৰু আন এটা অঁতবাই লৈ গ’ল।

অইয়া তভাগ্,পা কাগবিয়ই তভাগ্,পা

চেংদি বাংবন তৰ্,পাংনই চংতনা অই।

পচা খাগৰী ডাল যেনেকৈ অতি সহজে ভাগে তেনেকৈয়ে মিহ’তৰ দুইৰে প্ৰেমৰ খাগৰি ডাল পচি ভাগি গ’ল। সচৰাচৰ ঔপন্যাসিক বিপৰ্য্যয়বোৰ মিচিংসকলৰ বনগীতবোৰৰ উপমেল। প্ৰাকৃতিক দূৰ্বোপদেয়ৰ লগত সম্বন্ধ ৰাখি এই বনগীতবোৰৰ

গাৰ্হলীয়া কবিৰ দ্বাৰা ৰচিত হৈছে। তলত দিয়া ৰনগীতবোৰেই তাৰ উদাহৰণ

বৰনৈ পনুংগলা দুৰ্বাৰি অই চাঃদাগগম্, ;
মানাম্, অই অতাব্, নম্, মাঃমগ্, চুমাৰ অই।

বৰনৈ শ্ৰুকাই বৰনৈৰ ব্ৰুদুত, ডুৰ্বাৰি নগজালৈকে চেনেহৰ
মৰমীক পাহৰিব নোৱাৰো।

চঃমদুঙলগ্, কাঙানী নাঙবই পুৰ্ণিলা
তানিলগ্, কাঃমুদুনা মানাম্, অই কঃনাৰ্।

কাঠনিৰ মাজত নাহৰৰ পুৰ্ণিলাটো যেনে শ্ৰুৰনী মানদুহৰ
মাজতো মোৰ চেনাই উজ্জ্বল শ্ৰুৰনী।

অসমীয়া সমাজত মণিৰাম দেৱানৰ গীত, ৰদন ৰবফুৰুণৰ
গীত আদি মৌখিক গীতৰ দৰে মিচিং সমাজতো তেনে গীতৰ
প্ৰচলন আছে। বাবুংগলা আৰু পিচিৰিং আদিৰ গীতেই এই গীতৰ
উদাহৰণ। ফুল কে'ৰব, মণিকে'ৰব আদি কিংবদন্তিমূলক গীতৰ দৰে
“মাঃম অই ম্লাচলী” আদি গীতসমূহ এই গীতবোৰৰ শাৰীত পৰে।

মিচিংসকলৰ সংস্কৃতিৰ আন এটা অপৰিহাৰ্য্য অঙ্গ নাচ।
অতীতত নাচিব জনাটো বা পৰাটো মিচিং জীৱনীৰ এটা বিশেষ
গুণ বুলিয়েই ধৰি লোৱা হৈছিল। নিজকে সৰ্বগুণী কৰাৰ
প্ৰচেষ্টাত নাচ গান আৰু খেলা ধূলাই বৰঙণি যোগাইছিল।
কৃষিজীৱী মিচিংসকলৰ ক্লান্তি নিৰাৰণেই এটা নিচা স্বৰূপ
আছিল। এই নাচ গান, খেলা ধূলাৰ পৰা বিৰত থকাটো
এক প্ৰকাৰৰ মিচিং ডেকা-গাভৰুৰ অনুভূতাপৰ কাৰণ হৈ পৰিছিল।
থলুৱা বাদ্য-যন্ত্ৰ ৰূপে ‘তুতক্’, তাপদুং (চিফুং) গুংগাং (গগনা),
দেস্তাক্ (কুমলীয়া বঁহৰে তৈয়াৰ কৰা বা চুঙাৰ দৰে বাদ্য সামগ্ৰী,
ইয়াক ঢোলৰ দৰে ব্যৱহাৰ কৰা হয়), টকা এই বিলাকেই প্ৰধান।
তুতক্ৰ সৰুৰেই বৃদ্ধিমতী মিচিং গাভৰুৰে প্ৰিয়জনক সকলো
ভাৱৰ আশ্বস্ত কৰিব পাৰিছিল। তাপদুঙৰ সৰুৰে বিবাহনীৰ অন্তৰ
পৰিছিল। গুংগাঙৰ কিন্ কিন্না সৰুৰে গাভৰুৰ অন্তৰৰ কথা
ডেকাক বুজাই দিছিল খাইবৈ উঠাৰ জিৰণিৰ কাল ডোখৰত।
এই গুংগাঙবোৰৰ এনে এটি বিশেষত্ব আছে যে নিজে এই
বাদ্যন্ত্ৰ হাত বুলাব সোজানিলে গায়কীয়ে কি গাইছে বুজিব

নোহাৰি। এইখিনিতে এটা কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি যে অতীতত ডেকা-গাভৰুৰ মাজত ভেদভাৱ হ'ল এখন সামাজিক পৰিৱাল গঠিত হৈছিল আৰু কোনো অশ্লীলতাই পৰিশিৰ নোহাৰিছিল। কাজেই অভিভাৱকসকলে এই নাচ-গানবোৰত পাগ'তালি দেখুৱাব পৰাটো এটা বিশেষ গুৰু বদলি বিবেচনা কৰি গোৰব কৰিছিল।

মিচিংসকলৰ নাচ-গানৰ পাচতেই সাজপোছাকেও তেওঁ-বিলাকৰ শিল্প প্ৰতিভাৰ পৰিচয় দিয়ে। তেওঁবিলাকৰ বোৱা-কটা একেবাৰেই পৃথক ধৰণৰ। আধুনিক সা-সৰঞ্জামৰ কোনো প্ৰচলন নাছিল। বহুতো মেহনতি কৰি হাতে বোৱা কাপোৰ বহুত দিন টুটকিছিল। “গেৰ-এগে” “বিবি গাচেং” “গল্‌ৰ উগল্‌”, গাপা, গালোক আদিয়েই মিচিংসকলৰ বোৱা-কটাৰ প্ৰধান নমুনা। হাতে-বোৱা কাপোৰৰ সলনি অৰ্থনৈতিক পৰিবৰ্তন আৰু শিল্প উন্নয়নৰ লগে লগে কলত বোৱা কাপোৰ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ ধৰিলে। মিচিং সকলে সেই একে কাৰণতেই কলত বোৱা কাপোৰ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ ধৰিলে। কিন্তু কালৰ পৰিবৰ্তনে তেওঁলোকৰ বোৱা কটা শিল্প একেবাৰে নিশ্চল কৰিব নোহাৰিলে। উদাহৰণ স্বৰূপে তেওঁবিলাকৰ গোৰবৰ বস্তু ‘মিৰি-জিমৰ’ স্থায়িত্ব প্ৰসংগীন। সন্দৰ্ভ অতীতত তেওঁবিলাকে কলত বোৱা কাপোৰ ব্যৱহাৰ কৰাটো লাজৰ বিষয় বুলি ভাবিছিল আৰু ই প্ৰকৃততে মিচিং গাভৰুৰ পক্ষে বৰ লাজৰ কথাই আছিল।

তেওঁলোকৰ সমাজৰ বিয়া কৰোৱা প্ৰথামতে কোনো ডেকাৰ অভিভাৱকে আন এগৰাকী গাভৰুৰ অভিভাৱকলৈ সামাজিক নিয়ম অনুসৰি ছোৱালী খোজাৰ সন্মান স্বৰূপে তামোল পাণৰ এটা টোপোলা নিজে নতুবা আনৰ হতুৱাই দিছিল। ইয়াকে মিচিং সমাজত টোপোলা দিয়া বুলি কয়। টোপোলা পোৱাৰ লগে লগে ছোৱালীৰ মাক-বাপেকে ঘৰত অন্যান্য মানুহৰ লগত আলোচনা কৰি ডেকাৰ অভিভাৱকলৈ দিয়া নিদিয়াৰ এটা মীমাংসা দি পঠিয়ায়। ছোৱালী দিয়া হ'লে ডেকাৰ অভিভাৱকে এদিন তামোল পাণ আৰু আপুৰু কলহলৈ ছোৱালী খুজিবলৈ অহাৰ নিয়ম আছে।*

*ছোৱালী দিয়া নিদিয়া বিষয়টো এক লৌকিক নিয়মেৰে নিৰ্ণয় কৰা নীতি আছে। তামোল-পাণৰ টোপোলাটো বুলি ভাবে এটা সিকোৰাৰ বাগৰৰ হতুৱাই ফালি চায়। এনেকৈ ফলা তামোল ভাল হ'লে মিচিং ভাল হয় বুলি ধাৰণা কৰে আৰু বেয়া হ'লে মিচিং সৰহ বুলি এটা জন বিশ্বাসো আছে।

ইয়াকে ছোৱালী খোজা বুলি কয়। ছোৱালী খোজা হৈ গলে এই গাভৰু গৰাকীক গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰুৱে সংৰক্ষণ কৰি ৰাখে। ছোৱালী খোজা বঢ়া কৰিবলৈ আহোতে এই বিষয়ে ছোৱালীৰ অভিভাৱকে গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰুক আগ জাননী দিয়ে। তেওঁলোকে দৰা-কন্যাৰ ভৱিষ্যত জীৱন মঙ্গলময় হ'বৰ কাৰণে পুৰুষ-পুৰুষ (চিনে মঃব) সকললৈ প্ৰাৰ্থনা জনায়। এই কাৰণে বিয়াৰ সময়ত গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰুৱৰ দৰাৰ ওপৰত কন্যা সংৰক্ষণ দাবী আজিও বৰ্ত্তমান।

খোজা বঢ়া হোৱাৰ পাছৰ পৰাই ভাৰী জোৱালেকে ভাৰী শহুৰেকৰ ঘৰলৈ যোৱাৰ নিয়ম আছিল। শহুৰেকৰ ঘৰত থকা কেইদিনত ছোৱালীয়ে বৈ দিয়া কাপোৰ কানি পিন্ধাৰ নিয়ম আছিল। এইদৰে অহা-যোৱা কৰাকে জোৱাই খটা বা মগৰ দৃগু নাম বুলি কয়। জোৱাই খটা কেইদিনত দৰা-কন্যা দুয়োকে পৰস্পৰে পৰস্পৰক বেছিকৈ ভাল পাবৰ কাৰণে একেলগে চলন-ফিৰণ কৰিবলৈ দিছিল। তেনে বুলি ইয়াত অশ্লীলতা নাছিল।

অভীজতে যোঁতাৰ মিচিংসকল পাহাৰৰ অধিবাসী আছিল। তেওঁলোকৰ সমাজ ব্যৱস্থা পিতৃ পুৰুষ অনুযায়ী অনুষ্ঠিত হৈছিল। সমাজৰ গামেই নেতা স্বৰূপ আছিল। সমাজেও এই গামৰ কথা মতে চলিছিল। মূৰং ঘৰবোৰে সাধাৰণ পণ্ডায়তনৰ আদালত স্বৰূপ আছিল। বহু বয়োবৃদ্ধ লোকসকলেই বিচাৰকৰ কাম কৰিছিল। আচামী আৰু গোচৰীয়া দুয়ো পক্ষকে মূৰঙলৈ চমক কৰি অনা নিয়ম আছিল। প্ৰথমতে গাঁৱৰ কাঁবাঙেই বিচাৰ কৰে। কাঁবাঙে বিচাৰৰ শেষ মীমাংসাত উপনীত হ'ব নোৱাৰিলে বানী কাঁবাঙৰ দ্বাৰা বিচাৰ নিষ্পত্তি কৰিছিল। কাঁবাঙ বা বানে কাঁবাঙৰ মেহনতিৰ বাবদ আপং, কুকুৰা বা- গাহৰিৰ মাংস দিয়া প্ৰথা আছিল। বিচাৰত দোষী সাব্যস্ত হ'লে কুকুৰা, গাহৰি আৰু ব্ৰেঠোনকেই দণ্ড হিচাবে দিয়াৰ প্ৰথা আছিল। এইবিলাকেৰে জাজ্ঞ নিধি পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰিছিল।*

মিচিং সমাজত সমবায় প্রথা

তৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম

তাহানিখন গাঁৱৰ মানুহবোৰ চিকাৰলৈ গ'ল কিন্তু দুৰ্ভাগ্য-
বশতঃ সেইদিনা চিকাৰত একো জন্তু নাপালে। সকলো সদুদাহাতে
ঘূৰি আহিল। এজন মানুহে কিন্তু হঠাৎ এটা অকণমানি চৰাই
পালে। সি চৰাইটো পোৱা কোনেও নেদেখিলে। গতিকে সি
কোনেও নেদেখা দেখি মনে মনে ঘৰলৈ লৈ আহি ৰাতি পদাৰ্থ
খাবলৈ কাৰবাৰ কৰিলে। পিছে ৰাতি যে পোৱা গোন্ধ গাঁৱৰ
সকলো মানুহে পালে। সকলোৱে ভাবিলে আজি অমুকাই
চিকাৰৰ বস্তু আনি অকলে খাইছে। মিচিং সমাজত একেলগে
সমূহীয়াকৈ চিকাৰ কৰা নিয়ম। যাৰে হাতত চিকাৰ নপৰক
লাগে সকলোৱে ভাগ কৰি খাব লাগে। আনকি কিবা স্বৰূপত
কোনো লোক যদি চিকাৰলৈ সেইদিনা যাবও নোৱাৰে, তথাপি
যাব নোৱাৰা ঘৰেও এভাগ পাব। আগত বৰা, গাহৰি চিকাৰ
কৰি আনি তেনেকৈয়ে মূখিয়ালজনৰ ঘৰত ভাগ কৰিব। গাঁৱত
যিমান ঘৰ মানুহ সিমানটা খৰিকা কৰিব আৰু একোখৰিকা
মুঠহ ঘৰে ঘৰে পঠাই দিব। তাকে কৈছিল “তাং অব্‌নাম্”।
পিছে সেইদিনা তাৰ ঘৰত পোৱা মুঠহৰ গোন্ধ পাই সকলোৱে
‘মুকুতি’ কৰিলে যে সি গাঁৱৰ মাৰ ভাঙিছে, চিকাৰৰ মুঠহ
অকলে খাইছে। গতিকে তাক গাঁৱৰ পৰা খেদি পঠোৱা হওঁক।
সেইবুদলি সকলোৱে মিলি তাক খেদি নিলে। বেচেৰাই কোনোমতে
কাঠনিৰ মাজৰ “চিবাং” নামৰ ক’ইটীয়া গছৰ জোপোহাৰ মাজত
লুকাইছে প্ৰাণ বচালে। চিবাং গছৰ আঁৰত লুকাই বন্ধা পোৱা
কাৰণে বোলে সেই জাতটোৰে নাম চিবাং জাত হ’ল। মিচিং
সমাজত এতিয়াও “চিবাং” নামৰ এটা জাত আছে। সমাজে
খেদা কাৰণেই বোলে চিবাং জাতটো এতিয়া সংখ্যাত কম। চিবাং
গাওঁ বুদলি গাওঁ পাতি থকা দেখা নাযায়। কথাটো অৱশ্যে
কিষৰদণ্ডিত। কিন্তু ঘটনাটো সঁচা নহ’লেও সামাজিক ৰাশ্বোনৰ

আদৰ্শটো সঁচা। বৰা, হৰিণ আদি জন্তু চিকাৰ কৰি খাব
পৰা দিনবোৰত মিচিং সমাজৰ সামূহিক চিকাৰ পদ্ধতি আৰু
সমানে ভগাই খোৱা পদ্ধতি ভেনেকুৱাই আছিল।

মিচিং ঘৰৰ দীঘলীয়া চাঙৰ মাজত বেৰ নাথাকে, প্ৰতিটো
পৰিয়ালৰ বাবে অৰ্থাৎ মূল বৃদ্ধৰ প্ৰতিজন বিয়া কৰোৱা ল'ৰাৰ
বাৰে একোটাকৈ জুহাল থাকিব। বন্ধা-বঢ়া কিন্তু বৰগৰাকীৰ
জুহালতে হ'ব। তাৰ পৰাই আটাইবিলাকক বিলোৱা হয়। ভাগে
ভাগে মাহ পুঠি আনিলেও একে ঠাইতে জমা হ'ব। একে চবুতে
বাৰ্দ্ধিক সকলোকে একে সময়তে সমানে বিলাই দিয়া হ'ব। মাজত
বেৰ নিদিয়াৰ কাৰণ কোনোবাই কিবা বস্তু অকলে লুকাই খাব
পাৰে। নিজৰ নিজৰ জুহালত মাহ পুঠি খাব পাৰে। বেলেগে
বেলেগে খালে মনবোৰ বেলেগ হৈ যাব পাৰে। গাঁতকে ইমূৰৰ
পৰা সিমূৰলৈ সকলোৰে দেখা শুনাকৈ খাব লাগিব। “জোটাৰ
বেঙেনা জোটাতেহে লেবেলিব লাগিব সুলকি পৰিব নালাগিব।”
ধান খুন্দোতে চাৰি পঁচজনী বোৱাৰীয়ে একেটা খুৰলিতে চাৰি
পঁচডাল উৰাল মাৰি চলাব— একেলগে পথাৰৰ কাম কৰিব,
একেলগে ডাঙৰ কাঁহী একেখনতে খোৱা-বোৱাও কৰিব। মনলৈ
কাহানীও অমিলতা আহিব নোৱাৰে।

গাওঁখনত কাৰোবাৰ হালৰ গৰুৰ দোষত নতুবা জৰ-পীড়াৰ
দোষত খেতিত পিছ পৰিছে। তেওঁ যত্নকিন্তত ভাত ‘আপং’
মোগাৰ কৰি গাঁৱৰ মানুহক খবৰ দিয়ে। প্ৰতিঘৰৰ পৰা একো-
হালকৈ গৰু বা ম'হ লৈ কাম্ধত নাঙল ব'হালিবে সৈতে একোজন
হালোৱা তেওঁৰ পথাৰত উপস্থিত, তিনিমাহৰ কাম একেদিনাই হৈ
গ'ল ইমাকে কয় “বিগ'নম্” প্ৰথা। গাঁৱৰ কেবা ঘৰৰো ধান দাই
আজৰি হ'ল, আনহাতে আকৌ কেবাম্বৰো দাই শেষ হোৱা
নাই। ইফালে পানী বাঢ়ি আহিছে, দুদিনতে ধান দাই শেষ
হোৱা নাই। ইফালে পানী বাঢ়ি আহিছে, দুদিনতে ধান দাই
শেষ নহ'লে পানীয়ে বঢ়াই পেলাব। আজৰি হোৱা বাইজ গৈ পথাৰত
উপস্থিত হ'লগৈ। হাতে পাতে ধৰি ধান উঠাই পেলালে। কাৰো-
বাৰ পথাৰত ধানৰ ডাঙৰি বন্ধা অৱস্থাত থাকিল। ইফালে ধুমুহা
আহিব ধৰিছে। অলপ পিছত বৰবৃণ হ'ব। ডেকা ল'ৰা কিছুমানৰ
নিজৰ ডাঙৰি কঢ়িওৱা হৈ গ'ল। গ'ল সিহঁত ডাঙৰি থকা পথাৰলৈ

বৰবুৰু গুহাৰ আগে আগে পথাৰৰ ডাঙৰি ভৰালত সোমালহি।

মিচিংসকল সাধাৰণতে চাপৰি মাটিত বাস কৰে। কিছু দিনলৈকে নৈ কাষৰীয়া চাপৰিবোৰত বহুত অনাবাদী মাটি আছিল। খেতি আৰম্ভণিৰ আগতে বাইজ গোট খালে। আলোচনা কৰিলে “এইবেলি ক’ত মূঢ়ালি ভঙা হব। মাহৰ খেতি কোনাৰিনিত কৰা ভাল হব।” কাৰণ একেলগে কৰিলে খেতি বখাত সন্নিবিধা, যেনে দিনাত সন্নিবিধা, হাতে পাতে, খৰি তোলা মেলাতো সন্নিবিধা। কোনোবাই নতুনকৈ ঘৰ সাজিছে। মিচিংসকলে সাধাৰণতে নিজে নিজেই ঘৰ সাজি লয়। কোনো আজৰিত থকা মানুহক মাতিবই নালাগে। নিজে নিজেই সহায় কৰি দিলেগৈ। এঘৰত ডাঙৰ সন্ধান বা বিয়া পাতিছে আগবাতি গাঁৱত খবৰ পঠালে। বাইজে কাইলৈ অলপ সহায় কৰি দিব লাগে। গঞাই জানি গ’ল। একোজনকৈ ওলাই গৈ সন্ধান বাবে বন শাক, পাত পতুৱা আনি ঘৰ ভৰাই দিলেহি।

মিচিং গাওঁবিলাকত গাভৰু ছোৱালীয়ে একে ঠাইতে একেলগে তঁাত বব পৰা দীঘলীয়া দীঘলীয়া প’জা ঘৰ প্ৰায়ে দেখা যায়। একেলগে হাঁহি ধেমালি কৰি তঁাত বৈ তেওঁলোকে ভাল পায়। সকলোৰে মনৰ মিল থাকে। ইজনীয়ে বাছিব নজনা ফুল সিজনীৰ পৰা দ্বিকি লব পাৰে। কোনোবা ফাগুন দিনৰ মন উতলা কৰা ক্ষণত সকলোবোৰ গাভৰু ছোৱালীয়ে বগৰি চাপৰিত বগৰি খায়গৈ—বগৰি গছৰ তলে তলে কহুৱাব অ’বে অ’বে মন হৰি নিয়া ‘অই নিঃতম্’ গায়। কোনোবা সময়ত সৌৱণশিৰীৰ ৰূপালী পানীত একেলগে পৰি বনৰীয়া ৰাজহাঁহৰ সঁতোৰ মেলে। গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰুৰ নিভাজ আৰু অকৃত্ৰিম মিলনৰ সাধী “মুৱং যবে” দিলে। কিন্তু আজিৰ ৰূগৰ বিভেদকামী ৰাজনীতিৰ চুড়ান্ত প্ৰতিযোগিতাৰ মাজত কিছুমান সবল মনৰ মূল খনেৰে গঢ়ি উঠা মিচিং সমাজৰ এই সমৱায় পদ্ধতিৰ মূল্যায়ন কৰাৰ অৱসৰ জানো কাৰোবাৰ থাকিব?

মিচিং সমাজত নাৰীৰ স্থান

টাবু টাইদ

আমি যি অৰ্থত কওঁ যে বিশ্বত সিঁচৰিত হৈ থকা বিভিন্ন জাতি-ধৰ্ম বৰ্ণৰ মানুহৰ মাজত একেটিয়েই মাথোন মানুহসমূহ, সেই একে অৰ্থত কব পাবো যে, দেশ কাল যিহেই নহওঁক, নাৰী সদায়েই নাৰী। ফুলৰ দৰে কোমল হৈও হীৰাৰ দৰে কঠিন হ'ব পৰাটো এই বিশ্ব নাৰীসমূহৰ বহু বৈশিষ্ট্যৰ ভিতৰত এটা।

তথাপি সমাজ ভেদে, সময়ভেদে, আব্দ সত্যতা ভেদে নাৰীৰ সামাজিক স্থান ও দায়িত্ব ভিন্ ভিন্ হোৱা দেখা যায়। আমাৰ সৰু অসমখনৰ ভিতৰতে এনেকুৱা সমাজ আছে যি সমাজত পৰিয়াল পৰিচালনা, অৰ্থ উপাৰ্জন আদিৰ দৰে গৰুৰ দায়িত্ব নাৰীয়েই বহন কৰে। আব্দ এনেকুৱা সমাজো আছে, যি সমাজে নাৰীয়ে অপৰিচিত জনৰ আগত আব্দৰপৰা মূখ উলিওৱাটো দৰ্শনীত বুলিয়েই হয়তো গণ্য কৰে। এহাতে এয়েজনসকলৰ দৰে পদব্দৰ বিদ্বেষী, বদ্ম্ভপ্ৰেম নাৰীৰ অস্তিত্বৰ কাহিনী যিদৰে আমি জানো, সেইদৰে আনহাতে পদব্দৰ আত্ম পালন কৰি সত্যিকৰ তলা কক্ষিত ব্যক্তি নিঃসঙ্গ জীৱন যাপন কৰা নাৰীৰ কথাও আমাৰ অবিদিত নহয়। জ'ন দাৰ্কৰ বিচাৰত এটা প্ৰধান অপৰাধ হিচাবে গণ্য কৰা হৈছিল—ভেওঁৰ পদব্দৰ বেগ; অথচ ভিয়েটনামৰ অজস্ৰ জ'ন দাৰ্ক আজি প্ৰশংসাৰ পাত্ৰী।

এনে স্থলত মিচিং সমাজত মিচিং নাৰীৰ স্থান অসম্ভৱ তথা ভাৰতৰ অন্যান্য সমাজৰ নাৰীৰ স্থানৰ তুলনাত পৃথক পৰ্য্যায়ৰ হোৱাটো অসম্ভৱ নহয়। আব্দ অসমীয়া ভাষী আইদেউসকলে একেখিনি অসমীয়া লুইতৰ পানীয়ে জীয়াই বখা মিচিং আইদেউসকলৰ বৈশিষ্ট্য সম্পৰ্কে জানিবলৈ আগ্ৰহ দেখুওৱাটো উচিত বুলিয়েই ধাৰণা হয়। অৱশ্যে এখন সমাজত নাৰীৰ স্থান নিৰ্ভৰ কৰে বিশেষকৈ সেই সমাজৰ সভ্যতা ও সংস্কৃতিৰ ওপৰত; গতিকে মিচিং সমাজ ব্যৱস্থাত নাৰীৰ স্থান নিৰ্দ্দেশ কৰাৰ আগতে

মিচিংসকলৰ সভ্যতা সংস্কৃতিৰ স্বৰূপ সম্পৰ্কে এটা ঝুল মূল ধাৰণা কৰি লোৱা প্ৰয়োজন।

ভাৰতীয় সভ্যতাৰ প্ৰধান সোঁতত অন্যান্য জনজাতীয় লোকৰ দৰে মিচিংসকলৰো বিশেষ অৱদান নাই। তিব্বত-বৰ্মান গোষ্ঠীৰ অন্যান্য জাতি উপজাতিৰ দৰে তেওঁলোককো আদিম শ্ৰেণীৰ মানুহৰ মাজতে গণ্য কৰা হয়। কেইশমান বছৰৰ আগলৈকে তেওঁলোকৰ বাসস্থান আছিল উত্তৰ পূব সীমান্ত অঞ্চলত। কিন্তু ঠিক এইটো কাৰণেই মিচিংসকলৰ সভ্যতা ও সংস্কৃতি সম্পৰ্কে এটা ভুল ধাৰণা হোৱাৰ অৱকাশ আছে। অৰ্থাৎ তেওঁলোক যদিও পাহাৰীয়া শ্ৰেণীৰ মানুহ, তেওঁলোকৰ বিশ্বাস ও আচাৰ-নীতি যদিও আদিম পৰ্য্যায়ৰ হোৱাটোৱেই স্বাভাৱিক, তথাপি অসমৰ সমতলত বসতি কৰা দিনৰে পৰা তেওঁলোকৰ আগৰ সভ্যতা ও সংস্কৃতিৰ স্বৰূপ ক্ৰমান্বয়ে পৰিবৰ্ত্তনৰ সম্মুখীন হৈ আহিছে। কোৱা বাহুল্য যে ভৈয়ামৰ নতুন পৰশেই এই পৰিবৰ্ত্তনৰ কাৰণ।

পোনপটীয়া ভাৱে ক'বলৈ গলে মিচিংসকলৰ বৰ্ত্তমানৰ সাংস্কৃতিক অস্তিত্ব “হাইৱিড” অৰ্থাৎ দ্বিজাতীয় পৰ্য্যায়ৰ। তেওঁলোকৰ সাংস্কৃতিক পৰিচয় যি দৰে পৰ্বতীয়া, সেইদৰেই সমতলীয়, বিমান আদিম পৰ্য্যায়ৰ, সিমানেই অসমীয়া হিন্দু সংস্কৃতি ধৰ্ম্মী। কি ধৰ্ম, কি ভাষা, কি ৰীতি-নীতি, কি বংশ-ধেমালি—তেওঁলোকৰ জীৱনৰ প্ৰায় সকলো ক্ষেত্ৰতেই ভৈয়ামৰ পৰল লাগিছে। সেয়েহে মিচিং গাভৰুক বিয়াৰ সময়ত কইনাৰ সাজ হিচাবে মদুগাৰ বিহা-মেখেলা পিন্ধোৱা হয় আৰু বেইও নোৱাই ধোৱাই ঢোল ভাল পে'পাৰ ধ্বনিত উৎসৱ মন্থৰ পৰিবেশত বিবাহ কাৰ্য্য সম্পাদন কৰা হয় বদলি কলে অসমীয়া ভাষী আইদেউ-সকল আচৰিত হোৱাৰ কাৰণ নাই। অৱশ্যে, পাহাৰ আৰু ভৈয়ামৰ এনে সংমিশ্ৰণৰ ফলত মিচিংসকলৰ নিজস্ব হেৰাই গৈছে বদলি ধৰি ললে নিশ্চয় ডাঙৰ ভুল হ'ব।

সি যিকি নহওক, এই দ্বিজাত-ধৰ্ম্মী সভ্যতা ও সংস্কৃতিৰ মাজত মিচিং নাৰীসকলক কম্পনা কৰি লোৱাটো সদায় সমীচীন।

বিশ্বৰ অন্যান্য সমাজৰ নাৰীৰ দৰে মিচিং নাৰীও প্ৰধানতঃ এক মাজুজাতি। সূৰ্য্য প্ৰক্ৰিয়াক নাৰীৰ জন্মকাই মৃত্যু বদলি মিচিং সকলে বিশ্বাস কৰে। সেইকাৰণে বৈজ্ঞানিক সকলৰ দৰে সুৰ্য্যক

সকলো শক্তিব উৎস হিচাবে গণ্য কৰা মিচিংসকলে সূৰ্য্যক সম্বোধন কৰে “আনা দঃঞ” অৰ্থাৎ “মাতৃ সূৰ্য্য”! এই অভুলনীয়া শক্তি সম্পন্ন “মাতৃ সূৰ্য্য”ৰ কাষত “আব্দ পঃল” অৰ্থাৎ “পিতৃ চন্দ্ৰ” ভেনেই জ্ঞান। আকৌ যি নদ-নদীয়ে ভেওঁলোকক পাহাবৰ পৰা ভৈয়ামলৈ নামিবৰ সময়ত বাট দেখুৱাই আনিছে আব্দ মাটি উৰ্বৰ কৰি দি জীয়াই থকাৰ ইন্দ্ৰন যোগালে সেই নদীসমূহকো ভেওঁলোকে “মাতৃ” বুলিয়েই সম্বোধন কৰে।

কিন্তু সূৰ্য্যক নৰীৰূপে পূজা কৰাটো মিচিং নাৰীৰ কাৰণে আশাশ্রয় হ’লেও এটা কাল্পনিক আদৰ্শ মাথোন। বাস্তৱ ক্ষেত্ৰত ভেওঁলোক সিমান সৌভাগ্যবতী নহয়। পূজা ভক্তিৰ পাত্ৰী হোৱাৰ পৰিবৰ্ত্তে ভেওঁলোক সকলো দিশৰ পৰাই পদুৰুৰ পাত্ৰী বুলিহে ক’ব পাৰি। এগৰাকী মিচিং ভিৰোতাই সাধাৰণতে পালন কৰিব লগীয়া দৈনন্দিন কৰ্ত্তব্যসমূহলৈ এবাৰ চকু ফুৰালেই এই সত্য প্ৰতিপন্ন হয়। কুকুৰাৰ প্ৰথম ডাকত নহ’লেও অন্ততঃ দ্বিতীয় ডাকৰ লগে লগে অৰ্থাৎ পদুৰা ৩৪ বজাৰ ভিতৰত শয্যা ত্যাগ কৰিব লাগে। যথেষ্ট গধুৰ এডাল মাৰিবে উৰালত ধান বানি ভেওঁ দূসাজ তিনি-সাজলৈ চাউলৰ দিহা ৰাতিপদুৰাই কৰিব লাগে। তাৰ পিচত ঘৰৰ ভিতৰখন ধানখিত লগাই ল’ৰা-ছোৱালীৰ কাৰণে জা-জলপানৰ দিহা কৰি আব্দ পানী জোঁগাৰ কৰি বেলি ওলোৱাৰ আগতে বা লগে লগে খেতি পথাৰৰ কামত হাত দিয়ে। কৃষি কাৰ্য্যত মিচিং নাৰীৰ কৰ্ত্তব্য চৰাই খেদাৰ দৰে সহজ কামৰ পৰা আৰম্ভ কৰি হাবি ভাঙি খেতি লগোৱাৰ দৰে কঠিন কামলৈকে হ’ব পাৰে। সময়ে সময়ে পদুৰুৰ লগত সমানে সমানে দা-কোৰৰ পৰিভ্ৰম কৰিব লাগে। মূঠতে কৃষি কাৰ্য্যত জন্তুৰ সহায়ত কৰা পৰিভ্ৰমৰ বাহিৰে বাকী সকলো ধৰণৰ শ্ৰম মিচিং নাৰীয়ে পদুৰুৰ শ্ৰাম সমানেই কৰিব লাগে। গাঁতকে পদুৰুৰ কেণ্ডিক সমাজ সমূহত Man for the field, woman for the kitchen. অৰ্থাৎ বাহিৰখনৰ কাৰণে পদুৰুৰ আব্দ ঘৰৰ ভিতৰখনৰ কাৰণে মহিলা বুলি যিটো ৰান্ন আগেয়ে মানি চলা হৈছিল বা এতিয়াও হয়, সেইটো মিচিং নাৰীৰ ক্ষেত্ৰত সম্পূৰ্ণৰূপে প্ৰয়োজ্য নহয়। এইটো ভেওঁলোকৰ আত্মনিৰ্ভৰশীলতাৰ পৰিচায়ক আব্দ প্ৰকৃত পক্ষে পদুৰুৰ বিহীন মিচিং পৰিয়াল সেই কাৰণে মূঠেই অসম্ভৱ নহয়। প্ৰয়োজনীয় চাদৰ, মেখেলা, বিহা, ব্লাউজৰ কাপোৰ আদি ঘৰতে বৈ লোৱাটোও ভেওঁলোকৰ স্বাভাৱিকতা গুৰুবে উদাহৰণ।

দুপৰীয়া আৰু গধূলি বন্ধা-বঢ়া কৰা আৰু কৈ অহা কামবোৰৰ উপৰি মিচিং তিব্বোতাৰ অন্যান্য কামৰ ভিতৰত খৰি যোগাৰ কৰা, পানী অনা, হাঁহ-কুকুৰা, ছাগলী আদি পোহনীয়া পশু-পখীৰ উদাৰক কৰা, ধান-মৰা, আপং তৈয়াৰ কৰা আদি অন্তৰ্গত কৰণীয়। মূৰত খৰিৰ একো একোটা ডাঙৰ বোজা কাঁচুয়াই গধূলি পৰত পথাৰসমূহৰ পৰা তেওঁলোকে বেগাবোৰিকৈ ঘৰৰ ফালে খোজ দিয়াটো মিচিং গাওঁ সমূহৰ এটা সচৰাচৰ দৃশ্য।

জীয়াই থাকিবৰ কাৰণে আৰু জীয়াই থাকিবৰ কাৰণে, জ্বকাল বাৰ্ধক্য বহন কৰি অনা এই হাড় ভগা পৰিশ্ৰমৰ স্বীকৃতিৰ স্বৰূপে মিচিং নাৰীয়ে মিচিং পুৰুষ সমাজৰ পৰা যিটো বস্তু চিৰদিন পাই আহিছে সেইটো হ'ল পুৰুষৰ মই-মতালি। পুৰুষ সমাজে তেওঁলোকক সদায়েই শাসন কৰি আহিছে। নাৰী জাতিৰ ওপৰত পুৰুষ শ্ৰেণীয়ে সাধাৰণতে যি মন্তব্য কৰে সেইটো হ'ল “লাঙি যেনেকুৱাই নহওঁক পাতৰ তল”। কথাষাৰি প্ৰকৃত ইংগিত যিয়েই নহওঁক তেওঁলোকে ইয়াৰ দ্বাৰা পুৰুষৰ শ্ৰেষ্ঠতাকেই বুজাব খোজে।

পুৰুষৰ এই আত্মাভিমান মিচিং তিব্বোতাৰ জীৱন বিশেষ ভাৱে সীমাবদ্ধ কৰি ৰাখিছে। “কাঁবাং” অৰ্থাৎ পণ্ডায়ত শ্ৰেণীৰ বিৰোধ বিচাৰ সভা বা আলোচনা সভা বহে, সেইবোৰত তিব্বোতাক সদস্য কৰা নহয়, আন কি. এনে সভাত তিব্বোতাৰ উপস্থিতিও কাম্য নহয়। অৰ্থাৎ তিব্বোতা মানুহৰ মতামতৰ ওপৰত কিবা গুৰুত্ব থাকিব পাৰে বুলি পুৰুষসকলে নেভাবে। আকৌ ‘পঃবাগ্’ নামৰ যি সমাবোহপূৰ্ণ উৎসৱ মিচিং সকলে সময়ে সময়ে আয়োজন কৰে, তেনে সামাজিক অনুষ্ঠানত তিব্বোতাৰ কণ্ঠব্যসমূহ পৰিচালনা কৰিবৰ কাৰণে এখন মহিলা সমিতি গঠন কৰা হয় আৰু মূখ্য পৰিচালিকাক বৰাণী উপাধিৰে বিভূষিত কৰা হয় কিন্তু সেইখন সমিতি উদাৰক কৰিবৰ কাৰণে ‘তিব্বী বৰা’ পদাধিকাৰী এখন পুৰুষক নিয়োগ কৰা হয়। গতিকে এই ক্ষেত্ৰতো মিচিং নাৰীৰ সামাজিক স্বাধীনতা তেনেই সীমাবদ্ধ।

“মুন্‌বু, ম্লাঃমৈ” বুলি মিচিং ডেকা-গাভৰুৰ এটা সংগঠন আছে। এই সংগঠনে গঞা ৰাইজৰ বা কেনো পৰিস্থিতিৰ বিপক্ষে আপদে সহায়-সহযোগ আগবঢ়ায়। এইখিনি কৰা বিচাৰ কৰিলে

ধাৰণা হয় মিচিং তিব্বোতাৰ শ্ৰম কৰাৰ বাহিৰে অন্য বিশেষ সামাজিক অধিকাৰ নাই।

দুটো কথাত তেওঁলোক অলপ সৌভাগ্যবতী বুলি ধাৰণা হয়। প্ৰথমটো হ'ল আয়োদ প্ৰয়োদৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকে প্ৰবৃত্তিৰ সমানে অংশ গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। ডেকা-গাভৰুৱে এক গোট হৈ বিহু গুৰাটো ব্যতিক্ৰম নহয়; ই এক প্ৰকাৰ এটা আইন। সমস্ত বাস্তৱানৰ পৰা অৰ্ণাভিৰ বিহুতলীতেই যেন মিচিং গাভৰুৱে এটা মৃত্ত নিবাস এৰিব পাৰে। দ্বিতীয়তে, মিচিং গাভৰুৱে মনে বিচৰাজনক পতি বৰণ কৰিব পাৰে; কাৰণ সাধাৰণ নিয়মেৰে বিয়া নহ'লেও “পলুৱাই নিয়া” প্ৰথাকো মিচিং সমাজে সম্পূৰ্ণ নৈতিক স্বীকৃতি দিয়ে? কিন্তু পলুৱাই নি বিয়া কৰালে ডেকাধৰীয়াই গাভৰু স্বৰীশাক ধন ভৰিব লাগে।

মিচিং সমাজত বিধবাবিবাহৰ প্ৰচলন আছে, আনহাতে বিবাহ বিচ্ছেদ নিষিদ্ধ নহয় যদিও এনে ঘটনা বিৰল। কাৰণ, এক পতিৰ সাধনা মিচিং নাৰীসকলৰ আদৰ্শ।

ওপৰত কৈ অহা কথাবোৰৰ বহুল আলোচনাৰ সূৰোগ ইয়াত নাই। সামৰণিত ক'ব লাগিব যে, সমগ্ৰৰ অগ্ৰগতিৰ লগে লগে সভ্যতা ও সংস্কৃতিয়ে বিশ্বৰ বিভিন্ন নাৰী সমাজক যিগৰে মানসিক উৎকৰ্ষতাৰ নিত্য নতুন যোগান ধৰিছে, মিচিং নাৰী সেই পোহৰৰ পৰা বঞ্চিত। শিক্ষাৰ অভাৱেই মিচিং নাৰীৰ মানসিক জড়তাৰ কাৰণ। মাতৃজাতিৰ এই অনূৎকৰ্ষতা মিচিং সমাজ পিছ পৰি থকাৰ এটা প্ৰধান কাৰণ। ঘৰনিৰ এশ্বাৰত লুকাই থকা অনাদৃত কপৌ ফুল যেন, মিচিং তিব্বোতাসকলৰ প্ৰতি নিশ্চয় আমাৰ সকলোৰে বহুতো কষ্টৰ্য আছে।*

মিচিং সমাজত নাৰীৰ ভূমিকা

নন্দেন্দ্ৰ পাৰ্শ্বগাম

নাৰী আৰু পুৰুষৰ সমষ্টিৰে সমাজ গঠিত। অকল পুৰুষ বা নাৰীৰ দ্বাৰাই সমাজ সংগঠিত হ'ব নোৱাৰে। সমাজ হ'ল ব্যক্তিৰ বহুদৰ্শন; পুৰুষৰ আৰ্হীৰূপ নাৰী। নাৰী আৰু পুৰুষৰ সম্বন্ধোপকাৰ উন্নতি আৰু নেৰানেপেৰা চেষ্টাৰ দ্বাৰাহে সদৃশ সবল এখন সমাজৰ সৃষ্টি হ'ব পাৰে। অসমীয়া জাতিৰ জনক মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱেও নাৰী পুৰুষৰ সমন্বয়ৰ প্ৰয়োজনীয়তা সম্বন্ধে তলৰ ফাঁকি লিখিছে —

পুৰুষ প্ৰকৃতি দুল্লো হৈবা একমতি।

তেবেসে সিজিব হৰিত ভকতি।

সমাজ আৰু সংস্কৃতি বিকাশৰ পথত নাৰীৰ অবদান অনন্য। ই আজিৰ নতুন কথা নহয়, তাহানি ইতিহাসৰ অনাদি কালৰ পৰা ভাৰতীয় নাৰীয়ে বিভিন্ন কাৰ্য্যকলাপবোৰত অংশ গ্ৰহণ কৰি উল্লেখযোগ্য আৰু প্ৰসংগনীয় স্থান অধিকাৰ কৰি আহিছে।

মিচিং সমাজৰ কথা বিশ্লেষণ কৰি নাচালে নাৰীৰ স্থান বিতংভাৱে নিৰ্ণয় কৰি দিয়া সহজ নহয়। এই সমাজৰ নাৰীৰ নামগুণ বাহিৰগতত নেথাকিলেও অসমৰ অসমীয়াই কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত মিচিং নাৰীৰ কথা পাহৰিব নোৱাৰে। মিচিং নাৰী অশিক্ষিত অথচ কৰ্মপটু। অসমৰ প্ৰতিজনী মিচিং নাৰীয়ে পথাৰত কোৰমাৰি লস্য উৎপাদন কৰে। ধান ৰোৱা, মৰণামৰা, খেতি ৰাতিৰ অনিষ্টকাৰী বস্তুৰ প্ৰতি চকু ৰখা ইত্যাদি কামত ভিবোতাৰ ভাৱ অধিক। মিচিং নাৰীৰ জীৱন ইতিহাস বৰ জটিল। ভেওঁলোকৰ জীৱনৰ দৈনন্দিন কামৰ তালিকাত দেখা পাওঁ প্ৰতিটো অনুপৰামাণ্যৰ লগত ভিবোতাৰ দায়িত্ব সাঙোৰ খাই আছে। ভেওঁলোকৰ কৰ্তব্যৰ বিৰতি নাই। পুৰা প্ৰথম কুকুৰা ডাকত উঠি বুকুৰ কেঁচুৰাটি পিঠিত বান্ধিলে উৰালত ধান ৰানে, নৈৰ পৰা পানী দুকলহ আনে, ঘৰুৱা কাম বত হয় সকলোখিনিকেই কৰে।

প্ৰথম কুকুৰা ডাকতে শোৱা বিছনা ত্যাগ নকৰিলে আলৰ বঢ়াৰ হাঁহিল্লাভৰ পাত্ৰ হয়। বেলিয়ে ভূমুকি মৰাৰ আগতে ঘৰৰ ভিতৰৰ আৰু বাহিৰৰ কাম শেষ কৰি পথাৰমুৱা হৰাৰ নিম্বিলে সাজু হয়। বাটৰ সমলছোৱা এনেয়ে খৰচ নকৰি হাতত টাকুৰীটো বুৰাই যায়। অবাবত সমল কটোৱা মিচিং তিৰোতাৰ লজ্জাৰ বিষয়। পথাৰত দিনটো কাম কৰি আজিৰ সমলখিনিও হাঁহিৰ পৰা খাক-পাচালি, ফল-মূল, খৰি লুৱা আদি কামত ব্যস্ত থাকে। এনেকৈ নাৰীয়ে কৃষিৰ ক্ষেত্ৰতো উল্লেখযোগ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে।

মিচিং নাৰীৰ নাম ঘৰুৱা শিল্পত। মিচিং সম্প্ৰদায়ক আনে পাহৰিলেও “মিৰিৰিজম” বুলি কোৱাৰ লগে লগে নিশ্চয় মনত পৰিব। “মিৰিৰিজমে” এসময়ত অসম তথা সদৌ ভাৰতবৰ্ষতে খ্যাতি আৰ্জন কৰিব পাৰিছিল। “মিৰিৰিজম” কাৰুকাৰ্য্য অতি কৌশল পূৰ্ণ। “মিৰিৰিজমে”ই মিচিং সম্প্ৰদায় এটি যে অসমত আছে তাৰ কথা বাঁহজগততো প্ৰচাৰ কৰি দিয়ে। মিচিঙৰ জাতীয় সাজ পোছাক “বিবি গাচেং”, “সাম্ব”, “গাপা গাবে,” “গাপা”, “গনৰ উগন” ইত্যাদি বিলাক আটক ধুনীয়া আৰু মজবুত ধৰণে নাৰীয়েই তৈয়াৰ কৰি বস্ত্ৰৰ সমাধান কৰে।

প্ৰতিজনী তিৰোতাই বোৱাকটা শিল্পত পাকৈত। নিজৰ নিজৰ ছোৱালীক মাকেই শিকায়। মাক বুদ্ধিমতী নহ’লে জীয়েকেও মাকৰ দৰে হোৱা স্বাভাৱিক। এয়ে মিচিঙৰ মাজত কাপোৰ বৰ নজনা তিৰোতাৰ স্থান অতি নীচ বুলি স্বীকৃত। মানুহ ব্ৰহ্মাণ্ডৰ আশ্চৰ্য্য সৃষ্টি, চিন্তাশক্তি তাৰ বৈশিষ্ট্য। ইতিহাসৰ অনাদি কালৰ পৰা মিচিঙে প্ৰকৃতিৰ সতে সংগ্ৰাম কৰি ইয়াৰ পৰিবেশ আৰু প্ৰাকৃতিক নিয়মবোৰ কৰ্মসূত্ৰ কৰিবলৈ আপ্ৰাণ চেষ্টা চলাই আহিছে। তাৰ ফল স্বৰূপেই মিচিং নাৰীয়ে গছ গছনিৰ ছাল পাত ইত্যাদিক আদৰ কান্দাৰ যোগেদি বং কৰি কাপোৰত নানান বস্ত্ৰৰ চানেকি তোলে। এইবোৰ বং সহজে মচা নেযায়। মিচিং নাৰীয়ে এই বং বৈজ্ঞানিক গ্ৰন্থ অধ্যয়ন কৰি কৰা নাই। অথবা আন কাৰোবাৰ পৰা নকল কৰাও নহয়। এইয়া মিচিং নাৰীৰ স্বকীয় সাজ পোছাকৰ বাবে কৰা কাৰুকাৰ্য্যৰ প্ৰগতিমুখী অভিযানৰ প্ৰতীক। বৃগ বৃগ ধৰি ঠৌক শিকা অভিজ্ঞতাৰে বৈচিত্ৰ্যময় কৰি গঢ়ি তোলে ভেওঁলোকৰ জীৱন। মিচিং নাৰীৰ

ফুৰাল আৰু বং বিবস্ত্ৰৰ সাজ পোছাক আজি আন বাঁহজগতৰ চকুত চমকপ্ৰদ হৈ পৰিছে।

এই বয়স শিল্পপত্ৰ মিচিং নাৰীৰ নিজা ঐতিহ্য আছে, যি ঐতিহ্যই অসমৰ কলা কৃষ্টিৰ বৰ চৰাত বিপদল বৰঙণি যোগাব পাৰে। এবি, মৃগা আৰু পাটৰ কাপোৰ তৈয়াৰ কৰাটো মিচিং নাৰীৰ এক প্ৰকাৰ ব্যৱসায় আছিল বুলি কলে বহু সনা নহব। ডাবো-পৰি প্ৰতিজনী তিবোতাই কুকুৰা, গাহৰি, পাৰ আদি পোহাটো মিচিং নাৰীৰ আন এটা বৈশিষ্ট্য। ইবিলাকক বিক্ৰী কৰি নিজৰ প্ৰয়োজনীয় আহিলা-পাতিৰ যোগান নিজেই ধৰে।

মিচিং নাৰী কৰ্মপটু আৰু ধৈৰ্য্যশীল। মিচিং নাৰী বৰ পৰিশ্ৰমী। সন্নিধা পালেই পদব্ৰষৰ সতে কৰ্মৰ ফেৰ মাৰে। কিন্তু আমাৰ নাৰী সমাজৰ কৰ্তব্য শক্তিয়ে আজিও চোভালৰ পৰিসীমাতে আবদ্ধ। তথাপি এইটো আমি অস্বীকাৰ কৰিলে নচলিব যে বাঁহজগতৰ লগত সংস্পৰ্শ ৰাখিবলৈ সন্নিধা পোৱা নাই আৰু পদব্ৰষসকলো এই বিবস্ত্ৰত অমনোযোগী। মিচিঙৰ জাতীয় সামাজিক 'ইদুগ্' (উৎসৱ) বিহু পৰ্ব আদিতো মিচিং নাৰীয়ে সমানে অতীতৰ পৰাই অংশ গ্ৰহণ কৰি আহিছে।

মিচিঙৰ সামাজিক "ইদুগ্" "আলিয়াই লুগাং", (কঠিনা সি'চা উৎসৱ) আৰু "পংবাগ্" (নৰাছঙা বিহু) আদি কৃষ্টিমূলক উৎসৱাদিত নাৰীৰ কাৰ্য্য প্ৰণালী অতি প্ৰশংসনীয় আৰু প্ৰতিটো উৎসৱত নাৰীয়ে বিশেষ ধৰণৰ একো একোটি ভাৱ বহন কৰে। "আলিয়াই লুগাঙৰ" মূকলি মূৰীয়া "গুম্‌বাগ্" "কেচিকপাগ্" আদি নৃত্যই এক নৃত্যপুৰী সৃষ্টি কৰে। "মুম্‌বু' যাংমে" (ডেকা-গাভৰু) ৰ শ্ৰেণ প্ৰীতিৰ মাজৰ সম্প্ৰীতিৰ ৰীজ সি'চে। লগে লগে মিচিং নাৰীৰ নাচত অসীম সৌন্দৰ্য্যৰ সমাবেশ হয়। শীতকাল ছোৱাত কৰবুৰ শাম কাটে আৰু ক্ৰমে নৈসৰ্গিক সৌন্দৰ্য্যই ব'দৰ উত্থাপত যি এক অতিনব ভাৱে জগতখন সজাপ কৰি নতুনৰ নসূৰ লৈ প্ৰতিফলিত ভোলে, ঠিক এনে সময়ছোৱাত এই উৎসৱ পাতে। কাগুনৰ বলিয়া বজাহব নব বং সি'চা সময়তে পতা কাৰণেই এই উৎসৱ বৰ তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ আৰু ভেনেকৈ আমোদজনক। এই উৎসৱ মিচিং নাৰীৰ বুকুৰ অম্পোন, বত ভেৰ্তজোকৰ প্ৰাশংখ্যল

হয় আৰু যি বিহুত নানাচিলে খানৰ থোক লেবেলি কিৰাৰি যায় বুলি বিশ্বাস তেওঁলোকৰ মাজত আছে। এই উৎসৱৰ সৈতে অসমৰ 'বঙালী বিহু'ৰ লগত হুবহু সাদৃশ্য থকাৰ নৈপালেও প্ৰায় ক্ষেত্ৰত সাদৃশ্য মন কৰিব লগীয়া। আনহাতে ঐতিহাসিক কাহিনীত গীত (Pastoral song) সমূহ প্ৰায়ে নাৰীকণ্ঠৰ বিননি বুলিব পাৰে। "বাৰু গেলা" নামৰ বিননি গীতত জীয়েকৰ প্ৰাণৰ বিননি আৰু তেনেকৈ "স্নাঃস্ন" পিচিবিঙ" আদি একে ধৰ্ম্মীয় গীত। অই নিঃতম্ৰ, কাবান, (বিননিগীত) নিচুকনি গীত আদিত মিচিং নাৰীৰ ভূমিকা উল্লেখযোগ্য।

আনহাতে পঃবাগতো নাচোন আৰু অই নিঃতম্ৰৰ সম্বন্ধ নাৰীয়েই ৰাখে। তদুপৰি অই নিঃতম্ৰবোৰৰ ভাৱাৰ্থৰ উপৰিও ছন্দোময়ী ভাৱৰ লালিত্য অতি আকৰ্ষণীয়। 'পঃবাগ' সাধাৰণতে আহিন-কাতি অথবা ফাগুন-চ'ত মাহত অনুষ্ঠিত হয়। ইয়াক পৰিচালনাৰ ভাৰ লয়—“ম্ম্‌ব্ব্‌ স্নাঃস্নে” (ডেকা-গাভৰু) নামৰ এটি অনুষ্ঠানে। নাৰী আৰু পুৰুষ সমানে ম্ম্‌ব্ব্‌-স্নাঃস্নেৰ অনুষ্ঠানত বিষয়বাব পায়। ইয়াক পৰিচালনা কৰা নীতি সম্পূৰ্ণ ধৰণে গণতান্ত্ৰিক ভিত্তিত। “ম্ম্‌ব্ব্‌” (গাভৰু) হ'তৰ গুৰিতে থাকে এজনী “তিবীৰবা” আৰু “বৰাণী”, ঠিক তেনেকৈ “স্নাঃস্নে” (ডেকা) হ'তৰ গুৰি হ'ল “ডেকাববা” ইহ'তৰ তলতীয়া বহুতো সব্দ সূৰা বিষয়ববীয়া “ম্ম্‌ব্ব্‌ স্নাঃস্নে” থাকে। “পঃবাগ্‌” পৰিচালনা কৰা নীতিত আহোম যুগৰ শাসন নীতি আৰু মোগল যুগৰ ‘মনচবদাৰী’ নীতিৰ সৈতে কিছু পৰিমাণে সাদৃশ্য আছে। ইয়াৰ উপৰিও অন্যান্য সব্দ সূৰা উৎসৱ, পৰ্ব আদিতো মিচিং নাৰীৰ স্থান সূচীয়া ভাৱে সংৰক্ষিত থাকে। বিহুত নচা, ‘অই নিঃতম্ৰ’ গোড়া তেওঁলোকৰ কল্প্য আৰু এইবোৰ জনাটো গৌৰৱৰ বিষয় বুলিয়েই ভাবে। ঐতিহাসিক গাভৰুয়েই গগনা ৰজাৰ পাৰে, ছব ৰাৰিবা সোৱণশিৰী নৈৰ বুকুত নাও ৰাই অই নিঃতম্ৰ সূৰ তুলি গীত গাই আত্মহাৰা হৈ নৈ পাৰ হৈ সিপাৰৰ পথাৰলৈ যায়। বৈৰ সতে মিচিঙৰ নিবিড় সম্বন্ধ সোঁ তাহানিৰ পৰাই আছে। স্বৰ্গীয় বৰুৱা কান্ত বৰদলৈৰ “মিৰি জীৱনী”য়ে মিচিং জীৱনীৰ জীৱনৰ, যৌৱনৰ বহু কথাই কলে। এঠাইত ভেংতে ক'বলৈছে “মিৰি জীৱনী মৰা নাই, অথবা মৰিও অমৰ।”

মিচিং সমাজৰ “মিতিৰ পতা” ক্ষেত্ৰত বাপেকেই সৰ্বেসৰ্বা বুলি কব নোৱাৰি। বিয়া-বাৰুৰ সম্বন্ধত পৰিয়ালৰ পুৰুষসকলে মতামত দান কৰে। ছোৱালী মাকৰ মতামত পালে লোৱা নহয়। অৱশ্যে এই নীতিৰ দ্ৰুত পৰিবৰ্ত্তন আহিছে। ছোৱালীৰ মতামত যে বিয়া-বাৰুৰ ক্ষেত্ৰত বৰ্ত্তমান অপৰিহাৰ্য্য সেইটো উপলব্ধিৰ মাজলৈ আহিছে। প্ৰায়বোৰ বিয়াত ছোৱালীয়ে নিজেহে স্বাক্ৰ ভাল পাই গম্ভৰ্ব্ব প্ৰথা (Elopment) যে বৈবাহিক সূত্ৰতে আৰম্ভ হোৱা সংখ্যাত সৰহ। এই নীতিৰ প্ৰায়বোৰ গাঁৱতে ব্যাপক প্ৰচলন আছে। ডেকা-গাভৰুৰ প্ৰণয়ৰ যোগে সূত্ৰ স্থাপনৰ প্ৰকৃতস্থল হৈছে—জাতীয় বিহু উৎসৱবোৰ। ঘৰৰ সকলো সম্পত্তি বাপেকৰ নামত থাকে, মাকৰ নামত নহয়। সমাজত নাৰীৰ স্থান যদিও আছে “মাতৃ প্ৰধান” (Matrarchal) নহয়, “পিতৃ প্ৰধান” (Patrarchal system) নীতিহে চলে। উদ্‌গৰি মিচিঙৰ মাজত বহুতো খেল বা উপাধি আছে। যেনে মিলি, ভায়, ভায়ে, পায়ং পেংগু, দলে, পগাগু, তাঅুদ, বাচিং, পেমে আদি। দৰা ‘দলে’ৰ ঘৰৰ হ’লে কন্যা ‘পেংগু’ অথবা আন জাতৰ হ’ব লাগিব। একেখেল বা জাতৰ মাজত বিয়া কৰোৱা একেবাৰে নিষিদ্ধ। বিয়া কৰোৱাৰ লগে লগে দৰাৰ জাতকেই কন্যাই মানি লব আৰু লিখিব। আন প্ৰকাৰে কোনো নাৰী বিধবা হ’লেও বিধবা বিবাহৰ প্ৰচলন আছে। স্বামীৰ অকাল বিয়োগ হ’লে সকাম নিকাম কৰি সাং কৰাৰ পাচত নতুনকৈ সংসাৰ কৰিব পাৰে।

নাৰীৰ আন এটি মহৎ গুণ হৈছে অতিথি সংকাৰ। অতিথি সংকাৰ কৰাটো মিচিং নাৰীৰ ধৰ্ম। বিশেষকৈ বিহু উৎসৱ, পৰ্ব আদিত আলহী অতিথি আহিলে গাভৰু ছোৱালীয়েই খুৱাই বুৰাই থকা মেলাৰ সা-সুবিধা কৰি দিয়ে। এনে উৎসৱত চিনাকি অচিনাকিৰ প্ৰশ্ন নদুঠে। সকলোকে সমানে নাৰীয়ে চকুৰাখি অতিথি সংকাৰ কৰে। অচিনাকি হ’লে হঠাতে চিনাকি যুগ্মেৰে পৰিচয় লোৱাই গাভৰুৰ ধৰ্ম। প্ৰতিঘৰতে মাতি মাতি “আপং আপিন্,” (আপং ভাত) খুৱায়। আলহীক তেওঁলোকে “মিনম্,” বোলে। প্ৰতি ঘৰতে অলপ অলপ “আপং আপিন্,” নেৰালে সাধাৰণতে গাভৰুহঁতে অসন্তোষ প্ৰকাশ কৰে। বিয়া-সবাহ, সকাম নিকাম হ’লে বঢ়ী আলৰ আইডায়ে শাক-পাচলি অ’-ত’-ৰ পৰা অনাত অংশ গ্ৰহণ

কৰে। গাভৰুহঁতে হাঁহি মূখে কিবীলি পাৰি সমদলে মাহু মাৰিবলৈ যায়। সামূহিক ক্ষেত্ৰতো এই একে কামতে গাভৰুহঁতে ব্যস্ত থাকে আৰু সমাজৰ পৰিপূৰক হিচাবে কাম কৰিবলৈ ভেওঁলোকে ভাল পায়।

নাৰী শিক্ষা যে সমাজ উন্নতিৰ অবিচ্ছেদ্য অঙ্গ, এই কথাও আজিৰ মিচিং সমাজে বৃদ্ধি উঠিছে। শিক্ষিতা নাৰীৰ সংখ্যাও বাঢ়ি আহিছে যদিও পদবৃষৰ তুলনাত কম। মিচিং গাঁৱত বিভিন্ন স্কুলো স্থাপন হৈছে। আগেয়ে নাৰী সমাজ নিৰক্ষৰ হোৱাৰ আন এটি কাৰণ আছিল মিচিং গাঁৱত পঢ়াশালি নাছিল। নগৰে চহৰে থাকি শিক্ষালাভাৰ্থে থকা মেলাৰ অসুবিধা আছিল। আনহাতে আৰ্থিক শোচনীয়তাও এটি কাৰণ।

শিক্ষাৰ অবিহনে সমাজৰ অথবা দেশৰ উন্নতি কল্পনা কৰা দুৰাশা মাথোন। মিচিং নাৰীৰ মানবাত্মাক জাগ্ৰত কৰি তোলাৰ সময় আহিল আৰু মানুহ হিচাবে থিয় কৰোৱাৰো আৱশ্যক হৈ পৰিছে। গণিকাই মানবাত্মাৰ হিংসা, কলুষ-কালিমা আৰু অজ্ঞানতাৰ পৰা মুক্তি পথৰ সম্ভাৱন দিলে। প্ৰকাৰান্তৰে সমাজৰ কু-বীতি নীতি অঁতৰাই আৰ্থিক উন্নতি সাধনত আৰু মনুষ্যত্বৰ গঢ় দিয়াত সহায় কৰে। শিক্ষা বিসৰ্ত্ত মিচিং সমাজে নাৰীৰ উপযুক্ত সু-সুবিধা দিব পৰা নাই। তাৰ বাবেই মিচিং সমাজখনৰ অন্তৰায় হৈ পৰিছে যিহেতু নাৰী হ'ল সমাজ উন্নতিৰ অপৰিহাৰ্য্য অঙ্গ স্বৰূপ। মাতৃ হিচাবেও নাৰী শিক্ষাৰ প্ৰয়োজন এই কথা নকৈ কোৱাৰ আৱশ্যক নাই। এইটো চিৰসত্য যে শিক্ষাৰ দ্বাৰাহে ল'ৰা-ছোৱালীৰ সমুখত মাক-বাপেকে উচ্চ শিক্ষাৰ আদৰ্শ দেখুৱাই সং চিন্তা আৰু সুশিক্ষা দি ল'ৰা-ছোৱালীৰ মন উদাৰ আৰু পৰিপক্ক কৰি তুলিব পাৰিব। এই কথা মনত ৰখাটো মিচিং সমাজৰ সকলো লোকৰেই অতি আৱশ্যক "An educated mother will insist on educating her children, and if other means are not available, she will herself teach her children. So the compulsory Primary education must be introduced for girls wherever it is introduced for boys." শিক্ষাত যদি মিচিং নাৰী

পিচ পৰি থাকে তেনেহ'লে সমাজ উন্নতিতো নহলেই দেশৰো উন্নতি
আশাভীত। বিশেষকৈ আজিৰ গণতান্ত্ৰিক যুগত নাবী পদব্দ
সমানে শিক্ষিত নহ'লে বিপদ। গতিকেই মিচিং নাবীয়েও বহিষ্ক-
ৰণৰ বিভিন্ন কাৰ্য্যাবলীত পদক্ষেপ কৰাটো বিধেয় আৰু তাৰ
বাবে পদব্দ আৰু নাবী সমানেই গুৰুত্ব হ'ব লাগিব। *

---

* 'অনন্যী বিজ্ঞান'ত (২য় সংখ্যা) প্রকাশিত, ১৯৬৩ চন, ১৮৮৫ পৃষ্ঠা।

মিচিং সমাজত সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰ

নাহেল পাঠন

আন আন সমাজত থকাৰ দৰে মিচিং সমাজতো সম্পত্তিৰ অধিকাৰী নিৰ্বাচন কৰাৰ নিয়ম আছে। কোনো বুদ্ধজী নাইবা লিখিত নিয়ম নাই যদিও এই নিয়মবিলাক পূৰ্বৰপৰাই মিচিং সমাজত চলি আহিছে আৰু বংশানুক্রমে এইবিলাক পালন কৰি আহিছে। অসমত বসবাস কৰি মিচিংসকলে হিন্দু ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিছে যদিও এই নিয়মবিলাকত হিন্দু ৰীতি-নীতিৰ প্ৰভাৱ এতিয়াও পৰা নাই।

বাপেকৰ দিনত লাভ কৰা যি কোনো দ্ৰব্যৰ আৰু অদ্ৰব্যৰ বস্তুকে সম্পত্তি বুলি ধৰা হয়। তাকে পুত্ৰ-কন্যাই নিয়মমতে উত্তৰাধিকাৰী হিচাপে লব পাৰে। এইখিনিতে এটা লক্ষ্য কৰিবলগীয়া কথা যে মিচিংসকলৰ নিয়ম মতে মাতিক উত্তৰাধিকাৰ হিচাপে পাব পৰা সম্পত্তি বুলি গণ্য কৰা নহৈছিল। তাৰ কাৰণ মিচিং সকলে বছৰি বছৰি নতুন মাটি দখল কৰি খেতি কৰাৰ অভ্যাস আছিল। এবছৰ বা দুবছৰখেতি কৰাৰ পিছত পূৰ্বৰ ঠাই এৰি আকৌ নতুন হাবি ভাঙি খেতি কৰিছিল। গতিকে সেই মাটিত বুই থৈ ৰোৱা গছৰ ফল মূলৰ বাহিৰে মাতিক সম্পত্তি হিচাপে পুত্ৰ বা সন্ত-সন্ততি-সকলে দাবী কৰিব নোৱাৰিছিল। বৰ্তমান মাটিৰ অস্তিত্ব আৰু পট্টা প্ৰচলন হোৱাৰ পিছত মাটিকো পূৰ্বপুৰুষৰ সম্পত্তি বুলি গণ্য কৰিছে।

সাধাৰণতে লৌহনং, বাৰ্বাং (পূজাপাতল আৰু উৎসৰ্গাদিত বস্তুস্বৰূপ কৰা থালৰ নিচিনা এবিধ বাদ্যযন্ত্ৰ), কক্চা (মিবুৰে ব্যৱহাৰ কৰা ডুবোৱাল) আদি আপুৰুগীয়া অথচ ব্যক্তিগত বস্তুস্বৰূপ নহা বস্তুবোৰ একে পৰিয়ালৰ বা বংশৰ যি কোনো পুৰুষীয়জনক হাতত ৰখা হয়। কিন্তু তেওঁ কাক ব্যক্তিগত সম্পদ বুলি দাবী কৰিব নোৱাৰে। কৰবাত কেনেদৰাকৈ সেই সম্পত্তি

গৰাকীৰ পৰিয়াল বংশহীন হ'লে বা নিঃশেষ হ'লে আন এঠাইৰ সেই একে বংশ পৰিয়াল বা গোষ্ঠীৰ লোকে সেই সম্পত্তিৰ অধিকাৰী বা উত্তৰাধিকাৰক হ'ব পাৰিব।

উত্তৰাধিকাৰীৰ নিয়ম :—

(১) কোনো বালক সন্তানে বাপেকৰ উত্তৰাধিকাৰী হ'বলৈ হ'লে বাপেকৰ পৰিয়ালৰ গোহৰ উপাধি গ্ৰহণ কৰিবই লাগিব। (যিহেতু বিয়াৰ পিছত মাকৰ গোহ থাকিব নোৱাৰে)।

(২) জ্ঞাৰজ সন্তান বা কোনো জাতিৰ উপাধি নথকা পুত্ৰ বা বালকে কাৰো সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰী হ'ব নোৱাৰে।

(৩) বাপেকৰ জীৱিত কালত কোনো পুত্ৰই সম্পত্তিৰ অধিকাৰী হ'ব নোৱাৰে। বাপেকৰ মৃত্যুৰ পিছতহে উত্তৰাধিকাৰী হ'ব পাৰিব।

(৪) কোনো কন্যা সন্তানে বাপেকৰ সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰী হ'ব নোৱাৰে যদিহে বাপেকৰ কোনো পুত্ৰ সন্তান থাকে। মাকৰ ইচ্ছানুসৰি প্ৰদান কৰা ভিৰোতাৰ সাজপাৰ, আ-অলংকাৰৰ অধিকাৰিণী হ'ব পাৰিব। কিন্তু সেইবিলাক সম্পত্তিক দাবী কৰিব নোৱাৰে।

(৫) বাপেক জীৱিত কালতেই পুত্ৰই বিয়া কৰাব পাৰে ; সূকীয়াকৈ ঘৰ সাজি থাকিব পাৰে আৰু নিজস্ব সম্পত্তি সংগ্ৰহ কৰিব পাৰে। কিন্তু একে ঘৰত থাকি জীৱন নিৰ্বাহ কৰাটোহে মিচিং সমাজৰ প্ৰযোজ্য নীতি। বাপেক জীয়াই থকা কালত ঘৰ বেলেগ হ'লেও ভেঁতিয়াই সম্পত্তিৰ স্বত্ব দাবী কৰিব নোৱাৰে।

(৬) বাপেকৰ মৃত্যুৰ পিছত পুতেকে বাপেকৰ সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰী হ'ব। যদি কেবাজনো পুতেক থাকে আৰু পুতেক-সকলে একে ঘৰত নাথাকে তেন্তে উত্তৰাধিকাৰ সূত্ৰে পোৱা সম্পত্তি ভেঁৰলোকৰ মাজত সমানে ভাগ হ'ব।

এই ক্ষেত্ৰত যদি কোনোবা পুতেকে বাপেক মৃত্যুৰ আগৰপৰাই বেলেগ ঘৰত থাকিবলৈ লয় তেন্তে ঘৰৰ নিত্য ব্যৱহৃত সৰু সৰু বস্তুৰ ভাগ বাপেকৰ লগত থকা পুতেকজন বা পুতেক কজনতকৈ ভেঁৰ কম পাব পাৰে। কিন্তু মূল্যবান সামগ্ৰী আৰু সম্পত্তিৰ ভাগ সমানে পাব।

(৭) কোনো বিধবাই বা ছোৱালীয়ে সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰিণী হ'ব নোৱাৰে। নিঃসন্তান হৈ মৰিলে মৃতকৰ বিধবা পত্নীয়ে উত্তৰাধিকাৰিণী হ'ব পাৰিব। কিন্তু বিধবা স্ত্ৰীয়ে অন্য জাত বা বংশৰ লগত যদি পুনৰ বিবাহ হয় তেন্তে আগৰ স্বামীৰ সম্পত্তি তেওঁ পাব নোৱাৰে। অৰ্থাৎ তেওঁৰ আত্মীয় কুটুম্বক সেই সম্পত্তি ধুবাই দিব লাগিব। একে পৰিস্থিতিত পুনৰ বিবাহ হ'লে সেই সম্পত্তি বিধবা স্ত্ৰীৰ হাততে ৰাহাল থাকিব।

(৮) কোনো লোকে নাৰালক পুত্ৰক সম্পত্তিৰ অধিকাৰী হিচাপে এৰি থৈ মৃত্যু হ'লে তেওঁৰ ভায়েক বা ককায়েকে সেই নাৰালকৰ হৈ সম্পত্তিৰ তত্ত্বাৱধান লব। পিছত সম্পত্তিৰ তত্ত্বাৱধান লব পৰা হ'লে সেই সম্পত্তি গতাই দিব বা ভাগ কৰি দিব।

উল্লেখিত এই নিয়মত কাৰোবাৰ ৰাতিবন্ধ হ'লে নাইবা সম্পত্তি ভাগ কৰোতে কাজিয়াৰ সূত্ৰপাত হ'লে সমাজৰ বিচাৰ সভা কঁবাঙে তাক বিচাৰ কৰে।*

মিচিং গাভৰুৰ স্বাৱলম্বীতা

ভৃগুমুনি কাগ-মুং

অৰ্থনীতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সংস্কৃতি আৰু ৰাজনীতি ৰাতি থাকে, আৰু এইবোৰৰ ক্ৰমবিকাশত শিক্ষাই বৰঙণি যোগায়। আমি পৰিয়াল তথা গ্ৰাম্য অৰ্থনীতিৰ উন্নতিৰ ক্ষেত্ৰত সাধাৰণ শিক্ষাৰ যোগেদি সহজলভ্য প্ৰযুক্তি-বিদ্যা আৰু কাৰিকৰী-বিদ্যাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথা নুই কৰিব নোৱাৰো। বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ সামাজিক পৰিবেশৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ এই ভূখণ্ডত পৰ্বত-পাহাৰৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ভৈয়ামৰ বিভিন্ন অঞ্চলত বসবাস কৰি থকা খিলঞ্জীয়া বা থলুৱা জনগোষ্ঠীৰ জনজাতিসকলক পৰ্বতীয়া জনজাতি আৰু ভৈয়ামীয়া জনজাতি নামকৰণেৰে দুটা প্ৰধান ভাগত বিভক্ত কৰি জনজাতি বা 'চিদুল ট্ৰাইব' বুলি ভাৰতীয় সংবিধানে স্বীকৃতি দিছে। এই প্ৰসঙ্গত ১৮২৬ চনৰ আগৰ পৰা আজিলৈকে বিশাল পূৰ্বাঞ্চলত ৰাজনৈতিক পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে ভৌগলিক পৰিসীমাবোৰ বহুবাৰ সলনি হোৱা আৰু দিনক দিনে পৰিৱৰ্তিত, আৰু সঙ্কুচিত হৈ ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ ৰাজ্যত বিভক্ত হোৱাৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি। ১৯৮৬ চনৰ যিখন অসম ৰাজ্যৰ প্ৰতিচ্ছবি—এইখন ৰাজ্যত বাস কৰা জনজাতিসকলৰ ভিতৰত কাছাৰৰ ৰমণ, বড়ো-কছাৰী, দেউৰী, হোজাই, সোণোৱাল-কছাৰী, লালুং, মেছ, মিচিং (মিৰি), ৰাভা সকলকে ধৰি এই নটা জনগোষ্ঠীক মূল ১৯৫০ চনৰ ভাৰতীয় সংবিধানৰ ১৯৭৬ চনৰ শেষৰ সংশোধনীৰ 'এনেক্স'ত ভৈয়ামীয়া জনজাতি হিচাপে স্বীকৃতি দিয়া হৈছে আৰু বাকীবোৰ জনজাতিক পৰ্বতীয়া জনজাতি হিচাপে ৰাজনৈতিক সুবিধাৰ কাৰণে স্বীকৃতি দিয়া হৈছে। ভৈয়ামীয়া আৰু পৰ্বতীয়া জনগোষ্ঠীবোৰৰ পাৰস্পৰিক তথা সামাজিক সম্পৰ্কৰ দিশত ৰাজ্যৰ পৰিকল্পনাবোৰক বৃদ্ধি কৰিবলৈ যাওঁতে তেনে বিভাজনে জটিলকৰা সৃষ্টি নকৰাকৈ থকা নাই। ভাষাৰ দিশত বিশ্লেষণ

কৰি চালে এই নটা জনগোষ্ঠীৰ ভিতৰত ডিমাচা ভাষা (বৰ্মণ), বড়ো ভাষা, দেউৰী ভাষা, টি'ৰা ভাষা (লালুং), মিচিং ভাষা (মিথি), কাৰ্বি ভাষা (মিকিৰ), বাঙা ভাষাকে ধৰি সাতটা ভাষাৰ জীৱিত ৰূপ পোৱা যায়। ইয়াৰ উপৰিও ওচৰ-চুবুৰীয়া বান্ধৱ ৰোৱত আৰু অসমৰ পৰাও ভৈল্লামৰ বিস্তৃত অঞ্চলত বাস কৰি থকা জনজাতিৰ আনুষ্ঠানিক কথাবোৰ বিশ্লেষণ কৰি চালে ভৈল্লামীয়া জনজাতিৰ লগত পৰৱৰ্তীয়া জনজাতিসকলৰ ডিমাচা, গাৰো, হাজং, মাৰ, খাজী, কাৰ্বি, টাই-ভাষা-ভাষী আদি লোকৰ নিৰ্বৰাট্ৰন সম্পৰ্ক থকাৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি।

জনজাতিসকলৰ লোক-সংখ্যাৰ কথা ফহিলাই চালে দেখা যায় যে ১৯৭১ চনৰ লোকপিয়লৰ মতে অসমত বাস কৰা পৰৱৰ্তীয়া আৰু ভৈল্লামীয়া জনজাতিৰ মুঠ জনসংখ্যা ১৬,০৭,০০০। ইয়াৰ ভিতৰত ২,৪৪,০৮৫ জন পুৰুষ শিক্ষিত আৰু ৮৮,০৪৯ জনী তিবোতা শিক্ষিত; আৰু পুৰুষ-তিবোতাৰ মুঠ শিক্ষিতৰ হাৰ শতকৰা ২০.৭ জন।

১৯৭১ চনৰ লোকপিয়লৰ মতে অসমৰ জনসংখ্যা ১,৪৬,২৫,০০০ আৰু ইয়াৰ ভিতৰত ৭৭,১৪,০০০ জন পুৰুষ শিক্ষিত আৰু ৬৯,১১,০০০ জনী তিবোতা শিক্ষিত আৰু সামগ্ৰিক-ভাৱে শিক্ষিতৰ হাৰ শতকৰা ২৮.০ জন।

অসমত বাস কৰা মিচিং জনসংখ্যা ১৯৭১ চনৰ লোকপিয়লৰ মতে ২,৫৯,৫৫১। ইয়াৰ ভিতৰত ১,৩১,৮৬৪ জন পুৰুষ আৰু ১,২৭,৭৮৭ গৰাকী তিবোতা। মুঠ মিচিং জনসংখ্যাৰ শিক্ষিতৰ হাৰ শতকৰা ১৮.২০। ইয়াৰ ভিতৰত ৩৭,৬০৬ জন পুৰুষ (২৮.৫৪%) আৰু ৯৬০৪ গৰাকী তিবোতা (৭.৫৪%) শিক্ষিত।

আমাৰ আলোচ্য বিষয় হৈছে মিচিং যুৱতী তথা তিবোতাৰ অৰ্থনৈতিক উন্নতিত নিৰক্ষৰতাই যে কেনে অসুবিধাৰ সৈতেই বিচাৰ-কৰি চোৱা। ১৯৭১ চনৰ লোকপিয়লৰ মতে মিচিং তিবোতাৰ শিক্ষিতৰ হাৰ শতকৰা ৭.৫৪ অৰ্থাৎ ১০০ গৰাকী মিচিং তিবোতাৰ মাজত মাত্ৰ ৭ গৰাকীহে শিক্ষিত বা লিখিত-পঢ়িব জনা আৰু বাকী ৯৩ গৰাকী লিখিত-পঢ়িব নজনা অৰ্থাৎ নিৰক্ষৰ।

এখন গণভাষিক দেশৰ সচেতন নাগৰিক হিচাপে ব্যক্তি ভাষা দেশবাসীৰ নিজস্ব সত্তা জীয়াই ৰাখি চলিবলৈ হ'লে প্ৰতিগৰাকী নাগৰিকেই শিক্ষিত অৰ্থাৎ লিখিব-পঢ়িব পৰাটো নিত্যমুখ্য বাঞ্ছনীয়। সাধাৰণ শিক্ষা হৈছে আমাৰ প্ৰগতিৰ সোপান আৰু প্ৰতিগৰাকী নাগৰিকৰ আঞ্চলিক সম্যক জ্ঞান নাথাকিলে অৰ্থনৈতিক ভাষা দেশৰ সৰ্বজনীন প্ৰগতিৰ কাৰণে যি পৰিকল্পনাই নকৰক সি আকাশত চাং পতা পৰিকল্পনা হৈয়েই বৰ।

‘মিৰি’ নামটো ভৈয়ামীয়া অমিচিঙে দিয়া নাম বুলি ঠাৱৰ কৰা যায়। চৰকাৰী নথি-পত্ৰত ‘মিৰি’ নামেৰে স্বীকৃত হ’লেও তেওঁলোকে কিন্তু নিজকে ‘মিচিং’ বুলিহে পৰিচয় দিয়ে।

মিচিংসকলৰ অৱস্থিতিৰ বিষয়ে নিৰীক্ষণ কৰিলে দেখা যায় যে তেওঁলোক শদিয়াৰ পৰা শোণিতপুৰৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীলৈকে আৰু অসমৰ উত্তৰফালে থকা পাহাৰৰ পাদ-দেশৰ পৰা নাগাপাহাৰৰ দাঁতিলৈকে বিস্তৃত অঞ্চলত, বিশেষকৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীকে কেন্দ্ৰ কৰি শোৰণশিৰী, ধনশিৰী, দিখৌ, দিচাং, বঙানদী আদি নদী-উপনদীবোৰৰ পাৰাপাৰ জুৰি বাস কৰি আছে। বাস্তৱিকতে মিচিংসকল নদীকেন্দ্ৰিক সভ্যতাৰ বশবৰ্তী লোক, সেয়ে আজিও নদীৰ সূচল সুবিধাৰ মোহ এৰিব পৰা নাই। আৰু তেওঁলোকৰ কাৰণে প্ৰকৃতিৰ নৈসৰ্গিক অৱদান জঙ্গলেই আজিও মঙ্গল হৈয়েই আছে। মিচিংসকল কৃষিভিত্তিক জীৱন-ধাৰাৰে ধাৰিত আৰু কৃষিৰ অৱলম্বনকে কেন্দ্ৰ কৰিয়ে তেওঁলোকৰ সংস্কৃতিও গঢ়ি উঠিছে। তেওঁলোকৰ দ্ৰুৱ অতীতৰ প্ৰৱৰ্ত্তনৰ ইতিহাসৰ পাত মেলি চালে আঁঠু এদিন মানস সৰোবৰৰ পৰা নিগৰি বৈ অহা চিলাং নদীক কেন্দ্ৰ কৰি গঢ়ি উঠা সংস্কৃতি আৰু সভ্যতাৰ আদিম মোকাম বিচাৰি পাওঁ আৰু সেইকাৰণে আজিও ব্ৰহ্মপুত্ৰ লুইত শোৰণশিৰীৰ উত্তাল তবঙ্গমালাৰ লগতে মিচিংসকলৰ ভাগ্যও তৰ্জিত হৈ আছে।

পিভূ-প্ৰধান জনগোষ্ঠীৰ লোক হ’লেও মিচিং সমাজত ঐক্যবোধৰ মৰ্যাদা কোনো গুণে কম নহয়। সামাজিক অনুষ্ঠান পূজা-পাৰ্বণ, উৎসৱ আদিত ঐক্যবোধৰ ওপৰতে অধিকভাৱে দাৱিৰ আৰু মৰ্যাদা আৰোপ কৰা পৰিলক্ষিত হয়।

বালিকা অৱস্থাৰ পৰাই অৰ্থাৎ প'চ ছয় বছৰ বয়সৰ পৰাই মিচিং ছোৱালীক মাক-দেউতাকে সাধাৰণ পৰিভ্ৰামেৰে অৰ্থনৈতিক উৎপাদনমুখী কাৰ্য্যবলীৰ বিষয়ে সম্যক শিক্ষা দিবলৈ আৰম্ভ কৰে। মিচিং ছোৱালীৰ ঘৰুৱা পৰিবেশ হৈছে—পাৰিভ্ৰামিক জীৱনধাৰাৰ বিভিন্ন দিশৰ কথা উপলব্ধি আৰু নিৰ্ণয় কৰাৰ বদ্বিনিয়াদ। সেই কোমলমতিয়া ছোৱালীৰ অন্তৰত মাক-দেউতাকে যি অৰ্থনৈতিক উৎপাদনমুখী কাৰ্য্যবলীৰ শিক্ষা দিয়ে ই দ্ৰুতগতিত গঢ় হৈ অদূৰ ভৱিষ্যতে অৰ্থনৈতিক উৎপাদনৰ দিশত কঠোৰ পৰিশ্ৰমী আৰু স্বাৱলম্বী হবলৈ তেওঁলোকক অনুপ্ৰেৰণা যোগায়।

ডাক পুৰুষৰ এফ'কি বচন আছে, “টিংক্ বজাৰ ওলায় মাটি, মাক ভালেহে জীয়েক জাতি”। মাক কাজী হ'লে জীয়েক কাজী হোৱাটো স্বাভাৱিক। মিচিং ভিৰোতা পুৰুষৰ সহধাৰ্মিনীয়েই নহয়, সাংসাৰিক জীৱন-যাত্ৰাত, ঘৰুৱা কাম-কাজত, কৃষি-কৰ্মত —সকলো বিষয়তে পুৰুষৰ সমভাগী। আমি মিচিং সমাজৰ জীৱনধাৰা নিৰীক্ষণ কৰিলে পাওঁ যে পুৰুষতকৈ ভিৰোতাৰ ভূমিকা কোনো গুণে কম নহয়, বৰঞ্চ কিছুমান ক্ষেত্ৰত ভিৰোতাৰ ভূমিকাহে অধিকাৰে পৰিলক্ষিত হয়।

একালত গ্ৰাম্য জীৱনত উৎপাদিত সামগ্ৰীৰাজ্যৰ সলনি-সলনিৰ মাধ্যমেৰে যি অৰ্থনীতি বাঁত আছিল তাৰ যোগেদি পৰস্পৰৰ মাজত আত্মীয়তাই গঢ় লৈছিল। কিন্তু সময়ে বাগৰ সলাই আজি বেচা-কিনাৰ মাধ্যমেৰে যি গ্ৰাম্য অৰ্থনীতি গঢ়ি উঠিছে ই গ্ৰাম্য তথা দেশৰ অৰ্থনীতিত নতুন দিশৰ সূচনা নহয় সাম্ৰাজ্যিক সম্প্ৰীতি তথা আত্মীয়তাৰ ক্ষেত্ৰত বিভ্ৰাটৰো সৃষ্টি নকৰাকৈ থকা নাই। আজি কৃষিভিত্তিক জীৱনধাৰাৰে ধাৰিত জনসাধাৰণে উৎপাদিত সামগ্ৰীৰাজ্যৰ নতুন মূল্যায়নৰ প্ৰতি সচেতন হব লগাত পৰিছে। আধুনিক অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ দিশত যে উৎপাদিত সামগ্ৰীৰাজ্যৰ বিশেষ ভূমিকা আছে এই কথা আজিও মিচিং ভিৰোতাই উপলব্ধি কৰিব পৰা নাই,—সেয়া হৈছে তেওঁলোকৰ অৰ্থনৈতিক অনগ্রসৰতাৰ অন্যতম কাৰণ নিবন্ধৰতা।

পুৰণি লিঙ্গা প্ৰথম কুকুৰা ডাকৰ-পৰা আৰম্ভ কৰি মাক-বাবাইলৈকে মিচিং গাভৰু হাত খালি নহয়। সাধাৰণতে মিচিং

জিহোতা কঠোৰ পৰিশ্ৰমী আৰু ঘৰুৱা শিল্প কামত পটু।
 তেওঁলোকৰ দৈনন্দিন কাৰ্য্যায়লীৰ ওপৰতে মিচিং ঘৰৰ ঘৰুৱা
 পৰিবেশৰ কথা সম্পৰ্ণ নিৰ্ভৰ কৰে।

মিচিং গাভৰুৱে হ'হ-পাৰ-কুকুৰা পোহা; গৰু-জাগলী পোহা;
 বছৰৰ বিভিন্ন বৰষুণ এৰী-পলু, পাট-পলু, পোহা; ডাৰ পৰা
 এৰী সুতা, পাট সুতা, জীয়া কাপোৰৰ কাৰণে কপাহ নেওঠি
 সুতা কটা আৰু ডাড ব'ব জনাটো বিশেষ লক্ষণ; আৰু সেৱা
 তেওঁলোকৰ জাতীয় বৈশিষ্ট্য। প্ৰত্যেক গৰাকী মিচিং গাভৰুৱে
 সঁজুটিৰ জনা, নাও বাব জনা, আৰু 'অইনিংতম্' গীত
 গাব জনা, নাচিব জনাটো বিশেষ চাৰিত্ৰিক গুণ আৰু
 প্ৰয়োজনীয় কথা; আৰু সেইবোৰ গুণ নাথাকিলে তেওঁলোকে
 সমাজত সমাদৰ নাপায়, পদে পদে নিজেও হয় প্ৰতিপন্ন হৈ
 পৰাটো উল্লেখযোগ্য।

পৰিৱালৰ কাৰণে সামূহিকভাৱে পোহা জীৱ-জন্তুৰ তত্ত্ব-
 ৰখাৰ লোৱাৰ লগতে নিজাববীয়াকৈ পোহা ঘৰচীয়া জীৱ-জন্তু-
 ৰোৱকো তদাৰক আনকি পোৱালি থকা গাই, কুকুৰাজনী, হ'হ
 পোৱালিবোৰ কেঁচুৰা পিঠিত বান্ধি মাকক কৃষি কামত সহায়
 কৰে। তেওঁলোকে পথাৰলৈ যাওঁতেও সঁজাৰে সৈতে নি
 হ'হ-কুকুৰাৰ পোৱালিবোৰ পথাৰতে ডাঙৰ-দীঘল কৰে আৰু
 ভেনেকৈ সবুজ জীৱেকহ'তৰ নামত মাকে দিয়া পোহনীয়া জীৱ-
 জন্তুবোৰক অৰ্থনৈতিক উৎপাদনৰ সামগ্ৰী হিচাপে গণ্য কৰি
 প্ৰতিপাল কৰাত মিচিং ছোৱালীৰ অধিক আগ্ৰহ দেখা যায়।

এইদৰে পোহনীয়া জীৱ-জন্তুবোৰক সময়ত বিক্ৰী কৰি বি
 টকা-পইচা আয় কৰে ভাবে প্ৰথমতে সুতা কিনি কাপোৰ ব'ৰ্টলৈ
 শিকে আৰু পিছত গাভৰু কালত ব্যৱহাৰতকৈ অধিক উৎপন্ন
 ছোৱা কাপোৰবোৰ বিক্ৰী কৰি এপদ-দুপদকৈ মূল্যবান আ-
 জলস্কাৰ, প্ৰয়োজনীয় পেৰা-পেটাৰী, বাচল-বন্ত'ন, আধুনিক
 ডাঙৰ শাল, চিঞাই মৌচিন আদি কিনি লৈ ক্ৰমান্বয়ে অৰ্থ-
 নৈতিক দিশত অগ্ৰসৰ ছোৱাও পৰিলক্ষিত হয়।

মিচিং ছোৱালীয়ে সাধাৰণতে ধোৱাৰ কাপোৰ ব্যৱহাৰ
 কৰেনে, নিজে বৈ লোৱা সাজ-পাৰেহে ব্যৱহাৰ কৰে। সাজ-পাৰ
 আটাই-উঠি কুৰিবলৈ যাওঁতে লৰাবীয়া পৰিবেশৰ লগত প্ৰ

খুৱাই চলিবলৈ কাৰণে দুই-এঘোৰ বজাবলৈ মিচিং কাপোৰ ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। শিকিত চাম মিচিং গাভৰুৱে সৰ্বভাৰতীয় হবলৈ গৈ শাৰী ব্যৱহাৰ কৰাও পৰিলক্ষিত হৈছে। সেয়া হৈছে পৰিবেশৰ প্ৰভাৱ; কিন্তু সামাজিক পৰিবেশত সেইবোৰ পিন্ধন-উৰণ, আদৰ-কায়দাৰ স্থান নাই।

ক্ৰমান্বয়ে মিচিং ছোৱালীৰ বয়স হৈ আহিলে এৰি সূতা কটা, পাট সূতা কটা, কপাহ নেওঠি পৰ্ণাজ কাটি জীৱ কাপোৰৰ সূতা তৈয়াৰ কৰা আদি কৰিবলৈ শিকে। সাধাৰণতে পথাৰমুৱা হৈ যাওঁতে আবু পথাৰৰ পৰা ঘৰমুৱা হৈ উভতি আহোতে এনেই সময় নষ্ট নকৰি নিজাম পথৰুৱা লুঙালুঙীয়া বট-বাটে টাকুৰীত এৰি সূতা কাটি অহা দখা চাবলৈ আবু এইটো সঁচাকৈয়ে মিচিং গাভৰুহঁতৰ আদৰ্শনীয় আবু অনুকৰণীয়।

কৃষি কৰ্মৰ বিৰূপিত পৰত বতৰৰ সুবিধা বৃদ্ধি গাঁৱৰ ছোৱালীবোৰে একগোট হৈ সমূহীয়ভাৱে তীত বোৱা পঁজা ঘৰ গাঁৱৰ মাজত সুবিধাজনক ঠাইত সাজে আবু একগোট হৈ তীত বয়। সিজনীয়ে নজনা ফুল চানেকি ইজনীক শিকায় আবু জনা-জনীয়ে নজনা জনক আধুনিক ফুল বহা, ফুল তোলা বিদ্যা শিকায়। সাধাৰণতে পুৱাৰ বেলা পথাৰৰ কৃষি কৰ্ম কৰি খাই-বৈ দুপৰীয়া বেলা তীত লগোৱা, তীত বোৱা আবু পিছবেলা শাক-পাচালি, আলু-কচু, বতৰত কৰা লাউ-বেঙেনা আদিৰ বাকী কৃষিৰ কাম কৰি গছালি পোহনীয়া হাঁহ-কুকুৰা গৰু-ছাগলী আদিৰ জন্তুখান লোৱাটো ডেওঁলোকৰ নিত্য-নৈমিত্তিক কৰণীয় কৰ্তব্য।

প্ৰথম কুকুৰাডাকতে উঠি উৰালত ধান খুন্দা, বাহি বন কৰা আদি দিনটোৰ কাৰ্য্যসূচী আৰম্ভ হয় আবু বাতি চাৰি-পাঁচ ঘণ্টা সময় মাথোন টোপনিৰে জীৱণি জোতাৰ বাহিৰে মিচিং ভিৰোভাই ককী দীৰলীয়া সময়ছোৱা বিকাম-বিকীন ভাৱে কান্ধে কৰি জীৱন নিৰ্মায়। এখন সাধাৰণ ব্ৰহ্মশাস্তি, অৰ্থনৈতিক নিমিত্ত স্বচ্ছন্দভাৱে কৰা সংসায়িক জীৱনৰ প্ৰতি মিচিং গাভৰু সদায় সচেতন। ডেওঁলোকে ভাকী স্বাক্ষৰে কপোৰ-কানি কানি দিল্লৈ, কাপোৰ বৈ ল'বলৈ কাৰণে সূতা কৰি দিল্লৈ, চমকল আ-জলকল গছাই দিল্লৈ-বৈ লাখাক আৰু-ভাৰিকতৰ প্ৰয়োজনীয়

আব্দু স্বৰ-সংসাৰৰ যাবতীয়া সা-সম্পত্তিবোৰ মাক-দেউতাকৰ ঘৰত থাকোতেই গোটাই লয়। তেওঁলোক নিজস্ব দাঙ্গিঘৰ প্ৰতি সদায় সচেতন আব্দু তাক নিষ্ঠাৰে পালন কৰি অৰ্থনৈতিকভাৱে মিচিং সমাজক অনুপ্ৰেৰণা আব্দু মনোবল যোগাই আহিছে।

কৃষি-নিৰ্ভৰ মিচিং সমাজে নিজকে শ্ৰমজীৱী তথা পৰিশ্ৰমী ব্যক্তি হিচাপে আত্ম-প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ প্ৰচেষ্টা সদায় পোষণ কৰে। পৰম্পৰিক হৈ জীৱন-নিৰ্বাহ কৰাটো তেওঁলোকে নিবিচাৰে আব্দু সহ্যও নকৰে। তেওঁলোকৰ, ব্যৱহাৰিক জীৱন-যাত্ৰাত নিমগ্নকণ আৰু কেবাচিন তেলটোপাৰ বাহিৰে একোতে বাতে আনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব লগা নহয় তাৰ প্ৰতিও তেওঁলোক সদায় সচেতন।

মিচিং জীয়াৰী-বোৱাৰী সকলো পদুৰুৰ দৰে কঠোৰ পৰিশ্ৰমী আব্দু ধৈৰ্য্যশীল প্ৰকৃতিৰ। পৰিশ্ৰমৰ দ্বাৰা শ্ৰাবলক্ষ্যী হোৱাৰ প্ৰবৃত্তিটো, তেওঁলোকৰ চাৰিত্ৰিক গুণ। তেওঁলোকে পৰিশ্ৰমৰ কাৰণে সামূহিক পৰিশ্ৰমত ব্ৰতী থাকিলেও ব্যক্তিগত আৰ্থিক উৎপাদনৰ প্ৰতিও সদায় জাগ্ৰত হৈ চলে। পৰিশ্ৰমে কৰা মাহ-খেতি, সৰিয়হ-খেতিৰ লগতে নিজাববীয়াকৈ মাটি উলিয়াই মাহ-সৰিয়হৰ সুকীয়া ওপৰাণ্ড খেতিও কৰে আব্দু সেইখিনিৰ পৰা বতৰত উৎপাদিত হোৱা শস্যখিনি বিক্ৰী কৰি যি উপাৰ্জন কৰে সেয়াই মিচিং গাভৰুৰ অন্যতম সঞ্চিত অৰ্থ সম্পত্তি। আৰ্থিক দিশত এনেবোৰ কৃষি কৰ্মই আৰ্থ-সামাজিক দিশত মিচিং গাভৰুক দুগুণে পৰিশ্ৰমী হ'বলৈ মনোবল যোগাই আহিছে।

এই প্ৰসঙ্গত আগন্তুক পালনীয় সামাজিক উৎসৱ, পূজা-পাৰ্বণ আদিৰ কাৰণে সামূহিকভাৱে ব্যয় কৰিব লগা সামাজিক দায়বদ্ধতাৰ প্ৰতিও তেওঁলোক সচেতন; সেয়ে ধান দোৱা, ভুই বোৱা, মাহ-সৰিয়হ ভোলা আদি কৃষিৰ বতৰত ডেকা-গাভৰুৰে সামূহিকভাৱে মিলি-জুলাি অসুবিধাত পৰা কোনো দুৰ্দশাগ্ৰস্ত হৈ বতৰত কৃষি-কৰ্ম কৰিব নোৱাৰা পৰিশ্ৰমক শ্ৰমদানেৰে গাঙ্গু, গু-নাম, ইলু, গু-নাম, আগতীয়াতৈ ধান দাই দিয়া, চপাই দিয়া মাহ-সৰিয়হ ভুলি দিয়া, ভুই বুই দিয়া ইদম্, চুদুনা, হাল বাই বুই দিয়া আদিয়ে গৃহস্থক কামত সহায় কৰি থক আব্দু যথা সম্ভৱ সেই গৃহস্থৰো পৰিশ্ৰমৰ মৰ্যাদা বৃদ্ধি ৰাজহুৱা অনুষ্ঠানলৈ সন্মানেৰে বথাসাথে দান-বৰঙণিৰে আৰ্থিক বা সামগ্ৰিক

সহায়-সহযোগ আগবঢ়ায়। এইদৰে ডেকা-গান্ধৰ্বৰ ব্যৱহাৰ পৰিণাম আদি উৎসৰ নাইবা সামাজিকভাৱে উদ্ভাৱন কৰিব লগা আৰ্থ-সামাজিক ব্যৱহাৰৰ বাজৰ্হাৰ অনুষ্ঠানবোৰ পৰিণামৰ মাধ্যমেৰে সমাধান কৰে। গাঁৱৰ বাজৰ্হাৰ অনুষ্ঠানবোৰত গান্ধৰ্ব-হঁতৰ বিষয়-বাবৰ দাৱিষ ডেকাহঁততকৈ অধিক। তাহানিৰ আহোম বাজৰ্হাৰৰ বিষয়-বাবৰ পদ্ধতিৰে গান্ধৰ্ব-হঁতৰ মাজৰ পৰা বৰাণী, তামূলী আদি বিষয়ববীয়া নিৰ্বাচন কৰি দাৱিষ অপৰণ কৰা হয়। এনেবোৰ কাৰ্য্যত মিচিং গান্ধৰ্বৰ কৰ্মদক্ষতা, সামাজিক দাৱিষবোধ আৰু স্বাভাৱলব্ধীতাৰ প্ৰতি থকা গুণবাজিৰ পৰিচয় পোৱা যায়। ব্যক্তিগত তথা আৰ্থ-সামাজিক দিশত অৰ্থ-নৈতিক যি সমস্যাবে উদ্ভৱ নহওক লাগে তাৰ আগ ভাগ লৈ মিচিং গান্ধৰ্বৰে সমস্যা সমাধান কৰাত সদায় বিপুল বৰঙণি যোগাই আহিছে।

মিচিং গান্ধৰ্বৰ অৰ্থনৈতিক উৎপাদনৰ উৎস হৈছে পোহনীয়া জীৱ-জন্তুৰ পৰা হোৱা উপাৰ্জন, হস্ত-শিল্প অৰ্থাৎ তাঁত-শালৰ পৰা হোৱা উপাৰ্জন, বৃগচাঁও আৰু গ ওপৰাণ্ডকৈ কৰা মাছ-সৰিয়হ আদি কৃষিজাত সামগ্ৰীৰ পৰা উপাৰ্জন আদি।

আগৰ দিনৰ দৰে আজি সদুচল-সুবিধা থকা অপৰ্যাপ্ত মাটি-বাৰীৰ অভাৱ ঘটিছে, আৰু আনুৱানিকভাৱে জন-সংখ্যাবোৰ বিস্তাৰণ ঘটিছে। গতিকে আৰ্থ-সামাজিক দিশত নতুন নতুন পৰিকল্পনাৰে নতুন নতুন অঁচনি গ্ৰহণ কৰি কম মাটিত অধিক লস্য উৎপন্ন কৰা আৰু বছৰত বতৰৰ উপযোগী কেবাবিধো লস্য উৎপন্ন কৰা নতুন প্ৰণালী গ্ৰহণ নকৰিলে উৎপাদনৰ সমতা বন্ধা কৰা আজি সম্ভৱ নহয়। এই ক্ষেত্ৰত চৰকাৰে জনজাতিসকলৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ কাৰণে আত্মত্যাগ কৰি গ্ৰহণ কৰা উপ-অঁচনিৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি। কিন্তু কিছুমান উপ-অঁচনি যি উৎপাদনমুখী নহৈ অনুদানমুখী হৈছে তাকো উল্লেখ কৰিব পাৰি।

আজিৰ বজাৰত মিচিংসকলৰ বৎ-বিবস্তৰ কাপোৰৰ চাহিদা বহুত, 'মিচি জীম'ৰ চাহিদা বহুত কিন্তু আজি এই শিল্পক ব্যৱসায় ভিত্তিত উৎপাদন কৰিব নোৱাৰাৰ কাৰণো অঁচনি প্ৰয়োগত অৱান্তৰ দৃষ্টি-ভঙ্গী আৰু অদৃশ্যতা। অদৃশ্যতা পৰিকল্পনাৰ

পৰিণামতে কৰ্মপটু কঠোৰ পৰিশ্ৰমী মিচিং জিপিণীয়ে চৰকাৰে আগবঢ়োৱা অৰ্থনৈতিক দিশত উন্নতি কৰিব পৰা নাই।

শিক্ষিত মিচিং গান্ধৰূৱে যদি আধুনিক উন্নত কাৰিকৰী পদ্ধতিৰে বস্ত্ৰ-শিল্পৰ প্ৰশিক্ষণ লৈ চাহিদা-ভিত্তিত মিচিঙৰ সেইবোৰ বং-বিবস্ত্ৰ কাপোৰ উন্নত পদ্ধতিৰে ব'ত বা বাচত তুলি লৈ একে ফুলৰ চানেকিৰে বহু সংখ্যক কাপোৰ সহজতে বৈ উলিয়াব পৰা পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰে তেন্তে তাৰ পৰা আৰ্থ-সামাজিক দিশত ব্যক্তি তথা দেশৰ বৰ্দ্ধিখিনি মূঢ়া অৰ্জনত আৱণ্ট হোৱাটো নিশ্চিত। পৃথিৱীৰ ভিতৰত ভাৰত তথা অসমৰ হাতে-বোকা কাপোৰৰ চাহিদা সৰ্বজন সমাদৃত আৰু সৰ্বজন আকাংক্ষিত।

এই প্ৰসংগতে মাজাজ-ভামিলনাডুৰ পৰা অসমীয়া জাতীয়-ভাৱ প্ৰতীক, সন্মানীয় জনক সম্বৰ্দ্ধনা জনোৱাৰ উপহাৰ—মৰমৰ দীঘ দি, চেনেহৰ বাণীৰে সপোনৰ ফুল বাছি বোকা ফুলাম গঢ়োৱা বিহুৰ বতৰত আমদানি হোৱাৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি। আমাৰ প্ৰতিবেশী ৰাজ্যত উৎপাদন কৰা মণিপুৰী কাপোৰ, নগালেণ্ডৰ কাপোৰ, অৰুণাচলৰ কাপোৰৰ চাহিদাৰ কথা এৰাব গভীৰভাৱে সন্দ্ৰৰি চালেই অসমৰ মিচিং কাপোৰ, বড়ো-কাপোৰ, ৰাভা-কাপোৰ, কাৰ্বি-আংলঙৰ কাপোৰৰ চাহিদাৰ দিশ-বিদিশৰ কথা উপলব্ধি কৰিব পৰা যাব আৰু জনজাতিসকলৰ বস্ত্ৰ-শিল্পৰ প্ৰতিচ্ছবিখনে কিভাবে দেশৰ অৰ্থনৈতিক দিশত অৱদান যোগাব পাৰিছে তাৰ কথা স্পষ্টকৈ উপলব্ধি কৰিব পৰা যাব।

সমাজত আধুনিক প্ৰযুক্তি-বিদ্যা, কাৰিকৰী বিদ্যাৰ জৰীৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথা প্ৰত্যক্ষভাৱে দেখা পাওঁ। এই আধুনিক কাৰিকৰী প্ৰযুক্তিবিদ্যাই কিভাবে প্ৰথমতে ব্যক্তি, বিত্তীয়ভেদে সমাজক আৰু অবশেষত ব্যৱসায়-ভিত্তিক দেশৰ অৰ্থনৈতিক দিশত অৱদান যোগাব পাৰে ভাৱে প্ৰমাণ উৎকৃষ্ট ধৰণৰ কাপোৰ উৎপাদনৰ চাহিদাৰ বেলিকা আমি পাওঁহক।

কৰ্মপটু মানুহখিনিক মূলধন হিচাপে লৈ অসমৰ বহুখা বস্ত্ৰ-শিল্প, কুটিৰ শিল্পবোৰক চৰ্চ্ছমাভিত্তিত গুৰুত্ব আৰোপ নকৰিলে আমাৰ অৰ্থনীতি ক্ষয় দেখিব অৰ্থনীতি কেঁতয়াও উঠিব

হ'ব নোৱাৰে আৰু অৰ্থনৈতিক দিশত স্বাৰলম্বী হোৱাটো অলীক কল্পনাতকৈ বাহিৰে একো নহ'ব।

আজি আধুনিকীকৰণৰ কাৰণে অধিক উন্নত জাতৰ সঁচ, কৃষিৰ সঁজুলি, পানীযোগানৰ মেচিন আদি যোগান দিয়াৰ কৃষি বিভাগে যি অঁচনি গ্ৰহণ কৰিছে, জনজাতি উন্নয়ন পৰিকল্পনা বিভাগবোৰে যি ধৰণৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ উপ-অঁচনি গ্ৰহণ কৰিছে সেই সকলোবোৰৰ অধিকাংশই উৎপাদনমুখী নহৈ অনুদানমুখী হোৱাত কাৰ্য্যকৰী হোৱাটো নাই।

আমাৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ অঁচনিবোৰ বাস্তৱসম্মত এক বৈশ্বজিক সমবায় পদ্ধতিৰ যোগেদেহে কাৰ্য্যকৰী কৰা যুক্তি-যুক্ত। এনে সমবায় পদ্ধতিৰেহে উপকৃত হোৱাটো সম্ভৱ। একোটা শুল্ক অঁচনিৰ দ্বাৰাহে শুল্ক প্ৰতিক্ৰিয়াৰ কথা আশা কৰিব পাৰি। গতিকে জনজাতিৰ অৰ্থনৈতিক দিশত সু-পৰিকল্পিত অঁচনি সু-ব্যৱস্থাবে প্ৰয়োগ কৰিলেহে অৰ্থনৈতিক দিশত উৎপাদনমুখী হোৱাটো সম্ভৱ, অন্যথা এইবোৰ চিৰকালেই অনুদানমুখী হৈ ৰ'ব।*

ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମି ଅଧ୍ୟାୟ
ବୈବାହିକ ପଦ୍ଧତି

মিচিং বৈবাহিক নীতি

নাহেল্প পাঠন

মিচিং আব্দ আদীসকলৰ মাজত বৈবাহিক প্ৰথা কটকটীয়া। নিয়মৰ এটা নিশ্চয় পৰিসীমাৰ মাজত থাকি বিয়াবাৰ্দ কৰা লাগে। দেখাত ডেকা-গাভৰুসকলৰ মিলন মৃত্ত আব্দ স্বেচ্ছাকৃতক যেন লাগিলেও ভিতৰত অদৃশ্য এটা নিয়ম মানি চলিব লাগে। নিয়ম উলংঘা বা আইন অমান্য কৰোঁতাক 'কাৰাঙে' বিচাৰ কৰি উপযুক্ত শাস্তি দিয়ে। ব্যক্তি বিশেষৰ বাহিৰেও এবৰ মানুহকো কাৰাঙে শাস্তি বিধান কৰিব পাৰে। এই ক্ষেত্ৰত মিচিং সকলতকৈ আদীসকলৰ নিয়ম কঠোৰতৰ।

এই শিতানৰ আলোচনাত মিচিংসকলৰ বিবাহ পদ্ধতি সাংস্কৃতিক দৃষ্টিকোণৰপৰা প্ৰাচীন-প্ৰাচীন ভাৱে আলোচনা নকৰি কেৱল বিবাহৰ সময়ত আব্দ তাৰ পৰৱৰ্তীকালত মানি চলিব লগা কেইটামান কথা নিম্নোল্লিখিত শিতানত আলোচনা কৰা হ'ল। মন কৰিবলগা কথা যে পাঃদাম্, মিঞা, আদীসকলৰ লগত মিচিংসকলৰ ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক যদিও, বহুদিন ধৰি পৃথক হৈ থকাৰ বাবে তেওঁলোকৰ মাজত কিছুমান কথা অমিল হৈ পৰিছে। তথাপি বহুক্ষেত্ৰত সামাজিক মানমৰ্য্যাদা আব্দ বীতি-নীতিৰ অতিগুৰি বিচাৰি মিচিংসকলে আদী সমাজৰ পৰামৰ্শ গ্ৰহণ কৰা দেখা যায়। তলৰ শিতানত আলোচিত কথাখিনি মিচিংসকলৰ প্ৰত্যেক খেলৰ বাবে স্বতঃসিদ্ধ সূত্ৰ নহ'ব পাৰে, কিন্তু এইবিলাক কথা কোনো বৃদ্ধৰ নাইবা লিখিত নহয়, লৌকিক বিশ্বাস যতে পালন কৰি অহা পৰম্পৰাগত সমাজ বীতিহে। তথাপি মিচিংসকলৰ মাজত বেছিভাগেই এইবিলাক বীতি মানি চলে বুলি ক'ব পৰা যায়।

বৈবাহিক সম্বন্ধ :

বিবাহ নিৰ্বাহ : ১) একে বংশ—(অৰ্থাৎ একে উপাধি বা গোত্ৰ থকা দুটা পৰিয়ালৰ মাজত) ডেকা-গাভৰুৰ বিবাহ নিৰ্বাহ :

(মন কৰিব লগা যে মিচিং সকলে লিখা উপাধিৰেৰে তেওঁলোকৰ নিজ নিজ বংশ বা গোত্ৰৰ নাম। গতিকে একে উপাধি থকা মানেই সমগোত্ৰ। যেনে—পেংগু উপাধি লিখা কোনো ডেকাই কোনো পেংগু ঘৰৰ ছোৱালীক বিয়া কৰাব নোৱাৰে। কিন্তুো তেওঁলোক একেজন পুৰুষৰ ঘৰপৰা অহা।)

২) একে বংশৰ মাজত থকা উপবংশ সকলৰ মাজতো বিয়া নিষিদ্ধ (যেনে—বাগন্ উপাধি লিখা বংশৰ দুটা শাখা—(১) গন্ডা (২) গন্মে। তেওঁলোকৰ ভিতৰত যি কোনো পৰি-মালৰেই বৈবাহিক সম্বন্ধ ঘটিব নোৱাৰে। (১) নং জুটব্য। তেনেকৈ পাংদু, পেংগু, কুলি আদি উপশাখা বিলাকৰ মাজতো।)

৩) নিজৰ মাতৃৰ ডাঙৰ বায়েক নাইবা সৰু ভনীয়েক অথবা তেওঁৰ ওচৰ সম্বন্ধ কোনো বাইভনীৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ ভিতৰত বিয়া নিষিদ্ধ। কাৰণ—মাক একে বংশ হোৱাৰ ফলত তেওঁলোকৰ ল'ৰা-ছোৱালীক ভাই-ককাই বুলি মাতিব লাগে। মাকে বা মাকৰ বায়েক বা ভনীয়েকে যদি কেনেকৈ বিয়া সোমোৱাত বেমেজালি লগায়, অৰ্থাৎ তেওঁলোকৰ বিয়াৰ আগতে সেই পৰিয়ালৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ লগত মিতিৰ সম্বন্ধ থাকিলেও, বিয়াৰ পিছত হোৱা ল'ৰা-ছোৱালীৰ লগত ভাই-ককাইৰ সম্পৰ্কলৈ আহিব। কিন্তু তেওঁলোকৰ দুটা স্তৰৰ পাছত আকৌ বিয়াৰ আগত যি সম্বন্ধ আছিল সেয়েই আকৌ থাকিব। মিতিৰ হ'লে মিতিয়েই হ'ব।

৪) সাধাৰণতে ছোৱালীৰ বাবে আগৰ (নিজতকৈ বয়সত ডাঙৰৰ ক্ষেত্ৰত ভিনিহি, পেহা-পেহীৰ পুতেক, মোমাইৰ পুতেক আদি) আৰু ম্লিগ (নিজতকৈ সৰুৰ ক্ষেত্ৰত আগৰ দৰে) আৰু ল'ৰাৰ বাবে মাঃম' ম্লিগ'না (মোমাইয়েকৰ পক্ষীয়, পেহা-পেহীয়েকৰ পক্ষীয় আৰু সাধাৰণভাৱে মিতিৰ ছোৱালী) এনে সম্বন্ধ নাহিলে বিয়া কৰাব নোৱাৰে।*

৫) আগৰ পতি থাকিলে কোনো ভিৰোতাই অন্য পুৰুষক পতি হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে।

* প্ৰায়বোৰ জনজাতিৰ মাজত মোমাইয়েক পক্ষীয় ছোৱালীক বিয়া কৰাব পাৰে। মিচিংসকলৰ মাজতো এই নিয়ম আছে।

৬) অজ্ঞাতি (মিপাগ্, পাগ্, ব) কুলৰ লগত বিয়াত বাধা আছে। (মিপাগ্-মিচিং সম্প্ৰদায়ৰ বাহিৰেও অন্য যেনে—অমিচিং, বঙালী ইত্যাদি পাগ্, ব—দাস। পূৰ্বতে মিচিংসকলৰ মাজতো দাস প্ৰথা থকা বুলি গম পোৱা যায়। কাৰোবাৰ ল'ৰা-ছোৱালী ভবন-পোষণ কৰিব নোৱাৰিলে ধনী মানুহৰ ঘৰত কাম কৰি খাবলৈ লগাই দিছিল। সেইবোৰেই অৱশেষত পাগ্, ব বা দাস হিচাপে পৰিগণিত হ'ল। বৰ্তমান মিচিং সমাজত “পাগ্, ব’ পাগ্, ন” প্ৰথা সম্পূৰ্ণ বিলুপ্ত হ'ল।)

৭) কোনো পূৰ্বৰ বা তিথোতাই অজ্ঞাতিক বিয়া কৰালে সমাজচ্যুত হ'ব লাগিব (অৰ্থাৎ খোৱা-খোৱা আৰু সামাজিক প্ৰথা ভেঙলোকৰ লগত নিষেধ।)*^১

বিবাহ সিদ্ধ : ১) সাধাৰণতে মিতিবৰ বংশৰপৰা ছোৱালী আনিব পাৰে নাইবা মিতিবৰ ল'ৰালৈ ছোৱালী যাচিব পাৰে।

২) মিতিবৰ বংশ হ'লেও “কাংকু—ঞাংঞা” বুলি সম্বন্ধত থকা লোকৰ পৰাহে ল'ৰাই ছোৱালী বিয়া কৰাব নাইবা ছোৱালী ল'ৰালৈ বিয়া দিব পাৰে। *^২

৩) সেই কাৰণে বিবাহ নিষিদ্ধৰ ৪ আৰু বিবাহ সিদ্ধৰ ২. মোমাম্বেক আৰু পেহাকৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ মাজতো বিবাহ সিদ্ধ হয়। (এই ক্ষেত্ৰত খুব কম। তথাপি নিম্নমতে কৰিব পাৰে।)

*^১ যুগ-কাল আৰু পৰিৱেশৰ প্ৰভাৱত আজি মিচিং সমাজতো আভ্যুতৰণ-বিবাহ বা অসবৰ্ণ-বিবাহ নোহোৱা নহয়। তেনে পৰিস্থিতিৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত আদিম সমাজৰ সংস্কাৰ ৰীতি-নীতিও লিখিল কৰি পৰিগ্ৰহণ কৰা পৰিলক্ষিত হৈছে। সম্পাদক ১৯৮৮ চন।

*^২ (কাংকু—পেহা, মোমাই, পহুৰ, আদি আত্মপক্ষৰ বিপৰীত বংশ। জীলিক্স-ঞাংঞা মিচিংসকলৰ সহকসূচক শব্দবিলাক দুই ধৰণৰ। (১) আত্মপক্ষীয় যেনে—ভাই, ককাই, পিতাই, দাদাই, ইত্যাদি (২) বিত্তৰ পক্ষীয়—ভিন্দিহি বুল-শালী, জেঠেৰী, বো ইত্যাদি। আত্মপক্ষৰ ফালে কাই, বুৰ, চাংচি, মেংম্, ঐ, এই বুলি সন্বেদন হয়। আকৌ বিপৰীত মিতিব পক্ষৰ ফালে কাগু, মগু, মাজ, মগিন্গো বুলি সন্বেদন কৰে। কাংকুৰ ল'ৰা-ছোৱালীক মগু, মগু, আত্মপক্ষী হিচাপে মাতিব পৰা হ'লেহে বিয়াবাচ হ'ব পাৰে।)

৪) কোনো অবিবাহিত, বিবাহিত বা বদলা পদ্ধতিতে বিধবা বা পতিহীনা একবাকীকো নিজৰ পত্নী হিচাপে কিয়া কৰাৰ পাৰে।

৫) এজন পদ্ধতিত এজনীতকৈ বেছি পত্নী গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। কিন্তু ভিষ্মোত্তৰ ক্ষেত্ৰত বহুপতি গ্ৰহণ নিষিদ্ধ।

বিবাহ সম্পাদনঃ বিবাহ সম্পাদন (১) নিৰ্বাচন, (২) প্রস্তাৱঃ (৩) দ্বয়োপক্ষৰ সিদ্ধান্ত আৰু (৪) মিমাং এই চাৰি ধৰণে হ'ব পাৰে।

১) বিবাহযোগ্য ডেকা-গাভৰুৱে বিয়াৰ পূৰ্বতে স্ব-ইচ্ছাকৈ পতি-পত্নী নিৰ্বাচন কৰি লব পাৰে। পূৰ্ব প্রচলিত নিয়মমতে মূৰং ঘৰত থকা অৱস্থাতে বেছিকৈ মনোমিলন হয়। ইয়াক 'কালগচুনা' বোলে। আদৌ সকলবোৰ মচুপ আৰু বাচেং সাংসাৰিক জটিলতালৈ অহাৰ আগৰ এটা শিক্ষাকেন্দ্ৰ বুলিব পাৰি।

২) কোনো বিবাহযোগ্য ডেকাই কোনো ছোৱালীক ভাল পাই লাজ নাইবা কিবা কাৰণতে হওক নিজে ক'ব নোৱাৰিলে, বন্ধু-বান্ধৱ নাইবা আনলোকৰ হতুৱাই মাক-বাপেকৰ যোগেদি বিবাহ প্রস্তাৱ কৰিব পাৰে। ছোৱালী পক্ষৰ মাক-বাপেকৰপৰাও ল'বালৈ বা ল'বাৰ মাক-বাপেকলৈ প্রস্তাৱ আনিব পাৰে। ইয়াক "স্নানী ভাদ্‌নাম" বোলে।

৩) দ্বয়ৰ মানুহৰ (ল'বা-ছোৱালীৰ মাক-বাপেকহঁতৰ) মিলান্ধীতি থাকিলে, তেওঁলোকৰ যদি ল'বা আৰু ছোৱালী থাকে তেতিয়াহ'লে সন্তানৰ নাবালক অৱস্থাত নাইবা পূৰ্ণবয়স্কতো মাক-বাপেকসকলৰ মাজত ল'বা-ছোৱালীৰ অজ্ঞাতে বা জ্ঞাতে বিয়াৰ আদান-প্রদানৰ বন্ধনস্ত হ'ব পাৰে। (কিন্তু প্ৰায়ে এনে ধৰণৰ প্রস্তাৱ কৃতকাৰ্য্য নহয় বাবে আৰু আধুনিক ল'বা-ছোৱালীৰ বদলিলৈ লক্ষ্য কৰি এই প্রথা বাদ দিয়া হ'ল বুলিলেই ক'ব পাৰি।)

৪) ডেকা-গাভৰু আৰু মাক-বাপেকৰ ইচ্ছানুযায়ী সামাজিক প্ৰণয়ে বিবাহ (মিমাং) সম্পাদন কৰিব পাৰে। অধিক তথ্য

০ অবিবাহিত পুৰুষ বা অবিবাহিতা নাৰীয়ে পক্ষৰ মিল হোৱাৰ পৰিত পতিত ঘৰত মাজলিক কৰ্ম্য সম্পাদন কৰাৰ লগে লগে পতি-পত্নী হিচাপে বীৰ্হিতি পায়। এমাহৰ ভিতৰতে ছোৱালীৰ মাক-বাপেকক দৰাই "আহু" "আহু" বা বন আক খবাই জাপবঢ়াব লাগে। এই "আহু" "আহু" পৰিষোধ অথবা পৰ্য্যন্ত মাক-বাপেকক ছোৱালী "আহু" "আহু" বহু থাকে।

টেক্সিক্সন নহলে প্রায়ে ডেভাল্পমেন্টৰ চুৰকৈ মিলন হৈ যবত
হোৱাৰ। এক নম্বৰৰ নিৰ্বাচনটোৰেই এই ক্ষেত্ৰত বোঝি।

যুগ্মজীৱন (পতি-পত্নী = Conjugal life) :

১) বিয়াৰ পিছত একেটা ঘৰত থাকিব আৰু যৌন সম্বন্ধ
ঘটিব ; যদিহে তলত দিয়া কাৰণখিনি নহয়।

(ক) পতিপত্নীৰ মনোমালিন্য।

(খ) পতি নাইবা পত্নী কোনোবা পৰগামী।

(গ) পতি নাইবা পত্নী যি কোনোৰ সম্ভাৱন জন্মৰ উৰ্বা
শক্তিৰ অভাৱ।

(ঘ) পতি নাইবা পত্নী কোনোবা বঞ্জন কামক্ষমাৰ নিবৃত্তি
হ'লে।

২) ভৌতিক তেওঁলোকৰ যুগ্মমিলন কষ্টকৰ্মৰ বুলি ধৰা
হয় ; অৱশেষত বিবাহ বিচ্ছেদ হ'ব পাৰে।

৩) কিন্তু এই ধৰণৰ সম্ভাৱ্য 'যুগ্মজীৱন'ৰ ১ নং আৰু
২ নং কাৰণ নাইবা সমাজ প্ৰামাণ্য বা স্বীকৃত হ'ব লাগিব।
অকাৰণত সম্ভাৱ্য কৰিলে কাৰণৰ ওচৰত দায়ী হ'ব লাগে।

৪) মনোমালিন্য ঘটিলে ছোৱালী মাকৰ ঘৰলৈহে যাব পাৰিব।
অন্য কাৰণৰে ঘৰত এদিনৰ বোঝি আশ্ৰয় লোৱা দ'ডনীৰ।

সম্ভাৱ্য (Divorce বা বিবাহবিচ্ছেদ) :—

১) পতি, পত্নী দুয়োজনে ইচ্ছানুসৰি কাৰণৰ অন্তৰ্ভুক্ত
সম্ভাৱ্য কৰিব পাৰে। ভৌতিক হ'লে দুয়োজনে কাৰণ ওপৰত
কতিপুৰণ দাবী কৰিব নোৱাৰে।

২) ছোৱালীৰ গা-ধন (আদৰ্শ) দিব নোৱাৰিলে মাক-বাপেকৰ
অসন্তোষ বা দাবী হতে ছোৱালী মাকৰ ঘৰলৈ গুচি যাব পাৰে।
তাকো বিচ্ছেদ বা সম্ভাৱ্য বুলিব পাৰিব।

৩) সিবিয়কৈ ভৰণ পোষণ কৰিব নোৱাৰিলে পত্নীয়ে সম্ভাৱ্য
বা অন্য ভৰণ-পোষণ কৰিব পৰা এজনলৈ কাৰণৰ সিদ্ধান্ত স্যুপেক্ষ
গমন কৰিব পাৰে। (এই কাৰ্য্য শিষ্টি সকলতকৈ অস্বীকৃত
ক্ষেত্ৰতহে বোঝি হোৱাৰ। কৰ্ত্তমান এই প্ৰথা লুপ্তপ্ৰায়।)

৪) এজন প্ৰবুদে এগৰাকীতকৈ বেছি পত্নী গ্ৰহণ কৰিলে তাৰ প্ৰবুদে বিয়া কৰোৱা বা পৰবৰ্তী বিবাহিত পত্নীয়ে মনোমালিন্যৰ ফলত সজত্যাগ কৰিব পাৰে।

৫) পত্নী পৰপ্ৰবুদগামিনী বুলি প্ৰমাণ পালে প্ৰবুদে সজ ত্যাগ কৰিব পাৰে।

বৰলা আৰু বিধবা (Widower and widow) :

১) যদুগ্ৰ জীৱন-যাপনৰ পিছত সূহ অৱস্থাত থাকোঁতেই পতি নাইবা পত্নী যিকোনো এজনৰ আৰ্থিক বিয়োগ বা সজত্যাগৰ ফলত অকলশৰীয়া হ'লে প্ৰবুদ আৰু নাৰী উভয়ে স্বইচ্ছাৰে পুনৰ বৈবাহিক জীৱনৰ কাৰণে কাৰোবাক বাছি লব পাৰে।*

২) গিৰিয়েকৰ মৃত্যুত কোনোবা নাৰীয়ে বৈধব্য অৱলম্বন কৰিব লগা হ'লে মৃতকৰ সৰু ভালেকে তাৰ যত্ন লব। যদি সৰু ভালেক নাথাকে বা যত্ন নলয় তেন্তে তাতোকৈ সৰু নাইবা ওচৰ সম্বন্ধীয়া ভালেকসকলে যত্ন লব। দূৰোৰে পুনৰ ইচ্ছা হ'লে মৃতকৰ ভালেক আৰু বিধবা পত্নীৰ সাংসাৰিক মিলন হ'ব পাৰে।

৩) মৃতকৰ ভালেকে যত্ন লবলৈ ইচ্ছা নকৰিলে বা ভালেক নাথাকিলে বিধবা পত্নীয়ে সেই বংশৰ কোনোবা ভালেকৰ লগত সংসাৰ কৰিব পাৰে।

৪) মৃতকৰ পিতাক, দদাকে, ককাকে বা পুতেকে বিধবা পত্নীক পত্নী হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে।

৫) (ক) মৃতকৰ ভালেকহঁতৰ ভিতৰত কোনেও গ্ৰহণ নকৰিলে বিধবা পত্নীয়ে আগৰ মাক-বাপেকৰ ঘৰলৈ উভতি যাব

* অগ্ৰিম হ'লেও কোৱাটো উচিত হ'ব যে সূহ সৰল অৱস্থাত পতি নাইবা পত্নীৰ বিয়োগ বা সজত্যাগ হ'লে পৰবৰ্তী অৱস্থাত অকলশৰীয়াতকৈ অনুশোচনা কৰাৰ বাদেও মানুহৰ চিৰন্তন প্ৰৱৃতি বা কামনা-বাসনাবোৰ চাকি ৰাখিব নোৱাৰে। ফলত কোনোবা এজনৰ অনুপস্থিতিত বৰলা বা বৈধব্য পত্নী অৱলম্বন কৰিলে সেই স্থিতিয়ে মনৰ অগোচৰে বিচৰণ কৰে, আনকি ফলতও আহে। গতিকে বিধবা বিবাহ প্ৰচলন শিটিং সমাজত উচিত বুলিয়েই ভাবে। মনোবিজ্ঞানৰ ফলস্বৰূপ ই সৰ্বজনসন্মত।

পাবে। (খ) মাক-বাপেকৰ ঘৰলৈ ঘোঁৰাৰ পিছত বিবাহসিন্ধ কোনো এজন পুৰুষৰ লগত আকৌ ঘৰ পাতিব পাৰে।

৬) পতিৰ পত্নী বিয়োগ হ'লে বা কিবা কাৰণত বিচ্ছেদ হ'লে, অধিবাহিতা ছোৱালী নাইবা বিধবাক বিয়া কৰাব পাৰে।

৭) বিধবা পত্নীক— আগৰ গিৰিয়েকৰ ভায়েকহঁতে গ্ৰহণ নকৰিলে বা মাকৰ ঘৰলৈ গুৰুচি আহিলে সম্পত্তি আৰু পুৰুষ সন্তানৰ ওপৰত দাবী কৰাৰ কোনো স্বত্ব নাথাকে।

৮) বিধবা পত্নীৰ লগত ছোৱালী সন্তান থাকিব পাৰে। সেই ছোৱালীৰ বিয়া হ'লে পুৰুষপতিৰ বংশৰ কোনো দাবী কৰোঁতা নাথাকিলে বিধবা মাকেই “আদম্” আৰু “অবাই” গ্ৰহণ কৰাৰ অধিকাৰ পায়।

৯) অন্য বংশৰ এজনে বিধবা পত্নীক নিজৰ পত্নী হিচাপে গ্ৰহণ কৰিলেও আগৰ গিৰিয়েকৰ পক্ষৰ ফালে হোৱা সন্তান আৰু সম্পত্তিৰ ওপৰত একো স্বত্ব নাথাকিব। সেই সন্তান আৰু সম্পত্তি সেই বংশৰে (দুৰৱ হ'লেও) কোনোবা এজনে চম্ভালি লব। সন্তানে আগৰ বাপেকৰ উপাধি গ্ৰহণ কৰিব। সম্পত্তি সেই বংশলৈ হস্তগত হ'ব।

১০) পত্নীহীন গিৰিয়েকে পুনৰ বিবাহ কৰিব পৰাৰ বাহিৰেও সন্তান আৰু সা-সম্পত্তিৰ ওপৰত আগৰ স্বত্বই থাকিব।

উপৰোক্ত নিয়মবিলাক বুৰঞ্জী নাইবা কোনো পুৰণি লিখিত কথা নহয় বুলি আগতেই কৈ অহা হৈছে। মৌখিক-ভাৱে আৰু সমাজত প্ৰচলিত নিয়ম হিচাপে চলি থকাৰ বাবে লিখকে তাৰ ইঙ্গিতহে দিবলৈ যত্ন কৰিছে।*

মিচিং বিবাহ পদ্ধতি

ভূগা বেগন

মিচিং সমাজৰ বিয়াবাব্দ পদ্ধতি আন আন সমাজৰ সৈতে সাধাৰণভাৱে মিল থাকিলেও প্ৰধান-প্ৰধান ব্দৰূপে বিচাৰ কৰিলে জন্মৰ পূৰ্ণ মিচিং বিয়া-বাব্দ পদ্ধতি বিচাৰ কৰিলে বহুত পৰ্থক্য দেখা যায়। বিশেষকৈ মিচিং সমাজত বিয়া-বাব্দ দুই ধৰণে সম্পাদন কৰা হয়। তাৰে ভিতৰত 'দুগ্'লা স্লাম্'না লাঃনম্' (পলুৱাই নি পতা সাধাৰণ বিয়া) আৰু 'মিদাং' (শুভবিবাহ)। যিহ্ম শব্দটো অসমীয়াত বিদৰ্বে ব্যৱহাৰ কৰা হয় বা ভবা হয় মিচিং সমাজত 'মিদাং' শব্দটি ঠিক ভেনেদৰে ব্যৱহাৰ কৰা নহয়। অসমীয়া তথা ভাৰতীয় যিকোনো ভাষাত 'বিয়া' শব্দটোৱে এখন শুভ-বিবাহৰপৰা আৰম্ভ কৰি সাধাৰণভাৱে হোৱা বিয়ালৈকে বৃদ্ধায়। সাধাৰণভাৱে পূৰ্বৰ প্ৰকৃতিয়ে সংসাৰ কৰাটোও আমি সিহঁতৰ বিয়া হোৱা বুলিলে কওঁ বা ধৰি লওঁ আৰু আন ফালে কোনো এহাল বৃদ্ধক-বৃদ্ধতীয়ে পলাই গৈ গান্ধৰ্ব বিবাহ কৰালেও—সিহঁতৰ বিয়া হোৱা বুলিলে কওঁ। কিন্তু মিচিং সমাজত 'মিদাং' বুলিলে বাইকৈ সমাজ স্বীকৃত আন-ষ্ঠানিক বিয়াকৈ বৃদ্ধায়। আন ফালে 'বিয়া' শব্দৰ মিচিং প্ৰতিব্দ প শব্দ হ'ব 'স্লাম্'না'। কিন্তু স্লাম্'না শব্দটি কেৱল কন্যাক উদ্দেশ্য কৰি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনেকৈ 'ন স্লাম্'না লাঃডাক্'বনেই'? (আপুনি বিয়া কৰিলে নে?) ইয়াত কেৱল পূৰ্বৰ ক্ষেত্ৰে এনে প্ৰশ্ন হয়। কিন্তু অসমীয়াত 'বিয়া' শব্দটি লগাই পূৰ্বৰ ভিৰোভা উভয়ক এনে প্ৰশ্ন কৰিব পৰা যায়। মিচিং সমাজত ভিৰোভাৰ ক্ষেত্ৰত এই সম্পৰ্কে জানিবলৈ বিচাৰিলে এনেদৰে কৰা লাগে—'ন আমিগ গ্'ডাক্'বনেই'? (তুমি লোকৰ ঘৰলৈ গৈছা নেকি? বা বিবাহিত নেকি?) দৰাচলতে 'স্লাম্'না' শব্দটিৰে উদ্দেশ্যক বিয়া হোৱা নেহোৱা সম্পৰ্কে কৰা প্ৰশ্নত ব্যৱহাৰ কৰা নহয়। বৰ্তমানে কিছুমান ঠাই বা মানুহে বিচাৰকক ইয়াক

শ্রীভক্ত কবি 'স্বামীনা' শব্দ জীবোত্তম আগত ব্যবহার করা আব্দ ডেনেদেবে গীত বচনা করা দেখা যায়। কিন্তু ই শব্দ ব্যবহার নহয়। অস্বাভাবিক আলোচনার বিষয়-বস্তু হ'ল মিচিং সমাজত 'দুগ্‌লা স্বামীনা লাঃনাম্' (পল্লাই গৈ বিয়া পতা বা সাধাৰণ বিয়া-বাব্দ) আব্দ 'স্বামীনা' (শব্দ-বিবাহ)।

দুগ্‌লা স্বামীনা লাঃনাম্ (পল্লাই নি পতা সাধাৰণ বিয়া-বাব্দ) :— মিচিং সমাজত সাধাৰণতে ছোৱালী পল্লাই নি বা গাম্‌ধৰ্ব প্রথাৰে বোহি ভাগ বিয়া হয়। তাকে 'স্বামীনা লাঃনাম্' (সাধাৰণ বিয়া-বাব্দ) বোলা হয়। ডেকা ল'ৰাই স্ব-ইচ্ছা জতে নিজৰ মনে বহা গাভৰু ছোৱালীক পল্লাই নি বিয়া কৰাব পাৰে। এই প্রথা মিচিং সমাজত পূৰ্বপূৰ্বৰ পৰা প্রচলিত। সেই বুলি একে উপাধি বা বংশৰ মাজত বিয়া বাব্দ নিয়ম নাই। 'দলে' উপাধি থকা ডেকা ল'ৰা এজনে সেই একে 'দলে' উপাধি বা বংশৰ গাভৰু ছোৱালীক বিয়া কৰাব নোৱাৰে। ই সমাজৰ অনীতি আব্দ এনে কৰ্ম পাশ বুলি পৰিগণিত হয়। আব্দ তেনে লোকক সমাজৰ কলংক বুলি অঁতবাই দিয়া হয়। কাৰণ একে উপাধি আব্দ একে বংশ সদায় ভাই-ককাই বুলি সমাজত গভীৰ বিশ্বাস আছে। একে বংশ বা একে উপাধিয়ে সদায় একে 'গুমন্' পূৰ্বপূৰ্বৰ উপাধি আব্দ এটা বংশক (সকলো ফালৰ পৰা যিজনে পালি বাখে বা ঘৰ পালিতা) বুজায়। একে বংশৰ বা একে উপাধি থকা মানুহ বহুত দূৰত থাকিলেও সদায় ভাই-ককাই এক গুমন্। একে উপাধি আব্দ একে গুমন্ বাহিৰে অন্য সকলো উপাধি আব্দ গুমন্ সৈতে বিয়া হ'ব পাৰে।

'দুগ্‌লা স্বামীনা লাঃনাম্' ই এক প্রকাৰ বিয়াই। যদিও ই গাম্‌ধৰ্ব প্রথাৰে হয় তথাপি ইয়াৰ সম্পূৰ্ণ দায়িত্ব আব্দ সম্পৰ্ক কৰ্ম্য অধিকারক আব্দ বংশ পৰিৱৰ্ত্তন ওপৰত থাকে। এজন ডেকা ল'ৰাই, গাভৰু ছোৱালীক পল্লাই নিয়াৰ আগেয়ে ডেকা ল'ৰাজনে অধিকারক বা বংশ পৰিৱৰ্ত্তনৰ লগত এই বিষয়ে কিছুকৈ সকলো কথা আলোচনা কৰা হয়। বিহেতু ভবিষ্যত এই ছোৱালীৰ সংস্কাৰত কোনো মেল-গোচৰ আব্দ অপ্রীতিকৰ ঘটনা আদি ঘটিলে তৰ সম্পূৰ্ণ দায়িত্ব অধিকারকে বহন কৰিব লগা হয়।

এজনী গাভৰু ছোৱালীক পলুৱাই নিয়াৰ ঠিক পাছ-
দিনা বা দুদিনৰ পিছতে দৰা ঘৰৰ পৰা এজন মানুহে কন্যা
ঘৰত জাননী দিবলৈ যাব লাগে। তাক 'দুগ্‌তাদ্' (আগ বাতৰি
বা জাননী দিওঁতা) বোলে। 'দুগ্‌তাদ্'ত এইদৰে ক'ব লাগিব।
—'মিতুৰ আমে ব্ৰহ্মে মিতুৰা লাঃতুং, নল্ মিতুৰে মাল্কা।
কাংবাং কাল্‌ং মমা পাকা'। (মিতিবৰ জীয়েকী বা ভনীয়েকক মিতিবে
লৈছে, আপোনালোকে নিবিচাৰিব আব্দ মেল গোচৰ নকৰিব)।
এই 'দুগ্‌তাদ্' যোৱা মানুহজন স্বয়ং দৰা ঘৰৰো হ'ব পাৰে বা
অন্য ঘৰৰ মানুহৰ হতুৱাই 'দুগ্‌তাদ্' জনাব পাৰে। অৱশ্যে
অন্য ঘৰৰ মানুহৰ হতুৱাই জনালে বোঁহি সন্মানেৰে জাননী
দিয়া বুলি কয়।

পৰাপক্ষত 'দুগ্‌তাদ্' যোৱা ব্যক্তি জন আদহীয়া আব্দ
বিচাৰ শক্তি সম্পন্ন হ'ব লাগে। 'দুগ্‌তাদ্' যোৱা মানুহজনে দৰা
ঘৰৰ হৈ জমোল-পাণ আব্দ ৰূপ এটকাৰ সৈতে শৰাই পাতি
'মিতুৰ'ৰ (মিতিবৰ) ঘৰত 'দুগ্‌তাদ্' দিয়ে।

কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত দুই তিনিদিনমান অন্য গাঁৱত নাইবা
অন্য ঠাইত ছোৱালী পলুৱাই ৰাখি ঘৰলৈ অনা হয়। অৱশ্যে
একেদিনাৰো ঘৰলৈ আনিব পাৰে। কন্যা ঘৰৰ মানুহে বিচাৰি
আহিব পাৰে বুলিহে অন্য গাঁৱত নাইবা দুই তিনিদিন লুকাই
ৰখা হয়। ন ছোৱালীক বা ন বোৱাৰীক ঘৰলৈ দিনৰ ভাগতকৈ
বাতিহে প্ৰায় আনে। ঘৰলৈ আনোতে কিছুমান নীতি নিয়মেৰে
ন বোৱাৰীক আদৰি অনা হয়। প্ৰথমে ঘৰৰ গৃহিণীয়ে অৰ্থাৎ
মাকে (মাক মৰিলে বা নেথাকিলে যি কোনো ঘৰৰ বা পৰিয়ালৰ
গৃহিণীয়ে) নতুন কাপোৰ কানি পিন্ধি বগা চাদৰেৰে মূৰত ওৰণি
লৈ আদৰি আনে। ন বোৱাৰীক আনিবৰ ঠিক আগমুহূৰ্ত্তত
ঘৰৰ ঠিক জখলাতে দুটা সৰু ময়লা ঘট পানীৰে পৰিপূৰ্ণ কৰি
পাতেৰে মূখ বন্ধ কৰি ৰখা হয়। ঘৰলৈ আহি পোৱা মাত্ৰকে
ন ছোৱালী ও ল'ৰাটোৱে (অৰ্থাৎ ল'ৰাৰ সোঁহাতৰ আঙুলি আব্দ
ছোৱালীৰ বাওঁহাতৰ আঙুলিৰে) পাতটো ফালি যতনাই ধোৱা
ঘটৰ পানী ছুঁব লাগে। এনে কৰাৰ অৰ্থ আছে। মিচিং সমাজত
বিশ্বাস আছে যে কোনো মানুহে কবলৈ ৰাখা কৰা মুহূৰ্ত্তত
পাতপূৰ্ণ পানী দোঁখলে ৰাখা শক্ত হয়। অৰ্থাৎ মানুহক গায়া

(অফলভা বা অফল) আদিয়ে ব্যাঘাত জন্মাব নোহাবে। বিহেতু এই মৃদুস্তব পবাই দূটা জীবনব সাংসাৰিক জীবনব প্ৰথম স্ৰাষ্টা তেওঁলোকৰ আগন্তুক জীবন বাহা স্ৰুক্ষম আব্দ আনন্দময় হোৱাব বাবে কামনা কৰা প্ৰত্যেক পিতৃ-মাতৃৰ কৰ্ত্তব্য আব্দ দায়িত্ব।

তাৰ পিছতে ঘৰৰ গৃহিণীয়ে এই একে ঘটৰ পালীয়ে ল'ৰা আব্দ ন বোৱাবীৰ ভবি ধুৱান আব্দ ন বোৱাবীক ঘৰৰ লক্ষ্মী হিচাপে স্বাগত জনোৱা হয়। তাৰ বিনিময়ত ল'ৰা আব্দ ন হোৱালী উভয়ে দৰাব মাক-বাপেকৰ ভৰিত ধৰি 'কুম্ভদান্' (সেৱা) জনায়। তাৰ পিছত ঘৰৰ গৃহিণীয়ে দূৱোকে হাতত ধৰি চাং ঘৰৰ ওপৰলৈ তুলি নিয়ে।

ন হোৱালী অনা প্ৰথম নিশা পূৰ্বতে যতনাই ধোৱা আপিন, আপং আব্দ আদনেবে (ভাত আপং) আব্দ মাংসেবে হোৱালী পলুৱাই নিওঁতে সহায় কৰা আন আন ডেকা ল'ৰাক মাতি ধুৱায়। নিশা ঘৰৰ গৃহিণীয়ে নিজে ন বোৱাবীৰ কাৰণে লোৱা শোৱা বিছনা-পত্ৰ ইত্যাদি লাগতিয়াল বস্তু-বেহানি ধোৱাব আব্দ ব্যৱস্থা কৰি দিয়ে।

ন বোৱাবীক ঘৰলৈ অনাৰ পাচ দিনা (অনিবাৰ্য্য কাৰণ-বশত কিছু দিন পলম হব পাৰে) গধূলিতে 'সাম্‌ন্‌ ডন'চাং' (বিয়া ভোজ) পাতে। প্ৰকৃততে 'ডন'চাং' মানে চাকা বা বনোৱা অৰ্থাৎ আপং চাকি চোৱা বজায়। কিন্তু উক্ত ভোজত যথেষ্ট পৰিমাণে 'আপং' নিম্নমিষ্ট বাইজক খাবলৈ দিয়া হয়। এই দিনা নিশা গাঁৱৰ সকলো মৃদুখিয়াল বঢ়া-বঢ়ী আব্দ ডেকা-গাভৰুক নিমন্ত্ৰণ কৰা হয়। গাঁৱৰ বয়সীয়া বঢ়া-বঢ়ী বেতিয়া আহি পাল ভেতিয়া এটি বস্তু 'কুম্‌দাং বংগং' (ঘৰৰ পালিতা দেৱ-দেৱীলৈ) উদ্দেশ্য কৰি আগবঢ়াই ন-বোৱাবীৰ সৈতে ল'ৰাটোক সেৱা কৰিবলৈ দিয়া হয়। বেতিয়া তেওঁলোক সেৱা কৰিবৰ নিমিত্তে আঠ, লৱ, ভেতিয়া ঘৰৰ গৃহিণীয়ে 'কুম্‌দাং, গাভৰু' (হাতে বোৱা চাদৰ) তেওঁলোকৰ গাত দিয়ে। গাঁৱৰ বঢ়া মেধা আব্দ উপস্থিত বাইজে 'কুম্‌দাং বংগং'ক (ঘৰ পালিতা দেৱ-দেৱীক) ন বোৱাবী আদৰি আনিছো বুলি জনাই দিয়ে আব্দ তেওঁলোক দূৱোৰে একো দান দোৰ নধৰি ভৱিষ্যতলৈ স্ৰুখেৰে থাকিবলৈ প্ৰাৰ্থনা জনায় আব্দ আশীৰ্বাদ দিয়ে। তদুপৰি বয়সীয়া সকলে

নবোঁৱাৰীক ঘৰৰ লগত চমিয়াওৱাৰে মিলিভৰীয়া আৰু মিলিভৰীয়া উলিয়াওৱা
দিয়ে। তাৰ পিছত সন্তাহ বা পৰেকৰ ভিতৰত (অমিবাৰী কাৰণ-
বশতঃ কিছুদিন পলম হ'ব পাৰে।) অমিবাৰী বিনাম্, অমিবাৰী
আগবঢ়াবলৈ) মিতিবৰ ঘৰলৈ যায়।*

অমিবাৰী বা মিতিবৰ সৈতে মীমাংসা কৰিবলৈ যাওঁতে বাছি
বাছি বঢ়া আৰু অমহীয়া জনা বঢ়া মানুহ মাতে। তাৰে
ভিতৰত এজন বঢ়া বা অমহীয়া জনা বঢ়া মানুহক ডায়েল
পাৰৰ টোপোলা দি সন্মানেৰে মাতে। তেওঁক 'পাতিবি' (দৰা
ঘৰৰ অস্তিত্বক স্বৰূপ) বোলে। উক্ত মানুহজনৰ বিচাৰ শক্তি
আৰু বাক শক্তি সন্মানে থাকিব লাগে। তেওঁৰ ওপৰতে 'অমিবাৰী
বিনাম্' কাৰ্য্যৰ দায়িত্ব আৰু কেৱল মেলো এম্বেলন্ত ইত্যাদি নিৰ্ভৰ
কৰে। তেওঁকেই অমিবাৰী তাৰে 'মাহনী' (দৰা ঘৰৰ পিতৃ স্বৰূপ)
হিচাপে মানি লোৱা হয়। এই কাম প্ৰায় বাতিহে কৰে। প্ৰথমে
অমুক পিনা গধূলি দৰা ঘৰৰ মানুহে 'অমিবাৰী' দিবলৈ আহিব
বঢ়া মিতিব বা অমিবাৰী ঘৰত থৰৰ দিয়া হয়। আগতে ঘৰৰ
দিয়া মতে কন্যা ঘৰেও 'অমিবাৰী' দিবলৈ অমিবাৰী দৰাঘৰীয়া মানুহক
শক্তি অনুসৰি আলহী সংকাৰ কৰে। 'অমিবাৰী'ত নিৰ লগীয়া
সামগ্ৰীবোৰৰ ভিতৰত ডায়েল প্ৰায় ১০ পোণ, পাণ ৩০ ব
পৰা ৪০ গুৰু পৰ্য্যন্ত, চুৰ, বিলাং (চালি), গুড় বা
চেনি, চাহ, চাখা, পাতৰ আপং (ছাই লাওপানী) চাৰি টোপোলা
বা নগিন্, আপং (বৰা চাউলৰ লাওপানী) মাছ আৰু অলপমান
আফিং আদিয়ে গ্ৰহণ। এইবোৰ কলতুৰ পৰা দৰাঘৰীয়া মানুহে
সন্মাজত প্ৰচলিত নীতিনিয়ম মতে আমোল পাণ, টকা পইচা
আদি প্ৰথমে অমিবাৰীত পাতে। তাৰে অৱশিষ্ট সামগ্ৰী বা অলপ
বোৰৰ পৰা এক টোপোলা ছাই লাওপানী বা এক কলহ বৰা
চাউলৰ লাওপানী ডায়েল পাণ, চাহ গুড় আৰু বঢ়া পইচা
টকা 'মাম্বৰ্ণ, মাম্বৰ্ণ' ডেকা-গাভৰুৰ সংখ, লৈ (ইয়াত 'মাম্বৰ্ণ, মাম্বৰ্ণ')

* কামাক 'মাম্বৰ্ণ' ডেকা-গাভৰুৰ সংখ, লৈ (ইয়াত 'মাম্বৰ্ণ, মাম্বৰ্ণ')
কৰা নাই। অমিবাৰী পৰৱৰ্ত্তী অৱস্থাত অমিবাৰী আৰু মিলিভৰীয়া উলিয়াওৱা
কৰা নাই। অমিবাৰী পৰৱৰ্ত্তী অৱস্থাত অমিবাৰী আৰু মিলিভৰীয়া উলিয়াওৱা
কৰা নাই।

মানে গাভৰু আৰু 'স্নাঃমে' মানে ডেকা) সম্মানেৰে জনসমুহত
হয়।

বিহেতু এজনী বিশেষ ছোৱালী এখন গাঁৱৰ 'স্নাম্‌বু',
স্নাঃমে সংঘৰ সভা। তাইৰ শূভ মিলনাত্মক সংঘৰো এখন
ভায়েল পাণ খোৱা বা তাইলৈ শূভেচ্ছা দিয়াটো 'স্নাম্‌বু',
স্নাঃমে সংঘৰ কাম্য। এক সপ্তাহৰ পিছতে 'স্নাগে, চুত্‌লাদ,' (জঠ
মজলা খোৱা) খাবলৈ যায়।

এই 'অবাই' দিয়া কাম বাতি বহুত সময়লৈকে চলে কাৰণে
পূৰ্বৰি কালত বঢ়া সকলে ফুটিত অলপ আচৰণ আৰ্হিৎ ব্যৱহাৰ
কৰিছিল। নহ'লে আৰ্হিৎ ব্যৱহাৰ কৰা তেনে কোনো ধৰা-বন্ধা
নিয়ম নাই। 'অবাই' দিয়া গধূলিত দবা ঘৰৰ এজন ডেকা
ল'বাই কন্যা ঘৰীয়া গাঁৱৰ সকলো মানুহক 'অবাই চালি' (গবাইৰ
ভায়েল পাণ) দি এইদৰে জনাই দিব 'আজি আমুক ল'বা
আমুকী ছোৱালীৰ শূভ মিলনাত্মক আপোনাসকলক 'অবাই চালি
(গবাই চালি) দিছে।' এই 'নিশাই স্নাম্‌নোলাঃনা আৰাং' (দবাঘৰীয়া)
'স্নাম্‌নোবিনা আৰাং' (কন্যাঘৰীয়া) মাজত 'আৰে আদম্‌' (গা-ধন)
দিয়া আৰু কেতিয়াও দিব লাগে ইত্যাদি সকলো বন্দবস্ত
হয়। কন্যা ঘৰে ভাল পোৱা বা জোৱাই হিচাপে পাব খোজা
ল'বাই বিয়া কৰালে 'গা-ধন' হিচাপে বেছি টকা দাবী নকৰে।
জোৱাই হিচাপে পাব নোখোজা বা বেয়া পোৱা ল'বাই বিয়া
কৰালে পঁচশৰ পৰা হেজাৰ পৰ্য্যন্ত 'গা-ধন' হিচাপে অতীতত
দাবী কৰিছিল। বৰ্ত্তমানেও ঠাই বিশেষে তেনে পদ্ধতি আছে।
অৱশ্যে জোৱাই ল'ৰাজনৰ স্বভাৱ-চৰিত্ৰ, মান-সম্মান আৰু মৰম-
চেনেহ ক্ৰমে দেখা পালে পূৰ্বে দাবী কৰিলেও পিছত এক পইচাও
নোলোৱা হয়। এবছৰ বা দুবছৰৰ পিছত জোৱাৱেক জীয়েকে
'দুঃনী গুলাদ' (গহুৰৰ ঘৰলৈ সেকা কৰিবলৈ পুনৰ বোৰা)
হিচাপে আদহ। 'দুঃনী গুলাদ'ত অসং কুকুৰা ভায়েল পাণ ইত্যাদি
আনি অহুক গাহুৰেকক আৰু বংশ পৰিয়ালৰ বয়স্কসকল লোকক
সেকা কৰে। 'দুঃনী গুলাদ'ত কম্যা ঘৰৰ বংশ পৰিয়ালেও শক্তি
অনুসাৰে আ-অলংকাৰ বা বস্তু কেছানি বোতুক হিচাপে দিয়ে।
এইয়া হ'ল দ্বিটিং সমাজৰ 'দুঃনী স্নাম্‌না লগমনম্‌' (সাধাৰণ বিয়া-
বন্দা), প্ৰথম।

মিদাং (শুভবিবাহ) :

মিচিং সমাজৰ 'মিদাং' অন্য সমাজৰ শূভবিবাহ পদ্ধতিৰ পৰা সম্পূৰ্ণ পাৰ্থক্য থকা বুলি কলেও বঢ়াই কোৱা নহ'ব। ইয়াৰ গঠন, আয়োজন, আৰু সমাধানত পূৰ্বণি বিশ্বাস আছে। বৰ্ত্তমানে আধুনিক ধৰণে পতা 'মিদাং' বিলাকত কোনো কোনো সমাজৰ শূভবিবাহৰ ৰীতি-নীতিও অনুকৰণ কৰা দেখা যায়। কিন্তু পূৰ্বণি মিচিং মিদাং অধ্যয়ন কৰিলে তাৰ বহুখিনি প্রশংসা আৰু ৰীতি-নীতিৰ আধুনিক মিদাঙৰ লগত তফাৎ দেখা যায়। 'মিদাং' শব্দটো বিশ্লেষণ কৰিলেও ইয়াৰ বিশেষ অৰ্থ পাওঁ। 'মি' মানে মানুহ, 'দাং' মানে তুলি লৈ যোৱা বা উঠাই লৈ যোৱা বুজায়। পূৰ্বণি কালত দৰা কন্যা দুয়োকে মানুহৰ দ্বাৰা উঠাই লৈ দোলা পদ্ধতিৰে 'মিদাং' পাতিছিল বুলি প্ৰবাদ আছে। প্ৰকৃততে 'মিদাং' দুবিধ; যেনে—'মিদাং' (সাধাৰণ ধৰণে) আৰু 'দাংৰ মিদাং' (প্ৰকৃত মিদাং বা নীতি নিয়মেৰে পতা)। যিহেতু সাধাৰণ মিদাঙত কিছুমান নিয়ম নীতি শিথিল থাকিলেও 'দাংৰ মিদাং'ত প্ৰকৃত নীতি নিয়মেৰে মিদাং পাতিব লাগে।

আমি আগতেই উল্লেখ কৰিছো যে মিচিং সমাজত প্ৰায়েই স্ব-পছন্দ মতে বা ভাল পাই বিয়া হয়। সেই কাৰণে 'মিদাং' পদ্ধতিৰে বিয়া কৰিব খুজিলেও ল'ৰাই প্ৰথমে ছোৱালী পছন্দ কৰিব লাগে। এই বুলি মাক-বাপেক বা অভিভাৱকৰ হাত নাই এনে নহয়। পূৰ্বণি কালত ঘাইকৈ অভিভাৱকৰ বৃত্তি অনুযায়ী মিদাং পাতিছিল। বৰ্ত্তমানে পুতেক আৰু মাক-বাপেকৰ মতামতৰ সন্মিলন মিলতহে ছোৱালী বা কন্যা পছন্দ কৰা হয়। ইয়াত আমি বিশেষকৈ 'দাংৰ মিদাং'ৰ ৰীতি-নীতিৰ কথাহে আলোচনা কৰিম।

ছোৱালী পছন্দ হোৱাৰ পিছত প্ৰথমে দৰা ঘৰে মতিবৰ ঘৰত 'আকোনে'ৰে (টোপোলাৰে) 'স্নান্‌না' (কন্যা) খোজা বঢ়া কৰে। এই 'আকোনে'ত পাণ প্ৰায় পঁচ গুছি, তামোল গ্ৰিন-চৰ্মশটী আৰু বৃপ এটকা সহ ধুনীয়াকৈ টোপোলা বাঁধি মতিবৰ ঘৰত দিৱে। 'আকোনে' দিবলৈ যাওঁতে একেবাৰে দৰা ঘৰৰো হ'ব পাৰে নাইবা সম্বন্ধীয় জনা বৃজা মানুহক পঠায়। এইজন ব্যক্তিয়ে কন্যা ঘৰীয়া স্বামীক এইদৰে কয়—'ওলু মিতুবা নলুকলক্,

আম্‌লি পেলিঃক মাল্লা চি আকোন্‌ চাম্‌, বিভাদ্‌দুং' (আমি মিচিবে আপোনালোকৰ পৰা সঁচ কঠিমা বিচাৰি এই টোপোলাটো আগবঢ়াইছো। ইয়াত সঁচ কঠিমা মানে কন্যাকে বদজাইছে। কন্যাক মিচিং সমাজে লখিমী হিচাপে বিবেচনা কৰে; যিয়ে ভবিষ্যতত বংশ পৰিয়াল বৃদ্ধি কৰে। এই 'আকোন্‌' কন্যাব (ছোৱালী-জননী) নিজ মোম্বায়েকে প্ৰথমে খুঁজিব লাগে। নিজৰ মোম্বায়েক নাথাকিলে কোনোবা মোম্বাই সম্বন্ধীয় মানুহে খুঁজিব পাৰে। মিচিং সমাজৰ বিশ্বাস যে মোম্বায়েকে ভাগিন ভাগিনীয়েকহ'তৰ 'মোব্দু-মোব্দুং' (নাক-কাণ) আৰু ইজিলালব (আত্মা বা জীৱ) গৰাকী। এই 'আকোন্‌'ৰ দ্বাৰাই একেবাবে কন্যা পাৰ বদলি নিশ্চয় কৰিব নোৱাৰে। সন্তাহ বা পষেকৰ ভিতৰতে কন্যাঘৰে দিয়া নিদিয়াৰ সন্মতি দৰাঘৰক জনায়। কন্যাঘৰৰ পৰা দিয়াৰ সন্মতি আহিলেহে 'স্লাম্‌না ভাদ্‌নাম্‌' (কন্যা বন্দবস্ত) কৰে। 'স্লাম্‌না ভাদ্‌নাম্‌, লাংনাম্‌, 'অৰাই' দিবলৈ যাওঁতে সাধাৰণতে 'দুগ্‌লা স্লাম্‌না লাংনাম্‌'ত যিমান বস্তু-বেহানি নিজে প্ৰায় সিয়ান দৰ্কাৰ হয়। এই দিনা ছোৱালীৰ মৃত্যুত, কিমান দিনৰ ভিতৰত কন্যাদান কৰিব পাৰিব, আৰু সাধাৰণ 'মিদাং' নে 'দাংব মিদাং' ইত্যাদি আলোচনাত মীমাংসা কৰা হয়। এইখিনিতে উল্লেখ কৰিব পাৰি যে দাংব মিদাঙৰ এটি বিশেষত্ব হ'ল 'গেম্‌পাজনাম্‌' (পাচি মূৰত লোৱা পদ্ধতি) আৰু দৰা-কন্যাৰ সাজ-পোছাক সকলো হাতেবোৰা আৰু সকলো আলোজন পদৰ্শি ধৰণে হ'ব লাগে।

'স্লাম্‌না ভাদ্‌নাম্‌' কৰাৰ পিছত ছোৱালীজনীৰ মতিগতি, স্বভাৱ, চৰিত্ৰ, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, চলন-ক্ৰম ইত্যাদি কন্যাঘৰে আৰু কন্যা ঘৰীয়া গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰু সংঘই দাঙি ধৰিব লাগে। যাতে অন্য ডেকা ল'ৰাৰ সৈতে পলাই বা গাভৰু বিয়াত সোমাব নোৱাৰে বা বেয়া গুণ যাতে নপৰে তাৰ বাবে সুক্কা দৃষ্টি ৰখা হয়। 'স্লাম্‌না ভাদ্‌নাম্‌' কৰোঁতে বা সমলতে 'মাগ্‌ব দুগ্‌নাম্‌' (জোৰাই খটা) বন্দবস্ত কৰা হয়। পদৰ্শিকালত (বস্ত্ৰমানেও ঠাই বিশেষে) 'মাগ্‌ব দুগ্‌নাম্‌' তিনি বছৰৰ পৰা পঁচ বছৰ পৰ্যন্ত সময় ধৰি কৰা নীতি আছিল। বস্ত্ৰমানে সবহ ভাগ মানুহে এই প্ৰথা ভাগ কৰিছে যদিও, নাম মাত্ৰ হ'লেও এদিন বা দুদিন 'মাগ্‌ব দুগ্‌নাম্‌' নিজে সকলো ঠাইতে আছে।

ভাব পিছত আহিল ‘আৰা আকুন’ (গা ধন আৰু পাণ তামোল)। এই বন্দবস্তত দৰাঘৰে বহুত বস্তু-বৈহানি দিব লাগে। তাৰে ভিতৰত পঃৰ আপং (ছাই মদ) পণ্ডাখৰ পৰা সত্তৰ টোপোলা, শুকান মাছ (কুটি মাছ) একশৰ পৰা ডেবখ পৰ্যন্ত, পাণ প্ৰায় পণ্ডাখ গুহিতকৈ বেছি, তামোল বিশ পোন এইবোৰেই প্ৰধান। অৱশ্যে শক্তি অনুসৰি নিৰ্ধাৰিত নিয়মৰ পৰা কিছু কম বেছি কৰা হয়। ‘আৰা আকুন’ৰ আন এটা নাম ‘তাদপিন’ (শেষ বন্দবস্ত) উক্ত দিনাই সকলো ব্যৱস্থা আৰু বিস্তাৰ দিনব্যয় পৰ্যন্ত সিদ্ধান্ত কৰে। ‘আৰা আকুন’ বিস্তাৰ ঠিক আগ মূহুৰ্ত্ততে হয়। এই কাৰ্য্যত দৰাঘৰৰ বংশ পৰিয়ালৰ মূৰবী মানুহৰ বাহিৰেও কিছুমান জনা বজ্জা বাহিৰা বৃদ্ধ মানুহক কন্যা ঘৰলৈ লৈ যোৱা হয়। মিদাঙত সাধাৰণ বিয়া-বাৰুৰ দৰে অৰ্থ দাবী কৰা বা দিয়া নিয়ম নাই। তথাপি পৰোক্ষভাৱে সাধাৰণ বিয়া-বাৰুতকৈ বেছি খৰচ পৰে।

মিচিংসকলে ঠৈল্যামতে বসবাস কৰা দিনৰে পৰা শূভ-বিবাহৰ দিনবোৰ পাঁজি পুথি চাই নিৰ্ধাৰিত কৰা নিয়ম হৈছে। এইবুলি হিন্দু ধৰ্ম্মাৱলম্বী বা আন আন সমাজৰ দৰে হোম আদি জ্বলাই পুৰোহিতৰ দ্বাৰা বেদ-মন্ত্ৰ গাই ‘মিদাং’ পতা নিয়ম নাই। তাৰ পৰিবৰ্ত্তে কেৰলীয়া ভকত বা বৃদ্ধ লোকৰ দ্বাৰা ‘কুমদাং বিংগং’ লৈ (ঘৰৰ পালিতা দেৱ-দেৱীলৈ) সেৱা কৰি আৰু আশীৰ্বাদেৰেহে মিদাং পতা হয়। দৰা কন্যাক গা ধুওৱা আদি কিছু কিছু হিন্দু ধৰ্মৰ বিয়া-বাঁতিৰ সৈতে মিলে। পানী তুলিবলৈ যাওঁতে চমানেৰে (বিহু মাৰি) আৰু ‘স্বাম্‌জা’ (এবিধ বিশেষ ঢোলৰ ছেৰেৰে) বজাই যায়। বৰ্ত্তমানে প্ৰায় অসমীয়া বিয়ানাম গা ধুওৱাওঁতে আৰু পানী তুলিবলৈ যাওঁতে গোম্বা দেখা যায়। মাহ হালধিৰে দৰা-কন্যাক গা ধুওৱা হয়। দৰাৰ কাৰণে এজনী গাভৰু ছোৱালী আৰু এজন ডেকা ল’ৰা আৰু কম্যাব কাৰণেও দুজনী গাভৰু ছোৱালী ‘স্বাম্‌গুৰ্’ (জগৰী) মজা হয়। ‘স্বাম্‌গুৰ্’ হ’লে এই উল্লেখিত ডেকা-গাভৰু-সকলৰ ‘জানী-আৰু-পুৰ্’ (পিড়-মাতৃ জীৱিত) থাকিব লাগিব। লগতে ভেঁতলোকৰ উপৰি পুৰুষসকলৰ ‘দদাং’ (দহা কাকৰ আশ্ৰয়) সম্পন্ন হ’ব লাগে।

‘মিদাং’ মিদাঙ’ত সাধাৰণতে হাতে বোৰা ‘গালুগ্’ (চোলা) ‘উগন’ ব্যৱহাৰ কৰে আৰু মাক-বাপেকে ভেঁৰলোকৰ জীৱন সুখময় আৰু মিলি জুৰি থাকিবলৈ আশীৰ্বাদ আৰু উপদেশ দিয়ে। সেৱা আৰু আশীৰ্বাদ কন্যা ঘৰৰ মূৰত্থী লোক আৰু মোমায়েকৰ পৰাও লোৱা হয়। সেৱা কাৰ্য শেষ হোৱাৰ লগে লগে দৰা-কন্যাক লৈ যায় আৰু চোতালত সমূহ গঞা বাইজৰ পৰা আশীৰ্বাদ লয়।

দৰা ঘৰৰ সমুদ্ৰুখতো তোৰণ সজা হয়। এই তোৰণটোকে দৰা ঘৰৰ গৃহিণীয়ে নতুন কাপোৰ পিন্ধি মূৰত ওৰণি লৈ ষ্টী এখনত ডায়োল পাৰৰ সৈতে এটি বস্তি জ্বলাই ন-বোৱাবীক আদৰি আনিবলৈ আহে। গৃহিণীয়ে দৰা-কন্যা দুয়োকে হাত মিলাই আৰু কপালত বঙা সেমুদৰ ফোঁট দিয়ে। লগে লগে দৰা-কন্যাই গৃহিণীৰ ভৰিত ধৰি সেৱা কৰে। গৃহিণীয়ে উভয়কে ডায়োল পাৰ নিজ হাতে খুৱায়। ‘মিদাং চঃমান্’ৰ বিশেষ নৃত্যৰে দৰা-কন্যাক ঘৰৰ ওপৰলৈ নিয়া হয়।

সাধাৰণ বিয়া-বাৰুত কৰাৰ নিচিনা ‘মিদাং’ কৰোতে দুটা মজল খট পানী পৰিপূৰ্ণ কৰি পাতেৰে মূৰ বন্ধ কৰি ৰাখে। এই বন্ধ খটৰ পানী দৰাৰ সোঁহাতৰ আঙুলি আৰু কন্যাৰ বাঁওহাত আঙুলিৰে ছোৰে। তাৰ পিছত গৃহিণীয়ে এই একে খটৰ পানীৰে দৰা-কন্যাৰ ভৰি খুৱাই দৰা-কন্যাক ঘৰৰ ভিতৰলৈ নিয়ে। কন্যা ঘৰৰ দৰে দৰা ঘৰতো ‘জঃচাক আপিন্’ খোৱাৰ আয়োজন থাকে। দৰা-কন্যাক ‘জঃচাক আপিন্’ খুৱাব পিছতে ডেকা-গাভৰু আৰু নিমন্ত্ৰিত আলহীৰ সৈতে ভোজ খোৱা হয়। এয়েই মিচিং সমাজৰ আনুষ্ঠানিক ভাৱে পতা মিদাং। **

* ‘মিদাঙ’ৰ (ভবিষ্যৎ) বৰ্ণনাৰ্ভ কিয়দাল আৱশ্যকীয় আনুষ্ঠানিক ভৱকাৰ্য্য বৰ্ণনা থাকি গৈছে। বিশেষকৈ বৌদ্ধ দিৱা সকলক ঘূৰাই দিৱা ডাউল পাৰৰ জাননি বা অন্য নানান কথ। পাছৰ বিবাহ সন্তোষৰ প্ৰবন্ধ বৌদ্ধ প্ৰণয় কথ। আংশিক ভাৱে পায়। (সংগ্ৰহক)

** প্ৰথমিক ‘অসমত’ প্ৰকাশিত। ১ মাৰ্চ। ১৯৭০ চন।

গান্ধৰ্ব প্ৰথা

ভক্তযুনি কাগ-য়ুং

আমাৰ বিনন্দীয়া ধৰণীৰ বন্ধু জন মানুহেৰে ভৰপূৰ। ইয়াত বাস কৰা প্ৰত্যেক মানৱ গোষ্ঠী তথা প্ৰত্যেক জাতিৰে একো একোটা বৈচিত্ৰ্যময় জীৱন প্ৰবাহৰ ধাৰা, আচাৰ-নীতি, ধৰ্ম-কৰ্ম, ধ্যান-ধাৰণা, মাত-কথা, বিবাহ পদ্ধতিৰ আদান-প্ৰদান, সাজ-পাৰ, আ-অলংকাৰ পৰিধান আদিৰ সূকীয়া বৈশিষ্ট্য আছে—আৰু সেই বৈচিত্ৰ্যময় জাতীয় জীৱনৰ প্ৰতিচ্ছবিসমূহ প্ৰতিফলিত হয়—জাতিৰ স্বকীয় কৃষ্টি সংস্কৃতিৰ মাজেদি। অনাদি অনন্ত কালৰ পৰা প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্যৰে পৰিবেষ্টিত পৰিষ্ৰ অসম ভূমিৰ চৌদিশে পৰ্বতে-পাহাৰে, চুকে-কোণে, চিৰি লুইত, সৌৰশশীৰীৰ উদ্ভাস ভৰসমালাৰ লগত জীৱনৰ দৃকুল ডকাৰলিয়া বানৰ তাণ্ডৱ নৃত্যৰে ঢৌ খেলি নদ-নদীৰ পাৰাপাৰ জুৰি বসবাস কৰি থকা মিচিং বা মিৰি জন-জাতি সকলৰো তেনে কিছুমান বৈশিষ্ট্য আছে আৰু সেইবোৰৰ ভিতৰত বিবাহ পদ্ধতি অন্যতম। এইটো মনোবিজ্ঞান সম্মত কথা যে জন্মৰ আদিম পদাৰে পৰা মানুহৰ অন্তৰৰ নিভৃত কোণত এক অফুৰন্ত সজৰন্ধ আৰু সজ প্ৰিয়তাৰ ভাব জন্মলগ্ন ভাৱে আছে আৰু সেই সজ প্ৰিয়তাৰ ভাৱে বয়সৰ জুড়গতিত বাগৰ সলাই প্ৰেমৰ সংহৰি দি বোৰাই আনে বোৱনৰ জীয়া ঢল; সেই ঢলে সৃষ্টি কৰে ডেকা-গাভৰুৰ অন্তৰত প্ৰেম মিলনৰ থৌকিবাথৌ জোৱাৰৰ ঢৌ আৰু সেই মিলন কামনাই বিবাহ ৰূপত শেষ পৰিণতি লাভ কৰে তাক আমি নুই কৰিব নোৱাৰো।

আমাৰ ক্ৰমবৰ্ধমান তথা কথিত জন সমাজৰো একোটা জন বিশ্বাস আছে, জন্ম, বিবাহ, মৃত্যু এক অদৃষ্টৰ লিখন, ৱেলে অজ্ঞানিতভাৱে জীৱন বোৱনৰ চঞ্চল বাউলি ফাগুনে উৰুৱাই নি ৰচনা কৰা প্ৰেমৰ মন্দিৰ সুখৰ সপোন; কেতিয়াবা বাস্তৱৰ নিষ্ঠুৰ আঘাতত বিৰহিন্নাত পৰিণত হয়; তথাপি

ভাৰ প্ৰাতিকাৰ স্বৰূপে সমাজে বিবাহৰ সূদৃশ্যল যন্ত্ৰন নীতি
 ৰচনা কৰিবলৈ কুঠা বোধ কৰা নাই। এই ক্ষেত্ৰত মিচিং সমাজত
 প্ৰচলিত বিবাহৰ ভিতৰত তিনিটা পদ্ধতিৰ কথা বিশেষভাৱে
 উল্লেখযোগ্য। তাৰে প্ৰথম হৈছে; অন্য সমাজৰ গভান্দগতিক
 প্ৰকাশ্য প্ৰাজাপত্য বিবাহৰ সাদৃশ্যৰ জনাজাত এক জাক-
 জমকতাপূৰ্ণ বিবাহ পদ্ধতি; দ্বিতীয়তে হৈছে কন্যা প্ৰদান বা
 আশীৰ্বাদীয়া বিবাহ পদ্ধতি; তৃতীয়তে হৈছে; ডেকা গাভৰুৰে
 স্বইচ্ছাবে পতা বা গান্ধৰ্ব প্ৰথাৰে পতা বিবাহ পদ্ধতি। আমি
 উল্লেখ কৰা তিনিওটা বিবাহ পদ্ধতিৰ ভিতৰত মিচিং সমাজত
 গান্ধৰ্ব প্ৰথাই যুগ যুগ ধৰি প্ৰাধান্য লাভ কৰি আহিছে আৰু
 আজিৰ আমাৰ এই প্ৰবন্ধৰ আলোচ্য বিষয়-বস্তু হৈছে মিচিং
 সমাজৰ বিবাহ পদ্ধতি আৰু গান্ধৰ্ব প্ৰথা।

মিচিং সমাজত প্ৰচলিত গান্ধৰ্ব বিবাহ পদ্ধতিৰ একোটা
 সূকীয়া বৈশিষ্ট্য আছে যদিও ই লোক সমাজৰ অন্তৰ্ভুক্ত আৰু
 লোক দৃষ্টিত আচহুৰা আচহুৰা যেন লাগে। কিন্তু আজিৰ
 সামাজিক পৰিবৰ্ত্তনৰ অনুশীলনত সংশোধিত হৈ অহা গান্ধৰ্ব
 প্ৰথাত বিজ্ঞান-সম্মত গ্ৰহণযোগ্য বিষয়-বস্তু যে নাই তাক
 আমি ডাঠি কব নোৱাৰো। সাধাৰণতে গান্ধৰ্ব বিবাহৰ কথা
 ভাল নাজাগিলেও আধুনিক সমাজত ইয়াৰ প্ৰভাৱ খুব বেছিকৈ
 প্ৰসাৰতা লাভ কৰি জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰাৰ কথা কোনেও
 উল্লেখ কৰিব নোৱাৰে। আমি ইয়াক মনোবিজ্ঞানৰ সুস্ব দৃষ্টি-
 ভঙ্গীৰে বিশ্লেষণ কৰি চালে পাওঁ প্ৰকাশ্য বিবাহ নীতিৰ লগত
 অপ্ৰকাশ্য গান্ধৰ্ব বিবাহৰ বৈসাদৃশ্যতকৈ সাদৃশ্যহে বেছি, হয়তো
 বিবাহৰ কথা প্ৰাজাপত্য বিবাহত প্ৰকাশ্য, সেইখিনি মাত্ৰে গান্ধৰ্ব
 বিবাহত কিছু ভাৰতম্য। সাধাৰণভাৱে চাবলৈ গলে কন্যাক লৈ
 বিধিনি শূন্য কাৰ্য্য সজ্জিত বিবাহ মণ্ডপত দৰা-কন্যাৰ মিলন
 যাত্ৰাৰ আগতে সম্পন্ন কৰা হয় সেইখিনি শূন্য কাৰ্য্য দৰা ঘৰ
 পোৱাৰ পাছত গান্ধৰ্ব প্ৰথাৰ নীতি-নিয়মেৰে সম্পন্ন কৰা হয়,
 বৰঞ্চ লোক দৃষ্টিত গান্ধৰ্ব প্ৰথাৰ নীতিগত পৰিহতা বন্ধা কৰা
 বেছিকৈ জটিল।

আজি দিনক দিনে সাৰ্বজনীনভাৱে গান্ধৰ্ব বিবাহৰ ষোড়শ
 খটা বৰ বৈবক্ষ্য হীন ঐতিহাসিক সংসৰ্গৰ কথা কবো অবিদিত

কল্পে আব্দ আজিব বিজ্ঞানৰ প্ৰগতিত গতি কৰা সমাজখনৰ
আধুনিক সমাজত ডাক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ ঘোৰা বা ডাক পৰ
নিজকে আত্ম বন্ধা কৰিবলৈ ঘোৰা এটা স্বৰ্গ প্ৰদান কৰে।
আমাৰ কোটি কোটি বছৰ আগতে বচিত পৰিৱৰ্ত্তনৰ প্ৰাৰম্ভ
ভেনে হাজাৰ বিজ্ঞানৰ কাহিনীৰ প্ৰাৰম্ভ কৰা মহাৰাজগী মহাৰাজ
লগত ঘটা দক্ষ কন্যা মহাসতী পাৰ্ৱতীৰ বিবাহ দৃষ্টান্ত
জাৰ্জেদ সেই সভ্যতা স্বীকাৰ কৰি গৈছে।

অসমৰ বা আন্তঃৰাজ্যিক বিবাহৰ দ্বাৰা যি প্ৰগতিশীল
নতুন সমাজ গঢ়ি উঠিছে তাত স্ত্ৰীজাতিৰ পিতৃ কুলৰ পৰি
প্ৰাৰম্ভৰ পৰা বৰ্ণিত হ'লেও পিতৃকুলৰ পৰিৱৰ্ত্তনৰ
বৰ্ণিত হোৱা বা সমাজে স্বীকৃতি নিদিয়াৰ কথা আমি মন্তব্য
সমৰ্থন কৰিব নোৱাৰো।

এই প্ৰসঙ্গত আমি বৃদ্ধ জীৱনৰ নিৰাপত্তা বিচাৰি আইনৰ
আজ্ঞা লৈ পতা আইন সঙ্গত বিবাহ বা কোনো পৰিৱৰ্ত্তন
দেৱ-দেৱীৰ মন্দিৰত সম্পন্ন কৰা বিবাহৰ কথা উল্লেখ নকৰিলে
ভুল কৰা হ'ব আৰু তেনে বিবাহক সমাজে দিয়া স্বীকৃতিৰ কথা
আজি সকলোৰে চিন্তাৰ বিষয় হৈ পৰিছে। সেই পিতৃকুলৰ
পৰিৱৰ্ত্তনৰ প্ৰাৰম্ভত তিব্বতক পূৰ্ণাধিকাৰ দিব পৰা ব্যৱস্থা যদি
আছে তেন্তে ই গাৰ্ভৰ বিবাহৰ দ্বাৰাহে সম্ভৱ আৰু এই ব্যৱস্থা
মিচিং গাৰ্ভৰ বিবাহ পদ্ধতিত সাঙোৰ খাই আছে; মাথোন
ইয়াক সম্পন্ন কৰা কাৰ্য্যৱলী গভান্-গতিতকৈ কিছু সুকীয়া।

মিচিং সমাজৰ গাৰ্ভৰ বিবাহৰ প্ৰথম পদক্ষেপ হৈছে
কোনো ডেকা-গাৰ্ভৰ মাজত স্বাভাৱিকভাৱে গঢ়ি উঠা প্ৰেম। ইচ্ছা
আৰু আন্তৰিক ভাল পোৱাৰ পৰিণামত ডেকাই নিজৰ সামগ্ৰী
অনুকূলে সমস্ত সুযোগ সুবিধাৰ ছেগ বৃদ্ধি গাৰ্ভৰ গোপনে
ঘৰলৈ অনাত আৰু আমি তাকে কৌতুহলৰ মান্যৰ্থত নহয়
ভুলভাৱে সদৰত লুকাই অনা বা পলুৱাই অনা অভিযো-
গেৰে অভিযুক্ত কৰি লোক সমাজত আত্মজ্ঞাৰ কৰো। কিন্তু
প্ৰকৃতপক্ষে চাবলৈ গলে লুকাই অনা বা পলুৱাই অনা
অভিযো-গেৰে অভিযুক্ত কৰি লোক সমাজত আত্মজ্ঞাৰ কৰো। কিন্তু
প্ৰকৃতপক্ষে চাবলৈ গলে লুকাই অনা বা পলুৱাই অনা
অভিযো-গেৰে অভিযুক্ত কৰি লোক সমাজত আত্মজ্ঞাৰ কৰো। কিন্তু
প্ৰকৃতপক্ষে চাবলৈ গলে লুকাই অনা বা পলুৱাই অনা
অভিযো-গেৰে অভিযুক্ত কৰি লোক সমাজত আত্মজ্ঞাৰ কৰো। কিন্তু

গল্পস্বৰূপেই যিকি নকতক লগে এইটো কিন্তু সত্য যে বৰ্জস্বামীজী
বৰ্জস্বামীজীয়ে চৰুক নুসুখি চাউল দিয়া বা নিজৰ মহাজনীল
সন্তানৰায়ে গঢ়ি উঠা আভিজাত্য ঘৰাণা বন্ধা কৰিবলৈ গৈ কোঁড়-
লাবা ঘ'হৰ লগত গৰু জুটি হালবোৰৰ বন্ধুত্ব নৈতিক দূৰ্ব-
লভ্যৰ দৃষ্টান্তৰ পৰা আমাৰ নিঃকলুষ শ্ৰেণীক শ্ৰেণীকাৰ জীৱনৰ
পৰিচয় হৈছে। আমি ব্যক্তিগত জীৱন যাত্ৰাৰ প্ৰত্যেক ক্ষেত্ৰতে
সামাজিক আচাৰ নীতি, ধৰ্মৰ নিত্য কৰ্মাদিৰ কোনো ক্ষণ
হয়তো অনুভৱ নকৰো বা পালন নকৰিব পাৰো কিন্তু বৈবাহিক
সম্পৰ্কত আৱশ্য হোৱাৰ লগে লগে সামাজিক জীৱনত অজ্ঞান-
সৰে ভেঁনে সমাজ নীতি তথা ধৰ্ম নীতিৰ কথা আহি পৰে
আৰু তাক সাংসাৰিক জীৱনত নেওচি কোনোও সমষ্টিৰ জীৱন
যাপন কৰিব নোৱাৰে। প্ৰকৃতপক্ষে চাবলৈ গলে সামাজিক
সু-শৃঙ্খল নৈতিক জীৱনক শাসন কৰে মহা মানৱসকলে বচনা
কৰি থৈ যোৱা সমাজ নীতি আৰু ধৰ্ম নীতিয়ে, কোনো ৰাজ-
নীতিয়ে নহয়। গতিকে ডেকা-গাভৰুৰ স্ব-ইচ্ছাকৃত গোপন
মিলনতে সামাজিক কাৰ্য্যাবলী শেষ নহয়, ই সমষ্টিৰ শৃঙ্খল
নৈতিক জীৱন যাত্ৰাৰ প্ৰস্তাৱনাহে মাথোন।

আমাৰ মিচিং সমাজৰ গান্ধৰ্ব বিবাহৰ বিতীৰ্ণ পদক্ষেপ
হৈছে কন্যাবাপী গাভৰুক আনি নিজৰ চাংঘৰত প্ৰবেশ কৰোৱা।
কোনো ডেকাই ছোৱালীক আনি পোৱাৰ পাছত নিজৰ ঘৰৰ জখলা
মুখত সামাজিক দস্তৰৰ মতে বৰপীৰাৰ আসন পাতি কন্যাক
নোৱনি-খোৱনি কাৰ্য্যাদিৰে সমান্ত কৰিহে ঘৰৰ ভিতৰলৈ নিয়া
হয় আৰু ইয়াৰ পাছতে বিপদ সঙ্কুল পৰিস্থিতি কিছূ অণ্ডতি
এক গহীন পৰিবেশেৰে গান্ধৰ্ব বিবাহৰ কাৰ্য্য আগবাঢ়ে।

সেইখিনি সম্পন্ন কৰাৰ পাছত আৱশ্য হয় তৃতীয় পদক্ষেপ।
মিচিং সমাজৰ গভানুগতিক নিয়ম হৈছে ছোৱালী অনাৰ লগে
লগে দৰা ঘৰৰ ৰাস্তা-বাহকে ছোৱালীজনীৰ অৰ্থাৎ আমাৰ
কন্যাক ডেকাই অনাৰ ৰাস্তা কন্যাক ঘৰত দি তেওঁলোকক নিশ্চিন্ত
কৰা, লগতে সামাজিক দা-দস্তৰৰ মতে কিমান দিনৰ ভিতৰত
মিচিকৰ সম্পৰ্ণ ষট্যৰ আগিব বা সামাজিক লেঠা ভৰ্ত্তিৰ লাগিব
তেন্তে এটা দিন-ঠিকনা ইল অনা পক্ষৰ পাবিলে গোন্ধৰে গোন্ধে
কন্যাক ঘৰৰ ভিত্তি গম্ভীৰ জালেৰে লেখ দিয়া হয়। কথা সমান্ত

বাস্তৱ্যবাহক গৈ নাপালে বা আদান প্রদানৰ বোণেদি বন্ধা স্থানত বাস্তৱ্য দিয়াৰ নোহাবিলে নিম্নম ভঙ্গ কৰা অপবাদৰ বাবে অৰ্থৰ দৰ্শেৰে দৰ্শিত কৰা বা গৰ্ভদত্তৰ শাস্তি দিব পৰা কথা সাম্ৰাজিক নীতিত বন্ধা আছে।

এনেবোৰ সাম্ৰাজিক নীতি বিচাৰত দৰা-কন্যা সাম্ৰাজিক নিমিত্ত মাথোন পূৰ্বাপৰ প্রচলিত দা-দস্তত্বৰ কথাই প্রধান হৈ পৰে। অৱশ্যে আন্তঃজাতি বা অসবৰ্ণ বিবাহত বাস্তৱ্যবাহক বা মিত্ৰৰ সংক্ৰান্তৰ প্রশ্ন বৰকৈ নুঠে; দৰা ঘৰীয়া বাস্তৱ্যবাহকৰ মূখৰ বাস্তৱ্য পতিয়ন গলেও বা নগলেও কন্যাৰ মাক দেউতাক নতুবা ঘৰৰ আপোন ন-বৌবেকৰ সম পৰ্যায়ৰ লোকে এবাৰ গৈ ছোৱালী প্ৰতিচিহ্ন বা অপ্রতিচিহ্ন অহাৰ জৰাৰ লৈ পতিয়ন বোৱাৰ সাম্ৰাজিক নিম্নম আছে। কেতিয়াবা কন্যাৰ স্বত্বব্যত সন্তুষ্ট নহলে বা দুৰ্গে ঘৰৰ মাজত মনোমালিন্য থাকিলে ছোৱালীক মিলি প্ৰীতিৰ মাজত ঘূৰাই লৈ অনা বা ইচ্ছা কৰিলে ছোৱালী ঘূৰাই আনি একেজন ডেকালৈকে বিয়া পাতি দিয়াৰ নিম্নম আছে।*

এই ক্ষেত্ৰত বিশেষ বাধ্য বাধ্যকতা নাথাকিলে সাম্ৰাজিক পূৰ্ব প্রচলিত নীতি নিম্নমেৰে বাইজক চপাই দূৰো ঘৰৰ মাজত মিত্ৰৰ পাতে। এইখিনিতে মিচিং সমাজৰ এটা উল্লেখযোগ্য বিষয় আছে যে পূৰ্ব পূৰ্বদুষ বা উপৰি পূৰ্বদুষত ঘটো কোনো বিবাহ সংক্ৰান্তৰ বাবে দূৰো ঘৰৰ মাজত বিবাহৰ পূৰ্ব ছিহ্ন থাকিলে তাৰ পূৰ্বস্থানপূৰ্বস্থ বিহিত বিচাৰ হোৱাৰ পাছতহে বাইজে স্বত্বমানৰ উত্থাপিত মিত্ৰৰ সমস্যা সমাধান কৰে। আজিও মিত্ৰিত্বৰ এটা জন বিশ্বাস আছে যে সামান্য মূল্যৰ হ'লেও জীৱনী দিয়াৰ নামত মূল্য গ্ৰহণ কৰিব পায়, তাকে কোনোৱে গা-ধন বঢ়লি আখ্যা দিয়ে, আব্দ সেই মূল্য গ্ৰহণ নকৰিলে জীৱনীৰ ভবিষ্যত সংসাৰত বংশ, শ্ৰীৰক্ষা নহয় বঢ়লি তেওঁলোকৰ দৃঢ় বিশ্বাস। সেই বিশ্বাসৰ ওপৰত বশবৰ্ত্তী হৈ জীৱনীৰ নামত টকা আজিও গ্ৰহণ কৰাৰ প্ৰথা আছে।

* দেখা শুনাটো একে দিনাই চমুকৈ বিয়া পতা নীতি এটা সমাজৰো আছে আৰু ইয়াক "কুম্ভু-জম্ভু" বা আশীৰ্বাদীয়া বিবাহ নীতি বোলে। পৃথিবী এই সংস্কৰণত উক্ত নীতিৰ প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ কৰিব পৰা নহ'ল। সংগ্ৰাহক।

ইতিমধ্যে আমাৰ ন-ছোৱালী অৰ্থাৎ ন-বোৱাৰী জনাব
থবৰ জনাজাত ছোৱাৰ লগে লগে শত্ৰু সম্প্ৰদায়ৰ জনাবলৈ অহা
ওচৰ চুবুৰীয়া গাওঁ জাতি মিতিৰ কটুন্দৰ বন্ধু-বান্ধৱেৰে এক
বিলাৰ উদ্দলি মৃদলি লাগি পৰে আৰু সেই অনুপাতে দৰা
ঘৰে প্ৰত্যেক শত্ৰুকাণ্ঠীকে স্বাগতম জনাই খোৱা-বোৱা, পিন্ধ
শত্ৰুৰূপে নিৰ্ভৰ সামৰ্থ্য অনুযায়ী সকলোকে বথাবোগ্য ব্যৱহাৰে
আপ্যায়িত কৰি গৃহস্থ কৃতার্থ হয়।

এইখিনি উলহ মালহৰ মাজে মাজে আমাৰ গান্ধৰ্ভ বিবাহৰ
নীতিগত কাৰ্য্যাদি চলি থাকে আৰু সেয়ে হৈছে চতুৰ্থ পৰ-
ক্ষেপ বা সামৰণি অধ্যায়। (মাথোন ইয়াত আমি আঠ মন্তব্য
অনুষ্ঠানৰ কথাখিনি পৰিত্যাগ কৰা হৈছে।) উক্ত গান্ধৰ্ভ বিবাহৰ
শত্ৰুকাৰ্য্য সম্পন্ন কৰিবলৈ বিশেষকৈ বংশৰ মূৰবী লোক সকলক,
লগত গাঁৱৰ সম্বন্ধীয়া ওচৰচুবুৰীয়া বয়োবৃদ্ধসকলক, সহদয় বন্ধু-
বান্ধৱক আমন্ত্ৰণ কৰা হয় আৰু সেইসকলৰ মাজৰ পৰা যোৱা-
জোৱা এজনক চাই পুৰোহিত স্বৰূপে নিৰ্বাচন কৰি লোৱা হয়।

ওপৰোক্ত অনুষ্ঠানৰ আৱশ্যকীয় বা অপৰিহাৰ্য্য বিষয়
সম্ভাৱ হৈছে, পূৰ্বাদিৰে পৰা বংশানুক্রমে সংৰক্ষিত কৰি অনা
এবিধ পোৱালি মণিযুক্ত ‘তাদগ্’ এখনি মালা যিটোক ‘দগ্, নো
তাদগ্’ বুলি কোৱা হয়; এযোৰ পৈণত কুৰুবা চৰাই * এযোৰ
খুৰীয়া ডামোল আৰু এগছি ধৰ্মৰ শলিতা আদিয়ে প্ৰধান।
(আজিৰ নৃতাত্ত্বিক আৰু প্ৰত্ন-তাত্ত্বিক সকলৰ মতে মিচিংসকল
মঙ্গোলীয় ফৈদৰ লোক আৰু যুগ যুগ ধৰি এছিয়া মহাদেশৰ
দক্ষিণাঞ্চললৈ বসতি বিস্তাৰ কৰি একালত ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ পূব
সীমাইদি অসমৰ পাদদেশলৈ নাগি আহে। আমাৰ জন বিশ্বাস
আৰু সমাজৰ আদিম মৌকামলৈ লক্ষ্য কৰিলে ঠাৱৰ কৰিব পাৰি
যে খুৰজীৰ কোনোবা বিস্মৃত যুগৰ পৰাই জাতিৰ ঐতিহ্য
স্বৰূপে কিছুমান জাতীয় সম্পদ মিচিংসকলে সংৰক্ষণ কৰি
আহিছে, তাৰ ভিতৰত “দগ্, নোতাদগ্,” পোৱালিমাণি অন্যতম।

* অসমৰ বিবাহ বা জাতঃকৰণ বিবাহৰ ক্ষেত্ৰত কোনো কোনো সমাজে
এযোৰ কুৰুবাৰ লগতে গাহৰিও ব্যৱহাৰ কৰে আৰু পাৰম্পৰিকভাৱে আপোন
ভাৱ আনিবৰ কাৰণে কল্যাণ বাগিও সজাৰি কৰা পৰিলক্ষিত হয়। সম্পাদক।

সামাজিক পৰিহৃত অনদুৰ্দ্দানত মিচিংসকলে সেইবোৰ ব্যৱহাৰ কৰা কাৰ্য্য-কলাপলৈ চালে ইয়াৰ মাহাত্ম্যৰ কথা উপলব্ধি কৰিব পাৰি।)

এই অনদুৰ্দ্দানলৈ আমাৰ ন-ছোৱালীক দৰা ধৰিব নিজা আ-অলংকাৰেৰে অলংকৃত এক ন-কন্যাৰ সাজসজ সজ্জিত কৰি লগতে ডেকাকো ন দৰা ব্দপত ব্দপান্নিত কৰি সম্বৰেত বাইজৰ আগত উপবিষ্ট কৰা হয়। ইয়াৰ পাছত প্দুবোহিহিতে নিজৰ ইচ্ছা দেখতাক স্মৰণ কৰি ধৰ্মৰ শলিলা গাছি সাক্ষী স্বৰূপে অলাই লৈ দৰাৰ বংশৰ উপৰি প্দুবুসকলৰ/নাম চৰ্চন কৰি “দগ্গ্নী ভাদ্গ্গ্” পোতাল স্মিণ্ণাৰি কন্যাৰ ডিঙিত পিন্ধাই এই ম্হুৰ্ত্তৰ পৰা কন্যাৰ নিজা কদল গদাচি দৰাৰ কুললৈ ব্দপান্তৰিত হৈ এগৰাকী ন-বোৱাৰী ব্দপে পৰিগণিত হোৱাৰ দীক্ষা দিয়ে আৰু নৰ দম্পতিৰ নাম চৰ্চন কৰি নৰ পক্ষী দম্পতিক দেৱতালৈ উছৰ্গা কৰি হৰ্ষধ্বনিৰে সকলোৰে আশীৰ্বাদ দিয়ে। এই অনদুৰ্দ্দান সমাধান হোৱাৰ পাছৰ পৰা ন-বোৱাৰী ব্দপে স্বীকৃতি পায়। সেইটো কিন্তু নিশ্চিত কথা যে মিচিং সমাজে হিন্দু ধৰ্মৰ ভাষা মহাপদুবুস শব্দকব্দেৰে প্ৰবৰ্ত্তন কৰা “নাবাছে ছৰ্কাতি জাতি অজাতি” বুলি একে শাৰীতে জয়বাম ভোট, এজনা ব্ৰাহ্মণ, ম্হুছলমানৰ চান্দ সাই যবন, নৰহৰি আহোম, গোবিন্দ গাৰো, পৰমানন্দ মিৰিক পৰিহৃত বৈষ্ণৱ ধৰ্মত দীক্ষিত কৰাৰ আগতে মিচিঙৰ স্বকীয় নীতি আছিল আৰু “মিবু” বা দেওধাই সকলেই সেই ধৰ্ম অনদুৰ্দ্দানত ধৰ্মগদুৰু স্বৰূপে স্বীকৃতি লাভ কৰিছিল। মিচিঙৰ সেই স্বকীয় ধৰ্ম নীতিত দেৱ দেৱতাৰ পূজা পাটলেই প্ৰধান আছিল। সেয়ে আজিও মিচিংসকলে “আবু পঃল” অৰ্থাৎ পিতৃ স্বৰূপ জ্ঞান দেৱতা, “আনী-দঃঞ” অৰ্থাৎ মাতৃ স্বৰূপা সূৰ্য্য দেৱতাক স্মৰণ কৰে। গতিকে উপৰি-প্দুবুসকলৰ নাম চৰ্চন, জীৱৰ পৰিহৰ্ত্তে জীৱ উছৰ্গা কৰা অৰ্থাৎ পশু পক্ষীৰ বলি দানেৰে মানৱী জীৱৰ পৰিহৰণ কামনা কৰা বিশ্বাস; পূজা পদ্ধতি মিচিঙৰ নিজা ব্দপ আবু গান্ধৰ্ব বিবাহৰ অনদুৰ্দ্দানত এবোৰ নৰ পক্ষী দম্পতিক মানৱী নৰ দম্পতিৰ মজলার্থেও দেৱতালৈ উছৰ্গা কৰা কথাই তাৰ দৃষ্টান্ত আৰু ই আজি সামাজিক ধৰ্মীৰ বীৰিত।

ইয়াৰ পাছতে সম্বৰেত বাইজৰ আগত অটোৱে প্ৰণীত-পাতে প্ৰকলিত ধৰ্মৰ শলিলা গাছি সাক্ষী স্বৰূপ নৰ দম্পতিয়ে

সকলোকে সেৱা জনায়; দুগছি শলিভা মিলি এগছি শলিভা
ৰূপে দুয়োৰে মিলনক চিবঞ্জীৰী কৰি কুশল মঙ্গলে বাখি “পুণ্ড্ৰম্
জাৰ্দ্দান্” বংশৰ প্ৰাৰম্ভ হ'বলৈ; সুখ শান্তি মিলা-প্ৰীতিৰে
থাকিবলৈ শক্তি সামৰ্থ্য দিবৰ অৰ্থে আন্তৰিক আশীৰ্বাদ বাচি
বাইজে গান্ধৰ্ব বিবাহৰ শুভ কাৰ্য্য সম্পন্ন কৰে। (আঠ মঙ্গলা
খোৱা আৰু যৌতুক প্ৰথাৰ কথাবোৰ অন্য প্ৰবন্ধত পাব)।*

নবম অধ্যায়
স্বৰবাৰী

মিচিং ঘৰ আৰু ঘৰলোৱা

উপচলিত পামেগাম

সৰ্বসাধাৰণতে মিচিং সমাজ নৈ কাষৰীয়া ; মিচিং সমাজ চাপৰিমান। য'তে নৈ, য'তে জান জুৰি শুভে মিচিং গাওঁ। সেই লগত মিচিং সমাজৰ জীৱন জোৰা সম্পৰ্ক। আজি পৰ্য্যন্ত কোনেহে সমাজত এখন গাঁৱৰ পৰা আন এখন গাঁৱলৈ, এঠাইৰ পৰা আন এঠাইলৈ যাবলৈ নৈৰ পাৰে পাৰেই বাট। জান-জুৰি ফুটিয়ে, নৈৰ পাৰ বুকিলৈ নৈয়েই বৰ আলি, নাৱেই যান (transport), পানীয়ে বদৰুচা চাপৰিত, নৈয়ে খুৱাই দিয়া কাষৰত বাস কৰে কৰণেই হয়তো মিচিংসকলে চাং ঘৰত বাস কৰে। চাং ঘৰত বাস কৰাৰ সেইটো মূল্য কাৰণ, গোণ কাৰণ বহুতো। চাং ঘৰত শুবৰ বাবে বেলেগ চাং বা পালেং, আদিৰ প্ৰয়োজন নাই, বহুতো আৰ্থিক একে লগে বাতি অগ্নি দিয়াত সুবিধা, সকলো নিকাৰ কৰাৰ চল, গাহৰি-কুকুৰা পোহাত সুবিধা, বিদ্যানেই কাৰণ নাথাকক লাগে পানী নোহোৱা ঠাইতো মিচিংসকলে চাং ঘৰতেই বাস কৰে।

মিচিংসকলৰ ঘৰ সাধাৰণ কাঠ-বঁহৰ ঘৰ। প্ৰাকৃতিক বস্তুৰে নিজে নিৰ্মাণ কৰা ঘৰ। মানুহে ভৈয়াৰ কৰা ইটা, চিমেন্ট, টিনপাট আনকি এটা গজালো বহুতো মিচিং মানুহৰ ঘৰত পৰা নাই। কাঠৰ খুটা, কাঠৰ চাঁত, বঁহৰ মাৰালী, বঁহৰ বদৰা, কমি, বেস্তৰ বাস্ত, ইকৰাৰ বেৰ আৰু খেৰেৰে ঢকা ছাল, সকলো প্ৰাকৃতিক সম্পদ। প্ৰাকৃতিক সম্পদ শেষ হৈ অহাৰ লগে লগে মানুহে ভৈয়াৰ কৰা আধুনিক সম্পদ অৱশ্যে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ বাধ্য হবই লাগিব। থাকিবৰ কাৰণে মিচিংসকলে নিজৰ ঘৰ নিজেই সাজি লয়। মিচিংসমাজত ঘৰ লজা বেলেগ মিস্ত্ৰী নাই। প্ৰতিজন মিচিং পদুৰে কুঠাক মাৰিব পাৰে, বাইচ চলাব জানে, সুতা তুলিব জানে, কমি চমিচিব পাৰে, সকলো কাম কৰিব জানে। মিচিং চাঙত ভাল ধৰণী, দীৰ ধৰণীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি পৰি

ভৰপলৈকে বঁহ থাকে। একেধাৰে ওপৰত কিছদ্মানে বঁহ কামি (পিচ বা মেছ) গুঠি দিলে আৰু কিছদ্মানে গাথে পাৰি দিলে। মাজত বেৰ নিদিয়াটো মিচিং ঘৰৰ এটা প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। অসমৰ অন্যতম জনজাতি দেউৰীসকলেও চাংঘৰত বাস কৰে। কিন্তু সেই সকলৰ প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ অৰ্থাৎ প্ৰত্যেক বিবাহিত পদুৰ ঘৰ বাবে বেলেগ বেলেগ কোঠা থাকে। মিচিংসকলৰ ঘৰত তেনেকৈ মাজত বেৰ দি কোঠা কৰা নহয়। মাজ প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ বাবে একো-টিকৈ জুহাল বা 'মাৰাম্‌হে' থাকে। ই সকলোৰে দেখা শুনাৰৈ প্ৰকা, সকলোৰে দেখা শুনাৰৈ খোৱা বোৱা কৰা সম্ভাৱ্য মনৰ পদ্ধতি।

মিচিং সমাজত ঘৰ সজা বেলেগ মিস্ত্ৰীভো নামেই, হাজিৰা দি কাম কৰোৱাৰো নিয়ম নাই। নিজৰ বাহিৰেও গাঁৱৰ মানুহেই হাতে পাতে ধৰি ঘৰ সজা কাম শেষ কৰি দিলে। গৃহস্থৰ নিজৰ যোগাৰ থাকিলে গঞা বাইজে একোটা সবুদুৰা ঘৰ একেদিনাই সাজি শেষ কৰি দিব পাৰে। নৈ সাধাৰণতে পূবৰ পৰা পশ্চিমলৈ বয়। মিচিংসকলৰ ঘৰবোৰ সদায় নৈ মূখী। গতিকে প্ৰায় মিচিং গাঁৱৰে ঘৰবোৰ উত্তৰ দক্ষিণ মূখী। নৈয়ে ক'থৰাত পাক লৈ উত্তৰ দক্ষিণ মূখী হৈ বৈ গলেও তাৰ পাৰত থকা ঘৰবোৰৰ পূব হ'ব যিফালেৰ পৰা সোঁত আহিছে আৰু যি ফালে সোঁত গৈছে। মিচিংসকলৰ ঘৰত পথালি দূৰাৰ নাথাকে। দীঘল চাং ঘৰটোৰ আগফালে এখন দূৰাৰ আৰু পিছফালে এখন দূৰাৰ। ঘৰটোৰ দূৰৈ মূৰেও টুপ লগোৱা নহয়। এটা কোঠালীৰ জোখত চাঙৰ এটা অংশ বাহিৰ চাং বা "তুংগাং" কৰি ৰখা হয়। সাধাৰণতে অবিবাহিত ডেকা ল'ৰাবোৰ তাত শুৱ পাৰে আৰু যি কোনো মানুহ জিৰাবলৈ সন্নিবিধা হয় বা গৰম দিনত বতাহ ল'ব পৰা সন্নিবিধা থাকে। দেউৰী সকলৰ চাঙৰ আগফালে গোটেই ঘৰ ওলাই গৰমকালি বতাহ ল'ব পৰাকৈ ডাঙৰ চাং পতা থাকে। মিচিংসকলৰ চাঙত সেই ব্যৱস্থা নাথাকিলেও পিছফালে বেলেগ চাং বা 'কাৰা' কৰি লোৱা থাকে। সেই চাঙত ধান মেজিবলৈয়ো সন্নিবিধা হয়, ধান খুন্দিবৰ কাৰণে বাহিৰ চাঙৰ সম্মুখত এটা খোঁটালীৰ জোখাৰে চাং নপতাকৈ এডোখৰ খালী ঠাই বা আঙলা ৰখা হয়। মিচিংসকলৰ সেইটো 'ঢেকী ঘৰ' অৰ্থাৎ ধান খুন্দা খুৰালি ভাঙেই থাকে।

মিচিং সমাজৰ দলে আব্দ পেংগু সম্প্ৰদায়ৰ ঘৰসজ্জাৰ এটা বেলেগ বৈশিষ্ট্য আছে। সেই সকলৰ ঘৰ দেখিলেই দলে জাঙৰ ঘৰ নে পেংগু জাঙৰ ঘৰ চিনিব পাৰি। পেংগুসকলে চ'তি বা মাৰলীৰ ওপৰত লগোৱা চাকিব (বাংকুং) গুৰিটো পূব ফালে আব্দ আগটো পশ্চিমফাললৈ দি লগায় আব্দ দলে সকলে ভাৰ বিপৰীতটো কৰে অৰ্থাৎ গুৰি পশ্চিম ফালে আব্দ আগ পূবফাললৈ দিয়ে। এই ব্যৱস্থাই সেইসকলৰ আদিত গোষ্ঠী পূৰ্বৰ পৰা পশ্চিমলৈ অহা আব্দ পশ্চিমৰ পৰা পূবলৈ অহা পূৰ্বৰ কথাৰ ইঙ্গিত সূচায়। মিচিংসকলৰ চান্নাং বা চান্নেজীয়া গোষ্ঠীটোও কিবা কাৰণত তেজপূৰ্বৰ ভৰলী পাই ভাৰ পৰা পূনৰ উজাই গৈ সোৱণশিৰীৰ আগাবীত (চান্নাং চান্নাং কৰি অৰ্থাৎ উজাই গৈ গৈ) বাস কৰা বাবে “চান্নাং” নাম পোৱা বুলি কথিত আছে। আগফাল আব্দ পিছফালৰ দূৰাবৰ আগে আগে দি যোৱা জখলাইদি মিচিংসকলে চাঙলৈ আব্দ চাঙৰ পৰা উঠা-নমা কৰে। খৰি বাৰৰ কাৰণে জখলাৰ কাষত মাটিত পুতি চ'তিত ব্যক্তি থোৱা এডাল মাৰি বা “লাগজুন” থাকে। সাধাৰণতে ঘৰৰ বঢ়া বঢ়ী পিছফালে আব্দ বৰটো ল'ৰাৰ পৰিয়াল আগফালে আব্দ মাজুবিলাক মাজ ভাগত থাকে।

“ঘৰ দেও পোন হ'লে ভাজদেও পোন, ভাজ দেও পোন হ'লে খান্নো কোন !” ঘৰ ডাঙৰীয়া পোন হ'লে তেৰা বেকাকৈ ধৰা সৰু সৰু দেৱতাবিলাকো পোন হব; সেই সকলোৰো পোন হ'লে অৰ্থাৎ সন্তুষ্ট হ'লে ঘৰখন নদনবদন হব। সেইকাৰণেই মিচিংসকলে ন ঘৰ লবৰ সময়ত ডা-ডাঙৰীয়া সন্তুষ্ট হবৰ বাবে কুকুৰা মাৰি ডাঙৰীয়া পূজা কৰে, গাহৰি মাৰি গঞা বাইজক খুৱায়, ঘৰখনত যাতে একো অপায় অমঙ্গল নহয়, “পাঁচ মাৰলিৰ তলত থকা পোনা পোহালীৰোৰ যাতে মাক বাপেকৰ বুকুত বুকু জুৰাই” থাকিব পাৰে। চাকি-শক্তিৰ জ্বলাই আ-আবিহুণা দি গৃহস্থই চাকিব পিছত “গৰণাগত হৈ” সেৱা কৰে, গুৰু ঘৰৰ পৰা বা বাইজৰ পৰা আঙা পোৱা বঢ়াই আশীৰ্বাদ দিয়ে, বাইজে হৈ-খনি কৰে, গৃহস্থৰ মঙ্গল কামনা কৰে।

“জুইতৰ পাৰৰ চিলা পৰ'তৰ দাঁতিত এখনি গাওঁ, ভেলেঙীৰ দৰে চকু বদৰি বয় বেনিয়ে এৰাব চাওঁ” খনি কৰি বিনন্দ বৰুৱাব

জুইতৰ পাতৰ পাতৰ দৰেই এতিয়াও বন নৈ, জুইতৰ পাতৰ পাতৰে, সোনসেৰীয়া সোণশিখীৰ পাতৰ পাতৰে, বটৰ ফুলী, বিহু, বিচাং, বঙাটন আদি নৈবোৰৰ পাতৰ পাতৰে দুৰৰ পৰাই মিচিং পাতৰ মিচিং চাংবোৰ আৰী আৰীকৈ মূৰ তুলি থকা সৈধ্যটো সোণা বান। মিচিং সমাজৰ এই নৈ কাষৰীয়া কৃষ্টি, এই নৈ মূখীয়া জীৱন ধাৰাৰ পৰিসৰ্ভাৱ হওঁতা এদিন হ'ব; কিন্তু এই কৃষ্টিৰ প্ৰসূতিৰ অস্তিত্ব, প্ৰসূতিৰ সৈধ্যবাণি মিচিং সমাজত সদাৰ্থ থাকি যাব।*

---

* বচন, ডেচেম্বৰ, ১৯৭০ চন।

দহ তবপীয়া মিচিং স্বৰ

শ্ৰীগণেশ পোঙ

মিচিং স্বৰৰ বিষয়ে মিচিংসকলে আনে কৰাৰ দৰে সামান্য চাংস্বৰ বুলি নাভাবে। তেওঁলোকৰ মানত দহ তবপীয়া এই চাংস্বৰখন সাত খলপীয়া বাজকাৰে স্বৰটোৰ দৰেই বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ। সেয়েহে পথাৰৰ টাঁঙ, ম'হৰ খুটিটো সবু হ'লেও চাংস্বৰহে কবি লোৱা দেখা যায়। স্বৰৰ বাহিৰত বা ঘাটিত বহুৱাই মিচিং আলহীক খাবলৈ দিলে স্বৰ অপমান ৰোধ কৰে। আলহীক আলহীক কোঁতলাবা বেছি পৰ বাহিৰত বহুৱাই খেলেও চিনাকি আলহীয়ে গৃহস্থৰ লগত এই বুলি তৰ্ক কৰে "ঙ মিপামেই জেম্‌দুন্, ?" অৰ্থ—মই অজ্ঞাতনৈক ? আকৌ কোঁতলাবা আলহীয়ে বাহিৰতে বহি আপং পানী খাব খুজিলে গৃহস্থই কোৱা খুনা যায় "ন্, মিপামেই জেম্‌দুন্, ?" অৰ্থ—তুমি অজ্ঞাত নৈক ? তেমাক বাহিৰত খাবলৈ দিম ? দহ তবপীয়া মিচিং চাংস্বৰখনক মিচিং ভাষাত 'ভালাং অকুম্' বোলে। 'ভালাং' শব্দৰ অৰ্থ ওপৰ। 'অকুম্' শব্দৰ অৰ্থ স্বৰ। দহ তবপীয়া ওপৰ স্বৰটোৰ ওপৰত পঁচ তবপ আৰু তলত পঁচ তবপ। মিচিঙত তাকে কয় 'ভালাতী বৃম্‌ঙক, কৌজ্‌গ্‌বা বৃম্‌ঙক' তাৰ পৰিচয় ওপৰৰ পৰা ক্ৰমান্বয়ে তললৈ দিলে, এইদৰে দিব পাৰি। একেবাৰে স্মৃতিচৰ পৰা থকা ঠাই বিনিলৈকে :—

ভাচে চেলাপ্, (খেৰ চাল), চাৱিং—(চালৰ তলত দীঘে দীঘে বিয়া গোটা বাঁহ), নিপিৰ—(মজা বঢ়া), লদাং আৰু দ্‌গ্‌ৱিং—(মাবলী), বাংকুং—(চহাঁতি)।

কান্ধুং বা চহাঁতিৰ ঠিক ভাৰততই 'শিচা চলাব্' চাংস্বৰ। ইয়াতেই মিচিং সকলে মূৰ আঁপিতৰে জীয়াই থাকিবলৈ মূৰকল কৰি গৈছে। এই খিনিব পৰাও আকৌ তেওঁলোক পঁচ তবপৰ কান্ধুং—

পিচঃ (চ-চালি), পৰ্ণিপিল্লাম্ (ভলৰ চালখন), বানীৰ্, (চালৰ ভলৰ গোটা বীহ, জঃপং (ধৰণী), এব্,তক্ (ধৰণীৰ দৰে বস্তু)।

মিচিং সকলৰ বিধবাস যে ওপৰৰ পিচ ভৰপে তেওঁলোকৰ মূৰত ব'দ-বৰদ্বাণ, বতাহ, ধূমুহা, বিজুলী-টেবেকনি পৰিহৰিলে নিদিয়াতৈ বাখে। ভলৰ পিচ ভৰপে আকৌ পোক-পৰুৱা সাপ-বেং, জীৰ-জন্তুৰ উপৰিও মাটিৰ বেয়া বাতপৰ পৰা বক্ষা কৰে। তাৰ বাহিৰেও পোহনীয়া জন্তু বিলাক চাং তলত থাকিব পাৰে। চাং তলত খৰি আদি দ'মাই থাকিব পাৰি। কেতিয়াবা ভাতৰ খালো লগাব পাৰি। চাঙৰ তলৈদি বৈ যোৱা বতাহে বেয়া বাতপৰোৰ উৰুৱাই নিয়ে।

ঘৰৰ ভেঁটি চোৱাৰ নিয়মঃ—মিচিং সকলৰ মতে দহ ভৰপীয়া 'অকুম্'ৰ 'কুম্,দাং'ক বা ভেঁটিটো নিশ্চয় বোগ মূক্ত আৰু ভূত প্ৰেঁতৰ পৰা মূক্ত মজলজনক হ'ব লাগিব। সেয়েহে কুম্,দাঙৰ বাবে 'ভাগিব্,' বা মজল চাই লয়। নৈৰ ফালে মূখ কৰি সবল বেখাৰ দৰে বেনেকৈ অকুম্, বা ঘৰ সাজিব পাৰি, সেই বৰমেই ঘৰটোৰ দৈৰ্ঘ্য অনূসৰি কুম্,দাং ভেঁটিটোৰ চাৰি চুকত চাৰিটা সব্দ গাঁত খানি, হিচাব মতে চাউল কেইটামান তৰা পাতত টোপোলা বান্ধি পুতি থয়। চাউল কেইটা অকণো ভগা হিগা হ'ব নালাগিব। সেইবাবেই বৰ সাৱধানে হাতেৰে খান বকলিয়াই চাউল উলিয়ায়। আগদিনা গধূলি গাঁৱৰ যেনো বৃন্দলোকৰ বা 'মিবুৰ' (দেওধাইৰ) সহায়ত এই কাম কৰে। চাউলৰ টোপোলা পুতিবৰ সময়ত উপৰিপদ্যসকলক নাম উচ্চাৰণ কৰি এইদৰে ক'ব লাগে—

“ভাঃভ ৱাঃৱ নল্

গুম্,ন, চঃৱিং আপ্,পুঙা

চিদে অকুম্, কুম্,দাচেং কাতেইকা।”

হে উপৰি পদ্যৰ পিতৃ মাতৃ সকল, আৰু ঘৰৰ দেৱতা, এই ভেঁটিটো ঘৰৰ বাবে উপযুক্ত হয়নে নহয় চাই দিয়া।

পিছদিনা পুৱা বৰ সাৱধানে চাউলৰ টোপোলাবোৰ উলিয়াই আঁঠি সাৱধানে খুলি চাউলৰ অৱস্থা চাইহে ভেঁটি নিৰ্ণয় কৰে। বিধবাস যে চাউলৰ লগত যদি পোক পৰুৱা আদি লানি থাকে তেন্তে সেই ভেঁটিত বাস কৰিলে খৰ খহু বোঁহ হোৱাৰ সম্ভাৱনা

থাকে। চাউল কেইটা যদি অঁতৰা অঁতৰি হৈ থাকে, জেস্তে সেই ঘৰত বাস কৰা ভাই ককাইৰ মাজত মনোমালিন্য ঘটিব, বেলেগ হ'ব। যদি কেনেবাকৈ চাউল এটাও হেৰায়, জেস্তে কাৰোবাৰ মৃত্যু অনিবার্য।

ভাল ভেটি চাই ঘৰ সাজিবলৈ ললে, ভাল এটা দিম্বা বাৰো চাই লয়। সোমবাৰ, বুধবাৰ বা বৃহস্পতিবাৰেই ভাল বঢ়লি ধৰা হয়। পিতৃ মাতৃ মৃত্যু হোৱা বাৰত অৱশ্যে শূন্য কাম আবশ্য নকৰে। শূন্যদিনত গাঁৱৰ বাইজক মাতি ভেঁটিত গাঁও খনা, খুটা পোতা আদি কাম আবশ্য কৰে।

মিচিংসকলে ঘৰ, পথাৰৰ সকলো কামকে অকলে কৰি শেষ কৰিব নোৱাৰা যেন দেখিলে অথবা অকল ঘৰৰ মানুহ খিনিৱেই কৰিব নোৱাৰা কামত সদায় 'বিগ'ব বল'গ' স'বিয়া লগাই কৰে। বিশেষকৈ ঘৰ সজা কামত। অৱশ্যে ঘৰ লোৱা দিনা গাঁৱৰ বাইজ অঙ্গহী-বঙ্গহী সকলোৰে সহায় কৰে। সেইদিনা 'বিগ'ব' হ'ব নোৱাৰে। সেইদিনা হ'ব 'অকুম্, গিচাং' (ঘৰ লোৱা)।

ঘৰ লোৱা দিনাও ভাল দিনবাৰ চাই বাইজক আৰু মিতিৰ কুটুম, অঙ্গহী বঙ্গহীক জনায়। নিৰ্মাণত সকলোৰে আপত্তি কলহ বা টোপোলা, মাছ, কাছৰ টোপোলা, শাক পাচলি আদি লগত লৈ আনে। ঘৰৰ বাকী থকা কামখিনিৰ বাহিৰেও বন্ধা বঢ়া আদি কামতো আলহী সকলে লাগি ভাগি দিয়ে। ঘৰত মিঠাভেলৰ চাকি অলাই খাদ্য সামগ্ৰী কিছুমান নৈবেদ্য হিচাপে দি উপৰি পদব্দসকলক সেৱা জনায়। গাঁৱৰ বঢ়া ভকত সকলে সৈতে সাধুৰে আশীৰ্বাদ দিয়ে। এতিয়াও কিছু ঠাইত মিবুৱেই এনে কাম কৰে। মিচিংসকলে ঘৰ ওখ, ডাঙৰ আৰু দীঘল ঘৰটোক 'দুগ'দ'ব অকুম্' (শ্ৰেষ্ঠ ঘৰ) আৰু সবু নিকুণ্ট ধৰণৰ ঘৰটোক 'কুম্, ভাগ' পাৰাগ, অকুম্, ভাভাগ, পাৰাগ, অৰ্থাৎ এটি সবু চৰাইৰ বাছ বোলে।

দহ তবপীয়া মিচিং অকুম্'বিলাক প্ৰায়েই ওখ, ডাঙৰ দীঘল। ভিতৰত থকা 'মাবাম্' (জুইশাল)ক লৈয়ে ঘৰৰ দীঘল চুটি জুখিব পাৰি। সাধাৰণতে এটা মাবামাই দুখন 'চমাব' (খোটালাৰ সীমা) নিৰ্ণয় কৰে। এটা সবু পৰিয়ালৰ এটা সদস্য,

হ'লেও এটা মাৰাম্ আৰু দখন চন্নাৰ থাকিবই। অৱশ্যে 'জন্না' (চোঙাল) 'তুংগাং' (আগফালৰ বাৰাণ্ডা) আৰু 'স্নাপ্‌কুং' (পিছফালৰ বাৰাণ্ডা) কে লৈ কয় চুটি নহয়। বৰ দীঘল কয় বিলাকত ৬৭ টালৈকে মাৰাম্‌ত (জন্না) থাকে। এনেকুলবোৰ ভল্লকৰ দীঘল ডঙৰ হয়। এনে ডাঙৰ মিচিং কয় বিষয়ট বিবাত মিচিং গাঁওবিলাকতহে দেখিবলৈ পোৱা যায়।

মিচিং ঘৰবিলাক সাধাৰণতে খেৰেৰে চোৱা হয়। কিন্তু পাহাৰৰ ওপৰৰ আৰু নামনিৰ লোকে সহজে পাহাৰত পোৱা টোকা পাত জাতীয় 'তাৰি' আৰু 'খেজু' পাতেৰে চায়।

চমু য়ৰ বিলাক সাধাৰণতে মাটিৰ পৰা ৬৬ ফুট ওখ হয়। আকৌ চাঙৰ পৰা চ'ভিলৈকে ওখকৈ সজা হয়। যাতে এজন ওখ দীঘল মানুহে সহজে সোমাব পাৰে। তাৰ ব্যতিক্ৰম হ'লে সেই ঘৰ সমাজৰ হাঁহিয়াতৰ পাত্ৰ হয়। মিচিং সকলে এটা জনকৰুৱা পৰিৱালত মিলা প্ৰীতি সুখ স্বচ্ছন্দে জীয়াই থাকি ভাল পায়। একে ঘৰতে কেবাজনো ভাই-ককাইৰ পো-বোৱাৰী নাতি-নোতা আদিয়ে একেটা চৰুতে খোৱা-বোৱা কৰি থাকে, এইদৰে থাকোতে থাকোতে ঘৰখনত কেতিয়াবা এশ জনতকৈয়ো মানুহ বোছি হৈ যায়গৈ।

মিচিং ঘৰৰ দূমুৰে দখন বাৰাণ্ডা থাকে। আগফালৰখনৰ নাম 'তুংগাং' আৰু পিছফালৰখনৰ নাম 'স্নাপ্‌কুং'। দূমুৰে দখন দুৱাৰ থাকে। আগফালৰ খনৰ নাম "তুংগাংকী স্নাপ্‌গ' বা স্নাগংকে স্নাপ্‌গ'। পিছফালৰ খনৰ নাম 'স্নাপ্‌কুংকী স্নাপ্‌গ' বা স্নাপ্‌কুংকী স্নাপ্‌গ'।" ভাৰি পথানৰ ফালে ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈকে আহ বাহ কৰিব পৰা এটা ঠাই থাকে। বাট থকা ফালটোক 'কক'তগ্' আৰু মূৰৰ শিতানৰ ফালটোক 'ব্‌চুং' কয়। মিচিং সকলে নৈৰ ফাললৈ মূখ কৰি ঘৰ সাজে আৰু মূৰ শিতান বা 'ব্‌চুং' খন বোৰভী নদীৰ সোঁত ফালৰ পৰা বৈ আহে সেইফালেহে কৰে। অজন্ম পশ্চিম দিশলৈ মূৰ শিতান নকৰে। জীয়া মানুহে কেতিয়াও পশ্চিমলৈ মূৰ কৰি ল'ব নাপায়। মৃত ব্যক্তিকে পশ্চিমলৈ মূৰ কৰি সংক্ৰামণ কৰা হয়। ব্‌চুংলোকৰ ওপৰে মূৰ আৰু উত্তৰলৈকে মূৰ কৰি ল'ব পাৰে। কাৰণ মিচিংসকলে উত্তৰৰ পৰাহে সোণ-ৰূপ-জহনমৰে অৰ্জন কৰা নাহিছিল, অৰ্থ-উত্তৰ ফালেহে অৰণ্য আছিল।

পূবলৈ এই কাৰণেই কৰিব লাগে যে পূবৰ পৰা সুৰ্য্য উদয় হয়। সেহেতু মিচিংসকল 'দংঞা পাম' (সুৰ্য্য আৰু চন্দ্ৰ)ৰ সম্ভাৱন। সেই বাবেই উপৰি পূবৰ সৰলৰ ফালে মূৰ থৈ থুংব পাৰ। পশ্চিমত বেৰি মাৰ যায়। পূবত উদয় হয় আৰু পশ্চিমত মাৰ যায় বা মৃত্যু হয়। গতিকে পূবলৈ মূৰ কৰা অৰ্থাৎ জীৱন্ত আৰু পশ্চিমলৈ মূৰ কৰা মানেই মৃত্যু।

মিচিং ঘৰ এখনৰ একেধাৰে আগত থাকে 'লস্তা' (জাগ চোভাল)। ইয়াক পাটক বুলিও কব পাৰি। ওপৰত চান্দৰখন থাকিলেও 'লস্তা'ত চাং নাথাকে। ইয়াতখাল খুন্দা উঠাল' থাকে। খান খুন্দা কামৰ উপৰিও অন্যান্য খুন্দা কাম-বনো কৰা হয়। কোঁতলাৰা বোকাবীহ'তে তাত লালো পাতিব পাৰে। 'লস্তা'ত গব্দ, ম'হ আদিৰ বাহিৰেও অচিনাকি আলহীয়েও ব'দে কৰ্ম্মণে জিৰাব পাৰে।

'লস্তা'খন পাৰ হৈয়েই 'তুংগাং' খন পোতা যায়। লস্তাৰ পৰা তুংগাঙলৈ উঠা নমা কৰিবৰ বাবে জখলা পাৰি দিয়া থাকে। 'আজুন, কংবাং' (সোণৰ জখলা) আৰু 'মকুং' (বুপৰ) 'লাক্‌জুন' (হোভামাৰি)। সোণৰ জখলাত ভৰি দি বুপৰ হাতমাৰিত হাত ধৰি উঠিয়েই তুংগাং পাৰ। ভাতে আলহী আত্মিক বহিবলৈ দিয়াৰ বাহিৰেও ঘৰৰ সকলোৰে বহি জিৰণি লয়। আলহীয়ে জৰি থুংবৰ বাবে পানী বতনাই খোতা হয়।

তুংগাং পাৰ হৈ 'লাপ্‌গ' দূৰাবখন থুংলি ভিতৰ সোমালে 'মাৰাম্' পাৰ। মাৰাম্‌ৰ দুয়ো কাষে 'চন্দ্ৰাব' (কোঠালি)। চন্দ্ৰাবেতে বহি খোতা বোকাৰ পাছত পৰিষ্কাৰ কৰি পূবলৈ ঢাৰি পাটী পাৰে। মাৰাম্‌, কেবাটাও থকা ঘৰত অকৌ দুটা চন্দ্ৰাব, পাৰ হৈছে অকৌ এটা মাৰাম্‌ পাৰ। দুটা চন্দ্ৰাবৰ সীমা ঘৰৰ ঘাই থুটা বা মাৰাম্‌ থুটা। সেইদৰেই গোটেই ঘৰখনৰ চন্দ্ৰাবৰে পৃথক কৰা ব্যৱস্থা কৰা আছে।

জীৱন্তৰ ওপৰত 'পাৰাব'। পাৰাবৰ ওপৰত কুন্দাং। কুন্দাংৰ ওপৰত কুন্দাং। এই আটাইকিলাকেই ধোঁতা জন আৰু জীৱন্তৰ আকলৰ ওপৰত কাম কৰে। খল, খৰি মাহে জীৱন্ত পুৰুৱাই ঘৰ পাৰি। আপং নাম্‌চিং (খুৰ্কাট) জীৱন্ত চন্দ্ৰা

নোহোৱাকৈ বাখিব পৰা ঠাই। তাৰ উপৰিও জুই জালৰ জুইৰ ফিৰিঙিভিত্তি মূখচৰ খেৰ পাৰ নোৱাৰাকৈ বাখে।

‘বৃচ্ছভ’ পদব্দসকলে বহে। ‘কগ্ভগ্ভ’ বহে নাৰী সকল। পদব্দ সকলে বৃচ্ছভ বহি কক্ভগব ফালে মূখ কৰি ‘আপং আপন’ মদ ভাত খায়। নাৰীসকলে কগ্ভগভ বহি বৃচ্ছভ ফালে মূখ কৰি কাম কৰাৰ উপৰিও ধোৰা বোৰা কৰিব পায়। মিৰিৰ কুটুম, সন্মানীয় আলহী অতিথি আহিলে সন্মানীয় ঠাই বৃচ্ছভ বহিবলৈ দিয়া হয়। জেঁৱায়েক সকলেও সন্মানৰ স্থান পায়। কিন্তু, কিছুমান ঠাইত (মৈদ অনুসৰি) আকৌ শাহুৰৰ সমানে সন্মানে বহাৰ নিয়ম নাই। বৃচ্ছভ বন্দুক, ঘট, পেৰা, পেটাৰী, কাঁহ পিডলৰ লোটা, ঘৰৰ মূৰব্বীজনে ব্যৱহাৰ কৰা বকলকাঁহী, বানবাতি, ‘আদম’ (জপা) ‘মেনচং’ (বেৰা) আদি থয়। ‘গাদু-চপন’ (জিম কাপোৰৰ দাং) ‘আচুৰ’ বিছনাপত্ৰ পীৰা, টাৰি ইত্যাদি বৃচ্ছভেই থাকে।

কগ্ভগভ টৌ, কেৰাহী, জাকি, পিডলৰ ডাঙৰ গাগৰী, কলহ, আপং চকা ‘ভাচুগ্’ (হোৰা) ধান চাউলৰ পাচি খৰাহি, নদীয়া, আপঙৰ কলহ, খৰি, মাছৰ খালৈ ইত্যাদি পৰ্য্যন্ত থাকে। অন্যান্য কাঁহী বাতিবোৰ ঘৰৰ ঘাই খুটাত প্ৰায়েই ধুই নিকাকৈ আউজাই ধোৰা হয়। সেইটো নিয়ম। কিন্তু বহুত ঠাইত ব্যতিক্ৰম ঘটাব দেখা যায়।

দহ তৰপীয়া এই বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ মিচিং অকুমাৰ ঘৰৰ মূখচৰ পৰা ‘মদম’ আৰু চাংভলখনৰ নাম ‘ক্ভগ্’। ‘মদম’খন বৰ সন্মানীয়। মদমভ যদি কপৌ চবাই পৰি বৃশ দিয়ে, তেন্তে মৃত পিতৃ-মাতৃ বা পদ্বপদ্বৰে ‘কান ভংল’ (ভোক পিন্ধাহত) আতুৰ হৈ আহিছে বুলি চাউল এমটি সিঁচি দিয়ে। কিন্তু যদি শগুন পৰে, তেন্তে জমজল বুলি ‘ভাগিব’ (জমজ বা পাজি পদ্বি) চাৰলৈ দিয়ে। কোঁতলাৰা উপৰিপদ্বসকল অসন্তুষ্ট বুলি ধৰি-‘উবম্ ভচাগ্’ (উপৰিপদ্বৰক গাহাৰি আগ কৰা) কৰে। মূখৰ খেৰ নষ্ট হয় বুলি ঘৰৰ চালাত মিচিংসকলে লাউ কোম্বোয়া আদি বগাবলৈ নিদিয়ে।

ঘৰ নোহোৱা মানুহৰ সমাজত সন্মান নাই। মিচিং সমাজত সন্মান নাই। সেৱেহে মিচিং সমাজত কিছুমান কথা সহজে শুনা যায়। ‘অকুম্ অৰ্দ্গ, কামান আম্মাঙা’ (ঘৰবাৰী নাইকিয়াৰ জাত), ‘অকুম্, বম্বনা দম্বান আম্মাঙা’ (ঘৰ চলাই নোহোৱা জাত), ‘বুংচং কগ্‌তগ্‌, কাংকিন্‌মানা আম্মাঙা’ (মুৰশিতান আৰু ভৰি পথানৰ ঠাই চিনি নোপোৱা ঘৰৰ বোৱাৰী আদি অৰ্থাৎ সন্মানীয় লোকক চিনি নোপোৱা), ‘তুংগা মাপকুৰ গলেন্‌, গ্‌ৰামান্‌ আম্মাঙা’ (ঘৰৰ আগফাল পাছফাল চকু নিদি ভিতৰতে সোমাই থকা আদি পো-বোৱাৰী অৰ্থাৎ ঘৰৰ চাৰিওফাল চকু নিদিয়া)।*

দশম অধ্যায়
লোক-শিল্প

মিচিং বয়ন শিল্প

নাহেস্ত পাছন

মিচিং ছোৱালীয়ে খোজ কাটিবলৈ শিকাৰ আগতে নাচিব জানে আৰু কাপোৰ পিন্ধিবলৈ শিকাৰ আগতে বৰ জানে। এনে শিল্প নৈপুণ্য পৃথিবীৰ অন্যান্য জনজাতিৰ মাজত বিৰল। ভাৰতবোৰ আন আন জাতি আৰু জনজাতিৰ মাজত বয়ন শিল্প ভিবোতাৰ মাজত আৱদ্ধ নাথাকে। কোনো কোনো জাতিৰ মাজত বয়ন শিল্প প্ৰবৰ্ত্তন কৰা হয়। ভিবোতাই বোৰা কটা নকৰে। অসমৰ জনজাতিৰ মাজত বয়ন ভিবোতাৰ একচেতীয়া শিল্প আৰু গাইগুটীয়া অৰ্থ-নীতিৰ অঙ্গবৰ্ণপ; বিশেষকৈ মিচিং ভিবোতাৰ বাবে। বোৰা কটাত প্ৰবৰ্ত্তন অংশ লোৱা নিষেধ।

মিচিং শিপিনীৰ তঁাতশাল দুবিধ। এবিধ সবু, এফালে এটা টোলোঠা দুটা খুটাত আউজাই লৈ আনফালে কঁকালত এচটা চামৰাৰূপে পেটীয়ে মেৰিয়াই লোৱা হয়। ইয়াত বাচ নাইবা মাকো ব্যৱহাৰ নকৰে। এপাট চেপেটা বঁহৰ মাৰিৰে (মাপা) সুতা সূত্ৰৰাই দি বয়। এই বিধ তঁাতশাল সবু আৰু সহজ, ইচ্ছানুযায়ী ঘৰৰ ভিতৰলৈ, বাহিৰলৈ নাইবা পথাৰলৈকে নিব পাৰি। ‘গালু’ (জিম কাপোৰ), ‘মিবু গালুগু’ (মিবু চোলা) ‘গাপা’ কঁকালৰ টঙালি আৰু মোনা এইবিধ তঁাতশালত সহজে বৰ পাৰি। অৱশ্যেচলব বোহি ভাগ জনজাতিৰ মাজত এইবিধ তঁাতশালৰ প্ৰাধান্য আছে। আনবিধ তঁাতশাল হৈছে অসমত সচৰাচৰ প্ৰচলিত তঁাতশাল। দুয়োবিধ তঁাতশালকেই মিচিং শিপিনীয়ে জাতি নিপুণতাবে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে।

মিচিং ভাষাত বোৰা কটা বিয়লক হিম্মান শব্দৰে জনা আছে আন কোনো বিয়লতে সিম্মান শব্দ নাই। ইয়াৰ পৰাই বুজিব পাৰি যে মিচিং শিপিনীয়ে বয়ন শিল্পত কিমান গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। এইবোৰ শব্দৰে জনা হৈছেই শিল্প সাধনাৰ সিদ্ধান্ত দাঙি ধৰে। কপোৰত ভোলা কুলৰ আহিহোৱাকো কেইবাটাও নামেৰে জনা-

বিভাগ কৰিছে। যেনে গামিক্, পংব, অগদন, পাংবি, কেংচা, কংগাব ইত্যাদি।

ব্যৱহাৰ্য্য মন্ত্ৰ প্ৰয়োগ কৰাৰ আগতে যেনেকৈ অ'ওবাই লয়, মিচিং শিপিনীয়েও কাপোৰৰ ফুলঘেঁষৰ চানেকিত তুলি অ'ওবাই থয় আৰু ভোলাৰ আগতে চানেকি মেলি লয়। 'মিমাং' চানেকি সাময়িক আৰু স্থায়ী দুই ধৰণৰ কৰে। ক'ববাত হঠাতে দেখা ফুলৰ আঁহ তুলি ল'বলৈ কলপাত চিৰি থেবৰ কাঠি সন্মুখাই দি আঁহ নকল কৰে। কলপান্তত ভোলাৰ হেতুকে সিবোৰ স্থায়ী নহয়। স্থায়ী চানেকি 'গাদ্ জিম' অৰ্থাৎ জিম সূতাত ব'হৰ খৰিকা সন্মুখাই ফুলৰ আঁহ নকল কৰি ৰাখে। সেইবোৰ চানেকি কেবা পদবলৈ পৰম্পৰাক্ৰমে হাত বাগৰি গলেও নষ্ট নহয়। চানেকিত ফুল ভোলা আৰু সেইবোৰ সংৰক্ষণ কৰা শিপিনীক বিদম্ৰ পৰিভ্ৰম দৰে গণ্য কৰে। বিবাহৰ ক্ষেত্ৰত বোৰা কটাৰ নিপুণতাক ছোৱালীৰ এটি অপৰিহাৰ্য্য অৰ্হতা বুলি মিচিং সমাজে গণ্য কৰে।

অসমৰ হাবিভলীয়া শূকান মাটিত যথেষ্ট পৰিমাণে কপাহ খেতি হয়। মিচিং তিবোভাই নিজেই আচুতীয়াতকৈ কপাহ খেতি কৰে। অৱশ্যে ব্যৱসায়িক ভিত্তিত কপাহ খেতি কৰি বোৰাকটা কৰা শিপিনীৰ সংখ্যা নিচেই তাকৰ। কপাহৰপৰা 'গাদ্ জিম' কাপোৰ, 'গাদ্ গাল্‌ক' জিমৰ কোট চোলা তৈয়াৰ কৰে। 'মিবি জিম' অসম বিখ্যাত। নৰাৰিবাহিতা পুত্ৰ-বধূক ল'ৰাৰ মাকে প্ৰথমদিনাই জিম কাপোৰ দিৱাটো এটা বীতি। কপাহী কপোৰত স্নেহও এড়ি আৰু মৃগা পুহি তাৰ আহ'বপৰা সূতা উলিয়াই কাপোৰ কৰে। তাৰ উপৰিও আজি কালি বজাৰৰ কলৰ সূতাৰপৰাও বিবিধ কাপোৰ বৰ।

মিচিং শিপিনীৰ জাটাইন্তকৈ মন কৰিকলগীয়া কথা হ'ল বস্ত্ৰৰ নিৰ্বাচন আৰু তাৰ স্ৰষ্ণ। বস্ত্ৰৰ জৰিয়তে সপোন সন্মুখত বৃপ দিব পাৰে। আটাইবোৰ যেনেই প্ৰাকৃতিক। যেনে বস্তা, কলা, সেউজীয়া, হালধীয়া আৰু বেঙুনীয়া। এটা বস্ত্ৰ সূতাৰ লগত আন বস্ত্ৰ সূতা মিহলাই ঠিক গঢ় কৰি জব পাৰে। কপাহী সূতাক 'বুৰবাং' নামৰ একো গছৰ সাকলি পানীত উতলাই সেই পানীত শুকুৱাই দি বস্ত্ৰ সন্মুখীয়া আৰু গছৰ বস্তা কৰিব পাৰে। এডেনেকৈ বগাক হালধীয়া, পানীত সন্মুখীয়া শুকুৱাই

কুট ছাই দি সৰিয়হ ফুলীয়া বা গাঢ় হালধীয়া কৰিব পাৰে। কেবাটাও বস্তব মিশ্ৰণত একোটা নতুন বস্তা সৃষ্টি কৰিব পাৰে—মিচিং শিপিণীয়ে। বস্তব উজ্জলতা অধিক বিকিৰণশীল (contrasting) কৰিবলৈ এটা বস্তব কাপোৰৰ ওপৰত (base) বিপৰীত বস্তব সূত্ৰাৰে ফুল বাছে। এই ক্ষেত্ৰত চিত্ৰশিল্পীৰ দৰে মিচিং শিপিণীয়ে বস্তব সৌন্দৰ্য্যবোধ মন কৰিবলগীয়া। ক'লা বস্তব কাপোৰৰ ওপৰত বগা বা হালধীয়া ফুল বাহিলে বস্তব বিবোধৰ (contrast) কাৰণে ফুল অধিক উজ্জল হয়। তেনেকৈ বগাত বস্তা বা সেউজীয়া পাৰি; বস্তাত ক'লা, গাঢ় সেউজীয়া বেঙুনীয়া; আৰু ব্ৰাউনৰ বস্তব দীঘে বা পথালিলে গ্ৰাফিক বেধা দিলে। বস্তা আৰু ক'লা মিহলি কৰিলে ব্ৰাউন বং; কলা, আৰু বগাৰ-পৰা গোলপীয়া বং; বগা আৰু হালধীয়াৰ সৰিয়হ ফুল বং; ক'লা, বস্তা আৰু হালধীয়াৰপৰা বেঙুনীয়া বস্তব কাপোৰ বৈ উলিওৱাৰ পদ্ধতি মিচিং শিপিণীয়ে ভালকৈ জানে।

‘এগে’ (মেখেলা), ‘দুমাৰ্’ (গামোচা), চেলেং চাদৰ আদিত বহু ফুলবোৰ ছাইকৈ চুকীয়া (diamond) কণীয়া (বা হ'হ কণীয়া) চিহ্নজীয়া (chevron) আৰু জ্যামিতিক ৰূপৰ। ‘মাংনো’ লতীয়া বা বক্ৰ বেধাৰ আছে যদিও সম্পূৰ্ণ ঘূৰণীয়া ফুল নাইবা কক্ষা দেখা নাযায়। ঘূৰণীয়া কৰিবলৈ গ্ৰাফিক ৰূপত (graphic pattern) বাহি উলিওৱা হয়। কোনো কোনোৱে আকৌ চুকীয়াৰ মাজত বহুতো চুকীয়া চিহ্নজৰ ভিতৰত বিপৰীত ভাজীয়া চিহ্নজ তোলা দেখা যায়। মিচিং ‘পতালি’ বা ‘চেগ্‌বুং’ অৰ্থাৎ বিবাহিতা ভিৰোতাই ক'কালত পিন্ধা কাপোৰৰ ‘গাম্বিক্’ ফুলৰ আঁহ কণীয়া দট্ বেধা (dotted line) আৰু সবল বেধাৰ পোৰা যায়। ‘দুমাৰ্’ গামোচা, ‘পঃতুব্’ ওৰণিত প্ৰাকৃতিক ফুল, দট্ বেধা সবল বেধা থাকে। গামোচা আৰু এড়ী কাপোৰৰ দুমাৰ্ আৰু মিৰ্ চোলাৰ তলফালে কটাখৰৰ দৰে নোবোৰা একাংশ ওগমি থাকে। এড়ী আৰু জিম কাপোৰত দহিৰটা থাকে। পুৰুষৰ সাধাৰণভাৱে পিন্ধিব লগীয়া চোলা আৰু মেখেলাৰ দ্বিমে পথালিলে ‘গাম্বিক্’ গ্ৰাফিক বেধা থকা কাপোৰবোৰ আছে। এই বেধাবিলাকতো ক' মিশ্ৰণৰ বৈশিষ্ট্য লক্ষ্য কৰিব পাৰি। দীঘে আৰু পথালিলে থকা মেধাবিলাকৰ ভিতৰত লক্ষ্য ৰেখা

লতীয়া বা বেঁকা, আব্দ দট্বেখা (strips মিচিং ‘কংগাৰ’) পোতা যায়। দীঘে লতীয়া নাইবা ঘিঙ্জীয়া বেখা পায় দেখা নাযায়। বেখাবোৰৰ ঠেক আব্দ বহল নিভৰ কৰে মূল কাপোৰৰ (base) ওচৰত হ’ব লগীয়া বেখা বঙৰ বিবোধ বা বিকষণ ওপৰত। এই কেন্দ্ৰত বঙৰ বিবোধ আব্দ মিশ্ৰণত শিপিনীৰ পাবদাশতা কুটি ওলায়।

মেখেলা, বিহা, কেন্দ্ৰ আব্দ ‘চেগ্‌বাক’ৰ পাৰি আব্দ মূৰত এটা বা কেবাটাও বেখাৰ সন্মিলন হ’ব পাৰে। মেখেলাৰ পাৰ্ভালিৰ ওপৰত লতীয়া বেখাও (curved line) থাকে। কাপোৰত এই-বোৰ বৰলৈ সহজ। পাৰি আব্দ পাৰ্ভালিৰ কাৰুকাৰ্য্য সবল আব্দ পোনপটীয়া; কোঁতলাৰা ঘনাই বৈ দিয়া এনে ধৰণৰ বেখাৰ চিত্ৰই কাব্যিক অন্তৰ্ভাসৰ সৃষ্টি কৰে; কিন্তু কাব্যৰ পদান্ত মিলৰ দৰে ই একেৰে নহয় বৰং বিচিহ্নতাহে প্ৰকাশ পায়।

বন্ধু খোলা গাল্‌গ্‌ (চোলাৰ) পিঠিফালে আব্দ ভাল ফালে চুকীয়া আব্দ প্ৰবণ চিহ্নৰ বেখা থাকে। কলা মেখেলাৰ বগা বঙৰ অঁঠুলৈকে পোতা কণীয়া ফুলে বাতিৰ আত্মাৰ আকাশৰ ভাৰকে প্ৰতিবুপায়িত কৰে। নোমাল জিম কাপোৰ নোমাল পহৰ চালৰ প্ৰতিবুপ। চতুৰ্ভুজীয়া (squarc and grid) বেখা সাধাৰণতে পোতা নাযায়।

জীৱজন্তুৰ চিত্ৰ মিচিং বয়ন শিল্পত কম। আধুনিকীকৰণ কৰা দুই এটা ফুলৰ চানেকিত এতিয়া দেখা গৈছে। কিন্তু সিবিলাকক মিচিং মৌলিক চানেকি বুলিব নোৱাৰি। চবাই, গছ আব্দ বিভিন্ন ফুলৰ আকৃতি পোতা যায়। কিন্তু সেইবোৰ কাপোৰৰ ফুলত বুপায়িত কৰোঁতে গ্ৰাফিক বুপত আব্দ থকা কম বেখাৰ জৰিয়তে প্ৰকাশ কৰে মেখেলাত চবাই আব্দ গছৰ চিত্ৰ জ্যামিতিক বুপত বাছি উলিয়ায়। মানুহৰ চিত্ৰও কম। সচৰাচৰ মেখেলা আব্দ গামোচাত মানুহৰ চিত্ৰ নিদিয়ৈ।

আধুনিক বজাৰৰ প্ৰভাৱৰ বাহিৰে মিচিং শিপিনীয়ে এম্ব্ৰডাৱেৰী কৰাৰ বিষয়ে গম পোতা নাযায়। চিলাই কলৰ কাম আব্দ এম্ব্ৰডাৱেৰী নতুন ব্ৰণৰ প্ৰভাৱ।

মিচিং শিপিনীৰ প্ৰতিটো ফুল, চানেকি আৰু কঙ্কাৰ সূকীয়া নাম আছে। ফুল আৰু চানেকিত কেতিয়াবা অৰ্ধও অৰ্দ্ধানিহিত হৈ থাকে। প্ৰকৃততে প্ৰতিটো কাপোৰৰ ফালেই প্ৰকৃতিৰ অনুকৰণ। গাঁতকে সিবিলাকৰ নামকৰণত সময় আৰু ঠাই বিশেষে সূকীয়া হ'লেও মূলতঃ ইয়াৰ উৎস একেই আছিল বুলিব পাৰি। কিছূমান চানেকিক মানুহৰ মূৰ, ভৰি, ভীৰৰ জোঙা আগ, চকু, মাহুৰ বাকলি, বাতিৰ ক'লা আকাশৰ ভৰা, বেলিৰ কিৰণ বেধা (ঠেং), লতা, ফুল, পাত আৰু বায়ুধেনুৰ লগত বিজনি দিয়ে। চুকীয়াৰ মাজত ফোট থকা ফুলৰ চানেকিক প্ৰায়ে মানুহ আৰু মাহুৰ চকুৰ লগত বিজোৱা হয়।

ইংৰাজী V আকৃতিৰ chevron চানেকি সাধাৰণতে বেত ধাঁহৰ কামত বেছিকৈ দেখা পোৱা যায়। মিচিং ভাষাত ইয়াক 'আলাম' বোলে।

বঙৰ ক্ষেত্ৰতো একোটা হ'ত প্ৰতীক ধৰ্ম্মী অৰ্থ' মিচিং শিপিনীয়ে বিচাৰি পায়। বঙা বঙে ভেজ, ক'লাই আন্ধাৰ, সেউজীয়াই গছ-গছনিৰ পাত, হালধীয়াই সৰিয়হ ফুল ব'জায়।

কাপোৰ বোৱা, কটা আৰু পিণ্ডাতো কিছূমান বিধবাস অৰ্দ্ধানিহিত হৈ আছে। ঘৰৰ মূখীয়াল লোকে মাস্তুলিক কামলৈ যাত্ৰা কৰিলে ত'ত বাতি কৰা নিষেধ। গাংঘৰ কোনো লোকৰ মৃত্যু হ'লে সেই দিনাই ত'ত বোৱা নিষেধ। তিবোতাই ঋতু মন্তী হ'বৰ সময়ত ক'লা মেখেলা পিণ্ডাৰ নিয়ম। কোনো অনুষ্ঠানত মিবু বা দেওধাৱে 'মিবু দাগ্‌নাম্' কৰিলে নতুন মিবু গালুগ্‌ পিণ্ডাৰা হয়। বিয়াৰ সময়ত দৰা-কইনাক হাতে বোৱা কাপোৰ পিণ্ডাৰ লাগে। অবিবাহিতা গাভৰুৱে 'পতালি' বা চেগ্‌বাগ্‌ নিপিন্ধে; তেনেকৈ বিবাহিতাই চেগ্‌বুং নিপিন্ধি চেগ্‌বাগ্‌হে পিন্ধিব লাগে। বিবাহিতা অবিবাহিতা ইও এক প্ৰতীক।

আজিৰ বকেটৰ বৃগত মিচিং বয়ন শিল্পতো বাহিৰৰ প্ৰভাৱ বহুখণ্ড পৰিছে। অৰুণাচলৰ জনজাতিৰ লোকশিল্পৰপৰা আৰম্ভ কৰি অসমৰ প্ৰতিবেশী জাতিৰ আৰু কলত বোৱা কাপোৰৰ বিবিধ চিত্ৰ চানেকি মিচিং শিপিনীয়ে গ্ৰহণ কৰিছে। বৃগ অনুযায়ী মানুহৰ বৃচিবো পৰিবৰ্তন হয়। তথাপি কলাৰ স্ফূৰণ আৰু বাহিৰৰ প্ৰভাৱক বাধা দি সূকীয়াকৈ উন্নীত কৰিব পাৰিলে জাতিৰ স্বকীয় কলা নিৰূপণত ইতিহাসে সহায় কৰে।*

বন্ধন শিল্পত মিচিং জীৱনী

তৰুণচক্ৰ পামেগাম

মিচিং জীৱনীৰ লগত তঁাত শালৰ ভেজ পানীৰ সম্বন্ধ। গাত কাপোৰ লোৱাৰ পৰাই প্ৰত্যেক মিচিং জীৱনীয়ে শ্ৰাকৰ পৰা বন্ধন বিদ্যাৰ শিক্ষা লাভ কৰে। আন একো গুণ বা শিক্ষা নাথাকিলেও মিচিং জীৱনীৰ গাত তঁাত বৰ পৰা গুণ থাকিবই। মিহি সূতা কটাত মিচিং জীৱনী বৰ পাৰ্কেত নহয়; কিন্তু বোৱা কাৰ্য্যত তেওঁলোক বৰ 'কাজী'। অন্যান্য অসমীয়া সমাজৰ ছোৱালীতকৈ মিচিং জীৱনীৰ তঁাতৰ শালত বেছি হাত আছে আৰু আৰ্হে বুলি সকলোৱেই স্বীকাৰ কৰিব লাগিব।

নিজে বৈ লোৱা স্নাজপাৰ মিচিং জীৱনীৰ অঙ্গৰ ভূষণ। দুই এক আধুনিক শিক্ষিতা গাতবঢ়ক বাদ দিলে গাঁৱৰ প্ৰত্যেক মিচিং জীৱনীয়েই নিজে বোৱা কাপোৰৰ সাজ হৈ পিন্ধে। চাব খাব স্নাজপাৰ কানি ব্যৱহাৰ কৰে যদিও মেখেলা আৰু বিহা নিজে হাতৰ। মিহি সূতাৰ চেলেং চাদৰো নিজে বৈ লোৱা। মিচিং জীৱনীৰ হাতে হাতে ফুলৰ চানেকি থাকে। আজি কালি কামজৰ পাত থকা চানেকি চান্ধো ফুল আছে। কেছ দিয়া, বটো বুলোৱা ফুল, লতা, গছ, পখিলা, হাতী, আদিৰ ছবি তোলাটো মিচিং জীৱনী সিম্বলহস্ত। আজি কালি মেখেলাত ফুলত বহু প্ৰথা প্ৰায় উঠি গৈছে। কিন্তু মেখেলাৰ পানিত বিহাৰ আগত এতিয়াও সুলস্ব মিহি ফুল আছে। আগৰ কালত মিচিং জীৱনীয়ে উলৈকে 'চেং' (এবিধ চেইনৰ নিচিনা বস্তু) গুঠি পিন্ধিছিল। আজি কালি বচিব অভাৱত এইবিদ্যাও লোপ পাইছে। আগৰ কালত "বাঃপন্" 'উলৈকে ঠৈয়াৰ কৰা কপো ফুল' মিচিং জীৱনীৰ খোপাৰ ভূষণ আছিল। আজি কালি অৰু স্নাজপাৰ নাইকিয়া হৈছে। আগেয়ে মিচিং জীৱনীয়ে সেইবিলাক স্নাজ হাতেৰে ঠৈয়াৰ কৰি থৈছিল। আগৰ দিনত মিচিং জীৱনীয়ে কেইকোৱা কৰ্মৰ হেঙুলীয়া কৰ্ম সাধিছিল। কৰিবোৰত নানা ধৰণৰ ফুল কৰ্মই তাত থৈ দিছিল।

সেই ফণি মিচিং ডেকাই নিজৰ ভাল পোৱা গাভৰুক উপহাৰ দিছিল। তাৰ পাৰ্থক্যতে গাভৰুৱে সেই ডেকাক 'চেং' গুঠি দিছিল। 'চেং' মিচিং জীৱনীৰ মূৰ আচোৰাৰ বাহিৰেও গোলাপ ফুল হিচাবে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। "মিচিং জীৱনী"ত স্বৰ্গীয় বৰদলৈয়ে কাহানিৰা মিচিং ডেকাই গোৱা শুনিছিল।

“চকলা কাতৰে মই পণি বনালো

লেডেঙৰ কোপালৈ চাই”

কালি নিশা সপনত ৰেৱাকৈ দেখিলো

পণি কণ এবাৰ পায়।”

মিচিং জীৱনীয়ে ভাল পোৱা ডেকাক বা ম্যানি জনক ফুল বাছি গামোচাত বৈ দিয়ে। গামোচাক “দুয়াৰ্” বুলি কয়। অন্যান্য অসমীয়াৰ দৰে মিচিং সম্প্ৰদায়ৰো গামোচা এবিধ প্ৰাণিত উপহাৰৰ বস্তু। মিচিং জীৱনীয়ে বুমাল হাতেৰে নিচিলায়; তঁাতৰ শালত বিহাৰ লগত বয়। শালত বোৱা বুমাল কিছু ডাঙৰ হয়। সেই বিলাক বুমালতো ফুল বাছে। ইয়ো এটা উপহাৰৰ বস্তু। বহুল প্ৰচলন নাই যদিও আজি কালিৰ মিচিং জীৱনীয়ে নানা ৰঙৰ মতা মানুহে পিন্ধা চোলামণি বৰলৈ আৰম্ভ কৰিছে। চালানৰ বস্তুতকৈ সেই বিলাক অধিক ধুনীয়া আৰু বেছি দিনো টিকে; অথচ খৰচো কম পৰে। তেনেকুৱা চোলাকানি বৰলৈ মিচিং জীৱনীয়ে বগৰী, আমলখি আদি বক্স বক্স গছৰ বাকলিৰে নিজে ঘৰতে বহি বোল বা ৰং তৈয়াৰ কৰি লয়। এইবিলাক বোল কেতিয়াও নাৰায়। ই স্থায়ী আৰু দেখাতো সুন্দৰ। আজি কালি ঠায়ে ঠায়ে কাপোৰত লগোৱা পটিও মিচিং জীৱনীয়ে তঁাত শালতে ফুল বাছি তৈয়াৰ কৰিছে।

তঁাত বোৱা বিষয়ত মিচিং জীৱনীয়ে বৰ খৰকৈ কাম কৰিব পাৰে। একে দিনাৰ ব'দত ভিতৰত সুতা সিজাই তঁাত ম্যাট্টি কৰি তাহন দি লেটাইত লৈ, দিনত ব'দত শুকুৰাই বাতি উৰাই শেষ কৰি পিছদিনা ৪০৫০ হাত দীঘলকৈ তঁাত লগায়। খৰকৈ বাকো চলাওঁতে সুতা ছিগি যায় বুলি তেওঁলোকে সুতাত ভয় দি লয়। কাল মিচিং শিপিনীয়ে কুৰা তঁাতৰ শালত সিনে কৰাৱাসে ১৯৯২ সালতকৈ কমপক্ষে দুই উলিয়াব পৰে।

মিচিং 'গামোচা গামোচা' বৰকৈ উলিয়াব দাই।

মিচিং সম্প্ৰদায়ৰ ভিৰোভাই জীৱনী কালত বহুত কাপোৰ বস্ত্ৰ। একোজনী মিচিং জীৱনীৰে কিহা মেখেলাৰে এটা পেৰা ভৰি থাকে। লোকৰ ঘৰলৈ উলিয়াই দিয়াৰ পিছত মিচিং ভিৰোভাই তাত বৰলৈ অতি কম সময় পায়। পুৰাণ পৰা গধূলিলৈকে কামত ব্যস্ত থাকিব লগা হয়। মিচিং ভিৰোভা-সকল বৰ পৰিশ্ৰমী। সংসাৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকে পুৰুষতকৈও অধিক পৰিশ্ৰম কৰিব লগাত পৰে। সেই কাৰণে তেওঁবিলাকে জীৱনী কালত পাৰেমানে কাপোৰ বৈ লয়। সূতা কিনা ধন মিচিং জীৱনীয়ে সদাকীয়াকৈ কোৰ মাৰি, সৰিয়হ খেতি কৰি নাইবা কুকুৰা ছাগলী আদি জন্তু পুৰি নিজে উপাৰ্জন কৰে। সদাকীয়াকৈ খেতি কৰা ব্যৱস্থাটোক “ব’গ্‌চাং” বুলি কয়। এনে ধৰণৰ ব’গ্‌চাং মিচিং ডেকায়ো কৰে। ব’গ্‌চাং তেওঁলোকে আৰ্জী সময়তহে কৰে। তাৰ পৰা ঘৰৰ সমূহীয়া কামৰ একো হানি নহয়।

অতীতত “মাতা গাপা” (নালামাকো) মিচিং জাতিৰ এটা সদাকীয়া সম্পত্তি আছিল। আজিকালি পাতলীয়াকৈ আছে যদিও ঘৰে ঘৰে তেনেকুৱা “মাতাগাপা” পাবলৈ নোহোৱা হৈছে। ইয়াত তোলা ফুল বিলাক এফালে উঠে আৰু আনফালে নুঠে। বৈ যাওঁতেই সেই ফুল তোলা হয়। “মাতা গাপা” বৰৰ কাৰণে বাচৰ আৱশ্যক নকৰে। “চুপাৰে” (বাচৰ দৰে এবিধ বস্তু) মাতাগাপা বোৰা হৈছিল। মিচিং জাতিৰ “আলি আই লুগাং” বা ধান বোৰা বিহুত এইবিলাক “মাতাগাপা” ক কালত পিন্ধি মিচিং নাচনীয়ে নাচিছিল। অতীতত “মাতাগাপা”ৰ ধৰণেৰেই মিচিং ভিৰোভাই “চগন” বা মোনা আৰু টকা খোৱা জাল মোনা বৈছিল। বজাৰৰ সস্তীয়া মোনাই মিচিং সম্প্ৰদায়ৰ মোনা তৈয়াৰ কৰা শিল্পৰ বিলুপ্তি ঘটালে। অকল সেয়ে নহয় মিচিং সম্প্ৰদায়ে নিজৰ অস্তিত্ব কালৰ সোঁতত উটুৱাই দিয়াত বহুত ঘৰুৱা শিল্প লোপ পাই আহিল।

‘মিৰিঞ্জিম’ মিচিঙৰ এটা সম্পূৰ্ণ নিজা আৰু প্ৰধান শিল্পৰ নমুনা। আজিলৈকে ‘মিৰিঞ্জিম’ জীয়াই আছে যদিও সস্তীয়া কমল আৰু কোমল লেপে তাৰ ঠাই আধাৰিনি অধিকাৰ

কৰি পেলাইছে। কাণ মন নিদিলে সমস্ত এই শিল্পও একেৰাৰে
জোপ পোৱাৰ সম্ভাৱনা। পৰ্যন্ত তৈয়াৰ হোৱা আবৰ জিম্বাবোৰ
ঠেক; তৈয়াৰত তৈয়াৰ হোৱা মিচিং জিম্বা কিন্তু বৰ বহল।
মিৰিবিজমত বহল চটা দটা লগাই দিয়া হয়। সেই চটা
একোখনেই একোখন আবৰ জিম্বাৰ সমান। জিম্বা কাপোৰ বৰলৈও
চুপাৰ আৱশ্যক হয়। জিম্বা কাপোৰ বৰ গধুৰ; সেই বাবে
ইয়াক বৰ্ততে ক'কালত জোৰ পৰে। সেই গুণে ঠিক পিছ
ফালে ক'কালত পহুছাল এচটা বাধি লগাই লোৱা জিম্বা কাপোৰ
তাৎ খন ফিটফিটলাকৈ ধৰি থাকিব লগা হয়। কপাহ
নেওঠিবলৈ আবশ্য কৰাৰ পৰা এখন জিম্বা কাপোৰ বৈ উলিওৱালৈকে
ষথেষ্ট সময় আৱশ্যক হয়। সেই কাৰণে সাধাৰণতে মিচিং জীৱনীয়ে
জিম্বা কাপোৰ নবয়। বৰকৈ খেতি পথাৰৰ কামত লাগিব নলগা
পো-বোৱাৰী থকা আদহীয়া মিচিং ভিৰোভাইহে বয়। বৈ যাওঁতেই
কপাহৰ শলাডাল বেন কৰি লোৱা লোমবোৰ লগাই ধোৱা হয়।
ই এবিধ মূল্যবান সম্পত্তি। কিছুদিনলৈকে ইয়াৰ প্ৰচলন কিছু
বোঁছ হৈ আছিল। মিচিং সম্প্ৰদায়ৰ বাহিৰত অন্যান্য সম্প্ৰদায়ৰ
মানুহেও ইয়াৰ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ লৈছিল। খ্ৰীষ্টী গড়ম্ৰীয়া সন্ধ্যা-
খিকাৰে জিম্বা কাপোৰেৰে তৈয়াৰ কৰি লোৱা দীঘল কোট জাৰ-
কালি এতিয়াও পিন্ধে। নানা ধৰণৰ বঙেৰে বোলাই দেখিবলৈ
ধুনীয়া কৰি জিম্বা কাপোৰ তৈয়াৰ কৰা শিল্পটো মিচিং সম্প্ৰ-
দায়ে এটা অনদ্ব্যনত পৰিণত কৰিব পৰা হ'লে জাতিৰ এটা
বৈশিষ্ট্য জীয়াই থাকিলেহেঁতেন আৰু ষথেষ্ট লাভো হ'লহেঁতেন।
মিচিং সমাজে বৰ্তমান স্বাধীন বৃদ্ধত অতীতৰ লুপ্ত শিল্প-
বিলাক উদ্ধাৰ কৰিবলৈ যত্ন কৰা উচিত।*

বয়ন শিল্পত লোক পৰম্পৰা।

ছগুয়ুনি কাগুয়ু

আমি বয়ন কৃষ্টিৰ বিষয়ে বিশ্লেষণ কৰি চালে পাওঁ, পৃথিবীৰ প্ৰত্যেক গোষ্ঠীৰ বয়ন কৃষ্টিত সূকীয়া সূকীয়া বৈশিষ্ট্য আছে আৰু অসমীয়া বয়ন কৃষ্টিত মিচিং সকলৰ স্বকীয় বৰঙণিৰ কথা উলাই কৰিব নোৱাৰো। সেইবোৰৰ ভিতৰত “গাদু” (মিৰিঞ্জিম কাপোৰ) “বিবি গাচাও”, “কিম্বু গাচব”, “গেবে এগে”, “মিবু গালুগু,” আদি উৎকৃষ্ট দান। বহুবৰ বিভিন্ন সময়ত উদযাপন কৰা সামাজিক অনুষ্ঠানৰ লগত মিচিং বয়ন কৃষ্টিৰ নেবানেপেৰা সম্বন্ধ।

দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহৃত কাপোৰ তৈয়াৰ কৰিবৰ কাৰণে মিচিং সকলে কপাহ খেতি কৰিছিল। কৃষি কৰ্মত মিচিঙে সদায় স্বাৱলম্বী ভাৱে জীৱন নিৰ্বাহ কৰি আহিছে। সেয়ে আমি চহা জনজীৱনৰ মানস পটত প্ৰতিফলিত হোৱা “অই নিঃতম্,” বোৰভো লোক-পৰম্পৰাগত ভাৱে ইয়াৰ উল্লেখ পাওঁ।

বগু আৰু, বচন্দ চুপাগ আৰু মলাপা
অগুন, গালা পুনলাপা গাদু অম মলাপা।

আহুধানৰ পথাৰৰ মূলিত কপাহ খেতি কৰিব আৰু হেপাহৰ হোৱা পিঠিত মাটি কপাহৰ জোতাবোৰ ছিঙি আনি জিম কাপোৰৰ সূতা কাটি জিম কাপোৰ ব'হ।

বয়ন কৃষ্টিৰ মূল উপাদান হৈছে কপাহ। কপাহ খেতিৰ লগত আহুধানৰ খেতিৰ সাদৃশ্য আছে। একালত মিচিং সমাজ বয়ন বিষয়ত সম্পূৰ্ণ ভাৱে স্বাৱলম্বী আছিল। অম সমস্যা সমাধানৰ কাৰণে আহুধানৰ খেতি মিচিংসকলৰ বেনে অপৰিহাৰ্য আছিল ঠিক ভেনেকৈ বহু সমস্যা সমাধানৰ কাৰণে কপাহ খেতিও অপৰিহাৰ্য আছিল। সেয়ে আদিম মিচিং সমাজৰ লোক পৰম্পৰাত কপাহী সূতাৰ কথা উল্লেখ আছে।

অইয়া নচপা অম নচপা
অইয়া নচপা অম নচপা।

আউল নলগা কপাহী সূতাৰ দৰে আমাৰ জীৱনৰ গতি-
পথ জেট নলগাকৈ অতিবাহিত কৰে! আহা !

মৌখিক গীত পদবোধ ফ'হিলাই চালে দেখা পাও ব্যাপক
পৰিধিৰে জনপ্ৰতি আব্দ ইতিহাসৰ হাত বুলনিত ই স্বকল্প সম্পূৰ্ণ
হৈছে। অশীত্বৰ পৰা অসমৰ দ'তিজাবৰীয়া জাতিবোৰৰ লগত
ব্যৱসায় বাণিজ্যৰ মাধ্যমেৰে সামাজিক অঙ্গান প্ৰদান আব্দ
সামাজিক আত্মীয়তাৰ ভাৱ গঢ়ি উঠিছিল। সেই বাণিজ্যিক
সম্পদবাজিৰ ভিতৰত কপাহ অন্যতম আছিল। সেয়ে এৰিল
বিবাহটো অসমীয়া জাতি গঢ়াত আব্দ জাতীয় ঐতিহ্য কলা কবাত
ব্যৱসায় বাণিজ্যৰ আদান প্ৰদানে বৰ্ধেস্ত অৱদান যোগাইছিল।

আজিও কপাহ খেতিৰ উপযোগী ঠাই হৈছে—অসমৰ
পাহাৰীয়া অঞ্চলবোৰ। একালত কপাহৰ বিনিময়ত পৰ্বত ডেকাজন
মজত বি অসমীয়াতাৰ ভাৱ গঢ়ি উঠিছিল সেই লোক পৰম্পৰা
বিহু গীতত বিবাহ কৰি আছে—

ধনে গৈ আছে গৈ মিছিমি পাহাৰত
আনিব কপাহৰ জোলা,
তুমি বৈ লবা বিহাকৈ মেখেলা
মোকো বৈ দিবা জেলা।

বিহুৱান বা হ'চাটিৰ উপহাৰৰ বিনিময়ত ডেকা-গাভৰু
মাজত গঢ়ি উঠা অসংখ্য প্ৰেমৰ কাহিনী অই নিঃতন্ত পাও।
আনহাতেদি বিবাহৰ আগতে পেৰা ভবাই আৱশ্যকীয় কাপোৰ
বৈ লোৱাৰ উপৰিও 'নেচাগ্,' (কে'চুৰা বোকোচাত বন্ধা কাপোৰ),
'পাৱেগ্,' (হ'চাটি অৰ্থাৎ ভামোল পাণ লোৱা কাপোৰ), 'চেগ্ বেগ্'
(ক'কালৰ মেঠনি কাপোৰ) আদি আগতীলকৈ বৈ লোৱাটো মিচিং
জীৱনীৰ বৈশিষ্ট্য। সেয়ে অই নিঃতন্ত কাপোৰৰ উপমা
বাঁপত হৈছে—

চান-চান চুগেলা বাদ্-গাচব্ বিপেলা
আমিগ্, আগম্, ভাদ্, লানা
অইতম্, ভপাগ্, ভবুৰন্,।

অকল অইয়া দ্ৰুংকংকুন্, অক আগম্, গেব্, কাংকুন্, কাংগা-
নাম্, ইকাংবং লজিকলা জংকুন্ ।

মোঁলৈ আহিম আহিম ব'লি আগভীয়াটক কাপোৰ কানি দি আজি লোকৰ কথা শুনি মোৰ পৰা অ'ন্তৰি গজা। আজি ক'ত আহাগৈ, কি কাম কৰিছাগৈ নাজানো; কাৰণ ভোম্বাক নেদেখা বহুত ছ'মাহ হ'ল।

আজি তুলনামূলক ভাৱে চাবলৈ গলে পৃথিবীৰ বিভিন্ন জাতি পুজুৰ বসনকৃষ্টিৰ অৱদানৰ তুলনাত অসমীয়া বসন কৃষ্টিৰ অৱদান কোনো গুণে হেয় নহয়। বসন কৃষ্টিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি একোটা জাতিৰ সভ্যতা নিৰ্ণয় কৰিছে।

এদিন অসমীয়া শিপিনীয়ে “ছ'াতে শুকুৰা মূঠিতে লুকুৰা” আৰু ‘ৰাতিটোতে প'জি কাটি’ কাপোৰ বৈ পুৱাতে অসমীয়া বীৰ-বধূবাক সজাই পৰাই ব'জলৈ পঠোৱা দৃষ্টান্ত বৰুজীৰ পাতে পাতে সোণালী আখৰেৰে জিলিকি আছে। অসমীয়া শিপিনীয়ে নিজৰ কাপোৰ বৈ বিয়া সবাহত, বিহুত একোখন হ'চাটি, বিহুৰান আপোনজনক প্ৰীতিৰ উপহাৰ স্বৰূপে হওক বা সেৱাৰ লবাই হিচাপে হওক দিবলৈ নাপালে মনত শাস্তি নাপায় আৰু সেইটো অসমীয়াৰ জাতীয় বৈশিষ্ট্য। সেয়ে বিহুগীততো বসন কৃষ্টিৰ লোক পৰম্পৰা আশি পাওঁ—

মৰমৰ দীঘ দি চেনেহৰ বাণি বৈ
হেঁপাহৰ অ'চুৰে বোৰা ;
সপোন ফুলেৰে ফুলাম মোৰ বিহুৰান
মনে দি এবেলি লোৰা*।

একাদশ অধ্যায়
ধর্ম আর লোক বিশ্বাস

আদী মিচিং সমাজৰ পুৰোহিত

নাৰেঞ্জ পাঠন

অবুগচল প্ৰদেশৰ চিন্নাং জিলাৰ আদী অৰ্থাৎ পাদাম, মিঞং, গালং, সোৱণশিৰি জিলাৰ নিচি বা ডফলা আৰু অসমৰ মিচিং সকলে 'আবতানি' নামৰ এক আদিম মানৱপৰা উৎপত্তি হোৱা বুলি বিশ্বাস কৰি নিজকে 'তানি' বা মানৱ বংশৰ বুলি আখ্যা দিয়ে। 'তানি'ৰ বংশধৰ বুলি দাবী কৰা তিব্বতবাসী এই জন জাতি সকলৰ মাজত এটি সূকীয়া ধৰ্ম্মি বিশ্বাস আৰু পৰম্পৰা আছে। তেওঁলোকৰ মতে দৃশ্যমান প্ৰকৃতিয়েই সকলো প্ৰকৃতিৰ ওপৰত বা তাৰ অতীতত একোৰেই নাই। অৱশ্যে সৃষ্টিতত্ত্বৰ বিচাৰ এই প্ৰকৃতিৰ উদ্ভূত। (ই অৱশ্যে এই প্ৰবন্ধৰ আলোচ্য বিষয় নহয়)। জড় জগত আৰু অতি প্ৰাকৃতিক জগতৰ সূক্ষ্ম বিচাৰ বৰকৈ গণ্য নকৰে। তেওঁলোকৰ মতে পৃথিৱী এখনেই। প্ৰতিজন ব্যক্তি ইজনৰপৰা সিন্জন, প্ৰতিটো জাতি ইটোৰপৰা সিটো বেলেগ হোৱাৰ দৰে পাৰ্থক্য বস্তুবিলাকৰো পাৰ্থক্য আছে। এই পাৰ্থক্য বস্তুবিলাকৰ প্ৰকৃতিত নহয়—মাত্ৰাতহে আৰু এই মাত্ৰ অপ-দেৱতা বা দেওভূতৰ ইথাৰীয় অৰ্থাৎ অদৃশ্য গুণটো। তেওঁলোকৰ মতে বস্তু জগতৰ অসংখ্য বিমূৰ্ত্ত ৰূপ 'কায়ম'ৰ* ৰূপহীন আদিম শক্তিৰ ভিতৰত অতীন্দ্ৰীয়ভাৱে লীন গৈ আছে।

আদী-মিচিংসকলে বিশ্বাস কৰে যে এই বস্তুজগতৰ চৌদিশে অদৃশ্য ৰূপত অপদেৱতা বা দেওভূতে বাস কৰে আৰু মানুহৰ দৰেই সিহঁতেও ইচ্ছা কৰে, কাম কৰে। ইহঁত ৰূপহীন—ইহঁতৰ কোনো আকৰ্ষিত প্ৰকৃতি নাই। গতিকে তানি গোষ্ঠীৰ জনজাতি সকলে ইহঁতক কোনো ৰূপ দিবৰ কাৰণে যত্নও কৰা নাই, অথবা ইহঁতৰ মূৰ্ত্তি সাজি পূজিলেইকৈ ক্ষয় কৰা নাই। সেই দেওভূত নিদ্ৰাকৰ ওখবত দাৰ্শনিক বিমূৰ্ত্ত্যৰ উচ্চতা আৰোপণ কৰিলেই তেওঁলোকে ক্ষয় কৰা নাই, অথচ প্ৰতিমা, ভাগ্যবেৰতা জন্মিব আদিম স্থাপন কৰি পূজা নকৰাকৈয়ো তেওঁলোকে চলিব পাৰিছে। তেওঁলোকৰ দেৱ-সমাজ, বা দেওভূতবিলাকে স্ব-স্থানত

* কায়ম-প্ৰকৃতিৰ আকৰ্ষণীয় এটা ইথাৰীয় অৱস্থা।

ৰাস কৰে। সেইবোৰক কোনো দিনেই তেওঁলোকে কোনো স্থানলৈ আনি আৱণ্ট কৰি ৰাখিবলৈ যত্ন কৰা নাই। মন্দিৰ, বেদী আৰু পবিত্ৰ গছৰ তলত ৰাখিবলৈ কাহানিও যত্ন কৰা নাই। দেৱ-দেৱতা, দেও-ভূত বিলাকক নিজৰ নিজৰ স্থানত ইচ্ছামতে বিচৰণ কৰিবলৈ দিয়া হয়, সিহঁতক কোনো আহুকালো দিয়া নহয়। মানুহৰ লগত সংঘৰ্ষ ঘটিলে সিহঁতৰ লগত বোগাবোগ স্থাপন কৰিবলৈ যত্ন কৰা হয়। অপদেৱতাৰ জগতখন যিহেতু অদৃশ্য আৰু অগোচৰ, গতিকে মানুহৰ লগত কেতিয়াবা সংঘৰ্ষ লগাটো স্বাভাৱিক আৰু অনিবাৰ্য। মানুহে অপদেৱতাৰ ৰাজ্যত অনধিকাৰ প্ৰবেশ কৰি সিহঁতৰ শাস্তি আৰু সন্নিবিধাত কিঞ্চিতমানো ব্যাঘাত জন্মালে সিহঁত অসন্তুষ্ট হৈ প্ৰতিশোধ স্বৰূপে শাস্তি-দিয়ৈ। তেতিয়া এই অশান্তিৰ সতৰ্ক শাস্তি আৰু কাৰ্যক্ষম অসং শাস্তিবোৰৰ আৰু খঙাল অপদেৱতাবোৰৰ বিপক্ষে য'জিবলৈ শাস্তি প্ৰিয় ঘৰুৱা দেৱতা, 'গদুঃমুন চঃ স্নিন' বোৰক পহৰা দিবলৈ তানি জনজাতিসকলে বাধ্য কৰায়। অপদেৱতাৰ বাহিৰে দেৱতাবোৰ স্বাভাৱিকতে দয়ালু আশীৰ্বাদদাতা আৰু সৰ্ব শাস্তিৰ উৎস; কিন্তু আদৌ মিচিং লোক-বিশ্বাসত এই দেৱতাবোৰক মানৱ সমাজৰ পৰা বহু নিলগত ৰখা হয় আৰু মানুহৰ প্ৰয়োজনত অথবা মানুহৰ দুখৰ সময়ত দেৱতাৰ কাৰ্যকৰী সহায় পাবলৈ দুঃপাপ্য হৈ পৰে। আনকি, অপদেৱতা বা অমাংগলিক দেৱতাবোৰক পূজা-পাটল দিবৰ পৰত মাংগলিক দেৱতা বা ঘৰুৱা দেৱতাবোৰৰ নাম—কেৱল আশীৰ্বাদ দিবলৈ বা মংগল কৰিবলৈ উচ্চাৰণ কৰা হয়। মাংগলিক দেৱতাক সূকীয়াতকৈ কোনো পূজা-পাটল দিয়া নহয়। গতিকে অপদেৱতাৰ লগত য'জিবলৈ এক শ্ৰেণী প্ৰতিবন্ধক লোক 'তানি' সমাজত সংগঠন কৰিবলগীয়া হ'ল। সেই শ্ৰেণীৰ লোক, দেৱতা আৰু দেও-ভূতৰ দ্বাৰা অলৌকিক শক্তি প্ৰদত্ত সাধাৰণ মানুহতকৈয়ো অধিক দৈৱী-শক্তি-সম্পন্ন। সবুভেই এনে সমাধিত প্ৰৱেশ কৰাৰ কিছুমান প্ৰৱীতি তেওঁলোকৰ গাভৰু দেখা দিয়ৈ আৰু ভৱিষ্যতবাণী কৰিব পাৰে। এনে গুণসম্পন্ন ল'ৰাক আধ্যাত্মিক অভিভাৱক বা পুৰোহিত কৰিবৰ কাৰণে বিশেষজ্ঞৰে লক্ষ্য কৰি ৰখা হয়। প্ৰকৃতি প্ৰদত্ত তেওঁলোকৰ গুণবোৰ কাৰ্যকৰী হৈ কেনেকৈ প্ৰয়োগ কৰিব লাগে তাৰ বাস্তৱিক জ্ঞান আহৰণ কৰিবলৈ এই ল'ৰাবোৰে

ব্যৱহাৰিক প্ৰশিক্ষণ সম্বন্ধ কালকণ্ঠবাহী ল'বলগীয়া হয়। কম্ব বয়সীয়া মিব্-মিব্ৰোৰে প্ৰশিক্ষণৰ সময়ত ডাঙৰ আৰু আন্তৰ্জাতিক মিব্-মিব্ৰ কনিষ্ঠ হিচাপে থাকি ভেৰ্তলোকৰ কলা-কৌশল আহৰণ কৰে। দীঘলীয়া আঃবাং নামৰ শ্লেোক মূখ্যতঃ কৰা, ঔষধি গছৰ গুণ-গুণ আহৰণ কৰা, ধৰ্ম্মৰ অন্তৰ্ধানত ব্যৱহাৰ কৰা সামগ্ৰীবোৰৰ নাম মনত বখা, যাদু-মন্ত্ৰ চিহ্নবোৰ মনত বখা, বিভিন্ন দেও-ভূতৰ লক্ষণ আৰু আচৰণ মনত বখা, দেও-ভূতবিলাকে কি ধৰণৰ পূজা-পাটলৰ দাবী কৰিব পাৰে সেইবোৰ মনত বখা আৰু পূজা-পাটলৰ নিয়ম নীতিবোৰ মনত বখা এই বোৰেই প্ৰশিক্ষণৰ কালছোৱাৰ প্ৰধান কাম; কিন্তু দেবলোকৰ লগত কেনেকৈ সংযোগ স্থাপন কৰিব পাৰি সেইটোৰ ওপৰতে এই আজন্ম শক্তিটোৰ সামৰ্থ্যতা নিৰ্ভৰ কৰে আৰু সেই কাৰণে ভেৰ্তলোকে ব্যৱহাৰিক ভাৱে পৰিচিত কিছুমান কাম কৰিবলগীয়া হয়। কিছুমান দেও-ভূতে বিশেষ ধৰণৰ আচৰণ কিছুমান কৰে। সেই কাৰণে প্ৰশিক্ষণৰত মিব্-মিব্ৰে সেই ধৰণৰ আচৰণৰ অভ্যাস কৰে। আচৰণৰ মিল দেখা পালে অন্তৰ্দ্বন্দ্ব আচৰণৰ দেও-ভূতে সেই মিব্-মিব্ৰক মাধ্যম কৰিবলৈ তেওঁৰ গাত লম্ভে। মিব্-মিব্ৰে তেওঁলোকৰ এই পৰিচিত দেও-ভূতৰ যোগাৰ্হি অতি প্ৰাকৃত জগতলৈ অৰ্থাৎ দেও-ভূতৰ জগতলৈ প্ৰবেশ কৰি অৰ নৰিয়া বা দৰ্ভাগ্যৰ কাৰণ বিচাৰি পায় আৰু নিৰাময়ৰ উপায়ো বিচাৰি উলিয়ায়।

'তানি' গোষ্ঠীৰ জনজাতিৰ মাজত দুই শ্ৰেণীৰ পুৰোহিত পোৱা যায়। প্ৰথমটো হ'ল 'মিব্'। মিচিং আৰু আদী ভাষাত মিব্, গালং ভাষাত মিব্, ঐব; (নিচি-ডফলা) ভাষাত ঐব, নিব। মিব্ বা ঐবই, আঃবাং নামৰ এক শ্ৰেণী শ্লেোক গাই ভেৰ্তলোকৰ পৰিচিত দেবতাৰ সৈতে যোগাযোগ স্থাপন কৰে। চলং, ঐব, মপিন আদি উৎসৰবোৰত মিব্ৰে সৃষ্টিৰ আদি-পাৰ্শ্বানি, পোক-পৰুৱা, জীৱ-জন্তু, মানুহ যেনেখান আদিৰ উৎপত্তিৰ বিষয়ক আঃবাং শ্লেোক আওৱায়। আন শ্ৰেণীৰ পুৰোহিত হ'ল মিব্ৰ। মিচিং ভাষাত মিব্ৰ; অদী, পাদাম, মিক্ৰং, গালং ভাষাত মিব্ৰি, মিব্ৰ আদীসকলৰ মাজত 'এপাক মিব্ৰি' নামৰ এবিধ মিব্ৰ বা মিব্ৰি পোৱা যায়। 'এপাক মিব্ৰি' এক প্ৰকাৰ চিকিৎসক-দেওবাহী। কোনো যোগাৰ্হি চিকিৎসা কৰিবলৈ যাত্ৰিলৈ মিব্ৰি নাইবা

কিমেই তেওঁৰ নিজৰ বান্ধুকৰী জিলাখনত বোম্বেলৈ আৰু আমেৰিকা গীতৰ জৰিয়তে অৰ্থাৎ (গীতেৰে নিচুকাই দেওতাক জাতি আহে) দেও-দেবতাৰ সাক্ষাৎ লাভ কৰে। দেওতাক জ্ঞান পোৱাৰ লগে লগে তেওঁ নিজকেই সেইজন দেওতাক বুলি চিনাকি দিছে আৰু পৰিচিত সেই দেওতাই তেওঁৰ শৰীৰৰ বোম্বেলৈ কাম কৰে। দেওতাৰ অনু-প্ৰেৰণাতে মিবুৰে বিভিন্ন ধৰণৰ আচৰিত জন্ম লাগবান্ধ নোহোৱা কাম কৰে। হেইমেনডক, এলুৱিন, শচীন বৰ ইত্যাদি নৃবিজ্ঞানীসকলে মিবুৰ এই আচৰণবোৰৰ বিষয়ে স্থানান্তৰত সৰ্বশেষ সূচাই গৈছে। হেইমেনডকে কৈছে—মানুহে জাতিৰ পাৰে যে মিবুজন নিজেই দেও-ভূতলৈ বৃপান্তৰিত হৈছে; কিন্তু প্ৰকৃততে দেও-ভূতে মিবিক মাধ্যম হিচাপেহে ব্যৱহাৰ কৰিছে, পৰিচিত দেও গৰাকীয়ে মিবিক শৰীৰত প্ৰৱেশ কৰি তেওঁৰ আত্মাক অন্য ৰাজ্যলৈ পৰিচালনা কৰি নিলে আৰু তেওঁক সেই পলৰীয়া আত্মাক (যিটোক “আন দেও-ভূতে কাঢ়ি আনিছে) বিচাৰি উলিওৱাত সহায় কৰে আৰু পলৰীয়া আত্মাৰ প্ৰত্যাগণৰ কাৰণে দৰদাম কৰে। মন কৰিবলগীয়া কথা যে আদী মিচিংসকলে দেও-ভূতক নিজৰ কবলত আনি মানুহৰ ইচ্ছানুসান্নী কাম কৰোৱাৰ কথা নাভাৰে*। তাৰ পৰিবৰ্তে দেও-ভূতক নিচুকাই অপকৰ্ম নকৰিবলৈ প্ৰলোভিত কৰে অথবা পোহনীয়া জীৱ-জন্তু উচৰ্গা কৰি ক্ৰোধৰ উপশম ঘটাবলৈ যত্ন কৰে। মিবুৰ আত্মাই দেওৰ লগত সংযোগ ঘটাব পিছত আকৌ নিজৰ শৰীৰলৈ উভতি আহে আৰু ভেতিয়া দেও-ভূতে তেওঁক পৰিত্যাগ কৰে। ভেতিয়া মিবুৰে অচেতন বা ঘূৰ্ছা ঘোৰা অৱস্থাপৰা চেতনা ঘূৰাই পাল আৰু নিজৰ পূৰ্ব-বন্ধালৈ ঘূৰি আহে। মন কৰিবলগীয়া যে মিবুৰে শব্দপূৰ্ণ হৈ অহাৰ পিছত নিজৰ আত্মাৰ অনুপস্থিতিত অন্য এক ৰাজ্যত সি কি কৰিছিল সেই কথা ক’ব নোৱাৰে। তাৰ পিছত সি

* এই প্ৰসংগত বঃব আৰু নিঃব কাহিনীটো প্ৰতিবানবোধ্য। বঃব আৰু নিঃব ককায়েক-ভায়েক। পৈতৃক সম্পত্তি বিভাজন কৰোঁতে মিয়মই বঃবক অন্যায়াভাৱে বঞ্চিত কৰিলে দুজি বহিলে বঃবই মানৱ সমাজৰপৰা জীভন্তি থাকি হাবিৰ দাজত থাকিলে। বঃবই পিছত দেও-ভূতলৈ কপাতৰিত হৈ মিয়মই—অৰ্থাৎ মানৱ জাতিৰ সংৰক্ষকসকলক সদায় অপকাৰ কৰিবলৈ যত্ন কৰিলে। এয়েই মানুহ আৰু দেওভূতৰ মাজত হোৱাৰ কাৰণ।

দেও-ভূতৰ ইচ্ছাৰ কথা অৰ্থাৎ কি বিচাৰে সেই কথা বোকাবোকা কৰি প্ৰকাশ কৰে। ইয়াৰ পিছত দেও-ভূতক সন্তুষ্ট কৰিবৰ কাৰণে প্ৰয়োজনীয় সামগ্ৰীৰ যোগাৰ কৰে।

এপাক মিসি আৰু ঐশ্বৰ্য কাৰ্য্যতালীৰ মাজত কি কি পাৰ্থক্য আছে তাক সহজে নিৰ্ণয় কৰা কঠিন। কোনো কোনোৰ মতে ঐশ্বৰ্য অধিক দৈন্য-শক্তি সম্পন্ন। মিসি বা মিস্ব বেজাৰ-আজাৰ আৰু দুৰ্দশাৰ শূদ্ৰৰূপে কথোভাষে। সাধাৰণতে ঐশ্বৰ্য বা মিস্ব বা মিস্বৰে দিনত কাৰ্য্য সম্পাদন কৰে; কিন্তু মিসি বা মিস্বৰে নিশায়ে কাৰ্য্য কৰে। ঐশ্বৰ্যই প্ৰাচীন আৰ্য্য গীত্ৰ সহায়ত মানুহ আৰু দেও-ভূতৰ মূলতঃ একে আছিল আৰু সিহঁতৰ পাৰস্পৰিক বন্ধুত্বৰে আছিল সেই কথা সোঁতবাই দি দেও-ভূতৰ অস্তৰ জয় কৰি স্বামীৰাজ কৰি তোলে; কিন্তু মিস্বৰে আৰ্য্য আৰু নৃত্য-গীতৰ জৰিয়তে দেওক আকৰ্ষণ কৰিবলৈ ব্যস্ত কৰে। এই 'পাৰ্থক্য' কিমানখিনি শূদ্ৰ জনা নাশায়। কিছুমান প্ৰাক্তনকালীয়ে ইয়াৰ বিকোনা এটাকহে কোনো এঠাইত সম্পাদিত হোৱা দেখিছে। খৰচ কৰিব পৰা বিস্তৰান লোকে তিনিজন বিশেষজ্ঞ নিয়োগ কৰিব পাৰে। আদীসকলৰ মাজত 'কচি', 'কল্লা' আৰু 'দল জেবে'—এই তিনি শ্ৰেণীৰ বিশেষজ্ঞ মিসি আছে; কিন্তু সাধাৰণতে এজন সাধাৰণ মিকিকেই বিশেষজ্ঞ হিচাপে নিয়োগ কৰা দেখা যায়।

মিস্ব-মিস্বৰে তেওঁলোকৰ কাৰ্য্য সম্পাদন কৰিবৰ সময়ত সেনা নাইবা বিশেষ ধৰণৰ আচাৰ পদ্ধতি পালন কৰাৰ বিষয়ে বিস্তৰভাৱে একো জনা নাশায়; কিন্তু যোগী আৰু তেওঁলোকৰ পৰিয়ালৰ লোকে কিছুমান কৰ্মানিৰ্বেশ পালন কৰিব লাগে। উদাহৰণ স্বৰূপে—মাইকী মানুহে পৰিভ্ৰমণ লগাবৰ চুৰাত গছ জ্বলুৱা কৰাৰ প্ৰাৰম্ভ নকৰে। বৃদ্ধক তিনিদিনৰ অধিক মানুহে নবিশুদ্ধ পখিলে সাধাৰণতে সেনা পালন কৰে। মিস্ব-মিস্বসকলে বাদ্যকৰী শক্তি লাভ কৰিবৰ কাৰণে কিছুমান বিশেষ ধৰণৰ ব্যস্ত ব্যৱহাৰ কৰে। দেইয়েনডাফে উল্লেখ কৰিছে যে তেওঁলোকে 'বীহুপৰা' 'চাঁটি' 'উলিঙা' বুলি জপ কৰিবলৈ যথাৰ্থ আগতে যবৰ খেৰত 'অগাৰি' 'কল্লা' 'বিশ্বাস' 'যে দেইয়েন' 'আগন্তুক দেও-ভূত' লৈ বাৰ। চাকমাৰ মতে, নাৰি নামৰ 'বীহুপৰা' 'উলিঙা'

ফুল—নাৰি নামৰ দেওক মিৰিৰ লগত ইচ্ছামতে কথা পাতিবলৈ সহায় কৰে। আনকি চবাই-চিৰিকতি আৰু জীৱ-জন্তুৰ লগতো কথা পাতিব পাৰে; কোনো বোগীৰ আত্মা লুকুচাই ঘোৰা দেহতা, অপ-দেহতা বা দেও-ভূতক বিচাৰি উলিওৱাত মিচিং আত্মাক সহায় কৰে। তেওঁৰ মতে মিৰিয়ে চোঁচা ফুল ঘৰত খুঁচি নথয়—আঃবাং গীত গাবৰ পৰত হাততহে লয়। মিচিং ভিৰোভাই পিছা গালে বা বিৰি গাচেং নামৰ কাপোৰ ক'কালত পৰিধান কৰে আৰু গীত' গাবৰ পৰত 'লুক্‌চা' নামৰ এবিধ দীঘলীয়া তৰোৱাল হাতত লৈ জোকাৰে। নাৰি ব'হৰ ফুলৰ সলনি আদৌ মিৰিয়ে কেতিয়াবা ধোঁৱা বৰণীয়া কেকে'টুৱাও ব্যৱহাৰ কৰে। কেকে'টুৱাটোক মিৰিয়ে শোৱা ঠাইত ৰাখে। তেওঁলোকে বিশ্বাস কৰে যে শুবৰ পৰত কেকে'টুৱাৰ আত্মাৰ লগত মিৰিৰ আত্মাও দেও-ভূতৰ ৰাজ্যলৈ প্ৰবেশ কৰিব। নাৰি ব'হৰ চোঁচা ফুল আৰু কেকে'টুৱাৰ ব্যৱহাৰ প্ৰায় সমানেই।

মিৰিৰ ক্লিয়া কা'ড দট্টা পৰ্যায়ত শেষ কৰে। প্ৰথমটো ৰেম্বাৰ বোগ নিৰূপণ কৰে। ইয়াত মিৰিয়ে তেওঁৰ পৰিচিত দেওক মাতি আনে আৰু ইয়াৰ প্ৰতিকাৰ বিচাৰে। ইয়াতে প্ৰথম পৰ্যায় শেষ হয়। তাৰ পিছত মিৰিৰ কাম এক প্ৰকাৰ নেথাকেই বুলিব পাৰি। শেষত 'ইপাক' নামৰ অনুষ্ঠানত কোনো জীৱ-জন্তুক বধ কৰি দেওলৈ মাংস ভাগ কৰা হয়। দেও-ভূতলৈ মাংসৰ ভাগ দিয়াৰ পিছত তাৰে আধা অংশ বা ভাতোকৈ বেছি মাংসৰ অংশ ওলোৱা সোমোৱা বাটত নাইবা আক্ৰান্ত পৰিয়ালৰ ঘৰৰ বেৰত অঁৰি দিয়ে। ৬ ফুটমান ওখ ৰ'হ এডালত কেঁচা পাতেৰে সেইবোৰ মেৰিয়াই দিয়ে। তাৰ পিছত মিৰিয়ে সেইবোৰ খাবলৈ দেওক নিমন্ত্ৰণ কৰি মাতি আনে। বোগীয়ে কষ্ট নোপো-ৱাকৈ, অতি সোনকালে বাতে আৰোগ্য লাভ কৰিব পাৰে—তাৰ বাবে দেওক প্ৰাৰ্থনা জনাই,—খাই বৈ গুঁচি বাবলৈ অনুৰোধ কৰে*।

---

* বচীল বৰ "Aspect of padam Miyar Culture" পুথিখনৰ সহায়ত—লেখক। খাবদীৰ ল'ৰা "দৈনিক জনবত্সি" ১৯৮৫ চন পূৰ্ণা ৩৪ ত প্ৰকাশিত।

মিচিং ধৰ্ম-বিশ্বাস আৰু পৰম্পৰা

ত্ৰীইলেক্সণ্ডৰ পেণ্ডু

ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকালৈ প্ৰাচীন কালৰপৰাই বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ প্ৰব্ৰজনৰ সৈতে বৈ আহিছে। এই জনগোষ্ঠীসমূহৰ সহ-অবস্থানৰ ফলত তেওঁলোকৰ ধৰ্ম বিশ্বাস সমূহৰ পাৰস্পৰিক সংঘাত হোৱাটো স্বাভাৱিক। যুগ যুগ ধৰি এনে ধৰ্ম-বিশ্বাস সমূহৰ সংঘাতৰ ফলত, সংশ্লেষণত এক পৰিবেশ গঢ়ি উঠে। কোনো জনগোষ্ঠীয়ে স্বকীয় বৈশিষ্ট্য বন্ধা কৰি চলিব নোৱাৰে। কৃষ্টি-সংস্কৃতি আৰু ধৰ্ম-বিশ্বাসৰ মাজত আদান-প্ৰদান হৈ যায়। অৱশ্যে উচ্চ সভ্যতাৰ জনগোষ্ঠীৰ কৃষ্টি-সংস্কৃতি, সামাজিক ব্যৱস্থা আৰু ধৰ্মবিশ্বাসৰ ওপৰত অধিক মাত্ৰাত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰাটো স্বাভাৱিক। গতিকে, মিচিং সমাজৰ ধৰ্ম-বিশ্বাস আৰু পৰম্পৰাৰ ওপৰত আলোকপাত কৰিবলৈ হ'লে তেওঁলোকৰ নিজৰ আদি বিশ্বাসৰ ওপৰিও ভৈয়ামৰ স্থানীয় ধৰ্মৰ প্ৰভাৱৰ কথা বিশেষ মনত ৰাখিব লাগিব।

মিচিংসকলেই বোধহয় অসমলৈ শেহতীৱাকৈ প্ৰব্ৰজন কৰা মঙ্গোলীয় জনগোষ্ঠী। তেওঁলোকৰ নিকটতম জনগোষ্ঠী হৈছে আপাটানি, নিচি, পাংহাৰীয়া মিচিং আৰু চিয়াং অঞ্চলৰ আদী জনজাতিৰ লোকসকল। গতিকে মিচিং জনগোষ্ঠীৰ আদিম ধৰ্ম-বিশ্বাসৰ কথা বিচাৰ কৰিবলৈ হ'লে সোৱণশিৰি আৰু চিয়াং জিলাৰ জনগোষ্ঠীৰ ধৰ্ম-বিশ্বাসৰ কথা আলোকপাত কৰিব লাগিব। প্ৰকৃততে চিয়াং আৰু সোৱণশিৰি জিলাৰ আদী লোক অৰ্থাৎ গালং, পাচি, মিঞং, পাদাম আদি জনগোষ্ঠীৰপৰা মিচিংসকল পৃথক নহয়। বিভিন্ন ঠাইৰ পৰা তেওঁলোকে প্ৰব্ৰজন কৰি ভৈয়ামলৈ নামি আহে। ভৈয়ামৰ সাবুৰা মাটিত তেওঁলোকে স্থানীয় পদ্ধতিৰে খেতি কৰিবলৈ শিকিলে আৰু কিছু পৰিমাণে তেওঁলোকে ভৈয়ামীয়া সংস্কৃতি আৰু ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিলে। "যি সকল আদীলোকে ভৈয়ামীয়া সংস্কৃতি আৰু ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিলে একত্ৰতে তেওঁলোককে 'মিৰি'

বা মিচিং বুলি কোৱা হ'ল। যি সকল আদী লোক ভৈৰাম্যৰ সংস্কৃতি আৰু ধৰ্ম অকণো গ্ৰহণ নকৰি অনমনীয় হৈ থাকিলে, তেওঁ-লোককে আবৰ, আদী' বা পাহাৰীয়া বুলি আখণ্ডা দিলে।

কিন্তু ভৈৰাম্যৰ সংস্কৃতি আৰু ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিলেও মিচিং-সকলৰ আদিম বিশ্বাস একেৰাৰে এৰি দিলে বুলি ক'ব নোৱাৰি। সম্প্ৰতি মিচিং সমাজত প্ৰচলিত ধৰ্ম, ভৈৰাম্যৰ সংস্কৃতি আৰু ধৰ্মৰ সংমিশ্ৰণ বুলিহে ক'ব পাৰি। ভৈৰাম্যীয়া ধৰ্ম বুলিলে বিশেষতঃ হিন্দুধৰ্মৰ প্ৰভাৱৰ প্ৰাধান্য স্বীকাৰ কৰিব লাগিব। অৱশ্যে সহজীয়া পন্থাৰ বৌদ্ধ ধৰ্ম প্ৰচলিত থাকিলেও ই হিন্দু-বেলগতহে মিচিং সমাজত প্ৰচলিত হৈছে। তথাপি, আচাৰ বিধিত ইয়াৰ প্ৰভাৱৰ কথা মূঠেই নুই কৰিব।

মিচিংসকল কেতিয়া ভৈৰামলৈ নামি আহিল তাৰ সঠিক সময় নিৰ্ণয় কৰা কঠিন। শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ লেখনিত 'মিৰি' শব্দৰ উল্লেখ পোৱা যায়। বোধহয় তেতিয়া মিচিংসকলৰ কিছুমান ঠাল নামি আহিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। অৱশ্যে মিচিং সমাজত এনেকুৱা এটা কিংবদন্তিও প্ৰচলিত আছে যে শংকৰদেৱ মিচিং সমাজতহে জন্ম।

[মহাপুৰুষ সকলক লৈ পূৰ্বাপৰ অনেক আতিপ্ৰাকৃত সাধু আৰু কিংবদন্তি গঢ়ি উঠে। বহুতো মহান লোকৰ জন্ম স্থান লৈ টনা আজোৰাব অশ্বত নাই। শংকৰদেৱৰ দৰে এজন মহাপুৰুষক মিচিং সমাজৰ বুকুলৈ টানি নি এটা কিংবদন্তি গঢ় লৈ উঠাত আচৰিত হ'বলগীয়া একো নাই। তথাপি এই কিংবদন্তিৰ কোনো ঐতিহাসিক মূল্য নাই বুলি ক'ব নোৱাৰি। বিহেতু মিচিংসকলৰ সেই সময়ত ভৈৰামত অৰ্বাৰ্বাৰ কথাকে এই কিংবদন্তিয়ে সূচাইছে। তদুপৰি পৰমানন্দ নামৰ এজন মিচিং ভকতো আছিল বুলিও কথিত আছে। অৱশ্যে পিছলৈ তেওঁৰ কি হ'ল আৰু মিচিং সমাজত তেওঁ কি প্ৰভাৱ লৈ সেই সম্পৰ্কে বুৰঞ্জী নিম্নাত যদিও শংকৰদেৱৰ বুদ্ধত মিচিং লোকৰ ভৈৰামত বসতিৰ কথাই পৰমানন্দৰ প্ৰসংগই ইংগিত দিয়ে।]

আদি মিচিংসকলৰ ধৰ্ম-বিশ্বাস ভৈৰাম্যৰ, ভৌতিক পৰিবেশক কেন্দ্ৰ কৰি গঢ়া হৈছে। তেওঁলোকে বৃন্দা প্ৰভাৱ,

পৰ্যন্ত, হাবিৰ-বননিৰ আৰু অনেক হিংস্ৰ জীৱ-জন্তু, সৰীসৃপ আৰু
 হোৱা-কাৰিক প্ৰভৃতি অহৰহ জীৱন সংগ্ৰাম চলোৱাৰীয়া হৈছিল।
 প্ৰকৃতিৰ পৰিবেশ, জীৱন-ধাৰণা-কৰণে বৰ অসুন্দৰ নাছিল। সৰ্বভেদে
 অনেক বিপন্ন আপদৰ সম্মুখীন হৈছিল। এজনীয়া পাহাৰীয়া
 মাটিত জন্ম প্ৰাপ্তিত থৈ কৰিবলগীয়া হোৱাত কঠোৰ পৰিশ্ৰমৰ
 আৱশ্যক হৈছিল। তথাপি বছৰটোত জেনবাকৈ আন্য অগ্ৰহ
 নোহোৱাত আলু, খুৰুজাতীয়া আহাৰৰ ওপৰত নিষ্ঠাৰ কৰিব-
 লগীয়া হৈছিল। মাছ আৰু মাংস জন্তুৰ খাদ্যৰ দাঠনি
 পুৰাবলৈ চিকাৰ কৰিবলগীয়া হৈছিল। এনে দুৰ্বোধ্যপূৰ্ণ
 প্ৰতিকূল পৰিবেশৰ মাজত বিপন্ন-অপদ, বোগ-কাৰি আদি
 অনেক অনিষ্টকাৰী ঘটনাৰ অন্ত নাছিল। সেইবোৰক ধৈৰ্য্যনিৰূপক
 কাম্য গুণিত্ৰী সন্দৰ নহৈছিল, তেতিয়া সেইবোৰৰ বাবে
 আঁতপ্ৰাক্ত বা দৈৱিক শক্তিকে কাৰণ হিচাপে ধৰা কৰিছিল।
 প্ৰতি কাৰ্য্যৰ বাবে একোটা অপদেৱতাই কাৰণ বুলি বিশ্বাস
 কৰিছিল। ঘৰৰ বাহিৰ-ভিতৰ, পথাৰ, হাবি-বননি, খিল, আল
 আদিত অনেক উন্ন বা অপদেৱতা আছে বুলি বিশ্বাস কৰিছিল।
 বজ্জপাতৰ বাবে মৃগজংগল বা ভালাং উন্নৰেই দায়ী বুলি
 ভাবে। মানুহ আকস্মিক দুৰ্ঘটনাত পতিত হ'লে মৃতলোকৰ
 প্ৰোতাকাৰ (উষ্ম) ক্ৰিয়াৰ ফলত হয় বুলি ধাৰণা কৰে। সেইদৰে
 বিভিন্ন বিষয় পৰিস্থিতিৰ বাবে ক্ৰিষ্টম প্ৰতিকূল অপদেৱতাই
 দায়ী বুলি বিশ্বাস কৰে। তেওঁলোকৰ চাৰিও ফালৰ নৈসৰ্গিক
 পৰিবেশ যিদৰে নিষ্ঠাৰ আছিল, সেইদৰে অপদেৱতাবোৰকো নিষ্ঠাৰ
 ৰূপে কল্পনা কৰিছিল।

এনে নিষ্ঠাৰ উন্নবোৰক পূজা দি সন্তুষ্ট কৰাই একমাত্ৰ
 প্ৰাতিকাৰ বুলি ভাবিছিল। ফলত বিভিন্ন উন্নৰ বাবে বিভিন্ন
 পদ্ধতিৰ উদ্ভৱ হৈছিল। কিছুমান পূজাৰ বাবে বিশেষ নিয়ম
 আৰু সতৰ্কতা অৱলম্বন কৰিব লগা হয়। যেন্ত পূজা, ভালাং
 উন্ন আদিত অসুচি ভিত্তিক 'অপদ'ৰ কাৰণে নিয়ম। অশোচ
 কৰাৰ কৰণৰ বাবে পূজালৈ আহিব লগাৰে ভাৰ বাবে
 অসুচিকৰণৰ কাৰণেই সতৰ্কতা হ'বলৈ সৰ্বজনীন নিয়ম।
 ভালাং উন্নৰ বাবে পূজাৰ পদ্ধতিৰ পৰা পূজাৰ পদ্ধতিৰ বাবে
 আদি দুৱাৰোগ্য পদ্ধতিৰ পৰা পূজাৰ পদ্ধতিৰ পৰা পূজাৰ পদ্ধতিৰ

কৰে। যগা কুকুৰাৰে পূজা দিলে কাৰণে কেতিয়াবা ইল্লাক 'খক্ পদং দনা' বুলিও অভিহিত কৰে। দৰদৰ পূজা কেইবাটাও কাৰণত কৰিব পাৰে। গাঁৱৰপৰা দেও-ভূত আঁতৰ কৰা, লস্য আদি বশিষ্টৰ বাবে ঘাটিৰ উৰ'ৰা শক্তি কামনা কৰি ৰাজহুৱা ভাৱে এবিধ দৰদৰ কৰা হয়। গাঁৱৰপৰা দেও-ভূত আঁতৰ কৰিবৰ কৰণে, প্ৰতি ঘৰৰ চাংকোবাই খেদি যায়। ঘাটিৰ উৰ'ৰা কামনা কৰাৰ বাবেই বোধহয় ঔজননৰ প্ৰতীক মাইকী গাহৰি ইল্লাত বধ কৰা হয়। বিশেষ মন কৰিব লগীয়া যে পঃবাগ্ উৎসৱ আৰু উৰম্ পূজাবোৰতো মাইকী গাহৰি বধ কৰা হয়। বলি দিয়াৰ নিম্নম হ'ল গাহৰিৰ ডিঙিত মাৰিবে ছেপি উশাহ বন্ধ কৰি, বুকুত অলপ ছাল কাটি জোঙা নচচা ব'হেৰে আগ মণ্ডহত ভেদ কৰি দিয়া হয় আৰু ভেজবোৰ ছিটিকি পৰিবলৈ দি 'পেতম্ পেকি' (দেহতাৰ সন্তুষ্টি বিধানৰ কাৰণে উচ্চাৰণ কৰা মাত্ৰলিক শব্দ) কৰা হয়। দৰদৰ পূজাত বাহিবৰ মানুহক প্ৰৱেশ কৰিবলৈ দিয়া নহয়।

গাভিৰে গাঁৱৰ প্ৰৱেশ পথবোৰত গাহৰিৰ নখ আৰু কাণ আদি খুটি পুতি নিষেধৰ চিহ্ন হিচাপে অংকি থোৱা হয়। মানুহে নাজানি প্ৰৱেশ কৰিলে সকাম শেষ নোহোৱালৈকে আৰম্ভ কৰি ৰাখে। নিভাৰত যাব লগীয়া হ'লে মূল্যবান বস্তু শাস্তিৰ আশ্বাসত হিচাপে ৰাখি থোৱা হয়।

* ১৯৭১ চনত আমি এখন ব্যক্তিৰ হাতত 'পুৰণি পুথিৰ পৰা প্ৰতিজিপি কৰা' এখন পুথি দেখা পাইছিলোঁ। সেই প্ৰতিজিপি বসন্ত সংকলনৰ লগত সন্মিলিত সংকলন-সিঙী কুসুমৰ পত্নীক শিষ্টি: গাভৰু বুলি উল্লেখ কৰিছে আৰু সেই সূত্ৰে সংকলনক "শিষ্টি: গাভৰু" বুলিছে। পুথিখনৰ ভাষা আৰু বচন। বীতি জটিল বুলি অনুমান হয়। সেৱকৰ পৰিচয় মাইকী গাহৰি-চাৰিতপুথিৰ দৰে কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে যদিও বচনটোত যিহে প্ৰতিকাৰ আশঙ্কাজনক বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। এই পুথিখন বহু বছৰ ধৰি টোপনৈ কাৰোৰীৰ হাতত সংৰক্ষিত হৈ আছে বুলি জনা গৈছে। — স:

দৰ্ঘ পূজা চাৰিবিধ বুলি শ্রীনাৰায়ণ পাদদনে ক'ব খোজে ।
 বেনে—মঃপদন, কঃচন, বঃভী আব্দ বাবান্ কঃচন, ইয়াৰে
 বঃভী দৰ্ঘৰ আৰ্কাংগক দৰ্ঘটনা, যবত জুই লগা (মোগদ),
 পাত পৰিলে, ডাঙৰ পাপ আচৰণ কৰিলে ক'ব হয় । কঃচন, দৰ্ঘৰ
 চিকাৰীসকলৰ গেব্‌নাম (চিকাৰ প্ৰাপ্তি) ৰ কাৰণে বিবেচ্য ক'ব
 হয় । ইয়াত সকলো দেও-ভূত আব্দ পূজা পদ্ধতিৰ বিতৰণ
 দিয়া সম্ভৱ নহয় । প্ৰকৃতিৰ সকলো অনিষ্টকাৰী পৰিৱেশকে
 যোতিয়া অদৃশ্য দৈৱিক শক্তিৰূপে কল্পনা কৰে, সেইমতে অপদেৱতা-
 বোৰৰ সংখ্যাও ঘটনাৰ স্থান আব্দ ধৰণ অনুসাবে বহুত হয়
 আব্দ সেই ধৰণে পূজা পদ্ধতিও অনুৰূপ হয় । কিন্তু কোন
 অপদেৱতাই অনিষ্ট কৰিছে, ডাক মিৰ, বা মিৰিয়ে মজল চাই
 কাৰণ নিৰ্ণয় কৰে । মিৰ, বা মিৰ, হৈছে মিচিং সমাজৰ
 পূৰ্বোহিত । তেওঁলোকে দৈৱিক শক্তিৰ গুণেৰে দেওভূতৰ
 লগত যোগাযোগ ৰাখিব পাৰে আব্দ কোন অপদেৱতা বঃভ
 হৈছে আব্দ কি কৰিলে ভাল হ'ব—তাৰ প্ৰতিকাৰৰ বিধান
 দিয়ে । সেইমতে ৰোগীয়ে বা ভুত ভুগীয়ে পূজা-পাতল দি
 নিজকে দোষ মোচন কৰে ।

আদী মিচিং ধৰ্মত মিৰ, বা মিৰিৰ ভূমিকা বিশেষ ভাৱে
 পৰ্যাপূৰ্ণ । তান্ত্ৰিক সাধকবোৰৰ দৰে তেওঁলোকৰ বিশেষ দৈৱিক
 শক্তি থকাৰ বাবে আদী মিচিং সমাজে তেওঁলোকক বৰ প্ৰমাণ
 কৰে । সেইবাবে মানুহৰ পিতৃ বা মূল্যবান মানুহ হিচাপে,
 আদী মিচিং মানুহৰ প্ৰমাণ পাত হিচাপে গণ্য কৰি আহিছে ।
 সেই মিৰ, শব্দৰপৰাই মিচিং সমাজক মিৰি বুলি অভিহিত
 ক'ব হ'ল । বিহেতু ধৰ্ম গদৰ নামানুসৰি সেই ধৰ্মাৱলম্বী
 লোকসকলক নামকৰণ ক'বাতো জগতৰ এটা প্ৰথা । আগতে
 কোৱামতে অসংখ্য অপদেৱতাবোৰৰ উপৰিও কিছুমান উন্নত
 বিশ্বাস ক'ব হয় । সেইবোৰক আপম, বোলে । মিৰ, লগত
 বিশেষ যোগসূত্ৰ এই আপম,বোৰে বন্ধা কৰি চলে । আচলতে
 আপম,বোৰে মিৰ,সকলক দীক্ষা দিয়ে । ডাকে 'অব্‌নাম্,' বোলে ।
 অৱশ্যে, অব্‌ কালৰপৰাই মিৰ, হ'বলগীয়াজনৰ কিছুমান লক্ষণ
 ফুটি উঠে । নিদিষ্ট কৰ্মত বঃভক ধৰি নিঃসৃত দীক্ষা দিয়ে

আব্দু মগ্গা প্রদান করে বদলি বিশ্বাস করা হয়। ভেঁতিয়া ভেঁও মিবু, আঃবাং বা মিবু গীত গাব পাৰে। বিশেষতঃ 'চিৰিকি নাঃনা' আব্দু 'চিৰিদাম্ বাঃব্দ' নামৰ আপম্, দম্পতি আপম্ বোৰৰ মধ্য বদলি জনা যায়। 'বাগি বাগাম্' নামৰ কাল্পনিক পৰ্বতত ভেঁলোকৰ বাসস্থান বদলি থকা হয়। মিবুৰ বাহিৰেও আগৰ কিছুমান লোকে আপম্ দেখাৰ অভিজ্ঞতা দাখী কৰে। ভেঁতিয়া হাৰি বননি বেছি আছিল, ভেঁতিয়া ভাঙৰ ডঙৰ আই'ত গছবোৰত আপম্ বোৰে বসতি কৰে বদলি বিশ্বাস কৰিছিল। এজন প্রত্যক্ষদৰ্শীৰ মতে আপম্ৰ ঘৰবোৰ মিচিং 'টাঙৰ' 'দৰেই', কিন্তু ওপৰৰ পৰা ভৰলৈ ওলোম। গছৰ গুৰি ফালে অলপাল (ভুংগাং) আব্দু ওপৰ ফালে পিছফাল (মাপ্, কুৰ)। ওপৰৰপৰা ভৰলৈ আব্দু ভলৰপৰা ওপৰলৈ সিহঁতে বনাই অহা যোজা কৰিব পাৰে আব্দু কথাবোৰ স্বৰ স্বৰকৈ কয়। মিচিং স্বৰৰ দৰেই ধোঁৱা চাং জুহাল আব্দু অন্যান্য সা-সবজাম দেখা যায়। মূঠতে গছক আশ্রয় কৰি তল ওপৰ মূঠকৈ ওলোমাই থকা এক মিচিং চাঙেই বদলিৰ পাৰি।

আপম্ বোৰক বৰ অনিষ্টকাৰী যেন নালাগে। সিহঁত বসবাস কৰি থকা গছজোপা কাটি অনিষ্ট নকৰিলে সিহঁতে পায় মানুহক হিংসা নকৰে। মিবুবোৰক সিহঁতেই মল্ল দিৱে আব্দু অপ-দৈৱতাবোৰৰ লগত যোগাযোগ কৰি দিৱে। কোনো ব্যক্তিৰ ভীষণ নৰিমা হ'লে বা স্বৰৰ কিবা অপায় অমঙ্গল হ'লে গছতই মিবুক মাতি আনি দেও উঠিবলৈ দিৱে, তাকে 'মিবু দাগ্ নাম্' বোলে। 'মিবু দাগ্ নাম্' কৰোঁতে কেইবাজনো ডেকা-গাভৰু মিবুৰ পিছত শাৰী-শাৰীকৈ থিয় হয়। মিবুৰে টঙালিৰে পিছজনক ককালত বাল্বে আব্দু সেইজনৰ ককালত তাৰ পিছজনক টঙালিৰে সাঙোৰে। সেইদৰে ক্ৰমাৎ গোটোঁৱিবোৰক টঙালিৰে সাঙুৰি পেলায়। কিন্তু মিবুৰে 'দং আঃগ'ৰ (ইহজগতৰ) পৰা 'উদ্দু আমঃগ' (অপদেৱতাৰ জগত—অধাৰ্য় পৰাজগত) প্ৰৱেশ কৰিব। গাঁওকে ভেঁওৰ সহযোগীসকলৰ 'জাল'বোৰ (আশ্ৰয়বোৰ) উদ্দু আমঃগত থাকি আহিব পাৰে। এইবোৰেই টঙালিৰে সিকুণা-সিকু-বাগ্ৰীক সাঙুৰি ললে থাকি 'জাহাৰ' 'সংভাৰনা' 'সাধাকে'। মিবুৰ 'বাগি বাগাম্'ত থকা জাহাৰ ইফ'ল দেৱতাৰ অস্তিত্ব, চিৰিকি জনা

আব্দ চিৰিবাং বঃব্দ আব্দ অন্যান্য পাকাম্, কাম্ দাং, মিচিং
 আৰম্ভ অগদেবজ্ঞাবোবক অজ্ঞান কৰে। মিচিংতক অনেক তুৰ্ভিত
 মিনতি কৰে। জাদা আপং আদি প্ৰচুৰ পৰিমাণে ঘন হয়।
 মিবুৰ চৰম মনুহুত আহিবৰ কাৰণে 'পাঃব্দ' নামৰ জতি ধুনীয়া,
 পৰী এজনী আৰিষ্টাৰ হোৱাটো নিশ্চয় বাঞ্ছনীয়। সেই পৰী-
 জনীক 'পঃব আপং' আদা অচ'ণা কৰি নানা প্ৰশংসা বাক্যে
 আহ্বান কৰা হয়। অৱশ্যে নানা প্ৰশংসা বাক্যৰ ওপৰিও অসংখ্য
 গালি-লপনিও পৰা হয়। নাৰী পদব্ধৰ গুণাংগৰ নম্ৰ কৈ
 অশ্লীল অংগি-ভাংগি আব্দ অশ্লীল সংস্কৃত জাতিয়ে পাঃব্দ দেৱীক
 সন্তুষ্ট কৰা হয়। অৱশ্যে বাগ্ৰাচাৰ উপাসনাতো দেৱীক সন্তুষ্ট
 কৰিবৰ কাৰণে এনে অশ্লীলতা অৱতারণা আৱশ্যক বুলি কথিত
 আছে। যেতিয়া পাঃব্দ দেৱী মিবুৰ গাত লম্ভে, সেই অৱস্থাক
 "পাঃব্দগ্ আঃনাম্" বুলি কোৱা হয়। তেওঁ দং আমং বা বাস্তৱ
 জগত ত্যাগ কৰি উন্নত বা দৈৱ জগতত প্ৰবেশ কৰে। এই
 অৱস্থাক এক মোহাজ্জৰ অৱস্থা (trance) বুলি ক'ব পাৰি।
 পাঃব্দ দেৱীক নানা তুতি বাক্যৰ (লুন্নুম লুন্ডাম্) দ্বাৰা সন্তুষ্ট
 কৰাৰ পিছত মিবুৰে ইচ্ছা কৰা মতে তেওঁ বিতুষ্ট হোৱা দেৱতা-
 বোৰ আহ্বান কৰি আনে। তেতিয়া মিবুৰে কি কাৰণত অসন্তুষ্ট
 হৈছে আব্দ কি প্ৰতিকাৰ কৰিলে ভাল হ'ব, সুধি লয় আব্দ
 মিবুৰে 'মিবুৰ আঃবাঙ'ব দ্বাৰা সেইবোৰ গাই দিয়ে। যদি
 কোনোবা পদব'পদব্ধৰ প্ৰেতাত্মাই (উবম্) অসন্তুষ্ট হৈছে তেন্তে
 তেওঁ মিবুৰ আগত দেখা দি নিজৰ নাম ধাৰ আব্দ 'গুম্,ন,
 চঃমিত'ব কথা কৈ দিয়ে আব্দ কি কৰিলে তেওঁ ভাল হ'ব তাক
 বন্ধ কৰে। সেই সময়ত গাঁৱৰ কোনো লোকৰ আত্মা (Straying Soul)
 যদি দেহৰ বাহিৰ হৈ বহি ক'ব তেতিয়া
 মিবুৰ আগত ইয়াই বিনাই কান্দি দৃষ্টিনিবেশন কৰে। মিবুৰে
 সেই স্নানৰ গম্ভীৰ চিনাক্ত কৰি প্ৰতিশোধ উপায় দিয়ে।

মিচিংসকলে মানৱ দেহত স্নান (আত্মা) আছে বুলি
 বিশ্বাস কৰে। এই স্নানৰ ধাৰণাটো হিন্দু ধৰ্মৰ আত্মাৰ ধাৰণাৰ
 লগত একে নহয়। স্নানটো আত্মাৰ দৈৱ অস্তিত্ববাদ হৈ। বোধহয়
 দেৱত, অৱতাৰ, অৰ্দ্ধশতাব্দী হৈ, অৱতাৰ আত্মটোক 'অজি' বোলে।
 সেইবাবে একে লগে 'অজি স্নান' বুলি কোৱা হয়।, তেওঁলোকে

বিশ্বাস কৰে যে এজন মানুহৰ নৰিমা হ'লে, অচেতন হৈ থাকিলে নাইবা বিপদ আসন্ন হ'লে স্নানটো দেহৰ বাহিৰ হৈ যুৰি যুৰে আব্দু সৰহ দিন এইদৰে থকাৰ পিছত 'উন্নু আমঙ'লৈ যাত্ৰা কৰে। তেতিয়াও যদি কোনো প্ৰতিকাৰ নকৰে, প'চখন নৈ পাৰ হৈ 'উন্নু আমঙ' পালে বোগীৰ অকাল মৃত্যু আসন্ন বুলি ধৰা হয়। 'মিৰুৱে মংগল চাই বা দেও উঠি স্নান বাহিৰ হোৱা কথাটো জানিব পাৰি আব্দু স্নানক যুৰাই আনিবৰ কাৰণে উন্নু আমঙলৈ যোৱা দৃগম পাহাৰ, পৰ্বত, নৈ-নলা অভিলক্ষ্য কৰি স্নানক বিচাৰি আনে আব্দু অনেক পূজা-পাতল দি স্নাত্তি আনেগৈ।^২ এই ক্ষেত্ৰত আপাটানিসকলৰ স্নান আনয়নৰ মিলৰ কথা বিশেষ মন কৰিবলগীয়া।^৩

মানুহৰ স্বাভাৱিক মৃত্যুৰ পিছত উন্নু আমঙ (Abode of the Spirits) বা মৃতলোকৰ থকা ঠাইলৈ যাত্ৰাগৈ বুলি ধাৰণা কৰে। নৰিমা হৈ অকালতে মৃত্যু হোৱা লোকৰ স্নানবোৰ 'ভালাঃ-মিঃপং' আব্দু অস্বাভাৱিক বা আকস্মিক দূৰটোনাভ পতিত হোৱা মানুহবোৰ 'লঃতুঃ-স্নাৰি' নামে ঠাইলৈ যায় বুলি ধাৰণা কৰে। 'লঃতুঃ-স্নাৰি' আব্দু 'ভালাঃ-মিঃপং'লৈ যোৱা প্ৰেভাশ্বাবোৰ (উষ্মবোৰ) সঘনাই তেওঁলোকৰ বংশ পৰিয়ালক দেখা দি অপায়

২। 'মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচ্য' গ্ৰন্থত জীৱগা বেগন আৰু জীনাহেজ পাহনৰ প্ৰবন্ধ প্ৰদৰ্শন।

৩। "When man is ill and loss consciousness, his soul or yalo may leave his body and stray to Neli. A Shaman Priest (niubu) called to minister to the sick man may succeed in tracing the soul to the dwelling of one of the many spirits (ui) who together with the yalo inhabit Neli and who ever and to draw straying souls into their sphere. Once the shaman has located the yalo and identified the spirit that detains it, he offers to ransom the yalo with the sacrifice of an animal. If the spirit accepts the ransom the yalo is set free and returns to its earthly body as soon as this happens the patient regains consciousness"—The Apa Tania and their Neighbours—C. von. Fürer Haimendorf. Page 147.

অসংখ্য সৃষ্টি কৰে বুলি বিশ্বাস কৰে। কেতিয়াবা ঘৰৰ চাৰিওফালে
কপো চৰালে বৃষ্টি দিলে সেই ঘৰৰ কোনোবা মৃতক লোকৰ অস্থাই
ভোক-পিয়াহ লাগিলে বুলি ধাৰণা কৰি চাউল ছটিয়াই দিয়ে।
কেতিয়াবা কেইবাটাও উৰ্মে একেলগে দেখা দিলে তাক 'উৰ্ম-
পাচুৰ্' বুলি কোৱা হয়। মৃতকৰ মৃত্যু হোৱাৰ পিছৰে অৱস্থা-
টোৰেই উৰ্ম। অৱশ্যে প'চ বহুৰৰ মূৰে মূৰে এবাৰ ন
পূবমূৰলৈকে উৰ্ম উই বা ন-পূবমূৰলৈকে পি'ড দিয়া সকল
পাতিব লাগে। তাক 'তাংগ উৰ্ম' বোলে। মিচিংৰ বংশ বৃদ্ধ
বন্ধা কৰা বা পূবদিশলৈ নাম স্মৰণ কৰাত বহুত সহায় কৰে।

মানুহ মৃত্যু হ'লে শৰটো ধুই পখালি নতুন কাপোৰ-
কানি পিন্ধাই দিয়ে। "ভেওঁলোকৰ বিশ্বাস, মৃত্যুৰ সিপাৰত
জীৱবিলাকৰ ভাৱ বিপৰীত হয়। চলন-ফুৰণ, আচাৰ-ব্যৱহাৰো
বিপৰীত হয়। ফুটা পাত্ৰভেদে আহাৰ পানী খায়। গভিৰে
বাতিটো দিওঁতে ফুটাই দিয়ে। চোলা পিন্ধাওঁতে ওলোটাকৈ
পিন্ধায়" (মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচ্য গ্ৰন্থত খ্ৰীতবৃদ্ধ চন্দ্ৰ পামেগামৰ
প্ৰবন্ধ দৃষ্টব্য)। ওলোটাকৈ কাপোৰ-কানি পিন্ধোৱাৰ পিছত,
'আম্‌পু' বা নগা চাৰিত মেবাই লৈ তন্তাবে বা নাওৰে বনোৱা
'বুংকগ্' বা কফিনত ভৰাই লৈ স্মশানলৈ নি গ'ত খান্দি পোতে।
গ'তত শৰটো থৈ আঢ়ৈ হাতমান দীঘল কাঠ, খাপৰি বা ভেনে-
ধৰণৰ লাখুটি চাৰিওফালে গুৰি দিয়ে। সেইবোৰক 'গলং' বুলি
কোৱা হয়। বিজনে পি'ড দিব, সেইজনে বাওঁ হাতেৰে পোন প্ৰথমে
এচপৰা মাটি পেলাব। সকলোৰে ক'ৰ 'দংকে পাকেমাং' অৰ্থাৎ
আমি কিলাই যাব নাই, তুমি নিজৰ থানলৈ যোৱাগৈ; আমালৈ
পিঠি পাহৰ নকৰিবা। এইবুলি সকলোৰে বাওঁহাতেৰে একোচপৰা
মাটি পেলাব। তাৰ পিছত পুৰি দি ধুনীয়া মৈদাম সাজি
মৈদামৰ ওপৰ আৰু চাৰিওফালে সজাই পেলাব।^৩ মৃত্যু হোৱাৰ
ভিনিদিনৰ পিছত 'ভিলানি' * কৰি প্ৰথম মৃত্যু শূচি কৰা হয়।
তাৰ পিছত 'উৰ্ম, আপনি,' আৰু 'দংগাং' নামৰ দুটা পৰ্যায়ৰ

৩। 'মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচ্য'ত খ্ৰীতবৃদ্ধ চন্দ্ৰ পামেগামৰ প্ৰবন্ধ দৃষ্টব্য।

* 'ভিলানি' আৰু 'ভি' হিন্দু ধৰ্মত বীক্ষিত হোৱাৰ পিছৰ প্ৰথা। তাৰ অন্তৰ্গত
মিচিংৰ পুৰণি প্ৰথাৰূপে ভিবোতা হ'লে চাৰিবিধিত আৰু পুৰণি হ'লে প'চ
বিধিৰ 'ভুং' প্ৰথা বা সেৱা ভাৱে প্ৰথা আছিল :- সম্ভাৱক।

শাস্ত্ৰ আছে। তিৰুস্কৃতবাদে বাকী দ্বুই পৰ্য্যায়ৰ শৃংখলা কেমেয়া নিৰ্মিত ভাৱিখ নাই। উল্লেখযোগ্য যে শৃংখলাশাস্ত্ৰই বাস্তৱ দিয়া বৰ্ণ অন্তৰ্ভুক্ত কোনো নিৰ্দিষ্ট গেনা নাই। তেওঁলোকৰ আৰ্থিক অৱস্থা অন্তৰ্ভুক্তিহে পিছৰ দৃষ্টা প্ৰেত কাৰ্য্য কৰা হয়।

ইহকালত পাপ-পুণ্য অনুসাৰে পৰকালত কৰ্মভোগৰ কোনো ধাৰণা মিচিংসকলৰ নাই। হিন্দু দৰ্শনৰ প্ৰভাৱত যদিও এতিয়া বিশ্বাস কৰিবলৈ লৈছে, তথাপি তেওঁলোকৰ আদিম ধাৰণাবোৰো একেবাৰে এৰা নাই। কৰ্মবন্ধন আৰু কৰ্ম অনুসাৰে ফলভোগৰ (Law of Karma) কোনো ধাৰণা নাথাকিলেও মিছা, অন্যায় আৰু পাপ কাৰ্য্যৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ কঠোৰ ঘৃণা ভাৱ আছে। তেওঁলোকে সমাজৰ নীতি নিয়ম আৰু নৈতিক সংস্কাৰবোৰ কঠোৰ ভাৱে পালন কৰে। অৱশ্যে ব্যক্তিচাৰ, অগম্য-গম্য, অন্যান্য চৌৰ্য্যকৰ্ম আৰু অসামাজিক কৰ্ম কৰিলে অনিষ্টকাৰী অপদেৱতাবোৰে এনে পতিত লোকক অপকাৰ কৰে বুলি বিশ্বাস কৰে। গোৱ দেৱতাবোৰে (গুৱমিন্, চুৱমিন্) বিমুখ হয় আৰু জিহ্বা অশ্ৰেণুকাৰী উৰম্, আৰু উন্নতবোৰে অপায় অমংগল আৰু বাধা বিধিনিষ সৃষ্টি কৰে। পথৰৰ শস্যাদিৰ অনিষ্ট কৰে আৰু বোগ-ব্যক্তি আদিয়ে দেখা দিয়ে। গৰু, ম'হ, কুকুৰা, আদি পোহনীয়া জন্তু আৰু সা-সম্পত্তি নষ্ট পায়। এনে ভয়ৰপৰাও নৈতিক আৰু সামাজিক নীতি সমূহক পবন মিষ্টাৰে পালন কৰে। তদুপৰি সমাজৰ শৃংখলাৰ প্ৰয়োজনৰ খাটিবতো এই নীতিসমূহ পালন কৰিব লগা হয়। আগতে সমাজৰ নিয়ম ভংগকাৰীক কাৰাণ্ডে (আজি কালি মেল) কঠোৰ শাস্তি বিধান কৰিছিল। অগম্য গম্যকাৰীক জোঙা ব'হেৰে শালি পেলোৱাৰ উদাহৰণো বিৰল নহয়। 'তাব-তাকাং' নামৰ মালিতা গীতত দদায়েক আৰু ভাতিজা জীয়েকৰ মাজত অবৈধ সম্পৰ্ক হোৱাত তেনেকৈ শালি পেলালে বুলি উল্লেখ আছে। অবৈধ-সম্পৰ্ক বধাজনক গীতৰপৰা বাহিৰ কৰা, এঘৰীয়া কৰা, ঢোল পিটি অনুৰোধ আদি কঠোৰ শাস্তিমূলক বিধান আজিও প্ৰচলিত আছে। অৱশ্যে হিন্দু আদৰ্শক সম্পৰ্কিত প্ৰাৰম্ভিক বিধান প্ৰচলিত হোৱাত কিছুকল শাস্তি কিছু বিধিল হোৱা পৰিলক্ষিত হয়। গতিকে পৰম্পৰাগত প্ৰয়োজনতকৈ ইহজগতৰ সামাজিক প্ৰয়োজন আৰু জিহ্বা অশ্ৰেণু-

কাৰী অপদেহতাব প্ৰতি ভয় কাৰণেই নৈতিক আচাৰ বিধিৰে
তেওঁলোকে নিষ্ঠাৰে পালন কৰে। অৱশ্যে 'উন্নত আৰু
মুতকম অৱস্থা 'দঃ আমঙ'ৰ (ইহজগত) অৱস্থাৰ লগত একেই
বুলি বিশ্বাস কৰে।

সৃষ্টিৰ বহুসংখ্যক আদি মিচিগ'ৰ কোনো প্ৰতিষ্ঠাপক
তৰ নাথাকিলেও সৃষ্টিৰ পাতনি সম্পৰ্কে যিটো ধাৰণা কৰে,
তাক বিবর্তনবাদী তৰ (Evolutionary theory) বুলি ক'ব
পাৰি। যিহেতু তেওঁলোকে বিশ্বাস কৰে যে এই জগৎটো
নক্ষত্ৰ, গছ-পত্ৰ, পৰ্বত-পাহাৰ, নৈ-মজা, মাটি-পানী, মানুহ-দেহতা,
জীৱ-জন্তু, চবাই-চিৰিকতি সকলোৰে এটা উৎসৰ পৰাই
বিবর্তন হৈছে। সেই উৎসটোৱেই হৈছে আদিম অৱস্থা যি
“অব্যক্ত, অৰণ্যনীয়, অদৃশ্য, যাক ভাবৰে প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰিব,
আনকি উপলব্ধিও কৰিব নোৱাৰিব” —এতেকে অচিন্ত্য। শচীন
বয়স মতে এই অৱস্থাটোৱেই হৈছে 'কাৰু' সৃষ্টি পাতনিৰ
প্ৰথম কাৰণ (The first cause)।^{১৫} অৱশ্যে শচীন বয়স ব্যাখ্যা
লগত আমাৰ প্ৰাপ্ত তৰ কিছ অমিল আছে। আদি লেখক
খ্ৰীষ্টীয় ইবিগ'ৰ মতে এই আদি কাৰণ 'কাৰু'টো এক শূন্যতা,
অসংস্কৰতা (nothingness)। স্বেদান্তৰ আত্মন বা ব্ৰাহ্মণ তৰ
লগত ইয়াৰ পাৰ্থক্য এইখিনিতে যে ব্ৰাহ্মণ এক সত্যতন সংবাদী
দৰ্শন য'ত সৃষ্টিৰ সকলো পদাৰ্থ উৎসত পূৰ্ববৰ্তী (Pre-exi-
stence) হৈ থাকে। সৰ্বস্বত্বতল পূৰ্ববৰ্তী হৈ আছে কাৰণে
সৰ্বস্বত্ব পেৰিলে তেল ওলায়। কিয়ন্তু বাৰ্ল পেৰিলে তেল লোলায়
যিহেতু বাৰ্লত তেল পূৰ্ববৰ্তী হৈ থকা নাই। গতিকে
ভাৰতীয় দৰ্শনৰ অসংবাদ আৰু সংবাদ দৰ্শনৰ ভিতৰত 'কাৰু'ৰ
ধাৰণাটো অসংবাদৰ লগতহে বিজ্ঞাপ পাৰি আৰু তেওঁলোকৰ সৃষ্টিতৰ
এনে অসংবাদী দৰ্শনৰ ভাৱিক পৰিণতি ঘটি। ব্ৰাহ্মণতক হৈছে
পৰম ব্যাপ্তিমান (Immanent) যি সৃষ্টি পদাৰ্থৰ ব্যাপ্তি
সৰ্বব্যাপ্তিমান (Omnipresent)। সৰ্বজ্ঞ (Omniscient),
হৈ থাকে। আনহাতে 'কাৰু' মিথিকাৰ, নিৰ্গত (transcendent)

১৫. নাথেন্স পাদ্ৰ—“বিভিন্ন সংস্কৃতিৰ ‘আত্মন’ গ্ৰন্থৰ প্ৰথম পৃষ্ঠা।

১৬. An Aspect of Padan-Minyong Culture, Sachin Roy.

যি সৃষ্টি হোৱাৰ পিছত সৃষ্টি বস্তুৰ মাজত কোনো যোগসূত্ৰ নাথাকে।

খীনাহেম্জ পাদ্‌নৰ মতে কায়দুমৰপৰা প্ৰথমে স্ক্‌ম্‌কাঙৰ সৃষ্টি হৈছে। স্ক্‌ম্‌কাঙৰপৰা যথাক্ৰমে কাঃচি>চিঃয়াং>আন্ব>বম্‌গ>ম্‌ক্‌চেং>চেংদ>দল্‌ং>ল্‌ঃতুং>তুঃয়ে>য়েপা>পাদং। কায়দুমৰ পৰা পাদঙলৈকে সৃষ্টিৰ বিবৰ্তনৰ একোটা স্তৰ বা পৰ্যায়। পাদঙৰ পৰাই এই বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ সকলো জাগতিক পদাৰ্থৰ সৃষ্টি হ'ল। পাদঙৰ পৰাই এই 'পৃথিৱী' মাত্ৰ বস্তুমতি (কিঃনা নাঃনা) তিনি ভাৰং, আনা দঃঞ (মাত্ৰ সুৰ্য্য), আব্দ পঃল (পিতৃ চন্দ্ৰ) আপম্ দেৱতা, অপদেৱতা আদিৰ সৃষ্টি হ'ল। আবতানিয়েই হৈছে মানুহৰ আদী পদব্ৰ। আবতানিৰপৰা মানুহৰ উৎপত্তি হোৱা বাবেই মানুহক তিনি বুলিও কোৱা হয়। শচীন ব্ৰহ্মৰ মতে কায়দুমৰপৰা উম্‌চেঙৰ উৎপত্তি হয় আব্দ উম্‌চেঙৰপৰা চেংদ ম্‌য়েলৰ উৎপত্তি হয়। পাদং নাঃনা—চেংদ ম্‌য়েলৰ পৰিণতি। পাদং নাঃনাৰপৰা দঃঞ পঃলৰ যমজ উৎপন্ন হয়। কায়দুমৰ পৰা পাদং নাঃনালৈকে সৃষ্টিৰ এক বিবৰ্তন প্ৰক্ৰিয়াৰ শেষ স্তৰ। পাদং নাঃনাৰপৰাই এই পৰিদৃশ্যমান জগত, দেৱতা আব্দ প্ৰজনন প্ৰক্ৰিয়া আবদ্ধ হৈছে। এই প্ৰক্ৰিয়াত দঃঞ পঃলই প্ৰত্যক্ষ ভূমিকা গ্ৰহণ নকৰিলেও ওপৰত থাকি মানুহৰ ন্যায়-অন্যায় বা নৈতিক আচাৰ-ব্যভিচাৰৰ গ্ৰহণী হৈ থাকিল। সেই বাবেই আদী মিচিংসকলে দঃঞ পঃলক সাক্ষী কবিয়েই লগত গ্ৰহণ কৰে বা লাও দিয়ে।

আদী মিচিংসকল ৰব সংৰক্ষণশীল। তদুপৰি তেওঁলোকৰ অনুকৰণ প্ৰিয়তাও কম নহয়। এনে পৰম্পৰ বিৰোধী প্ৰবৃত্তিৰ ফলত আদী বিশ্বাস আব্দ ভৈয়ামৰ বিশ্বাসৰ মাজত এটা কল্লৰ সন্মুখীন হোৱাটো স্বাভাৱিক। সেইবাবে সাদৃশ্যকৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰে সামঞ্জস্য আব্দ সম্বন্ধ সাধনৰ স্তৰ আবদ্ধ হয়। মিচঙৰ গ্ৰন্থ—চিঃয়েল লগত কালক্ৰমে 'যব ডাঙৰীয়া' আব্দ 'গুৰু', 'স্ক্‌ম্‌কাং উই'ৰ বা 'পাঃয়াং উই'ৰ লগত 'জল-খায়' আদি বিশ্বাসসমূহ মিলি ৰাখিলে ধৰিলে। বন্দুক, ধৰ্ম্ম-যব আদি সম্পত্তিৰ ব্যৱহাৰ কালিকা সন্ধানৰ প্ৰচলন হ'বলৈ ধৰিলে। লগতে, কালসংহতি

সম্ভাধিকাৰসকলে লক্ষণ ভাঙনাদি প্ৰৱৰ্ত্তন কৰিবলৈ ধৰাত প্ৰামাণিকত্ব ব্যৱস্থা, জ্বাৰা শ্ৰুতি, জীৱা শ্ৰুতি আৰু অন্যান্য নিত্য নৈমিত্তিক আচৰণ ব্যৱস্থা প্ৰচলন হ'ল। মহাভাৰত, বামাৱলী আৰু অন্যান্য পৌৰাণিক কাহিনী আৰু চিন্তাধাৰা সমূহ মিচিং বিশ্বাসৰ লগত সংমিশ্ৰিত হ'বলৈ ধৰিলে। ব্ৰহ্মাণ্ডৰে হিন্দুৰ ভগৱান আৰু দেৱতা সকল তেওঁলোকৰ ধৰ্মবিশ্বাসৰ পৰম্পৰাত ঠাই পাবলৈ ধৰিলে। লগতে মহামাৰীত সৰু আই, বৰ আই, জ্বা-মুকা আদী শাক্ত-শৈৱ আৰু ভাৰ্মিক বিশ্বাসবোৰো প্ৰচলন হ'ল। এনে মিশ্ৰিত সংস্কৃতি আৰু ধৰ্ম বিশ্বাসৰ ফলত তেওঁলোক আদীৰ অনন্তনীয় বা আধৰীয় ভাৱধাৰা পৰিত্যাগ কৰি সহ-অৱস্থাগত বিশ্বাসী হৈ পৰিল।

জড়বাদী মিচিংসকলে হিন্দু ধৰ্মৰ সংস্পৰ্শলৈ অহাৰ লগে লগে বহু দেৱতাবাদী হিন্দুসকলৰ দেৱ-দেৱীবোৰ মিচিংসকলৰ অপদেৱতাৰোৰৰ লগত সাদৃশ্যকৰণ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ হ'বলৈ ধৰিলে। মহাভাৰত আৰু বামাৱলী এই দুখন মহাকাব্যও একেশ্বৰবাদী (Monotheism) দৰ্শন প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ পৰিবৰ্ত্তে বহু দেৱতা-বাদৰ (Polytheism) কথাই প্ৰতিফলিত কৰিছে। তদুপৰি এই দুখন মহাকাব্যতে আৰ্য আৰু আৰ্য্যেভৰ বিশ্বাস সমূহৰ বহু পৰিমাণে সমন্বয় আৰু সামঞ্জস্য সাধিত হৈছে। সেই হেতু এই দুখন মহাকাব্যৰ কাহিনীয়ে মিচিং সমাজত দকৈ শিপাই যোৱাটোত কোনো আচৰিত হ'বলগীয়া নাই। ইয়াৰ উপৰিও লংকবী যুগৰ প্ৰচাৰধৰ্মী সাহিত্যৰোৰেই মিচিং সমাজক স্পৰ্শ নকৰাকৈ এৰা নাই। বিশেষকৈ পৌৰাণিক কাহিনী সমূহে মিচিং ধৰ্ম বিশ্বাসত প্ৰবল সংমিশ্ৰণ আনি দিলে। তেওঁলোকৰ দৃষ্টি পঃল, কাচিং কান্তাং (সৃষ্টি কৰ্ত্তা), চেংদি-মোংল' (পুৰুষ-প্ৰকৃতি) আদিৰ লগতে সাম্ৰাজ্যবাল ভাৱে ব্ৰহ্মা, বিকু, অৰু শিৱৰ ধাৰণাও জটিল হ'বলৈ ধৰিলে। কালক্ৰমত মিচিঙৰ আদিয় বিশ্বাস-বোৰককৈ কিছু কিছু কেৱল হিন্দু ধৰ্মৰ বিশ্বাস সমূহ কেন্দ্ৰতা প্ৰতিপন্ন হ'বলৈ আৰম্ভ কৰিলে। সেইদৰে পাৰম্পৰিক বিশ্বাসত উন্নত আৰম্ভৰ লগত বহু ৰাজ্যৰ ধাৰণা আৰু 'কঃজে পঃভাঙ'ৰ' লগত একতৰ্ণ নৈব ধাৰণা জটিল হৈ পৰিল।

লগতে পাপ-পুণ্য আৰু আত্মিক মূল্য তথা কৰ্মফলৰ বিষয়সমূহে ঠাই পালে। শব্দৰূপী ব্ৰহ্মৰ আচাৰধৰ্মী সাহিত্যৰ প্ৰভাৱত বহু দেৱতাবাদৰ লগতে বৈষ্ণৱ ভাবধাৰাও জন্মপ্ৰসূত হ'বলৈ ধৰিলে। কালসংহতি সৰু সমূহৰ শব্দ ভঞ্জনৰ প্ৰথা প্ৰচলন হোৱাৰ পৰাও বৈষ্ণৱ চিন্তাৰ প্ৰবাহ প্ৰচলন হ'ল। ফলত চিন্তা নৈমিত্তিক আচাৰ পদ্ধতিত শব্দ-চিন্তা আৰু প্ৰতীকিত বিধান আদি নিয়ম নীতি প্ৰচলন হ'ল। মিচিংৰ সকাম-নিকাম আদিত 'পেতম্-পেৰিক' পৰিবৰ্ত্তে বৈষ্ণৱ নিয়মে হৃদয়ৰূপী আশীৰ্বাদ দিয়াৰ পদ্ধতি প্ৰবৰ্ত্তন হ'ল। মিচিংৰ বৰ্ত্তমানৰ ধৰ্ম-বিশ্বাস মিচিং, শান্ত, শৈৱ আৰু বৈষ্ণৱ উপাদানৰ জন্মত সংমিশ্ৰণ বুলিব পাৰি। এই সংমিশ্ৰিত ধৰ্ম সাধনাক দুই ভাগত বিভক্ত কৰিব পাৰি। যিবোৰ পূজা পদ্ধতি অজ্ঞাৰ মিচিং নিয়ম-মতে সম্পন্ন কৰা হয় সেইবোৰক 'কে'চা সকাম' আৰু যিবোৰ ভক্তৰ দ্বাৰা সম্পন্ন কৰা সেইবোৰক 'পকা সকাম' বুলি কোৱা হয়। কিন্তু কেৱল সেই দুটা পদ্ধতিয়েই সামান্যতৰালৈকে প্ৰচলিত হোৱা দেখা যায়। পৰাগ আদি উৎসৱত আদী মিচিং নিয়মেৰে যিবুৰ দ্বাৰা আৰম্ভ কৰাৰ পিছতো ভক্তীয়া নিয়মেৰেও কৰা দেখিবলৈ পোৱা যায়। অৱশ্যে ঠাই বিশেষে সেইবোৰৰ বহুতো পৰিবৰ্ত্তন হৈছে।

ভক্তীয়া আচৰণ পদ্ধতিক আকৌ দুই প্ৰকাৰে ভাগ কৰিব পাৰি। এটা হ'ল প্ৰকাশ্য আচৰণ আৰু আনটো গুপ্ত আচাৰ। এই গুপ্ত আচৰণ বাতি সম্পন্ন কৰে কাৰণে ইয়াক 'বাতি খোৱা' বা 'বাতি সেৱা' প্ৰথা বুলিও অভিহিত কৰে। মদ-মাংসৰে আচৰণ কৰা এই বাতি খোৱা গুপ্ত আচৰণ পদ্ধতি মিচিং-সমাজত কেনেকৈ প্ৰবৰ্ত্তন হ'ল, সেইটো লৈ বিতৰ্কৰ শেষ নাই। আপাত দৃষ্টিত কালসংহতি সৰুসমূহৰ দ্বাৰাই মিচিং সমাজত দীক্ষা বা শব্দ প্ৰথা প্ৰৱৰ্ত্তিত হ'ল। শব্দবোৰৰ বিষয় ভৱানীপুৰীয়া-গেপলাল আদ্যৰ দ্বাৰাই অসমত কালসংহতি ধৰ্ম প্ৰবৰ্ত্তন হয়। তেওঁলোকে দিয়া শব্দ ব্যৱহৃত শব্দবোৰ প্ৰচাৰিত বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ যি উপাদান আছে তাৰ কোনো সন্দেহ নাই; অথচ তেওঁলোকে 'অজ্ঞাপ্ৰাপ্ত' তথাকথিত 'পকা ভক্ত' সকলৰ দ্বাৰা

কেলেটকৈ এই উন্নতায় আচাৰ পদ্ধতি প্ৰচলন হ'ল, সেইটো এটা ক্ষণিকৰ কথা। সিটিংসকলে ইয়াক কালসংহতি ধৰ্ম বুলি-
কৈই পৰিহৰণ দি আহিছিল। 'মিছে, এই ধৰ্মৰ সপ্ৰসাৰিতা
সম্পৰ্কে কেইজনমান শিক্ত অচিঠলোকে 'সদৌ জিবি সন্নিহন'
তথা কাগজ-পত্ৰে প্ৰচাৰ আৰম্ভ কৰাত কালসংহতি সত্ৰ সংঘই
৭০ জন সদাধিকাৰৰ চহী সন্নিহিত এখন পুস্তিকা প্ৰকাশ
কৰি ব্যক্তিগতৰা ধৰ্ম যে কালসংহতি নহক আৰু ই যে এক
ভুৱা ধৰ্ম তাক জোৰ দি ঘোষণা কৰে *।

তেওঁলোকৰ ঘোষণাৰ পিছত এই ধৰ্ম 'কেলিফোৰ্ণিয়া' বা
'অৰীজোনা' নামেৰে বৰ্তমানও প্ৰচলিত হৈ আছে। সত্ৰ সংঘৰ
এই ঘোষণাৰ পিছতো কালসংহতি সত্ৰ সমূহৰ লগত এই ব্যক্তি-
গতৰা সম্প্ৰদায়ৰ সম্পৰ্ক লৈ প্ৰশ্নৰ শেষ হোৱা নাই। ইয়াৰ
প্ৰধান কাৰণ হৈছে ব্যক্তিগতৰা সম্প্ৰদায়ৰ গীত পদঘোষত
সদৃশ্যদেৱৰ কণিকা প্ৰায়ই শূন্যলৈ পোৱা যায়। সদৃশ্যদেৱ
কালসংহতি সত্ৰসমূহৰেই অতীত নানাটি কাৰ্টনিপাৰ সত্ৰৰ
সদাধিকাৰ আছিল। তদুপৰি, গোপন আচৰণৰ সম্বন্ধত 'ব-
লোৱা' বুলি যিটো দ্বিগ্না সমাপন কৰা হয়, তাত 'বিহাৰ
'গমন' নামৰ কেইবাটিও প্ৰধান ব্যক্তি উৎসৱ সম্পন্ন কৰে।
'গোপীধৰা' আৰু 'নগা বিহাৰ' ইয়াৰ অন্যতম। নগাৰ নবোত্তম
কালসংহতিৰে এখনি সত্ৰত শৰণ লোৱা কথাটো সৰ্বজনবিদিত।
তেওঁক কৰুণী প্ৰতিশ্ৰুতি শৰণ লোৱা কাৰ্য কেলেটকৈ তান্ত্ৰিক
গোপন আচাৰত পৰিণত হ'ল ইয়াে এক আশ্চৰ্য্যৰ বিষয়।

---

* ১৯৬০ চনৰ অক্টোবৰ মাহৰ 'বামধেনু'ত সম্পাদকলৈ লিখা চিঠি পত্ৰৰ
মিতানত ত্ৰিভুজ বৰাইবাম সেনাপতিয়ে ব্যক্তিসেৱা, শাকৰদেৱ আৰু
নগাৰ নবোত্তম ভকতৰ বিষয়ে কিছু জিজ্ঞাসামূলক প্ৰশ্ন থকা চিঠি
লিখিছিল। সেই চিঠি প্ৰকাশ হোৱাৰ পিছৰেও প্ৰশ্ন একেই বহি
বামধেনুৰ পাতত এই সংশ্লিষ্ট নামান চিঠি আৰু আপত্তি প্ৰকাশ
পায়। সিটিং সকলেও ডাঙে জুৰি দি বহেহি। দুই এনে সিটিংৰ
মাজত প্ৰচলিত 'ব্যক্তিসেৱা'ৰ বিষয়ে লিখিবলৈ নৈ ভকতসকলে নীচা
লোৱা সত্ৰৰ নামো প্ৰকাশ কৰে। কিন্তু সেই সেই সত্ৰৰ সদাধিকাৰ
তথা দুইকীসকলে 'সেই' কথা 'অৰীজোনা' কৰাত জাৰালতত দৌচৰ
ভাৱে অনুকৃত সিটিংসকলে লিখে। এই 'প্ৰচাৰ' ভাৱে দৈৱত কাল
কৰিছিল 'অৰীজোনা' সিটিং সন্নিহন'। —কলকাতাৰক।

সি বিকি নহওক, কালসংহতি ধর্ম লংকবদেব প্রচাৰিত বিশ্বাস ভাগবতী ধর্মবে এটা ঠাল বদলি বিশ্বাস কবিলেও কেইখনমান সতাই যে কালসংহতিৰ নাম লৈ এনে গোপন ভাষিক পদ্ধতিত প্রবর্তন কৰি আছে ভাত বখেণ্ট সন্দেহৰ খল আছে।

শ্রীৰূপচন্দ্ৰ মহন্তৰ 'মহাপদ্ম লংকবদেব' নামৰ পুঁথিত উল্লিখিত পানীমুৰাৰ প্ৰসংগ আঁত কৌতুহল উদ্দীপক। তেখেতে লিখিছে "১৭২৪ শকত বজা আব্দ পদ্বীনন্দ বঢ়াগোহাঁইক মাৰিবলৈ বড়বন্দ কৰা পানীমুৰাক ধৰি নি বধ কৰা হয়। পানীমুৰাই অৰীতিয়া (যদুনাথ দূৰবাৰ তুংখুঙীয়া বুবজীত বীতিয়া বোলা হৈছে।) মতত চলি বাতি সকাম পাতে আব্দ ভাতে বজাৰ বিবন্ধেও আলোচনা কৰে। তাৰ দলত হেনো পাঁচশতকৈয়ো সবহ মানুহ আছিল। তুংখুঙীয়া বুবজীত আছে সেই বীতিয়া মত প্রবর্তী কাটনিপাৰ মহন্ত দ্বাৰা সুনন্দক গাধত ভুলি মদ ঢালি খেদিলে। সেই প্ৰস্তাবেতে স্বৰ্গদেৱে বীতিয়া ন প্ৰবৃত্তবৰ নিমিত্তে সকল মহন্তৰ গাৰ্ভপৰীয়া মোধিবোৰক অনাই সূঁধিবলৈ দূৰবাৰ বববৰাক আজ্ঞা কবিলে।" ইত্যাদি। এই সম্বন্ধে 'সাতসৰী অসম বুবজী'ত (সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞাৰ দ্বাৰা সম্পাদিত আব্দ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত) আছে যে পানীমুৰাই গজলা মহন্তৰ লগ লৈ বজাৰ বিবন্ধে অসম ধৰিবলৈ মন্ত্ৰণা কৰিছিল। এই মহন্তই বাতিখোৱা ধৰ্মও প্ৰবৰ্তাইছিল। বজাই বিচাৰ কৰি দোষী পাই মহন্তক হাতীত ভুলি হাবিলৈ খেদিলে। কোৱা বাহুল্য যে উপৰোক্ত তুংখুঙীয়া আব্দ সাতসৰী অসম বুবজীত উল্লিখিত ন-মাটি কাটনিপাৰ আব্দ গজলা সত্ৰ কালসংহতি ধৰ্মৰ ভিতৰত পৰে। গতিকে, কালসংহতি ধৰ্ম তেওঁলোকৰ বাহ্যিক আৱৰণ মাত্ৰ। বৈকৰ বেলধাৰী এই সত্ৰসমূহে আহোম আব্দ অন্যান্য জনজাত লোকসকলৰ মাজত এই বাম মার্গ গোপনে প্ৰচাৰ কৰি আহিছে।

লংকবদেবৰ পৰবৰ্তী মাধবদেব আব্দ পদ্বীবোক্ত ঠাকুৰ সময়ত বৈকৰ বেলধাৰী অনাচাৰী অপুৰুষ প্ৰচাৰকসকলৰ বি উল্লেখ আছে। সেই উল্লেখপৰা এনে এটা মন্তব্য খল আছে যে সেই গোপন ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ কৰি ব্ৰহ্মোত্তমসকলই আজি লোকৰ মাজত সহজীয়া ধৰ্মপ্ৰচাৰৰ জবেক উপায় সূচী কৰিছে। সেই

কাৰণেই অংকবদেৱৰ ভিন্ন অন্য আদৰ্শৰ প্ৰচাৰ কৰি গৰু, বোজাই
জান সংকাৰ কৰি ফুৰা লোকক মাধৱদেৱ আৰু পদুমোত্তম ঠাকুৰে
নিষিদ্ধ কৰিছিল।” (গ্ৰীষ্মপচন্দ মহন্তৰ—ওপৰোক্ত গ্ৰন্থ)।

অংকবদেৱে বেদপন্থ হিন্দুকাৰী সদায় পাৰ্বত্য আচৰণকাৰী
প্ৰমত্ত লোক বঢ়লি সেই বৌদ্ধপন্থী লোকসকলৰ কথা উল্লেখ
কৰিছে। অৱশ্যে এই সহজীয়া বৌদ্ধমত বৌদ্ধ ধৰ্মৰ বিকৃত
ৰূপহে। প্ৰকৃত বৌদ্ধ ধৰ্মৰ সাধন মাৰ্গ অতি কঠিন আৰু সৰ্ব-
সাধাৰণ লোকৰ বাবে এনে কঠোৰ সাধনা আৰু ভাগ সন্তৰ নাছিল।
কালক্ৰমত বেতিয়া বৌদ্ধ ধৰ্ম অধিক লোকৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰিব
লগা হয়, ইয়াৰ কঠিন সাধন পন্থাতি বহুখিনি গিছিল কৰিবলগীয়া
হ’ল। ফলত বৌদ্ধ ধৰ্ম দুটা প্ৰধান মাৰ্গত বিভক্ত হৈ পৰিল
—হীনয়ান আৰু মহাযান। হীনয়ানৰ কঠোৰ নীতি আৰু আচৰণ
বিধিৰ বাবে অধিক জনসাধাৰণক সামৰি লব নোৱাৰিলে। আন-
ফালে মহাযানেই লোক জীৱনৰ ধৰ্মত পৰিণত হ’বৰ কাৰণে
বৌদ্ধমতৰ বাহিৰৰ, অইন কি কোনো ক্ষেত্ৰত বিৰোধী মতবাদো
সামৰি লবলৈ ধৰিলে। এনেকৈ অধিক জনগোষ্ঠীক সামৰি লবলৈ
ধৰ্মোত্তে স্থানীয় ধৰ্ম সমূহৰ লগত সমন্বয় আৰু সামঞ্জস্য
বন্ধা কৰি চলাব উপৰিও অধিক লোকৰ আকৃষ্ট কৰিবৰ কাৰণে
চমৎকৃতপূৰ্ণ যাদু-মন্ত্ৰ আৰু যোগ সাধনাবো আশ্ৰয় গ্ৰহণ কৰিলে।
ফলত মহাযান বৌদ্ধ পন্থত মন্ত্ৰযান মাৰ্গৰ সৃষ্টি হ’ল। মন্ত্ৰ
আৰু যোগৰ সাধনাই সাধাৰণ লোকক আকৃষ্ট কৰিব পাৰিলেও ই
সাৰ্বজনীন সাধনত পৰিণত হ’ব নোৱাৰিলে আৰু পৰিণাম স্বৰূপে
মন্ত্ৰযান বিশিষ্ট সাধকসকলৰ বস্তু হৈ পৰিল আৰু গোপন
সাধন ব্যৱস্থাই ইয়াত ঠাই পালে। এই মন্ত্ৰযানেই শেষত বজ্জয়ান
নামে পৰিচিত হ’ল। “সমস্ত শতিকামানত বৌদ্ধ ধৰ্মৰ নতুন
ৰূপ বজ্জয়ানৰ জন্ম হয়। এই তান্ত্ৰিক বৌদ্ধ ধৰ্মত অৰ্বেত
দৰ্শন, ইন্দ্ৰজাল বিদ্যা, অংগৰ ভক্ৰ লগত বৌদ্ধ ধ্যান-ধাৰণা
সামান্য ভাৱে মিহলি কৰি এক অস্বাভাৱিক মিশ্ৰণ হৈছিল।
বজ্জয়ানৰ মূল ভেটি হ’ল মহাসুখবাদ। বজ্জয়ানী সকলৰ মতে
নিৰ্বাণৰ তিনিটা উপাদান—শূন্য, বিজ্ঞান আৰু মহাসুখ। এই
তিনিৰ সমন্বয়েই হ’ল বজ্জু, বুদ্ধ, সাধু জগীৰ্ণ, অজেন্স অজেন্স।
শূন্য নিৰ্বাণ, এগৰাকী দেৱী, বাৰ অৱকোভালত জীৱন জন জগীৰ্ণ

বোধিচিহ্ন বিস্তারনবশ্য হৈ চিহ্ন আনন্দ আনন্দ চিহ্নসুখত থাকে। এই মহাসুখবাদে বজ্রবানক অনৈতিক পথত আগবঢ়ালে।” এই বজ্রবানবপনাই সহজযানব সৃষ্টি হইল।

শ্রীবাগচন্দ্র মহেশ্বৰই লিখিছে—“চিন্তিত কেমনো প্রকাৰৰ বিকৃতি বা অসম্পূৰ্ণতা নোহোৱা স্বত্বাৰ নামেই ‘সহজ অৱস্থা’। গতিকে সাধকৰ আচৰণেও এই সাধন মাৰ্গৰ মতে মানসিক অস্থিৰতা সৃষ্টি কৰিব নালাগে। আধুনিক যুগৰ ফলস্বৰূপে অনন্তত্ব লগত সহজযানৰ সুৰ মিলে বুলি ক’ব পাৰি। গতিকে সহজীয়া মত নামে প্ৰসিদ্ধ হোৱা এই সম্প্ৰদায়ৰ সাধন মাৰ্গত ইচ্ছিক তৃপ্তিৰ প্ৰতি সমৰ্থন জনোৱা হৈছে। বজ্রবানী সাধকে প্ৰথমে কোনো এজনী নীচ জাতৰ সুন্দৰী তিৰোতা ব্যক্তি লৈ গুৰুৰ ওচৰ চাপে আৰু গুৰুৰ আশ্বা অনুসৰি সেই নাৰীক মহামুজ্জা ৰূপে গ্ৰহণ কৰে। তাৰ পিছত সাধকৰ সকলো সাধনাতে মহামুজ্জাৰ সংগ আবশ্যক হয়। লগতে সেই সাধক আৰু মহামুজ্জাৰ মানসিক স্থিতিৰ মাজত সাম্য অৱস্থা স্থাপনৰো চেষ্টা কৰা হয়। সহজীয়া সকলৰ মতে অনেক কঠোৰ সাধনাৰ দ্বাৰাও সোণকালে সিদ্ধিলাভ কৰা সম্ভৱ নহয়। কিন্তু সকলো প্ৰকাৰ কামভোগৰ দ্বাৰা কৰা এই সাধনাৰে সিদ্ধি লাভ কৰিব পাৰি।” ১০

মিচিং সমাজত প্ৰচলিত বাতিখোৱা সম্প্ৰদায়টো আন একো নহয়, এই সহজীয়া বোধ পত্ৰই হ’ব লাগিব। ইয়াৰ আচৰণ বিধি আৰু উপাদানবোৰৰ পৰাই সহজে ধৰিব পাৰি। প্ৰথমে নাৰীৰ সংগ ইয়াত অতি প্ৰয়োজন। নাৰীৰ সংগ লৈ প্ৰবৰ্তক গুৰুৰ আশ্বা অনুসৰি জ্ঞান-তত্ত্ব-যুক্ত এই মহামুজ্জা সম্পন্ন কৰাৰ পিছতহে তেওঁলোকক সিদ্ধ (সিদ্ধা) বুলি ‘পকা ভকত’ত ভোলা হয়। পকা অৰ্থ হ’ল সিদ্ধ হোৱাৰ পাচটা স্তৰ আছে। এক নাম, দুই নাম, আদি কৰি পঞ্চ নামটো হ’ল শেষ স্তৰ। অৰ্থাৎ তেওঁক পূৰ্ণ সাধু বুলি কোৱা হয়। তেওঁ বোধহয় বুদ্ধৰ সমতা-প্ৰাপ্ত হয়। তেওঁ নিজে ভকত প্ৰবৰ্তাৰ পাৰে। এই মহামুজ্জাৰ বাবে প্ৰয়োজন হোৱা নাৰী যি নিজৰ পত্নী হ’ব

১০ পূৰ্বৰি অনুসৰি। সদাক আৰু সংকল্পিত : ২ ত ৩০ পৃষ্ঠাৰ নোংৰা

নামাংগে ডাক' বহলাই নকলোও হ'ব। তেওঁলোকে ইয়াক 'অমল
ভুক্তি' বুলিও কয়। ইয়াৰ অসামাজিক আৰু অনৈতিক আচৰণ
বিস্তৃত বিক্ষম বোধ নকৰা অৰ্থতহে তেওঁলোকে ইয়াক অমল
বুলিছে।

গোপনে আচৰণ কৰিবৰ কাৰণেই তেওঁলোকৰ নামধৰণোৰ
বেৰ দিয়া হয়। অভক্তভীয়া লোকক চাবলৈ দিয়া নহয়। মণিকটক
মেষদুল বুলিও তেওঁলোকৰ গীত পদবোৰত উল্লেখ কৰা শূন্য
যায়। বাতিসেৰাত নামসেৰা, পূৰ্ণসেৰা আৰু বৰসেৰা বুলি
কেইবা বিধৰ সেৱা আছে। বৰসেৰাত 'বিহাৰ যাত্ৰা' এটা প্ৰধান
অংগ। বোধহয় ইয়াৰ দ্বাৰা বৌদ্ধ বিহাৰৰ কথাই ইংগিত কৰিছে।^{*}
মেষদুল অৰ্থাৎ মণিকটত মদ থাপনা কৰি খোৱা হয়। মণিকটত
দিগম্বৰী অৱস্থাত মদ মাংস আৰু মাছ আদি ভোগ্য বস্তুখোৰ বন্ধা
বঢ়া কৰি সেইবোৰ সম্বন্ধে দাঙি লৈ পূৰ্ণ সাধুৰ ওচৰলৈ
যাত্ৰা কৰিব। লগত বস্ত্ৰা, মনু, হৰ আদি বাৰজন বৈকৰেবে
স্বয়ং বিষ্ণু দিগম্বৰী নৃত্য কৰি আগবাঢ়িব। ওপৰৰপৰা ইন্দ্ৰই
পুৰুষ বৃত্তি কৰিব। আগত শংকৰদেৱ আৰু পিছত মাধৱদেৱে
এই দেৱতাবোৰ পৰিচালনা কৰি আগবঢ়াই আনিব। বাধা আৰু
লগত ছক্ৰনী গোপায়ে আলপৈচান ধৰিব। সেইদৰে নৃত্য কৰি
আহি পূৰ্ণ-সাধুৰ ওচৰত মদ, মাংস, মাছ আদি ভোগ্য সম্ভাৰেবে
বিনম্ৰ বিহাৰ কৰি অহা সকলো দেৱতা আত্ম সমৰ্পণ কৰিব।
ইয়াৰ তাৎপৰ্য্য এইটোৱেই যে বৈদিক আচাৰ বিধি আৰু
বৈদিক দেৱতাবোৰতকৈ বুদ্ধৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব প্ৰতিপন্ন কৰিছে। বিষ্ণুৱে
বাৰজন ভক্তৰেবে সৈতে যাত্ৰা কৰি আহি পূৰ্ণ-সাধুৰ ওচৰত
শৰণাগৰ হোৱা কথাই এই কথাৰ সূচাইছে যে শংকৰদেৱ
আৰু মাধৱদেৱ প্ৰচাৰিত বৈষ্ণৱধৰ্ম তেওঁলোকৰ মহাসুখবাদ
সহজীয়া পদ্ধতকৈয়ো শ্ৰেষ্ঠ হ'ব নোৱাৰে। গতিকে বেদনাকুল

* বিহাৰ যাত্ৰা=বিহাৰ গমন=আনন্দ বা বেমাণিৰে গমন কৰা, বিচিৎ
'বিহাৰ গুনাং' = বিহাৰ (হ>জ), গুনাং=যাত্ৰা কৰা। প্ৰাপ্ত ভাষ্য মতে
বৰসেৰাত বিহাৰ যাত্ৰা আৰু বিহাৰ গমন কৰিলে ভক্তভক্তভক্তীয়ে হাতত
মদ্যপান কৈ প্ৰায় অৱসৰপ্ৰাপ্ত 'বিচাৰক যাত্ৰা' কৰি পৌৰিণে স্তম্ভ কৰি
দুৰৈ : অৰ্থাৎ প্ৰবীৰ্য্য বিহাৰতকৈয়ো সুখ-নৌজেনে আনন্দৰে ভোগ কৰা-
টোৱে অধিক অৰ্থবহু বৈষ্ণৱধৰ্ম : —সঃ

সকলো বিশ্বাসভট্টকৈ বেদ বিশ্বব্ধ সহজীয়া মন্তব শ্ৰেষ্ঠতা ইয়াত দেখুৱাব খুজিছে।

এটা কথা মন কৰিবলগীয়া যে প্ৰকাশ্যে কৰা সন্মান নিকামবোৰতো সাধু বা সাতোলাজন সদায় চাকি আৰু থাপনাৰ আগত থাকে। তেওঁলোকক শৰণ দিয়া গোঁসাই গদুৰুসকল স্বয়ং যেতিয়া থাপনা আৰু চাকিৰ আগত নবহে, তেওঁলোকে বহাব 'ভাৎপৰ্ণ'ও বোধহয় সেইটোৱেই। কিন্তু চাকি আৰু থাপনা বেদানুকূল ব্যৱস্থা। গতিকে বেদ বিহিত কৰ্মভট্টকৈ 'বৃদ্ধ'ৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰা সাধু বা সাতোলাজন বহি তেওঁলোকৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব প্ৰতিপন্ন কৰিছে। মিচিঙৰ শেষ প্ৰাৰ্থন দদ'গাঙৰ পিছত নামঘৰত সহজীয়া প্ৰথাৰে মদ মাংস লৈ এটা 'দাতিদ' বুলি শেষ কৃত্য কৰা দেখা যায়। এই 'দাতিদ'ৰ অৰ্থ খোজোঁৱে খোজি মৰ্চি দিয়া। অৰ্থাৎ জীয়াই থকা কালত মৃতকৰ যি চিহ্ন আছিল তাক চিনচাপ নোহোৱা কৰা। চবাই আকাশত উৰিল, তাৰ যোৱা চিন জানো কোনোবাই পায়? বজ্জয়ানৰ অনুবাদৰ কথাৰে এই 'দাতিদ' ক্ৰিয়াই সোঁৱৰাই দিয়ে যেন লাগে।

মিচিঙসকলে মদ মাংসৰে তেওঁলোকৰ অপদেৱতাবোৰ পূজা পাতল কৰিছিল। বৈদিক দেৱতাবোৰৰ লগত স্নেহবোৰৰ বৰ পাৰ্থক্য নাছিল। বৈকৰ ধৰ্মকে আদি কৰি বৈদিক কিছমান কঠিন ক্ৰিয়া কৰ্মবোৰত তেওঁলোক বৰ আগ্ৰহী নাছিল। বিশেষতঃ বৰ্ণভেদৰ বাবেও তেওঁলোকে স্মৃতি ব্যৱস্থাৰ প্ৰতি আকৃষ্ট নহ'ল। অথচ স্থানীয় হিন্দু ধৰ্মৰ সংস্পৰ্শত সামাজ্য, সমন্বয় আৰু সাদৃশ্যকৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ বাহিৰত তেওঁলোকে থাকিব নোৱাৰিলে। ফলত শান্ত, শৈব আদি চমৎকৃতপূৰ্ণ তান্ত্ৰিক প্ৰক্ৰিয়াৰ প্ৰতি সহজে আকৃষ্ট হ'ল য'ত মদ মাংসৰ প্ৰচুৰ ব্যৱহাৰৰ কোনো বাধা নিষেধ নাই, অথচ, নিজৰ দেৱতাবোৰৰ অস্তিত্বও অক্ষুণ্ণ থাকিব পাৰে। তান্ত্ৰিকতাত জনজাতীয় উপাদান আছে। 'বৈদিক ধৰ্মৰ ওপৰত আদিমবাসীসকলৰ ধৰ্মৰ ওপৰ মন্তব্য প্ৰক্ৰিয়াৰ ফলতে তান্ত্ৰিকতাত উদ্ভৱ হৈছিল বুলি পাণ্ডিত্যসকলে চিন্তা কৰি উলিয়াইছে।' আৰু বজ্জয়ান, সহজীয়া আৰু হিন্দুতন্ত্ৰ

সকলোৰে অধিসংবাদিত কেন্দ্ৰ কামাখ্যা কামৰূপ। ...মুঠতে তান্ত্ৰিক বৌদ্ধ ধৰ্মৰ লীলা কেন্দ্ৰ ৰূপে কামৰূপ বিখ্যাত হৈ পৰিছিল। এই তান্ত্ৰিকতাৰ বহুতো আচাৰ হিন্দু তন্ত্ৰৰে মিহলি হৈ এক-জালিকতা আদিৰ সন্মিলন বতাহ পানী সৃষ্টি কৰিছিল।^{১২}

আদিম জনজাতীয় বিশ্বাসৰ উপাদান থকা এই তান্ত্ৰিকতাৰ প্ৰতি মিচিংসকলে সহজে অনুৰক্ত হোৱাটো স্বাভাৱিক। বিহুত, বৈষ্ণৱ আৰু অন্যান্য বৌদ্ধ কঠিন নীতি নিয়মৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ সমাজ ব্যৱস্থা ৰব অনুকূল নাছিল, গতিকে আৰু অংকণী যুগত প্ৰথম ভাৱে কামৰূপত প্ৰচলিত হোৱা এই তান্ত্ৰিক আচাৰ অংকণী যুগত ক্ৰমাৎ নিশ্চয় হৈ পৰিছিল। ফলত বৈষ্ণৱ ৰেণ লৈ “কৰ্মত কুম্ভ কহন্ন কৰিমা ৰোৰ” বুলি নামঘোষাত উল্লেখ কৰাৰ দৰে তেওঁলোকে গোপনে আচৰণ কৰি থাকিল। মিচিং সমাজ ব্যৱস্থাত এই গোপন ধৰ্মৰ বাবে অতি অনুকূল পৰিবেশ পাই গোটেই মিচিং সমাজ গ্ৰাস কৰি পেলালে। মদ পানীৰ প্ৰচলন মিচিং সমাজত আছেই, তাক বেতিয়া ধৰ্মই স্বীকৃতি দিয়ে তাত অপকাৰ হোৱাৰ সম্ভাৱনাই বেছি। তদুপৰি ‘সহজ অৱস্থা’ৰ মতবাদ প্ৰচাৰ হোৱাৰ ফলত অতি কঠিন কৰ্ম প্ৰেৰণাৰ প্ৰতি বিমুখ হয়। ফলস্বৰূপে এই মহাসংখ্যবাদী মতবাদত চলা লোকসকল এলেহুৱা হোৱাটো স্বাভাৱিক। পৰিণাম স্বৰূপে আৰ্থিক আৰু সামাজিক উন্নতিৰ কেন্দ্ৰত এই ধৰ্মই পৰোক্ষভাৱে বাধাৰ সৃষ্টি কৰি আহিছে। শিক্ষিত মিচিং লোক সকলৰ মনত এই ধৰ্মৰ প্ৰতি ক্ৰমাৎ সন্দেহ জাগি উঠিছে। ইতিহাসে নিশ্চয় ইয়াৰ বিচাৰ কৰিব।

পৰিশিষ্ট :

অসমৰ দাঁতি কাষৰীয়া ৰাজ্যবোৰৰ প্ৰজাতিসকলৰ মাজত খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্ম প্ৰৱৰ্তন হোৱাৰ দৰে মিচিং সকলৰ মাজতো এই ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিবৰ কাৰণে খ্ৰীষ্টিয়ান মিছনেৰীসকলে কৰা যত্ন কৰা নাই। কেডাৰেণ্ড জি. পি. কাটাৰ নামৰ এজন মিছনেৰীয়ে ১৮০৬ চনতই অদিলাত জপাখানা খুলি পোম প্ৰথম বাৰৰ বাবে

জনজাতীয় ভাষাৰ মাধ্যমত কিতাপ ছপন কৰি খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে।^{১৩} তাৰ পিছত একেধাৰে মিছনেৰীসকলে বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ কাৰণে অক্লান্ত চেষ্টা চলাই আহিছে। তথাপি, মিচিং ধৰ্ম বিশ্বাসৰ প্ৰাধান্যত খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্মই কিবা প্ৰভাৱ পেলাইছে বুলি ক'ব নোৱাৰি। কুষ্ঠকৈ আদি কৰি কিছুমান দূৰাবোগ্য ব্যাধিত ভোগা ব্যক্তি বিশেষৰ বাহিৰে খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্মত ধৰ্মান্তৰিত হোৱা মিচিং লোকক দেখা পোৱা নাযায়। তেনেকৈ ব্যাধিগ্ৰস্ত লোকে কিবা প্ৰকাৰে খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিলেও মিচিং সমাজৰ লগত তেওঁলোকৰ সম্পৰ্ক একেবাৰে হেৰাই যায়। গতিকে তেওঁৰ যোগেদিও আদান প্ৰদানৰ অভাৱৰ ফলত খ্ৰীষ্টিয়ান ভাৱধাৰাৰ প্ৰভাৱ মিচিং সমাজলৈ আহিব নোৱাৰিলে।

ইয়াৰ প্ৰধান কাৰণ হৈছে মিচিং আদিয় ধৰ্মত যিবোৰ পূজাপাতি আৰু দেওভূতৰ বিশ্বাস আছে সেইবোৰৰ লগত হিন্দু শাস্ত্ৰৰ মহাকাব্য আৰু পুৰাণ আদিৰ পূজা অনুষ্ঠান আৰু দেৱতা বোৰৰ সাদৃশ্যকৰণ। তদুপৰি, পিছৰ যুগৰ হিন্দু ধৰ্মৰ বিৱৰ্তনৰ পথত আৰ্য আৰু আৰ্য্যেতৰ ধৰ্মৰ যি অভূতপূৰ্ব সংমিশ্ৰণ হ'ল, তাত প্ৰকৃতি উপাসক জনজাতীয় ধৰ্ম ভাৱবোৰ বহুতো উপাদান সংযোগ হয়। গতিকে বহু দেৱতাবাদী হিন্দু ধৰ্ম মিচিংসকলৰ কাৰণে একেবাৰে অপৰিচিত বা আচহুৰা নহয়। তেওঁলোকে হিন্দু ধৰ্মৰ সংস্পৰ্শলৈ অহাৰ পিছতো তেওঁলোকৰ আদিয় বিশ্বাসবোৰৰ কোনো বিকৃতি নঘটিল। তদুপৰি, খ্ৰীষ্টিয়ান মিছনেৰী অহাৰ পূৰ্বে এনে ধৰ্ম সংমিশ্ৰণ ঘটাৰ উপৰিও ভৈয়ামীয়া কৃষ্টি-সংস্কৃতি আৰু সমাজ ব্যৱস্থাই মিচিং সমাজত গভীৰ প্ৰভাৱ পেলালে।

কিন্তু, আনফালে, খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্ম-বিশ্বাস মিচিংসকলৰ কাৰণে সম্পূৰ্ণ অপৰিচিত আৰু আচহুৰা যেন লাগিল। পৌত্তলিক, জড়োপাসনা আৰু বহু দেৱতাবাদৰ বিৰোধী খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিলে মিচিং ধৰ্ম-বিশ্বাস সমূহ একেবাৰে লোপ পোৱাৰ

^{১৩} Contribution of the Christian Missionaries to the Missing Language and Literature—by Dimbaswar Doley,

‘কৱাদ’—গ্ৰন্থৰ বহু, গ্ৰন্থৰ সংস্কৃতি, ইত্যাদি।

উপৰিও ইয়াৰ দক্ষিণীয়া-ভাৱধাৰ্য্যৰ প্ৰচাৰৰ ফলত সমাজ আৰু
কৃষ্টিসংগঠিত ইয়াৰ সদ্‌বৃত্ত প্ৰসাৰী পৰিবৰ্তন আগবঢ়াব কৰিলেই
হয়তো মিচিংসকলে খ্ৰীষ্টান ধৰ্মৰ প্ৰতি আকৃষ্ট নহ'ল। মিচিং-
সকল অনুশাসনীয় বাদো নিষেধটো একেবাৰে এৰি দিয়াৰ উপকা-
ৰী নহয়। এই দুইকুল বন্ধা কৰি দুই ধৰ্ম-বিম্বাক্ষিপ্ত সমাজখন
কৰাৰ সম্ভাৱনা হিন্দু ধৰ্মত বিদ্যমান আছে, খ্ৰীষ্টান ধৰ্মত
তাৰ সম্ভাৱনা একেবাৰে নাই। তথাপি খ্ৰীষ্টান মিছনেৰীসকলে
আজিও ভেঁৰেলোকৰ উদাম এৰা নাই। প্ৰায় ডেবৰ বছৰ যোৱা
ভেঁৰেলোকৰ এনে প্ৰচাৰৰ ফলত আওপকীয়াকৈ মিচিং সমাজৰ
উপকাৰ নোহোৱাকৈ থকা নাই। ঠালৈ ঠালৈ চিকিৎসালয় খুলি
চিকিৎসা সেৱা আগবঢ়োৱাৰ উপৰিও বানপানী আৰু ভূমিকম্পত
দুৰ্গন্তলোকক অশেষ সাহায্য কৰি আহিছে। এনে দুৰ্গন্তলোকৰ
ল'ৰা-ছোৱালীকো মিছন স্কুলত পঢ়োৱাৰ উদাহৰণ বিৰল নহয়।
ভেঁৰেলোকৰ আটাইতকৈ লেখত লবলগীয়া সেৱা হ'ল মিচিং
ভাষাত ব্যাকৰণ আৰু অভিধান প্ৰকাশ আৰু বাইবেলৰ অনুবাদ।
খ্ৰীষ্টান ধৰ্ম প্ৰচাৰ কাৰণে মিচিং ভাষাত অনেক সাহিত্য
সৃষ্টি কৰাত এই মৌখিক উপভাষাটো এটা লিখিত সাহিত্যিক
ভাষালৈ উন্নীত হ'ল। তদুপৰি, মিচিং জনজাতি সম্পৰ্কীয় অনেক
গৱেষণামূলক পুথি আৰু প্ৰবন্ধও প্ৰকাশ হোৱাত ইয়াৰ পৰা
বিস্তৰ উপকাৰ পোৱা হৈছে। মিচিংলোকসকল খ্ৰীষ্টান ধৰ্মত
ধৰ্মান্তৰিত নহ'লেও ভেঁৰেলোকৰ প্ৰচাৰৰ কালত শিক্ষাৰ প্ৰতি
এটা ডাঙৰ জাগৰণ হয় আৰু সমাজৰ কুসংস্কাৰৰ প্ৰতি সজাগ
হয়। খ্ৰীষ্টান মিছনেৰী সকলে এতিয়াও ব্যাপক প্ৰচাৰ
কাৰ্য চলোৱাই আছে। সম্প্ৰতি শংকৰী সহস্ৰাব্দৰ প্ৰধান ঠাই
মাজুলীৰ জেংবাইমুখত মিছনেৰীসকল খোপনি পুতিছে। অসমীয়া
ভাষাতে প্ৰচাৰিত খ্ৰীষ্টান ধৰ্ম সম্পৰ্কীয় অনেক পুস্তিকা,
মনোমোহা বেটুপাতেৰে বাইবেলৰ অসমীয়া অনুবাদ ঘৰে ঘৰে
বিতৰণ কৰাৰ উপৰিও টেপ ৰেকৰ্ডৰে মিচিং ভাষাতে বাণীবন্দ
কৰা বাইবেলৰ বাণী আৰু আধুনিক প্ৰচাৰৰ অনেক মাধ্যম
ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। এনে প্ৰচাৰৰ অনেক মাধ্যম ব্যৱহাৰ কৰা
হৈছে। এনে প্ৰচাৰৰ প্ৰতি বিশেষভাৱে ডেকা আৰু শিক্ষিত চামৰ
মানুষৰোৰে কোঁড়ল - ~~অসমীয়া~~ * ~~মুৰব্বী~~ ~~সকল~~ ~~ৰ~~ ~~মুৰ~~ ~~কমে~~ ~~বৰ্ণিও~~

বাঢ়িছে আৰু দূৰৈ এখন ডেকা ল'ৰা দীক্ষা লোৱা ঘটনাত পৰিলক্ষিত হৈছে। মিচিংসকলৰ অন্যতম কৃষ্টি কেন্দ্ৰ জেংবাই-মুখড মিছনেৰীসকলৰ এনে ব্যাপক প্ৰচাৰৰ ফলত মিচিং ধৰ্মৰ পৰম্পৰাত ই কি প্ৰভাৱ পেলাব পাৰে, তাক এতিয়াই ভৱিষ্যত বাণী কৰিব নোৱাৰি।*

---

* 'অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা'ত প্ৰকাশিত

মিচিং ধৰ্ম বিখ্যাস

চকভাল কাগমুং

আজি কালি মিচিংসকলক হিন্দু-ধৰ্মী বুলিলেই কোৱা হয়; কিন্তু হিন্দু-ধৰ্মৰ অনেকখিনি নীতি-নিয়ম আচাৰ-বিচাৰ তেওঁলোকৰ সামাজিক চাল-চলনৰ মাজত সোমাই পৰিছে। পাৰ্বত্য জীৱন এৰি ভৈয়াম্বাসী হোৱা তেওঁলোকৰ বহুত দিন হৈছে আব্দু বোৰা দূই শতাব্দী ধৰি হিন্দু সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ মাজতে তেওঁলোকে বাস কৰি আছে। এনে অৱস্থাত সেই ধৰ্মৰ ফাললৈ চাল লোৱাটো স্বাভাৱিক। কিন্তু বাহ্যিক চাল-চলন আব্দু দূই এটা আচাৰ-ব্যৱহাৰৰ কথা বাদ দি ইয়াৰ ভিতৰখন চালে মিচিং সমাজ হিন্দু সমাজৰ পৰা বহুত আঁতৰত যেন লাগে। অতি আচৰিত কথা এই যে, দূশ বছৰেও হিন্দু সভ্যতা সংস্কৃতিয়ে মিচিং জাতিক তাৰ বন্ধুৰ মাজলৈ টানি আনিব নোৱাৰিলে। ইয়াৰ মূলতে দুটা কাৰণ দেখা যায়। (১) হিন্দু ধৰ্মৰ কঠিন বাস্তৱ আৰু (২) মিচিং লোক সকলৰ বৰ্ণশীল নীতি। আজি কালি অনেক সন্ত-মহন্তই মিচিং লোকক শৰণ ভজন দিছে। কিন্তু এই শৰণ ভজনেও তেওঁলোকক একত্ৰ হিন্দু কৰি গঢ় তুলিব পৰা নাই আৰু এই বিষয়েই আলোচনা কৰা এই প্ৰবন্ধৰ বাই উদ্দেশ্য।

হিন্দু ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ—গে।সাই মহন্তসকলে মিচিংলোকৰ মাজত ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰা বেছি দিন হোৱা নাই। আহোম ৰাজত্ব দিনত ভেনে কিবা প্ৰচাৰ কাৰ্য কৰিছিল যদিও তাৰ একো প্ৰমাণ নাই। মাত্ৰ কিস্বদন্তীৰ মতে জনা যায় যে মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ এজন প্ৰিয় মিচিং শিষ্য আছিল।* মিচিংসকলে “গাহাঁৰি কুৰুবা আপং” খোৱা কাৰণেই আব্দু তেওঁলোকৰ বেলেগ ভাষা আছে কাৰণেই বোধকৰো হিন্দু সমাজে আহোমসকলক সোনকালে

* পৰবৰ্ত্তমান মিচি আৰম্ভ একৰ বিষয় কথা পুৰণি পুথিত পোৱা যায়। সম্পাদক।

হিন্দু ধর্ম গ্রহণ কবাব পারিলেও মিচিংসকলক নোহাবিলে। আজ কালিও সমস্ত-মহন্ত সকলে শব্দ দি শিব পাতি কব ফেবা আদায় কবাব বাহিবে হিন্দু ধর্ম'ব মূল ভূমিখনি শিকারলৈ চেষ্ঠা কবা দেখা নাযায়। তা'ব ফলত মিচিং লোকসকলে বহুব গদ্বদকব ফেবা দি, অ'ঠ লওঁতে সিকি, আখাল টকাটো দি পারিলে গদ্বদ ঘবলৈ বুলি গদ্বদ, মহ বা ছাগলী এটা দি গদ্বদ দায় ফেবা মা'বে আব্দ আনহাতে ম'বইছাবে ধর্ম পালন কবে। এতিয়া দেখা গৈছে, একেজন মিচিং মানুহেই শক্তি পূজা কবে, বৈষ্ণব নাম-কীর্তন কবে, শিব পূজা পাতে আব্দ তা'ব লগতে নিজ'ব পূর্বাণ বীতি-নীতি পূজা-পাতল মানি চলে। এফালে মহা-পূর্বাণীয়া মহন্ত সকলে নিব কব, এফালে তান্ত্রিক ব্রাহ্মণসকলে নিব দান-দীক্ষা, আন ফালে মিচিং সাধুভক্তসকলে নিব আপং, এই দখেই মিচিং সমাজটোক চোঁপ চোঁপ খাব লাগিছে। তা'ব পিছত হিন্দুধর্ম'বে সৃষ্টি কেবলীয়ানে, কাল সংহতি'নে, নিশা-মলীয়া * বুলি এটা "বাতি থোৰা ধর্ম"। ইয়া'বে কেইবাটাও হেনো ভাগ আছে। ভাগবতী পন্থী বুলিও হেনো এবিধ আছে। এই বাতি থোৰা ধর্মটো'ব বিষয়ে একো তথ্য জানিব পবা নাই। এই ধর্ম'ব লোকসকলক সুখিলে কয় যে ই অতি গোপনীয় কথা, ইয়াক প্রকাশ কবিব নেপায়। তেওঁলোক'ব মূখত শুনো প্রাপ্তে বৈষ্ণব হ'বি নাম। ভোজনত দেখো আপং মাংস, কানি, ভাং আদি। এই ধর্ম'ত দীক্ষিত হো'বা সকলক "ভক্ত" বোলা হয়। গাঁ'বব এনে ভক্ত সকল'ব এজন বয়োবৃদ্ধ লোক চাই "সাজ তোলা" বা "সাতোলা" পতা হয়। এই সাতো-লাই গদ্বদ ঘব'ব পবা আজ্ঞা ল'ব লাগে। গদ্বদে আজ্ঞা দিওঁতে বঙা মোনা এটা দিলে। এই ভক্ত সমাজ'ব খা'বাই প্রায়বো'ব সন্ধ্যা নিকায় পতা হয়। তেওঁলোক'ব "এক নাম" "দুই নাম"টক "পাঁচ নাম" লৈ পাঁচেসটা খাপ আছে। এই ভক্তসকলক দীক্ষা দিবলৈ মহন্ত গদ্বদে এজন "পণ্ডনমীয়া" সাধু পঠিয়ার। এই সাধু'ক সকলো'বে 'বাপ' বুলি সম্বোধন কবে। ভক্তসকলে আশ্র ভক্ত'ব

* বহুতে ইয়াক "মন্দিরো'ব ধর্ম", "গুপ্ত-ধর্ম", "কেবল ধর্ম", "একমাত্র ভক্তি" আ'ক "বাতি দেয়া ধর্ম" বুলিও কয়—সম্পাদক

হাতেবেহে খন্ন, খানব হাতব লেখান। গদুব আছালোহা একো জন ভকতে শান্তি পানী, পদজল দি প্ৰানান্তিত্তও কৰিব পৰে।

এই ধৰ্মৰ বিশেষ মন কৰিবলগীয়া আব্দ এটা বিকল্প এই যে, বিধবাই বা ববলাই ভকত সোমাব নোৱাৰে। ভকত সোমাব খুজিলেও কাবোবাক বিয়া কৰাব লাগিব। বুবীয়া হৈছে ভকত সোমাব পাৰে। বাতি এই ভকত ভকতনী সকলে হেনো গোটে খাই লাওপানী বা আপংপানী, কানি, ভাং খাই নাচে। ইয়াক “দিগম্বৰী নাচ” বোলে। এওঁলোকে বাহিৰা মানুহক এই লাচ চাবলৈ নিদিয়ৈ; চালে চকু কণা হয়, পাপ হয় বুলি ভয় দেখুৱায়। এওঁলোকৰ এই ভক্তিৰ আন এটা নাম “অমরা ভকতি” বোধকৰো এই “দিগম্বৰী নাচ” আদিব বাবেই ইয়াক অমরা বুলি কোৱা হৈছে। এই দৰেই এই সকল মিচিংসমাজৰ মাজত ধৰ্মৰ নামত ব্যভিচাৰ সোমাইছে। নাথাব লগীয়া বস্তু খাইছে, নকৰিব লগীয়া কাম কৰিছে *। এই খিনিৱেই হ’ল মিচিংসমাজৰ ওপৰত হিন্দু ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ।

আদিম ধৰ্ম বিশ্বাস :—মিচিংসকলৰ আদিম ধৰ্ম বিশ্বাস বৈদিক যুগৰ ধৰ্ম-বিশ্বাসৰ লগত কিছু বিকল্পত তুলনা কৰিব পাৰি। বৈদিক যুগৰ চন্দ্ৰ, সূৰ্য, ইন্দ্ৰ, বায়ু, বৰুণ, অগ্নি আদিক দেৱতা জ্ঞান কৰি পূজা কৰিছিল এই দেৱতাসকলৰ পূজা মাত্ৰ প্ৰকৃতি পূজা। জুই, পানী, বৰষুণ, পোহৰ, বতাহ আদিৰ পৰা জীৱন ধাৰণত সহায় হৈছিল বাবেই তেওঁলোকক দেৱতাজ্ঞান কৰি পূজা কৰিছিল। মিচিংলোকসকলে সূৰ্য আৰু চন্দ্ৰক মানৱৰ আদিম পিতা আৰু পৃথিৱীক মাতৃ বুলি ভাবে। “মুগ্‌লুং-মিবাম্” বা ইন্দ্ৰক বতাহ বৰষুণৰ গৰাকী বুলি ভাবে।

* উক্ত ধৰ্মৰ বিষয়ে কোনো প্ৰকাশিত পুথি উদ্ধাৰ হোৱা নাই। অপজ্ঞে পোহে ভিতৰৰ গীত গোৱা কলা যায়। এসে ঘৰৰ গীতো গোৱা কলা পাওঁ—

অখাদ্যক বায় অগ্নিক পিৱে

এইহে বোধো লাভ;

আমি কক্সৰে দি ধৰ্ম আচৰো

চাবিখন বোধো বাজ।

‘ভালাং-উন্ন’ বা উপ-দেবতা সকলৰ পূজাত জ্বিন্দেবতাৰ কাৰণে ‘বঙা কুকুৰা’ মাত্ৰ কাৰণে ‘বগা কুকুৰা’ ভাগে ভাগে দেব-দেৱী-সকলৰ কাম্পনিক কামিক বৰ্ণ অনূসৰি ভেনে বৰ্ণৰ কুকুৰা মাৰি পূজা কৰে। এই পূজা শস্যাদি ভাল কৰিবৰ কাৰণে, গোটেই বছৰ দেবতা সকলে একো ধন-জন হানি নকৰাকৈ ৰাখিবৰ কাৰণে কৰা হয়। ঠিক ভেনে ধৰণৰ পূজা বা উৎসৱ হ’ল ‘পঃবাগ্’ বা নবাৰ্ছিগা বিহু। পঁচাৰ্দিন ধৰি এই পূজা উৎসৱ পতা হয়। ‘ভালাং উন্ন’ পঃবাগ্ আদিত মিচিং দেওধাই বা মিবুৱে পোৱো-হিত্য কৰে। বসন্তমান বাৰ্তি খোৱা ভকতসকলক এইবোৰ কৰিবলৈ নিদিয়ৈ। কাৰণ এইবোৰ পূজাত হিন্দু-ধৰ্মৰ একো প্ৰভাৱ নাই, আদিম কালৰে পৰা চলিত পূজা।

‘পঃবাগ্’ৰ বাহিৰেও আৰু এটা পূজা উৎসৱ হ’ল ‘আলিগ্লাই লুগাং’ বা শইছ বোপন। এই উৎসৱ পূৰণি ইজিপ্তৰ অৰ্চিবিচ্ (Osiris) পূজা উৎসৱৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি। অৱশ্যে ইয়াত কোনো মূৰ্তি পূজা নাই। নকৈ খেতিত ধান সিঁচিবৰ সময়ত এই উৎসৱ পাতি সিঁচা হয়। এই উৎসৱ গাঁৱৰ সকলো মানুহে মিলি পাতে। ‘পঃবাগ্’ আৰু ‘আলিগ্লাই লুগাং’ত সকলো ল’ৰা-ছোৱালী, ডেকা-গাভৰু, বড়ু-বড়ী গোটেখাই ঢোল-পেপা লৈ নাচ-গান কৰে।

ইয়াৰ বাহিৰেও আৰু এটা পূজা আছে। ইয়াক ‘দবু’ বা চাংকোবোৱা পূজা বোলে। এই পূজাত দেওধায়ে কৰে। এই পূজাৰ দিনা গাঁৱৰ কোনো মানুহক বাহিবলৈ যাবলৈ বা অন্য কোনো মানুহক গাঁৱলৈ আহিবলৈ নিদিয়ৈ। ‘মিবু’ বা দেওধাই মিচিংসকলৰ সকলো পূজাৰ প্ৰকৃত পূজাৰী। দেউৰীসকল মিচিং মানুহৰ পূজাৰী নাছিল। ডেউলাক চুটিয়া বজাব পূজাৰী আছিল। মিচিংসকলে আদিম কালৰে পৰা মূৰ্তিপূজা কৰা নাছিল। জাৰিড বা ভাৰতৰ অন্য আদিম-বাসীৰ দৰে গছ, শিল, সাপ আদি পূজা কৰাৰ প্ৰমাণ পোৱা নাযায়। মাত্ৰ ‘দবু’, ‘ভালাং উন্ন’ আদি পূজা গছৰ তলত আৰু ‘আলিগ্লাই লুগাং’ পথাৰত পাতিছিল। সেই কাৰণেই হয়তো কোনো বাহিৰা মানুহে গছ, শিল আদি পূজা কৰে বুলি ভাবিব পাৰে।

ভূত-প্ৰেতৰ পূজা—ভূত-প্ৰেতৰ পূজা বোধকৰো আদিম কালৰে পৰা চলি আহিছে। সাধাৰণতঃ জলখাই বা ‘আচিউন্ন’, জলখাই বা ‘ন্নমবাং উন্ন’ বৰ আই, সবু আই, বাব জনী আই, বঢ়া-বঢ়ী আদিয়ে ভূতৰ পূজা কৰে। এওঁলোকক কুকুৰা, গাহৰি, হাঁহ, আপং আদি দি পূজা কৰে আৰু আত্মি কালিৰ ভকত সাভোলা আৰু ‘মিবু’ দৰোৱে কৰিব পাৰে।

প্ৰেতৰ পূজা হ’ল মৃতক সকলৰ উদ্দেশ্যে কৰা ‘উবম্, আপিন্,’ বা দহা দদংগাং বা প্ৰাম্ ‘নপদুবীয়া’ আদি সন্ধান। ইয়াৰ বাহিৰেও শনি, বাহু, কেতু আদি উপ-দেৱতা সকলৰো বেলেগ পূজা আছে। ‘উবম্-আপিন্,’ কোনো মৃতকৰ আত্মাৰ সঙ্গীভাৱ অৰ্থে কৰা মাহেকীয়া বা পৰেকীয়া কাজ। ‘দদংগাং’ মৃতকৰ বাবেই কৰা বছৰেকীয়া কাজ আৰু নপদুবীয়া হ’ল নপদুবৰ আগতে মৃতলোক সকলৰ বাবে কৰা পূজা সন্ধান।

পুনৰজন্ম আৰু পূৰ্বজন্ম—ওপৰত উল্লেখিত ‘উবম্-আপিন্,’ ‘দদংগাং,’ ‘নপদুবীয়া’, ২১ জনীয়া আদি পূজা সন্ধান দেখি এইটো সহজে অনুমান হয় যে, তেওঁলোকে পূৰ্বজন্ম আৰু পুনৰজন্ম বিশ্বাস নকৰে। কেতিয়াবা পেট কামোৰিলে অলপ খোচা-বিষ্কা হ’লে, কিবা অসুখ হ’লেও ভাৰে পূৰ্ব-পদুব সকলে কিবা এটা খাবলৈ আশা কৰি বঢ়ি চাইছে আৰু সেইমতে কুকুৰা, গাহৰি, চাউল, কল, আপং আদি ভকতক খুৱায়। পূৰ্ব-জন্মৰ ফলৰ কথা তেওঁলোকৰ কোনো পূজা-পাতল বা আদিম ধৰ্ম বিশ্বাসত নাই। এইটো হিন্দু ধৰ্মৰ লগত বৰ ডাঙৰ অমিল। হিন্দু শাস্ত্ৰমতে মৃতকৰ শৰীৰ অগ্নিত দাহ কৰিব লাগে। অৰ্দ্ধ-চন্দ্ৰাদি গজা আদি পবিত্ৰ স্থানত পেলাই দিলে আত্মাই সদগতি পাব বুলি বিশ্বাস। কিন্তু মিচিংৰ আদিম ধৰ্ম-বিশ্বাসত তীৰ্থযাত্ৰা নাই আৰু মৃতকৰ শৰীৰ দাহ কৰা প্ৰথা নাই। “বেগি বাগামক” তেওঁলোকৰ স্বৰ্গ বুলি ভাবে। কিন্তু “বেগি-বাগাম” তেওঁলোকৰ আদিম বাসস্থান।

মিবু আৰু পূজামন্ত্ৰ :—দেৱ-দেৱী পূজাত হিন্দু ধৰ্মত বেসকৈ নানা ধৰণৰ পূজা-মন্ত্ৰ আছে তেনেদৰে মিচিং দেৱ-দেৱী পূজা-মন্ত্ৰ আছে। সেই মন্ত্ৰবোৰ বৰ্তমান “মিবু” সকলৰ

বাহিৰে ভৈয়ামৰ মানুহে পাহৰি গৈছে। 'মিব্দু' সকলে প্ৰেতাখ্যৰ লগত কথা পাতিব পাৰে। প্ৰেতাখ্য মাতি আনোতে মিব্দুজাতিত মন্ত্ৰ গায়। সেই মন্ত্ৰবোৰৰ অৰ্থ বুজা টান। পৰ্বতীয়া মিচিং সকলেহে ইয়াৰ অৰ্থ বুজি পায়। জেওলোকৰ জ্যেষ্ঠ আজি কালিও সেই একে মন্ত্ৰেৰে আৰম্ভ পূজা-পতলৰ নিমন্ত্ৰণ চলি আছে। 'মিব্দু' সকলে প্ৰেতাখ্যৰ লগত কথা পাতি ভূত-ভাৰিহাৰ কথা কব পাৰে। গতিকে 'মিব্দু' মিচিং সমাজৰ একবক্স পূৰ্বোহিত।

এই ধৰ্ম বিশ্বাস নগা, খাচিমা, মিকিৰ, মিচিমি, আদি পাহাৰীয়া জাতি সকলৰ ধৰ্ম বিশ্বাসৰ লগত কিমান দূৰ মিল আছে কব নোৱাৰো। কিন্তু প্ৰত্যেকৰে একোটা বেলেগ বেলেগ মন্ত আছে বুলি ভাবো। অৱশ্যে ভৈয়ামৰ মিচিংসকলৰ পূজা পৰ্বতীয়া মিচিংসকলৰ পূজাৰ লগত প্ৰায়ে মিলে। এইবোৰ পাহাৰীয়া ধৰ্ম-দাৰ্শনিক তথ্যৰে বিচাৰ কৰিলে হয়তো হিন্দু-মুছলমান বা খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্মতকৈ কোনো গুণে হীন বুলি বিবেচিত নহব। সকলো ধৰ্ম বিশ্বাসৰ মূলতে একোটা সত্য নিহিত আছে। হয়তো গবেষণাৰ অভাৱত ই উদ্ধাৰ হোৱা নাই।*

---

* এই প্ৰবন্ধটো মাজুলী বেচামৰাৰ শ্ৰীমতী চন্দ্ৰাকান্তী দেৱীৰ 'মৌজাত প্ৰাপ্ত। 'আবোহণ'ৰ (সম্পাদক শ্ৰীমান কামৰূপ পাৰ্শ্বৰাম) ২য় খণ্ডৰ ১ম সংখ্যাত (১৯৪৮ চন) প্ৰকাশিত। "মিকিলমাজ আৰু জেওলোকৰ ধৰ্ম-বিশ্বাস" নামৰ প্ৰবন্ধটো সংগ্ৰহৰ লগত সন্নিবিষ্ট আৰু "মিচিং ধৰ্ম বিশ্বাস" শিৰোনামেৰে পুনৰ-মুদ্ৰণ কৰা হ'ল। এই সংগ্ৰহত সন্নিবিষ্ট আটাইবিধৰ প্ৰবন্ধকৈ কম-বুজৰ এই প্ৰবন্ধই পুৰণি। সম্পাদক।

মিবু বা মিব্, আৰু মিবু আঃবাঃ

দুৰ্গা বেগন

‘মিবু বা মিব্’ সকল হৈছে দৈবশক্তিসম্পন্ন আৰু পৰামৰ্শ-
বাগতভাবে চলি অহা মিচিং সমাজৰ এক শ্ৰেণীৰ প্ৰতীকিত।
মিচিং সমাজৰ লোকবিশ্বাস মতে ‘মিবু’সকল দেও-ভূতৰ সৈতে
সম্বন্ধ থকা লোক অৰ্থাৎ দেৱতাসকলৰ প্ৰকাশৰ মাধ্যম স্বৰূপ।
মিবুসকলৰ মিচিং সমাজত অকল প্ৰতীকিত হিচাপে যে স্থান
আছে, এনে নহয়—ভেৰ্তলোক যুগ যুগ ধৰি মিচিং জন-জীৱনৰ
কল্যাণ সাধক আৰু মানুহৰ একমাত্র আগন্তুক শোক দূখ নাশনীতা
হিচাপে স্বীকৃতি পাই আহিছে। মিবুসকলে ঐশ্বৰিক শক্তিৰ
দ্বাৰা ব্যস্ত কৰা তিনিও কালৰ বাণীসমূহ মিচিং জন-জীৱনত
ইমান ফলিলায়, যে আজি কুৰি শতিকাৰ সভ্যতাৰ চৰম সীমাত
উপনীত হৈয়ো মিচিং সমাজে ‘মিবু’ সকলৰ ওপৰত এটা গভীৰ
আস্থা ৰাখিছে। মূঠতে ‘মিবু’ সকল এক শ্ৰেণীৰ দেৱতাসমূহ
লোক, যিয়ে দৈবশক্তিৰ দ্বাৰা মানুহৰ অভীত, বৰ্তমান আৰু
ভৱিষ্যতৰ কথা ক’ব পাৰে। অন্য সমাজত বেজজ্ঞানীসকলে
যি সাধাৰণ কাম কৰে, মিবু সকলেও ঠিক তেনে ধৰণৰ কাম
কৰে। সেইবুলি বেজজ্ঞানী সকলৰ দৰে গুণ-মন্ত্ৰ প্ৰয়োগ কৰি
মানুহৰ আকস্মিক ঘটনা আৰু তেনে আপদ-বিপদ নিৰোধ কৰা
প্ৰথা নাই।

‘মিবু’ বা মিবুসকলৰ কাৰ্য আৰু গুণ সম্পৰ্কে আলোচনা
কৰাৰ আগতে তাৰ উৎপত্তি আৰু অৰ্থ কি, তাক আলোচনা
কৰাটো নিতান্ত প্ৰয়োজন। মিবুসকলক উৎপত্তি কৰ্তা আৰু
ইয়াক প্ৰকৃত অৰ্থে কি, তাক বুজোঁতে, বহুতৰ মনে ব্যস্ততা কৰে।
ইয়াক অৰ্থ ব্যাখ্যা আৰু উৎপত্তি সম্বন্ধে ঠাই বিস্ময়ে কিহু
কিহু। পাৰ্থক্য থাকিলেও অনুসন্ধানৰ দৃষ্টিয়ে পৰ্যবেক্ষণ
কৰিলেও অৰ্থ, উৎপত্তি একে হয়।

‘আদী’ সমাজৰ অৰ্থাৎ ‘পাঃদান্’ ‘মিঞং’ আৰু ‘পাঃচি’ ফৈদৰ মতে ‘মিবু-মিবু’সকলৰ পাদম্ভব পৰা উৎপত্তি। আনকি জগন্তৰ সকলো জীৱজন্তু আৰু প্ৰাণীয়ে ‘পাদম্ভব’ সৃষ্টি বুলি বিশ্বাস আৰু প্ৰবাদ আছে। ‘মিবু-মিবু’ৰ গাত থকা দৈৱশক্তি বা ঐশ্বৰিক শক্তিৰ সন্মানাৰ্থে ‘সৰ্বসাধাৰণ মানুহতকৈ’ তেওঁলোকক উচ্চ স্থান দিয়া হয়। সেইবুলি ‘মিবু-মিবু’ক লৈ উচ্চ-নীচ জাত বা বংশৰ প্ৰথা ‘আদী’ আৰু মিচিং সমাজত নাই। ‘মিবু-মিবু’ সকলক কেৱল তেওঁলোকৰ, কাৰ্যদক্ষতা আৰু অসাধাৰণ শক্তিৰ কাৰণে অন্য ‘সৰ্বসাধাৰণ’ লোকে সন্মানীয় ব্যক্তি হিচাপে স্বীকৃতি দিয়ে। আদী সমাজৰ লোকবিশ্বাস মতে ‘মিবু’ সকল পাদম্ভবপৰা সৃষ্টি হোৱা। পাদম্ভে মানুহ আৰু আন আন জীৱ-জন্তু সৃষ্টি কৰাৰ লগে লগে দেৱ-দেৱী আৰু দেও-ভূতকো সৃষ্টি কৰিলে। পাদম্ভব দ্বাৰা সৃষ্টি দেও-ভূতবিলাক মানুহৰ গাত দৈৱশক্তি আৰোপ কৰে আৰু ‘সিহ’তেই হ’ল মিবু বা দেওমাই।

মানুহৰ গাত বা মানৱ দেহালৈ ৰূপান্তৰিত হোৱা দেও-ভূত বা দেৱতা সকল হৈছে ক্ৰমে নিঃতা-পঃৰ দঃঞংআঙং মিঃজেঃপঃম কাবুঃ পাংতাং ‘দঃঞং আঙং’, ‘মিঃজেঃপঃম’, ‘কাবুঃপাংতাং’, ‘বাজি বান্‌ম্যং’ ইত্যাদি। সেইদৰে ‘দঃঞং-মিচিং-মিবু’ আৰু ‘দম্ভ-মামানো বাবুগ্’ বোলা প্ৰথম দুজন ‘মিবু’ৰ গাতো উপৰোক্ত দেও-ভূতসকলে দৈৱশক্তি আৰোপ কৰিছিল। প্ৰবাদ আছে যে তেওঁলোক দুজনৰ দৈৱশক্তি আবিৰ্ভাব হোৱাৰ পূৰ্বে ‘তেওঁলোক সাধাৰণ মানুহৰ দৰে আছিল। দেৱতা সকলে তেওঁলোক দুজনক দৈৱশক্তি দিয়াৰ লগে লগে পূজা-পাতল কৰা নীতি বা প্ৰশালীও শিকাই দিয়ে। তেওঁলোকৰ পিছত ক্ৰমে অন্য অন্য মানুহৰ গাতো দেও-ভূতৰ শক্তিয়ে ক্ৰিয়া কৰিছিল বুলি কথিত আছে। ‘দঃঞং-মিচিং-মিবু’ আৰু ‘দম্ভ-মামানো বাবুগ্’ যদিও প্ৰথম ‘মিবু’ হিচাপে স্বীকৃতি পাইছিল তথাপি এই গুণ তেওঁলোকৰ জন্মগত নহয়।

আদী সমাজৰ মতে ‘মিবু’ বা ‘মিবু’ দুই শ্ৰেণীৰ। ইয়াৰ প্ৰথমটো ‘মিবু’ আনটো ‘চলুং মিবু’। চলুং মিবুসকলক ‘মিবু’ বা ‘মিবু’ বুলি নামকৰণ কৰিলেও তেওঁলোকৰ গাত দৈৱশক্তি জন্মিৰ নোহোৱাৰে। মিবু আৰু ‘চলুংমিবু’ৰ মাজত পাৰ্থক্য এয়ে যে ‘মিবু’ৰ গাত দৈৱশক্তি জন্ম আৰু ‘চলুংমিবু’ৰ

গাত দৈৱ শক্তি জন্মিব নোৱাৰে বা নলভে। কিন্তু ‘চলুংমিবু’ সকল ‘মিবু’ৰ দৰে মানুহৰ পূৰ্ব জন্মৰ বা উপবিপদৰ, পশু-পক্ষী, গছলতা ইত্যাদিৰ উৎপত্তি আৰু জন্ম-জন্মান্তৰৰ কথা কব পাৰে। মূঠতে ‘চলুংমিবু’সকল মানৱ সমাজৰ উৎপত্তি বা উপবিপদৰ দঃসিং (কথা বা কাহিনী) জনা লোক। চলুংমিবু সকলেও প্ৰথমে ‘মিবু’-দঃসিং-মিচি মিবু’ আৰু দঙৰ সন্মানাৰ্থকৰ পৰা পূৰ্ব পদৰ কাহিনী বা কথা পৰম্পৰাগতভাৱে শিকি অহা বুলি ধৰা হয়। এনেকৈ ক্ৰমান্বয়ে ‘চলুং মিবু’ৰ সৃষ্টি হৈছে বুলি আদী সমাজত কথিত আছে। প্ৰকৃততে ‘চলুং মিবু’ সকল তীক্ষ্ণ বিবেক, তীক্ষ্ণ স্মৃতি শক্তি সম্পন্ন আৰু অবিপ্লৱশীল বাকশক্তিব মানৱ সমাজৰ পূৰ্ব ইতিহাস ক’ৰ পৰা এক শ্ৰেণীৰ বিচ্ছলোক।

মিচিং সমাজত ‘মিবু’ উৎপত্তিৰ ধাৰণা কিছু সূক্ষ্ম যদিও ইয়াক ঠাই বিশেষ নামাকৰণৰ পাৰ্থক্য বুলিব পাৰি। মিচিং সমাজৰ লোক-বিশ্বাস মতে “‘মিবু’ৰ” অৰ্থ হ’ব ‘মি’ মানে মানুহ, ‘বু’ মানে আৰু অৰ্থাৎ মানৱৰ পিতা (father of human being) এনেকৈ মিবু শব্দৰ অৰ্থ—“মি’ মানে মানুহ আৰু ‘বু’ মানে মন্ত্ৰ জটা বা অলৌকিক শক্তি (Supernatural power) মূঠতে ‘মিবু’ শব্দৰ অৰ্থ হ’ব —“যিজন লোকে মানৱ সমাজৰ সকলো কামৰ ওপৰত শ্ৰেষ্ঠতম স্থান অধিকাৰ কৰি দৈৱ-শক্তিৰ বলত জনসাধাৰণৰ আকস্মিক দুৰ্ঘটনাৰ আগ জাননী আৰু ভৱিষ্যত বা আগন্তুক বাণী দি কল্যাণ সাধিছে তেওঁলোকেই “‘মিবু” বুলিব পাৰি। ‘মিবু’সকলৰ সব সাধাৰণ মানুহতকৈ বিবেকশক্তি উচ্চ আৰু তীক্ষ্ণ। আন এটা বিশেষত্ব এই যে তেওঁলোকে বিশেষ এষৰত দেওমাই ৰূপে মজল (“‘মিবু দাগ্লা”) নেচালেও যি কোনো সময়তে চাউল, পাভ, কুৰুবা আৰু গাহৰিৰ আগ-মঙহেৰে ‘কাঙৰ’ বা “ভাগিৰ’ (মজল) চাব পাৰে। মিবুদাগ্লা বোঁতলা ‘পাঃবু’ (দেও) গাত লভে বোঁতলা বিশেষ এষৰৰ দ্বাৰা আপদৰ কাৰণ ভুত-ভৱিষ্যতৰ কথা কোৱাৰ উপৰিও উচ্চ গাঁৱৰ আগন্তুক হানি-বিধান, মৃত্যু-জন্ম, আপদ-বিপদ, সুখ-শান্তিৰ বিষয়ে ভৱিষ্যত বাণী কৰে।

‘মিবু’ৰ উৎপত্তি সম্বন্ধে মিচিং সমাজত একপ্ৰকাৰ লোক-প্ৰবাদ “দঃসিং” (মৌখিক কাহিনী) মতে পৃথিৱীৰ প্ৰথম মানৱ

হিচাপে 'আবুতানি' নামেৰে এজন আদিম পুৰুষ আছিল। আবুতানিয়ে 'দঃঞ'ৰ (সূৰ্য্য) জীয়েক 'স্লাচি'ক বিয়া কৰাইছিল। সেই সময়ত পৃথিবীত খাদ্যৰ নাটনি হৈছিল। সেই কাৰণে এদিনাখন আবুতানিয়ে খাদ্য শস্য বিচাৰি লগত কুকুৰ এটা লৈ শহুৰেকৰ (সূৰ্য্য) তালৈ যাত্ৰা কৰিলে। 'দঃঞ'ৰ তালৈ যাওঁতে আবুতানিয়ে মাটিৰ ভলোদি যোৰা বুলি প্ৰবাদ আছে। প্ৰথমে আবুতানিয়ে 'কঃজেস্নাংগ'ই (লক্ষ্মীদেৱীৰ) ঘৰত উপস্থিত হ'ল। কঃজেস্নাংগৰ ওচৰত পৃথিবীৰ খাদ্য নাটনিৰ সকলো কথা বুজি কলে। 'আবুতানি'ৰ অভাৱ আবু বিপদৰ কথা শুনি 'কঃজেস্নাংগ'ই মৰমত কিছূ শস্য দিলে আবু কেনেকৈ সিঁচিব লাগে তাকো শিকায় দিলে। শস্য সিঁচা সম্পৰ্কে 'কঃজেস্নাংগ'ই 'আবুতানি'ক শস্য সিঁচাৰ পঁচ দিনলৈকে কোনো মানুহে পথাৰত গৈ শস্য চাবলৈ নেলাগে বুলি বুজাই দিলে। শস্য ভাল হ'লে পঁচ বছৰৰ মূৰত 'কঃজেস্নাংগ'ৰ নামত এটা সৰ্ব্বস্ব বাজহুৰা ভাৰে পাতিবলৈ 'আবুতানি'ৰপৰা প্ৰতিশ্ৰুতি আদায় কৰিলে।

আবুতানিয়ে শস্যৰ বীজ লৈ পৃথিবীলৈ উলটি আহি 'কঃজেস্নাংগ'ৰ নিৰ্দেশমতে শস্য সিঁচি পঁচ দিনলৈকে পথাৰলৈ গৈ শস্য চোৰা নাছিল। পঁচ দিনৰ মূৰত পথাৰলৈ গৈ দেখে—কপো চৰাইয়ে শস্য খাই শেষ কৰিলে। তাকে দেখি 'আবুতানি'য়ে বৰ বেজাৰ পাই কান্দিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। এনেতে হাবিৰপৰা 'চেউকাৰী' নামৰ এজন দেৱতাই 'আবুতানি'ৰ দুখৰ কথা শুনিিলে। 'আবুতানি'য়ে 'চেউকাৰী'ৰ ওচৰত সকলো ঘটনা কলে। 'চেউকাৰী'য়ে ধেনু ক'ড়েৰে কপোৰোৰক বধ কৰে। কপো চৰাইৰ টোঁটো-লাত থকা ধান উলিয়াই 'আবুতানি'য়ে পুনৰ সিঁচিলে। সেই কাৰণে 'ম্ববু' 'আবাঙ'তো (গীততো) কপো চৰাইৰ বিননি সম্পৰ্কে এইদৰে গোৰা শুনিবলৈ পাওঁ—

“তাংকুআ কুনাই কঃ কঃ, কুনাই কুবাই কঃ কঃ

কাবুকা তঃব কঃ কঃ, তঃব তঃমানী কঃ কঃ

তাংকুকা তুংগক কঃ কঃ, তুংগক কঃ কঃ।”

কপো চৰাইয়ে শস্য খাই ওচৰৰ গছত বৃণ দি (কঃ কঃ বুলি) অহা। চেউকাৰীয়ে ধনু ক'ড়েৰে (তাংকু) বধ কৰাক কপো কেইজনী মাটিত ঢালি লবিলা (তুংগক জুলাদা)।

এইখিনিৰ সাহায্যত চেউকাৰীয়ে ৩ টা চক্ৰও কৰিছিল। চক্ৰটো হ'ল ধান চপোৱাৰ পাছত চেউকাৰীকে আদি কৰি দেৱতা-সকলক আবৃত্তানিয়ে ৩ টা ডাঙৰ পূজা দিব লাগিব।

মিচিংসকলৰ 'আলিলাই ল'গাং' উৎসৱ 'কঃজেয়াংগ'ৰ নিৰ্দেশৰ জতে শস্য সিঁচা প্ৰণালীৰপৰা উৎপত্তি হোৱা বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। 'আলিলাই ল'গাং'ৰ নামকৰণতে ইয়াৰ অৰ্থ অশুভ-নিহিত হৈ আছে। কাৰণ 'কঃজেয়াংগ'ৰ নিৰ্দেশৰ দৰে জখৰা তেওঁ কৈ দিয়া প্ৰণালীৰ দৰে আজিও "আলিলাই ল'গাং" উৎসৱ প্ৰথমে শস্য সিঁচি পাঁচ দিনৰ পিছতহে চাৰুগৈ। মিচিং কামৰূপ জাতি আদমৰ উৎসৱ 'আলিলাই ল'গাং' তেতিয়াৰপৰা যে উৎসৱ ডাঙৰ সন্দেহৰ থল নাই। বৰ্তমান এই উৎসৱ উপলক্ষে পাঁচ-দিনলৈকে কাম-বনৰ গেনা পথাৰলৈ নোযোৱা, আবু আন আন নিষেধ পালন কৰে—“কঃজেয়াংগ”ও তেনে নিষেধ বা গেনা পালন কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিছিল বুলি কথিত আছে।

কপোৰ ভিঙৰ (টোঁটোলা) পৰা ধান উলিয়াই সিঁচি দিয়াৰ পিছত ধান পকি কাটিবৰ হ'ল। এনেতে হাবিবৰপৰা এদল দেৱতাই 'আবৃত্তানি'ক বিনা সন্মতিত হাবি কাটি খেতি কৰাৰ অভিযোগ দি কাজিয়া কৰিলে। অভিযোগৰ অন্তত দেৱতাসকলে কতিপয়ৰ আবু জৰিমনা হিচাপে এটা পূজা বিচাৰিলে। এই পূজাত 'পঃব আপং' (ছাইমদ) আবু কুকুৰা বলি দি সমূহ দেৱতাসকলক সন্তুষ্ট কৰিব লাগে। উক্ত পূজাই বৰ্তমান মিচিং সমাজৰ 'দৰু'ৰ নামৰ এটা ডাঙৰ দেও-ভূতৰ পূজা হিচাপে প্ৰচলিত হৈ আছে।

আগতে উনুকিলাই অহা মতে 'কঃজেয়াংগ'ই 'আলি' (শস্য বা কঠিলা)ৰ 'আল'গ' (প্ৰতিদান) হিচাপে আবু 'চেউকাৰী'য়ে কপোঁ চৰাই বধ কৰি অহাৰ কৰাৰ নিমিত্তে এটা ডাঙৰ পূজা দিয়াৰ চক্ৰ আছিল। সেই চক্ৰমতে 'আবৃত্তানি'য়ে খেতি চপোৱাৰ পিছত উক্ত পূজা-পঙাৰ লাগি গৈছিল। চেউকাৰীয়ে কেনেকৈ কিদৰে কৰিব লাগে সকলো বুলিহি দিছিল। সেই মতে 'আবৃত্তানি'য়ে এটা 'মুচুপ' (বাজহুৱা উৎসৱ ঘৰ) সাজিলে। এই সন্ধ্যাত বহুত মানুহৰ সন্মিলন হৈছিল আৰু 'চেউকাৰী'য়ে নিজেই বন্ধ-বাজা কৰি পূজাৰ কাৰ্যত নিৰ্দেশ দিছিল। এই পূজাৰ 'লুংগু'ৰ

(পূজাৰী) হিচাপে 'চেউকাৰী'য়ে গাঁৱৰ মানুহৰপৰাই এজনক বাছি উলিয়াইছিল। স্নংগুঙক লাগতিয়াল কথা আৰু 'আঃবাং' (পূজা সম্পৰ্কীয় কাহিনী গীত) শিকাই দিছিল। 'স্নংগুঙ'ৰ লগে লগে গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰুৱে পূজা সম্পাদনাৰ কামত আৰু গীত-মাতত যোগ দিব লাগে। পূজাৰ মাজভাগত 'স্নংগুঙ'ৰ গাত দেৱতাই লম্বে আৰু 'আঃবাং'ৰ যোগেদি গাঁৱৰ বাইজক ভুঙ-ভাৰিয্যতৰ আপদ-বিপদ, থকা-মেলো, সুখ-শান্তি ইত্যাদি কৈ দিয়ে। উক্ত পূজাত 'আবুতানি'য়ে "কাঁচং কাতাঁক", (সৃষ্টি কৰ্তা) 'কঃজেস্নাংগ', (লক্ষ্মীদেৱী) 'চেংদঃ-মঃল', (আদিম পদুব্বপ্ৰকৃতি) আৰু 'চিনামঃব' (মৰা-মৃতক) আদি প্ৰত্যেকলৈ একোটাকৈ গাহৰি বলি দি পূজা কৰিছিল। সেই পূজাকে বৰ্তমান মিচিং সমাজত 'পঃবাগ্' উৎসৱ হিচাপে প্ৰতি পাঁচ বছৰৰ মূৰে মূৰে পালন কৰি আহিছে আৰু এই উল্লিখিত স্নংগুং জনেই আমাৰ আলোচ্য 'মিবু-ফিবু' বা দেওধাই; 'চেউকাৰী' বোলা দেৱতাজনেই 'স্নংগুঙ'ক সৃষ্টি কৰিলে আৰু 'স্নংগুঙ'ৰ পৰাই ক্ৰমান্বয়ে 'মিবু'ৰ উৎপত্তি হৈছে বুলি মিচিং সমাজত বিশ্বাস আছে।

এইখিনিতে 'চেউকাৰী'ৰ সম্পৰ্কে কিছু উল্লেখ কৰাটো নিশ্চয় প্ৰয়োজন হ'ব। 'চেউকাৰী'য়ে "কঃজেস্নাংগ"ৰ জীয়েক "কাঁমক" বিয়া কৰাইছিল। 'আবুতানি'ৰ পূজা দিবৰ সময়ত চেউকাৰীৰ এজন ল'ৰা জন্ম হৈছিল। "চেউকাৰী"য়ে "কাঁমক" নজনোৱাকৈ "আবুতানি"ৰ পূজাত লিগু থাকোঁতে "কাঁম"য়ে স্বামীক বিচাৰি হাৰাথুৰি খাইছিল। কেঁচুৰা ল'ৰাটোক এৰি বিচাৰি যাবলৈ উপায়ান্তৰ নোহোৱাত "পাকুং" নামৰ বনৰীয়া চৰাই এজনীক ল'ৰা বখীয়া কৰি কাঁময়ে স্বামীক বিচাৰিবলৈ ওলাল। কাঁময়ে নিজে এজনী খুব ধুনীয়া চৰাইলৈ ৰূপান্তৰিত হৈ পৃথিৱীলৈ উৰা মাৰিলে। উৰি গৈ দেখে যে 'চেউকাৰী'য়ে "আবুতানি"হঁতৰ গাঁৱত, এখন বাজহুৰা সন্মত পূজা কৰাত ব্যস্ত হৈ আছে। কাঁময়ে নিচেই ওচৰৰ গছ এজোপাৰ ডালত পৰিলগৈ। তাই ইমান ধুনীয়া আছিল যে তৎক্ষণাৎ পূজাত থকা ডেকা-গাভৰুৱে চকুত পৰিছিল। প্ৰত্যেক ডেকা-গাভৰুৱে খেন্‌কুঁড়েৰে তাইক বধিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। কিন্তু কোনেও চৰাইজনীক (কাঁমক) মাৰিব নোৱাৰিলে। অৱশেষত

‘চেউকাৰী’য়ে ক’ড়েবে চবাইজনীক মাৰিলে। চবাইজনী গছৰ পৰা সৰি পৰিল। ডেকা-গাভৰুৱে চবাইজনী সৰি পৰা ঠাই ডোখৰ বিচাৰি চালে। কিন্তু আচৰিত কথা কোনেও চবাইজনীক বিচাৰি উলিয়াব নোৱাৰিলে। অৱশেষত চেউকাৰী নিজে বিচাৰি কাম পোৱা মানে কামিলে মাটিৰপৰা ওলাই আহি চেউকাৰীক থাপ মাৰি ধৰি হাবিলৈ লৈ গ’ল।

‘মিবু’ৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে বেলেগ বেলেগ সমাজত বেলেগ বেলেগ ভাৱে ধাৰণা থাকিলেও ই যে দেও-ভূত বা ঐশ্বৰিক গুণ সম্পন্ন লোক ভাব প্ৰমাণ মিবুৰে সম্পাদন কৰা বিভিন্ন দেও-ভূত বিশ্বাস-মূলক পূজা-অনুষ্ঠানবোৰ। অলৌকিক কাৰ্য্যকলাপ আৰু উদ্ভিদ্ধ বাণীয়ে ‘মিবু’ৰ গাত দেও-ভূত বা দেৱতা সম্ভাৱ প্ৰমাণ দিলে। মূঠতে উল্লেখিত ‘চেউকাৰী’ নামৰ দেৱতাজনেই মিচিং সমাজত মিবু সৃষ্টি কৰিলে বুলিব পাৰি। অৱশ্যে কিছুমানে আন আন দেৱতাবোৰো উৎপত্তি হোৱা বুলি কয়। ‘মিবু’ৰ দ্বাৰা ব্যক্তিগত মঙ্গল, ঘৰৰ বা পৰিয়াল আৰু গাঁৱৰ জীৱন যাত্ৰা সম্পৰ্কে জানিব খুজিলে—‘মিবু’ৰ নিমন্ত্ৰে ছ’ই-আপাং এমুঠি, চাউল এমুঠি, কুকুৰা কণী দুটা, এটুকুৰা আদা আৰু এলোটো পানী (পাতেৰে মূখ ঢাকি বাওঁহাতে ঘূৰাই বাঁধি ৰাখিব লাগে) ও ইত্যাদি মিবুলৈ আগ বঢ়াবলগীয়া প্ৰয়োজনীয় সামগ্ৰী। মিবু-দাগ’লা’ (মিবুৰে মঙ্গল চোৱা) বা ‘মিবু-বল’গদাগ’ (মিবু লগোৱা) কৰোঁতেহে উল্লেখিত বস্তুবোৰ বিশেষকৈ প্ৰয়োজন হয়। ইয়াত বাদেও (সাধাৰণভাৱে ব্যক্তিগত মঙ্গল চাবলগীয়া হ’লে) পাত বা চাউল আদিয়েও ‘মিবু’ৰে মঙ্গল চাব পাৰে। সাধাৰণ মানুহে পিছা সাজ-পোছাকৰ দৰে ‘মিবু’ৰ সাজ-পোছাক নহয়। ‘মিবু’ৰ বাবে হাতে বোৱা আৰু বিশেষ ধৰণৰ ফুলাম সাজ-পোছাক হ’ব লাগিব। নামকৰণৰ ক্ষেত্ৰতো সৰ্বসাধাৰণ মানুহৰ সাজ-পোছাকৰ নামৰ লগত পাৰ্থক্য আছে। ‘মিবু’ ভাষাত চোলাক—‘গন্দল’ক’তুং’, চুৰিলাক—‘গল’ৰ গন’চল’ আৰু পাগুৰিব দৰে ব্যৱহাৰ কৰা গামোচাক—‘জা’নিদ’মাৰ্, বোলে। ‘আখ্যাং’ (দেওধাইৰ গীত) গাওঁতে এইবোৰ সাজ-পোছাকৰ নামোজখ কৰে। ‘মিবু’ৰ সকলো কাম ‘গল’চা’ৰ জৰিয়তে সম্পাদিত হয় বুলি কলেও বঢ়াই কোৱা নহয়। কিন্তু ‘মিবু আখ্যাং’

(দেওধাইৰ গীত) গোৱাৰ প্ৰথমবেপৰা শেষলৈকে ‘স্নক্‌চা’ৰ বাস্তৱ্য কথো দেখা যায়। ‘স্নক্‌চা’ৰ নামৰ লগতে থকা আঙঠিৰ দৰে ঘূৰণীয়া লোৰ চকাৰোৰে জুন্দুকাৰ দৰে শব্দ কৰে। “আঃবাং” গীতৰ লগত সূন্দৰকৈ ভাল মিলি যোৱাকৈ জোকাৰি জোকাৰি ‘মিবু’ৰে ‘আঃবাং’ গীত গায়। “স্নক্‌চা” সূন্দুৰাই ঘৰৰ নিমিত্তে ফাক বা কাঠৰ সজাটোক ‘বুৰ্‌ক্‌ব’ কাম্‌খত পিৰিখৰ নিমিত্তে লগোৱা ফিটাচটাক ‘চই’ ‘স্নক্‌চা’ৰ লগতে থকা লোৰ আঙঠিটোক ‘চাপৰেং’ আৰু গোটেই “স্নক্‌চা” টো সুসজ্জিত কৰিবৰ নিমিত্তে লগোৱা বাস্তৱ দাঁতক ‘এৰ এয়ি’ বুলি বিভিন্ন ধৰণে নামকৰণ কৰে। ‘মিবু’ দাগ্‌নাম’ পৰ্ব বা মঙ্গল চোৱা কাৰ্য সম্পাদন কৰোঁতে মিবুৱে টকা-পইছা লোৱাৰ নিয়ম নাই। তাৰ পৰিবৰ্তে “দগ্‌নাতাদগ্‌ পাক্‌মুৰ” পকামণিৰ দ্বাৰা মিবুক চিনাক্ত কৰিব লাগে। বস্তুমানে পকামণিৰ অভাৱত টকা-পইছা, দান-দক্ষিণাও দিয়া দেখা যায়।

পূৰ্বে ‘আদী’ আৰু ‘মিচিং’ সমাজে মণিক অতি মূল্যবান সম্পত্তি হিচাপে স্বীকৃতি দিছিল। এতিয়াও ‘আদী’ সমাজত মণিৰ মূল্য আছে। সেই বুলি ‘মিবুক সম্পূৰ্ণ’ এধাৰি পোৱালমণি দিলে এনে নহয়, মাথোন মণিৰ এটা গুৰুটিহে চিনাক্তকৰণ কৰিবলৈ ‘মিবু’ৰ বাওঁহাতত বাস্তি দিয়ে। মিবুৰ হাতত মণি বাস্তি দিয়াৰ অৰ্থ এয়ে যে ‘মিবু’ৰে কোনো এঘৰত মঙ্গল চাওঁতে সেই ঘৰৰ গিৰিহঁতে “দগ্‌নাতাদগ্‌ পাক্‌মুৰ,” নকৰা পৰ্য্যন্ত সেই ঘৰৰ প্ৰেতাছাৰ (উৰম) দেও-ভূতে (Spirit) মিবুক ধৰা নিদিয়। আদী মিচিংসকলে কোনো দেও-ভূত বা প্ৰেতাছাৰ কাৰণে পূজা-পাতল কৰি বস্তু দান কৰিব লগীয়া হলে সদায় বাওঁহাতেৰে দিয়ে। সেই কাৰণে মিবুৱে বহা ঢৰাখনকো ঘৰৰ চাঙৰ সৈতে বাওঁহাতে ধুৰাই বাস্তিৰ লাগে। আনকি মিবুৱে বুৰ্‌বা (পানী) খালেও বাওঁহাতেৰে তলফালে ধুৰাই লৈ খায়।

মিবু আঃবাং

“আঃবাং” (দেওধাইৰ গীত) ‘মিবু’ৰ আবিষ্কাৰ-অংশ। “আঃবাং” নেত্ৰগাৰাকৈ মিবুৱে প্ৰকৃত মঙ্গল চৰা সোৱাৰে। আঃবাং মিবুৱে নহয়, সমুখ মিচিং সমাজৰে কাহিনী প্ৰধান গীত। মিবুৱে আঃবাংৰ জৰিয়তে মঙ্গল, জীৱ-জগত, গছলতা, জীৱ-জন্তু, চবাই-চিনিৰীট

অসমীয়া উৎপত্তি আৰু বিকাশ সম্পৰ্কে আনন্দপৰা অসমীয়ে
বৰ্ণনা দিব পাৰে। মিবুৰ ক্ষেত্ৰে গছ-লতা, বনৰীয়া জীৱ-জন্তু
আৰু চৰাই-চৰিকটিৰ প্ৰাণ অশৰীৰী আত্মা আছে। সেই কক্ষণে
মিবুৰে 'আঃবাং' গাই গাই সম্পূৰ্ণ 'পাঃবু' (দৈৱিকশক্তি) সোমালে
কাউৰী, বাঘ আদিৰ ৰূপ বা স্বভাৱ প্ৰদৰ্শন কৰা দেখা যায়।
মিবুৰ গাত পাঃবু লক্ষিত মিবুৰে কিছুমান বুদ্ধিৰ লোকাৰা জ্ঞান
কয় তাক 'মিবু' গম্পাক্ (মিবু ভাৰা) বোলে। দেও-ভূত
লগত কথা পাতেতে মিবুৰে উক্ত মিবু গম্পাক কয় বুলি
ভবা হয়। মিবুৰে যোতিয়া বিশেষ উত্তেজনাপূৰ্ণ আঃবাং গায়
আৰু মাজে মাজে মিবু গম্পাক্ কৈ যি ঘৰৰ কাৰণে মঙ্গল চান
আৰু সেই ঘৰৰ আপদ-বিপদৰ বতৰা কয়, ভেতিয়া উপস্থিত
বাইজে মিবুক আইপে সায়চা (ভালকৈ বঢ়াই আই) বুলি উৎসাহ
দিয়ে। পূৰ্বে বঢ়াই মানুহকহে মিবু হ'বৰ কাৰণে দেও-ভূতে
লক্ষিত বুলি কথিত আছে, সেই কাৰণে পূৰ্বৰ 'মিবু' হ'লেও
এইবাৰ কথা কয়।

'মিবু'সকলৰ তেনে কোনো নিৰ্দ্দাৰিত আঃবাং নাই। বেলেগ
বেলেগ দেৱতাৰপৰা উৎপত্তি হোৱা 'মিবু'ৰে বেলেগ বেলেগ
ধৰণে 'আঃবাং' গোৱা শুনা যায়। অৱশ্যে 'আঃবাং'বোৰ বেলেগ
হ'লেও কিছুমান প্ৰাৰম্ভিক 'আঃবাং'ৰ মিল আছে আৰু মূল
অৰ্থ একে। কোনো এঘৰত মংগল চাবৰ কাৰণে 'আঃবাং' গাওঁতে
প্ৰথমে স্তুতিমূলক "আঃবাং" গাব লাগে। ইয়াত বংশ পৰিমাণৰ
'গুঃমুন'ৰ (পূৰ্ব-পূৰ্বৰ নাম বা গোৱ) নামলৈ প্ৰাৰ্থনাসূচক
আঃবাং গাব লাগিব। উদাহৰণ স্বৰূপে 'বকি' গুঃমুনৰ বংশজাত
মানুহ হ'লে মিবুৰে এইদৰে প্ৰথমে আঃবাং আৰম্ভ কৰিব।

“কিঃব আনা গুঃমুনো, বকিঃ আনা গুঃমুনো,

গুঃমুন দঃগ্ৰীয়া লঃগ্ৰি দলাংকা,

পিঃদে লাদ্‌বঙা ভাও দলাংকা।”

ঘৰৰ পালিতা গোৱৰ পিতৃ-মাতৃসকল, কোনো বাধা-বিঘ্ন
নোহোৱাকৈ বংশৰ উজ্জল পথেৰে আক (মিবুক) লক্ষ্যস্থলত
উপনীত হ'বলৈ কিছু আৰু ঘৰৰ আপদ-বিপদৰ সম্পূৰ্ণ সম্পৰ্ক
লগলৈ দিয়া।

এই আঃবাং গোষ্ঠ্যৰ উদ্দেশ্য হ'ল মিবদুৰে কোনো গ্ৰন্থৰ মজল চালে প্ৰথমে সেই গ্ৰন্থৰ পদ্ব'পদব্দৰ বা 'গদঃমুন'ৰ অন্বয়ান্বিত লোৱা। 'গদঃমুন'ক প্ৰথমে জানিবলৈ নিদিলে মিবদুৰ কাম-কাজত বিঘিনি ঘটিব পাৰে বুলি বিশ্বাস কৰে। এই আঃবাং গাওঁতে মিবদু সম্পূৰ্ণ চেতন আৰু সঙ্গ্ৰহ অৱস্থাত থাকে। তাৰ পিছত 'মিবদু'ৰে লক্ষ্মীদেৱীক উদ্দেশ্য কৰি আঃবাং গাৱলৈ আৰম্ভ কৰে। তেতিয়া 'মিবদু'ৰে চাউল ছটিয়াই এইদৰে গায়—

“কাঃব্দ নাঃনী ব্ৰন্,পদঃ নাঃনা,
তাঃবা গুৰ্কা লাঃনি গুৰ্কা,
তাঃবা দঃজিক্,ক জিগ্,গেঃতকা,
লাঃনি দঃজিক্,ক জিগ্,গেঃতকা,
কাঃকঃ গম্,তাঃগাম্, তাংগেঃ লাংকা,
ব্ৰন্,পদঃ গম্,তাঃগাম্, তাংগেঃ লাংকা”

উল্লেখিত 'আঃবাং' দ্ৰুটিক 'মিবদু'ৰ স্তুতি গীত বুলি ক'ব পাৰি। 'মিবদু'ৰ প্ৰচেষ্টাত যাতে সফলতা লাভ কৰিব পাৰে তাৰ বাবে উপৰিপদব্দৰ আৰু লক্ষ্মীদেৱীৰ ওচৰত জনোৱা প্ৰাৰ্থনা গীত বুলি আখ্যা দিব পাৰি।

তাৰ পিছৰ বাকী 'আঃবাং'বোৰক দেৱতাৰ প্ৰশান্তি গায়। 'গদঃমুন' সম্পৰ্কীয় 'আঃবাং' অথবা স্তুতি গীত গোষ্ঠ্যৰ পিছতে 'ওমলাই' মিবদুৰ অধিষ্ঠাত্ৰী দেৱ বা দেৱী বুলি চিঞৰি 'আঃবাং' গোষ্ঠ্য আৰম্ভ কৰে। কোনো কোনো মিবদুৰে এই পদ ফাকি উচ্চাৰণ নকৰিও মনে মনে গায়। 'ওমলাই'ৰ শব্দটি আনৰ আগত প্ৰকাশ নকৰে আৰু অৰ্থ প্ৰকাশ নকৰে। 'ওমলাই'ক প্ৰথমে নাম লোৱা বা সন্মান কৰা দেখিলেই সেই 'মিবদু'ক, প্ৰকৃত মিবদু বুলি ধৰি লব পাৰি।

আমি আগতেই উনুকিয়াই আহিছোঁ যে 'মিবদু'সকলৰ কোনো নিৰ্ধাৰিত 'আঃবাং' নাই। সকলোবোৰ আঃবাঙেই বৰ্ণাম্বক, সেয়েহে 'মিবদু' আঃবাংবোৰত মানুহে আৰু বনৰীয়া জীৱ-জন্তুৰ বিকাশ আৰু দেৱতা আৰু মানুহে কেনেকৈ পদব্দে সম্পৰ্ক স্থাপন কৰিছিল তাৰ দীঘলীয়া বৰ্ণনা পোৱা যায়। 'আঃবাং'-বোৰৰ ইমান দীঘল আৰু বহল অৰ্থ আছে যে কম কথাৰে

মিখি উলিওৱা সম্ভৱপৰ নহয়। ‘আঃবাং’ গীতৰ শাৰীয়ে শাৰীয়ে মানুহৰ জীৱন-স্বৰ্ণৰ দৃষ্টান্ত, জীৱ-জন্তুৰ বিকাশ, প্ৰকৃতিৰ মনোৰম দৃশ্য আৰু মানুহৰ শাৰীৰিক গঠনৰ বৰ্ণনা থাকিলেও আঃবাঙৰ মূল ধাৰা মিবুৰ অধিষ্ঠাত্ৰী দেৱ-দেৱীক লৈ ৰচিত হয়।

দংকা লাবুঙা বৃক্ষনা   দাঁঙ লাবুঙা বৃক্ষনা
লংগুআনা বৃক্ষনা নমা,
গব্দুঃ বাৰ্ণনা নাঃনা   গব্পঃ স্নব্ণনা আঃতানা
তাঃবা মিন্দমা মিনা নাঃনা।

এই ‘আঃবাং’ গাওঁতে ‘মিবু’ৰে ৰহি কান্ধত ‘স্নক্‌চা’খন আৰু অ’ঠৰ ওপৰত হাত থৈ (দুখত ৰহি থকা মানুহৰ দৰে) খুব জোৰেৰে গায়। ইয়াৰ প্ৰকৃত অৰ্থত এইটো বৃজাৰ খুজিছে যে মানৱ সৃষ্টি কৰ্তা দেৱী গৰাকী সদায় শ্ৰেষ্ঠা আৰু তেওঁ সদায় প্ৰণম্য। কোনো এটা শূন্যস্থানত তেওঁক সদায় শিৰত লোৱা উচিত, তেওঁৰ দয়া আৰু অজ্ঞাতে কৃতকাৰ্যতা নিভৰ কৰে। মানুহ ঘৰৰ আপদ-বিপদ আৰু দুখৰ কথা মিবুৰে ঘৰৰ হৈ আঃবাঙেৰে দেৱ-দেৱীক জনাই দিয়ে, তাৰ প্ৰতিকাৰ বিচাৰি আঃবাংগীতেৰে দেৱতাসকলক কাবো কৰি মাতে। সেইদৰে জ্ঞানৰ পৰিধি বঢ়াই মিবুক লক্ষ্যস্থানত উপনীত কৰিবলৈ সৃষ্টি কৰ্তাক প্ৰণাম জনাই এইদৰে গায়—

‘উম্‌লায়া বৃক্ষনা মিজিলায়া বৃক্ষনা
মিআ মিঙানাম ঙামা বমা
কাজে বমং গুতা চিদ আঃজি লাদ্‌বঙাম,
বঃমান্‌ বকুইকা।’

“মানৱ সৃষ্টি কৰ্তা পৰমাত্মা আজি মোক সূৰ্য্যৰ পোহৰৰ দৰে মোৰ বিবেকত জ্ঞানৰ পোহৰ যোগাই মানৱৰ দুখ-শোক অ’ভৰাই দিয়া।” সেইদৰে মিবুৰে উপবিপদৰ আৰু বন্ধোবন্ধ মিবু বা গব্দুসকলৰ নাম লৈ আঃবাং গায়।

পঃচুম্‌ ডগুঙা গুঃমুনা লীঃনি ভালা গুঃমুনা
নল্‌ আঃজি ডাঃবা কাঃলংকা চঃস্নেগাম্‌,
স্নেক্তুম্‌ মাঃপীকা।

“হে উপবিপদৰ মৃতসকল আৰু মৃতসকল জেৰাজোক মোৰ এই শত্ৰুৰাজ্যত বাধা নিদিয়া।” মৃত উপবিপদৰ আত্মা আৰু মৃতৰ দেহাৰাই মৃতক বাজে বাধ্য-বিম্বিৰ নিমিত্তে তাৰ বাবে মৃত সদায় সতৰ্ক আৰু জেওঁলোকক শি'বত লয়।

মিবুৰে নিজৰ ইচ্ছামতে কাৰো ঘৰত মজল নেচায়। সন্মান সহকাৰে নিমন্ত্ৰণ কৰি চিনাক্ত কৰাৰ পিছতে কোনো এঘৰৰ আপদ-বিপদক বিচাৰি মিবুৰ কাৰ্য্য সম্পাদন কৰে আৰু তাৰ প্ৰতিকাৰৰ বিধান দিয়ে। কোনোবা গৃহস্থে ‘মিবু’ক চিনাক্ত কৰা কথা ‘মিবু’ আৰাওত এইদৰে পোৱা যায়—

বনুং দাঃদিঅ়া চিল বমি তাঃবা ওম্,
লঃম্ৰু, ব্গ্,বম্, বল্গ্,লা
তাঃবা ওক্কা তাঃবা পন্দ-ক জ্ব্,কাংক্কা
তাঃবা গম্,তাঙা তাংক্ দংক্।

“এই ‘বনুং গৃহস্থ পৰিয়ালে মোক (‘বমি মিবু’ক) পকামণি বাঞ্ছি দি সজাই পৰাই এই কামত লগাইছে। মই এই পৰিয়ালৰ শত্ৰু কাৰ্য্যৰ উদ্দেশ্যত হাতে কামে যাত্ৰা কৰিছোঁ।”

এই দৰে দেৱ-দেৱী আৰু উপবিপদৰ সকলৰ নাম, গুণ বৰ্ণনা কৰা আঃবাং গোৱাব পিছত মিবুৰে ক্ৰমান্বয়ে মানুহৰ জন্ম সংক্ৰান্তৰ দোষ আৰু ঘটনা সম্পৰ্কীয় বৰ্ণনা আঃবাওত গায়—

“লাজিন্, জিন্,কল জিন্,ম্ৰু, তনায়া ?”
লাগ্জিন্, জিন্,কল জিন্,ম্ৰু, তনায়া ?”

“হাত আৰু ভৰিত সূতাৰে চিনাক্ত কৰোঁতে কিবা ভুল হ’ল নেকি? ক’ব নোৱাৰিছোঁ।” সন্তান জন্ম হোৱাৰ লগে লগে ‘লাজিন্,’ (ভৰিত সূতা বন্ধা) আৰু ‘লাগ্জিন্,’ (হাতত সূতা বন্ধা) বঙা সূতাৰে মানুহ বুলি চিনাক্ত কৰি বন্ধন নিয়ম মিচিং সমাজত আছে। এনেকৈ সন্মানস্বৰ্ণে সন্তানটোক দেও-ভূতৰ সিহঁতৰ বুলি দাবী কৰে বুলি বিশ্বাস আছে। সেই কাৰণে এনেকৈ সূতা ব্যৱহাৰে ক’বাজ্য দেৱ-ভূতি হোৱাৰ কাৰণে আপদ-বিপদৰ সম্মুখীন হ’ব অগ্ৰহত পৰিছে বোঁকি বুলি মিবুৰে দেও-ভূতক আৰাওৰ যোগেদি সূচি কৰে।

প্ৰকৃতিৰ মনোমহা দৃশ্যক পঞ্চ-পক্ষী, দেও-ভূত আদি সকলো প্ৰাণীয়ে উপভোগ কৰে। সেয়েহে চিৰ মনোৰঞ্জনক আৰু চিত্ত-আকৰ্ষিত গছ-লতাবে ফল-ফুলৰ মনোমহা বৰ্ণনাও আঃবাঙত পোৱা যায়—

“দাব্‌মি চিঃতুঙী ভূৰ্ম্মাক ভূৰ্ম্মাঙী
কম্বং আপ্‌পদনা বান্‌দুৰী বান্‌দাৰী।”

মিবুৰে আঃবাং গাওঁতে উৎসৱ মূৰ্খৰ আৰু উত্তেজিত কৰি তুলিবলৈ ডেকা-গাভৰুৰ সৈতে নিজকে প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন ফুলৰ লগত তুলনা কৰি আবাংগোৱা শুনোৱা যায়। ন-কন্যাক যেনেকৈ সকলোৰে দৰ্শন কৰিব খোজে আৰু সং-উপদেশ দিয়ে, ঠিক তেনেকৈ মিবুৰে দেৱতাসকলৰ আগত ন-কন্যা ৰূপে দেখা দিয়ে আৰু সেয়েহে সং-উপদেশ বিচাৰি আঃবাঙত এইদৰে গোৱা শুনিবলৈ পোৱা যায়—

“পিঃমুগ্‌-ল পিংক-ল বাঁজা বাঁজা
নাবুৰী বৃক্ক-ল বাঁজা বাঁজা।”

ফুলৰ দৰে ‘মিবু’ৰে বংচঙীয়াৰূপেৰে দেখা দিছে। ন-কইনাই ন-ন সাজ পিন্ধি চিনাকি দিয়াৰ দৰে মিবুৰেও নিজকে সজাই পৰাই যেন দেখা দিছেহি।

“নাবুৰী বৃক্কনা ওম্‌ বাঁজা বাঁজা
বৃক্কিৰী কাকুইকা বাঁজা বাঁজা।”

নকইনাক সংসাৰৰ নীতি শিক্ষা দিয়াৰ দৰে মিবুকো দেৱতা-সকলে সদৃশিক্ষা দিবলৈ আঃবাং গাঁওতেই জিনতি জনাইছে।

“গদুদু, চুত বাঁজা বাঁজা
দাওৰী পংক্‌বৃক্ক বাঁজা বাঁজা
নবা ওম্‌ . গপ্‌বৃক্ক বাঁজা বাঁজা
বাঁজাদী ডকা বাঁজা বাঁজা।”

সকলো বাইকে এক কণ্ঠেই হৰ্ষধ্বনি দিবলৈ। যাতে আজি এই যাদু-ঈশ্বৰ-মূৰ্ত্তি কৰি তুলিব পৰে।

“আজুগা তাপদুঙা বোঁজা বোঁজা		
বোঁগাঙা চাঃদুং	”	”
দাৰ্,কি তাপদুঙা	”	”
দুঃব্ চাঃদুং	”	”
জেগ্,বাং তাপদুঙা	”	”
বলং চাঃদুং	”	”
পিঃচেং দুঃম্,দুঃমা	”	”
বোগদুঃ চাঃদুং	”	”
ভাঃবাঁ গুঃগাঙা	”	”
ব্,বচাং দুঃকু	”	”

আজুগ্, তাপদুং=লাও বাদ্য, দাৰ্,কি তাপদুং=বাহুৰ বাদ্য,
জেগ্,বা তাপদুং=মহৰ শিঙৰ বাদ্য বা পেঁপা, পিঃচেং দুঃম্,দুঃম্,=
মেগেলা ঠাৰিৰে তৈয়াৰ কৰা এবিধ বাদ্য। গুঃগাং=গগনা।
এইবোৰ বাদ্য যন্ত্ৰ বজাই মিবদুৰে আজি ‘মিবদু আঃবাং’ গোৱা
আবল্ভ কৰিছে।

“কুঃদাং চিদ বোঁজা বোঁজা		
পুঃদেঃ চিদ	”	”
কুঃদাং দাঃবাঁ	”	”
পংকুবা চাঃদুং	”	”

আজি এই ঘৰখনত আনন্দত উৎসৱ মূখৰ হৈ পৰিছে।

“ভুঃগুং নাঃনা বোঁজা বোঁজা		
পাঃব্ বাঃবা	”	”
কাপ্,তা নাঃনা	”	”
কাঃতা বাঃবা	”	”
স্লাঃগুং নাঃনা	”	”
বাঃদুঃ বাঃবা	”	”

হেঁ ঘৰৰ খুটা আব্দ পাঁজি খুটা, চাল বেৰ আব্দ দুঃবাৰ
জখলাসকল, ভোমালোক সকলোকে মই প্ৰশাস কৰিছোঁ।

“বম্ভাঙী চিদ বোলা বোলা
গুঃদাং চিদ, ” ”
দিঃদুঃ, নাঃনোমা ” ”
গুমান্, কচ ” ”
ভাঃবোকা জাক্‌বাম, ” ”
কব্, লেন, দুংকু ” ”

এই চোভালত পোহৰ উদ্ভাসিত হৈ উঠিছে। এতিয়াই (মিবু) এই উমলা গাঁৱৰ বাটেদিয়েই গন্তব্য স্থানলৈ আগবাঢ়ি গৈ আছে।

এইদৰে ‘মিবু’ৰে দৈনিক শক্তিৰ দ্বাৰা গন্তব্য স্থানলৈ গৈ থাকোঁতে মাজ বাটত এখন নদী পাল। যাত্ৰাৰ বিভিন্ন ঘটনা-বোৰ ‘আঃবাঙ’ত বৰ্ণিত

“পাচিনা পাত্‌তাঙী আম্মাঃম্মা
চিন্নাঙী বেৰকং আম্মাঃম্মা।”

মিবুৰে গৈ গৈ চিন্নাং নদীৰ পাৰত উপস্থিত হ’লগৈ। কিন্তু নৈখন পাৰ হোৱাটো সম্ভৱপৰ নহল। সেই কাৰণে বনবীয়া কুকুৰাৰ আকৃতি ধৰি জাপ মাৰি পাৰ হোৱাৰ কথা ভাবিছে। কিন্তু তাতো কৃতকাৰ্য্য নোহোৱাত বাট্টোটোকা চবাই হৈ কাঠ খুঁটি খুঁটি নাও সাজি পাৰ হোৱাৰ কথা ভাবিছে। তাৰ পৰবৰ্ত্তী শাৰীত এইদৰে পোৱা যায়—

“আনা বান্দাৰ কক-কন্না
বান্দা দাল্‌দী কক-কন্না”

মিবুৰে ‘আনা বান্দা’ (বাট্টোটোকা চবাই) ৰূপে কাঠ খুঁটি নাও ঠৈয়াৰ কৰি চিন্নাং নদী পাৰ হৈছে।

ইয়াত আচল চিন্নাং নদীকো কব পাৰে নাইবা কাল্পনিক নদীকো চিন্নাং নামেৰে উল্লেখ কৰিব পাৰে। কিন্তু মিত্ৰচিন্তকলৰ বিশ্বাসমতে এই ‘আঃবাঙ’ত থকা নৈখন এই পৃথিৱী আৰু দেৱলোকৰ মাজত থকা এখন নৈহে। হয়তো তাহানি চিন্নাং নামৰ নৈখন পাৰ হ’লেই দেৱভাসকলৰ বাসস্থান পাইছিল বুলি

বিবাহাস কৰিছিল। কথিত আছে এই নদীখন পাব হোৱাৰ পিছতহে 'মিবু'ৰে লাহে লাহে প্রকৃত দেৱ-দেৱীৰ ওচৰলৈ জ্ঞাতব্য কথা বিচাৰি যায়। দেৱ-দেৱীসকলক বিচাৰি মিবুৰে এইদৰে গান—

“দঃচি পিবিঃল পিবিঃল পগ্গুগা”

দঃচি পিবিঃ—বালি চৰাই (বালি চৰাই ৰূপে সকলো দেৱ-দেৱীক প্ৰাৰ্থনা জনাইছে)। মিবুৰে সকলো দেৱ-দেৱীক হাতৰোৰ কৰি মিনতি কৰি জানিবলৈ বিচাৰিছে। কোনজন অপদেৱতাই এই ঘৰৰ (বাৰ ঘৰৰ কাৰণে মিবুৰে মঙ্গল চাইছে) বিপদ-বিঘিনি ঘটাইছে।

এইদৰে মিবুৰে বিচাৰি গৈ থাকোঁতে কঃজে পঃতাং নামৰ ঠাট্টু পায়। ‘কঃজেনাঃনা’ৰ (লক্ষ্মীদেৱী) ওচৰত মিবুৰ উদ্দেশ্য বিবৰি কয়। ‘কঃজেনাঃনা’ই ‘দঃলিংনাঃনা’ৰ (জ্ঞান-দেৱী বা সৰস্বতীৰ অনুৰূপা দেৱী) সকলো পৰামৰ্শ আৰু উপদেশ গ্ৰহণ কৰি সন্ধান লবলৈ আগ বাঢ়ে। মিবুৰে দঃলিংনাঃনাৰ পৰা প্রকৃত অপদেৱতাৰ সন্ধান পায় আৰু দেৱতাজনৰপৰা কি কৰিলে দুষ্ট পৰি থকা পৰিয়ালটো মৃত্যু পাব সেই কথা জানি আহে। সকলো কথা জানি বৃদ্ধি ঘূৰি ঘূৰি ‘মিবু’ৰে ভেৰক লগোৱা পৰিয়ালক বিচাৰি এইদৰে ‘আঃবাং’ গোৱা শুনা যায়।

“তাঃচিগা চিগ আম্‌মাঃমা
চিগ চিগ আম্‌মাঃমা,
বকি কনাঃ আম্‌মাঃমা
কন্দাব্‌ কনাঃ আম্‌মাঃমা।”

তাঃচিগ্‌=এবিধ সৰু চৰাই। ই ‘চিগ্‌, চিগ্‌’ শব্দ কৰি কান্দে বা মাতে। সেই কাৰণে চিগ্‌, চিগ্‌ বোলা চৰাইটো মিশ্ৰ ‘জঃচিগ্‌’ চৰাইনে? বুলি বিচাৰিছে। সেইদৰে মিবুক লগোৱা পৰিয়ালটো কোন “কন্দাব্‌নব” (গোহ) ‘বকি’নে ‘কন্দাব’ বুলি বিচাৰিছে।

মিবুৰে এনিশাৰ ক্ষিত্তবজ্জ, অল্লকি সুৰ্য্য ওলোকাৰ আশ্ৰিত ভেৰলোকৰ পক্ষ পৃথিৱীলৈ ঘূৰি আহি দুষ্ট পৰি থকা পৰিয়ালক সকলো জগত-বিপদৰ কাৰ, কৰ্ত্তা, কথিত আছে বুলিহে ডাক

দিয়াৰ আগতে আহি সকলো বস্তা জনাব লাগে। আঃবাঙতো এই কথা আছে—

“ককলে কলে-ল আগল্লা আইয়ে ল”

ককলে মতা কুকুৰাৰ ডাক। কুকুৰাই ডাক দিয়াৰ আগতে মিবুৰে এতিয়া আহি সকলো কথা জনাবলৈ সাজু হৈ আছে। দৈনিক শান্তিৰ দ্বাৰা মিবুৰ আত্মাই দেৱলোকৰপৰা পৃথিৱীলৈ আহি দখলত পৰি থকা পৰিয়ালৰ মঙ্গল চাই দখল মোচন কৰে।

মিবুৰে প্ৰকৃত দেও-ভূত বা অমঙ্গলৰ কাৰণ সম্পূৰ্ণ সন্বেদন লৈ এঘৰৰ ও গাঁৱৰ মানুহক—কোন মৃত উপৰিপদৰূপ বা দেও-ভূতে বিপদ ঘটাইছে আৰু তাৰ প্ৰতিকাৰৰ উপায় কি, এই বাস্তৱি দিওঁতে মিবুৰে অৱচেতন অৱস্থাত ‘মিবু গম্পাক্’ (মিবুৰ ভাষা) কয়। এই ভাষা সৰ্বসাধাৰণ মানুহে বুজিবলৈ টান পায়। গতিকে জনা বুজা বুঢ়া লোকক এনে মঙ্গল চাওঁতে মাতি অনা হয়। এইখিনিতে উল্লেখ কৰিব পাৰি যে মিবুৰে অকল এঘৰৰ মঙ্গল অমঙ্গলৰ কথাই কয় এনে নহয়—আন মানুহৰ আপদ-বিপদ আৰু আগন্তুক দুৰ্ঘটনাৰ কথাও কয়। অৱশ্যে ‘মিবু’ক ‘কুন্‌চাগ্’ (আগকৰি কথা) টোপোলা দিলোহে আন মানুহৰ কথা মিবুৰে কয়। নিজৰ ঘৰৰপৰা অনা চাউল লৈ পাতেৰে টোপোলা বান্ধিব লাগে। আঃবাং গাই থাকোঁতে মিবুৰে উক্ত মানুহজনৰ টোপোলাৰ কথা কয়। যিহেতু টোপোলা আগবঢ়োৱা মানুহজনৰ উপৰিপদৰূপৰ প্ৰেতাআই মিবুক লক্ষ্য পথত আগভেটা দিলে কাৰণে বাধ্য হৈ মিবুৰে এইদৰে ঘোষণা কৰে—অমুক গৃহস্থৰ অমুক বংশৰ মানুহে মোক টোপোলা দিছে আৰু অমুক প্ৰেতাআই বা দেও-ভূতে তেওঁলোকক বিপদত পেলাইছে আৰু অমুক কাম কৰিলে (বিশেষ দিব লগা পূজা উল্লেখ কৰি) প্ৰতিকাৰ হ’ব বুলি জনাইছে।

সমাজ বাস্তৱ আৰু সংস্কৃতি-ঐক্যৰ বৰ্ণনাও আঃবাঙত পোৱা যায়।

‘মিবু আঃবাং’বোৰক পুৰুষানুপুৰুষকৈ বিশ্লেষণ কৰিলে— বনবীৰা জীৱ-জন্তু, চৰাই-চৰিকটি প্ৰকৃতিৰ মনোৰম সৌন্দৰ্যৰ বৰ্ণনা থকাৰ উপৰিও মানৱ সমাজৰ ক্ৰমবিকাশ সম্বন্ধে সূক্ষ্ম বৰ্ণনা পোৱা যায়। যি কোনো বিষয় বস্তুৰ বিকাশ আৰু

পৰিণতি বৰ্ণনা থকাৰ কাৰণে 'আঃবাং'বোৰ সাধাৰণতে দীঘলীয়া। সেই কাৰণে গোটেই নিশা গাল্লো 'মিব্দ'ৰে কোঁতলাও 'আঃবাং' শেষ কৰিব নোৱাৰে। মূঠতে "মিব্দ সকল" মিচিং জন-জীৱনৰ পথ পদাৰ্থক আৰু 'আঃবাং'বোৰ লোক-সংস্কৃতিৰ অন্যতম উৎস।*

---

* বচসা, ডিচেম্বৰ, ১৯৭২ চন।

* প্ৰতিটো আৰাধ্যৰ অৰ্থ ভাঙনি কৰি আলোচনা কৰিবলৈ অসমীয়া ভাষাত, তাৰ প্ৰতিশব্দ পোৱা নাযায়। —সম্পাদক।

স্নান বা আত্মাৰ পুনৰানন্মন

নাহেল্ল পাঠুন

মিচিং ভাষাত 'স্নান' শব্দই দুটা অৰ্থ সূচায়—ছান্না আৰু আত্মা। 'স্নান' শব্দই দুটা অৰ্থ কৰাৰ এটা উদাহৰণ আছে। মিচিং লোক বিশ্বাসত আত্মা সম্পৰ্কে যি ধাৰণা সি অবিচ্ছিন্ন ছান্নাৰ নিচিনা কাৰ্য্য কৰে। ছান্না শৰীৰৰ চৌকাষে আবৰ্ত্তমান। ব'দন্ত বা পোহৰত ছান্নাবিহীন মানুহ থাকিব নোৱাৰে। ছান্না-বিহীন মানুহ বা শৰীৰ মৃত-সদৃশ। শৰীৰৰ অবিহনে ছান্না থাকিব নোৱাৰে নাইবা ছান্নাবিহীন শৰীৰৰ অৰ্হাস্থিতি স্বীকাৰ কৰা নাযায়। মৃতক সকলৰ আত্মা বা প্ৰেতাত্মাৰোৰেহে ছান্না-বিহীন হৈ ঘূৰি ফুৰিব পাৰে। আত্মা মানুহৰ অগোচৰে বিচৰণ কৰিব পাৰে। আত্মাই দেহ বা শৰীৰৰ পৰা বাহিৰ হৈ অহাৰ লগে লগে সেই আত্মাধাৰী শৰীৰ বা মানুহজনৰো মৃত্যু অবশ্যম্ভাৱী। মৃত লোকে বিচৰণ কৰিব নোৱাৰে। সেই বাবে ছান্না বা আত্মা এই দুটা শব্দৰ অৰ্থ মিচিং ভাষাত 'স্নান' যি জীৱন্ত মানুহৰ আঁৰত প্ৰতিজন মানুহৰ পিছে পিছে বিচৰণ কৰি ফুৰে।

হিন্দু ধৰ্মাৱলম্বীসকলৰ বিশ্বাস—আত্মা অদৃশ্য আৰু অমৰ। মৃত্যুৰ পিছত মানৱ দেহৰপৰা আত্মা বাহিৰ হৈ পৰমাত্মাৰ সন্মুখত বিলীন হয়। মানৱ দেহৰপৰা আত্মা বাহিৰ হৈ অহাৰ লগে লগে সেই আত্মাধাৰী দেহৰ অৰ্থাৎ সেই মানুহৰ মৃত্যু নিশ্চিত। মিচিংসকলৰ বিশ্বাসৰ আত্মা ইন্দ্ৰাতকৈ কিছু পৃথক। মিচিংসকলে বিশ্বাস কৰে যে প্ৰতিজন মানৱ দেহত এটি 'স্নান' বা আত্মা আছে, যি জীৱন্ত মানুহৰ দৰেই বিচৰণশীল। এই আত্মা অমৰ আৰু অদৃশ্য। মানৱৰ মৃত্যুত দেহৰ আৱৰণৰপৰা আত্মা বাহিৰ হৈ ওলাই আহে। কিন্তু পৰমাত্মাত বিলীন নহয়। এই সংসাৰতে আন আন মানুহ, জীৱ-জন্তু বিচৰণ কৰাৰ দৰেই

বিচৰণ কৰি কৰে। কিন্তু আত্মাৰ বিচৰণ মানুহৰ দৃষ্টিৰ অগোচৰ। এই পৃথিৱীত থাকি আন আন জীৱ-জন্তুৰ দৰে বিচৰণ কৰিও অদৃশ্য হৈ থকাৰ বাবে মৃতক সকলৰ আত্মা আৰু প্ৰেতাত্মা-বোৰে (উন্ন, উবম্) মানুহে তেওঁলোকৰ প্ৰতি অপকাৰ কৰিলে, প্ৰতিশোধ লবলৈ সূৰ্বিধা পায়। এনে প্ৰতিশোধ পৰামৰ্শ আত্মা, অপদেহভাসকলৰ লক্ষণৰ সৈতে একে।

পৃথিৱীৰ যিকোনো আদিম জাতিৰ লোক-বিশ্বাস সমূহ বিশ্লেষণ কৰিলে দেখা যায় যে তেওঁলোকে মৃত্যু আৰু পুৰুষাৰ্থৰ মাজত বৰ বেছি পাৰ্থক্য ৰাখিব নোৱাৰে। তেওঁলোকৰ মতে মৃত্যুত টিখকালৰ কাৰণে আত্মা দেহৰ পৰা বাহিৰ হৈ ওলাই যায়। সুৰক্ষিত সাময়িকভাৱে দেহৰপৰা বাহিৰ হয়।^১ সুৰক্ষিত কালছোৱাত বা নিজাবত সময়ত আত্মা কেঁতলাৰা সাময়িকভাৱে দেহৰপৰা বাহিৰ হৈ বিচৰণ কৰিব পাৰে। নিজাবত অৱস্থাত আত্মাই বহুদূৰ বিচৰণ কৰিলে সেই মানুহজনক জগালেও সাৰ নাপায়। সেইবাবে নিজাবত অৱস্থাত হঠাতে মানুহক জগোৱাটো কোনো কোনো জনজাতীয় সমাজত নিষেধ (taboo); কিন্তু সেই মৃত্যুৰ্ত্ত আত্মাৰ প্ৰত্যাহ্বান নহ'লে মানুহজনৰ মৃত্যু হ'ব পাৰে। কেঁতলাৰা ভাঙৰ অব নৰিয়া হ'লেও মানুহ অতিশয় নিজামন নাইবা অচেতন হয়। এই সময়ছোৱাতে মানুহ দেহৰপৰা আত্মা ওলাই যায় বুলি বিশ্বাস কৰে।

প্ৰশ্ন হয়, আত্মাই নিজৰ বেগ স্বৰূপে দেহৰ সাজ এৰি কিয় বাহিৰ হৈ ওলাই যায়? মিচিংসকলৰ বিশ্বাস মতে সাময়িক সুৰক্ষিত আত্মাই দৈনন্দিন জীৱনৰ দৰেই নাতিদীৰ্ঘ ঠাইলৈ ভ্ৰমণ কৰিব পাৰে। কিন্তু অব নৰিয়াৰ সময় ছোৱাত মানুহৰ অচেতন অৱস্থাত আত্মাই ভিনি ঠাইলৈ যাব পাৰে। প্ৰথমটো হ'ল সচৰাচৰ সকলো মৃতকৰ আত্মাই যি ঠাইত বাস কৰে সেই ঠাইলৈ যায়। দ্বিতীয়টো হ'ল—কোনো ব্যক্তি বা পৰিয়ালে কেনেদৰে দেহভা বা মৃত পুৰুষ-পুৰুষ সকলৰ (উবম্) অপকাৰ কৰিলে নাইবা তেওঁলোকে বেয়া পোষা কৰ্ম কৰিলে তৰ প্ৰতিশোধ স্বৰূপে দণ্ড কিচাৰি সেই পৰিয়ালৰ কেনেদৰে ব্যক্তিৰ আত্মা বা মৃতকৰ মনপুৰুষকভাৱে কাৰি লৈ স্বৰাজ্যত প্ৰবেশ কৰে। সেই

দেহভা, অপদেহভা বা উৰসকলক পূজা-পাতলেৰে সম্বোধন কৰিব নোৱাৰা পৰ্যন্ত 'শাল'ক তেওঁলোকে আৰম্ভ কৰি ৰাখে। 'মিব্-ব' (দেওখাই) হতুৱাই মঙ্গল চাই তাৰ প্ৰতিবিধানৰ কাৰণ জনি লৈ পূজা অৰ্চনা কৰিলে দেহলৈ আত্মাৰ পুনৰাগমন হয় বুলি বিশ্বাস কৰে। অৰ্থাত সাময়িকভাৱে আত্মা দেহৰ বাহিৰত থাকিব পাৰে আৰু পূজা-পাতলৰ যোগেদি আত্মাক পূৰ্বৰ স্থিতিস্থায়ীলৈ ঘূৰাই আনিব পাৰে।

মিচিংসকলে মিব্-ব জৰিয়তে আত্মা কোনেই ঘূৰাই আনে সেই বিষয়ে এই প্ৰবন্ধত আলোচনা কৰা হ'ল—

মিচিংসকলে জ্বৰ নৰিয়াত পৰিলে তাৰ নিৰাময়ৰ কাৰণে মিব্-মিব্-ব আশ্ৰয় লয়। মিব্-য়ে গৈ সেই বোগীজনক কেনে ধৰণৰ বেমাৰ হৈছে, কি কাৰণে হ'বলৈ পাইছে তাৰ বিচাৰ লয়। কোনো কোনো বেমাৰৰ লক্ষণ চাই নাইবা 'মিব্-য়ে' মঙ্গল চাই নাইবা বোগীজনৰ 'শাল' নাইকিয়া হৈছে বুলি গম পালে তেওঁ বিশেষ এক অনুষ্ঠানৰ যোগেদি 'শাল' অনুসন্ধান কৰে। তেওঁৰ 'শাল' অনুসন্ধানৰো কেবাধৰণৰ প্ৰক্ৰিয়া আছে।

এই অনুষ্ঠানৰ কাৰণে 'মিব্-মিব্-ব'ক বিশেষ ধৰণে নিয়ন্ত্ৰণ কৰি অনা হয়। 'মিব্-মিব্-ব' এই অনুষ্ঠানক 'মিব্-দাগ্-নাম্-' বুলি কোৱা হয়। এই অনুষ্ঠান নিশাহে হয়। মিব্-য়ে আঃবাং গাঁও গাই গাই এক দৈবী শক্তিৰ জৰিয়তে প্ৰেতা আৰু ৰাজ্যলৈ প্ৰবেশ কৰিব পাৰে। মিব্-য়ে আত্মাৰ অনুসন্ধানত দৈবী শক্তিৰ জৰিয়তে সেই ৰাজ্যলৈ প্ৰবেশ কৰি ভিন ভিন ৰাজ্য অতিক্ৰম কৰে। এই ৰাজ্যত 'দঃগ্ৰি-পঃল'ৰ (সূৰ্য-চন্দ্ৰ) ৰাজ্যলৈ যোৱা আৰু প্ৰেতা আৰু ৰাজ্যলৈ যোৱা বাট আছে। প্ৰেতা আৰু ৰাজ্য কেবাটাও আছে যেনে—বম্-কু—আটাইতকৈ প্ৰাচীন প্ৰেতা আৰু ৰাজ্য হ'ল, বম্-নু—নতুন প্ৰেতা আৰু ৰাজ্য হ'ল, বম্-তা—সৰু আৰু বম্-সীয়া ল'ৰা-ছোৱালীৰ প্ৰেতা আৰু ৰাজ্য হ'ল, আৰু বম্-জে আকস্মিক দৃষ্টিমান্ত মৃত্যু হোৱা প্ৰেতা আৰু ৰাজ্য হ'ল। অশুদ্ধি আৰু প্ৰসঙ্গত সমস্ত মৃত্যু হোৱা আৰু আকস্মিকভাৱে মৃত্যু হোৱা মানুহৰ আত্মা বিঠাইত থাকে তাক "গ্ৰি-পঃল" বুলি জনা যায়। মিব্-য়ে 'মিব্-দাগ্-নাম্-' বা দেওখাইৰ মঙ্গল চোৱা বিশেষ

কাৰ্য্যৰে নিজকে দৈবীশক্তিসম্পন্ন কৰি সেই আন্তঃৰাজ্যলৈ প্ৰবেশ কৰাৰ ক্ষমতা লাভ কৰে।

এই মিবু দাগ্‌নাম্ অনুষ্ঠানত মিবুৱে তেওঁতকৈ অধিক শক্তিশালী মৃত মিবু আত্মা আৰু মিবুসকলৰ আত্মা আৰু গাওঁখনৰ পূৰ্বে মৃত্যু হোৱা গণ্য-মান্য সম্মানীয় ব্যক্তিসকলৰ আত্মাক আমন্ত্ৰণ কৰি আনি কোন পথেৰে গলে সেই বিশেষ ৰোগীজনৰ স্নান বিচাৰি পোৱা যায়, তাক সন্নিধি লয়।

স্নান বিচাৰি যাওঁতে মিবুৱে গন্তব্যস্থানত বিভিন্ন ধৰণৰ বাট পথৰ সমুদ্ৰখীন হয়। সেই সময়ত বাহ্যিক লোকানুষ্ঠানত থকা মানুহখিনিয়ে মিবুক দেখা পালেও তেওঁৰ দৈবিক শক্তিয়ে দৃষ্টিৰ আগোচৰে বিভিন্ন পথবোৰ নানান আকৃতি ধৰি পাৰ হৈ যায়। বহল নদী, দুৰ্গম পৰ্বত, পাহাৰ থাকিলে চৰাই হৈ উৰি যায়, ভাঠ-ঘন হাবি থাকিলে বাঘৰ আকৃতি ধৰি পাৰ হয়, নাইবা সাপহৈ বগাই যায়। সবু নদী বা বিল থাকিলে উদ্‌হৈ সঁতুৰি যায়। (এই সময়ছোৱাতে মিবুৱে আঃবাং গীত গাই গাই অচেতন হয়, কেতিয়াবা জীৱ-জন্তু, পশু-পক্ষীৰ দৰে অঙ্গী-ভঙ্গী কৰে। অভিজ্ঞ লোকসকলে মিবুৰ এই কাৰ্যাৱলীৰপৰা আন্তঃৰাজ্য প্ৰবেশৰ ইঙ্গিত পায়।) তেনেকৈ গৈ গৈ অবশেষত এটা বিৰাট সাগৰ-সদৃশ বিলৰ পাৰ পায়গৈ। তাক মিবু ভাষাত “কঃজে পাঃতাং চয়িদ্,” বুলি কোৱা হয়। মিবুৱে অভিক্ৰম কৰা আটাই-তকৈ ডাঙৰ বিল এইখনেই। এই কঃজে পাঃতাং নামৰ সৰোবৰ-সদৃশ বিলৰ পাৰত কেতিয়াবা ডাঙৰ ডাঙৰ প্ৰেতা আৰু অপদেহতা (উল্লু, উৰম) আদিও গোট খায়হি। জীৱজন্তু আৰু মানুহৰ মৃত আত্মাই তাতে পানী খায়হি। এই খিনিলৈকে আহি মিবুৱে গম গতি লয়। এই বিলৰ পাৰত সমবেত হোৱা আটাইবোৰ প্ৰেতা-জ্ঞাতকৈ ডাঙৰ গৰাকীৰ নাম “দঃয়িং আনী” বুৰঞ্জী মাতৃ mother of history (কোনো কোনো আঃবাঙত বিশেষকৈ আদী আঃবাঙত ‘দঃয়িং আনী’ সম্ভবতীৰ সমকক্ষ বুলিব পাৰি) হিন্দু বিম্বাসন্ত নৰকৰ ৰম ৰাজ্যত চিহ্নগুপ্তই মৃতকৰ সকলো হিচাপ ৰখাৰ দৰে ‘দঃয়িং আনী’ বা বুৰঞ্জী মাতৃৱে আটাইবোৰ আত্মাৰ ঘটনা, কাহিনী আৰু কোন ক’ত থাকে তাৰ হিচাপ ৰাখে। কঃজে পাঃতাঙলৈ গৈ পালে মিবুৱে তেওঁকেই আগমনৰ বতৰা বিৰাৰি কৈ তেওঁৰ

সম্ভুক্তিৰ বাবে নিচুকান গীত হিচাপে আঃবাং গীত গায়। দঃস্নিং
মাতৃয়ে প্ৰসন্নচিত্ত হ'লে মিৰুয়ে ইহজগত্তৰ বোগীজনৰ শাল ক'ন্ত
আছে তাক সূৰ্য লয়। দঃস্নিং মাতৃয়ে প্ৰসন্ন নহ'লে উত্তৰ নিদিয়ৈ।
সেইকাৰণে মিৰুয়ে তেওঁক এইদৰে নিচুকাই গায়—

দঃচি পিৰি-ল পিৰি-ল পগ্নগা

দঃচিকা লাকৰাম্ পিৰি-ল পগ্নগা

জেমানী কবনা পিৰি-ল পগ্নগা।

নিচুকানত মিৰুয়ে 'দঃস্নিং নাঃনা' বা বদ্বজী মাতৃ বদ্বলি
সম্বোধন নকৰি 'পগ্নগা' বদ্বলি সম্বোধন কৰে। গীতৰ শেষত
সেবা কৰি সেই 'শাল'ৰ বাতৰা সোধে। দঃস্নিং মাতৃয়ে সম্ভুক্ত হৈ
কোন ঠাইত সেই শাল আছে তাৰ সন্ধান দিলে মিৰুয়ে নিৰ্দেশ
মতে পুনৰ যাত্ৰা কৰে। সেই বোগীৰ শাল থকা ঠাইলৈ গৈ
উপস্থিত হ'লে তেওঁ নিজে সেই ঠাইত প্ৰবেশ কৰিব পাৰে নাইবা
কাথোবাক পাচিও সেই বাতৰা সোধাব পাৰে। নিজে আহি নাইবা
আন কোনোবা আত্মাৰ জৰিয়তে বাতৰা প্ৰেৰণ কৰিলেও 'শাল' কাঢ়ি
নিয়া অপদেৱতা গৰাকীয়ে তাৰ প্ৰত্যুত্তৰ দিয়ে। (সেই চঃস্নিদত্ত
বোগীৰ আত্মা বা শালই এটি সব্দ 'ল' বা বা ছোৱালীৰ আকৃতি
লৈ খেলি থাকে। মিৰুয়ে ধৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে পদলুকা মাৰি
কোনোবা এঠাইত ওলায়গৈ। সেই সময়ত বোগীৰ শালই ইহ-
জীৱনৰ কথা সমূলি পাহৰি যায়। অপদেৱতাৰ সন্মোহনত
ভোল গৈ তাৰ পৰা ঘূৰি আহিবলৈকো ইচ্ছা নকৰে। মিৰু
আব্দ শাল নিয়া অপদেৱতাই সেই সময়ত শালটোৰ বাবে দৰ
দাম কৰে। অৰ্থাৎ শাল নিয়া অপদেৱতাই যি বস্তু বিচাৰে
সেইখিনি গৃহস্থক দিয়াম বদ্বলি প্ৰতিশ্ৰুতি দিব পাৰিলেহে তেওঁ
শাল ঘূৰাই পঠিয়াব। এই আলাপ-আলোচনাখিনিকে মিৰুয়ে
সেই অনদ্ভূতানত উপস্থিত থকা বাইজৰ আগত ব্যক্ত কৰে। সম্ভবেত
বাইজৰ মাজত কোনো কোনো জনা-বদ্বজা লোকে তেওঁৰ বক্তব্য
মনত ৰাখি থয়। অপদেৱতাই কি ধৰণৰ প্ৰতিদান বিচাৰিছে তাক
ভাঙি পাতি কৰ। উদাহৰণ স্বৰূপে গাহৰি এটাকেই বিচাৰিছে, বা
কুকুৰাকেই বিচাৰিছে, তাৰো বৰ্ণনা সম্পূৰ্ণ কৈ দিয়ে। বঙা, বগা,
মকানে মাইকী কুকুৰা লাগিব তাৰো স্পষ্ট বৰ্ণনা দিয়ে। গাহৰি
কিচাৰিলে সম্পূৰ্ণ বগা (ৱেক্ পদ্বং), পখা, কপালত বগা ফোট থকা

(তুংপুং), ভৰি কেইটা বগা (জাপুং), কল কটা (কঃজক),
 নেজ কটা (নেতুং), ম্ৰব ছোৱা বগা (পাঃপং) ইত্যাদি বৰ্ণনা
 দিলে। এই বৰ্ণনা অনুযায়ী ঘৰৰ পিকিহঁতক গাহৰি বা কুকুৰা
 বিচাৰি আনিবলৈ দিয়া হয়। এইখিনি জনাৰ পিছত সেই
 বিশেষ অপদেহতাৰ নাম লৈ 'আগ' কৰি পাঁচ বছৰ বা তিনি
 বছৰ ম্ৰবত পূজা দিয়া হ'ব বুলি প্ৰতিশ্ৰুতি দি থাকে। এই
 সময়ছোৱাতে ঘৰৰ গিৰিহঁতে পূজাৰ সৰুসো সামগ্ৰী প্ৰস্তুত
 কৰি থাকে। যথা সময়ত পূজা দিবৰ সময়ত আকৌ সেই মিব-
 জনক পূজা অৰ্পণ ক্ৰিয়া সমাপ্ত কৰিবলৈ মাতি জনা হয়।
 মিবসে পূজাৰ নৈবেদ্য আগ কৰি দিয়াৰ বাবে ইতিমধ্যে বোগীও
 আৰোগ্য হৈ উঠে। মিবসে পূজাৰ দিনাখন সেই অপদেহতাৰ
 নামৰ গাহৰি মাৰি বোগীজনক বিশেষ এটা বাঁতিৰে (জঃচাক্)
 সেইবোৰ খাবলৈ দিলে। (বোগীজনক খাবলৈ দিয়াৰ অৰ্থ তেওঁৰ
 শৰীৰত থকা 'মাল'তেই ভেঁতিয়াও অপদেহতা অন্তৰ্জনিত হৈ
 থাকে বুলি বিশ্বাস কৰে)। পূজাৰ দিনা গাহৰি কুকুৰা আৰু
 পঃৰ আপং (মদ) বোগীক খুৱাই তাৰ মালক নিচুকাই
 মাতি জনা হয়। মিবসে মালক এইদৰে নিচুকাই মাতে—“চিদা
 অকচিমা, নম্ বমি আঃজি চক্ মাল বম্ নো আত তকু নম্
 তকু গ্ৰম্ পঃ নম্, চিল তাংগু স্নেগ্ বাক স্নিঃপাঃলক্ অগ্ বিলা
 নম্, চিল মাল জঃচাক্ জঃবি দংকুনা। স্নেগ্ লঃ দ্ৰ্গম্, দ্ৰ্গ্ বি
 দংকুনা। চিল চিদা অজং কান্ মাংক কান্ বিলা কেঃচি প্ৰমাংক
 প্ৰ্গি দংকুনা, চ ম্ৰই গাঃবলা দৰা-ভ্ৰা তকুলাংকা, দপং আপিনাঃ
 চিদা নম্, চাগ্ বি দংকুনা। চিদা মানাঃপা গ্ৰালাংকুলা। মাল্ দ্ৰাঃ
 ভবিলাংকুলা। চক্ লঃ দ্ৰ্গম্, দ্ৰ্গ্ বি তুংকুনা, স্নেগ্ লঃ দ্ৰ্গম্,
 দ্ৰ্গ্ বি তুংকুনা, অকাং কাত্ মাংক কাত্ বিতুনা। কেঃচি প্ৰমাংক
 প্ৰ্গি তুংকুনা। ম্ৰই গাঃবলা চ ম্ৰনাঃপা মাল্ দ্ৰাঃ, তল্গ্ বিলাংকুলা।”

“এয়া, বমি গোট আৰু ককা দেউতা (বমি সেই ঠাইয়ে মাল
 নিলে) আজি তোমাৰ কৰণে পাঁচবছৰীয়া এটা মতা গাহৰি বধ
 কৰি পূজা অৰ্পণ কৰা হৈছে। ইয়াৰ লগতে পঃৰ আপং (কলা
 'হাই মদ) আৰু আদা মিহলি মাহ (আপঙক লগত জড়িত গুৰাই
 খাবৰ বাবে ভৈয়াৰ কৰা আচাৰ জাতীয় খাদ্য বিশেষ) আগ বঢ়াইছে।
 তুমি আঁত আনন্দ মনেৰে খাবলৈ আহ। সকলোভকৈ অপদেহীয়াইক

ভোজ্যৰ ভাগৰ্হাৰি আগবঢ়াইছে। তুমি সোনকালে আহ। সোন-
কালে স্নান ঘূৰাই দিয়া। পাঁচবছৰীয়া গাহৰি মঙহ আপু
আদা-মাছ সকলো সম্ভাৰ তোমালৈ আগবঢ়াইছে। আনন্দ চিন্তে
তুমি আহ। আহ।”

এইদৰে মিথুনে আহ্বান কৰাৰ পিছত বোগীক খাবলৈ দিয়া
হয়। তাৰ পিছদিনা মিথুনে স্বচক্ৰে দেখা পোৱাকৈ স্নান ঘূৰাই
আনে। এই দ্বিতীয় দিনাৰ স্নান অনাৰ কাৰ্যও ঘন কৰিবলগীয়া।
মিথুনে এঠাইত মেগেলা গছৰ পাতেৰে সৈতে চাৰিভাল আনি চাৰি-
কোণীয়াকৈ গুৰি থৈ তাৰ ওপৰত সবুকে এটা চাং মাৰে। চাংখনৰ
লগত লাগি থকাকৈ এটা জখলাও সবুকে কটি দিয়ে—(ধোনিবা স্নানই
সেই চাঙলৈ উঠিহে আহিব) মেগেলা গছ, চাঙ আৰু জখলাত
পনীয়া নকৰা ছাই মদ (পানৰ) আদা-মাছ ইত্যাদি সামগ্ৰী সমূহ
সানি দিয়া হয়। তাৰ কাষতে বোগীক (যিহেঁতৈ ইতিমধ্যে আবোগ্য
হৈছে) বহিবলৈ দি ভেঁৰৰ গাভ বগা চেলেং চাদৰ এখন উৰিবলৈ
দিয়া হয়। মিথুনে তাৰ কাষতে থিয় হৈ পদুৰি সন্ধ্যা-নিশাৰ
ব্যৱহাৰ কৰা এবিধ বিশেষ ধৰণৰ দেওঘটা বজাই এইদৰে স্নান মাতে।

“উম্লে আ-স্না-মা-ল লব

লব উম্লে আ-স্না-মা-ল লব।”

এইফাৰিক কেকাবাবো ঘূৰাই ঘূৰাই গালে শূনি সন্তুষ্ট হৈ
সেই অপদেহতা স্বাক্ষৰপৰা দৌৰি আহে। স্নান নিয়া অপদেহতাও
স্নান এৰি দিয়ে। স্নান ঘূৰি আহিলে মেগেলা ফুলৰ দৰে ‘বগা কোমল’
এটি টুকুৰা হৈ উৰি আহে। অলপ বগা কপাহ হাতত লৈ মিথুনে
হাত পাতি ডাক ধৰি আনি বোগীৰ মূৰত কপাহেৰে সৈতে জাপি দি
তাৰ ওপৰত এটা পাগুৰি মাৰি দিয়ে। তেতিয়াবেপৰাই দেহৰ
বাহিৰ হোৱা স্নান সম্পূৰ্ণকৈ মানুহজনৰ জীৱিত থিতু হয়।

মিথু-মিথুসকলৰ স্নান ঘূৰাই অনা কাৰ্য্যপৰা আত্মা সাময়িক-
ভাৱে দেহৰ বাহিৰত বিচৰণ কৰাৰ কথা শ্ৰুতীয়মান হয়। এই
সাময়িক বিচৰণ কিন্তু মৃত্যুমুখী মানুহৰ আত্মাৰ সৈতে একে
নহয়। মৃত্যু মৃত্যুত মানুহৰ আত্মা দেহৰপৰা সম্পূৰ্ণকৈ বাহিৰ
হৈ ওলাই আহে। ডাক ঘূৰাই অনা সম্পূৰ্ণপৰ নহয়।*

*মিথুৰ স্নান আনন্দৰ বিষয়ে খুলাহক শ্ৰীমদভ্যাসেতৰ পৰা কথা পাইব
সাধাৰা পোৱা হৈছে—মিথক * বচনা, ভিতৰত, ১৯৭২ চন।

মিচিং অপূৰ্ণ উৎপত্তি আৰু বিচাৰ

নাৰেন্দ্ৰ পাঠুন

বৰ্ণ হিন্দুসকলৰ মাজত যিদৰে পৌৰাণিক ঋষিবৰ্ণা উৎপত্তি হোৱা বুলি বিশ্বাস কৰি সেই ঋষিৰ নামেৰে গোত্ৰ বিচাৰ কৰে, মিচিংসকলেও পৌৰাণিক একো একোজন ব্যক্তিবৰ্ণা উৎপত্তি হোৱা বুলি বিশ্বাস কৰি সেই নামেৰেই গোত্ৰ বিচাৰ কৰে। অৱশ্যে মিচিংসকলে হিন্দু ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিছে যদিও বৰ্ণহিন্দুৰ দৰে পদাৰ্থৰ কোনো ঋষিৰ নাম গ্ৰহণ কৰা নাই। মিচিং লোকবিশ্বাসৰ মনোৰাজ্যত থকা দেৱতাৰ নামেৰেহে মিচিংসকলে গোত্ৰ বিচাৰ কৰে। কোনো এজন দেৱতাৰ (আগাম) পৰা উৎপত্তি হোৱা বা জন্ম লাভ কৰা ব্যক্তি, তেওঁৰ পুত্ৰ-পৌত্ৰাদি, পৰিয়াল আটোৱে সেই দেৱতাৰ নামেৰে নাইবা 'তৎপুত্ৰ-পৌত্ৰাদি' বুলি চিনাকি দিয়ে। মিচিং ভাষাত এই গোত্ৰৰ সমাৰ্থক শব্দ হৈছে— 'অপূৰ্ণ'। মিচিং ভাষাৰ এই 'অপূৰ্ণ' শব্দৰ সমাৰ্থক হিচাপে বহুতে 'কুল', 'বংশ', 'বংশধৰ', 'জাত', ইত্যাদি অসমীয়া শব্দ ব্যৱহাৰ কৰে। এই শব্দ কেইটাৰ ব্যৱহাৰত নৃতাত্ত্বিক সংজ্ঞা সম্মত ৰূপে নিৰূপিত নোহোৱাৰ বাবে কোনোটোকে আমি মিচিং অপূৰ্ণ শব্দৰ সমাৰ্থক বুলি কব নোৱাৰোঁ। কিন্তু বৰ্ণ হিন্দুৰ গোত্ৰ বিচাৰত যেনেকৈ একো একোজন ঋষিবৰ্ণা সন্তান-সন্ততি বাঢ়ি বংশ পৰিয়াললৈ বিস্তাৰিত হ'ল ঠিক সেইদৰে মিচিং সকলৰো বাঢ়িল। সেই অৰ্থত অপূৰ্ণ শব্দই বংশ, কুল, পৰিয়াল আৰু খেল এই আটাইবিলাককে সাঙুৰি লব পাৰে।

'অপূৰ্ণ' শব্দৰ আভিধানিক অৰ্থ হৈছে—অ ধাতু=জন্ম দিয়া, 'পূৰ্ণ' অন্তঃসঙ্গ; বা একেলগে জন্ম লাভ কৰা কুটুম্ব। অৰ্থাৎ এটা মূলৰ পৰা জন্ম লাভ কৰা আত্মীয় ব্যক্তি। ইংৰাজীত ক্লেম Lineage>sibs>clan বুলি ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।^১ সম্প্ৰতি আমাৰ আলোচনাত এই তিনিটা বিষয়তে গুৰুত্ব দিয়া হ'ব।

১। Lineage, sibs, clan শব্দৰ সঠিক পৰিভাষা লোণোতাৰ দ্বাৰে আমি ইয়াত ইংৰাজী শব্দকে তুলি দিছোঁ।

অবদূষাচলৰ চিৱাং জিলাৰ আদী আৰু অসমৰ মিচিংসকলে বিশ্বাস কৰে যে এই সমগ্ৰ বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ এজন সৃষ্টিদেৱতা আছে। তেওঁৰপৰাই এই বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ জীৱজগতৰ সৃষ্টি সম্ভৱ হৈছে। সেই কাৰণে বংশাৱলীৰ প্ৰবৰ্ত্তনাম্মা হিচাপ কৰোঁতে সেই আদিভগ্ন পৰম সৃষ্টিজনৰ নামৰপৰা আৰম্ভ কৰে। এইখিনিতে মন কৰিবলগীয়া যে বৰ্ণহিণ্ডৰ গোহৰ নাম গণনা কৰোঁতে বিশেষ এজন ঋষিবৰপৰাহে আৰম্ভ কৰে। কিন্তু ঋষি সৃষ্টিৰ পূৰ্বৰ প্ৰবৰ্ত্তনসকলৰ নাম উল্লেখ নকৰে। মিচিংসকলে সৃষ্টিৰ অনাদি পাতনিৰপৰাহে আৰম্ভ কৰে। আদী—মিচিংসকলৰ মতে বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড সৃষ্টিৰ আদিভগ্ন বহস্য হৈছে—‘কোয়ুম্’ যি অৰ্দ্ধ, অৰ্ণনীয়, অদৃশ্য; যাক ভাবেৰে প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰি, আনকি উপলব্ধিও কৰিব নোৱাৰি।^২ এই কোয়ুমৰ পৰা ক্ৰমে—মুম্কাং > কাংচি > চিৱাং > আন, ব > বম্গ, > মুক্চেং > চেংদ, হৈছে। এই চেংদ সৃষ্টিৰ জৈৱিক ৰূপত প্ৰকাশ পোৱা আদিভগ্ন দেৱতা ‘চেংদ’ প্ৰবৰ্ত্তন আৰু তেওঁৰ প্ৰকৃতি ৰূপৰ নাম ‘ম্বেল’। এই চেংদ-ম্বেলক সাংখ্য দৰ্শনৰ প্ৰবৰ্ত্তন আৰু প্ৰকৃতিৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি। চেংদ-ম্বেলৰ সৃষ্টিৰ আগৰ ছটা স্তৰ হৈছে—বিবৰ্ত্তনৰ ৰূপ বা অৱতাৰ। এই স্তৰলৈকে বিশ্ব-ব্ৰহ্মাণ্ডত একোৱেই সৃষ্টি হোৱা নাছিল। গতিকে এই অৱস্থাক পৰমাৰ্থিক তত্ত্বৰ স্তৰ (Ethereal atmosphere) বোলাহে যুগত হ’ব। চেংদ আৰু ম্বেল “আদিভগ্ন প্ৰবৰ্ত্তন আৰু প্ৰকৃতিৰ” সংযোগত আকৌ সাতোটা বিবৰ্ত্তন বা অৱতাৰ হ’ল। চেংদ > দ্ৰুং > লুং > তুং > ম্বেপা > পাদং।^৩ ‘পাদং’ হ’ল এই পৃথিৱীৰ আদি মাতৃ, যিয়ে এই পৃথিৱীৰ দেৱ-দেৱতা, নৰ-নাৰী, জীৱ-জন্তু, গছ-গছনি, পোক-পৰুৱা সৃষ্টি কৰিলে। সেই কাৰণে মিচিং অপূৰ্ণৰ বংশাৱলী গণনা কৰোঁতে পাদং মাতৃৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখ কৰে। আদী, পাদাম আৰু মিচিংসকলে কোয়ুমৰপৰা গণনা কৰে। কোয়ুমৰপৰা পাদন্তলৈকে নামাৱলী একে হোৱাৰ হেতুকে মিচিংসকলৰ বহুতে আগবঢ়োৱা বাদ দি পাদন্তৰ পৰাহে আৰম্ভ কৰে।

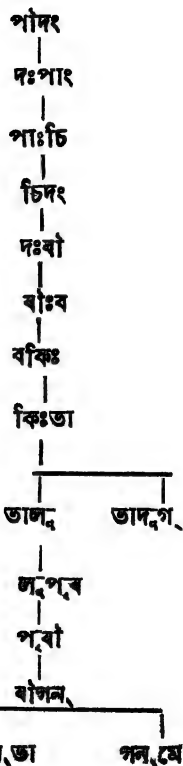
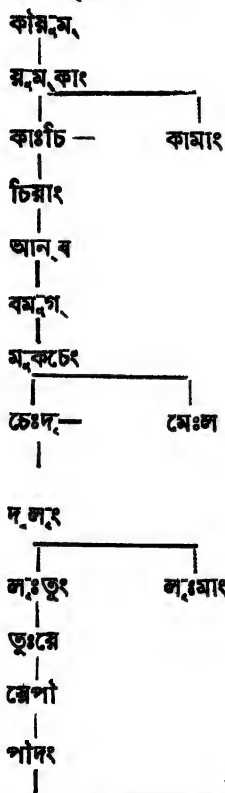
২। মিচিং লোকবিশ্বাসৰ সৃষ্টিতত্ত্ব সম্পৰ্কে স্বাদান্তৰত আলোচনা কৰা হৈছে।

শচীন বৰুৱা—“Aspects of Padam Minyong culture” ব্ৰহ্মা।

৩। এই ‘পাদং’ তত্ত্বসমূহ ব্যৱহাৰ কৰা পৰিৱেশৰ দেৱতা নহয়।

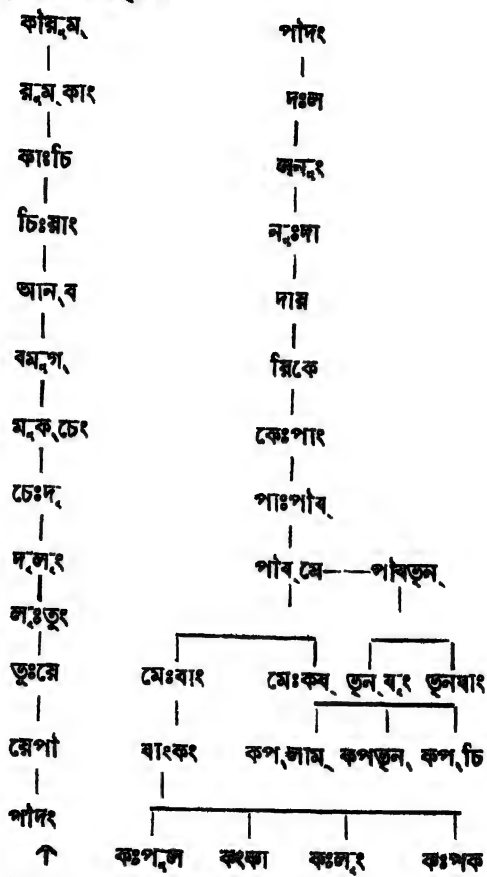
উদাহরণ স্বরূপে 'বাগন্' ও আৰু 'পাব্‌ত্‌ন্' ও অপূৰ্ণৰ উৎপত্তি আৰু সৃষ্টিৰ আদিতম্ব ব্ৰূপবপবা তাৰ বিবৰ্ত্তনৰ ক্ৰমবিকাশ আৰু প্ৰবৰ্ত্তনাত্মা তলত দিয়া হ'ল :-

বাগন্ অপূৰ্ণ :

৩।৫ এই পুৰুষনাৰা পাহিচাটৰ জীহবকাত বেগন্‌ (বাগন্‌) পৰা পোতা হৈছে। অসমীয়া আখৰত 'বেগন্‌' শিৰা হস্ত যন্ত্ৰিত মূল উচ্চারণ বলা কৰিবল্য কাৰণে আমি ইয়াত নতুনকৈ গৃহীত কুট ব্যৱহাৰ কৰি 'বাগন্‌' আৰু 'পেৰত্‌ন্‌'ৰ ঠাইত 'পাব্‌ত্‌ন্‌' লিখিছোঁ।

পাৰ্বত্য় আৰু পাৰ্বম্য়েঃ

এই দুটা প্ৰবন্ধনামাৰ উদাহৰণৰপৰা আমি এই কেইটা সিদ্ধান্তলৈ আহিব পাৰোঁ।

৫। এই দুখনো নাম পাৰ্বত্য় আৰু পাৰ্বম্য়েঃৰ পৰা উদ্ভূত হৈছে।

ক) কাম্মবপবা পাদঙলৈকে আটাইবোৰ অপূৰ্ণ পদব্দৰ নামা একে। এইখিনি নাম সৃষ্টিৰ বিকাশ আৰু বিবৰ্ত্তনৰ ব্দপদে। এই ছোৱালৈকে কোনো জাগতিক পদাৰ্থ বিশ্বব্রহ্মাণ্ডত সৃষ্টি বা জন্ম হোৱা নাছিল।

খ) পাদং মাতৃ জন্ম হোৱাৰ লগে লগে তেওঁ এই পৃথিৱী, মাতৃ বসুন্ধৰী (কিঃনী নাঃনী), তিনিঃ ভাঃ (মানুহ-প্ৰেত), আচিংআলঃ (গছ-গছনি, শিল), তাকম্-ভাৰুক্ (পোক-পুৰুষা) সৃষ্টি কৰিলে। গাঁতিকে দেহতা, অপদেহতা আৰু মানুহবো জন্মদাতা মাতৃ ভেৰেই।

গ) পাদং মাতৃয়ে যি সমন্বয়পবা মানৱ সৃষ্টি কৰিলে, তাৰপৰা এঘাৰটা ক্ৰম বা পদব্দৰ পিছতহে 'বাগন্,' নামৰ ব্যক্তি জনৰ জন্ম হৈছে। বাগন্-ৰ দুজন ভাই-ককাই, ডাঙৰ জনৰ নাম গন্,তা আৰু সৰু জনৰ নাম গন্মে। এই বাগন্-ৰ গন্,তা আৰু গন্মেৰ যি সকল সম্তান-সম্ততি জন্ম লাভ কৰিছে তেওঁলোক আটায়ে 'বাগন্,' নামটোকে 'অপূৰ্ণ,' হিচাপে গ্ৰহণ কৰে।

তেনেকৈ পাদঙৰ পদব্দৰ পিছত 'পাৰ্,তূন্,' আৰু 'পাৰ্,মে' নামৰ দুজন ভাই-ককাইৰ জন্ম হৈছে। পাৰ্,তূন্ জ্যেষ্ঠ আৰু পাৰ্,মে কনিষ্ঠ। এই দুজনৰপৰা উৎপত্তি হোৱা আটাইবোৰ বংশধৰেই পাৰ্,তূন্ আৰু পাৰ্,মে নামটো 'অপূৰ্ণ,' হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰে।

ঘ) অৰ্থাৎ বাগন্ আৰু পাৰ্,তূন্-পাৰ্,মে একো একোজন আদি পদব্দৰ নাম। তেওঁলোকৰ পিছৰ আটাইবোৰ বংশধৰে নিজৰ নিজৰ পিতৃ পদব্দৰ নামেৰে নিজৰ 'অপূৰ্ণ,' বা গোৱৰ নাম লয়। বৰ্ণহিন্দুসকলে কোনোবা এজন ঋষিবপৰা জ্ঞাত বদলি সেই নামেৰে গোৱৰ বিচাৰ কৰাৰ দৰে মিচিংসকলে বিশেষ এজন প্ৰাচীন ব্যক্তিবপৰা জ্ঞাত বদলি তেওঁৰ নামকেই 'অপূৰ্ণ,' হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰে।

ঙ) এই পদব্দনামাৱিলাকৰ এটা উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য হৈছে—প্ৰত্যেকটো নামেই দুটা অক্ষৰৰ। সাধাৰণতে আদী আৰু মিচিংসকলে (আগৰ কালত) পিতৃৰ নামৰ অৰ্ধাংশ পদভেদৰ

নামৰ আগত ব্যৱহাৰ কৰে। ডাৰ জৰিয়তে পুৰুষ নামত পিতৃৰ নামো সন্নিবিষ্ট হৈ থাকে। ওপৰৰ উদাহৰণবপৰাই এই কথা লক্ষ্য কৰিব পাৰি। কৌ/মুম্ > মুম্/কাৎ > কাঃ/চি > চি/ম্ম ইত্যাদি। এইদৰে পিতাকৰ নামৰ শেষ অক্ষৰটো পুত্ৰকৰ নামৰ আদি অক্ষৰ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰে। মানুহৰ নামকৰণত এই ধৰণৰ ছন্দোময় ৰূপ ব্যৱহাৰ কৰাৰ বাবে বহু দীৰ্ঘলীয়া পুৰুষনামাকো সহজে আওঁৰাই বাখিব পাৰে। নিৰক্ষৰ সমাজৰ স্মৃতি শক্তি গ্ৰন্থৰ বুলি প্ৰশংসা কৰাৰ কাৰণ এনে ধৰণৰ লোকসংস্কৃতি বৈশিষ্ট্যৰ পৰাই লক্ষ্য কৰিব পাৰি।

এতিয়া দেখা গ'ল যে একোজন পুৰুষপুৰুষৰ নামেৰেহে অপূৰ্ণ আৰম্ভ হৈছে। সমগ্ৰ কৰ্মবিকাশত ডাকেই পৰিৱালৰ উপাধি হিচাপে আৰু ব্যক্তিগত নামৰ পিছত উপাধি হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰত 'অপূৰ্ণ'ক গোৱা বুলি ধাৰ ল'ব পাৰে। কিন্তু সমগ্ৰ অনুক্ৰমে বংশ বৃদ্ধি হৈ অহাৰ লগে লগে এই অপূৰ্ণ বা গোৱাই ক্ৰমে বংশধৰ, পৰিৱাল আৰু খেল বা ফৈদকো বুজাইছে।

মূল অপূৰ্ণ (ব্যক্তি)পৰা এতিয়ালৈকে কিমান পুৰুষ অভিবাঁহিত হৈছে তাৰ লেখ বৰ্ত্তমানে কোনো মিচিঙৰ মূৰত নাই। বছৰেকীয়া পিতৃপুৰুষৰ প্ৰাৰ্ধ হ'লে শেষ বংশধৰ জনাবপৰা চৈধ্য পুৰুষ অভাওলৈ নাম কাঢ়ি পূজা দিয়াৰ নিয়ম আছে। অৰ্থাৎ শেষ বংশধৰ জনাবপৰা ১৪ জন পুৰুষৰ নাম মনত ৰখা হৈছে। কোনো কোনোৰে ততোধিক মনত বাখিলেও অপূৰ্ণ পৰ্য্যন্ত নাপায়গৈ।

বহুতৰ ধাৰণা যে এই অপূৰ্ণ গ্ৰহণ কৰা বহু হাজাৰ বছৰ উকলি গৈছে। গতিকে মূলৰপৰা বৰ্ত্তমানলৈকে হিচাপ ৰখা কঠিন। কোন অপূৰ্ণ, কোন ব্যক্তিৰপৰা মিচিংসকলে পাহাৰবপৰা ভৈয়ামলৈ নামি আহিল আৰু কোনো কোনো আদী মিবুৰে ক'ব পাৰে। আকৌ ভৈয়ামৰ মিচিঙৰ কোনো কোনো বুঢ়ালোকে কোনজন পুৰুষপুৰুষৰ দিনত ডেওঁলোক পাহাৰ এৰি ভৈয়ামলৈ নামি আহিছিল তাৰ হিচাপ দিব পাৰে। সেইবোৰ বিজ্ঞান সম্বন্ধভাৱে সংগ্ৰহ কৰি গড় হিচাপত উলিয়ালে মিচিংসকলে

কিমান বছৰৰ আগতে পাহাৰ এৰি ভৈৰামলৈ নামি আহিছিল জনৰ এটা আনুমানিক লেখ দিব পৰা যায়।*

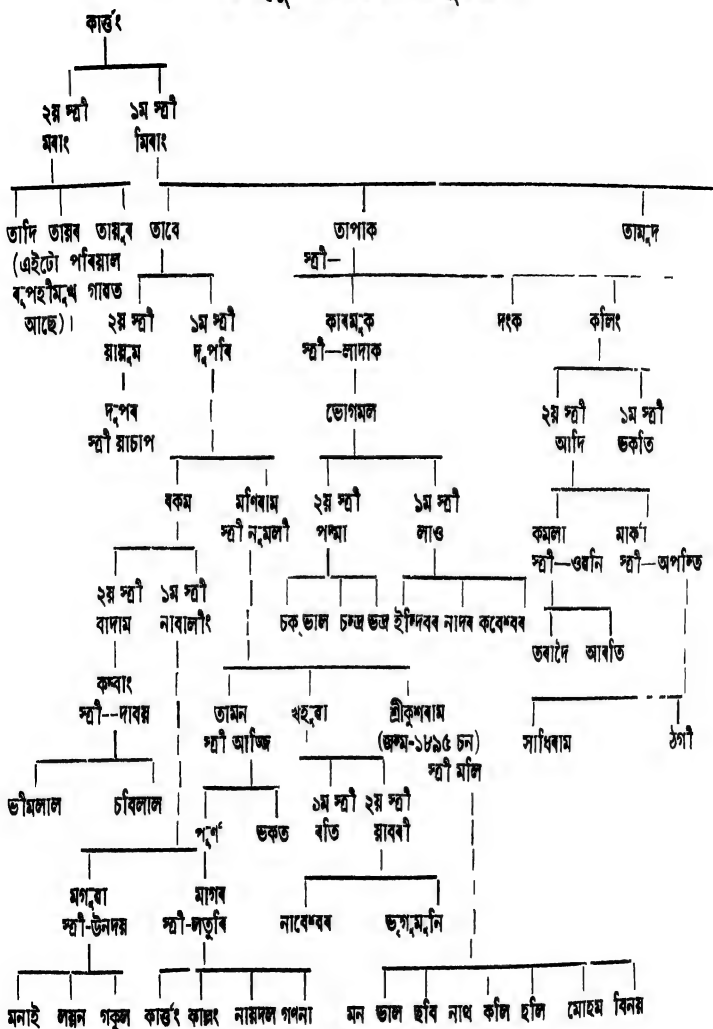
নৃতাত্ত্বিক দৃষ্টিৰে অধ্যয়ন কৰি Demography কৰি চালে অনুমান হয় যে পূৰ্বতে এজন মানুহৰ নামৰপৰা উৎপত্তি হোৱা এই অপুনেই ব্যক্তি বিশেষৰ গোটে। তেওঁৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰে সৈতে পৰিয়াল আৰু তাৰ পৰা ক্ৰমে বংশ বৃদ্ধি হৈ চুবুৰী আৰু গাঁও পাতি বসবাস কৰিছিল। মিচিং অপুন্ৰ লগত মিল থকা এক বৃদ্ধন সংখ্যক অপুন্ৰ বহু পৰিয়াল থাকে। সেই গাঁও সমূহত নিজা নিজা অপুন্ৰ একোজনকৈ গাম থাকে। এই গামসকলে আশুঃগ্ৰামীন 'কাবাং' বিচাৰ সত্তাৰ প্ৰাৰ্থনাৰ্থ কৰে। মিচিং সকলৰো পূৰ্বৰ সামাজিক প্ৰথা একেদৰে আছিল। এতিয়াও মিচিংসকলৰ মাজত "গাম জাত" বা গামৰ বংশধৰ বুলি নিজৰ নিজৰ অপুন্ক লৈ গোৱাৰ কথা মাজতে এই অপুন্-গামৰ পূৰ্ব ব্যৱহাৰকে সূচয়। অপুন্ৰ লগত 'গাম' শব্দ সংযোগ কৰি (মিচিগাম, পায়েগাম, কুলগাম ইত্যাদি) ব্যৱহাৰ কৰা নিয়ম তাৰেই ক্ৰমবিকাশ বুলিব পাৰি। অৱশ্যে পূৰ্বৰ সেই একে অপুন্ৰ গাঁওসমূহ সাবুৱা মাটিৰ বাবে কৰা পৰিৱৰ্তন, চুবুৰীয়া গাঁওসমূহৰ লগত সঘনাই হোৱা কটামৰা, প্ৰাকৃতিক দূৰ্বোগৰ ফলত হোৱা পৰিৱৰ্তন, বৈবাহিক সূত্ৰত ইখন গাৱঁৰপৰা সিখন গাৱঁলৈ আহি বাস কৰা

---

* [এই প্ৰবন্ধ লিখকৰ ৩২৬ পৃষ্ঠাত উল্লেখ কৰা এটা বংশানুক্ৰমৰ নমুনা হিচাবে সিগিঠিত সংগ্ৰহ কৰি দিয়া হ'ল। এই পৰিয়ালৰ 'কাৰ্ডং' নামৰ এজন মানুহ ভৈৰামলৈ নামি আহিছিল। কালক্ৰমত ডালৰ যিদি বংশ বৃদ্ধি হৈছে। এই বংশানুক্ৰমত উল্লেখ কৰা চনৰ পৰা হিচাপ কৰি চালে কোন শতিকাত নামি আহিছিল তাক উলিয়াব পাৰি। খ্ৰীষ্টাব্দৰ কাগুৱৰ জন্ম ১৮১৫ চনত। তেওঁৰেই কৰ্তমান বংশৰ ডিঙৰত আটাইতকৈ বয়সৰ লোক বা আগৰ চামৰ শেষ জীৱিত বুঢ়ালোক। উক্ত ৩২৬ পৃষ্ঠাত উল্লেখ কৰা মিচিঙৰ বংশানুক্ৰমৰ প্ৰবন্ধৰ অনুয়ে। ভৈৰামত হাতীডাৱে বহতি কৰা পাহাৰ ক্ৰমে জ্যোতিষৰ মতে সন্মতিকৰ নীয় বিদ্যা নীতি এই প্ৰবন্ধৰ পৰিসংকত মিচিঙৰ পুৰুষসকল নীতিৰো আদল পৰিৱৰ্তন কৰিছে। এই কৰ্মসূত্ৰৰ ওল খিনাখিনা কাগুৱৰ পৰা পোৱা। —কামৰূপক]

कांग्र.सू. वंशव वंशानुक्रम

ইত্যাদি কাৰণত বিভিন্ন অপনুৰ সংমিশ্ৰণ হ'ল। এতিয়াও মিচিং-সকলৰ মূখ্যত ভাহানি পাহাৰত থাকোঁতে একে অপনুৰ গাওঁ যি আছিল সেই বিঘৰ কিংবদন্তী আছে। “খাগন, জামুং” অৰ্থাৎ বাগন অপনুৰ ঘাটি, “পাঃদন, ভাগাদ, গাল্লং” পাদুৰ মদাৰবাৰী আদি নামেৰে পাহাৰত নামকৰণ কৰি থোৱা পূৰ্ব বাসস্থানৰ বিষয়ে মিচিংসকলে উল্লেখ কৰে। এইখিনি কথাই পাহাৰত থকা সময়ছোৱালৈকে মিচিংসকলো একেটা অপনুৰ লোকে গাওঁ পাতি বাস কৰি থকাৰ প্ৰমাণ দাঙি ধৰে। ওপৰত উল্লেখিত প্ৰাকৃতিক আব্দ সামাজিক দৰ্বেগৰ ফলত একে অপনুৰ গাওঁবোৰ ছেদেল-ভেদেল হ'ল। তাৰ উপৰি কটামবাৰ ভুলত পাহাৰ এৰি ভৈয়ামলৈ নামি আহিবৰ সময়ত বিভিন্ন অপনুৰ মানুহে একত্ৰ হৈ নামি আহে। সেইবাবে ভৈয়ামত থকা মিচিং গাওঁসমূহত একে অপনুৰ মানুহ পোৱা নাযায়। প্ৰতিখন গাওঁতেই বিভিন্ন অপনুৰ সংমিশ্ৰণ হৈছে।

ইয়াৰ লগতে আব্দ এটা কথা অনুমান কৰা যায় যে দাল, পাগ, চাঃয়াং, অয়ান, আদি দল সমূহ (groups) পাহাৰৰ বিভিন্ন ঠাইবপৰা বেলেগ বেলেগ সময়ত অসমলৈ নামি আহে। কিন্তুো প্ৰতিটো দলৰ পাহাৰবপৰা ভৈয়ামলৈ নামি অহা সূকীয়া সূকীয়া কিংবদন্তী আছে আব্দ প্ৰতিটো দলৰ উপভাষাগত পাৰ্থক্য আছে। একে ঠাইবপৰা একে সময়ত অহা হ'লে এনে সূকীয়া কিংবদন্তী, উপভাষাগত পাৰ্থক্য, আচাৰ বিচাৰৰ পাৰ্থক্য নাথাকিলহে'তেন।

কোন দলত কি কি অপনু আছে তাৰ এখন তালিকা ৩/সোণাৰাম পাঞাংদেৱে তেখেতৰ “মিচিং জাতিৰ বুৰঞ্জী”ত উল্লেখ কৰিছে।^৩ বৰ্তমানে সঘনাই হোৱা স্থান পৰিবৰ্তনৰ কাৰণে কোনোটো অপনুকে বিশেষ কোনো দলত থকা বুলি নিশ্চিত কৰি দিব নোৱাৰি। অসমত বাস কৰা সময়ছোৱাত মূল অপনুৰ-পৰা কিছু উপ-অপনু বা উপগোষ্ঠ সৃষ্টি হৈছে। উপগোষ্ঠ

৩। পাঞাংদেৱে ক্ষেত্ৰকৰ্ম (field work) নকৰাকৈ কেৱল জাতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এই তালিকা কৰিছিল। গতিকে আটাইখিনি কথা প্ৰামাণ্য বুলি বৰিষ নোৱাৰি। তাৰ উপৰিও চ'মুৱা, ককোৱাল, বিহিৱা আৰু বেবেজীয়া আদি দলৰ বিষয়ে তেখেতৰ পুথিত উল্লেখ নাই।

সৃষ্টি হোৱাৰ কাৰণ আৰু কাহিনীও আছে। সেইবোৰৰ উল্লেখৰে প্ৰবন্ধ দীৰ্ঘলীয়া নকৰি মূল অপ্‌নৰ লগত বৰ্ত্তমানলৈকে প্ৰাপ্ত উপগোত্ৰৰ এটি তালিকা দিয়া হ'ল।

অপ্‌নৰ নাম :

কুলি, কুতুম্, কমান্, কাগ্‌ম্‌ং, কাৰ্‌দং, কুম্‌বাং, ঙাভে, চাব, চিন্‌ভে, চুংকুবাং, জিম্‌মে, তাকু, তাঅদ্‌, তাপে, ভাৰা, ভাবাগ্‌, ভায়েং, ভাৰ্‌ম্‌ং, দাৰ্‌, দাঃলং, দাঃ দলেঃ, দাৰ্‌গ্‌, নব, পম্‌মে, পাঃঞাং ; পাঃদন্‌, পাক্‌দক্‌, পাংগ্‌ং পাঃয়েং পেংগ্‌, পাঃত্‌ব, পাঃজে, পাৰ্‌মে, পাৰ্‌ত্‌ন, পাৰ্‌, পাঃইদ, পাঃচাব্‌, পাঃদি, বৰি, ববাং, বাঃচিং, ম্‌দি, ম্‌বাং, মিপদন্‌, মিলিং, মিচং, ম্‌চগ, ম্‌য়েগ্‌, বাগন্‌, লাগাচুং, লাগ, ম্‌বাং, ম্‌য়েগ্‌।^১

ইয়াৰ ভিতৰত কেইটামান অপ্‌ন পিতৃ পুত্ৰৰ নামেৰে হোৱা নাই। তেওঁলোকৰ কৰ্ম নাইবা ব্যৱসায় (profession) অনুযায়ী পোৱা নামহে অপ্‌নলৈ ব্ৰূপান্তৰিত হ'ল।

উপ-অপ্‌ন বা উপগোত্ৰ :

দলে = লেঃদাং, লেঃতুং, গেজেৰা, পাতিৰি

পেংগ্‌ = গৰ্‌দিপত্‌, গৰ্‌দাং, গৰ্‌তুং।

মিলি = লিঃৰ মিলি, ম্‌দা মিলি, কাৰ্‌দং মিলি, কুতুম্‌ মিলি, বাগন্‌ মিলি, পাতিৰি মিলি হ'হচৰা মিলি।

দাঃ = দাঃচাং। নব = পগাগ্‌, চিমেত। ভায়ে = ম্‌য়েগ্‌।
বাকী অপ্‌নবিলাকৰো দুই এটা উপ অপ্‌ন আছে যদিও সিমান ধৰিৰ লগীয়া নহয়। পিতৃকৰ্ম আৰু বৈবাহিক সংক্ৰান্তত বাদে এইবোৰ বৰ বেছি বিচাৰ নলয়।

৭। উপৰোক্ত অপ্‌নৰ মেঃ, তাপে, পাঃদন্‌, পলাং, বাঃচিং, পাক্‌দক্‌ এই কেইটাৰ বিষয়ে বিস্তৰক জানিব পৰা নহ'ল। কোনো অনুসন্ধিৎসু লোকে আমাক জনালে সুখী হ'ব।

অপ্‌নৰ নামবোৰ বৰ্ণমালাৰ মিচিং উচ্চাৰণ বন্ধা কৰিবলৈ বন্ধ কৰা হৈছে। সেইবাবে বৰ্ত্তমানে অসমীয়া বৰ্ণমালাত মিচা আৰু আমাৰ বাৰা গৃহীত লিপিত মিচা নামত কিছু বৈসাদৃশ্য দেখা গৈছে।

অসমত বাস কৰা সমস্তছোৱাত মিচিংসকলে চুতীয়া, আহোম আৰু ভূঞা ৰাজ্যৰ সংস্পৰ্শলৈ আহে। চুতীয়া ৰাজ্যৰ আনন কালতে মিচিংসকলৰ এটা দলে তেওঁলোকৰ সংস্পৰ্শলৈ আহে। কথিত প্ৰবাদমতে চুতীয়া ৰাজ্য আহোমৰ আক্ৰমণত ছেদেলি ভেদেলি হওঁতে কিছুমান চুতীয়া প্ৰজাই মিচিং গাৱঁত আশ্ৰয় লয় আৰু বিয়া-বাৰু কৰাই মিচিং হৈ পৰে। তাৰপৰাই “চুতীয়া মিচি” বা “মিচি চুতীয়া” নামটো উৎপত্তি হোৱা বুলি বিশ্বাস কৰে। আহোম ৰাজত্বৰ সময়ত আৰু মানৰ আক্ৰমণত ছেদেলি ভেদেলি হোৱা প্ৰজাবৰ্গও মিচিং গাৱঁত প্ৰবেশ কৰি চুতীয়া সকলৰ দৰে বিয়া-বাৰু কৰাই নিগাজীকৈ থাকিবলৈ লয়। তাৰ ফল স্বৰূপে কেইটামান চুতীয়া আৰু আহোম উপাধি থকা পৰিয়ালো পোৱা যায়। যেনে—(মিপুন) ৮, কোঁৱৰ, সন্দিকৈ, গগৈ কছাৰী, আহোম, চাংমাই, শইকীয়া, বৰুৱা (বৰুৱা পেংগু) ইত্যাদি। এইবিলাক শব্দ অ-মিচিং। নামৰ শেষত নাইবা পৰিয়ালৰ পৰিচয় দিওঁতে এই উপাধিসমূহ ব্যৱহাৰ কৰে যদিও প্ৰকৃততে এইবোৰ অপূৰ্ণ নহয় অসমীয়া উপাধিহে। ঠিক তেনেকৈ বৈবাহিক সংক্ৰান্তত ‘কলিতা’, ‘আগৰুৱালা’ উপাধি আহিছে। এইবিলাকৰ বংশ পৰম্পৰাগত অপূৰ্ণৰ প্ৰৱৰ্ত্তনক্ৰম পোৱা নাযায়।

উনবিংশ শতিকাৰ শেষছোৱালৈকে অপূৰ্ণক ব্যক্তিগত নামৰ শেষত দি উপাধি হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা নহৈছিল। সাধাৰণতে পিতাকৰ নাম উল্লেখ কৰি ‘তৎপুত্ৰ অমুক’ বুলিহে আনৰ আগত মিচিং লোকে পৰিচয় দিছিল। অৱশ্যে সামাজিক নীতি বিচাৰৰ ক্ষেত্ৰত অপূৰ্ণৰ পৰিচয় অত্যাৱশ্যকীয়। কাৰণ অপূৰ্ণৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই আত্মীয় (Consanguinal) আৰু কুটুম্বৰ (affinial) সম্বন্ধ বিচাৰ কৰে। কোনো কোনো মিচিং গাৱঁত অপূৰ্ণৰ পৰিচয় দিব নোৱাৰিলে মিচিং লোক হ’লেও চাং বৰত উঠিবলৈ নিদিয়ৈ। অপূৰ্ণ পৰিচয়হীন লোক বিজতৰীয়া আৰু ভেনে লোকক চাং বৰত উঠিবলৈ দিলে সেই পৰিয়ালৰ দেৱতা ‘গুংমুন চাংগিঙে’ অসন্তুষ্ট হৈ অপাৰ অমঙ্গলৰ সৃষ্টি কৰে বুলি বিশ্বাস।

৮। কেইবাবাৰ মিপুন পৰিয়ালৰ লোকে জাৱাক দিয়া তথ্যৰ পৰা জাৰিৰ পৰা যায় যে “মিপুন” শব্দটো প্ৰকৃত ‘অপূৰ্ণ’ নহয়। বামটি চিংকো আৰু মিচিঙৰ ৰাজত্ব নৰ্মসকল হোৱাৰ ফলত ‘মিপুন’ সকল মিচিং সমাজলৈ নকলকৈ আহে।

এই দাঁতিকাষ ভাৰতীয় দশকলৈকে দুই এজন শিক্ৰিত মিচিং মানুহে অপূৰ্ণক উপাধি হিচাপে ব্যৱহাৰ নকৰি ‘মিৰি’ শব্দকে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। কলিঙা, কছাৰী, চুতীয়া আদি জাতিবাচক শব্দৰ সাদৃশ্যত আৰু ব্যক্তিগত পৰিয়ালৰ অপূৰ্ণতকৈ ‘মিৰি’ শব্দ অধিক জনপ্ৰিয় হোৱাৰ বাবেই এই শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল বুলি অনুমান কৰা যায়। ‘মিৰি’ নামটো মিচিং ভাষাৰ নহয়। অসমৰ ডৈৰ্জা অঞ্চলৰ লোকে দিয়া নামহে। ‘মিৰি’ শব্দত এটি তাত্ক্ষণিক সূৰ আছে বুলি ভাবিলেই সম্প্ৰতি ‘তাৰ পৰিৱৰ্ত্তে’ দুই এজনে মিচিং বুলি ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে। এই মিৰি বা মিচিং অপূৰ্ণ নহয়, জাতিবাচক শব্দহে।

ডিব্ৰুগড়, শিৱসাগৰ জিলাৰ দিহিং নদীৰ পাৰত থকা ভালে অপূৰ্ণ কেইজনমান মানুহে ভালেৰ পৰিৱৰ্ত্তে ‘লাচন’ ব্যৱহাৰ কৰা দেখা গৈছে। ‘লাচন’ প্ৰকৃততে অপূৰ্ণ নহয়। ডামন, কৰ্ণাট, জন, লাচন আৰু মাতকং নামৰ পাঁচজন ভাই ককালৈকৰ মাজত জন আৰু লাচনে আহোম ৰাজত্বৰ শেষ ছোৱাত গামৰ বাৰ পাইছিল। তেওঁ লোকৰ তলত থকা প্ৰজাৰগক ‘জনগঞা’ আৰু ‘লাচন গঞা’ নামেৰে জনা যায়। জন-লাচন ভালে অপূৰ্ণ আছিল। সেইকাৰণে জন-লাচনৰ বংশধৰ ভালেসকলে ‘লাচন’ শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিছে। এই লাচন শব্দও প্ৰকৃত অপূৰ্ণ বিচাৰত নপৰে।

শোহনশিৰিৰ ওচৰৰ কেইঘৰমানে চায়েঙীয়া শব্দ ব্যৱহাৰ কৰে। চায়েঙীয়া শব্দ ‘চাঃয়াং’ৰ পৰা অহা। ৰজনীকান্ত বৰদলৈদেৱে ‘চাঃয়াং’ শব্দত ঈয়া প্ৰত্যয় ব্যৱহাৰ কৰি চায়েঙীয়া কৰিছে, তেখেতৰ ‘মিৰিজনীয়া’ নামৰ উপন্যাসত। চাঃয়াং দলৰ নাম অপূৰ্ণ নহয়। বৰ্ত্তমানে চুংকুৰাং আৰু কমান্ অপূৰ্ণৰ মানুহে চায়েঙীয়া লিখে। চুংকুৰাং আৰু কমান্ অপূৰ্ণৰ লোক মিচিৰ (affinial) হিচাপে সম্বন্ধ ধৰে। কিন্তু একে অপূৰ্ণৰ মাজত বিয়া-বাৰু নহয়। এই ক্ষেত্ৰত চুংকুৰাং আৰু কমানে চায়েঙীয়া লিখিলে এসময়ত এই সম্বন্ধ মিথিষ্কৰণৰ আত্মীয়লৈ বৃদ্ধান্তিত হ’ব পাৰে।

অপূৰ্ণৰ বিচাৰ (গোত্ৰবিধি):

(ক) মূলতঃ এক পৌৰাণিক ব্যক্তি বা দেৱতাকপৰা অনুসৃত আটাইবোৰ বংশধৰে সেই পূৰ্বব্যক্তিৰ নামেৰে অপূৰ্ণ গ্ৰহণ কৰিব

পাৰে। প্ৰাচীন কালতে অপৰ্ণৰ পৰা ফালৰি কাটি অহা উপশাখা-বোৰকো অপৰ্ণৰ বুলিয়েই গণ্য কৰা হয়। কিন্তু সেই উপঅপৰ্ণৰ ‘গুৰুগুন চৰ্ম্মিণ’ মূলৰ সতে একে হ’ব লাগে।

(খ) কোনো এটা পৰিয়ালত সন্তান জন্ম হোৱাৰ লগে লগে বাপেকৰ অপৰ্ণকে সন্তানেও উত্তৰাধিকাৰ সূত্ৰে পায়। কন্যা সন্তানৰ অপৰ্ণ, বিবাহৰ লগে লগে শিথিল হয় অৰ্থাৎ গিৰিয়েকৰ অপৰ্ণৰ গুৰুগুন চৰ্ম্মিণত মিলিত হয়।

(গ) কোনো অপৰ্ণৰ জন্ম লাভ কৰা সন্তানে আন অপৰ্ণৰ বৰত থাকি পিতৃপ্ৰাণ নাইবা তেনেধৰণৰ গুৰুদ্ব্যপূৰ্ণ পূজা-পাভল কৰিব নোৱাৰে।

(ঘ) কোনো অপৰ্ণৰ গৰ্ভৱতী মাতৃয়ে আন অপৰ্ণৰ জন্তু সন্তান প্ৰসৱ কৰিলে সামাজিকভাৱে পৰাচিত কৰি দিব লাগে।

(ঙ) কোনো ব্যক্তি বা পৰিয়ালে কিবা কাৰণত ভুলকৈ অপৰ্ণ গ্ৰহণ কৰিলে পিতৃপুৰুষৰ উত্তৰাধিকাৰী হ’ব নোৱাৰে আৰু সম্পত্তিৰ পৰাও বঞ্চিত হয়। ভুলকৈ অপৰ্ণ গ্ৰহণ কৰিলে সাতপুৰুষৰ পিছতো পুৰুষ মূল অপৰ্ণ ‘পুদে’ পৰাচিত কৰি গ্ৰহণ কৰিব পাৰে (ভুলকৈ অপৰ্ণ গ্ৰহণ কৰিলে বংশ বৃদ্ধি নহয় বুলি বিশ্বাস)।

(চ) একে অপৰ্ণ বা গোষ্ঠৰ ভিতৰত কেতিয়াও বৈবাহিক সম্পৰ্ক ঘটাব নোৱাৰে। অৰ্থাৎ দলেঃয়ে দলেঃব লগত, মৰাঙে মৰাঙৰ লগত বিয়া বাবু হ’ব নোৱাৰে।

(ছ) একে অপৰ্ণৰ পৰা ফালৰি কাটি অহা অপৰ্ণৰ মাজতো বৈবাহিক সম্পৰ্ক ঘটিব নোৱাৰে। যেনে—কুল, কুতুম আৰু কমানৰ মাজত বৈবাহিক সম্পৰ্ক কেতিয়াও হ’ব নোৱাৰে।

(জ) অপৰ্ণৰ পৰিচয়হীন কোনো লোকলৈ ছোৱালীৰ বিয়া হ’লে তেওঁক অনা মিচিং বা বিজতৰীয়া বুলি সমাজচ্যুত কৰা হয়।

(ঝ) কোনো অমিচিং লোকে বৈবাহিক নাইবা কিবা কাৰণত মিচিং জাতিলৈ কুল বৃপাশ্ৰয়িত হ’ব খুজিলে তেওঁক সামাজিক-ভাৱে পৰাচিত কৰি পুদেঃ বা ‘জাতভ্ৰতালাব’ পিছত তেওঁৰ ইচ্ছানুসাৰি এটি মিচিং অপৰ্ণ গ্ৰহণ কৰিবলৈ দিয়া হয়। সমাজে সেই অপৰ্ণ সতেই তেওঁৰ সম্পৰ্ক ধৰিব।

(ঞ) পিতৃপুৰুষৰ প্ৰাণত একে অপৰ্ণৰ লোকে বিভিন্ন ঠাইৰ হ’লেও সমানে অংগ গ্ৰহণ কৰিব পাৰে।*

গোব্রদেবতা বা গুঃম্‌

নাহেল্প পাঠন

গোব্র বা অপ্‌ন্‌ৰ উৎপত্তিৰ ক্ষেত্ৰত এজনৰ পূৰ্বপদ্বৰ নামৰপৰা কেনেকৈ ভাৰ বংশধৰ আৰু পৰিয়ালকো বৃদ্ধাইছে সেইকথা আগতে উল্লেখ কৰি অহা হৈছে। এই গোব্র বা অপ্‌ন্‌ৰ গ্ৰহণ কৰা প্ৰত্যেকটো শক্তি নাইবা পৰিয়ালৰে একোজনকৈ মাত্ৰালিক দেবতা আছে বুলি মিচিংসকলে বিশ্বাস কৰে। এই দেবতাক মিচিং ভাষাত “গুঃম্‌ন্‌ চঃম্‌” নামেৰে জনা যায়। অসমীয়াত ইয়াক গোব্র দেবতা বা পৰিয়ালৰ দেবতা বুলিব পাৰি। ‘গুঃম্‌ন চঃম্‌’ নামৰ এই দেবতাগৰাকীয়ে প্ৰতিটো অপ্‌ন্‌ৰ মজল কৰ্ত্তা হিচাপে প্ৰতি পৰিয়ালত থাকে বুলি বিশ্বাস কৰে। ইয়াকে “অকুম উন্ন”, “অপ্‌ন্‌ উন্ন”, “কুম্‌দাং বংগুং” নাইবা ঘৰ ডাঙৰীয়া আদি বিভিন্ন নামেৰে জনা যায়। এই গৰাকী দেবতাই প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ অংবত থাকি সেই অপ্‌ন্‌ৰ আটাইবোৰ বংশধৰৰ মজলৰ বাবে পহৰা দি থাকে। পৰিয়ালৰ কোনো বৰমুৰীয়া নাইবা বয়সস্ব লোকে পৰিয়ালৰ হিতৰ বিপৰীতে কাম কৰিলে, গোপনভাৱে পাপাচাৰ কৰিলে নাইবা নিয়মমতে পিতৃপদ্বৰ সকলৰ পূজা সংকাৰ নকৰিলে পহৰা দিবলৈ এৰি দিয়ে আৰু তেতিয়াই বাহিৰা শত্ৰু দেও-ভূতসকলে পৰিয়ালটোক আক্ৰমণ কৰিবলৈ সূবিধা পায়। প্ৰতিশোধ পৰায়ণ দেও-ভূতে আক্ৰমণ কৰিলে পৰিয়ালত জ্বৰ-নিৰিয়া আৰু অচিন বোগে দেখা দিয়ে। তেতিয়া কোনো মিৰ্‌-মিৰ্‌ বা মজল চাওতাই দৈবিক শক্তিৰ জৰিয়তে নাইবা মজল চাই সেই বোগ নিৰিয়াৰ প্ৰকৃত কাৰণ বিচাৰি উলিয়াব পাৰিলে সেই অপদেবতাৰ সন্তুষ্টি বিধানৰ কাৰণে পূজা আগবঢ়োৱাৰ লগতে পৰিয়ালৰ দেবতা গুঃম্‌ন চঃম্‌ৰ সন্তুষ্টিৰ কাৰণেও পূজা আগবঢ়ায়। অৱশ্যে এই পূজা অপদেবতাৰ লগতে একেলগে কৰা নহয়, অপদেবতাৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত বোগ নিৰাময় কৰাৰ পিচতহে বেলেগ গুঃম্‌ন চঃম্‌ৰ পূজা কৰা হয়। সাধাৰণ নিয়মত এবছৰ বা ডেবছৰৰ মূৰে মূৰে ‘গুঃম্‌ন’ উন্নৰ পূজা অৰ্পণ কৰা হয়। প্ৰত্যেক অপ্‌ন্‌ৰ গুঃম্‌ন চঃম্‌ৰ পূজা কৰাৰ পদ্ধতি সূক্ষীয়া, এইখিনিতে অপ্‌ন্‌সমূহৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য ধৰা পৰে। কোনোৱে ইয়াক অকুম উন্ন (ঘৰৰ দেবতা) বুলি পূজা কৰে। কোনোৱে

আকৌ 'ঘৰৰ ডাঙৰীয়া' বুলি কৰে আৰু হিন্দু ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰা বিশেষকৈ কেবলীয়া পণ্ডাৰ লোকসকলে 'বৰসেৱা' নামৰ সন্মানভেদে গুঃমুন চাঃগিঙৰ নামোচ্চৰণ কৰে।

চাঃগাংসকলৰ মাজত এই গুঃমুন চাঃগিঙৰ পূজা বৌদ্ধিকৈ প্ৰচলিত হোৱা দেখা যায়। আলি লুগাং উৎসৱৰ দিনা আৰোহী ঘৰৰ দক্ষিণফালে নিম্নাৰিকৈ গাঁত খানি সেইদিনাৰ উৎসৱত ব্যৱহাৰ কৰিব লগীয়া ভাত মদ মাংস ইত্যাদি বিশেষভাৱে সজ্জিত কৌপাতৰ পাত্ৰত মৃতক পূৰ্বপূৰ্বসকলক জলপিণ্ড দিয়া হয়। পূৰ্বপূৰ্বসকলৰ নামেৰে উৎসৰ্গা কৰোঁতে তেওঁলোকৰ নামৰ সৈতে নিজৰ পৰিয়ালৰ গুঃমুন চাঃগিঙৰ নামো উচ্চৰণ কৰি তেওঁকো সন্তুষ্ট মনেৰে থাকিবলৈ প্ৰাৰ্থনা জনোৱা হয়। কিয়নো কোনো ক্ষয়ক্ষতি নোহোৱাকৈ বংশবৃদ্ধি হোৱাত গুঃমুন চাঃগিঙেহে সহায় কৰে। আলি লুগাঙৰ বাদেও আন সমস্ততো কোনো কোনো অপুনে বিশেষ ধৰণে অপুন্ উন্ন পূজা কৰাৰ পদ্ধতি আছে। ডুমডুমা অঞ্চলৰ ফিল'বাৰী গাঁৱত থকা চুংকুবাং আৰু শোৱণশিৰি অঞ্চলৰ চুংকুবাং অপুন্ লোকে প্ৰতি পাঁচবছৰৰ মূৰত আটাইবোৰ চুংকুবাং অপুন্ মানুহে গোটেখাই তেওঁলোকৰ অপুন্ উন্ন কৰে। এই পূজাত অন্য অপুন্ লোকে অংশ গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে। গাঁৱৰ বৰমুৰীয়া দুই এজনক বিশেষভাৱে নিমন্ত্ৰণ কৰিব পাৰি। এই পূজাত চুংকুবাংসকলৰ বংশনামা বা অপুন্ নামা উচ্চৰণ কৰি গুঃমুন চাঃগিঙৰ নামতো পূজা অৰ্পণ কৰা হয়। ধেমাজীৰ মঃগিঃসকলৰ পাঃগেং আৰু চিমেত অপুন্ মানুহে ৫ বা ১০ বছৰৰ মূৰত "বুলুক উই" কৰে। ঘৰৰ আগফালে (বঃচিং) বঃহ বা বেতৰ টোমেৰে সাপৰ দৰে সাজি এৰিখ ঢেকীয়া (ভাৰদুগ) জাতীয় বন মেৰিয়াই দি এঘাৰজনী কুকুৰা দাৰে মেৰিয়াই তাৰ ভেজ সেই কৃত্ৰিম সাপৰ মূৰত দিয়ে। এই সন্মানত মিবুৱে আগশাৰী লয়। তালাং উই কৰা সকলে এই পূজাত যোগ দিব পাৰে। এই পূজাত অকুন্ উন্নৰে নামান্তৰ। ধেমাজীৰ বেঙনাগড়া গাঁৱৰ 'লাগাচুং' সকলে 'চাগুৰ কুচাগ' নামৰ এটা পূজা কৰে। মিবুৱে ইয়াত আগশাৰী লয়। এই পূজাত ষটা মতা গাহৰি আৰু এজনী মাইকী গাহৰি ভিঙি চোপি

মৰা হয়। যি খেঁটাৰ গাহৰি কেইটা মাৰে সেই খেঁটাৰ প্ৰাণীটো গাহৰিৰ বাবে নতুনকৈ পঁচ বাৰ কোপাত মেৰিয়াই দিয়া হয়। জ্যাতি-কুটুম্বৰ সৈতে এই পূজা ভিনিদিন কৰা হয় আৰু শিঙি মাছ, ওঁ টেঙা নাখায়। কঠিমা আনক দিয়া নহয়। এই গেনা প্ৰায় এমাহ থাকে।^২ এই পূজাকো অপুন উন্ন বা অকুন্ন উন্ন বুলি ধৰা হয়।

সোৱণশিৰি অণ্ডলৰ ওখমাটি আৰু উৰিয়াম গঢ়ি গাঁৱৰ পেংগু সকলে “দৰাৰ” বুলি এটা পূজা কৰে। ইয়াত কেৱল পেংগু অপুনৰ লোকেহে যোগ দিব পাৰে। এজনী কলী কুকুৰা আৰু এজনী বঙা কুকুৰা ক্ৰমে পাল আৰু দাঁড়ৰ বাবে, আৰু এটি মাইকী গাহৰি চিনী মংব’ অৰ্থাৎ পৃথিৱীত মৃত পুৰুষৰ সকলৰ বাবে (বা পৃথিৱীৰ বাবে) মৰা হয়। এই পূজা বিশেষকৈ মেঘ আৰু বিজুলীৰ (কাচিংকাৰ্জাক) বাবে কৰা হয়। এই পূজাকো অপুন, উন্ন বুলি ধৰিব পাৰি।^৩

এইদৰে বেলেগ বেলেগ অপনে বিভিন্ন ধৰণে অপুন উন্ন কৰা দেখা যায়। পূজা-পাতল কৰিবৰ সময়ত বহুতো অপুন, গুঃমুনৰ নাম উল্লেখ নকৰে। বহুতে হয়তো পাহৰিলেই গৈছে। হিন্দু ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰি সেইবোৰ পূজা-পাতল সচৰাচৰ নকৰাৰ ফলতেই গুঃমুনৰ নাম পাহৰি যোৱা বুলিব পাৰি।

এই গুঃমুন চাৰিওৰ উৎপত্তি ক’ব পৰা কেনেকৈ হৈছে সেই বিষয়ে বিতংকৈ ক’ব পৰাকৈ বৰ্তমানে আমাৰ হাতত তথ্যৰ অভাৱ। কিন্তু আদী আৰু গীতত ইয়াৰ উৎপত্তিৰ বিষয়ে এটি দীঘলীয়া কাহিনী আছে। বাকীবিলাক দেৱ-দেৱতাৰ জন্ম বহস্যৰ লগতে গুঃমুনৰ উল্লেখ পোৱা যায়। এইখিনি গীতৰ সংগ্ৰহ এতিয়ালৈকে আমাৰ হাতত পৰাহি নাই। সম্ভৱতঃ এই গুঃমুন চাৰিও নামৰ দেৱতা গৰাকী অপুনৰ উৎপত্তিৰ সময়ৰ একোজন ব্যক্তি বিশেষৰ উপাস্য দেৱতা আছিল। সময়ৰ লগে লগে ষোড়শ পৌৰাণিক আখ্যানৰ সেই ব্যক্তি বিশেষৰ নামৰ পৰাই অপনে—গোহ, বংশ, পৰিয়াল আৰু খেললৈ বিস্তৃতি

২। স্তম্ভৰ লিপ্যভিধানৰ পৰা গ্ৰহণ কৰা।

৩। দামোদৰ পেংগুৰ পৰা পোৱা তথ্য।

লাভ কৰিলে, ভেটিয়া সেই অপন্থ নামৰ লগে লগে সেই উপায়া দেৱতাৰ নামো অপন্থ হৈছে। সেই কাৰণে ঐশ্বৰ্য্যক অপন্থ ভিন্ন গুণমূৰ থাকিব নোৱাৰে। আমি আগতে উল্লেখ কৰি আহিছোঁ। যে মিচিংসকলে হিন্দু ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰাৰ ফলত এই অপন্থ পূজা-পাভল নিদিয়া হ'ল আৰু কালক্ৰমত বহুতো অপন্থ মানুহে নিজৰ গুণমূৰ নাম পাহৰি গ'ল। আমাৰ তথ্য সংগ্ৰহৰ সময়ত একেটা অপন্থ গুণমূৰে অঞ্চল বিশেষে একাধিক নাম পাইছোঁ।

নতুনকৈ (উপাধিৰ পৰা) গ্ৰহণ কৰা অপন্থ (যেনে—মিপন, কছাৰী, কোঁৱৰ, সন্দিকৈ, আহোম, শইকীয়া, আগৰালা, কলিতা ইত্যাদি) গুণমূৰ নাই। যদি অপন্থ লোকসকলে মিচিং নিৰ্মম মতে দীক্ষিত হৈ (জাত ভোলা) কোনো পূৰ্বণ অপন্থ গ্ৰহণ কৰে তেন্তে সেই পূৰ্বণ অপন্থ গুণমূৰকে তেওঁলোকেও গ্ৰহণ কৰিব পাৰিব। অপন্থ নাম ভুলকৈ গ্ৰহণ কৰিলে পৰিয়ালৰ বংশ ধ্বংস নহয় বুলি বিশ্বাস কৰে। এই ধৰণৰ ঘটনাৰ বুৰঞ্জী (case history) অনেক পোৱা যায়। বৰ্তমানে এইবোৰ বহুলাই আলোচনা কৰাৰ পৰা আমি বিবত থাকিলোঁ।

বহুতো মিচিঙৰ ধাৰণা যে গুণমূৰ সৈতে বৈবাহিক নীতিৰ এটি কটকটীয়া যোগসূত্ৰ আছে। কিন্তু বৰ্তমানলৈকে প্ৰাপ্ত তথ্যৰ ওপৰত কৰা বিশ্লেষণত এনেধৰণৰ কোনো ধৰাবন্ধা নীতি নাই। অৰ্থাৎ দুটা বেলেগ বেলেগ অপন্থ একে নামৰ গুণমূৰ থাকিব পাৰে। সেইবুলি তেওঁলোকৰ কুটুম্ব সম্পৰ্ক হ'ব নোৱাৰে। তেনে ধৰণৰ ধৰাবন্ধা নীতি পোৱা নাযায়। বিবাহনীতি অপন্থতহে অধিক নিৰ্ভৰশীল। তলত কেইটামান অপন্থ আৰু গুণমূৰ নাম দিয়া হ'ল।^৪ কোনো অপন্থ অঞ্চল অনুযায়ী বেলেগ নামো পোৱা হৈছে, সেই বোৰো লগতে উল্লেখ কৰা হ'ল।

৪। কিছুমান অপন্থ গুণমূৰ নাম এতিয়ালৈকে সংগ্ৰহ কৰিব পৰা নাই। সেই বিলাকৰ গুণমূৰ খালি ঠাই বৰা হৈছে। এই বিষয়ে আমাৰে জনালে সুখী হ'ব।

অপ্ৰন্থ নাম	ঙ্গমুন নাম	অপ্ৰন্থ নাম	ঙ্গমুন নাম
কুলি	} বমি	ডাকু—	জঃব
কুতুম		ডাঅদ্—	লঃস
কমান্,		ডাপে—	
কাগ্,ম্ন্—	চঃব	ডাৰা—	সঃব
কাবদং—	বমি	ডাৰাগ্,—	বজ্জদ্,
কুম্,বাং—	বকি	ডায়ে—	লঃকুং/লঃসিং
ঙাতে—	মিস্গঃ পাংকং মিস্গঃ	ডায়েং—	কেঃদ, কেঃসিং
চাব—	লঃসিং	ডায়্—	
চিন্,তে—	লংগ্—	ডাঃ—	
চুংকুবাং—	পাদং	ডাঃচাং—	কেবব ববাং/বমি
জিমে—		ডাৰ—	
দাঃলং—		পাঃয়েং—	পাংকং
দলোঃ—	চঃব	পাংগ্—	লংগ্/লঃসিং/লঃই
দাব্,গ্,		পেঃগ্—	কন্,দাব্/গ্,দাং
নব	} লংগ্—	পাঃত্,ব্,—	জঃত্,ব্,
পগাগ্,		পাঃজে—	
পাঃমে—		পাঃমে	
পাঃঞাং—		পাঃভন্,—	
পাঃদন্,—	লংগ্/বমি	পাঃ—	লঃসিং
পাক্,দক্,—		পাঃইদ—	পবাং/আঃতুম
পলাং—		মিলি—	বমি
ববি—	ডঃবি	মিচং	চঃব
ববাং—		মাদগ্,	কোন্,তু
পাঃচাব্,—		মেঃগ্—	
পাঃদি—	বজ্জদ্	বাগন্,—	বকি
বাঃচিং—		লাগাচুং—	লংগ্—
মঃদি—	লঃবন্,	লাগ—	
মঃবাং—	বনং	মিবাং—	পাদং
মিপদন—		য়েঙন্,—	লঃকুং

বহুভো অপ্ৰন্থ সৃষ্টি অর্বাচীন। সেইবিলাকব কোনো গ্গমুন নাই। সেইবিলাক নতুন অপ্ৰন্থ উল্লেখ থাকিলেও গ্গমুনব উল্লেখ কৰা হোৱা নাই।*

তাগিব্ বা মজলচোৰা

নাৰেন্দ্ৰ পাণ্ডন

মানুহৰ মজলামজলৰ কাৰণে মজল চোৰা কাৰ্যকেই মিচিং ভাষাৰ তাগিব্ বা তাগিল ব্দলি কোৱা হয়। কোনো মানুহে বেমাৰত পৰিলে তাৰপৰা নিষ্কৃতি পাবৰ কাৰণে, কোনোবা শত্ৰু কামলৈ যাত্ৰা কৰোঁতে যাতে কোনো বাধা-বিঘিনি নহয় তাৰ কাৰণে মজল চোৰা হয়। মিচিং সমাজত প্ৰচলিত এই ধৰণৰ মজল চোৰা কাৰ্য কেবাটাও দিশত আলোচনা কৰিব পাৰি। সেই বিলাক চমুকৈ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

পৰম্পৰাগত বিশ্বাস আৰু গেনা (Traditional belief and taboo) :—মিচিং সমাজত বহুকালৰপৰা পৰম্পৰাগতভাৱে চলি অহা কিছুমান বিশ্বাস আছে। সেই বিশ্বাসৰ বশবৰ্ত্তী হৈ কিছুমান কাম কৰাৰ নিষেধ আছে। মাজলিক কথাৰ কাৰণে যাত্ৰা কৰাৰ আগমুহূৰ্ত্তত কিছুমান কু-লক্ষণ, বাধা দেখিলে যাত্ৰা অশুদ্ধ ব্দলি ধৰে। মজল চাই পোৰা ফলাফলৰ দৰেই এই কু-লক্ষণ সমূহকো গণ্য কৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে কোনো মিচিং মানুহে বেহা-বেপাৰ, চিকাৰ, বিয়া-বাৰু সংক্ৰান্তত যাত্ৰা কৰিলে তলৰ কথাখিনি দেখা পালে যাত্ৰা অশুদ্ধ ব্দলি ধৰে।

- ক) কোনো লোকে মল ত্যাগ কৰি থকা অৱস্থা,
- খ) পানী নথকা শূদা কলহ, (গ) তাত বাতি কৰা অৱস্থা,
- ঘ) কোনোবা তিৰোতাই পিঠি দি চুলি মেলি থকা অৱস্থা,
- ঙ) কোনোবা সন্তানহীনা তিৰোতাই পিছফালৰ পৰা মাত দিয়া।

যাত্ৰাৰ আগমুহূৰ্ত্তত উপৰোক্ত ঘটনাবোৰ ঘটিলে অমজল সূচনা হয় ব্দলি মিচিংসকলে বিশ্বাস কৰে। ইয়াকে মিচিং ভাষাত “গাম্মাং তাগিব্,” (অমজলীয়া মজল) ব্দলি কোৱা হয়।

স্বপ্নবিশ্বাস :—সপোনত দেখা কিছুমান ঘটনাও বাস্তৱত সঁচাকৈ প্ৰতিফলিত হয় ব্দলি মিচিঙে বিশ্বাস কৰে। সেইবাবে সপোনত দেখা ঘটনাসমূহ ব্যাখ্যা কৰি অমজলৰপৰা হাত সাৰিবলৈ ব্ৰহ্মজ্যোত্সৱ সকলে প্ৰতিবিধান দিয়ে। স্বপ্ন বিশ্বাসক শূদা ভাগত

ভাগ কৰিব পাৰি। প্রথমটো পৰম্পৰাগতভাৱে চলি অহা স্বপ্ন ব্যাখ্যা আৰু আনটো বিশেষ একোটা মাজলিক কামৰ বাবে দেখা সপোন।

পৰম্পৰাগত স্বপ্নবিশ্বাস :—সাধাৰণ অৱস্থাত ঘৰৰ মূখিয়াল লোকে নাইবা বয়োবৃদ্ধ লোকে দেখা সপোন এনেদৰে ব্যাখ্যা কৰে—সপোনত হাতী দেখিলে ঘৰৰ ডাঙৰীয়া ঘূৰি আহে, পানী ভেটা দি বাকলি থকা মাছ খবিলে ধন-ধান ঐশ্বৰ্য্য সম্পদ পায়। মাছ লখিমীৰ প্ৰতীক। মৃত বা শৰবাৱা দেখিলে চিকাৰৰ পহু পোৱা যায়, দাঁত সৰিলে ঘৰৰ কোনোবা বয়সস্ব লোকৰ মৃত্যু হ'ব পাৰে, সপোনত বিয়া কৰালে বৃদ্ধ বিচ্ছেদ হয়। এই বিলাক স্বপ্ন ব্যাখ্যাকো আগন্তুক মজল বা ভাগিৰ বুলি গণ্য কৰে।

কোনোবা মানুহৰ ঘৰত অথবা বেমাৰ থাকিলে, নাইবা সদায় অপায় অমঙ্গল হৈ থাকিলে সেই বিষয়ে কোনোবা বয়োবৃদ্ধই সপোন দেখিলে তাকো মজল চোৱাৰ দৰে গণ্য কৰে, আৰু তাৰ বাবে প্ৰতিবিধান দিয়ে। এইবিধ স্বপ্ন বিশেষ এক সুদূৰত ব্যাখ্যা কৰি দেখুৱাব নোৱাৰি।

দ্বিতীয় বিধ স্বপ্ন কোনোবা এটা মাজলিক কাৰ্য কৰিবলৈ লোৱাৰ আগতে দেখা সপোন। উদাহৰণ স্বৰূপে, নতুনকৈ ঘৰৰ ভেটি ৰাখিবলৈ লোৱা, নতুন পথাৰ, ভূঁই বা পান্ন লোৱাৰ আগতে সপোনৰ মজল চোৱা হয়। ভেটি লবৰ সময়ত ঘাই খুটো পোতাৰ আগতে গাঁত খান্দি তৰাপাত নাইবা কোঁপাতত কেইটামান চাউল ৰাখি পুতি দিয়া হয়। সেই নিশা চাউল দিয়া লোক-জনে সপোন দেখে আৰু তাৰ মজলামজল পিচদিনাখন ব্যাখ্যা কৰে। একো সপোন নদেখিলে মজল বুলিলেই ধৰি লোৱা হয়। নতুন পান্ন খাবলৈ বাওঁভেঙে এই ধৰণৰ 'মাজিকৈ ভাগিৰ' বা স্বপ্ন মজল চোৱা হয়।

চাউলক মজল:—কোনো কোনো মজল চাওঁতাই চাউলেৰে মজল চায়। চাউলৰ মজল চোৱা পদ্ধতি চাওঁতা অৱ্যৱস্ৰী নুকাৱা। সাধাৰণতে পঁচ, সাত, ন, আৰু এই ধৰণৰ বিবেচন সংখ্যাব মতগা নুটুটা চাউল তৰাপাত, কোঁপাত নাইবা কলপাতক

লৈ চাউলবোৰ খেলিমেলি কৰি ঘোৰ বিঘোৰ কৰি মজল চায়। এনেকৈ মজল চাওঁতাই ভৱিষ্যতৰ মজলামজল নিশ্চয় কৰে।

কলপাতত চোৱা মজল:—কিছুমানে কলপাতত চিৰিমজল চায়। ইয়াতো মজল চাওঁতা অনুযায়ী পদ্ধতি সূচীয়া দেখা যায়। সাধাৰণতে এটুকুৰা কলপাত লৈ ডাক জুইত সেকি লয় (যাতে আবু ফাটিব নোৱাৰে)। কলপাত টুকুৰাৰ গুৰিওঁত ঠাৰিৰ বচিখিনি বাধি দি, হাতেৰে চাৰিফাল কৰি ফালি দিয়া হয়। কিন্তু গুৰিখিনি সম্পূৰ্ণকৈ ঢিঙি নিদিয়ৈ। মজল চোৱাবলৈ অহা মানুহজনে তেওঁৰ উদ্দেশ্য মজল চাওঁতাক জনাই আন এখিলা কলপাতত সামান্য বেমাৰৰ কাৰণ, হ'বপৰা দুৰ্ঘটনা ইত্যাদি ভাবি লৈ এটা কাঠি কলপাত খিলাত লয়। মজল চাওঁতা জনে সেই কাঠিৰ কাৰণ বিচাৰি চাৰিফালকে ফলা পাতিখিনি পকাই পকাই আগফালৰ দুটা মূৰ লৈ বাধি দিয়ে। তাৰ পিছত খুলি তাৰ ফলাফল চায়। সাধাৰণতে কলপাত ফলাখিনিৰ ১৪+২৪, ২৪+৩৪, ৩৪+৪৭ এই ঘোৰত বন্ধা হ'ব লাগে। মাজৰ ২৪ আবু ৩৪ বান্ধ খালে সেইটোৰেই উত্তম হৈ ফলিয়াই বুলি ধৰি লোৱা হয়। এই ঘোৰত বান্ধ নাখালে আকৌ অন্য কাৰণ বিচাৰি মজল চোৱাবলৈ অহাজনে কাঠি দিয়ে।

উদৰত মজল চোৱা বা আকি: উদ্ধাং :—কোনোলোকে আৰোগ্য নোহোৱাকৈ কেইবাদিনো অসুখত পৰি থাকিলে কি কাৰণে অসুখ হৈছে তাৰ কাৰণ বিচাৰি মিবু-মিবু বা কোনোবা জনা-বুজা লোকে বোগীৰ পেটত হাত দি তাৰ উমান লয়। বোগীজনক ওপৰমূৰাকৈ শুবলৈ দি তেওঁৰ পেটত হাত দি কোন অংশ টান, কোনখিনি অংশ টান শিৰাৰে পথালি হৈ আছে তাক চাই—কি বেমাৰ, নাইবা কোন অপদেৱতাই আক্ৰমণ কৰিছে তাক মজল চাওঁতাজনে বিবৰি কয়। তেওঁৰ নিৰ্দেশ মতে পূজা-পাতল 'আগ' কৰিলে বোগী আৰোগ্য হৈ পৰিব বুলি বিশ্বাস কৰে। পেটত হাত দি কি কি উমান পায় সেইবোৰ মজল চাওঁতাসকলে নিজস্ব ভাষাৰে ব্যাখ্যা কৰে।

কণী আৰু গাহৰিৰ আগমজহত মজল চোৱা:—মিবু, বিধেবকৈ মিয়ুৱে কুৰুখা কণী আৰু গাহৰিৰ আগমজহত মজল চায়।

କୁକୁବା କଣି ଭାଲନେ ବେରା, ତାବ କୁହୁମବ ବଂ, ଇତ୍ୟାଦିବ ଓପରତ
 ବ୍ୟାଧ୍ୟା କବି ମିବ୍‌ସକ୍ତେ ଆଗମ୍ଭୁକ ମଞ୍ଜୁଳାମଞ୍ଜୁଳବ ଭାବିବ୍ୟାତବାଣୀ କରେ ।
 ତେନେକେ ବିଶେଷଭାବେ ସକାମତ ବଧ କବା ଗାହାବିବ ଆଗମ୍ଭୁହାଣି
 ଉଲିମ୍ମାହି ତାତ ଥକା ଦାଗ ଆବ୍‌ ବବଂସମୁହ ମିବ୍‌ଲେ ବ୍ୟାଧ୍ୟା କବି
 ଭାବିବ୍ୟାତବାଣୀ କରେ (ଗାହାବିବ ଆଗମ୍ଭୁହତ ମଞ୍ଜୁଳ ଚୋରା ସମ୍ପର୍କେ
 ହାନାନ୍ତବତ ଆଲୋଚନା କବା ହେছে) ।*

আচিন্ তাগিব্

দুৰ্গা বেগন

‘এঃগ্ আচিন্-তাগিব্,’ (গাহবিৰ আগ মঙ্গলহত মঙ্গল চোৰা পঞ্চাতি)
আব্দ ‘বক্চিন্ তাগিব্,’ (কুকুৰাৰ আগমঙ্গলহত মঙ্গল চোৰা) পঞ্চাতিয়ে
মিচিং সমাজৰ দেও-ভূতৰ ওপৰত থকা বিশ্বাস আব্দ ‘মিব্দ্’ অথবা
প্রচলন হোৱাৰ কথাকে প্ৰতিপন্ন কৰে। মিব্দ্ৰে ‘আঃবাং’ গাই মঙ্গল
চোৰাৰ পিছত আগন্তুক আপদ-বিপদৰ প্ৰতিকাৰৰ নিমিত্তে বা গাহবি
কুকুৰাৰে দেওভূত বা প্ৰেতাছাৰ বাবে ‘তচাক’ (আগবান) কৰে।
নিৰ্দিষ্ট সময় আহি পালেই ‘মিব্দ্’ৰ দ্বাৰা অথবা ‘মিব্দ্ৰে’ বাছি
দিয়া মানুহৰ দ্বাৰা পূজা কৰোৱা হয়। এইখিনিতে লক্ষ্য কৰিবলগীয়া
কথা যে—পূজাৰ সময়তো উক্ত গাহবি বা কুকুৰা বধ কৰোঁতে
‘পেভম্ পেলা’ (দেওভূত বা মৃত আত্মাৰ নাম উচ্চাৰণ কৰি বধ
কৰা) পূজাৰ কাম কৰিব লাগে। বধ কৰিবৰ সময়ত বিশেষ
মন কৰিবলগীয়া কথা হৈছে য়েগ্,মান্, মান্,নাম্ (গাহবিৰ বুকুত
বঁহ এটো কলপাত মেৰিয়াই লৈ চাউল ছটিয়াই ছটিয়াই বধ কৰা
নিয়ম) আব্দ ‘পেনাম্’ (বচন কোৱা) কাৰ্য। এই নীতি নিয়মেৰে বধ
নকৰিলে গাহবি বা কুকুৰাৰ আগমঙ্গলহত মঙ্গল চাব নোৱাৰি।
‘মিব্দ্’ৰ মঙল চোৰা প্ৰথাৰ জৰিয়তে কৰ্তব্য, পূজা ধৰা পেলোৱাৰ
কাৰণে ‘আচিন্ তাগিব্’ পঞ্চাতিকো ‘মিব্দ্’ৰ আন এটা অংশ বঢ়ি
ধৰা হয়। পূৰ্বতে ‘মিব্দ্’সকলৰ বাহিৰে গাহবি আব্দ কুকুৰাৰ
আগমঙ্গলহত মঙ্গল চোৰা সম্ভৱ নাছিল। বৰ্তমানে গাহবিৰ বৃদ্ধ
লোকসকলে ‘মিব্দ্’ৰপৰা নিয়ম প্ৰণালী শিকি গাহবিৰ আগমঙ্গলহত
মঙ্গল চাব পৰা হৈছে। মাত্ৰ চাবলগীয়া গাহবিটোক ‘মিব্দ্’ৰ
নিষেধসম্মতে পূজাত বধ কৰিব লাগে। কোনো দেওভূত বা প্ৰেতা-
ছালৈ ‘তচাক্,’ (আগ কৰি বধা) আব্দ বধ কৰোঁতে য়েগ্,মান্,মান্,নাম্
নকৰিলে গাহবিৰ আগমঙ্গলহত মঙ্গল চালেও এই মঙ্গল প্ৰযোজ্য
নহয়। পূজাত দিবলগীয়া গাহবিটো আন ঠাইৰপৰা কিনি আনিলেও
বধ কৰোঁতে গাহবিটোক ‘য়েগ্,মান্,মান্,নাম্’ আব্দ পূজাৰ বিধৰণ দি
‘পেনাম্’ বচন কলে উক্ত গাহবিৰ আগমঙ্গলহত মঙ্গল চাওঁতে ধৰা দিয়ে।

‘ভাগিৰ্, কাঃনাম্’ (মঙ্গলচোৰা) পঞ্চাতিৰ বিভিন্ন প্ৰক্ৰিয়া আছে। আগমঙ্গহৰ ওপৰত থকা নানা বৰ্ণম্বৰ শিবা, উপশিবা, গঠন আৰু চিনৰ দ্বাৰা সম্ভাৱ্য ঘটনাৰলৈ প্ৰকাশ কৰা হয়। গাহৰিৰ আগমঙ্গহ দুভাগত বিভক্ত কৰা হয়। (১) ‘আচিন্’ আৰু (২) ‘আন্নন্’। আন্নন্ বোলা অংশটো আচল আগমঙ্গহৰ লগতে লাগি নাথাকে। ই আগমঙ্গহৰ এভাগ মাথোন। আচল আগমঙ্গহত বিশেষ কোনো এষবৰ সন্ধান উপলক্ষে আগমন্তুক ঘটনাৰ চিহ্ন প্ৰকাশ পায়। কিন্তু ‘আন্নন্’ অংশত ঘৰব, বংশ পৰিয়াল আৰু জ্ঞাতি বা বংশৰ কথা চিহ্নিত থাকে। আগমঙ্গহৰ সমান অংশৰ কোনো ঠাইত খাল থাকিলে ‘আগ’ (ম্বাশ পোতা ঠাই) বুলি কোৱা হয়। এই চিন আগমঙ্গহত থাকিলে ঘৰ বা বংশ পৰিয়ালৰ কোনোবা এজনৰ অলপতে মৃত্যু হোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে বুলি ধৰা হয়। আকৌ সেই একে ঠাইতে পাতল চান্নিৰে ঢাকিলে মৃত্যু সম্ভাৱনা থাকিলেও ইতিমধ্যে আৰোগ্য হৈছে বা হ’ব বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। এইদৰে আগমঙ্গহৰ কাষত অলপ কটা চিন যেন পালে তাক নাপন্ন (অপবাদ) থকা বুলি কয়। ঘৰ বা বংশ পৰিয়ালৰ কোনো লোকে আনৰ বিপক্ষে কুৎসা বটনা কৰিলে বাইজৰ ওচৰত ‘কাঁবাঙ’ত মেল বহিবলগীয়া হয় বুলি ভবা হয়। তেনেকৈ আগমঙ্গহৰ কোণত কে’চ খালে ‘মাগ্’ (অগ্নিকাণ্ড) হোৱাৰ আশংকা থাকে। এইদৰে ‘আন্নন্’ আগমঙ্গহতো এম্বৰ বহল অংশত ঘৰ বা সন্ধান উপলক্ষে, মাজডোখৰত বংশ পৰিয়ালৰ আৰু আনম্বৰৰ সৰু অংশত জ্ঞাতি কুটুম্বৰ আগমন্তুক ঘটনাৰ কথা চিহ্নিত থাকে বুলি বিশ্বাস কৰে। আগমঙ্গহৰ ওপৰত তেনে চিন বা দাগ নাথাকিলে বা আগমঙ্গহৰ স্বাভাৱিক আকৃতি থাকিলে মঙ্গল শব্দ বুলি ধৰা হয়।

কোনো ৰাজহুৱা সন্ধান নিমিত্তে গাহৰি আন ঠাইলৈ গৈ যোৱা আনিলেও বধ কৰোঁতে আগতে উল্লেখ কৰাৰ দৰে ‘পেতম্পেন্দা’, ‘ৱেগ্,মান্, মাম্,মা’ আদি কৰিলেহে উক্ত গাহৰিৰ আগমঙ্গহত মঙ্গল চোৱাৰ উপবৃত্ত হয়, তেনে নকৰিলে গাহৰিৰ আগমঙ্গহত স্বাভাৱিক অস্বাভাৱিক আৰু পৰম্পৰাগত মানি লোৱা চিনবোৰ দেখা নোযায়। ‘আচিন্, ভাগিৰ্’ পঞ্চাতিৰ সৈতে মিলিব অৱস্থিত আছে। যিহেতু ‘আচিন্, ভাগিৰ্’ত দেখা পোৱা কেইকোনো ঘটনাৰ কথা মিলি, সবলৈহে ক’ব পাৰিব। উদাহৰণ স্বৰূপে আগমঙ্গহত প্ৰকাশ

পোহা 'মীগ্‌', 'নাপ্‌' আৰু 'আগ' আদি চিন থাকিলে তাৰ প্ৰাণিকাৰৰ নিমিত্তে 'মিব্‌'ৰে' পুনৰ মজল চাব লাগে। মজল চাই 'মিব্‌'ৰে অম্‌ক ঘটনাৰ কাৰণে অম্‌ক পূজা-পাতল দিব লাগিব বুলি বিশ্বাস কৰি দিব পাৰে। তেনে কৰিলেহে আগমজলত দেখা দিয়া ঘটনাৰ প্ৰতিকৰ হওঁ। এই প্ৰথা মিচিং সমাজত পৰম্পৰাগতভাৱে চলি আহিছে।

আচিন্‌, তাগিব্‌-বোৰত পোহা ভৱিষ্যত বিপদৰ সংকেতবোৰৰ তাৎকালীন প্ৰাণিকাৰৰ ব্যৱস্থা নকৰিলে দেখাদেখিই ঘটনাজলী বাস্তৱত ঘটে। প্ৰত্যেক প্ৰমাণ পোহাৰ কাৰণে আচিন্‌, তাগিব্‌, ওপৰত জনসাধাৰণৰ দৃঢ় বিশ্বাস। তদুপৰি 'নাপ্‌' (অপহাৰ) 'মীগ্‌' (অগ্নিকাণ্ড) আদি আকস্মিক ঘটনাবোৰক আধুনিক বিজ্ঞানৰ যন্ত্ৰ-পাতিৰে আৰু জ্যোতিষ গণনাৰে ভৱিষ্যতবাণী কৰি ঠাৱৰ কৰিব নোৱাৰে। 'আচিন্‌, তাগিব্‌'ত পোহা ঘটনাজলীয়ে মিচিং সমাজত প্ৰত্যক্ষভাৱে প্ৰতিফলিত কৰাৰ কাৰণে মিচিং সমাজে 'আচিন্‌, তাগিব্‌'ৰ ওপৰত গভীৰ শ্ৰদ্ধা আৰু বিশ্বাস ৰাখে।*

দবুৰ, পূজা

নাহেন্দ্র পাঠন

‘দবুৰ’ শব্দটো কেনেকৈ উৎপত্তি হৈছে এই বিষয়ে এতিয়ালৈকে বিতং আলোচনা হোৱা নাই। কোনো কোনোৰ মতে মিচিং ভাষাত দ মানে খা, আৰু বুৰ মানে উৰ্বৰ হোৱা নাইবা গুৰি হোৱা, এই অৰ্থত পূজা-পাতলৰ যোগেদি পৃথিবী উৰ্বৰা কৰা কাৰ্যক বুজায়। সি যি নহওক ‘দবুৰ’ শব্দটোৱে মিচিং সমাজত প্ৰচলিত পূজা বিশেষক বুজায়। বহুতে ভাবে যে দবুৰ, পূজা মাত্ৰ এবিধহে আছে আৰু তাক প্ৰায় একে ধৰণে পালন কৰা হয়। প্ৰকৃততে সেই কথা শূন্য নহয়। আমি বেলেগ বেলেগ অঞ্চলত দবুৰ, পূজা বিভিন্ন ধৰণে কৰা দেখিবলৈ পাইছো। অঞ্চল বিশেষৰ পূজা কৰাৰ পদ্ধতিৰ কথা বাদ দিও, বেলেগ বেলেগ সময়ত বিভিন্ন উদ্দেশ্যৰে দবুৰ, পূজা কৰা দেখিবলৈ পোৱা যায়। এই গ্ৰন্থৰ স্থানান্তৰত দবুৰ, পূজাৰ বিষয়ে কেবাবাৰো উল্লেখ কৰা হৈছে। সেইবাবে তলত আমি কেইটামান দবুৰ, পূজাৰহে পৰিচয় দিছো।

দবুৰ, পূজাৰ কেবাটাও ভাগ আছে। সেইবোৰ বিভিন্ন উদ্দেশ্যে আৰু বিভিন্ন সময়ত কৰা হয়। আটাইবোৰ দবুৰ, উদ্দেশ্য আৰু সময় একে নহ’বও পাৰে। সাধাৰণতে (১) মংপুন, দবুৰ, (২) কংচন, দবুৰ, (৩) বুদ্ধী দবুৰ, (৪) ৰাবান, কংচন, এই চাৰিবিধ দবুৰ, পোৱা যায়। দবুৰ, পূজাকো ‘আগ’ (দবুৰ, পূজাৰ নামত কিবা এটা দিয় বুলি প্ৰতিশ্ৰুতি দি থোৱা কাৰ্য) আৰু ‘ইপাগু’ (শেষৰ দিনা বেলেগ বেলেগ প্ৰক্ৰিয়াৰে পূজা সমাপন কৰা কাৰ্য) কৰা হয়। দবুৰ, পূজাত সাধাৰণতে গাহৰিৰে পূজা কৰা হয়। গাহৰিৰ বৰণ কলা হ’ব লাগে। বগা বা অন্য ৰং মিহলি থকা গাহৰিক দবুৰ, পূজাত বধ কৰা নহয়। মাইকী গাহৰিহে দবুৰ,ত ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে। গাহৰি বধ কৰিলে তাক আনুৰাগিক হিচাপে কুকুৰাও বধ কৰা হয়।

কোনো কোনো দবুৰ, পূজা কেৱল কুকুৰাৰে কৰে। কুকুৰা আৰু গাহৰি বধ কৰাৰ এটা বিশেষ নিয়ম আছে। কুকুৰা ডিঙি চোঁপ উগাহ বন্ধ কৰি মৰা হয়। গাহৰি মাৰিবৰ সময়ত কেইটা-

মান লক্ষ্য কৰিব লগীয়া দিশ আছে। গাহৰিৰ মূৰটো সোম্ভাৰ পৰাকৈ দূটা দূটাকৈ চাৰিটা খুঁটি পদতি মাজৰ থেক ঠাইত ওপৰমূৰাকৈ গাহৰিৰ মূৰটো সূম্ভাই দি তাৰ মূৰ শিতানত 'চিল্দ' (মিচিং ভাষাত) গছৰ এটুকুৰা কাঠ দিয়া হয়। অন্যান্য পূজাত চিল্দ নহ'লেও হয়। আন এটুকুৰা চিল্দ কাঠৰ মূৰ গাহৰিৰ ডিঙিত চেপি মাৰিবৰ কাৰণে ব্যৱহাৰ কৰে। এই দূটুকুৰা চিল্দ কাঠতে তৰাপাতেৰে মেৰিয়াই প'চিবাকৈ বন্ধা হয়। 'ভান, ভান,ভং' নামৰ এবিধ গছৰ মাৰিবেও কেতিয়াবা গাহৰি মৰা হয়। কোনো কোনো ঠাইত এইবোৰ কাঠ নোপোৱাৰ বাবে যিকোনো কাঠেই ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়।

মঃপদ্ন, (সম্ভৱতঃ মঃ < আমং = মাটি, পদ্ন, < আপ্পদ্ন = ফুল, অৰ্থাৎ মাটিৰ ফুল বা ধান) দব্দৰ খেতি পথাৰত শস্য নষ্ট হোৱাৰ আশংকা দেখিলে কৰা হয়। ইয়াক 'মঃতী দব্দৰ' বুলিও জনা যায়। মঃপদ্ন, দব্দৰ, পথাৰতে কৰা হয়। ভুই বা পথাৰৰপৰা ধানৰ পাত মেগেলা গছৰ পাতেৰে সৈতে বিশেষ ধৰণে মেৰিয়াই আনি টঙিৰ ওপৰত বা পূজা কৰা ঠাইত এটা বিশেষ ধৰণে তৈয়াৰ কৰা ব'হৰ টোমত ভৰাই, তাক দুফালে দূটা খুঁটি পদতি পথালিকৈ এডাল মাৰিত ওলোমাই নাইবা মাটিতে থৈ তাৰ ওপৰত আপং আদি পূজাৰ সম্ভাৰ ঢালি দি "আজিৰ পৰা ধান-মাহ, খেতি-বাতি, বেমাৰ-আজাৰ ভাল হওক, পৃথিবী মাতৃক তাৰ বাবে পূজা আগবঢ়াইছো" বুলি আশীৰ্বচন (পেনাম্) মাতে।

বাবান্, কঃচনো মান্দুহৰ মঙ্গল বিধানৰ কাৰণেই কৰা হয়। বাবান্, কঃচন, কৰাৰ সময়ত প'চটাকৈ মেগেলা গছৰ খুঁটা পূৰণ চিনৰ দৰে গাৰি তাৰ ওপৰত লগ লগাকৈ একোডাল পথালিকৈ দিয়া হয়। তেনেকৈ প'চ শাবীকৈ সজোৱাৰ পাছত মাজৰ ভালত কুকুৰাৰ মূৰ অ'ৰি দিয়া হয়। বাকী দুয়োকাষৰ দুয়োডালতে কণী অ'ৰি দিয়ে। এই কণী আৰু কুকুৰাৰ মূৰো পূবা-পশ্চিমাকৈ গুজি দিয়ে।

এই দব্দৰ, পূজাত 'পাঃপে' আৰু 'পাঃমু' দুবিধ ব'হৰ খং বিশেষ আকৃতিৰে সাজি লোৱা হয়।

‘আজ্ঞে’ বা কোনোবাই কিম্বা অপবাদ কৰাৰ বাবে দাস্তী হ’লে ‘দ্বন্দ্ব’ দৰ্শন কৰাহয়। কোনো মানুহে কাৰোবাৰ প্ৰতি অন্যায় কৰিলে (যেনে—গোপন পৰনাৰী গমন, আনৰ ভঁৰালৰ পৰা ধান চোৰ কৰা, আনৰ গৰু মহ গোপনে বধ কৰা ইত্যাদি) নাইবা দেহতাই বেয়া পোষা কাম কৰিলে তেওঁ দ্ৰাব্যোগ্য বোগত ভুগিব। তেনে মানুহৰ বোগৰ লক্ষণলৈ চাই এই আজ্ঞে বা দাস্তী লোভা হয়। এই দ্বন্দ্বত অপায় অমঙ্গলৰ দেওভূত সকলো গাঁওখনৰ সন্মুখলৈ খেদি পঠিয়াবৰ কাৰণে পূজাত থকা লোকসকলে মাৰিবে গোটেই গাঁওখনৰ নাইবা সেই আজ্ঞে থকা মানুহৰ বাবে কোনোবাই বিভিন্ন ধৰণে চিঞৰ বাখৰ কৰে। চুঙাবোৰত কৰাত দেওভূত থাকিব পাৰে বুলি সেইবোৰ সোপা দি বন্ধ কৰি থোৱা হয়। মিচিং চাংঘৰ কোবোৱাৰ কাৰণেই বহুতে ইয়াক চাং কোবোৱা পূজা বুলি কয়। ইয়াৰ পিছত আজ্ঞে থকা মানুহৰ বাবে এজনী কুকুৰা এটোপোলা আপং আগবঢ়াই সেই মানুহবোৰক বিদায় দিয়ে। আজ্ঞে লোৱা দ্বন্দ্ব, কোনো কোনো ঠাইত পঁচ ধৰণৰ কৰা দেখা যায়।

কঃচন দ্বন্দ্ব সাধাৰণতে চিকাৰীসকলকে কৰা দেখা যায়। বনত চিকাৰ কৰিবৰ সময়ত চিকাৰীসকলে বিভিন্ন দেৱদেৱী, দেওভূতৰ সন্মুখীন হ’ব লগা হয়। দেওভূতৰ বদুট বা তুট অনাৱানী চিকাৰীসকলে চিকাৰৰ সামগ্ৰী পায়। দেওভূত বা চিকাৰীৰ উপাস্য দেৱতাক সন্তুষ্ট কৰিবলৈ কঃচন, দ্বন্দ্ব কৰে। এই দ্বন্দ্ব কুকুৰাবে কৰা হয়। ঘৰৰ মাজলিক কাৰৰ কাৰণেও কোঁতলাৰা কঃচন, দ্বন্দ্ব কৰা দেখা যায়।

পথাৰ নাইবা হাবিত দ্বন্দ্ব, পূজা কৰিলে, পূজা কৰা ঠাইত মানুহে পদাৰ্পণ কৰিব নালাগে। সেই কাৰণে দ্বন্দ্ব, পূজাৰ বাবে প্ৰথমৰ পৰা এটা আচুতীয়া ঠাই বাচি লোৱা হয়। গাঁওত বা ঘৰত দ্বন্দ্ব, পূজা কৰিলে পঁচাৰ্চদিনলৈ গেনা বাখৰ লাগে। দ্বন্দ্ব, পূজাৰ সময়ত গাঁওত বা সেই বিশেষ ঘৰত কোনো অভ্যাগত প্ৰবেশ কৰিলে তেওঁক গেনা শেষ মোহোৱালৈকে বাৰলৈ দিয়া নহয়। নহ’লে তেওঁক এটি মূল্যবান সামগ্ৰী বাখি বাৰলৈ

দিয়া হয়। গেনা ভাঙিলে কুকুৰা আৰু আপং দ'ড হিচাপে
মৈ সেই লাজুকী ব'ৰাই দিয়ে।

কোনোবাই লাজুকী বান্দব দেখিলে নেবানেপেবাকৈ বহুদিন
বৰষুণ দিয়ে ব'লি মিচিংসকলে বিশ্বাস কৰে। তেতিয়াও সেই
লাজুকী বান্দব দেখোঁতাজনবপৰা আজ্ঞে আদান কৰি দৰু
কৰা হয়।*

মিচিং ধৰ্মবিশ্বাস আৰু পেনা

ভূকণ চম্প পামেণাম

মিচিংসকলৰ ধৰ্মমূলক অনুষ্ঠানসমূহক আইকৈ তিনিটা শ্ৰেণীত ভাগ কৰিব পাৰি : সামূহিক, ব্যক্তিগত আৰু কাৰণজনিত। সমূহীয়া অৰ্থাৎ গোটেই গাঁওখনৰ বাবে সকলোৰে মিলিজুটলৈ একেলগে কৰা অনুষ্ঠানসমূহ হ'ল সামূহিক। 'দবুৰ্' 'লুগাং' 'পঃবাগ্'—এইবোৰ হ'ল সামূহিক অনুষ্ঠান। 'লুগাং' আৰু 'পঃবাগ্'ক উৎসৱৰ ভিতৰত ধৰিলেও সেইবোৰো আন প্ৰকাৰৰ ধৰ্মমূলক অনুষ্ঠান। 'দবুৰ্' পূজাত জীৱ-জন্তু উছৰ্গা কৰি গাঁও-স্ফুৰ্গিত, গব্দ-ম'হ, পথাৰ সমাৰৰ উন্নতিৰ হকে কামনা কৰি সমূহীয়াকৈ বছৰি অনুষ্ঠানটি পালন কৰা হয় আৰু অনুষ্ঠানৰ পিছত প'চ সাজলৈকে জ্বলা-পোৰা বস্তু খোৱা নহয়। জীৱ-জন্তুৰ মঙ্গল কামনা কৰি, ঠিক তেনেকৈ 'আলি আই লুগাং' বা 'লুগাং'—বিহুতো প'চ সাজলৈকে জ্বলা-পোৰা বস্তু খোৱা নহয়, ন-জোন নোলোৱালৈকে ন-গজালি কটা নহয়, শস্যৰ মঙ্গল কামনা কৰি। 'পঃবাগ্'ত উছৰ্গা কৰা গাহৰিবো আগ মঙহ চাই বাইজৰ আৰু শস্যাদিৰ ভাল বেয়া নিৰূপণ কৰা হয়। গতিকে 'লুগাং' আৰু 'পঃবাগো' উৎসৱ যদিও ধৰ্মমূলক অনুষ্ঠানৰ এটি অংশ বিশেষ, গব্দ-ম'হৰ বেমাৰ আদি হ'লে নামঘৰত সমূহীয়াকৈ আই মতাৰ প্ৰচলনো দেখা যায়।

'অঃচাগ্' 'গিগ্ৰাতি' বা 'বব' নাইবা 'উবম্, আপিন্' এইবিলাক হ'ল ব্যক্তিগত ধৰ্মমূলক অনুষ্ঠান। উপবোক্ত সকামখিনি অন্ততঃ প'চ বছৰৰ মূৰত ন-পদুৰুৰ কাৰণে উছৰ্গিত ধৰ্মমূলক অনুষ্ঠান। ঠাই বিশেষে সকামৰ নাম আৰু নীতি-নিয়মৰ ব্যৱধান থাকিলেও মূলতঃ সেইবোৰ সকামৰ উদ্দেশ্য একেই। সকাম কৰা ব্যক্তিকনে কমেও তেওঁৰ ওপৰৰ ন-পদুৰুকে এই পূজা দিলে। সেই সুকামবিলাকতো প'চ সাজলৈকে জ্বলা-পোৰা নোখোৱা অঃচাগ্, সকাম কৰোঁতাসকলে পক্ৰমোঁ জাতীয় শাক নোখোৱা, ন-ধান নোলোৱালৈকে কোনো চাৰিঠেঙীয়া জন্তুৰ মাংস নোখোৱা, আদি,

নিষিদ্ধ নীতি আছে। পিতৃ পুৰুষৰ কাৰণে কৰা বাৰ্ষিক সেৱাও ব্যক্তিগত অনুষ্ঠান। আই সেৱা, ন-জুনীয়া সকাম আদিও ব্যক্তি বিশেষে বাৰ্ষিক অনুষ্ঠান হিচাপে পালন কৰা দেখা যায়।

‘ভালাং উই’ বা ওপৰ দেহভাগৰ পূজা ‘মাল’ বা ‘দানিং’ আই মতা ডাঙৰীয়া সকাম, জলকাই বা জলনাৰায়ণৰ পূজা, গৰখীয়া সকাম, কালিকা সকাম আদিবোৰ কাৰণজনিত। “ভালাং উই প্ৰধানতঃ খেতি-পথাৰ ভাল হ’বৰ কাৰণে হাৰিত কৰা হয়। ভাতো নিষিদ্ধ নীতি বা গেনা প্ৰথা আছে। ভালাং উইত কম পক্ষেও সাতোটা বঙৰ কুৰুবা উছৰ্গা কৰিব লাগে। গাহৰি উছৰ্গা কৰা হয় ‘বমি’ বা ‘দিঃতী নাঃনী’ অৰ্থাৎ শস্য উৎপাদিকা আই বসুমতীৰ উদ্দেশ্যত। ‘মাল’ মতা হয় স্বাস্থ্যৰ উন্নতি বা শাৰীৰিক উদগতিৰ কাৰণে; ক’কাল, গা-মূৰ বিষালে ডাঙৰীয়া সকাম, জলকাই জলৰ অপৰাধৰ বাবে, গৰুৰ উন্নতিৰ বাবে গৰখীয়া সকাম, ম’হৰ উন্নতিৰ বাবে কালিকা মতা হয়। কোনো প্ৰেভাছাই লোৱা বুলি জানিলে ‘উবম্ প্ৰাণনাম্’ বা ‘উবম্ পিদ্‌নাম্’ কাৰ্য্য সম্পাদন কৰা হয়। জল, খল, বতাহ তিনি থানৰ তিনিজন ডাঙৰীয়া থকা বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। গতিকে ডাঙৰীয়া সকামত তিনিটা পতুৱাৰ ঘৰ সাজি দিয়া হয়—ডাঙৰীয়াই নাপাবৰ কাৰণে খেণ্ডক’ড়ৰ চিন দেখুওৱা হয়। সাধাৰণতে ডাঙৰীয়া ঘিলা গছত হেনো জিৰায়। গতিকে এটা ঘিলাও পূজা খলিত থোৱা হয় আৰু ডাঙৰীয়া জিৰাবৰ কাৰণে এজোপা কেঁচা গছ পুৰি বঢ়াই দিয়া হয়। আই সকলে দেখা দিলে কিবা অপৰাধ লাগিব পাৰে বুলি আই মতাৰ প্ৰচলনো দেখা যায়। উপৰোক্ত বিধৰ সকামসমূহ হ’ল কাৰণজনিত।

যুগ হিচাপে ভাগ কৰি চালে দেখা যায়—বিবিধাক সকামত আন কোনো জাতি বা সম্প্ৰদায়ৰ নীতি-নিয়মৰ সংমিশ্ৰণ খটা নাই সেই সকামবোৰ হ’ল আদিম বা মূল সকাম। ‘অঃচাগ্’, ‘গিলাতি’, ‘মাল’, ‘উবম্ আপিন্’, ‘দবু’, ‘লুগাং’, ‘ভালাং উই’ আদি এই শ্ৰেণীৰ সকাম। ডাঙৰীয়া সকামো মূল ‘ভালাং উই’ৰে এটি অংশবিশেষ। আই মতা, গৰখীয়া সকাম, কালিকা সকাম, জল-নাৰায়ণৰ পূজা, ব্যক্তি সেৱা আদি সকামবোৰ সংমিশ্ৰিত

ৰাৱৰ্ণ্যব্দগীৰ্ণ। মিচিংসকলৰ মূল বিশ্বাসৰ পৰা কিছু পৰিমাণে
 জড়িত হৈ অ-মিচিঙৰ অসমীয়া সংস্কৃতিৰ সংমিশ্ৰণত এইবোৰ
 ধৰ্মবিশ্বাসৰ সৃষ্টি হ'ল। সংমিশ্ৰিত বৃগডেই মিচিংসকলৰ
 মাজত নামঘৰ বথা প্ৰথাৰ সৃষ্টি হ'ল। ভকতীয়া হোৱা আৰু
 ভকতসকলে নামঘৰত বাতি বিহাৰ সেৱা কৰা বাঁত সংমিশ্ৰিত
 ধৰ্মবিশ্বাস। মিচিংসকলৰ মাজত বছৰি সামূহিকভাৱে গাঁৱৰ
 কল্যাণৰ কাৰণে এই বাতি খোৱা বা বাতি সেৱা ধৰ্মও নাম-
 ঘৰত পালন কৰে। বহুতে এই ধৰ্মকে মিচিঙৰ আদিম ধৰ্ম
 বুলি ক'ব খোজে। কিন্তু মিচিংসকলৰ আদিম ধৰ্মবিশ্বাসত
 শৰণ-ভজন লোৱা বা ভকত হোৱাৰ কোনো প্ৰথা প্ৰচলন নাই।
 এই বাতি সেৱাৰ আশীৰ্বাদ প্ৰথা অসমীয়া মাধ্যমত চলে।
 আনহাতে আদিম বিশ্বাসৰ ধৰ্মানুষ্ঠানত তেওঁলোকে 'আনা
 দৰ্গা নু তাল্লাংকা, আবু পংল ন তাল্লাংকা' বুলি কথিত ভাষাতে
 আৰম্ভ কৰে। বাতি বিহাৰত গোৱা 'যাওঁ দীৰে দীৰে গহীনে
 গম্বীৰে মাভাত গোৱা তালি লৈয়ে' (যাওঁ ধীৰে ধীৰে গহীনে
 গম্ভীৰে মাথাত গুৱা থালি লৈহে।) মিচিঙৰ নিজা ভাষা কোঁতলাও
 নহয়। সাজতোলা (সাতোলা) বা ভকতসকলৰ মূখৰ আগত 'আপঙ'ৰ
 বাতি দাঙি ধৰি গোৱা নামবোৰো ভঙা ভঙা অসমীয়াই। ই
 শব্দবী বৃগৰ এটা বিকৃত ধৰ্মৰূপ। তেনেকুৱা নামবোৰত "উনা
 মাদঘৰ বানী" (শুনো মাঘৰ বাণী) "কৈছে উননদেৰে" (কৈছে
 সুনন্দদেৰে) আদি শব্দবাণীৰ প্ৰয়োগৰ উপৰিও কোঁতলাৰ
 শব্দবোৰৰ নামো জড়িত থকা পোৱা যায়। "নামেৰে দৰ্ঘৰে (ধৰ্মৰে)
 মই তালি (থালি) বনালো পৰম বতন কৰি, ভালৰে দাকনি
 (খালৰ ঢাকনি) গুছোৱা দোকানী (ভকতনাজনীক কোৱা হৈছে)
 মই পিওঁ অ'জালি ভাৰি।" এইবোৰ অসমীয়া লোক বচনাৰে একাংশ।
 নাম-কীৰ্ত্তন প্ৰথাটোক একেধাৰে আধুনিক স্তৰত ধৰিব পাৰি।
 আজি-কালি অনেক ঠাইত ভাগৱতীয়া ধৰণে নাম-কীৰ্ত্তনো পালন
 কৰা দেখা যায়। ইয়াক মহাপুৰুষৰ শিষ্য বাম সন্তৰ দিনৰপৰাই
 পৰম প্ৰজ্ঞাৰ বুলি ধৰি ল'ব পাৰি। এই আধিৰ বাবে চাউল খুওৱা
 জনীয়া সকলো মিচিং সমাজত আধুনিক।

মিচিংসকলৰ নিৰীক্ষণ বাঁত প্ৰথাটোৰেই হ'ল প্ৰমাণ। এই
 প্ৰমাণ বা কৰিব নোপোৱা বা বাস্তৱলক কাৰ্য্যৰ মাজত কিমান

যোৰো সোমাই আছে। 'অচাগ্', 'গিলাতি' আদি সকলক সন্মান
 কৰিবলৈ স্নানসেৱাৰ্থে খাই শেষ কৰিব জৰ্গিগৰ—পিছলৈ সঁচি বা
 শ্ৰুতকোৱাই খাব নাপায়, কাৰণ দেৱতালৈ উছৰ্গা কৰা বস্তু এনে
 পুনৰ সেই দেৱতাই পাব পাৰে। তেনে সন্মান কৰা কোনো
 জন্তুৰে বা অগোৱা বা খঙেৰে যি জন্তুৰ মাংস খাব নাপায়,
 কাৰণ দেৱতাও তেওঁলোকৰ প্ৰতি তেনে অস্বাদ্য কৰিব
 পাৰে। দেৱতালৈ বন্ধা বস্তু সেইহাতেৰে বাস্তৱ নপায়,
 কিন্তু সি প্ৰাণীত মানুহে দেৱতা হৈ জন্তু জোৱাৰ পিছত
 ওভোটোটো দেখে। গাভৰু টাক মাৰি বাওঁহাতে চলাব
 লাগে। আজাত জলকীয়া দিব নাপায়, কিন্তু দেৱতাক
 জলা পোৰা দিলে মানুহকো তেনেকুৱা পীড়া দিব। গাভৰু
 মৃতকৰ মৈদামৰ ওপৰতো পৃথিৱীৰ মানুহৰ আচৰণৰ বিপৰীতে
 চোলা ওভোটাক মেলি দিয়া হয়—বাতিটো ফুটাই দিয়া হয়।
 প্ৰেতাত্মা বা 'উৰম' পালে 'উৰম'ক দিয়া বস্তু বাওঁহাতেৰে ছটিয়াই
 দিয়া হয়। 'ল'গাং' কৰি ন-জ্ঞান নোলোৱালৈকে হালকোৰ বাব
 নাপায়, কাৰণ ধানৰ গজালি সোনকালে নোলায়। 'দবু' পূজাৰ
 দিনা অন্য মানুহ গ'লুত সোমাবলৈ দিব নাপায়—কাৰণ গাঁৱৰ
 লক্ষী বাহিৰলৈ যায়। জলদেৱতাক টোপোলা আগ কৰিলে
 মানুহে মালাগে দিনটোলৈ পল জকাই আদি গাহৰিবা সঁজুলিও
 চুব নাপায়, কাৰণ সেইবোৰতে জলদেৱতা লাগি থাকিব পাৰে।
 'অচাগ্', 'গিলাতি'ৰ গাহৰি আগ কৰোঁতেও অস্তিত্বঃ এসময়লৈ
 জলকীয়া খাব নাপায়, কাৰণ দেৱতাই জলকীয়া ব্যৱহাৰ নকৰে।
 সৰু ল'ৰা-ছোৱালী মৰিলে এবেলা আৰু ডাঙৰ মানুহ মৰিলে এদিন
 কান্ধ-বন বঁঠি কৰি গেনা পালন কৰি মৃতকৰ আত্মা সদগতি
 কামনা কৰা হয়।

এইবোৰৰ বাহিৰেও বিচিত্ৰসকলৰ ধৰ্মজনিত কিছুমান বিশ্বাস
 আছে। ল'গাওঁত শস্যৰ মূঠি লোৱাজনক পোনপ্ৰথমে আপং
 এবাতি আৰু প্ৰথমে পাতেৰে বাস্তৱ সিজোৰা চাউল 'পুৰাং' খাবলৈ
 দিয়া হয়। কাৰণ তেওঁকে মানৱ-দেৱতা বা দেৱী জ্ঞান কৰা হয়।
 তেওঁ তুমি হ'লেই দেৱতাও তুমি হ'ব। বিয়াত ঢুলীয়া প্ৰধানজনৰ
 ঢোলৰ বহিৰত ডায়েল-পাখৰ টোপোলা গুলি দি তেওঁক সন্মান
 কৰা হয়। কাৰণ তেওঁ তুমি হ'লে গোটেই বিয়াখন বং-বহাইচৰ

স্বাক্ষৰি সূচকলমে চাৰি বাৰ। সন্ধ্যাত নিচা খাই একো অপাৰ অমঙ্গল নহ'ব কাৰণে আৰু 'আপং' টোঙা নহ'ব কাৰণে সন্ধ্যাত ছাই মদ বা 'পং' আপং' চেকা যতন 'পং'ৰ তামোল-পাণৰ টোপোলা বাৰ্শ্ব দিয়া হয়। "পংদন, দাগুনী" বা ছাই মদ চেকা মানুহ কেইজনক তামোল-পাণৰ টোপোলা দি সন্মান কৰা হয়—যাতে ভেওঁলোকৰ পৰিচালনাত সন্ধ্যা সূচকৰূপে চাৰি বাৰ—নিচা খাই যাতে কোনেও হাই-কাৰ্জিয়া নকৰে। "পংদন"ত (ছাই মদ চেকা কামত) ব্যৱহাৰ কৰিবৰ কাৰণে অকুমাৰী ছোৱালীক লগোৱা হয় আৰু ভেওঁলোকে টোপোলা দি সন্মান কৰা হয়। এই পানী তুলিবৰ কাৰণে গাভৰু বা বোৱাবী ছোৱালীক পৰিহৰ বদলি ধৰা নহয়। 'অংচাগ্' সন্ধ্যাত সকলোৰে প্ৰত্যেক দিনে দেখা পোৱা শিচিংসকলৰ পোনপ্ৰথম আৰাধ্য দেৱী সূৰ্য্য বা 'আনা দুংগ্'ক দেখুৱাই পূৰ্বফালে মূৰ কৰাই সূৰ্য্যোদয়ৰ সময়ৰ বন্তৰ, বন্তা বৰণৰ কুকুৰা এটা এডাল বঁহৰ জোঙাল মূৰত গুৰ্জি দি পাৰ্শ্ব মেল খুৱাই দেৱতাসকলক দেখুৱাই থোৱা হয় আৰু বঁহৰ মূৰত অঁৰি থোৱা এটা খাঙত দেৱতাসকললৈ কৰ্ম পক্ষেও ২৪ ভাগ ভাত, মাংস আৰু ছাইমদৰ নৈবেদ্য উছৰ্গা কৰা হয়। তলত পঁচ ভাগ একে প্ৰকাৰৰ নৈবেদ্য দি পঁচ বছৰলৈ স্বৰ্গলৈ মঙ্গল কামনা কৰা হয়। এই পূজাক কোনো অপাৰ অমঙ্গল নহ'ব বাবে 'এৰাৰ, তুংমেং' বদলি কোৱা হয়। বঁহডালত 'বু'তাক' নামৰ এবিধ লতা জাতীয় গছৰ পাত বাৰ্শ্ব দিয়া হয় যাতে বঁহডালত লতা গছৰ পাতবোৰ যেনেকৈ লিপিত খাই থাকে, তেনেকৈ স্বৰ্গলৈ পোনা পোৱালীকেইটিও মাক ৰাপেকৰ বুকুত বুকু জুৰাই থাকে—এয়ে এই ব্যৱস্থাৰ তাৎপৰ্য্য।

মিচিংৰ জন্ম আৰু মৃত্যু শুচি

তৰুণ চন্দ্ৰ পামেগাম

বিবাহৰ উদ্দেশ্য যিয়েই নহওক —সাধাৰণ কথাত হ’ল “স্ব-সংসাৰ পতা।” সংসাৰ বাঢ়াত ভৰি দিলেই জন্ম অনিবাৰ্য্য। ইতিমধ্যে জন্মভূমিকাক বেনেকৈ জন্ম আৰু মৰণ হয় মানুহৰো একেদৰেই জন্ম আৰু মৃত্যু হয়। কিন্তু মানুহৰ জন্ম আৰু মৃত্যুৰ লগত ইতিমধ্যে জন্ম আৰু মৃত্যুৰ এইখিনিতেই মাত্ৰ পাৰ্থক্য যে, মানুহ যি সমাজতেই নাথাকক লাগে সেই সমাজৰ একোটা বিশেষ প্ৰথাৰ মাজেদি জন্ম আৰু মৃত্যু শূচি পালন কৰা হয়। সমাজত চলিবৰ কাৰণে, বিয়াই-সৰাহে, সন্মান-নিকামে বা যি কোনো সামাজিক কাৰ্য্যত আনৰ লগত একে খাৰীতে বহিব পৰা হ’বলৈ হ’লে জন্ম বা মৃত্যুৰ অশৌচ খেদাৰই লাগিব। সংসাৰ বাঢ়াত ভৰি দিলে বেনেকৈ জন্ম অনিবাৰ্য্য, তেনেকৈ জন্ম হ’লেও মৃত্যু অনিবাৰ্য্য। গতিকে মানুহ মাত্ৰেই জন্ম আৰু মৃত্যু শূচি পালন কৰাটোও একেদৰেই অনিবাৰ্য্য।

সম্প্ৰতি জন্মৰ সময়ত মিচিং সমাজত ডাক্তৰ নাৰ্চ আদিৰ প্ৰয়োজনবোধেই নহয়। সাধাৰণ অভিজ্ঞতাৰপৰা দেখা যায় যে পৰিষ্কাৰ নকৰাকৈ থকা ভিৰোতাতকৈ পৰিষ্কাৰী ভিৰোতাৰ প্ৰসন্ন কাৰ্য্য বেছি সহজ। মিচিং ভিৰোতাসকল সাধাৰণতে পৰিষ্কাৰী। অভিজ্ঞ বোম্বাৰীসকলেই তেওঁলোকৰ সমাজৰ ডাক্তৰ আৰু নাৰ্চ। প্ৰসূতিক তেওঁলোকে সহজভাবে ল’ব পাৰে আৰু বেচ বাঢ়ালী হৈ প্ৰসূতিক পৰিচৰ্যা কৰিব পাৰে। কেঁচি বা স্কেডৰ সলনি তেওঁলোকে বঁহৰ চেঁচুহে নাড়ী কটাত ব্যৱহাৰ কৰে। সম্প্ৰতি জন্ম হোৱাৰ পিছতেই প্ৰসূতিক জালুক খুৱাই দিয়া হয়। সেইকাৰণেই কন্যা সম্প্ৰতি হ’লে আগলৈ উলিয়াই দিওঁতে মিলামিতিৰ হ’লে সামান্য গা-ধন লৈ “জালুক পিপলিৰ দামটোহে লৈছোঁ” বদলি কৰে।

সম্প্ৰতি গৰ্ভত থাকোঁতে মাক ৰূপে কোনোবাকৰ অন্যান্য কৰ্ম কৰা নিষেধ। দৈনন্দিন খাদ্য হাঁহ কুকুৰাৰ নিচিনা জীৱ-

জন্তু মৰাও নিবেধ। আনকি মাকে কণীও নাখায়। অৱশ্যে আনে বধ কৰা জীৱ-জন্তুৰ মাংস খোৱাত বাধা নাই। গৰুৰ পৰা আদি দেই গলে নাড়ী পাক খায় বুলি বিশ্বাস কৰে। কোনো শস্যৰ কঠিৱা আদিৰ টোমৰ মদুৰ বাস্তিহলে প্ৰসৱ কৰাত কষ্ট পায় বুলি ভাবে। স্বামী গৰুৰক অন্যান্য বা কটু ব্যৱহাৰ কৰিলেও কষ্ট পায় বুলি ধাৰণা। সেইকাৰণে প্ৰসূতিয়ে বোঁহি কষ্ট পোৱা যেন দেখিলে গিৰিয়েকৰ ভবিষ্যৎ বঢ়া আঙুলি পানীত ডুৰাই সেই পানী প্ৰসূতিক খুউৱা হয়। কিজানিবা কৰাৰাত অজ্ঞাতে হ'লেও স্বামীৰ গাত ভৰি লাগিছিল বা নকৰ জগা কথাকে অজ্ঞানিতে কৈ পেলাইছিল। কেচুৱা জন্ম হৈ যদি নাকান্দে ভেঁতিয়া বাপেকৰ চুৰিলাৰ আগেয়ে বিচি দিয়াৰ নিয়ম। কেনেবাকৈ যদি মাকৰ গাখীৰ খোৱাত পলম কৰে ভেঁতিয়া কেচুৱাই বোহ পাতিছে বুলি ধৰি লয় আৰু ভেঁতিয়াই “তোক উচৰগী (উছৰ্গী) দিছো” বুলি কংহী-বাতি উছৰ্গী কৰা হয়। জন্মৰ পিছত কেচুৱাটো ধুই-পথাৰি শূৰাই দি গাত নতুন কাপোৰ পেলাই দিয়া হয়। লগে লগে কুকুৰা মাৰি প্ৰসূতিৰ কাৰণে “জাল” তৈয়াৰ কৰি দিয়া হয়। ভেল, জলকীয়া নিদিয়াতৈ কুকুৰাৰ মজহ ভঙ্গৰাজ শাক বা কুমলীয়া বিহলঙনিৰ আগ আদিৰে জালক দি সিজাই দিয়া হয়। তাৰ পাছত আঢ়ৈ চাউলৰ ভাত আৰু নিজৰ ব্যৱহাৰ মতে “পঃব” (ছাই মদ) বা নগ্গিন্ (বগা) আপং খাবলৈ দিয়া হয়। কম পক্ষেও তিনি দিনৰপৰা পঁচাৰদিনলৈ এইদৰে জাল দিয়াৰ ব্যৱস্থা থাকে।

নামকৰণ—সাধাৰণতে আগৰ বঢ়া-বঢ়ী সকলে শূচিৰ দিনাই নবজাতক নামকৰণ কৰে। “চিংগি” বা “চিংগু” অৰ্থাৎ শিমলফুল ফুলিবৰ সময়ত জন্ম হ'লে “গাল্লং” আদি নাম দিছিল। ভেনে কোনো ফুল ফুলা সমলৰ নহ'লে বাপেক বা ককায়েকৰ নামৰ এটা আখৰ বাধি নাম দিয়ে। যেনে—বাপেকৰ নাম মাজু হ'লে পুত্ৰেকৰ নাম কৰে হ'ব। সাধাৰণতে পিছৰটো আখৰ বাধি নাম দিয়া হয়।

পঁচাৰদিনৰ দিনা কেচুৱাক বেলি দেখুৱা হয়। সেইদিনা বাহিৰলৈ লি চুলি খুৰুৱা কামো নাগৈওৱা সৰনি লিজেই কৰে।

চুলিৰেৰে ঘাটতিত পেলাই দিয়া নহয়। গোন্ধৰ লগত সানি কেবল পেলাই ধোৱা হয়। কেচুৰাক বেগি দেওঁওৱা দিনটোলৈকে পঁচু-
ফিন পুৰাকৈ সন্তানৰ মাক অশোচত থকাৰ নিয়ম। পঁচদিনৰ
দিনা অনেক শান্তি পানী খায়। এই শান্তি পানী মাক-বাপেক দূৰো
খাব লাগে। অবশ্যে এই শান্তি পানী ব্ৰাহ্মণৰ নহয়, সাধু-সন্তৰ
আজ্ঞা পোৱা সমাজৰ বড়ালোকেই এই শান্তি পানী দিয়াৰ ব্যৱস্থা
কৰে। এই শান্তি পানী নোখোৱালৈকে কেচুৰাক বাপোকেও নৈ আদি
পাবহৈ যোৱা মানা। কাঠনি তবানিলৈ কাঠ কাটিবলৈ যোৱা,
চিকাৰলৈ বা আলহী হৈ আন গাঁৱলৈ যোৱাও নিষেধ। শান্তি
পানী খালেও প্ৰকৃততে এমাহৰ মূৰতহে অশোচ ভাগে। এমাহ
পাব হ'লেহে “পঃল কাকে” অৰ্থাৎ পিছৰ মাহৰ জোন ওলালেহে
সম্পূৰ্ণ অশোচ ভাঙিব পাৰিব। সন্তানৰ মাক পঁচদিন অশোচত
থকাৰ সময়ত গাঁৱৰ বোৱাৰীসকলে “আপঙৰ” টোপোলা লৈ
প্ৰস্তুতি চাবলৈ আহে। জাবকালি হ'লে একোমুঠা খবিত আনে।
এমাহৰ মূৰৰ শূচিব দিনা বিশেষকৈ সেই বোৱাৰী সকলক আৰু
অঙহী বঙহীসকলক নিমন্ত্ৰণ কৰে। সেইদিনাহে কুকুৰা মাৰি,
ভাত বান্ধি, আপং চাকি, চাকি শলিতা জ্বলাই মাক-বাপেক
দূৰোৱে সেৱা কৰি জন্ম শূচিব কাম শেষ কৰিব। নিমন্ত্ৰিত-
সকলে নবজাত সন্তানক যি পাবে পইচা দি উছৰ্গা দিয়াৰ নিয়ম।
কিছুমানে অবশ্যে সেই জন্মশূচিব দিনাহে শান্তি পানীও খায়।
শান্তিপানী জুহালৰ চাৰিও চুকত, প্ৰস্তুতি শোৱা ঠাইত আৰু
মাক-বাপেক দুইবোৰ গাত ছটিয়ায়। সেইদিনাৰ পৰাহে মাইকী
মানুহ “বুঃচিঙ”লৈ (মতা মানুহ বহা ঠাই) যাব পাৰিব। সেই-
দিনাখনৰ পৰাহে সন্তানৰ মাক-বাপেক তথা ঘৰৰ আন আন লোক
সকল সমাজৰ যি কোনো কামত সহযোগ কৰিব পাৰিব আৰু
চলা-ফুৰা কৰিব পাৰিব।

মিচিংসমাজত মৃত্যুৰ পিছত শবদাহ কৰাৰ প্ৰথা নাই।
শব কাপোৰেৰে জেৰিয়াই গাঁতখানি পুতি পেলাৱা হয়। শব
পোকা গাঁতৰ ওপৰত মৈদাম সজা হয় আৰু সেই মৈদাম বেৰি
মৈদামৰ ওপৰত ধুনীয়াৰকৈ কাপোৰ পাৰি দিয়া হয়। কোৰ
চৰিকহালৈও কাপোৰ মেলি দিয়া হয়। জীয়াই থাকোঁতে ব্যৱহাৰ
কৰা সৰু-সৰুৰকৈ সকলো বস্তুকে মৈদামত দি দিয়া হয়।

ଡେର୍ଡଲୋକର ବିସ୍ଫାସ ଯତ୍ନର ସିପାବତ ଜୀବିବିଳାକର ଭାବ ବିପରୀତ
 ହେଲା । ଚଳନ-ଫର୍ବଣ ଆଚାର-ସାବଧାନତା ବିପରୀତ ହେଲା । ଫୁଟା ପାହୁଣ୍ଡରେ
 ଆହାବ-ପାନୀ ଖାଲ । ଗତିକେ ବାଡିତୋ ଦିର୍ଘତେ ଫୁଟାହି ଦିଲେ । ଡୋଲା
 ପିଞ୍ଚାଉଁତେ ଓଲୋଟାକେ ପିଞ୍ଚାୟ । କେଚୁରା ବା ସବୁ ଜବା-ଛୋଟାଲୀ
 ଯିବିଲେ ବିଶେଷ ନିରାଶ କାବଣ କବା ନହେଲା, କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ଯାନୁହ ଯିବିଲେ
 କିଛି-ସମାନ ନୀତି ନିରାଶର ଯାଜ୍ଞଦିହେ ଧର ସଂକାର କବା ହେଲା । ଯତ୍ନର
 ଲଗେ ଲଗେ ଓଢ଼ ଠାଏବ ପରା ବରକାହ ବା ଡୋଲ ବଞ୍ଚେଇବା ହେଲା ଯତ୍ନର
 ସଂକେତ ଦିବର ବାବେ । ତତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାତ ଅଞ୍ଜଣ-ବଞ୍ଜଣୀ “ଆପଣଙ୍କ” ଡୋପୋଲା
 ଲେ ଯତ୍ନକର ସବ ପାଲାଇ । ଯତ୍ନକର ନିରାଶିତ ଭାବେ ଧୁଇ-ପଞ୍ଚାଳି
 ଭେଲ ସଂହି ଦିଲା ହେଲା, ଯଦୁ ଅଞ୍ଚୁରି ଦିଲା ହେଲା, କାପୋର-କାନି ସଜାଇ
 ଦିଲା ହେଲା । ଶେଷବାବର କାବଣେ ସବୁ ସମ୍ବନ୍ଧର ଆତ୍ମୀୟତାକେ କରୁଣଭାବେ
 ସେବା କରେ । ତାବ ପିଛତ ଯେବିଲାହି ସାଣ୍ଡୀ କର ନିଲା ହେଲା । ଗୀତର
 ଭଲଭେ ଚାଲି କର ଦିଲା ହେଲା । ଦୁଇ କାଷତ ଆବୁ ଓପରତୋ ବଟା
 ବାନ୍ଧି ଏଟା ଆତ୍ମାବର ଯାଜ୍ଞତ ବନ୍ଧା ଦି ବାନ୍ଧି ଓପରତ ଯାତି ପେଲୋରା
 ହେଲା । ସିଞ୍ଜନେ ପିଞ୍ଡ ଦିବ, ସେହିଜନେ ବାଞ୍ଚହାତେବେ ପୋନପ୍ରଥମେ
 ଏଚପରା ଯାତି ପେଲାବ । ସକଳୋରେ କର ‘ଦୁଃଖେ ପାକେଇଆ’ “ତୋମାକ
 ଆମି କିଲାହି ଯବା ନାହି ; ତୁମି ନିଜର ଧାନଲେ ଯୋରାଗେ, ଆମାଲେ
 ପିଠି ପାଛ କରବା ।” ଏହିବୁଲି ସକଳୋରେ ବାଞ୍ଚହାତେବେ ଏକୋ ଚପରା
 ଯାତି ପେଲାବ । ତାବ ପାଛତ ପରା ଦି ଧନୁନୀୟା ମେଦାୟ ସାଞ୍ଜ
 ମେଦାୟର ଓପର ଆବୁ ଚାରିଓଫାଲ ସଞ୍ଜାଇ ପେଲାବ । ଯିବିଶାଳିବ
 ପରା ଧୁରି ଆହେଁତେ ଆଗତେ ଥେ ଦିଲା ପ୍ରଥମ ଚାବ ଯାତି ପିଞ୍ଡ
 ଦିବଲଗୀୟାଜ୍ଞେ ପିଛଲେ ଦିଲିଆହି ଥେ ଗୁଞ୍ଚି ଆହିବ ଆବୁ କୋନେଓ
 ପିଛଲେ ନାଚାହି ଗୁଞ୍ଚି ଆହିବ ।

ଧର ଡାକ୍ତରପରା ନୟୋରାବ ଲଗେ ଲଗେ ଉତ୍ତରାଳ ପରିବ୍ରାଜକ
 ସାରି ପରା ଦି ସବର ଯାନୁହବୋର ଯାତିଲେ ନାମି ଯାବ । ଡୋଲଭାଉଁ ଉତ୍ତର
 ଉତ୍ତରା ଧାକିବ ଆବୁ ଧର ସଂକାର କବା ଯାନୁହ ବିଳାକର କାବଣେ ଭେଲ-
 ଧୁରିବି ଆଦି ଧାକିବ । ଡେର୍ଡଲୋକେ ବାଞ୍ଜେ ବାଞ୍ଜେ ଗା ଧୁଇ ଆହି
 ଡିଡା ଗାବେହି ଉତ୍ତରକୁସା ଦୁଇ ଡିଲି ବାବ ଦେହି ଭେଲପାନୀ ସଂହିବ
 ଆବୁ କାପୋର ସଜାଇ ସକଳୋ ଡାକ୍ତର ଓପରତେ ଉଠିବ । ତାବ ପାଛତ
 ପରିବ୍ରାଜକେ ସାରି ଘୋରା ଉତ୍ତରାଲଟୋ ଚାବ । ସିଂଚିତ୍ରକେ ପରାସଂକଳନ
 ବିସ୍ଫାସ କରେ । ଡେର୍ଡଲୋକର ବିସ୍ଫାସ ସେ ଧର ସବରକର କର ଧୁରିବ

আহি জুহালত বিহৰ খোজৰ চিন পাৰ—সেই জন্মই লবগৈ।
চবাইৰ দৰে খোজ হ'লে পুনৰ মানুহৰ জন্ম লব।

হিন্দু ধৰ্মৰ ভিলনি, দহা আব্দু কাজৰ দৰে মিচিংসকলৰো
মৃত্যু শূচিৰ তিনিটা স্তৰ আছে। তিনিদিনলৈকে ঘৰখনে জায়া-
পোৰা, জালা-টেঙা আদি বস্তু খোৱা নিষেধ। তিনিদিনৰ দিনা
কুকুৰা মাৰি দহি চাৰিজন বড়ো-বড়ী গোষ্ঠাই প্ৰাথমিক শূচিটো
কৰা হয়। সেইদিনালৈকে পিণ্ড দিবলগীয়া লোকজনৰে 'মাবাম্'
বা জুহালৰ উজাই মাৰ নোৱাৰিব; অশৌচত থকা মাইকী মানুহৰ
দৰে সেইদিনাৰ পৰাহে তেওঁ "বুচিং" বা উজনী অংশলৈ মাৰ
পাৰিব। সেই কেইদিন তেওঁক এধাৰ 'দগ্‌না' মণি পিন্ধাই খোৱা
হয়। তেওঁৰ ওচৰত কেবাদিনো গাঁৱৰ বহুত ডেকা ল'ৰা পহৰা
দি থাকে। পিছৰ ন-জোন ওলোৱাৰ পিছত মৃতকৰ শূচি কৰিব
পৰা হয়। এই শূচি বাইজৰ সঙ্গ লবৰ বাবে নবীয়া চোৰা
মানুহ, অঙহী-বঙহী আদিক মাতি কম পৰিমাণৰ ভোজ-ভাতেৰে
কৰা হয়। অবশ্যে ইয়াতে গাহৰি আব্দু কুকুৰা দুটাকে মাৰিব
পাৰি। এই শূচিৰ পিছতে মৃতকৰ ঘৰৰ লোক সমাজৰ লগত
স্বাচকা কৰিব পাৰে। একেবাবে শেষৰ শূচিটো পৰা লোকে
এমাহৰ পিছতে কৰি পেলাব পাৰে, দুখীয়া মানুহ হ'লে কেই-
বছৰমান পিছতো কৰে। দিন হ'লেও শেষৰ শূচিটো কৰিবই
লাগিব। কাৰণ সেইটো শূচিতহে 'উবম্, আপিন্,' বা মৃতকক
প্ৰকৃত পিণ্ড দিয়া হয়। এই শূচিকে "দদ'গাং" বুলি কোৱা
হয়। এই সকললৈ কোনো অঙহী-বঙহী, মিতিব-কুতুম বাদ নপৰাকৈ
নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব লাগিব। অকল অঙহী-বঙহী, বা মিতিব-কুতুমেই
নহয়—চাৰ্চিনাকি থকা সকলো বংশ-বান্ধৱক ইয়ালৈ নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব
পাৰি। এই সকলতে "কক'দাং" ফালে অৰ্থাৎ ঘৰৰ পাশ্চিমফালে
বেদী কৰি সেই ঠাইতে ব'গহাতেৰে বান্ধি মৃতকৰ উদ্দেশ্যত
ব'গহাতেৰে পিণ্ড দিব লাগে। পিণ্ড দিওঁতে প্ৰথমে মৃতকজনকে
উদ্দেশ্য কৰি উপৰি পুৰুষৰো নাম লোৱা হয়, যাতে তেওঁলোকৰ
লগত মৃতকে পৰপাৰত মিলিজুঁলি থাকিব পাৰে। এই শূচি
কৰিলেহে ন-পুৰুষীয়া শব্দ (মূলতঃ উবম্ আপিন্), বিয়া আদি
জানিব কাৰ্য্য কৰিব পাৰি।

“দণ্ডগম্ভ” বা দহাকাজত গৃহস্থই কিয়ান থাকে টকা আৰু বিভিন্ন পাঠ দান কৰে। এই দান অৱশ্যে ব্ৰাহ্মণক দিয়া নহয়। সমাজকে দান কৰে। প্ৰত্যেক গাঁৱৰ মূখীয়াল মূখীয়াল মানুহ চাই দান কৰা হয়। পিওঁ দিয়া লোকজনে প্ৰতিজনকে সেৱা কৰি দান আগবঢ়ায়। বস্ত্ৰৰ সংখ্যা চাই মূখীয়ালসকলৰ মাজতে বিভক্ত হ’লেও, পইচা কিন্তু সকামলৈ অহা প্ৰতিজন লোককে দান দিবই লাগিব। গৃহস্থৰ বাহিৰেও অঙহী-বঙহী সকলেও মৃতকৰ উদ্দেশ্যত বস্ত্ৰ আৰু টকা পইচা আগবঢ়ায়। সেই বস্ত্ৰ আৰু টকা সমাজক পুনৰ দান দিয়া হয়।

পৰিৱৰ্তনশীল সামাজিক গতি আৰু অলিখিত পদ্ধতিৰ কাৰণে হয়তো মিচিংসমাজৰ খেলবিশেষে এইবোৰ নিয়ম পালনৰ ভাৰতম্য থকাটো স্বাভাৱিক। কিন্তু সমাজমাত্ৰেই যেতিয়া বিশেষ নিয়মৰ অধীন, গতিকে জন্ম-মৃত্যুৰ কেন্দ্ৰত পালিব লগা নিয়ম সদায় থাকিবই।*

দ্বাদশ অধ্যায়
মিচিং ভাষা

মিচিং ভাষা

নাহেঞ্জ পাঠন

নামকৰণ :

অসমৰ ‘মিৰি’ নামেৰে খ্যাত জনজাতি সকলে নিজকে মিচিং বুলিহে পৰিচয় দিয়ে। ‘মিৰি’ নামটো অসমৰ লোকে দিয়া। প্ৰাচীন অসমীয়া পুৰাণ আৰু উনিবিংশ শতিকাৰ ইংৰাজ লেখক সকলৰ লেখাবিলাকত এই মিচিংসকলক ‘মিৰি’ নামেৰেই উল্লেখ কৰা হৈছে। ‘মিৰি’ শব্দটো ‘মিৰ’ বা দেওধাইৰ নামৰপৰা উৎপত্তি হৈছে বুলি ধৰি লোৱা হৈছে যদিও মিচিংসকলে নিজৰ বিষয়ে আলাপ-আলোচনা কৰোঁতে নিজকে “মিচিং” বুলিহে উল্লেখ কৰে। অৱশ্যে বহুত দিন ‘মিৰি’ নামেৰেই জনাজাত হৈ অহাৰ বাবে কোনো অমিচিং লোকক পৰিচয় দিওঁতে কোঁতলাৰা ‘মিৰি’ বুলিয়েই পৰিচয় দিয়ে। ভাৰতীয় সংবিধানৰ অনুসূচীত জনজাতিৰ তালিকাতো মিৰি নামেৰেই উল্লেখ আছে।

মিচিংসকলে নিজকে মিচিং বুলি পৰিচয় দিয়াৰ লগতে তেওঁলোকে ব্যৱহাৰ কৰা কথিত ভাষাকো “মিচিং আগম্” অৰ্থাৎ “মিচিং ভাষা” বুলি কয়। ভাষাৰ সূকীয়া নামকৰণ নাই। মিচিং ভাষাৰ লগত সম্পৰ্ক থকা ভাষাবোৰক সাধাৰণভাৱে “তানি আগম্” বা ‘মানৰ ভাষা’ বোলে। অসমৰ উত্তৰ পূব অঞ্চলত থকা আদী, পাদাম, গালং, মিঞং, নিচি, আপাতানি আদি জন-জাতীয় সকলেও নিজৰ জাতিগত সূকীয়া ভাষাৰ নামৰ বাহিৰেও সাধাৰণভাৱে এই ভাষাবোৰক ‘তানি ভাষা’ বুলি কয়। সেই অৰ্থত উত্তৰ অসম শাখাৰ ভাষা সমূহক সামগ্ৰিকভাৱে “তানি ভাষা” বুলিয়েই অভিহিত কৰিব পাৰি। এই প্ৰবন্ধত প্ৰাচীন পুৰাণত উল্লেখ কৰা ‘মিৰি’ নামটোৰ পৰিবৰ্তে আমি “মিচিং” বুলি উল্লেখ কৰিম। সেইদৰে “মিৰি ভাষা” বা “Miri language” ব সলনি ‘মিচিং ভাষা’ নাইবা “Mishing language” ব্যৱহাৰ হ’ব।

ভৌগোলিক অৱস্থান আৰু পৰিবেশ :

মিচিংসকল অসমৰ প্ৰাচীন অধিবাসী। অসমৰ উত্তৰে উত্তৰপূব সীমান্ত অঞ্চলৰ পাহাৰলানিৰ পাদদেশ, দক্ষিণে লক্ষীমপুৰ আৰু শিৱসাগৰ জিলাৰ মাজখণ্ডলৈ, পূবে চিৱাং আৰু লোহিত জিলাৰ সীমা অৰ্থাৎ বড়ুচীদিহিং নদীৰ কিছূ পূবলৈকে আৰু পশ্চিমে নগাঁও জিলাৰ পূৰ্বভাগ আৰু দৰং জিলাৰ ভৰলী নদীলৈকে এই ভূখণ্ডত মিচিংসকলৰ বসবাস আছে। লক্ষীমপুৰ আৰু শিৱসাগৰ জিলাতেই আটাইতকৈ ঘন বসতি আছে। মিচিংসকল বিশেষ কোনো পৰিসীমিত ভৌগোলিক পৰিবেশৰ মাজত আৱদ্ধ হৈ থকা নাই। মিচিং গাঁও সমূহৰ চাৰিওফালে অসমীয়া সমাজ বিদ্যমান। তাৰ বেছি ভাগেই মজোলীয়া লোক-গোষ্ঠীৰ : বড়ো, কছাৰী, লালং, দেউৰী-চুতীয়া, মটক-মৰাণ, আহোম, খামতি-চিংফো ইত্যাদি। এই জাতিৰ লোকসকলৰ ভাষা তিস্ত-বৰ্মাৰ অন্তৰ্গত, যদিও বৰ্তমানে বেছিভাগেই অসমীয়া ভাষা গ্ৰহণ কৰিছে। মিচিংসকলেও তেওঁলোকৰ লগত অসমীয়াতে ভাষাৰ আদান-প্ৰদান কৰে। উত্তৰ অঞ্চলত আদী, গালং, নিচিসকলৰ লগত মিচিং আৰু সেই সেই উপভাষাৰ লগত মিশ্ৰিত শব্দেৰে আলাপ-আলোচনা কৰে। এনেকুৱা পৰিবেশৰ মাজত মিচিং ভাষাৰ মূল, বিকাশ, পৰিবৰ্তন, শব্দৰ আদান-প্ৰদান আৰু প্ৰভাৱ নিশ্চয় এটি লক্ষ্য কৰিবলগীয়া বিষয় হ'ব।

মিচিং-ভাষীৰ জনসংখ্যা :

ব্ৰিটিছ ৰাজত্বৰ সময়ত শদিয়া আৰু ৰালিপাৰা সীমান্ত অঞ্চলত মিচিং জনসংখ্যা অধিক আছিল। ১৮৯১ আৰু ১৯০১ চনৰ লোকপিয়লৰ মতে অসমত মিচিং জনসংখ্যা ক্ৰমে আছিল ৩৬,৬১০ আৰু ৪০,৪৭১ জন। এই গণনাত সন্দেহতঃ ব্ৰিটিছ আমোদৰ বাহিৰে মিচিং জনসংখ্যা লেন্ডত থকা নাছিল। যোৰা ১৯৬১ চনৰ লোকপিয়লৰ মতে মিচিং ভাষা-ভাষীৰ সংখ্যা মূঠ ১,২৬,৩২২ জন। এই পৰিসংখ্যাত আংশিকভাৱে মিচিং ভাষা ব্যৱহাৰ কৰা চাৰু-গুৰীয়া, বংকোৱাল আৰু বেৰেকীয়া খেলৰ লোক সকলক মিচিং-ভাষী হিচাপে থকা হৈছিল নে নাই সঠিককৈ কোৱা কঠিন।

এই সংখ্যাৰ বাদেও উত্তৰ-পূব সীমান্ত অঞ্চলৰ স্নায়ুত থকা মিচিং জনসংখ্যাৰ সঠিক গণনা এতিয়াও পোৱা নাই।

মিচিং ভাষা আৰু ইয়াৰ বংশ পৰিয়াল :

অসমৰ বেছিভাগ জনজাতিয়েই মঙ্গোলীয় গোষ্ঠীৰ লোক। মঙ্গোলীয় জন-গোষ্ঠীৰ ভাষা তিব্বত-বৰ্মী। তিব্বত-বৰ্মী ভাষাৰ মূল 'চীন-তিব্বতী বা কিৰাত। চীন-তিব্বতী ভাষাক ঘাইকৈ দুটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে—তিব্বত-বৰ্মী আৰু চীন-শ্যামীয়। চীন-শ্যামীয় ভাষা চীন, বৰ্মা, থাইলেণ্ড ইত্যাদি কৰি কম্বোডিয়া পৰ্য্যন্ত বিয়পি পৰিছে। তাৰে, থাই বা টাই ভাষা ১২২৮ খ্ৰীষ্টাব্দত অসমলৈ অহা আহোম সকলৰ কথিত আৰু লিখিত ভাষা হিচাপে অসমত ব্যৱহৃত হৈছিল। তিব্বত-বৰ্মী ভাষাক কেবাটাও ভাগত ভাগ কৰা হৈছে।^১ যেনে : (১) তিব্বতী শাখা, (২) হিমালয় শাখা, (৩) অসম-বৰ্মী শাখা, আৰু (৪) উত্তৰ অসম শাখা।

১। তিব্বতী শাখা :

ক) পশ্চিম তিব্বতী :—মনগা, বিছ, গছম, বাজুটী, স্কেৰ, পৰিগ, ছাম, লেহ, লাডাক আৰু স্পিটি।

খ) দক্ষিণ তিব্বতী :—দক্ষিণ হিমালয়, চেবপা (নেপাল), ডেনজংকে (চীকিম ভোটজা), লহোক (ভোটান, ভোটজা)।

গ) মধ্য তিব্বতী :—ডবাছ আৰু গটজাং ভাষী।

ঘ) দক্ষিণ-পূব তিব্বতী :—তাচিয়েন, লু, চিকু, নগান, চুনকামান, ডেবগৈ, নাংচেন।

ঙ) উত্তৰ-পূব তিব্বতী :—মথজো, চনগোনলো, ওপবিছ, বম্বাছ, গো-লোগ চোনে।

চ) উত্তৰ তিব্বতী :—ব্লাং, থা ভাষী।

১। Robert Shafer -এ (cf. Journal of the American Oriental Society, Sept, 1940) এই তিব্বত-বৰ্মী ভাষাসমূহৰ অন্য এটা বিভাজন দেখুৱাইছে। ইয়াত আৰি Linguistic Survey of India আৰু ডঃ সুনীতি কুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ৰ ভাষা-বিভাজন বন্ধেই দেখুৱাইছে।

২। হিমালয় শাখা :

- ক) পূবে ভাষা :—নেওৱাৰ, মংগৰ, গদ্বুং, ধাম্মাং (মুদুৰী)
চুনৱাৰ, বং (লেপচা), ভতো।
- খ) মিশ্ৰিত ভাষা :—(১) পূবৰ্ণী ভাষা—বাল্ল, লিম্বু, থামি,
খিম্বাল।
- (২) পশ্চিম ভাষা—কানাৱাৰী, কানাচী,
মানছটি, ব্দনা, বাংকোচ, চাওডাংচী,
বল্লাংচি।

৩। অসম বৰ্মী শাখা :

- ক) বড়ো, নগা।
- ১) বড়োভাষা :—কছাৰী, মেচ, গাৰো, বাভা, দ্বিপদুৰা, কোচ।
- ২) নগা ভাষা :—আও, আংগামী, ছেমা, টাংখু, ছংটেম,
ইত্যাদি।
- খ) কুকি চীন :—মেইথেই বা মণিপুৰী, লুচাই।
- গ) কোচিন ললো :—লোলো, কোচিন বা চিংফো।
- ঘ) নতুন বৰ্মী :—মল্লাম্মা, বয়াল্লাম্মা, আৰাকান।

৪। উত্তৰ অসম শাখা : অ'কা, ডফলা, আবৰ, মিৰি (মিচিং) মিচিমি।

অসমৰ উত্তৰ-পূব অঞ্চলত থকা অ'কা, ডফলা, আবৰ, মিৰি আৰু মিচিমি জনজাতিৰ নামানুসৰি এই জনজাতিসমূহে কোৱা ভাষাবোৰক নামকৰণ কৰা হৈছে। 'উত্তৰ অসম শাখা' নামটো ভাষাতাত্ত্বিক নাম নহয়। ই ভৌগোলিক নামকৰণহে। আমি আগতে উল্লেখ কৰাৰ দৰে অ'কা, ডফলা, আবৰ, মিৰি নামবোৰো আন লোকে দিয়া। তেওঁলোকে নিজকে ক্ৰমে হুচু, নিচি, আদী, মিচিং বুলিহে পৰিচয় দিয়ে আৰু তেওঁলোকে ব্যৱহাৰ কৰা ভাষাক সেই সেই নামেৰেই জনা যায়। অৰ্থাৎ ডফলাই "নিচি-আগম্," আবৰে "আদী আগম্," আৰু মিচিঙে "মিচিং আগম্," বুলি কয়। সাধাৰণভাৱে তেওঁলোকৰ ভাষাক "তানি আগম্," বা মানৱ ভাষা (Human Speech) বোলে। এতেকে উত্তৰ অসম শাখাৰ ভাষাবোৰক "তানি আগম্," বুলিও আখ্যা দিব পাৰি।

এই তিনি ভাষা বা তিনি আগম্, (মানব-ভাষা) নাইবা উত্তৰ অসম শাখাৰ ভাষা সমূহৰ কেবাটাও উপভাষা আছে। যেনে—

১। অঁকা বা হ্ৰুচু :—Hrussu : অঁকা, মিৰি-অঁকা, পাহাবী-মিৰি, বাংনি।

২। ডফলা বা নিচি :— নিচি, আপাতানি, চুলু, বাংবু।

৩। আদী :— ক) পা-দাম, মিঞং, পা-চি, পাঙ্গি, শ্বিমং আচিং বৰি, কাক্, ডাঙাম্, মিলান্,*
খ) গালং, বামো, বকাব, পাইলিৰ।

৪। মিচিং :— চাঃস্লাং, অস্লান্, পাগ্,ব, দাম্বদুগ্, দৌল্, চম্,বাং, মঃস্লিং।

৫। মিচিমি :— তাৰাও, মিঙ্গু, ইদ্দ।

এই ভাষাবোৰৰ ভিতৰত নিচি, আদী আৰু মিচিং ভাষাৰ পাৰস্পৰিক সম্বন্ধ বেছি। অঁকা আৰু মিচিমি ভাষা আনবোৰ ভাষাৰপৰা বহুতো পৃথক। আনকি এই দুটা ভাষাক ভাষাতাত্ত্বিক দিশৰপৰা তলতলকৈ আলোচনা নকৰাকৈ আদী, নিচি আৰু মিচিং ভাষাৰ লগত একে পৰিয়ালভুক্ত কৰাটো সন্দেহাতীত নহয়। এই বিষয়ে ভাষাতাত্ত্বিক গৱেষণা আৰু আলোচনাৰ অধিক প্ৰয়োজন। Linguistic Survey of Indiaৰ আলোচনাতো এনে সন্দেহ এৰি থৈ গৈছে। নিচি, আদী আৰু মিচিং ভাষাক নিৰ্ভৰে একে পৰিয়াল বুলি ক'ব পাৰি।

চাঃস্লাং, অস্লান্, পাগ্,ব, দাম্বদুগ্, দৌল্, চম্,বাং উপ-ভাষাবোৰ হৈছে বেলেগ বেলেগ খেল বা দলত (group) ব্যৱহৃত উপ-ভাষা। মিৰাং বা চাম্,দুগ্,বীয়া (বংকোৱাল, বেবেজীয়াৰে সৈতে) আৰু ডাম্,বাগঞা খেলৰ লোকসকলে বৰ্তমানে ভঙা অসমীয়াকে ব্যৱহাৰ কৰে। কিন্তু সম্বন্ধবাচক শব্দ, পূৰ্বণ মিচিং-দেব-দেৱতাৰ নাম আৰু কিছুমান দৈনন্দিন লাগতিয়াল সামগ্ৰীৰ নামবাচক

* চিল্লাং জিলাৰ অন্তৰ্গত মিলানসকলে ব্যৱহাৰ কৰা ভাষাটো এটি গুপ্ত ভাষা।

শব্দ এতিয়াও ব্যবহার কৰে। ভেৰ্তলোকে মিচিং ভাষা পৰিত্যাগ কৰাৰ সঠিক কাৰণ জনা নাযায়।

অমান, পাগ্ৰ আৰু দাংৰ ভাষাৰ মাজত পাৰস্পৰিক পাৰ্থক্য বেছি নহয়। ব্ৰুপভাষিক, ধনিতাষিক আৰু শব্দভাণ্ডাৰৰ ফালৰপৰা চাবলৈ গলে এই তিনিওটা উপভাষাক একেটা শ্ৰেণীতে ৰাখিব পাৰি। তেনেকৈ চঃমুৰা আৰু মঃসিং ভাষাৰ সাদৃশ্য চঃসিং-দাংৰুগতকৈ বেছি। কিন্তু প্ৰত্যেকটো উপভাষাৰ লোকে ইজনে সিজনৰ ভাষা সহজে বুজি পায়। J.F. Needham এ কবৰ দৰে “although each clan possesses many different words to express the same meaning, they are so accustomed to mix one up with the other that it is real difficulty to ascertain for certain what word should be used for a particular thing by a particular clan”^২ কিন্তু প্ৰত্যেকটো উপভাষাৰ স্ৱৰলহৰ (intonation) সূকীয়া (উপভাষাৰ পাৰ্থক্য স্থানান্তৰত আলোচনা কৰাৰ ইচ্ছা আছে।)

মিচিং ভাষাত উচ্চাৰিত ধ্বনি :

স্বৰধ্বনি :—মিচিং ভাষাত মুঠতে সাতোটা স্বৰধ্বনি পোৱা যায়। প্ৰত্যেকটো স্বৰৰ দীৰ্ঘ আৰু হ্ৰস্বৰূপে পোৱা যায় আৰু ধ্বনিগতভাৱে পৰস্পৰ বিৰোধী (Phonetically Contrast) সেইবোৰ ভলত দিয়াৰ দৰে চিহ্নিত কৰিব পাৰি^৩। যেনে : হ্ৰস্বধ্বনি : অ, আ, আ, অ, ই, এ, উ। দীৰ্ঘধ্বনি অঃ, আঃ, আঃ, অঃ, ইঃ, এঃ, উঃ।

ইয়াৰে ই, এ প্ৰান্তীয় ধ্বনি (Front vowel), উ, অ, আ মূলীয় ধ্বনি (back vowel) আৰু আ, অ কেন্দ্ৰীয় ধ্বনি

২। J.F. Needham “Outline grammar of the Shaiyng Mizi Language” চিং, ১৯১৩, পৃষ্ঠা ২ নিম্নে ইয়াত clan শব্দটো বংশজাত পৰিয়ালক বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা নাই। চঃসিং, পাগ্ৰ ইত্যাদি দল বা খেলকহে বুজাইছে। আমি ইয়াত clan ৰ ঠাইত দ’ল বা খেল group অৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰিছোঁ।

৩। ইয়াত ব্যৱহাৰ কৰা ধ্বনি সমূহ আমাৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত “মিচিং ভাষাৰ লিপি” নামৰ পুথিখনৰ মতে দিয়া হৈছে।

(central vowel)। দীৰ্ঘধ্বনিবিলাকো তদনুৰূপ। আটাইবোৰ স্বৰধ্বনিহেই সম্বোধ। অই, অউ, আঅ, আই, আউ, অঅ, অই, ইআ, ইঅ, ইউ, উই, এইবোৰ দ্বি স্বৰধ্বনি (diphthong)। দ্বিস্বৰ ধ্বনি হলে কোঁতলাবা ধ্বনিৰ মাজত শ্ৰুতি হয়।

ব্যঞ্জন ধ্বনি :—মিচিং ভাষাৰ উচ্চাৰণত মুঠতে ১৬টা ব্যঞ্জন ধ্বনি পোৱা যায়। সেইবোৰ :

কণ্ঠ্য :—ক, গ, ঙ

দন্তমূলীয় :—ত, দ, ন

ওষ্ঠ্য :—প, ব, ম

দন্তমূলীয় উষ্ম :—চ, জ, ঞ

বগিত :—ৰ, ল

অন্তস্থধ্বনি :—ৱ, ঙ

ইয়াৰে ক, ত, প অঘোষ অল্পপ্ৰাণ, ঙ, ঞ, ন, ম নাসিক্য সম্বোধ, গ, দ, ব, ৰ, ল, ৱ, ঙ সম্বোধ অল্পপ্ৰাণ ধ্বনি। চ, জ উষ্ম অল্পপ্ৰাণ। চ অঘোষ আৰু জ সম্বোধ। মিচিং ভাষাত মধ্য-প্ৰাণ ধ্বনি নাই।

সুৰ :

পাণ্ডিতসকলৰ মতে তিব্বত-বৰ্মী পৰিয়ালৰ অন্তৰ্গত ভাষাসমূহত সুৰ (tone, pitch) আছে। সেই বুদ্ধি মতে মিচিং ভাষাতো সুৰ থকাটো স্বাভাৱিক। অসমৰ আন আন তিব্বত-বৰ্মী ভাষাত (যেনে - বড়ো, দেউৰী-চুতীয়া, টাই-খামতি, (চিংফো) সুৰ বিদ্যমান)। কিন্তু মিচিং ভাষাত সুৰ আছেনে নাই সেই বিষয়ে এতিয়াও সঠিক আলোচনা হোৱা নাই। গ্ৰীমাচনেও মিচিং ভাষাৰ সুৰৰ বিষয়ে কোনো মতামত দিয়া নাই। ডফলা বা নিচি ভাষাত সুৰ নাই বুলি তেওঁ উল্লেখ কৰাৰ লগতে নিচিৰ লগত মিচিং ভাষাৰ অতি ওচৰ সম্পৰ্ক দেখুৱাইছে। যদি সেয়ে হয়, মিচিং ভাষাতো সুৰ নাই (মোৰ নিজাকৈ ক'ব নিশ্চয়গৰ্ভো মিচিং ভাষাত সুৰ পোৱা নাই)। তাৰ পৰিসৰ্তে স্বৰধ্বনি বিলাকৰ দীৰ্ঘ আৰু হ্ৰস্বৰ ৰূপহে পোৱা যায়। আদী আৰু গালং উপভাষাবোৰতো স্বৰধ্বনিৰ হ্ৰস্ব আৰু, দীৰ্ঘ

ৰূপ পোৱা যায়। সেইবাবে আমি ইয়াত সুৰৰ পৰিবৰ্তে স্বৰধ্বনি সমূহক দীৰ্ঘ আৰু হ্ৰস্ব দুটা ৰূপ দেখুৱাইছোঁ। সম্ভৱতঃ মূল তিব্বতীয় ভাষাপৰা ফালৰি কাটি আহোঁতে মূল শব্দত থকা প্রত্যয়ৰ অক্ষৰবোৰ ভাগি অন্যান্য শব্দভোৰে বিভিন্ন ধৰণে জোৰা লগাত, প্রত্যয়ত থকা সুৰবোৰ নাইকিয়া হৈ আহিল। তাৰ ফলত সুৰাধাৰ tone nucleus স্বৰ ধ্বনিত থকা লহৰ (contour) কমি আহি কেৱল কালমাত্ৰিক হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘহে ব'লগৈ।

পৰিশিষ্ট : মিচিং ভাষা আৰু সাহিত্য :—

মিচিং ভাষাৰ লিপি নাই। সেইবাবে এই ভাষাৰ সাহিত্যও এতিয়ালৈকে গঢ়ি উঠা নাই। এই ক্ষেত্ৰত কেৱল মিচিং ভাষাই নহয়, অসমৰ তিব্বত-বৰ্মা আটাইবোৰ ভাষাবেই লিপি নাই। মেইথেই বা মণিপুৰী ভাষাৰ লিপি আছিল যদিও ষষ্ঠদশ শতিকাবৰ পৰা বঙলা লিপি গ্ৰহণ কৰে। আজি কিছূ বহুৰৰ আগৰপৰা বড়োসকলে অসমীয়া আৰু ৰোমান লিপিতে তেওঁলোকৰ ভাষা প্ৰকাশ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে। নাগালেণ্ড আৰু অৰুণাচল প্ৰদেশৰ লোকসকলেও ৰোমান লিপিতে তেওঁলোকৰ নিজৰ নিজৰ ভাষাসমূহ প্ৰকাশৰ বাবে প্ৰচেষ্টা চলাইছে।

মিচিং ভাষালিপিৰ প্ৰস্তুতি এতিয়ালৈকে হোৱা নাই বুলিয়েই কব পাৰি। ইংৰাজ ৰাজত্বৰ সময়ত কেইজনমান খ্ৰীষ্টান মিচিনেৰী পাদুৰীয়ে আদৰ্শ মিচিং মিশ্ৰিত ভাষাত বাইবেলৰ কেইটিমান পদ ভাঙনি কৰিছিল। তেওঁলোকে ৰোমান লিপিকেই ব্যৱহাৰ কৰিছিল। J. F. Needham ৰ “Outline Grammar of the Shaiy-ang Miri Language” (1913), আৰু J. Herbert Lorrain ৰ “A Dictionary of Abor Miri Language” (1910) ত, ৰোমান লিপিকেই ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

অসমীয়া মাধ্যমেৰে শিক্ষাদীক্ষা লাভ কৰাৰ পিছত কেইজনমান মিচিং ব্যক্তিয়ে অসমীয়া লিপিৰ জৰিয়তে মিচিং ভাষা প্ৰকাশ কৰিবলৈ যত্ন কৰে। তাৰ ভিতৰত সোণাবাম পাণ্ডাৰ “মিৰি দোৱান্” (১৯১৫ চনত প্ৰকাশিত) খনেই প্ৰথম। পিচত গ্ৰীকমল

চম্ভু পাদ্‌নুব “মিচিং পাঠ” (ডুম্‌ডুমা ১৯৫৮ চন, ডুম্‌ডুমা সাহিত্য সভাৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত) আৰু মিচিং বিভীষণ পেগদুৰ “মিৰি দোৰান” বা “মিচিং আগম্” (ঢকুৰাখানা ১৯৬৩ চন) খনৰ নাম লব পাৰি। ইয়াৰ পিছত মিচিং ভাষা সম্পৰ্কীয় পুথি আমাৰ দৃষ্টিগোচৰ হোৱা নাই। এই তিনিওখন পুথি ভাষা-বিজ্ঞান সম্বন্ধত নহয়। মিচিং ভাষাত উচ্চাৰিত ধ্বনিসমূহ আলোচনা নকৰাকৈ কেৱল অসমীয়া বৰ্ণৰে মিচিং শব্দবোৰ প্ৰকাশ কৰিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে। তাৰ ফলত প্ৰকৃত মিচিং ভাষাৰ উচ্চাৰণ বন্ধা কৰিব পৰা নাই।

ইয়াৰ বাহিৰেও অসমীয়া লিপিৰে প্ৰকাশ কৰা কেবাখনো মিচিং ভাষাৰ আলোচনাই আৰু গীতি সংকলন আছে। সেই বিলাকতো ওপৰত উদ্ধৃতিগ্ৰহণ কৰা অহাৰ দৰে লিপিৰ শৃংখলা পৰিলক্ষিত হোৱা নাই। তথাপি তাৰ মাজেদিয়েই মিচিং ভাষা-সাহিত্যৰ চকু মেল খাইছে বুলিব পাৰি।*

* “জনজাতি”ত প্ৰকাশিত (সম্পাদক—দুৰ্গেশ্বৰ দত্ত) ১৯৭২,

প্ৰথম বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা।

মিচিং ভাষাৰ বিশিষ্ট ধ্বনি

নাহেল্প পাঠন

স্বৰধ্বনি :

১। মিচিং ভাষাত সাতোটা বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি আছে। এই স্বৰধ্বনিসমূহ উচ্চাৰণ কৰিবৰ সময়ত জিহ্বাৰ আগ, মাজ আৰু পশ্চভাগে বিশেষ ক্ৰিয়া কৰে। গতিকে জিহ্বাৰ অংশ অনুযায়ী স্বৰধ্বনিসমূহক সন্মুখ, কেন্দ্ৰীয় আৰু পশ্চ এই তিনিভাগত ভগাব পাৰি। আকৌ জিহ্বাৰ উচ্চতা, নিম্নতা অনুযায়ী উচ্চ, উচ্চ-মধ্য, নিম্ন-মধ্য আৰু নিম্ন এই চাৰি ভাগত ভগাব পাৰি। উচ্চধ্বনি কেইটা সংবৃত, নিম্নধ্বনি বিবৃত আৰু উচ্চ-মধ্য আৰু নিম্ন-মধ্য ধ্বনিসমূহ অৰ্ধসংবৃত। মিচিং ভাষাৰ বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি সমূহ হৈছে—/ ই, এ, আ, অ, অ, আ, উ /। তলৰ চিত্ৰত সি-বিলাকৰ উচ্চাৰণৰ স্থান অনুযায়ী ভাগ কৰি দেখুওৱা হৈছে।

	সন্মুখ	কেন্দ্ৰীয়	পশ্চ
উচ্চ	ই	অ	উ
উচ্চ-মধ্য	—	আ	—
নিম্ন-মধ্য	এ	—	—
নিম্ন	—	অ	অ

মিচিং ভাষাত হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘ স্বৰধ্বনিৰ মাজত বিবোধ হল্প। অৰ্থাৎ একে পৰিবেশত হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘধ্বানিয়ে স্ককীয়া অৰ্থ প্ৰকাশ কৰে। এতেকে হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘধ্বনিক বিশিষ্ট

ধ্বনি বৰ্ণালিৰ পাৰি। দীৰ্ঘ স্বৰধ্বনিবোৰ হ্ৰস্বধ্বনিৰ লগত (ঃ) কলন দি পাৰ্থক্য সূচাব পাৰি। যেনে—

হ্ৰস্ব—/ ই, এ, আ, অ, অ, আ, উ।

দীৰ্ঘ—/ ইঃ, এঃ, আঃ, অঃ, অঃ, আঃ, উঃ।

উদাহৰণ :

হ্ৰস্বস্বৰ

মিচিং	স্বৰধ্বনি	সূচক শব্দ	অসমীয়া অৰ্থ
/ই/	ইতঅ	ইত	কৰা
/এ/	এতঅ	এত	মলত্যাগ কৰা
/আ/	আতঅ	আত	ককাদেউতা
/অ/	অতঅ	অত	মিহিকৈ চাচি কটা
/অ/	অতঅ	অত	জন্ম দিয়া
/আ/	আতঅ	আত	জ্ঞেওবা
/উ/	উতঅ	উত	পোহ দিয়া

দীৰ্ঘস্বৰ : হ্ৰস্ব + দীৰ্ঘতা। নিম্নোক্ত উদাহৰণত হ্ৰস্বস্বৰৰ লগত বিবোধ দেখুওৱা হৈছে।

/ইঃ/	ইঃতঅ	ইঃত	বঙীন হ
/এঃ/	এঃতঅ	এঃত	বচী বাম্ব
/আঃ/	অঃতঅ	আঃত	ভিতৰলৈ সোমাই আহ
/অঃ/	অঃতঅ	অঃত	আঃবাং গীত গা
/অঃ/	অঃতঅ	অঃত	পোহপাল কৰ
/আঃ/	আঃতঅ	আঃত	বনি বা জনবহুল ঠাইত ফাক উলিয়াইবা
/উঃ/	উঃতঅ	উঃত	শিয়ালৰ দৰে মাত

২। মিচিং ভাষাৰ স্বৰধ্বনিবোৰ ঘোষ ধ্বনি। হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘ ধ্বনিবোৰ বিশিষ্ট ধ্বনি। সিহঁতৰ উচ্চাৰণৰ স্থান (place of articulation) আৰু ধ্বন (manner of articulation) একে। কিন্তু হ্ৰস্ব স্বৰতকৈ দীৰ্ঘ স্বৰধ্বনিবিলাকৰ উচ্চাৰণৰ কালমাত্ৰা দীৰ্ঘলীয়া। অৰ্থাৎ হ্ৰস্বস্বৰৰ মাত্ৰা দুগুণ কৰিলে দীৰ্ঘস্বৰ

ৰূপ পোৱা যায়। হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘধ্বনিৰ উচ্চাৰণ সঠিক নহলে অৰ্থৰ তাৰতম্য হ'ব পাৰে।

৩। মিচিং ভাষা তিব্বত-বৰ্মীয়া ভাষা পৰিয়ালৰ উত্তৰ অসম শাখাত অন্তৰ্ভুক্ত। ভাষা-বিজ্ঞানীসকলৰ মতে এই ভাষাসমূহত সূৰ (tone) আছে। মিচিং আৰু অ'কা ভাষাত সূৰ থকাৰ কথা কোনো কোনো ভাষা-বিজ্ঞানীয়ে উল্লেখ কৰিছে।^১ কিন্তু আদী (আবৰ) আৰু মিচিং (মিৰ) ভাষাত সূৰৰ প্ৰাধান্য থকা যেন নালাগে।^২ সাধাৰণ কথিত ৰূপত উদাত্ত অনুদাত্ত আৰু স্বৰিত এই তিনিটা সূৰৰ আভাস পোৱা যায়। কিন্তু সি নিয়মিত (regular) নহয়। মূলতঃ ইয়াক হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘ স্বৰধ্বনিৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা বুলিব পাৰি। স্বৰধ্বনি সমূহক হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘ ৰূপত ভাগ কৰি উচ্চাৰণ কৰিলে সূৰৰ সমস্যা ৰাদ দিব পাৰি।

৪। মিচিং ভাষা আক্ষৰিক (Syllabic)। অক্ষৰ গঠন হয় চাৰিটা ৰূপত। যেনে -

(ক) একস্বৰ	আ	হয় বা আছে
(খ) স্বৰ + ব্যঞ্জন	এঃগ্	গাহৰি
(গ) ব্যঞ্জন + স্বৰ	ন = নঅ।	তই, তুমি বা আপুনি
(ঘ) ব্যঞ্জন + স্বৰ + ব্যঞ্জন, =	তাত্ = তআত	শূন্

মিচিং ভাষাৰ বেছিভাগ শব্দই দ্ব্যক্ষৰিক (disyllabic)।
প্ৰত্যয়—বিশেষ্য, বিশেষণ, সৰ্বনাম (পদ্ব্যবচক সৰ্বনামত বাদে)
আৰু কালবাচক হ'ব পাৰে। অৰ্থাৎ শব্দ গঠিত হয় এইদৰে—

(ক) ধাতু + প্ৰত্যয়—বিশেষ্য, বিশেষণ, সৰ্বনামবাচক; শব্দ
ৰূপৰ বিভক্তি বা প্ৰত্যয়; কালবাচক প্ৰত্যয়।

(খ) উপসৰ্গ বা আদি প্ৰত্যয় + ধাতু

একেটা শব্দত দুটা বা ততোধিক ধাতু আৰু প্ৰত্যয় সংযুক্ত হ'ব পাৰে। তেতিয়া অক্ষৰ সংখ্যা বৃদ্ধি হয়।

১। G. A. Grierson; Linguistic survey of India, Vol. III part 1. 2nd. Ed. p. 589

২। এইকথা এই প্ৰবন্ধৰ লক্ষ্যৰ আৰু দীৰ্ঘ হ'ব যিগ্ৰন্থৰ পৰাই অনুমান কৰি ল'ব পাৰি।

৫। ইংৰাজী ভাষাৰ দৰে মিচিং ভাষাত বলাঘাত বিশিষ্ট ধ্বনি নহয়। অৰ্থাৎ বলাঘাতৰ স্থান পৰিৱৰ্ত্তনে অৰ্থৰ তাৰতম্য ঘটাৰ নোহোৱে। অসমীয়া ভাষাৰ দৰে শব্দত বলাঘাত পৰাৰ নিদৃষ্ট স্থান আছে।^৩ জে. এফ্. নিধামৰ মতে চাঃস্নাং উপ-ভাষাৰ শব্দত উপাস্ত্য অক্ষৰত বলাঘাত পৰে।^৪ যেনে—পা'জাব্, (হ'হ), পা'বগ্ (কুকুৰা), দিঃবাং (ব'হ)। দ্ৰুটাকৈ অধিক অক্ষৰ থকা শব্দত—পাঃমাঃলা (নাপাই), কাঃবেগ'-দ (দেখা পায়), দ্ৰু'জিঃত (ব্দৰ যা), দ্ৰু'জিঃত'কা “ব্দৰ, যা—(অনুজ্ঞা অৰ্থত)”।

পাগ্ৰ উপভাষাত শব্দৰ আদি অক্ষৰত বলাঘাত পৰা লক্ষণ দেখা যায়। অসমীয়া কামৰূপী উপভাষাৰ লক্ষণৰ দৰে শব্দৰ আদি অক্ষৰত ঞ্চ'ড বলাঘাত পৰাৰ বাবে বেছিভাগ শব্দই সংকুচিত হোৱা দেখা যায়। তলত চাঃস্নাং আৰু পাগ্ৰ উপভাষাৰ কেইটামান শব্দৰ বলাঘাতৰ স্থান দেখুওৱা হৈছে—

চাঃস্নাং	পাগ্ৰ	অসমীয়া অৰ্থ
কাঃতা'গান্ন	কাঃতান্ন	দেখিছিলোঁ
পাঃতা'গান্ন	পাঃতান্ন	পাইছিলোঁ
লাত্,তা'ল'ক	লাক্'কংক	এবাৰহে
চুঃপা'গাব্	চুপ্'গাব্	এতিয়াই
চি'তা	চি'ত'তা	হাতীয়ে
কু'আ	কউ'আ	ল'বাই

মিচিং ভাষাৰ শব্দাৱলী উচ্চাৰণ কৰিবৰ সময়ত বন্ধ আৰু মুক্ত দ্ৰুস্নোটা অক্ষৰৰ ওপৰতে সমানে গ্ৰু'দ্ব আৰোপ কৰা হয়। দ্ৰুটা অক্ষৰৰ শব্দত প্ৰথমটো বন্ধ পিছৰ অক্ষৰ ব্যঞ্জন ধ্বনিৰে আৰম্ভ হলে প্ৰথমটোত বলাঘাত পৰে। তেতিয়া প্ৰথম অক্ষৰৰ শেষৰ ধ্বনি উদাত্ত আৰু দ্বিতীয় অক্ষৰ অনুদাত্ত হয়। যেনে—

৩। ডঃ বাদীকান্ত কাকতিৰ মতে উজনি অসমৰ ভাষাত দক্ষৰ উপাস্ত্য অক্ষৰত আক নামনি অসমৰ শব্দত—দক্ষৰ আদি অক্ষৰত বলাঘাত পৰে।

Assamese, its Formation and Development ; 2nd Ed. page 69.

৪। Needham, J. F. “Outline Grammar of the Shaiyang Mîri language”, Shillong 1913, page 3.

বৰ্ক,পান্,
ম্ৰম্ৰ'বোং
কাংকে'ন,
ভাত্,প

“মাক নোহোৰা কুকুৰা পোৰালী”
“হাবি”
“চিনাকি”
“শুৰলা”

ব্যঞ্জন ধ্বনি :

৬। মিচিং ভাষাত ষোল্লটা বিশিষ্ট ব্যঞ্জন ধ্বনি পোৱা যায়। ব্যঞ্জন ধ্বনিবোৰক স্পৰ্শ আৰু প্ৰবাহ এই দুই ভাগত ভগাব পাৰি। সেইবোৰৰ উচ্চাৰণৰ স্থান ওঁঠ, দন্তমূল, দন্তমূলীয়-তালব্য, আৰু কণ্ঠ্য স্পৰ্শ ধ্বনিবোৰক ঘোষ আৰু অঘোষ এই দুভাগত ভগাব পাৰি। স্পৰ্শ ধ্বনি ন-টা/প, ব, ম, ত, দ, ন, ক, গ, ঙ/, প্ৰবাহ ধ্বনি দহটা দুটা উষ্ম/চ/ আৰু /জ/, এটা পাণ্ডিক /জ/; এটা কৰ্ম্পিত /ব/, দুটা অৰ্ধ ব্যঞ্জন /ব/ আৰু /ম/, চাৰিটা নাসিক্য/ম, ন, ঙ, ঞ/। নাসিক্য ধ্বনিক স্পৰ্শ আৰু প্ৰবাহো বুলিব পাৰি।

ব্যঞ্জন ধ্বনিবোৰক তলত দিয়া ধৰণে বুজাব পাৰি।

স্পৰ্শ {	অঘোষ ঘোষ	ওঁঠ্য	দন্তমূলীয়	দন্তমূলীয়/তালব্য	কণ্ঠ্য
		প	ত		ক
নাসিক্য	ঘোষ	ব	দ		গ
		ম	ন	ঞ	ঙ
পাণ্ডিক			জ		
কৰ্ম্পিত			ব		
উষ্ম {	অঘোষ ঘোষ			চ	
				জ	
অৰ্ধ-স্পৰ্শ প্ৰবাহ	—	ব		ম	

৭। মিচিং ভাষাত মহাপ্ৰাণ ধ্বনি নাই।

৮। /চ/ অঘোষ আৰু /জ/ ঘোষ। এই দুটাক ক্ৰমে অসমীয়া উচ্চাৰণ /চ/ আৰু /জ/ ব জগত বিজ্ঞাব পাৰি। /ম/ আৰু /ব/ জম্বৰ স্বৰ। /ম/ ক বিশিষ্ট ধ্বনি বুলিব পাৰি। শব্দৰ আদি, মধ্য আৰু অন্ত্য আটাইকেইটা পৰিবেশতে ইয়াৰ প্ৰয়োগ হয়। /ব/ অৰ্ধৰ আগত আৰু শেষত প্ৰয়োগ নহয়। ইয়াক /উ/ আৰু /অ/, /আ/ আৰু /অ/; /অ/ আৰু /জ/ ব সংযোজিত সৃষ্টি

হোৱা শ্রুতি ধবনি বুলিব পাৰি। গতিকে ই বিশিষ্ট ধবনি নহয়। (এওঁ ভালব্য নীসিক্য ধবনি—ন্য বা /ny/ ৰ উচ্চাৰণ কৰা হয়)।

৯। শব্দৰ একে পৰিবেশত হোৱা বিৰোধ অনুযায়ী ব্যঞ্জন ধ্বনিসমূহ বিশিষ্ট ধবনি হিচাপে স্থিৰ কৰা হৈছে।

আদ্য

ধ্বনি	ধ্বনিলিপি	সুচকশব্দ	অসমীয়া অর্থ
/প/	পইতঅ	পিত	চৰিয়াই দে
/ব/	বইতঅ	বিত	দে
/ত/	তঅতঅ	তত	অপেক্ষা কৰ
/দ/	দঅতঅ	দত	থা
/ক/	কঅতঅ	কত	থোজ
/গ/	গঅতঅ	গত	বাট বিচাৰি নোপোৱা
/চ/	চইঃনআ	চিঃনাই	গজি উঠা
/জ/	জইঃনআ	জিঃনাই	শকত
/ম/	মঅতঅ	মাত	বিচৰা
/ন/	নঅতঅ	নাত	চিঙ
/ঙ/	ঙঅতঅ	ঙাত	উশাহ ল
/ঞ/	ঞআঃঞই	ঞাঃঞি	দেউতাকৰ ভনীয়েক
/ল/	লঅতঅ	লত	ব'দত শূকোৱা
/ৰ/	ৰঅতঅ	ৰত	মনে মনে যোৱা
/ৱ/	আদ্য প্ৰয়োগ নহয়।		
/য়/	য়অতঅ	য়াত	দাঁহ কাট

মধ্য

/প/	লআঃপআন	লাঃপান্	পৃথক কৰা
/ব/	লআঃবআন	লাঃবান্	বেছিকৈ লোৱা
/ত/	দঅতঅ	দত	থা
/দ/	দঅদঅ	দদ	থায়
/ক/	আকঅ	আক	এক বা এটা
/গ/	আগঅ	আগ	মৰিষালী
/চ/	আচঅঙ	আচং	এডাল
/জ/	আজঅন	আজন	বন্ধু

/ম/	আমঅন	আমন্	নাম
/ন/	আনঅন	আনন্	ওচৰ
/ঙ/	আঙঅন	আঙন্	পূৰ্ণাণ, ফটাচিটা
/ঞ/	আঞঅঙ	আঞং	অলপ
/ল/	আলঅ	আল	নিম্ন
/ৰ/	আৰঅ	আৰ	সঁচা
/ৱ/	আৱঅ	আৱ	পূৰ্ণ
/য়/	আয়অ	আয়	জিন্দা

অন্ত্য

বন্ধাক্ষৰৰ শেষধ্বনি নাইবা লক্ষ্যৰ শেষত স্পৰ্শ ধ্বনিবোৰৰ অধোৰ আৰু ঘোৰধ্বনি একে বৰ্গৰ ভিতৰত মুক্ত প্ৰয়োগ (free variation) হোৱা দেখা যায়। অৰ্থাৎ প~ব, ত~দ, ক~গ। যেনে —

/প/	পআজআপ	পাজাপ্	হাঁহ
/ব/	পআজআব	পাজাব্	"
/ত/	লঅলআত	ললাত্	জোনাক
/দ/	লঅলআদ	ললাদ্	"
/ক/	কঅপআক	কপাক্	কল
/গ/	কঅপআগ	কপাগ্	" *

উজ্জ প্ৰবাহ/চ, জ, ঞ/ধ্বনি শব্দৰ শেষত নাইবা বন্ধাক্ষৰৰ শেষধ্বনি হিচাপে প্ৰয়োগ নহয়।

/ৱ/ শব্দৰ শেষত প্ৰয়োগ নহয়।

/য়/ ৰ উপধ্বনি হিচাপে /ই/ পোৱা যায়।

ধ্বনি	ধ্বনিলিপি	শব্দ	অসমীয়া অৰ্থ
/ম/	লউকআম	লুকাম্	কোৱাৰ দৰে
/ন/	লউকআন	লুকান্	কৈ দেখুৱাই দিয়া
/ঙ/	লউকআঙ	লুকাং	কৈ চোৱা
/ল/	পআকআল	পাকাল্	দ্বিতীয়বাৰৰ বাবেকটা ভুই তল
/ৰ/	তআকাআৰ	তাকাৰ্	ভৰা
/য়/	আতআয় আতআই	আতায় আতাই	বন্ধ ,,

* অধোৰ আৰু ঘোৰ স্পৰ্শধ্বনিবোৰৰ ভিতৰত ঘোৰ ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ বেছি।
এডেকে মিচিং ভাষাৰ শব্দত ঘোৰ ধ্বনিসমূহকই ব্যৱহাৰ কৰা উচিত।

যুক্ত ব্যঞ্জন ধ্বনি

মিচিং ভাষাত শব্দৰ আগত আৰু শব্দৰ শেষত যুক্ত ব্যঞ্জন ধ্বনি নাই। শব্দৰ মাজত অভিন্ন আৰু ভিন্ন পৰিবেশত যুক্ত ব্যঞ্জন ধ্বনি পোৱা যায়। সাধাৰণতে দুটা শব্দখণ্ড বা ৰূপগ্ৰাম্ম (morpheme) প্ৰথমটো ব্যঞ্জনান্ত আৰু দ্বিতীয়টো ব্যঞ্জনেৰে আৰম্ভ হলে শব্দৰ মাজত যুক্ত ব্যঞ্জন হয়। ব্যঞ্জন ধ্বনিবোৰ এনেকৈ যুক্ত হয়—

ক) সঘোষ স্পৰ্শ + সঘোষ স্পৰ্শ

খ) অঘোষ স্পৰ্শ + অঘোষ স্পৰ্শ

সাধাৰণতে সঘোষ আৰু অঘোষ স্পৰ্শ ধ্বনিৰ সন্ধি বা যুক্ত নহয়।

গ) নাসিক্য, তাড়িত, কম্পিত আৰু অন্তঃস্থ ধ্বনি প্ৰথম বা দ্বিতীয় ধ্বনি হিচাপে সঘোষ আৰু অঘোষ স্পৰ্শ ধ্বনিৰ লগত যুক্ত হ'ব পাৰে।

ঘ) /ৱ/ যুক্তৰ দ্বিতীয় ধ্বনি হিচাপে ব্যৱহাৰ নহয়।

ঙ) উষ্ম/চ/আৰু/জ/ যুক্ত ধ্বনিৰ দ্বিতীয় ধ্বনি হিচাপে ব্যৱহাৰ নহয়।

চ) /য়/ যুক্তৰ দ্বিতীয় ধ্বনি হিচাপে ব্যৱহৃত হলে তাৰ আগত থকা ব্যঞ্জন ধ্বনিটোৱে প্ৰথমটো অক্ষৰ বন্ধ কৰে আৰু অক্ষৰ দুটাক বেলেগে বেলেগে উচ্চাৰণ কৰা হয়। যেনে—

কঅনয়আঙ কন'য়াং (ভগা দাঁত) বা, কঅন' য়আঙ

কঅৰয়অ বা কঅৰ'য়অ (খোজ নিদিব*)

এই ধৰণৰ শব্দবোৰৰ সঠিক উচ্চাৰণ নহলে অৰ্থ প্ৰকাশ নাপায়। শব্দৰ সীমাৰ লগত (word boundary) ধ্বনি উচ্চাৰণৰ বিৰতি (pause) সদায় একেদৰে নাথাকে। গতিকে প্ৰতিটো অক্ষৰৰ অন্তৰ্নিহিত অৰ্থৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি শব্দৰ উচ্চাৰণত বিভিন্ন বিৰতিৰ প্ৰয়োজন হয়। ৰূপগ্ৰাম্ম অধিক সংযোগ কৰাৰ লগে লগে শব্দাৰ্থৰ বিস্তাৰৰ প্ৰয়োজন হয়।

শব্দ বিভক্তি, কাল বিভক্তি, বহুবচনান্ত প্ৰত্যয় শব্দৰ লগত একেলগে থাকিব পাৰে। বিভক্তি সংযোগ হোৱাৰ পিচত কোতিয়াবা অন্য বিৰতিৰ প্ৰয়োজন হয়। কোতিয়াবা খণ্ডবাৰ্য্যৰ শেষত বিৰতি দেখা যায়। কোতিয়াবা এটা চুটি বাক্যই এটা একক (unit) গঠন কৰিব পাৰে। দুটা বিৰতি থকা শব্দক এটা একক

বুদলি ধৰিলে, যুক্ত ব্যঞ্জনৰ সংযোগত কোনো বাধা নাই। নিম্নো-
ল্লিখিত তালিকাত যুক্ত ব্যঞ্জন সমূহক দেখুওৱা হৈছে। ষাওঁ-
ফালৰ ওপৰৰপৰা তললৈ থকা ধ্বনিবোৰ প্ৰথম ধ্বনি আৰু ওপৰত
বাওঁফালৰপৰা সোঁফাললৈ থকা ধ্বনিবোৰ দ্বিতীয় ধ্বনি।

ব্যঞ্জন ধ্বনিৰ তালিকা

	প	ত	ক	ব	দ	গ	ঘ	ন	ঙ	ঞ	চ	ছ	জ	ঝ	ঞ
প	১	২	৩												
ত	৪	৫	৬	৭											
ক	৮	৯	১০	১১											
ব					১৩	১৪	১৫				১৬	১৭		১৮	১৯
দ					২০	২১	২২							২৩	
গ					২৪	২৫	২৬				২৭	২৮		২৯	৩০
ঘ	৩১	৩২	৩৩	৩৪	৩৫	৩৬	৩৭	৩৮	৩৯	৪০	৪১	৪২	৪৩	৪৪	৪৫
ন	৪৬	৪৭	৪৮	৪৯	৫০	৫১	৫২	৫৩	৫৪	৫৫		৫৬	৫৭	৫৮	
ঙ			৫৯			৬০	৬১	৬২	৬৩	৬৪					
ঞ															
চ	৬৬	৬৭	৬৮	৬৯	৭০	৭১	৭২	৭৩	৭৪	৭৫	৭৬	৭৭	৭৮	৭৯	
ছ	৮০	৮১	৮২	৮৩	৮৪	৮৫	৮৬	৮৭	৮৮	৮৯	৯০	৯১	৯২	৯৩	৯৪
জ															
ঝ															
ঞ															

সূচক শব্দ

অসমীয়া অৰ্থ

১. আপপইঃ

আপিঃ

চাৰি

২. আপতআ

আপ্তা

চিকাৰ

৩. ইপকঅ

ইপ্ ক

শোভা ঠাই

৪. নঅপচই

নপ্ চি

শেঙুন

৫. তাতপ

তাত্ প

শুৱলা বা মধুৰ

৬. পাততপাত

পাত্ ত

চৰাই

৭. কতকত

কত্ ক

হান্দিওৰা

৮. মঅাতচইগ	মাত্‌চিগ্	দা
৯. ভআকপঅৰ	ভাক্‌পৰ্	গছৰ ফোপোলা নাড়ী
১০. লআকতউম	লাক্‌তুম্	হাতৰমুঠি
১১. চএককআ	চেক্কা	কাৰ ?
১২. আকচইগ	আক্‌চিগ্	হাচিমৰা
১৩. কআববঅন	কাবব্‌ন্	কোলাৰে ধান ছফা কৰা
১৪. কআবদউঙ	কাব্‌দুং	কান্দিছে (বৰ্ত্তমান কাল)
১৫. স্নআবগঅ	স্নাব্‌গ্	দুৱাৰ
১৬. ৰআবলঅ'গ	ৰাব্‌ল'গ্	জাপি দিয়া
১৭. ইবৰউ	ইব্‌ব্‌	জাগি শোৱা
১৮. ইবজ্ঞঅন	ইব্‌জ্ঞন্	শোৱা সঙ্গী
১৯. কআবস্নআব	কাব্‌স্নাব্	একেৰাঙে কান্দি থকা
২০. তঅ'দবঅ'ন	ত্‌দব্‌ন্	মিচি পেলোৱা
২১. এদদউম্	এদ্‌দুম্	নাড়ীভুৱ
২২. তআতগআন	তাত্‌গান্	দুৱৰ পৰা শূন্য
২৩. আদজ্জই	আদ্‌জি	সৰু
২৪. পআগবঅ	পা'গব	দাস
২৫. আগদএ	আগ্‌দে	এবিধ কাউৰী
২৬. দউগগঅঙ	দুগ্‌গং	দৌৰিফুৰা
২৭. তউগলগঅগ	তুগ্‌লগ্	টকলা মূৰ
২৮. আগৰউন	আগৰ্‌ন্	এবিধ গছ
২৯. মইগজ্জইন	মিগ্‌জ্জিন্	চকু পিৰিকা
৩০. উগস্নউম	উগ্‌স্নুম্	গছৰ ছা
৩১. কআমপঅ	কাম্‌প	বগা ধুনীয়া
৩২. তআমতএ	তাম্‌তে	ঢাল
৩৩. ৰউনকঅ'ঙ	ৰুম্‌কং	তল
৩৪. তউমবঅ	তুম্‌ব	বৰলা
৩৫. আমদআঙ	আম্‌দাং	শালি খেতি
৩৬. আমগআগ	আম্‌গাগ্	ধানৰ মূঠি
৩৭. ইম্মই	ইম্ম	টোপনি
৩৮. ৰআমনআ	ৰাম্‌না	মামৰে ধৰা, ভেকুৰি যোৱা
৩৯. ইমঙআগ	ইম্‌ঙাগ	টোপনি যোৱা

৪০. আমঞআঙ	আম্ঞাং	পতান ধান
৪১. তআমলআদ	তাম্‌লাদ্	মেলি দিয়া, ওলোমাই মেলা
৪২. আমবঅঙ	আম্‌বং	ধান খেব
৪৩. স্নউমচউল	স্নঃম্‌চুল্	হাতেবে ডিঙি চেপি বধ কবা
৪৪. তআমজ্‌আব	তাম্‌জাব্	বহলকৈ মেলি দিয়া
৪৫. চইয়স্নঅ	চইমঞঅ, চিমস্ন,	চিম্‌ঞ—বাঘ
৪৬. পইনপউ	পিন্‌প্‌	দুপৰীয়াৰ ভাত
৪৭. কএনতউ	কেন্তু	এবিধ কাণত পিণ্ডা অলংকাৰ
৪৮. কঅনকআ	কন্‌কা	পৰিহৰ আগদিনা
৪৯. স্নঅনবউচউনআম	স্নন্‌ব্‌চুনাং	একেলগে সানি দিয়া, মিশ্র
৫০. আনদআঙ	আন্‌দাং	চুটি
৫১. পইনগঅপ	পিন্‌গপ্	এবেগেত
৫২. তআনমই	তান্‌মি	একাণপতীয়াকৈ শূনা
৫৩. কঅননঅ	কন্‌	পৰিহ
৫৪. তআনঙএ	তান্‌ঙে	তাঁতশালত ব্যৱহৃত সূতা
৫৫. লআনঞই	লান্‌ঞি	দুবাৰ
৫৬. কঅনবঅ	কন্‌ব	পৰিহ পুৰা
৫৭. আনচইঙ	আন্‌চিং	চেঁচা
৫৮. আনজ্‌অঙ	আন্‌জং	অলপ (আকাৰত)
৫৯. আঙকআঙ	আংকাং	বুকু
৬০. ইঙগআঙ	ইংগাং	উম, উত্তাপ
৬১. দউঙমআন	দঃম্‌আন্	দৌৰি ফুৰা (খেমালি)
৬২. পআঙনআ	পআগনআ পাংনা.	পাগ্‌না—দাসী
৬৩. আঙঙঅ	আংঙ	পাঁচ
৬৪. তআঙঞই	তআকঞই. তাংঞ, তাক্‌ঞ	—দুবছৰ
৬৫. দআলপআন	দাল্‌পান্	মাৰিবে আঁতবাই বেলেগ কবা
৬৬. কএলতউগ	কেল্‌তুগ্	এবিধ ভোটা কণ্ড
৬৭. অংলকঅ	অংল্‌ক	বহুপৰ
৬৮. কআলবঅন্	কাল্‌বন্	বাকলি গুচাই পেলোৱা
৬৯. উলদউম	উল্‌দম্	সংগ্ৰহ কবা
৭০. মআলগআঙ	মাল্‌গাং	এবিধ মাছ
৭১. কআলমআন	কাল্‌মান্	বাকলি গুচাই খেমালি কবা

৭২. কআলনআম	কালনাম্	বাকলি গঢ়োৰা
৭৩. ঙইলঙআদ	ঙিল্‌ঙাদ্	বাকী থাকি যোৰা হংহি
৭৪. আলঞঅদ	আল্‌ঞদ	কাঠিৰে জুই জ্বলাৰা
৭৫. চউললই	চুঞ্জি	বালি
৭৬. দম্‌আলৰউম	দআৰৰউম, দাল্‌ৰ্‌ম্‌, দাৰৰ্‌ন	মাৰিৰে লাৰি পুতি দিয়া
৭৭. ঙইলচউ	ঙিল্‌চু	নিজে নিজে হংহা
৭৮. ঙইলজঅন	ঙিল্‌জন্	হংহা লগৰী
৭৯. ভঅল্লআপ	ভল্‌য়াপ্	কুকুৰা টোমৰ দৰাৰ
৮০. অৰপআন	অৰ্‌পান্	ভাগ কৰা
৮১. কঅৰতআগ	কৰতাগ্	টকালি
৮২. বআৰকএঃ	বাৰ্‌কেঃ	ছটকা
৮৩. দঅৰবআন	দৰ্‌বান্	এজনতকৈ বেছি মূল্য দিয়া
৮৪. আৰদআ	আৰ্‌দা	কামিলা
৮৫. অৰ্‌গআঙ	অৰ্‌গাং	জাকজমকীয়া উচ্ছাহ পূৰ্ণ
৮৬. আৰমঅঙ	আৰ্‌মং	ধূলি মাৰ্কতিৰে লেতেৰা হোৰা
৮৭. অৰনআ	অৰ্‌না	শুকান
৮৮. অৰঙআদ	অৰ্‌ঙাদ্	ভগোৰাৰ পিচত থকা বাকী
৮৯. অৰঞইঙ	অৰ্‌ঞং	ভগাবলৈ অসুবিধা হোৰা
৯০. কৰলআদ	কৰ্‌লাদ্	পিচলৈ খোজ দিয়া
৯১. দঅৰবঅঙ	দৰ্‌বং	পিঠিৰ ৰাজহাড়
৯২. অৰ্‌চউ	অৰ্‌চু	গা ধোৰা
৯৩. তআৰজঅন	তাৰ্‌জন্	বকু তললৈ কৰি হাত ভৰি মেলি পৰি থকা
৯৪. বআৰল্লইঙ	বাৰ্‌ল্লিং	দহ টকা
৯৫. আৰ্লঅ	আৰ্‌ল্‌	নিৰ্লিখৰ।

টোকা—১) যুদ্ধ ব্যঞ্জনৰ প্ৰথম ব্যঞ্জন ধ্বনিত প্ৰথমৰ অক্ষৰ বন্ধ হয়। যেনে তআকঃপঅৰ

পঅগঃবঅ

২) তিনিটা ব্যঞ্জন ধ্বনি কোনো ঠাইত যুদ্ধ নহয়।

৩) এটা একক শব্দত এটাতকৈ বেছি যুদ্ধ ব্যঞ্জন নাথাকে।*

মিচিং ভাষাৰ লক্ষণ

নাহেন্দ্ৰ পাটুন

০'০০ পৰিচয় :

মিচিং ভাষা তিব্বত-বৰ্মীয়া ভাষা-গোষ্ঠীৰ উত্তৰ-অসম শাখাৰ এটি ঠেঙুৰি। ইয়াৰ মূল ভাষা পৰিয়াল হ'ল চীন-তিব্বতী বা কিৰাত। চীন-তিব্বতী ভাষাক তিব্বত-বৰ্মীয়া আৰু চীন-শ্যামীয়া এই দুটা প্ৰধান শাখাত ভাগ কৰা হৈছে। তিব্বত-বৰ্মীয়া শাখাক আকৌ তিব্বতী, হিমালয়ী, অসম বৰ্মী আৰু উত্তৰ-অসম এই চাৰিটা উপশাখাত বিভক্ত কৰা হৈছে। মিচিং, এই উত্তৰ-অসম উপশাখাৰ অন্তৰ্গত এটি ভাষা।

০'১০ মিচিং ভাষা :

সমগ্ৰ উত্তৰ-অসম শাখাৰ ভাষাবোৰক তিব্বত-বৰ্মীয়া ভাষাৰ তুলনাত এটি সৰু ভাষা পৰিয়াল হিচাপে গণ্য কৰিলে ইয়াৰ অন্তৰ্গত মিচিং ভাষাক এটা ঠাল ঠেঙুৰি (branch of languages) বুলিহে গণ্য কৰিব লাগিব। কিন্তু মিচিং ভাষাৰ ভিতৰতো কেবাটাও উপভাষা থকাৰ বাবে এনে ক্ষুদ্ৰ বিভাজনে কেতিয়াবা আলোচনাত খেলিমেলিৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। মিচিং মানুহে ব্যৱহাৰ কৰা আটাইবোৰ মিচিং ভাষাক সামগ্ৰীকভাৱে এটা “মিচিং ভাষা” (Mising language) হিচাপে গণ্য কৰিলে আলোচনাৰ অধিক সুবিধা হয়। মিচিং ভাষা বুলিলে এই ভাষাৰ আটাইবোৰ উপভাষাকেই সাঙুৰি লব। মিচিং ভাষাৰ লক্ষণ বুলিলে এই আটাইবোৰৰ লক্ষণো অন্তৰ্ভুক্ত হ'ব।

০'২০ মিচিং ভাষাৰ উপভাষা :

সমগ্ৰ মিচিং ভাষাক এটা সুকীয়া ভাষা হিচাপে গণ্য কৰিলে এই ভাষাৰ অন্তৰ্গত ভাষাবোৰ কেইবাটাও উপভাষাত ভাগ কৰিব পাৰি। মিচিংসকলৰ মাজত কেবাটাও ফৈদ আছে। প্ৰতিটো ফৈদৰ কথিত ভাষাৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য বিদ্যমান। আকৌ একেটা ফৈদৰো গাঁও বা বাসস্থানৰ দূৰত্বৰ হেতুকে, বহুদিন

যোগাযোগৰ অভাৱৰ হেতুকে নাইবা অন্যান্য প্ৰাকৃতিক কাৰণত সম্বন্ধে সম্পৰ্ক ৰাখি চলিব নোৱাৰাৰ হেতুকে উপভাষাবোৰৰ মাজত কিঞ্চে পৃথক্য আহি পৰিছে। ফৈদ অনুযায়ী কথিত ভাষাবোৰৰ পাৰ্থক্যক ধ্বনিগত (Phonological), ৰূপগত (Morphological), শব্দগত (Vocabulary) আৰু সুৰলহৰ (Intonation) আদিৰ বৈশিষ্ট্যৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি কেবাটাও উপভাষাত ভগাব পাৰি। যেনে চাঃয়াং, অয়ান্, পাগ্ৰ, দাম্বুগ্, দৌল্, মঃয়িং, চঃম্ৰাং আৰু মিচিং—অসমীয়া।

এই উপভাষাবোৰৰ ধ্বনিগত, ৰূপগত, শব্দগত বৈশিষ্ট্যৰ মিলবোৰলৈ চাই চাৰিটা প্ৰধান গোটত (dialectical group) ভগাব পাৰি। যেনে—

০.২১ প্ৰথম গোট : অয়ান্, পাগ্ৰ, দৌল্, দাম্বুগ্—

এই উপভাষা কেইটাৰ শব্দবোৰৰ ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ, উপসৰ্গ, বিভক্তি, শ্বাসাঘাট প্ৰায় একে। শব্দভাণ্ডাৰৰ ক্ষেত্ৰত কিছু পৃথক। স্থানভেদে সুৰলহৰ (Intonation) প্ৰতিটো উপভাষাৰেই বেলেগ বেলেগ।

০.২২ দ্বিতীয় গোট : চাঃয়াং

চাঃয়াং উপভাষাৰ লগত অৰুণাচল প্ৰদেশৰ আদীসকলৰ পাঃদাম্, মিঞং আৰু পাঃচি উপভাষাৰ যথেষ্ট মিল দেখা যায়। পাগ্ৰ, দৌল্ আৰু দাম্বুগ্ উপভাষাৰ লগত চাঃয়াং উপভাষাৰ শ্বাসাঘাট, ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ, ৰূপধ্বনিগত পৰিবৰ্তন (Morpho-phonemic change) আৰু বিভক্তি প্ৰয়োগত পাৰ্থক্য লক্ষ্য কৰিব পাৰি। দ্ব্যক্ষৰিক শব্দত, বিশেষকৈ শেষ ধ্বনিকেইটা শ্বব + ব্যঞ্জন + শ্বব—এনে ৰূপত থাকিলে পাগ্ৰ, দৌল্ আৰু দাম্বুগ্ উপভাষাত প্ৰথম অক্ষৰত প্ৰচণ্ড শ্বাসাঘাট পৰে। ফলত মাজত থকা ব্যঞ্জন ধ্বনিটো দ্বিগু হৈ পৰে। কিন্তু চাঃয়াং উপভাষাত

১। মিচিং শব্দবোৰ অসমীয়াত লিপ্যন্তৰ কৰোঁতে এই লেখকৰ “মিচিং ভাষাৰ লিপি: এটি পৰীক্ষামূলক আঁচনি”ৰ আৰ্হিত কৰা হৈছে। ৰোমান লিপি-বোৰ মিচিং ভাষাৰ বাবে গৃহীত লিপি; ব্ৰহ্মব্যা—“মিচিং ভাষাৰ বাবে সংশোধিত ৰোমান লিপি।”

এনে শব্দাসমূহটো পোৱা নাযায়। উপৰোক্ত পৰিবেশৰ শব্দত শেষ ধ্বনিটো প্ৰথমা বিভক্তিব—c, দ্বিতীয়া বিভক্তিব—cm, বা হস্ত বা আছে অৰ্থত—c যোগ হ'লে পূৰ্ববৰ্তী ব্যঞ্জনৰ দ্বিত্বতা অধিক প্ৰকট হৈ পৰে। যেনে—

(ক) মূলশব্দ + বিভক্তি	চাম্বাং	পাগ্ৰ, দোল্, দাম্ব্গ	অৰ্থ
sitc + c	sitc	sittc	হাতীয়ে
akv + c	akvc	akkc	মোমানে
abu + cm	abucm	abbom	দেউতাকক
asi + c	asic	atsc	পানীয়ে, ইত্যাদি

(খ) আন শব্দত, যেনে—

চাম্বাং	পাগ্ৰ, দোল্, দাম্ব্গ	অৰ্থ
doyai	doyyai	খালোহে'তেন
biyai	biyyai	দিলেহে'তেন
silovng	sillung	আজিয়েই
mclor	mcllar	কালিয়েই, ইত্যাদি।

এইদৰে কেবাটাও দিশত এই উপভাষা-গোট দুটাৰ মাজত পাৰ্থক্য লক্ষ্য কৰিব পাৰি।

০.২৩ তৃতীয় গোট : মংয়িং, চংম্ৰাং ২

মংয়িং আৰু চংম্ৰাং এই উপভাষা দুটাক আন এটা গোটত ব্যাখ্য কৰিব পাৰি। শব্দ ভাৰ্য্যৰ ক্ষেত্ৰত মংয়িং উপভাষা চাম্বাঙৰ লগত মিল আছে। কিন্তু উচ্চাৰণৰ ক্ষেত্ৰত কিছু পাৰ্থক্য আহি পৰে। বিশেষকৈ r, n এই কেইটা ধ্বনিৰ উচ্চাৰণৰ আধিক্য আৰু সমীচৰন বীতিত চাম্বাঙৰ লগত মংয়িং চংম্ৰাং ভাষাৰ পাৰ্থক্য লক্ষ্য কৰিব পাৰি।

০.২৪ চতুৰ্থ গোট : মিচিং-অসমীয়া উপভাষা :

মিচিং সকলৰ ভিতৰত চাম্গ্ৰায়া, তেমাৰ, বংকোৰাল, বেৰেজীয়া, বিহিয়া আদি ফৈদৰ লোকসকলে বহুবছৰৰ আগৰপৰাই

২। পাদন, নাহেল্ল—“চ'ম্ৰা মিচিংৰ ভাষা আৰু সংস্কৃতি”, অসমীয়া, সম্পাদক, চন্দ্ৰ প্ৰসাদ শইকীয়া, বাদশ সংখ্যা, ১৯৬৯, পৃঃ ১১৭৫।

মিচিং ভাষা পাহৰি অসমীয়া ভাষাকে মাতৃভাষা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰি আহিছে। কিন্তু এই অসমীয়া ভাষা সম্পূৰ্ণ অসমীয়া বা অসমীয়া ভাষাৰ মান্যৰূপ নহয়। অসমীয়া ভাষাৰ ভগ্নৰূপ বা অপভ্রংশৰ এটি ৰূপহে ব্যৱহাৰ কৰে। সেয়েহে এই ফৈদবোৰৰ লোকসকলে ব্যৱহাৰ কৰা ভাষাক অসমীয়া ভাষা বুলি নকৈ “মিচিং-অসমীয়া উপভাষা” বুলিব পাৰি। তেওঁলোকে ব্যৱহাৰ কৰা ভাষাত লাগতীয়া বস্তু-বাহানিৰ নাম, পূজা-পাতল আৰু দেও-ভূতৰ নামবোৰত মিচিং শব্দ প্ৰয়োগ কৰা দেখা যায়। ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ ক্ষেত্ৰতো অসমীয়া মান্যৰূপৰ পৰা কিঞ্চে পৃথক দেখা যায়। ভাষাৰ সুব-লহৰতো অসমীয়াৰ পৰা যথেষ্ট পৃথক।

১:০০ মিচিং ভাষাৰ উচ্চাৰিত ধ্বনি :

মিচিং ভাষাত উচ্চাৰিত ধ্বনিবোৰ স্বৰ আৰু ব্যঞ্জন এই দুটা শ্ৰেণীত ভাগ কৰিব পাৰি। উচ্চাৰণৰ স্থান আৰু প্ৰকাৰ বা ধৰণৰ (Place of articulation and manner of articulation) ফালৰপৰা স্বৰ আৰু ব্যঞ্জন ধ্বনিমালাৰ বিবোধ ঘটে অৰ্থাৎ পাৰ্থক্য আছে।^৩

১:১০ স্বৰ ধ্বনি :

মিচিং ভাষাত মুঠতে সাতোটা স্বৰ ধ্বনি উচ্চাৰিত হয়। এই সাতোটা স্বৰ ধ্বনিক আকৌ উচ্চাৰণৰ কাল মাত্ৰাৰ দীৰ্ঘতা আৰু হ্ৰস্বতা অনুসৰি দুভাগত ভগাব পাৰি—(ক) হ্ৰস্ব স্বৰ ধ্বনি আৰু (খ) দীৰ্ঘ স্বৰ ধ্বনি। মিচিং ভাষাত স্বৰ ধ্বনিবোৰৰ হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘ ৰূপত বিবোধ (contrast) ঘটে। সেই বাবে হ্ৰস্ব স্বৰ আৰু দীৰ্ঘ স্বৰবোৰক বিশিষ্ট ধ্বনি (Distinctive phonemes) হিচাপে গণ্য কৰিব পাৰি।^৪

৩। মিচিং ভাষাৰ বৰ্ণবিশ্লেষণ (phonemic analysis) এট লেখকৰ দুটা প্ৰবন্ধত কৰা হৈছে। (ক) “মিচিং ভাষাৰ বিশিষ্ট ধ্বনি”, ডুমুনি কাগজ সংস্কৃতি “মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচনা,” ২য় খণ্ড, ১৯৭২ চন, পৃ: ৩৪৫। (খ) “Mishing phonemes,” শিৱসাগৰ কলেজ আলোচনী, বপালী জৱন্তী সংখ্যা, ১৯৭২-৭৩; পৃ: ৪২।

৪। পূৰ্বোক্ত প্ৰবন্ধ দ্ৰষ্টব্য।

হ্ৰস্ব স্বৰ ধ্বনি আৰু দীৰ্ঘ স্বৰ ধ্বনিৰ উচ্চাৰণৰ স্থান আৰু প্ৰকাৰ একে। কিন্তু উচ্চাৰণৰ প্ৰকাৰত কালমাত্ৰা ইন্দ্ৰ আৰু দীৰ্ঘ কৰিলে এই দুয়োবিধ ধ্বনিৰ মাজত বিৰোধ ঘটে। অৰ্থাৎ ধ্বনিগতভাৱে বিৰোধ ঘটে (phonemically contrast)। সেইবাবে মিচিং ভাষাৰ স্বৰধ্বনিবোৰক হ্ৰস্ব স্বৰ ধ্বনি আৰু দীৰ্ঘ স্বৰ ধ্বনি এই দুটা ভাগত ভগোৱা হৈছে। হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘ স্বৰ ধ্বনিক তলত দিয়াৰ দৰে লিখা হৈছে।

ক) হ্ৰস্ব স্বৰ :— i, v, u, e, c, o, a

খ) দীৰ্ঘ স্বৰ :— i:, v:, u:, e:, c:, o:, a:.

১২০ ব্যঞ্জন ধ্বনি :

মিচিং ভাষাত মূঠতে ষোল্লটা ব্যঞ্জন ধ্বনি পোৱা যায়। যেনে—

গুণ্ঠ্য :—p, b, m

দন্তমূলীয় :—t, d, n

পশ্চ-তালব্য :—k, g, ng

দন্তমূলীয় উষ্ম :—s, j, ny

বৰ্ণিত :—r, l

অন্তঃস্থ :—w, y

ইয়াৰে p, t, k অঘোষ অল্পপ্ৰাণ; m, n, ng, ny নাসিক্য সংঘোষ; b, d, g, r, l, y, w. সংঘোষ অল্পপ্ৰাণ; s অল্পপ্ৰাণ অঘোষ উষ্ম; j অল্পপ্ৰাণ সংঘোষ উষ্ম।

২০০ মহাপ্ৰাণ ধ্বনিৰ অনুপস্থিতি :

মিচিং ভাষাত মহাপ্ৰাণ ধ্বনি নাই। তিব্বত-বৰ্মী ভাষা গোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত উত্তৰ অসম শাখাৰ অ'কা (বা হুচু) আৰু মিচিম (তাৰাওঁ, মিজু, ইদু) ভাষাত অঘোষ মহাপ্ৰাণ ধ্বনি থকাৰ কথা জনা যায়। কিন্তু এই শাখাৰ মিচিং (বা'মিৰি), আদী (বা আবৰ অৰ্থাৎ পাঃদাম, মিঞং, গালং ইত্যাদি) আৰু নিচি (বা ডফলা) ভাষাত মহাপ্ৰাণ ধ্বনি উচ্চাৰিত নহয়।

৩.০০ সুৰ :

তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা গোষ্ঠীৰ ভাষা সমূহৰ সুৰ (tone) এটা প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। এই ভাষা গোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত বড়ো, দেউৰী-চুতীয়া আৰু শ্যামীয় ভাষা গোষ্ঠীৰ খামতি আৰু আহোম ভাষাতো সুৰ পোৰা যায়। সেইমতে উত্তৰ-অসম শাখাৰ ভাষা সমূহতো সুৰ থকাটো স্বাভাৱিক। কিন্তু গীয়াচ'ন, গ্ৰেট'ন, কনো, ববাট চেফাৰ, ওলফেন্ডেন, আদি ভাষাবিদসকলে উত্তৰ-অসম শাখাৰ ভাষাবোৰৰ ক্ষেত্ৰত বিশ্লেষণৰ যোগেদি সুৰ থকা নথকাৰ বিষয়ে স্পষ্ট মতামত দিব পৰা নাই। গীয়াচ'নে নিচি ভাষাৰ সুৰ নাই বুলি উল্লেখ কৰাৰ লগতে নিচি ভাষাৰ লগত মিচিং ভাষাৰ আঁত ওচৰ সম্পৰ্ক বুলি উল্লেখ কৰিছে। সম্ভৱতঃ আঁত প্ৰাচীন কালত এই ভাষাবোৰৰ সুৰ আছিল। কালক্ৰমত সুৰাধাৰ (tone nucleus) বাঞ্জন ধনিবোৰৰ লুপ্ত হোৱাৰ বাবে নাইবা এই ভাষাবোৰৰ অক্ষৰবোৰ টুকুৰা-টুকুৰকৈ জোৰা লগা লক্ষণৰ বাবে এই সুৰবোৰ কালক্ৰমত লুপ্ত পালে আৰু তাৰ সলনি স্বৰ ধনিবোৰ হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘ ৰূপত তাৰ অৱশিষ্ট থাকিলগৈ।

৩.১০ সুৰ লহৰ :

কথিত ৰূপত মিচিং ভাষাৰ কেবাটাও সুৰ লহৰ (Intonation) পোৰা যায়। এই সুৰ লহৰ উপভাষা অনুযায়ী সূকীয়া সূকীয়া। সুৰ লহৰৰ ভিন্নতা অনুযায়ী অৰ্থৰ পাৰ্থক্য হয়। সুৰ লহৰত উদাত্ত (high), অনুদাত্ত (low), স্বৰিত (mid or level) এই আটাইকেইটা বৈশিষ্ট্যই লক্ষ্য কৰা যায়।

৪.০০ অক্ষৰ :

মিচিং ভাষাৰ শব্দবোৰ অক্ষৰ বিশিষ্ট। এই ভাষাৰ উপসৰ্গ বা পূৰ্ব-প্ৰত্যয় (prefix), প্ৰাতিপাদিক (Noun base) আৰু ধাতু বা প্ৰাকৃতি (Root) বোৰ এক অক্ষৰৰ। শব্দ গঠনৰ সময়ত এইদৰে ৰূপবোৰ (forms) যুক্ত হয়।

(ক) উপসৰ্গ + প্ৰাতিপাদিক

a+mi - ami, মানুহ

ta+ni = tani, মান্দুহ

(খ) উপসর্গ + ধাতু

a + √jon = ajon, লগৰীয়া, বন্ধু

a + √ger = ager, কাম

(গ) ধাতু + ধাতু

lu + bi = lubi, কৈ দি

bi + len = bilen, বাহিবলৈ উলিয়াই দি

(ঘ) ধাতু + বিভক্তি

ngo + lu = ngolu, আমি

ami + c = amic, মান্দুহে

gv + ye = gvye, যাম

do + to = doto, খালে

(ঙ) ধাতু + পৰপ্রত্যয়

do + ngab = dongab, খাই শেষ কৰা

yub + dv = yubdv, শোৱাৰ সময়

i + mur = imur, ভুল কৰা, ইত্যাদি।

এনে বৃপত শব্দ গঠন হোৱাৰ বাবে মিচিং ভাষাৰ বিশেষ্য, বিশেষণ, সৰ্বনাম পদৰ বোঁছভাগ শব্দই দ্ব্যক্ষৰিক (disyllabic)। জীৱ-জন্তু, গছ-গছনি, প্ৰাণীবাচক শব্দবোৰো দ্ব্যক্ষৰিক অক্ষৰৰ। যেনে—

sic —হাতী

sobc —গৰু

menjeg —মহ

pcrog —কুকুৰা

pcttang —চৰাই

pcjab —হাঁহ

apv —কণী

along —হাড়, ইত্যাদি।

৪.১০ অক্ষৰ গঠন :

মিচিং ভাষাৰ অক্ষৰ এইদৰে গঠন হয়।

৪.১১ ব্ৰহ্ম স্বৰেবে :

ক) এটা ব্ৰহ্ম স্বৰ

c, c —‘ল’

খ) দুটা ব্ৰহ্ম স্বৰ

ai —‘ভাল হ’

ao —পদ

গ) হ্ৰস্ব+ব্যঞ্জন	ad—'লিখ', ib—'শো'
ঘ) ব্যঞ্জন+এটা হ্ৰস্ব	si—'এই', 'এইটো' no—'তুমি'
ঙ) ব্যঞ্জন+ব্যঞ্জন	dug—'দৌৰ দে' tad—'শুন'

৪'১২ দীৰ্ঘ স্বৰেৰে :

চ) এটা দীৰ্ঘ স্বৰ	cs—'হল্ল', 'এবা'
ছ) দীৰ্ঘ স্বৰ + ব্যঞ্জন	esg—'গাহৰি' asm—'ধান'
জ) ব্যঞ্জন+দীৰ্ঘ স্বৰ	ko—'ল'ৰা'
ঝ) ব্যঞ্জন+দীৰ্ঘ স্বৰ+ব্যঞ্জন	ta:ng—'ক'াইট' sa:ng—'চাহ'
ঞ) ব্যঞ্জন+দীৰ্ঘ স্বৰ+হ্ৰস্ব স্বৰ	pa:i—'দদাই' ya:i—'ককাই', ইত্যাদি।

শব্দৰ আগত বা শেষত যুক্ত ব্যঞ্জন নাথাকে। শব্দৰ মাজত মাত্ৰ দুটা ব্যঞ্জন যুক্ত হয়। দুটাতকৈ অধিক ব্যঞ্জন যুক্ত নহয়। ব্যঞ্জনান্ত আৰু ব্যঞ্জনেৰে আৰম্ভ হোৱা দুটা ৰূপ (form) লগ লাগিলে শব্দৰ মাজত ব্যঞ্জন যুক্ত হয়।

শব্দৰ আগত, শব্দৰ মাজত আৰু শব্দৰ শেষত স্বৰ ধ্বনি একাধিক যুক্ত হ'ব পাৰে। যেনে—

(ক) শব্দৰ আগত—Oikoli—এবিধ চৰাই
Oiniatom—এক জ্ঞেপীৰ গীত
Oa:ug—পশ্চিম
aum—ভিনি

(খ) শব্দৰ মাজত—Kcvg—তল
Pvang—পোহৰ
Koucm—জ'ৰাক

(গ) শব্দৰ শেষত—na:noi—মাহী, খুড়ী
gvpci—যাবানে ?

ওপৰত দিয়া উদাহৰণৰ (৪.১০) আঁহত বন্ধাক্ষৰ আৰু য়ুক্তাক্ষৰ দুয়োটা ৰূপত ধাতু আৰু প্ৰাতিপাদিক গঠন হয়। একাধিক অক্ষৰ থকা শব্দত একাধিক প্ৰাতিপাদিক নাইবা ধাতু থাকে। সেই কাৰণে মিচিং ভাষাৰ শব্দবোৰ আক্ষৰিক লক্ষণ-যুক্ত (syllabic pattern) বুলিব পাৰি।

৫.০০. উপসৰ্গ বা পূৰ্বপ্ৰত্যয় :

বিশেষ্য বা বিশেষণ শব্দ গঠন কৰিবৰ সময়ত ধাতু বা প্ৰাতিপাদিকৰ আগত উপসৰ্গ বা পূৰ্ব প্ৰত্যয় যোগ কৰা হয়। বিশেষণ শব্দ গঠনত ধাতু বা প্ৰাতিপাদিকৰ পিছত পৰপ্ৰত্যয়ো যোগ কৰা হয়।

৫.১০ বিশেষ্য শব্দ গঠনত সহায়ক পূৰ্ব প্ৰত্যয় হ'ল -

/i/	iki:	কুকুৰ	/c/	ckum	ঘৰ
	i:	ধনু, তেজ		ckkam	পাত
	i:pang	দাঁত		cpug	কাঁড়
/v/	vi	ধনু	/o/	omo	সন্তান
	v:ng	বন		ongo	মাছ
	vgvug	কুঠাৰ		ollung	নাও
	vmv	জুই	/a/	apin	ভাত
	vrang	পৰিয়াল		abu	দেউতাক
/u/	uyu	দেও-ভূত		asi	পানী
	ugou	ধূতি		adi:	পাহাৰ
	urom	প্ৰেতাত্মা			
/e/	ege	মেখেলা			
	enge	কচু			
	eyeg	গাহৰি			

৫.২০ বিশেষণ শব্দ গঠনত সহায়ক পূৰ্ব প্ৰত্যয়—

/a/	anu	নতুন	/bo/	botte	ডাঙৰ
	aku	পূৰণি		bodong	দীঘল
	ajeb	চেপেটা		boro	গোটা ডাঙৰ

/bc/	bcttc	ডাঙৰ	/ya/	yaka	ক'লা
	bcje	বহুত		yasing	বগা
	bclum	ঘিণ কৰা		yagc	সেউজীয়া, ইত্যাদি

৫.৩০ সেইদৰে স্থানবাচক বা দিকবাচক ক্ৰিয়া বিশেষণ আৰু সৰ্বনামতো পূৰ্বপ্ৰত্যয় যোগ হয়। যেনে—

/i/	iso	ইয়াত	/mc/	mclo	যোৰা কালি
	ido	ইয়াত		mcyum	যোৰাকালি
	idc	এইটো			গধূলি
/c/	cdc	সেইটো		mcyo	যোৰা ৰাতি,
	clc	সেইটো, সেয়া	/su:/	su:pag	এতিয়া
	clo	তাত		su:gam	অৰ্থনিকৈ
/si/	silo	আজি, দিনত		su:ga	'অলপ ৰ'বা'
	siyum	আজি আবেলি			
	siro	আজি ৰাতিপুৱা			

এইদৰে বহুতো উপসৰ্গ মূল প্ৰাতিপাদিক বা ধাতুৰ লগত যোগ দি বিভিন্ন পদৰ শব্দ গঠন কৰা হয়। (এই উদাহৰণৰ si -এই, mc=অতীত, su:—এই মূহুৰ্ত, ক্ষণ -- এনে অৰ্থত শব্দমূল হিচাপেও গণ্য কৰিব পাৰি। সেইদৰে—i=ওচৰ বৃজোৰা, c=দূৰ বৃজোৰা অৰ্থত ব্যৱহৃত হৈছে।)

৬.০০ উপপদ :

ইংৰাজী ভাষাৰ দৰে প্ৰকৃত উপপদ (article) মিচিং ভাষাত নাই। কিন্তু কেতিয়াবা সংখ্যাবাচক সৰ্বনাম ko, ako 'এটা', 'এজন', si 'এই', 'এইজন', dc 'সেইটো', 'সেইজন' ইত্যাদি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে—

amiko gvdag	}	মানুহ এজন গৈছে।
ami ako gvdag		
ami de gvkang ku		মানুহজন গ'লগৈ।
si ami si simad dag		এই মানুহজন বলিয়া (হয়)।
dc ami dc yaka dag		সেই মানুহজন ক'লা (হয়)।

৭.০০ বিশেষ :

মিচিং ভাষাৰ বিশেষ্যৰাচক শব্দ গঠনৰ এক বিশেষ প্ৰক্ৰিয়া আছে। সামান্য সংজ্ঞাবোধক বা জ্ঞাতিৰাচক বিশেষ্য শব্দৰ বেছিভাগ দ্বুটা অক্ষৰৰ। তাৰে প্ৰথম অক্ষৰটো উপসৰ্গ আৰু দ্বিতীয় অক্ষৰটো প্ৰাতিপাদিক বা শব্দৰ মূল ধাতু (base)^৫। প্ৰথম অক্ষৰত উপসৰ্গ হিচাপে ৫.১০ শিতানত উল্লেখ কৰা উপসৰ্গবোৰ অৰ্থাৎ a, c, o, v ইত্যাদি বহে। যেনে—

/a-/	ami	মানুহ,	asi	পানী	
	adi:	পাহাৰ,	agom	ভাষা	
	alo	নিমখ,	alag	হাত	
	atug	মূৰ,	aki:	পেট, ইত্যাদি।	
/c-/	ckum	ঘৰ	/v-/	vlvng	শিল
	cgvn	হোৱা		vgvng	কুঠাৰ
	cgo	সাকে।		vong	শিৰ, ইত্যাদি।
/o-/	ollung	নাও			
	oying	শাক			
	ongo	মাছ			
	onno	সূতা।			

৭.১০

সামান্য সংজ্ঞাবোধক বা জ্ঞাতিৰাচক বিশেষ্যৰ পৰা শ্ৰেণীৰাচক বা ক্ষুদ্ৰঅংশ, অংশ বিশেষ বৃদ্ধাবলৈ জ্ঞাতিৰাচক বিশেষ্যৰ মূল ধাতুটো আগত ৰাখি তাৰ লগত বিভিন্ন বৰ্ণনাত্মক (descriptive suffix) প্ৰত্যয় সংযোগ কৰি কৰা হয়। যেনে—

৫। আনন্দজনক কথা যি মিচিং ভাষাৰ alc (ভৰি), alag (হাত), csing (গছ) আদি বিশেষ্য শব্দবোৰ ধাতুৰ পৰাহে সাধিত হৈছে। উপসৰ্গ বাদ দি মূল ধাতুবোৰে ক্ৰিয়া কৰিব পাৰি। যেনে—

alag > lag lakvto হাত জোকাৰি চা
 alc > lc lcto ভৰি আগবঢ়াই (খোজ কঢ়াব নবে) দে।
 csing > si:, sing sisto গছ উঠ, বা ৰাঢ়ি আহ্। ইত্যাদি।

জাতিৰাচক		শ্ৰেণী বা বৰ্গৰাচক	
ami	মানুহ	missing	মিচিং মানুহ
		mipag	অ-মিচিং লোক
		milong	মতা মানুহ
		midang	(মানুহৰ) বিপ্লৱ।
csing	গছ	singgi	শিমলু গছ
		si:log	শলথ গছ
		si:stvr	উৰিমাম গছ।
ckkam	পাত	kamro	কোঁপাত
		kamtvd	কোঁপাতৰ নুৰা
		kamle	নকল কোঁপাত
ongo	মাছ	ngopa	শিঙি
		ngosong	এলোং
		ngobv	কুঁচিয়া, ইত্যাদি।

৭'১১ একে শ্ৰেণীৰাচক বিশেষ্য হ'লে অৰ্থাৎ চবাই, মাছ, গছ ইত্যাদি শব্দৰ আগত একেটা প্ৰাতিপাদিক ব্যৱহাৰ হয়। যেনে—

si:, sing গছৰাচক অৰ্থত—

singgi	শিমলু গছ
si:piyag	তুলা গছ
si:lung	হাৰি, অৰণ্য, ইত্যাদি।

pc চবাইৰাচক—

pcttang	চবাই
pckv	কপৌ
pcbe:	ভাটৌ
pcrog	কুকুৰা
pcjab	হাঁহ, ইত্যাদি।

si পশু বা জন্তুৰাচক—

simon	পশু
sira	বৰা গাহৰি
sibe:	বান্দৰ

situm   ভালুক
sisug   শৰপহু, ইত্যাদি।

ta   পোক-পৰুৱা বা ক্ষুদ্ৰ প্ৰাণীৰ অৰ্থত
tapum   পোক
taying   মাখি
tamid   ম'হ
taba   , উৰহ
tapad   জোক, ইত্যাদি।

এইদৰে প্ৰতিটো শ্ৰেণীৰাচক বিশেষ্যৰ একো একোটা শব্দৰ মূল আধাৰ (word nucleus) থাকে^৬। অবশ্যে সকলো শব্দই এইদৰে গঠন নহয়। তাৰ ব্যতিক্ৰমো নোহোৱা নহয়। জুই, লো, দ্য, পানী ইত্যাদি জাতিৰাচক বিশেষ্য শব্দবোৰক আধাৰ শব্দ হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব পাৰি যাৰ পৰা অনেক শ্ৰেণীৰাচক শব্দৰ সৃষ্টি হৈছে। উদাহৰণ স্বৰূপে cmc 'জুই' শব্দৰ পৰা mctung 'আঙাৰু', mciom-- 'জুহাল', mctpi--'ফুটছাই', mckol--'এঙাৰ', mcre--'এঙাৰ' ইত্যাদি।

৭.২০ গুণবোধক বা ভাৱবোধক বিশেষ্য :

গ্ৰীয়াচ'নে Linguistic Survey of India (Vol. iii, Part I)ত কৈছে যে তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাত 'বিমূৰ্ত' শব্দ অৰ্থাৎ গুণবোধক বা ভাৱবোধক বিশেষ্য শব্দ গঠন কৰিব পৰাৰ ক্ষমতা নাই। অৰ্থাৎ গুণবোধক শব্দ গঠন কৰিবলৈ এই ভাষাবোৰৰ ব্যাকৰণিক পদ্ধতি নাই। কিন্তু মিচিং ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত দেখা গৈছে যে ক্ৰিয়া [বা ধাতু] নাইবা বিশেষণৰ পৰা ভাৱবাচক বিশেষ্য শব্দ গঠন কৰিব পাৰি। ক্ৰিয়া আৰু বিশেষণৰ মূলৰ পিছত nam যোগ দি ভাৱবাচক বা গুণবাচক বিশেষ্য গঠন কৰা হয়। যেনে—

৬। এই বিষয়টো চীন ভাষাৰ গঠন প্ৰণালীৰ লগত মিল আছে। দ্ৰষ্টব্য Forrest, R.A.D.—The Chinese Language, 3rd edn. London 1973.

Kratochvil, Paul—The Chinese Language Today, London, 1968.

Benedict, Paul K.—Sino-Tibetan A conspectus Cambridge, 1972.

(ক) ক্ৰিয়াৰ পৰা—

√do+nam=donam	খাৱন, খাদ্য
√ib+nam=ibnam	শোৱন, শয়ন
√ger+nam gernam	কৰা কাৰ্য্য, কৰ্ম
√bi+nam=binam	দিয়া কাৰ্য্য, দান
√yob+nam=yobnam	উৰা কাৰ্য্য, উৰণ, ইত্যাদি।

(খ) বিশেষণৰ পৰা —

aya:nam	মৰম কৰা কাৰ্য্য, মৰম
murinam	দুখটামি
ngemonnam	মুখটামি
bottcnam	মহৎ, মহতালি, ইত্যাদি।

ক্ৰিয়াবাচক বিশেষ্যও -nam সংযোগ কৰিয়েই গঠন কৰা হয়। (এই ক্ষেত্ৰত শব্দটো ধাতুৰ পৰা সাধিত কৰাৰ বাবে কেতিয়াবা অৰ্থৰ বিজ্ঞপ্তি লাগে। কিন্তু বাক্যত অৰ্থ স্পষ্ট হৈ পৰে।)

৭.৩০ বিশেষ্যৰ বচন :

বিশেষ্যৰ বচন দুটা - একবচন আৰু বহুবচন। একবচনত কোনো প্ৰত্যয় বা বিভক্তি যোগ নকৰাকৈ বিশেষ্য শব্দটোকে পোনপটীয়াকৈ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। বাক্যত ব্যৱহাৰ কৰোঁতে এজন, এটা, এখন আদি নিৰ্দিষ্টকৈ বুজাবলৈ একবচনৰ শব্দৰ পিছত 'এক' নিৰ্দিষ্টতাৰাচক উপপদ /-ko/ যোগ দিয়া হয়। বহুবচনত Kvdvng, Kvrvg (শব্দৰ মাজত kvdv: kvrvg:), kvdar আৰু bulu (অভিধা অৰ্থ—সিহঁত) যোগ কৰা হয়। যেনে—

একবচন	বহুবচন
ko: ল'ৰা	ko: kvdvng ল'ৰাবোৰ
tani: মানুহ	tani: kvdar মানুহবোৰ
tapum পোক	tapum-kvrvg পোকবোৰ
Ram ৰাম	Rambulu ৰামহঁত, ইত্যাদি।

অথবা, tani:ko gvdung—মানুহ এজন আহিছে।

ko:nc:ng-ko kabdung—ছোৱালী এজনী কান্দিছে।

৭.৪০ লিংগ :

প্রকৃতাৰ্থত মিচিং ভাষাত বৈয়াকৰণগত লিংগ (grammatical gender) নাই। উভয়লিংগৰাচক শব্দৰ পিছত পদলিংগ বদজাবৰ কাৰণে পদব্দ বা মতা বদজোৱা শব্দ আৰু স্ত্রীলিংগ বদজাবৰ কাৰণে স্ত্রী বা মাইকী বদজোৱা শব্দ সংযোগ কৰা হয়। নিজীৰ পদার্থ নাইবা, মতা-মাইকীৰ পাৰ্থক্য ধৰিব নোৱাৰা জীৱ-জন্তু আৰু প্ৰাণীৰ ক্ষেত্ৰত লিংগ আৰোপ কৰা নহয়।

৭.৪১ মনুষ্যৰাচক :

মনুষ্যৰাচক শব্দত পদলিংগ বদজাবলৈ milo:, milong, milbong (অৰ্থ-মতা), আৰু স্ত্রীলিংগ বদজাবলৈ nc:ng, mimc, mc:ng, nienc (অৰ্থ - মাইকী) শব্দ সংযোগ কৰা হয়। যেনে—

milong	মতা	mimc	মাইকী
ko:milong }	মতা ল'ৰা	ko:nimc }	মাইকী ছোৱালী
ko:milbong }		ko:nc:ng }	
tumbo milong	-বৰলা	tumbo mimc	-বিধবা
ru:tum milong	-গৰাকী	ru:tum mimc	-গৰাকিণী।

৭.৪২ : প্ৰাণী বদজোৱা উভয় লিংগৰ শব্দত abo-‘মতা’, আৰু anc-‘মাইকী’ শব্দ সংযোগ কৰি পদলিংগ আৰু স্ত্রীলিংগ কৰা হয়। যেনে—

simon abo	মতা পশু	simon anc	মাইকী পশু
sobc abo	মতা গৰু	sobc anc	মাইকী গৰু
tabv abo	মতা সাপ	tabv anc	মাইকী সাপ, ইত্যাদি।

৭.৪৩ : নামৰাচক বিশেষ্য (জীৱ-জন্তুৰ) শব্দত লিংগৰাচক aboৰ -bo, আৰু ancৰ -nc মাত্ৰ সংযোগ হয়। জীৱ-জন্তুৰ মূল শব্দত থকা উপসৰ্গ বা প্ৰথম অক্ষৰটো লোপ পায়।^৭ সাধাৰণতে মূল শব্দটো দ্বিবদ্ধি কৰি লিংগৰাচক -bo আৰু -nc যোগ কৰা হয়। যেনে—

cki: ki:bo	মতা কুকুৰ	cki: ki:nc	মাইকী কুকুৰ
sitc tcbo	মতা হাতী	sitc tcnc	মাইকী হাতী
pcjab jabbo	মতা হাঁহ	pcjab jabnc	মাইকী হাঁহ ইত্যাদি।

৭। শব্দ দুটাৰ উপসৰ্গ দুটা লোপ পোৱাৰ ফলত মূল শব্দ বা প্ৰাতি-পাদিক দুটাই পুনৰ স্বাক্ষৰিক শব্দ গঠন কৰে।

৭.৪৪ : সম্বন্ধবাচক শব্দত পদলিংগ আৰু স্ত্রীলিংগ বৃদ্ধাবলৈ বেলেগ বেলেগ শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে—

ato	ককাদেউতাক	ayo	আইতাক
abu	দেউতাক	anc	মাক
ba:b	} দেউতা	na:n	} আই, মা
ba:bu		na'nc	
ba:u		ou	
ba:bv		na:nv	
o:	} পো	omc	জী
ao			
bvro-	ককায়ক	bvrnc-	বায়ক

যেনে —

শব্দ	বিভক্তি	চাঃস্বাঃ	পাগ্ৰ, দীল্, দাম্ব্গ্, অন্নান
sitc+c	sitc	sittc	হাতীয়ে
asi+c	asic	atsc	পানীয়ে
abu+c	abuc	abbo	বাপেকে
aro+c	aruc	arro	সঁচাই,
tasc+c	tasec	tatsc	খেৰে, ইত্যাদি।

৮.০০ বিশেষণ :

মিচিং ভাষাত বিশেষণৰ বাবে সূকীয়া শব্দ নাই। বিশেষণ শব্দবোৰ মূল ধাতুৰ পৰা সাধন কৰা হয়। যিবোৰ ধাতুৰ পৰা বিশেষণ শব্দ সাজিব পাৰি সেইবোৰক বিশেষণীয় ধাতু (Adjectival Root) বুলিব পাৰি। এই বিশেষণীয় ধাতুৰ পিছত বিশেষণ বাচক -iic প্রত্যয় যোগ দিলে বিশেষণ শব্দ গঠিত হয়। যেনে

ধাতু + প্রত্যয়	বিশেষণ	অর্থ
ai+nc	ainc	ভাল
aima:+nc	aima:nc	বেয়া
o:rv:+nc	o:rv:nc	ওখ
c:ted+nc	c:tednc	চাপৰ
mircm+nc	mircmnc	ধনী
opan+nc	opannc	দুখীয়া, ইত্যাদি।

৮.১০ : ৰং বা বৰণ বৃদ্ধোৰা বিশেষণ শব্দৰ আগত ya- উপসর্গ আগত থাকে। যেনে—

yasing	বগা	yage	সেউজীয়া
yaka	ক'লা	yade:	শে'তা, ইত্যাদি।
yalvng	বঙা		

৮'১১ : গম্ধ ব্দজোৰা শব্দত $\sqrt{\text{nam}}$ (গম্ধ লোৰা) ধাতুৰে সজা হয়। তাৰ লগত বিভিন্ন অৰ্থ ব্দজোৰা প্রত্যয় সংযোগ কৰি নানান বিশেষণ শব্দ গঠন কৰা হয়। যেনে—

nampo	সুগম্ধ	namke:	প্ৰসাৰৰ গম্ধ
namnying	দুগম্ধ	namdvg	জ্বলা গম্ধ,
namsung	গেলা গম্ধ		ইত্যাদি।

৮'১২ : জিভাৰ আশ্বাদনৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন ধাতুৰ লগত -nc প্রত্যয় যোগ কৰি সাধন কৰা হয়। যেনে—

ti:nc	মিঠা	ku:nc	টেঙা
dvgnc	জ্বলা	koyagnc	নিমখীয়া, ইত্যাদি।

৮'২০ বিশেষণৰ তাৰতম্য : তুলনা

৮'২১ ভাল আৰু বেয়াৰ মাজত :

বহুতৰ মাজত এটাৰ অলপ ভাল বা বেয়া, বা ভাল বেয়াৰ পৰিমাণ অলপ, নিচেই, এনে অৰ্থত বিশেষণীয় ধাতুৰ লগত ou, au, mum, gam যোগ দি তুলনা কৰি দেখুওৱা হয় ৷ যেনে—

ou—si ongo si aiyau dag—এই মাছটো অলপ ভাল।
au—ambvn kvdv: sc aiyau dag—চাউলখিনি অলপ ভালৈই।

mum=sc galug sc ngokkc pc aimum dag—
এই গোলাটো মোৰ বাবে অলপ ভালৈই।

gam =bvkkc kinam dc aigamma:—তাৰ অসুখটো অলপ বেয়া। (অৰ্থাৎ বেছি বেয়ালৈ আহিছে।)

৮'২২ ভাল আৰু উত্তমৰ মাজত :

সংস্কৃতত প্ৰিয়, প্ৰিয়তৰ, প্ৰিয়তম, নাইবা ইংৰাজীৰ good, better, best ইত্যাদিৰ দৰে মিচিং ভাষাতো দুটা বা ততোধিক

৮। অসমীয়া ভাষাত সাধাৰণতে এনে ধৰণৰ পৰিমাণচক তুলনা দৰ্শন নাই। গতিকে অসমীয়া বাক্যৰে প্ৰকৃত অৰ্থ ফুটাই তুলিব নোৱাৰি।

বস্তুৰ মাজত এটাৰ তুলনা বৃজাবলৈ বিশেষণীয় ধাতুটোৰ লগত gam, ya:, ban, ban-pag যোগ দি কৰা হয়। তুলনা কৰোঁতে তুলনা কৰা বস্তু আৰু তুলনীয় বস্তু দুটাৰ মাজত pcnam (অসমীয়া ‘-তকৈ’ৰ দৰে) অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়। যেনে—

gam—si gasor si nokkc dcm pcnam aigam dag.

এই কাপোৰখন তোমাৰখনতকৈ অলপ ভাল (হয়)।

ban—panoi-bv Rokomimcm-pcnam aiban

dag—পানৈ বকমীতকৈ বেছি ভাল (হয়)।

ya:,(yang)—nokkc kitab dcm pvlvng ngokkc

si aiya:dag—তোমাৰ কিতাপখনতকৈ

মোৰ খন বেছি ভাল (হয়)।

ban-pag—ngokkc galug si appv:lokkcm pcnam

aiban-pag dag—মোৰ চোলাটো আটাই-

বোৰতকৈ বেছি ভাল (উত্তম হয়)।

এই বিশেষণৰ তাৰতম্য gam—আপেক্ষিকভাৱে, ban আৰু ya:—তুলনামূলক ভাৱে, ban-pag আৰু ya:pag—উত্তমভাৱে, এনে অৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

৮.৩০ বিশেষণীয় বিশেষণ : ক্ৰিয়া বিশেষণ :

বিশেষণীয় বিশেষণ গঠন কৰিবলৈ ধাতুৰ পিছত -pc যোগ দিয়া হয়। যেনে—

aipc ভালকৈ,

aima:pc বেগ্নাকৈ

dcngompc পলমকৈ

lcdupc পিছলৈ

aginpc সদায়

lo:dvpc নিতৌ, ইত্যাদি।

বিশেষণীয় বিশেষণ শব্দবোৰ ক্ৰিয়া বিশেষণ হিচাপেও ব্যৱহাৰ হয়। আচলতে এইবোৰ ক্ৰিয়া বিশেষণ বোলাহে যুগুত। যেনে—

aipc aidag বৰ ভাল (হয়)।

aipc gvto ভালকৈ যোৱা। ইত্যাদি।

৮.৪০ সংখ্যাচাক বিশেষণ :

সংখ্যাচাক শব্দৰ এটা, এজন বৃজাবলৈ সংখ্যায়ুক্ত হ’ব-লগীয়া বিশেষ্য বা বিশেষণ শব্দটোৰ লগত -ko যোগ দিয়া

aborko এখিলা, এপাত
borumko তিনিখিলা, তিনিপাত
boryingko দহখিলা, দহপাত, ইত্যাদি।

এইদৰে lum (গোটা), bung (গোটা, দীঘল), tag (চেপেটা টুকুৰা) আদি বহুতো বৰ্গকৰ্তা সংখ্যাৰাচক শব্দৰ লগত যোগ হয়।

৮৪২ পুৰণৰাচক :

মিচিং ভাষাত প্ৰথম, দ্বিতীয়, তৃতীয় আদি পুৰণৰাচক শব্দ নাই। সংখ্যাৰ পাৰিভাষিক শব্দ একৰ পৰা দহ আৰু এশ আছে। এঘাৰ, বাৰ, বত্ৰিশ, তেত্ৰিশ ইত্যাদি মাজৰ সংখ্যাবোৰৰ পাৰিভাষা নাই।

৯০০ সৰ্বনাম :

৯১০ ব্যক্তিবোধক সৰ্বনাম :

ব্যক্তিবোধক সৰ্বনামৰ প্ৰথম পদ্ব্য, দ্বিতীয় পদ্ব্য আৰু তৃতীয় পদ্ব্য এই তিনিওটা পদ্ব্য আছে আৰু এইবোৰ এক-বচন, দ্বিবচন আৰু বহুবচনত ৰূপ হয়। যেনে -

একবচন	দ্বিবচন	বহুবচন
১ম পুৰুষ ngo, মই,	ngonyi, আমি দুয়ো,	ngolu, আমি
২য় পুৰুষ no, তুমি,	nonnyi, তোমালোক দুয়ো,	nolu, তোমালোক
৩য় পুৰুষ bv, সি, তাই,	bvnyyi, সিহঁত দুয়ো,	bulu, সিহঁত।

৯১১ প্ৰেণী আৰু লিংগ নিৰপেক্ষ :

ব্যক্তিবোধক সৰ্বনামৰ তুচ্ছাৰ্থ আৰু মান্যাৰ্থ ৰূপ মিচিং ভাষাত নাই। তদুপৰি পদ্ব্যলিংগ আৰু স্ত্ৰীলিংগ সূচাবৰ কাৰণে বিকল্প শব্দৰ প্ৰয়োগ নাই। তৃতীয় পদ্ব্যৰ bv সি, তাই, তেওঁ, তেখেত, ই, ইত্যাদি সকলোকে বুজায়। দ্বিবচন আৰু বহুবচনতো একে নিয়মেই প্ৰযোজ্য।

৯১২ শব্দ বিভক্তি :

ব্যক্তিবোধক সৰ্বনামত তলত দিয়াৰ দৰে শব্দ বিভক্তি যোগ হয়। যেনে—

প্রথমা — 0, -c

পঞ্চমী — -kkc-lok

দ্বিতীয়া — -cm, -cmc

ষষ্ঠী — -kkc

তৃতীয়া — -kki

সপ্তমী — -kkc-lo

চতুর্থী — -kkc-lo-pc

৯.১০ স্বয়ং :

ব্যক্তিবোধক সর্বনামের নিজবাচক (reflexive) শব্দ হ'ল 'av' (স্বয়ং)। av (স্বয়ং) শব্দ বাক্যত প্রয়োগ কৰেঁতে ক্রিয়াব লগত সদায় 'su' (নিজে কৰা অর্থত) যোগ হয়। যেনে—

ngo avc apin dosuto—মই নিজে ভাত খালে।

bv avc okumpc gvsukangku—সি নিজে ঘৰলৈ গ'লগৈ।

৯.২০ বিশেষণ সর্বনাম :

বিশেষণ সর্বনামক তিনি ভাগত ভগাব পাৰি। (ক) সম্বন্ধ-বাচক, (খ) নিৰ্দিষ্টতাবাচক, (গ) অনিৰ্দিষ্টতাবাচক।

ক) সম্বন্ধবাচক সর্বনামের উদাহরণ

sekkc galugc—কাৰ চোলা (হয়)?

nokkc kitabc—তোমার কিতাপ (হয়)।

bvkkc abuc—তার দেউতাক (হয়)। ইত্যাদি।

খ) নিৰ্দিষ্টতাবাচক সর্বনামক নিকটবর্তী আর দূৰবর্তী এই দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। যেনে—

নিকটবর্তী

দূৰবর্তী

si	}	এই, এইটো
sc		

sidc   এয়া, সেইটো

sipc	}	এনেকৈ
scmpc		

c,	}	সেই, সেইটো
dc		

cdc   সেয়া, সেইটো

dcpc	}	সেইদৰে, তেনেকৈ
cdcmpe		

tcld   ওপৰত, উৰ্দ্ধানত
bcld তলত, নান্নানত, ইত্যাদি।

গ) অনিৰ্দিষ্টতাৰাচক সৰ্বনাম :

se:koji	কোনোবা	siddv	ইমান
se:kotc	কোনেও	dcddv	সিমান
asutko	অলপ	cddvko	সিমান, ইত্যাদি।

বিশেষণ সৰ্বনামৰ bv, si, sc, atc, av, vngko, oko ইত্যাদি শব্দৰ একবচন আৰু বহুবচনত ৰূপ হয়।

৯.৩০ প্ৰশ্নবোধক সৰ্বনাম :

se:ko (কোন), vngkuc (কি), oko, okko (কি), kapc (কেনেকৈ), kapila (কিয়) ইত্যাদি প্ৰশ্নবোধক সৰ্বনাম। ইয়াৰ প্ৰথম তিনিটা se:ko, vngko, okko শব্দৰ শব্দৰূপ হয়।

৯.৪০ কালৰাচক সৰ্বনাম :

কালৰাচক সৰ্বনামবোৰক (ক) কালৰাচক, (খ) স্থানৰাচক আৰু (গ) দিগ্ৰাচক এই তিনি ভাগত ভগাব পাৰি। উদাহৰণ—

কালৰাচক :	su:pag	এতিয়া,	su:gam	অৰ্থনিকৈ
	silo	আজি	mclo	ঘোৰা কালি
	yampo	কাইলৈ	konno	পৰ্বাহ, ইত্যাদি।
স্থানৰাচক :	so	ইয়াত	dolo	তাত
	sido	ইয়াত	odo	তাত
	vngkolo	ক'ত	okolo	ক'ত, ইত্যাদি।
দিগ্ৰাচক :	okolo-pc	কলৈ	vngkolo-pc	ক'লৈ
	tolo-pc	উজ্জ্বললৈ	bolo-pc	নাম্মনিলৈ, ইত্যাদি।

১০.০০ ধাতু প্ৰকাৰণ :

মিচিং ভাষাত প্ৰাতিপাদিক আৰু প্ৰাকৃতিৰ (ধাতু) মাজত মৌলিক পাৰ্থক্য নাই। একে শব্দমূল বা ধাতুৰপৰা নামৰাচক শব্দ আৰু ক্ৰিয়া তৈয়াৰ কৰিব পাৰি। সাধাৰণতে মূল ধাতুৰ আগত উপসৰ্গ যোগ দি নামৰাচক শব্দ গঠন কৰা হয়, আৰু

৯। প্ৰচলিত অসমীয়া ব্যাকৰণবোৰত এই শব্দবোৰ সৰ্বনাম পদত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়। কিন্তু ইংৰাজী ব্যাকৰণ মতে এইবোৰ ক্ৰিয়া বিশেষণ (adverb)ৰ শব্দ। এই আলোচনাত অসমীয়া ব্যাকৰণৰ বীভিকৈ মানি লোৱা হৈছে।

ধাতুৰ পিছত বেলেগ বেলেগ প্রত্যয় সংযোগ কৰি ক্ৰিয়াভাৱ আৰু ধাতুৰূপ কৰা হয়। যেনে—appun (ফুল), নামবাচক বিশেষ্য; punnc—(ফুল থকা, পুৰুষিত) বিশেষণ; pundung (ফুল আছে) ক্ৰিয়া; punma: (ফুলা নাই) নঞার্থক ক্ৰিয়া।

মূল ধাতুৰ লগত কোনো সূকীয়া প্রত্যয় যোগ (কুং প্রত্যয়) নকৰাকৈ ধাতুকেই পোনপটীয়াকৈ ক্ৰিয়া হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। অৰ্থাৎ অসমীয়া ভাষাৰ থা+আ=থোৱা, কৰ্+আ=কৰা ইত্যাদিৰ দৰে ক্ৰিয়াত কুংপ্রত্যয় যোগ নহয়। যেনে—√do (থা)+to (অনুজ্ঞা) .doto, থা, থোৱা। √do+ye (ভৱিষ্যৎ কালৰ বিভক্তি) =doye, থাম, থাবা, থাব ইত্যাদি।

১১.০০ ক্ৰিয়া :

মিচিং ভাষাত ধাতুকেই ক্ৰিয়া হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ক্ৰিয়াৰ শ্ৰাতুৰূপত পুৰুষ, বচন আৰু লিংগ অনুযায়ী কোনো পৰিবৰ্তন নহয়। বিভিন্ন কাল সূচাবৰ কাৰণে ক্ৰিয়াৰ লগত বেলেগ বেলেগ প্রত্যয় (বা বিভক্তি) যোগ কৰা হয়। ক্ৰিয়াবোৰক একক (এটা ধাতু) আৰু যৌগিক (একাধিক ধাতু) এই দুভাগত ভাগ কৰিব পৰা যায়। যেনে—√bi -দি; √len=ওলা; √bilen=উলিয়াই দি; lenbi=ওলাই দি; ইত্যাদি।

১১.১০ সৰ্মক আৰু অৰ্মক ক্ৰিয়া :

ক্ৰিয়াক কৰ্মবদ্ধ আৰু কৰ্মহীন ৰূপত সৰ্মক আৰু অৰ্মক এই দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। যেনে—

সৰ্মক—ngo advn dodo—মই মাংস খাওঁ।

অৰ্মক—csar yisdag
csar yabdag
csar yudag } বতাহ বলিছে।

১১.২০ সমাপিকা আৰু অসমাপিকা :

ক্ৰিয়াৰ কাৰ্য সম্পাদন অনুযায়ী সমাপিকা আৰু অসমাপিকা এই দুটা ভাগত ভগাব পাৰি। কাৰ্য সম্পূৰ্ণ কৰিলে সমাপিকা আৰু অসম্পূৰ্ণ হৈ থাকিলে অসমাপিকা হয়। যেনে—

সমাপিকা—ngo apin dotobo—মই ভাত খালেঁ।

অসমাপিকা—ngo apin dola —মই ভাত খাই ; ইত্যাদি।

অসমাপিকা ক্ৰিয়া গঠন কৰিবলৈ ক্ৰিয়াৰ লগত-la আব্দ dodcni (ওঁতে) যোগ দিয়া হয়।

১১.৩০ সন্মোদনাত্মক আৰু নাস্ত্যৰ্থক :

কৰ্তাৰ লগত সংগতি ৰাখি ক্ৰিয়াই কাম কৰা বুদ্ধিৰে সন্মোদনাত্মক (Affirmative) আব্দ নকৰা বুদ্ধিৰে নাস্ত্যৰ্থক (Negative) ক্ৰিয়া হয়। সন্মোদনাত্মক ক্ৰিয়াত সাধাৰণতে কাল বিভক্তি বদ্ধ হয়। নাস্ত্যৰ্থক ক্ৰিয়াৰ ক্ষেত্ৰত মূল ক্ৰিয়াৰ লগত নঞাৰ্থক ma: বা mang যোগ হয়। যেনে—

সন্মোদনাত্মক : ngo apong tv:do মই লাউপানী খাওঁ।

নাস্ত্যৰ্থক : ngo apong tv:ma: মই লাউপানী নাখাওঁ।

নিত্য বৰ্তমান কালত নঞাৰ্থক ma: যোগ হোৱাৰ পিছত কাল বিভক্তি যোগ নহয়। অতীত আব্দ ভৱিষ্যত কালত ma:ৰ পিছতো বিভক্তি যোগ হয়। যেনে—

ngo gvmangai মই যোৱা নাছিলোঁ।

ngo gvma:ye মই নাযাম।

১১.৪০ অনুজ্ঞা আদেশ :

আনক আদেশ, অনুৰোধ, প্ৰাৰ্থনা কৰি কাম কৰোৱালে অনুজ্ঞা ক্ৰিয়া হয়। অনুজ্ঞাৰ বিভিন্ন দিশত বিভিন্ন প্ৰত্যয় ক্ৰিয়াৰ লগত যোগ হয়। যেনে—

আদেশ বা অনুজ্ঞা অৰ্থত -to, -toka.

no doto তুমি খোৱা।

no dotoka ” ”

নিষেধ অৰ্থত -yo, -yoka.

no doyo তুমি নাখোৱা।

no doyoka ” ”

নিষ্পত্তি বা আহ্বান অৰ্থত -lang, -langka.

aipc a:langka—জালকৈ আহিবা (স্বাগতম্)

aipc duslangka—ভালকৈ থাকিব।

no so:pc gvlang—তুমি ইয়ালৈ আহ'।

অনুবোধ আৰু প্ৰাৰ্থনা অৰ্থত—toi, tei.

no dcm lastoi

no dcm lastei

rusnc no rustoi

rusnc no rustei

} তুমি সেইটো আনি দিয়না।

} আপুনি সেইটো আনি দিয়ক

} সৃষ্টিকৰ্তা, তুমি সৃষ্টি কৰ।

} সৃষ্টিকৰ্তাই সৃষ্টি কৰক।

আদেশ অনুমতি প্ৰাৰ্থনা— -motoi, -motei, -moteika.

bvm ara:pc gva:motoi

" " gva:motei

" " gva:moteika

} তাক ভিতৰলৈ আহিবলৈ (বা

} যাবলৈ) অনুমতি দিয়ক।

ngom gvmotei—

মোক যাবলৈ দিয়ক।

অনুমতি -to, -sa,

apin doto sa —ভাত খোৱা।

no kangkvto sa —তুমি পৰীক্ষা কৰি চোৰাচোন বাৰু।

sa, gvkangkubo —বাৰু যোৱাগৈ।

আহ্বান কৰা অৰ্থত—la:je, -la:e, la:si,

kaje gvla:je—ব'লা যাওঁ (হক)।

kaje dola:e —ব'লা খাওঁ (হক)।

kaje tv:la:si —আহা, পিখাওঁ (হক)। ইত্যাদি।

১১'৫০ শিজন্ত বা প'চনী

আনক প'চি কাম কৰোৱা অৰ্থত প'চনী ক্ৰিয়া হয়।
ধাতু বা ক্ৰিয়াৰ পিছত—mo যোগ কৰি প'চনী ক্ৰিয়া সজা হয়। যেনে—

bvm ager dcm germoto—তাক কামটো কৰোৱা।

ngo ko: dcm kammoto—মই ল'ৰাটো কন্দুৱালোঁ।

ngo bvm so:moto—মই তাক নচুৱালোঁ।

কিছুমান ক্ৰিয়া সদায় প'চনী ক্ৰিয়াৰ দৰে ব্যৱহাৰ হয়। মূল
ধাতুৰ লগত -kan (দেখুওৱা, show), -yir, -yil (শিকোৱা, অনু-
কৰণ কৰা) অৰ্থত প্ৰত্যয় যোগ কৰি প'চনী ক্ৰিয়া কৰা হয়। যেনে—

ngo bvm simon dcm lngkanto—মই তাক পহুটো
দেখুৱালোঁ।

ambvn pitkanto—চাউল ছটিয়াই দেখুৱালোঁ।

no poyirto —তুমি পঢ়োৱা।

ngo bvm luyilto—মই তাক (কথা কৈ) শিকালোঁ। ইত্যাদি।

১৬০ নামধাতু :

মিচিং ভাষাৰ নামধাতুৰ প্ৰসংগত মন কৰিব লগীয়া কথা হ'ল যে নামৰাচক কিছুমান শব্দ ধাতুৰ পৰাই উৎপত্তি হোৱা। ধাতু আৰু প্ৰাতিপাদিকৰ মাজত বৰ বেছি পাৰ্থক্য নাই, এই কথা আগতে উল্লেখ কৰা হৈছে। নামৰাচক বিশেষ্য শব্দ-বোৰৰ বেছি ভাগেই উপসৰ্গ। ধাতু বা প্ৰাতিপাদিক, এই ৰূপত গঠিত হৈছে। গতিকে নামধাতু পাবলৈ হলে নামৰাচক শব্দৰ উপসৰ্গ অঁতৰাই দিলেই ধাতুটো সূকীয়া হৈ ওলাই পৰে। ধাতুৰ লগত পোনপটীয়াকৈ ক্ৰিয়াৰ কাল বা প্ৰত্যয় যোগ দিব পাৰি। অৰ্থাৎ একেটা মূলকৈই বিশেষ্য আৰু ক্ৰিয়া ৰূপে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। যেনে—

appun pun—ফুল ফুল, pcrogc apv pvdung—কুকুৰাই
appun pundung—ফুল ফুলিছে। কণী পাৰিছে।

apv pv—কণী পাৰ, okum kum—ঘৰ (সংসাৰ) পাত।
okum kumto—ঘৰ সংসাৰ পাত।

এই উদাহৰণত দিয়া appun (ফুল), apv (কণী), okum (ঘৰ) বিশেষ্য পদ। pun, pv, kum এইবোৰ ধাতু বা ক্ৰিয়া। বিভিন্ন প্ৰত্যয় সংযোগ কৰি এইবোৰৰ পৰা আন পদৰ শব্দও পাব পাৰি। যেনে—

pun+len (ওলোৱা)= punnen ফুল ওলোৱা, প্ৰকাশ পোৱা।
pv+yang (গেলা)= pvyang গেলা কণী।
kum+rv (ওচৰ)= kumrv চুবুৰীয়া ঘৰ। ইত্যাদি।

১১৭০ বিশেষণীয় ক্ৰিয়া (adjectival verb) :

কিছুমান ক্ৰিয়াই বিশেষণৰ দৰে কাৰ্য্য কৰে। (এনে লক্ষণ ভাৰতীয় আৰ্য্য ভাষাবোৰত সচৰাচৰ পোৱা নাযায়)। আন প্ৰকাৰে

ক'বলৈ হলে বিশেষণ শব্দবোৰ কিছমান ধাতুৰ পৰাই সৃষ্টি হৈছে। উদাহৰণ—

√ai ভাল হ	√ya: গেলি যা
√lan সিয়ান হ	√san শুকান হ
√ti: মিঠা হ	√ke: কে'হা হ, ইত্যাদি।

১১'৮০ ক্ৰিয়াৰ কাল : ১^০

মিচিং ভাষাৰ ক্ৰিয়াৰ কালক বৰ্তমান, অতীত আৰু ভৱিষ্যত এই তিনিটা ভাগত পোৱা যায় আৰু প্ৰতিটো কালত বিভিন্ন কালবোধক প্ৰত্যয় বা নিৰ্ভক্তি যোগ হয়।

১১'৮১ ক্ৰিয়াভাৱ (mood) :

ক্ৰিয়াৰ ভাৱ অনুযায়ী ক্ৰিয়াবোধক এই কেইটা ভাগত ভগাব পাৰি।

- ক) নিৰ্দেশাত্মক ক্ৰিয়াভাৱ (Indicative Mood)
- খ) অতীত বা ভূত (Potential Mood)
- গ) বৰ্ণনামূলক (Narrative Mood)
- ঘ) ইচ্ছাবোধক বা সনস্ত (Desiderative Mood)
- ঙ) অভিপ্ৰায়াত্মক (Subjunctive Mood)
- চ) সন্দেহজনক (Dubitative Mood)
- ছ) অনুরোধ বা লোভ (Imperative Mood)
- জ) নিমজ্ঞতা বা পাচনীয় (Causative)
- ঝ) আশীৰ্বাদ (Benedictive)
- ঞ) লুপ্ত (Aorist)

মিচিং ভাষাৰ ক্ৰিয়াৰ বাহুল্যৰ বাবে এই ধৰণৰ ক্ৰিয়াৰ বিভিন্ন ক্ৰিয়া ভাৱ পোৱা যায়।

১১'৮২ দৰ্শী (Aspect) :

অতীত, বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যত কালত ক্ৰিয়াৰ দৰ্শী (Aspect) অনুযায়ী তলত দিয়াৰ দৰে ভাগ কৰিব পাৰি।

১০। পাদন, নাহেল—“মিচিং ভাষাৰ ক্ৰিয়াৰ কাল”, কৱাদ্. সম্পাদক, হৰেন্দ্ৰ নাথ দলে, প্ৰথম বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা, ১৯৮১ চন; পৃ: ২৮। এই প্ৰবন্ধত ক্ৰিয়াৰ কালৰ বিষয়ে কিছু বিস্তৃতভাৱে আলোচনা কৰা হৈছে।

বৰ্ত্তমান কাল :

- ক) নিত্য বৰ্ত্তমান কাল (Habitual or Universal Present)
- খ) ব্যৱহাৰিক বৰ্ত্তমান (Customary habitual Present)
- গ) অপূৰ্ণ বৰ্ত্তমান (Present Imperfect)
- ঘ) অনিৰ্দিষ্ট বৰ্ত্তমান (Present Indefinite)
- ঙ) পূৰ্ণ বৰ্ত্তমান (Present Perfect)
- চ) ক্ৰমগতক পূৰ্ণ বৰ্ত্তমান (Present Perfect Continous)
- ছ) স্বৰূপ বৰ্ত্তমান (Present Perfect Definite)

অতীত কাল :

- ক) নিত্য ভূত (Habitual or Universal Past)
- খ) ব্যৱহাৰিক ভূত (Customary Past)
- গ) পূৰ্ণ ভূত (Past Perfect)
- ঘ) অপূৰ্ণ ভূত (Past Imperfect)
- ঙ) ক্ৰমগতক পূৰ্ণ ভূত (Past Perfect Continous)
- চ) ক্ৰমগতক অপূৰ্ণ ভূত (Past Imperfect Continous)
- ছ) অপূৰ্ণ অনিৰ্দিষ্ট ভূত (Past Imperfect Indefinite)
- জ) সম্ভাৱ্য ভূত (Past Progressive)

ভৱিষ্যত কাল :

- ক) সাধাৰণ ভৱিষ্যত (Simple Future)
- খ) নিশ্চিত ভৱিষ্যত (Sure Future)
- গ) সম্ভাৱ্য ভৱিষ্যত (Optative Future)

১১.৮.৩ বিশেষ ক্ৰিয়া (Substantive verb):

ক্ৰিয়াৰ কাল বদ্ব্যজ্ঞাপিত সহায় কৰিবলৈ মিচিং ভাষাত কেইটামান বিশেষ ক্ৰিয়া ব্যৱহাৰ কৰা হয়। এইবিধ ক্ৰিয়া বৰ্ত্তমান আৰু অতীত কালত যোগ হয়। ভৱিষ্যত কালত যোগ নহয়। সেই বিশেষ ক্ৰিয়াবোৰ হৈছে—

- ক) বৰ্ত্তমান কালত কোনো কাৰ্য্য চলি থকা অৰ্থত—do, dag, dung আৰু কাৰ্য্য সম্পূৰ্ণ কৰা অৰ্থত—to, tag, tung,
- খ) do, dag, dung আৰু to, tag, tung ৰ লগত অতীত বদ্ব্যজ্ঞাপিত ai যোগ কৰা হয়।

কাৰ্য্য চলি আছিল অৰ্থত--doai (duai), dagai, dungai.
কাৰ্য্য পূৰ্ণ কৰিছিল অৰ্থত -toai (tuai), tagai, tungai.

ইয়াৰে do নিত্য বৰ্তমান অৰ্থাৎ সদায় চলি থকা বুদ্ধোন্মাদা অৰ্থত আৰু dag ব্যৱহাৰিক অৰ্থত সদায় চলি থকা বুদ্ধোন্মাদা ব্যৱহাৰ হয়। dung কামটো চলি থকা অৰ্থাৎ অসম্পূৰ্ণ হৈ থকা অৰ্থত ব্যৱহাৰ হয়। অলপ আগতে কামটো সম্পূৰ্ণ কৰা অৰ্থত to, tag আৰু অসম্পূৰ্ণ অৰ্থত tung ব্যৱহাৰ হয়। সাধাৰণতে do, dag, to, tag এই বিশেষ ক্ৰিয়া কেইটা বাক্যত বা কথিত ৰূপত কেতিয়াবা বস্তু বা লেখকৰ অন্তৰ্ভাৱ বাবে খেলি মেলি লগা দেখা যায়। dung (থকা, বহি থকা), dag (থিয় হৈ থকা) এই দুটা ক্ৰিয়াৰ লগতো বিশেষ ক্ৰিয়াৰ (substantive verb) ধ্বনিগত সাদৃশ্যৰ বাবে আউল লাগে।

১১.৮৪ ধাতুৰূপ :

বিশেষ ক্ৰিয়াৰ (Substantive verb) সহায়ত নিৰ্দেশাত্মক ক্ৰিয়া ভাবত (Indicative Mood) কি ধৰণে ধাতুৰূপ হয় তাৰ এটি চমু উদাহৰণ দাঙি ধৰা হ'ল।

মন কৰিব লগীয়া কথা যে ধাতু ৰূপত বচন, পদবচন আৰু লিংগ অনুযায়ী কোনো পৰিবৰ্তন নহয়। প্ৰথম পদবচনৰ একবচনত কোনো এটা কালৰ যি ৰূপ হয়, সেয়েই দ্বিতীয় বা তৃতীয় পদবচনৰ একবচন, দ্বিবচন আৰু বহুবচনতো ব্যৱহাৰ হয়। যেনে—

ngo dodo	মই খাওঁ।
no dodo	তুমি খোৱা।
bv dodo	সি খায়।
ngonnyyi dodo	আমি দূয়ো খাওঁ।
nonnyyi dodo	তোমালোক দূয়ো খোৱা।
bvnyyi dodo	সিহঁত দূয়ো খায়।
ngolu dodo	আমি খাওঁ।
nolu dodo	তোমালোকে খোৱা।
bulu dodo	সিহঁতে খায়। ইত্যাদি।

তলত $\sqrt{i}$ = কৰ, আৰু $\sqrt{do}$ = খা ধাতুৰ বিভিন্ন কালৰ বিভক্তি ৰূপ দেখুৱা হ'ল।

নিৰ্দেশাত্মক ক্ৰিয়া ভাব (Indicative Mood)

ধাতু $\sqrt{do}$ খা, $\sqrt{i}$ কৰ

প্ৰধান কাল	কালৰ বিংগ	কাল বি-ক্ৰিয় বিশেষ ক্ৰিয়া	$\sqrt{i}$ কৰ	$\sqrt{do}$ খা
বৰ্তমান কাল	ক) নিত্য বৰ্তমান	do	ido	dodo
	খ) ব্যৱহাৰিক বৰ্তমান	dag	idag	dodag
	গ) অপূৰ্ণ বৰ্তমান	dung	idung	dodung
	ঘ) অনিৰ্দিষ্ট বৰ্তমান	la dung	ila dung	d'la dung
	ঙ) স্বৰূপ বৰ্তমান	to	ito	doto
	চ) পূৰ্ণ বৰ্তমান	tag	itag	dotag
	ছ) ক্ৰমগতিক অপূৰ্ণ বৰ্তমান	tung	itung	dotung
অতীত কাল	ক) নিত্য ভূত কাল	doai/duai	iduai	doduai
	খ) ব্যৱহাৰিক ভূত	dagai	idagai	dodagai
	গ) অপূৰ্ণ ভূত	dungai	idungai	dodungai
	ঘ) অনিৰ্দিষ্ট অপূৰ্ণ ভূত	la dungai	ila dungai	dola dungai
	ঙ) স্বৰূপ ভূত	toai/tuai	ituai	dotuai
	চ) পূৰ্ণ ভূত	tagai	itagai	dotagai
	ছ) ক্ৰমগতিক অপূৰ্ণ ভূত	tungai	itungai	dotungai
	জ) সম্ভাৱ্য ভূত	yai	iyai	doyai
ভৱিষ্যত কাল	ক) সাধাৰণ ভৱিষ্যত	ye/yc	ye/yc	doye doyc
	খ) নিশ্চিত ভৱিষ্যত	pc	ipc	dopc
	গ) সম্ভাৱ্য ভূত	yepc/ycpc	iyepc iycpc	doyepc/ doycpc

এই উদাহৰণত পাগুৰ, দালু, অলান্ উপভাষাত itoৰ পৰিবৰ্তে ika (অনিয়মিত ৰূপ): আৰু ituai, iyai, ইত্যাদি শব্দত খাসাভাষাতৰ বাবে ittai, iyyai ৰূপত পৰিবৰ্তন হয়। আভ্যন্তৰীণ ধ্বনি পৰিবৰ্তনৰ কথা বাদ দিলে প্ৰায় সকলো উপভাষাতে এই বিশেষ ক্ৰিয়াবোৰ একে ধৰণে প্ৰয়োগ হয়।

১২.০০ প্ৰত্যয় (Affix) :

কোনো ৰূপৰ (form) অৰ্থাৎ ধাতু, প্ৰাতিপাদিক বা প্ৰাকৃ-
তিৰ আগত নাইবা পিছত যিবোৰ স্বনি নাইবা স্বনি-সম্বন্ধি
যোগ হৈ ৰূপটোৰ শব্দ সাধনত সহায় কৰে সেইবোৰকে প্ৰত্যয়
বোলে। মিচিং ভাষাত দুই প্ৰকাৰৰ প্ৰত্যয় পোৱা যায়।
ক) পূৰ্বপ্ৰত্যয় আৰু খ) পৰপ্ৰত্যয়।

১২.১০ পূৰ্বপ্ৰত্যয় আৰু পৰপ্ৰত্যয় :

ক) ৰূপৰ আগত যোগ হোৱা প্ৰত্যয়ক পূৰ্বপ্ৰত্যয় বা উপসৰ্গ
(Prefix) বোলে। (পূৰ্বপ্ৰত্যয় বা উপসৰ্গৰ উদাহৰণ এই
প্ৰবন্ধৰ ৫.০০ শিতান জটব্য)।

খ) ৰূপৰ পিছত যোগ হোৱা প্ৰত্যয়ক পৰপ্ৰত্যয় বা পৰসৰ্গ
(Suffix) বোলে। মিচিং ভাষাত পৰপ্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগৰ প্ৰতি
দৃষ্টি ৰাখি ইয়াক প্ৰধানকৈ দুটা ভাগত ভগাব পাৰি। যেনে—

- ১) শব্দ গঠনৰ পৰপ্ৰত্যয় (Word Formative Suffix).
- ২) বৰ্ণনাত্মক পৰপ্ৰত্যয় (Descriptive Suffix).

১২.১১ শব্দ গঠনৰ পৰপ্ৰত্যয় :

যিবোৰ পৰপ্ৰত্যয় সংযোগ কৰিলে মূল ৰূপৰ পৰা বিশেষ্য,
বিশেষণ, ক্ৰিয়া-বিশেষণ আদি পদৰ শব্দ গঠন কৰিব পাৰি আৰু
সেইবোৰৰ লগত লিংগ, বচন, নিৰ্দিষ্টতা, অনিৰ্দিষ্টতা সূচাব
পাৰি—সেইবোৰক শব্দ গঠনৰ পৰপ্ৰত্যয় বোলা হৈছে। বহুল
ভিত্তিত এই শব্দ গঠনৰ পৰপ্ৰত্যয়ৰ লগত শব্দ-বিভক্তি, কাল-
বিভক্তি, পৰিচয়ি ধাতু, কৃদন্ত আদিকো ধৰা হৈছে। (এই প্ৰবন্ধৰ
বিভিন্ন শিতানত এইবোৰৰ উদাহৰণ দি অহা হৈছে)।

১২.১২ বৰ্ণনাত্মক পৰপ্ৰত্যয় :

ধাতু বা ক্ৰিয়ামূলবোৰ সাধাৰণতে বন্ধ ৰূপৰ (bound
form)। বন্ধ ৰূপৰ ধাতুৰ পিছত কিছুমান প্ৰত্যয় যোগ কৰি
ধাতুটো মুক্তৰূপ (free form) কৰা হয়। এনেবোৰ প্ৰত্যয়কেই
বৰ্ণনাত্মক পৰপ্ৰত্যয় বোলা হৈছে। অৱশ্যে অৰ্থ আৰু প্ৰয়োগৰ
ক্ষেত্ৰতো এইবোৰৰ এটা সূক্ষ্মা বিশেষত্ব আছে।

১২.১০ শব্দ গঠন আৰু বৰ্ণনাত্মক পৰাপ্রত্যয় :

শব্দ গঠনৰ পৰাপ্রত্যয় আৰু বৰ্ণনাত্মক পৰাপ্রত্যয়ৰ মাজত এটা মৌলিক পাৰ্থক্য আছে। শব্দ গঠনৰ পৰাপ্রত্যয়ৰ সহায়ত ভিন ভিন পদৰ শব্দ সাজি উলিয়াব পাৰি আৰু বাক্যত ব্যৱহৃত পদৰ মাজত সম্পৰ্ক স্থাপন (যেনে—বিভক্তিৰ সহায়ত) কৰিব পাৰি। কিন্তু বৰ্ণনাত্মক পৰাপ্রত্যয়ে ধাতুৰ কাৰ্য্য কি ধৰণে, কি প্ৰকাৰে বা কেনেকৈ কৰে তাক বৰ্ণায়। অৰ্থাৎ ধাতু বা ক্ৰিয়াক qualify কৰে। এটা উদাহৰণৰ যোগেদি কথাষাৰ স্পষ্ট কৰিব পাৰি। যেনে—

শব্দ গঠনৰ পৰাপ্রত্যয় : ধাতু $\sqrt{si}$ = মৰ্।

$si + nam = sinam$, মৰণ, মৃত্যু = বিশেষ্য

$si + nc = sinc$, মৰা, মৃতক = বিশেষণ

$si + nc = sinc$, মৰোঁতা = কৃদন্ত

$si + pc + nc = sipcnc$, মৰিব-লগীয়া = কৃদন্ত

$si + nc + kvdar = sinc-kvdar$, মৰাবোৰ = বহুবচন

$si + do = sido$, মৰে = ক্ৰিয়া, বৰ্তমান কাল

$si + ye = siye$, মৰিব = ক্ৰিয়া, ভৱিষ্যত কাল ইত্যাদি।

এই উদাহৰণত ধাতুৰ পিছত থকা প্ৰত্যয়বোৰে ধাতুটোক বিভিন্ন পদলৈ ৰূপান্তৰিত হোৱাত সহায় কৰিছে। কিন্তু বৰ্ণনাত্মক প্ৰত্যয়ে ধাতুটোক qualify হৈ কৰে। যেনে—

বৰ্ণনাত্মক পৰাপ্রত্যয় :

$si + yang = siyang$, অচেতন হ. অজ্ঞান হ

$si + rcb = sircb$, এবাৰত মৰ্,

$si + mur = simur$, ভুলকৈ মৰ্

$si + ngab = singab$, সকলো মৰি শেষ হ

$si + kv = sikv$, মৰি চা

$si + le = sile$, আধা মৰা হ, ইত্যাদি।

(* এই শব্দবোৰৰ পিছত কাল-বিভক্তি যুক্ত হ'ব। কিন্তু শব্দ বিভক্তি, বচন, লিংগ আদিৰ প্ৰত্যয় যোগ হ'ব নোৱাৰে)।

গতিকে দেখা গৈছে যে বৰ্ণনাত্মক পৰাপ্রত্যয়ে কেৱল ধাতু আৰু ক্ৰিয়াৰ কাৰ্য্যহে বিভিন্ন ৰূপত বৰ্ণনা কৰে। সেই কাৰণে

এইবোৰ প্ৰত্যয়ক বৰ্ণনাত্মক প্ৰত্যয় (Descriptive Suffix) নাম দিয়া হৈছে। মিচিং ভাষাত এই ধৰণৰ বৰ্ণনাত্মক প্ৰত্যয় বহুত আছে। তলত তেনে ধৰণৰ কেইটামান পৰাপ্ৰত্যয়ৰ উদাহৰণ দিয়া হ'ল।
-sang, ওপৰলৈ উঠ, ওপৰলৈ তোলা, অৰ্থত—

gv + sang = gvsang
যা + উঠ = ওপৰলৈ উঠ,
la: + sang = la:sang
লা + তোলা = ওপৰলৈ তোলা,
bu + sang = busang
টান্ + তোলা = ওপৰলৈ টানি তোলা।

-bvn, পৰিষ্কাৰ কৰ, চফা কৰ, অৰ্থত—

mɔ + bvn = mobvn
কৰ + পৰিষ্কাৰ কৰ = পৰিষ্কাৰ কৰ,
lab + bvn = labbvn
চিকুণা + প. চিকুণাই পৰিষ্কাৰ কৰ,
teg + bvn = tegbvn
কাট + প. = কাটি পৰিষ্কাৰ কৰ।

-mur, ভুল কৰ, অৰ্থত—

do + mur = domur
খা + ভুল কৰ = ভুলকৈ খা
i + mur = imur
কৰ + ভুল কৰ = ভুলকৈ কৰ,
lu + mur = lumur
ক + ভুল কৰ = ভুলকৈ ক
sab + mur = sammur
হিচাপ কৰ + ভুল কৰ = ভুলকৈ গণনা কৰ, ইত্যাদি।

এনে ধৰণৰ শতাধিক পৰাপ্ৰত্যয় মিচিং ভাষাত পোৱা যায়। একাধিক ধাতুমূল থকা (Polysyllabic Polymorpheme) শব্দত দ্বিতীয় বা তৃতীয় স্থানত থকা ধাতুটোৱেও কেতিয়াবা পৰাপ্ৰত্যয়ৰ দৰে কাম কৰে। যেনে—

- ক) $\sqrt{la} = \sqrt{ল}$
 $\sqrt{bi} = \sqrt{দি}$
 $\sqrt{len} = \sqrt{ওলা}$ ।
- খ) $la-bi =$ আনি দে
 $len-bi =$ ওলাই দে
 $bi-len =$ বাহিবলৈ দে
 $la-len-bi =$ বাহিবলৈ উলিয়াই দে।
- গ) $lu-bi =$ কৈ দে
 $kv-bi =$ বৰ্ণনা কৰি দে
 $cl-bi =$ দলিয়াই দে
 $yon-bi =$ সান দে।
- ঘ) $bu-len =$ টানি উলিয়া
 $so-len =$ টানি উলিয়া
 $kv-len =$ বৰ্ণনা কৰি উলিয়া
 $ka-len =$ বাহিবলৈ চা, ইত্যাদি।

১৩.০০ শব্দ সংকোচন^{১১} :

মিচিং ভাষাৰ সবহ ভাগ শব্দ দুটা অক্ষৰে গঠিত এই কথা আগতে কৈ অহা হৈছে। দুটাকৈ অক্ষৰ থকা দুটা শব্দই কেতিয়াবা জোৰা লাগে। তেনেকৈ জোৰা লাগে^{১২}তে শব্দ দুটাৰ প্ৰথম অক্ষৰত থকা উপসৰ্গ দুটা লোপ পায় আৰু প্ৰাতিপাদিক বা ধাতু দুটাই পুনৰ ব্যাক্ৰমিক (disyllabic) শব্দ গঠন কৰে।

উপসৰ্গত বাদেও কেতিয়াবা মূল শব্দত থকা প্ৰথম অক্ষৰো লোপ পাব পাৰে।

১১। চীনা ভাষাতো এনে শব্দ সংকোচনৰ বীতি আছে। দ্ৰষ্টব্য—

Kratochvil Paul—The Chinese Language Today, London, 1968, p. 79.

এই লেখকজনে শব্দ সংকোচনৰ বীতিটোক “Stump Compound” বুলিছে। মিচিং হ’ল এজন লেখকে ইয়াক “সমাস” বুলিছে। কিন্তু সমাসৰ লগত “শব্দ সংকোচন”ৰ এটা পাৰ্থক্য আছে। সমাসত সমাসবদ্ধ শব্দৰ অৰ্থ পৰিৱৰ্তন হ’ব পাৰে। কিন্তু শব্দসংকোচনৰ ফলত মূল শব্দৰ অৰ্থ কেতিয়াও পৰিৱৰ্তন নহয়।

জোৰা লগা শব্দ দুটা বিশেষ্য, বিশেষণ, ক্ৰিয়াবিশেষণ, ক্ৰিয়া, যিকোনো শব্দৰ হ'ব পাৰে। যেনে—

ক) $ami + adi = midi$;

মানুহ + পাহাৰ = পাহাৰী মানুহ, মিচিম

$csing + attung = si:tung$

গছ + টুকুৰা = গছৰ মূঠা

$asi + apud = sipud$

পানী + ফেন = পানীৰ ফেন

$eyeg + advn = yegdvn$

গাহৰি + মাংস = গাহৰিমাংস

$pcrog + apv = rokp v$

কুকুৰা + কণী = কুকুৰাকণী

খ) $singgi + appun = gipun$

শিমলু + ফুল = শিমলুফুল

$kede + alum = de:lum$

মাটি + লডা = মাটিৰ লডা

গ) $ami + aku = miku$

মানুহ + পদৰ্শণ = পদৰ্শণ মানুহ, বিজ্ঞলোক

$pcrog + opan = rokpan$

কুকুৰা + দখীয়া = মাক নোহোৱা কুকুৰা পোৰালী

$abbug + opem = bukpem$

বন্দুক + সঁজা = দুনলীয়া বন্দুক ; ইত্যাদি।

এই ধৰণৰ বহুত শব্দ মিচিং ভাষাত পোৱা যায়।

গ্ৰন্থপঞ্জী

1. Barua, Jadav Ch. -Gallo Bhasa, New Book Stall, Gauhati, 1970.
2. Benedict, Paul K. -Sino-Tibetan, A Conspectus, Cambridge, 1972.

3. Forest, R.A.D. -The Chinese Language, London, 1973.
4. Grierson, G.A. -Linguistic Survey of India, Vol. III, Part I, 2nd ed. 1967.
5. Gupta, K. Das -A Introduction to the Gallong Language, Shillong, 1963.
6. Kagyung, B. -Mising Sanskritir Alekhyā, ed. Gauhati, 1970.
7. Kratochvil, Paul -The Chinese Language Today, London, 1968.
8. Lorrain, J. Herbert -A Dictionary of the Abor-Miri Language, with Illustrative Sentences and Notes, Shillong, 1907.
9. Needham, J. F. -Outline Grammar of the Shaiyang Miri Language-as spoken by the Miris of that Clan Residing in the Neighbourhood of Sadiya, Shillong, 1913.
10. Padun, N. -Mising-Asamiyā Pāth, Assam Sāhitya Sabhā, Jorhat, 1981.
-“A Note on the North Assam Tibeto-Burman Language” in the Assam Academy Review No. one ; ed, Bhaben Barua, Gauhati, 1971.
-“Mishing Phonemes” in Sibsagar College Alochani,

Silver Jubilee Issue, 1973-74.

11. Sai, Tasso -A Guide to Apatani Language, Shillong, 1983.
12. Tayeng, Aduk -A Phrase Book in Padam, Shillong, 1983.
13. Wolfenden, Stuart N. -Outlines of Tibeto-Burman Linguistic Morphology, London, 1929.